

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP LAST
VAN HET DEPARTEMENT VAN DEFENSIE

DEEL XXV.

1929/30.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ v.h. MOUTON & Co., 's-GRAVENHAGE.

OFFICIËEL GEDEELTE.

Stamboeken. Voorwaardelijke veroordeelingen.

Ministerieele beschikking van 12 April 1929 IIIde Afd. B, nr. 29.
(Legerorders 1929 Nr. 95).

Hoewel van vonnissen, die niet moeten worden ondergaan, tenzij later anders mocht worden beslist, in het stamboek (de contrôlelijst) geen aantekening behoort te geschieden zoolang bedoelde vonnissen geen invloed hebben op de berekening van den dienstdtijd, wordt er toch prijs op gesteld, dat zoodanige vonnissen, wanneer het geldt militairen, behorende tot het beroeps- of het reserve-personeel, zoodra ze ter kennis komen van de militaire autoriteiten, door middel van de schriften, vermeldende de positieveranderingen, aan het Departement van Defensie worden medegedeeld.

Voorts wordt, in verband met L. O. 1926, nr. 245,¹⁾ de laatste alinea van L. O. 1923, nr. 212²⁾ (5e B. U., blz. 1007) ingetrokken.

1) Zie M. R. T. XXII, blz. 102. 2) M. R. T. XIX, blz. 4.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Intrekking vóórbevordering.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 2 Februari 1929, IIIde Afd. B. no. 93 (Legerorders 1929 no. 36) is ingetrokken de Legerorder 1927 no. 35, betreffende de vóórbevordering o.a. van officieren der landmacht die met goeden uitslag de juridische studiën hebben gevolgd. (Zie M. R. T. XXII, blz. 327).

Art. 67 jo. art. 61 der Wet op de Krijgstucht.

Op blz. 533 van den vorigen jaargang maakten wij melding van een verzoekschrift, betreffende de toepassing van bovengenoemde artikelen, door het Hoofdbestuur der Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche Landmacht gericht tot den Minister van Defensie.

In het Orgaan der Vereeniging, Jaargang 1929, No. 6, blz. 187, vinden wij nu afgedrukt het daarop van den Minister ontvangen antwoord, luidende als volgt:

Departement van Defensie.

Geheim Lett. H. 37.

Onderwerp :

Recht van beklag.

's-Gravenhage, 17 April 1929.

Naar aanleiding van Uw schrijven van 4 Maart j.l. No. 29 Geheim, heb ik de eer U te berichten, dat de loop, welken de beklagzaak van heeft genomen, inderdaad heeft doen zien, dat de Wet op de Krijgstucht voor een bepaald, zij het zeldzaam voorkomend, geval een leemte bevat. In bedoeld geval toch maakt de Wet de uitoefening van het recht van beklag voor den belanghebbende practisch niet mogelijk.

.
Dit neemt echter niet weg, dat het geval inderdaad aanwezig kan zijn, dat een tot straffen bevoegde meerdere van den strafoplegger niet aanwezig is en evenmin kan worden aangewezen.

In bedoelde leemte in de Wet op de Krijgstucht zal slechts door wetswijziging kunnen worden voorzien.

Gelet op de omstandigheid, dat de gevallen, waarin die leemte zich zal doen gevoelen, zich zeer zelden zullen voordoen, kan de voor-

ziening daarin niet zeer urgent worden geacht en bestaat er derhalve niet de noodzakelijkheid om daarvoor een afzonderlijk wetsontwerp in te dienen.

Bij de eerstvolgende gelegenheid, dat de Wet op de Krijgstucht zal moeten worden gewijzigd, zal ook met de onderhavige wijziging rekening worden gehouden.

De Minister van Defensie,

LAMBOOY.

Gratie van eene reeds ten uitvoer gelegde bijkomende straf.

Bij eene Sententie definitief van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië werd in 1928 een fuselier van het Indische leger wegens: 1o. diefstal door twee vereenigde personen en 2o. lichte diefstal veroordeeld tot een jaar en zes maanden gevangenisstraf met vervallenverklaring van den militairen stand.

Ingevolge het toepasselijke Indisch Pensioenreglement [Zie Kon. besluit 4 Dec. 1919 (Stbl. no. 801)] art. 6, § 1 c, ging door die bijkomende straf automatisch 's mans recht op pensioen — waarop hij overigens aanspraak had — verloren.

De veroordeelde diende in Indië een verzoek om gratie in, waarop de Gouverneur-Generaal echter afwijzend beschikte. De Sententie werd daarop ten uitvoer gelegd en zoo was hij derhalve uit den militairen dienst ontslagen.

Terwijl hij nu als gewezen militair de hem opgelegde gevangenisstraf onderging in de strafgevangenis te Leeuwarden, diende hij andermaal een request om gratie in, nu gericht aan H. M. de Koningin, thans met meer succes: bij Koninklijk besluit is hem gratie verleend van de bijkomende straf van vervallenverklaring van den militairen stand. Met het gevolg dat de man, althans formeel, weder militair werd, hem nu op de gewone wijze ontslag uit den dienst kon worden verleend en zijn recht op pensioen herleefde. Van een ook daadwerkelijken terugkeer in den militairen dienst — hetgeen trouwens ook wel niet zijne bedoeling zal zijn geweest — behoefde geen sprake te zijn: de gegratieerde was pensioengerechtigd en zijn diensttijd was reeds in 1926 geëxpireerd.

Oppervlakkig bezien doet de Koninklijke beschikking — gratie van eene straf die reeds geruimen tijd geleden was geëxecuteerd — eenigszins vreemd aan. Bij nadere beschouwing laat zij zich echter zeer wel rijmen, zoowel met het algemeen karakter van het gratie-instituut als met de daaromtrent te onzent geldende wettelijke bepalingen.

De onderhavige figuur toont analogie met de van ouds bekende rehabilitatie, eene soort eerherstelling, die zoowel in de praktijk als door de meeste schrijvers geacht wordt te zijn begrepen in het

Koninklijk recht van gratie. Men zie o.a. Buijs „De Grondwet”, Deel I, blz. 277; Van Deinse „De algemeene beginselen van strafrecht” 2e druk, blz. 532; Van Hamel „Inleiding” 4e druk, blz. 605.

Bovendien zijn de gezaghebbende schrijvers van oordeel, dat gratie van eene reeds ten uitvoer gelegde straf, indien feitelijk mogelijk, ook rechtens bestaanbaar is. Zoo bijv. in den vorm van restitutie van eene opgelegde en reeds betaalde geldboete. ¹⁾

Nu de Grondwet geen definitie geeft van gratie, schijnt er dan ook geen bezwaar te zijn om haar óók uit te strekken tot reeds geëxecuteerde straffen, voor zoover die voor herstel vatbaar zijn. Dit is o.a. met de bijkomende straf van vervallenverklaring van den militairen stand het geval, ook al zit daarbij de bedoeling voor om het recht op pensioen, in Ned. Indië het administratief gevolg van die straf, niet te doen verloren gaan.

De in *Nederland* geldende militaire pensioenbepalingen zijn op dit punt thans ²⁾ minder streng. Toepassing van het recht van gratie zou dan ook in een soortgelijk geval als bovengenoemd wel niet noodig zijn. Mogelijkheid van verlies van het recht op pensioen als gevolg van een rechterlijk vonnis bestaat vooreerst alleen bij veroordeeling tot ontslag uit den dienst, waarbij *tevens* is uitgesproken ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, de zwaarste vorm van ontslag, welke hoogst zelden door den rechter wordt opgelegd. Maar om die mogelijkheid werkelijkheid te doen worden is dan bovendien nog noodig eene uitdrukkelijke beslissing van den Minister van Defensie (Art. 4 der Militaire Pensioenwetten).

Bij de wetten van 27 Juni 1925 zijn zelfs deze milde bepalingen nog weer verzacht, doordat toen aan de Kroon de bevoegdheid tot afwijking daarvan is toegekend ingevolge beroep door den belanghebbende bij de in te stellen Commissie van beroep bedoeld bij de door die wijzigingswetten in de Pensioenwetten opgenomen art. 58a (Landmacht) en art. 56a (Zeemacht).

Indien al deze overwegingen er toe hebben geleid om de aanspraak op pensioen van den ontslagen militair te doen verloren gaan, zal er zeker wel geen plaats meer zijn voor gratie, met de bedoeling om dit ongunstig gevolg voor hem te voorkomen. De buitengerechtigelijke en vroeger ook in *Nederland* automatisch intredende verzwaren van eene bijkomende straf is op de juiste wijze geredresseerd door wijziging en bemoeilijking van de toepassing der pensioenbepaling. Voor hen, die het pensioen beschouwen als uitgesteld loon, rijst zelfs de

¹⁾ Van Hamel t. a. p. blz. 606; Snijder van Wissenkerke, Tijdschrift voor Strafrecht II, blz. 312.

²⁾ Vroeger ging, krachtens de wetten van 14 November 1879 tot wijziging van de Crimineele Wetboeken, ook hier te lande voor den militair de aanspraak op pensioen verloren door cassatie, vervallenverklaring en ontzegging.

vraag of ook de thans geldende bepalingen niet geheel behooren te vervallen, als zijnde niet meer van dezen tijd.

De schijn zou dan tevens worden vermeden dat behalve de rechter ook nog een administratieve autoriteit voor hetzelfde feit straf oplegt.

Geen afzonderlijke Zeekrijgsraad bij het eskader in Nederlandsch-Indië.

De Redactie ontving het navolgende afschrift van de *beschikking van den Commandant der Zeemacht en Hoofd van het Departement der Marine in Nederlandsch-Indië van 20 Februari 1929, No. A. 18/18.*

Overwegende:

dat het, na gehouden overleg met den te benoemen Eskadercommandant, om verschillende redenen niet gewenscht voorkomt om de strafzaken, welke zich bij het op 1 Maart 1929 in te stellen eskader in deze gewesten zullen voordoen, door een afzonderlijken krijgsraad te doen berechten;

dat hiertegen uit een wettelijk oogpunt geen bezwaar bestaat, daar de geheele zeemacht in Nederlandsch-Indië is te beschouwen als één vloot, voor welke een zeekrijgsraad te Soerabaia is benoemd, terwijl ook na de formatie van het eskader die vloot kan worden aangemerkt als één geheel daar immers de eskadercommandant en al zijn onderhebbenden onder de bevelen van hem, Commandant der Zeemacht, blijven staan;

HEEFT GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

Te bepalen dat de strafzaken, welke zich bij het op 1 Maart 1929 te vormen eskader in deze gewesten voordoen, zullen worden berecht door den Zeekrijgsraad te Soerabaia,

blijvende de gang van zaken op justitieel gebied dezelfde als voorheen, zoodat de commandeerende officieren van de tot het eskader behorende schepen hun rapporten ingevolge het eerste lid van art. 8 der Rechtspleging bij de Zeemacht, buiten den eskadercommandant om, behooren in te zenden aan hem, Commandant der Zeemacht, door tusschenkomst van den fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia (I L. V. VIII, 6 (1)), terwijl, na eventueele verwijzing, de informatiën in deze zaken zullen worden gehouden door den officier-commissaris te Soerabaia.

Afschrift dezer zal worden verleend aan den Eskadercommandant tot inlichting en naricht.

In verband met het bepaalde in art. 123 (b) van de Rechtspleging bij de Zeemacht knoopte de inzender aan bovengenoemde beschikking eenige beschouwingen vast, waaraan wij het navolgende ontleenen:

De strafzaken, welke zich bij het op 1 Maart j.l. in Nederlandsch-

Indië ingestelde eskader zullen voordoen, worden ingevolge de beschikking van den Commandant der Zeemacht in Ned.-Indië dd. 20 Februari 1929, No. A. 18/1/8 niet door een afzonderlijken krijgsraad berecht, maar door dien te Soerabaia.

Uit een oogpunt van goede rechtsbedeeling is deze beslissing zeer zeker toe te juichen, de instelling van een tweeden krijgsraad met een officier-commissaris, fiscaal en secretaris kan, aangenomen zelfs dat men daarvoor de geschikte krachten heeft, aan den gang van zaken niet ten goede komen. Dit zullen ook wel de „verschillende redenen” van den Commandant der Zeemacht geweest zijn.

Twee punten trekken in de hooger genoemde beschikking de aandacht t.w.:

1°. de overweging dat tegen eene berechting der zich bij het eskader voordoende strafzaken door den zeekrijgsraad te Soerabaja uit een wettelijk oogpunt geen bezwaar bestaat, en

2°. de beslissing dat na verwijzing (door den Commandant der Zeemacht) de informatiën zullen worden gehouden door den officier-commissaris te Soerabaja.

Wat het eerste punt aangaat, het door den Commandant der Zeemacht overwogene is niet slechts gewrongen, maar schijnt ook onjuist en de vraag rijst of voor hetgeen, wat men nu met eene beschikking tracht te bereiken, niet wetswijziging noodig is.

Men kan inderdaad, gelijk de beschikking doet, de geheele zeemacht in Ned.-Indië als één vloot beschouwen, ofschoon men het woord vloot dan toch in zeer oneigenlijken zin bezigt. Dat echter voor die „vloot” de zeekrijgsraad te Soerabaja zou zijn benoemd, is voor tegenspraak vatbaar. En niet alleen is voor deze meening steun te vinden in eene vroegere beschikking van den Commandant der Zeemacht, n.l. art. 39 ¹⁾ Indische „Justitieele Zaken”, maar ook in de R. Z. (art. 123 sub b): de krijgsraad te Soerabaja werd juist benoemd voor de niet tot een vloot, eskader of minder smaldeel vereenigde schepen. Men zou dus de vraag kunnen stellen in welke zaken die zeekrijgsraad na deze beschikking dan wel competent is.

Voorts leze men er de artikelen 8 R. Z. en 91 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht eens op na.

Het tweede punt vestigt den indruk, dat de informatiën steeds zullen geschieden door den officier-commissaris te Soerabaja.

Indien dat het geval is, beteekent dat zeker geen verbetering; heeft het eskader zich eens voor wat langeren duur van Soerabaja verwijderd, zal dan met het nemen der informatiën tot terugkomst gewacht moeten worden? En door wien zal eventueel eene plaatsopname geschieden? M.a.w. moet deze beschikking als eene speciale regeling voor het eskader beschouwd worden, in afwijking van

¹⁾ Dit artikel, voorkomende in Hoofdstuk VIII, Deel 1 der „Verzameling van voorschriften voor de Zeemacht in Nederlandsch-Indië”, luidt: „Voor de niet tot een vloot, eskader of minder smaldeel vereenigde schepen van de zeemacht in Oost-Indië is de krijgsraad te Soerabaia gevestigd”.

het voorgeschrevene in artikel 7 der I. J. Z.? Waarschijnlijk wel, want daar wordt gesproken van een onder de rechtstreeksche bevelen van den Commandant der Zeemacht gesteld schip.

Tot zoover de inzender. De Redactie is het in zóóver met hem eens, dat de beschikking van den Commandant der Zeemacht, hoe gewenscht wellicht op zich zelve, toch ook haar voorkomt, met het oog op de bepalingen der wet, zacht uitgedrukt, wel zeer gewrongen te zijn.

Misschien zal het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië gelegenheid vinden zijne meening te doen kennen.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Organisatie militair-rechterlijke macht.

In het Weekblad van het Recht No. 11952⁷ troffen wij wederom eene ingezonden bijdrage aan op militair-rechtelijk gebied, welke wij ons veroorloven over te nemen, evenals wij zulks deden met eene bijdrage van dezelfde hand, overgedrukt op blz. 576 van den vorigen jaargang van ons Tijdschrift.

De inzender schrijft:

EEN VROME WENSCH?

Een vorige maal noemde ik eenige anachronismen in de militaire rechtspraak, door het wegnemen waarvan de tegenwoordige toestand althans eenigszins verbeterd kon worden. Thans zou ik gaarne iets willen opmerken omtrent het instituut der militaire rechtspraak zelve.

De militaire rechtspraak is, ik schreef het reeds eerder, een stiefkindje, maar daarnaast ook een heilig huisje. Toen jaren geleden de kapitein ter zee van Rossum in een vergadering der Nederlandsche Juristenvereeniging de afschaffing bepleitte, liepen de paladijnen der militaire justitie te hoop en alles, wat hij tegen dat instituut aanvoerde was onjuist. Onmogelijk was het, dat de burgerstrafrechter zich de militaire tuchtbegrippen zou kunnen eigen maken en de militaire delicten naar waarde beoordeelen.

Er zijn sindsdien heel wat jaren verstreken en de toestand is ten gevolge van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de aangebrachte wijzigingen in de Rechtpleging ook wel wat verbeterd. Gebleven is echter het typeerende van de militaire justitie (althans in eersten aanleg) de leekenrechtspraak.

Het commune strafrecht is gegroeid; nieuwe theorieën hebben zich baan gebroken, verbetering van den individu kwam op den voorgrond, vergelding hoe langer zoo meer op den achtergrond. Men eischt van den strafrechter, dat hij gedurende zijne studie de psychiatrie niet aan zich voorbij heeft laten gaan, dat hij ook de sociologie binnen den kring zijner studiën heeft getrokken, kortom steeds hooger eischen worden aan hem gesteld. Ja, er gaan zelfs stemmen op om zijne opleiding van meet af aan te specialiseeren.

En terwijl dat zoo is, worden jaar in jaar uit tot rechter benoemd menschen, die voor het meerendeel zelfs geen juridische opleiding genoten. Datgene, wat men bij den burgerstrafrechter niet voldoende vindt, ontbreekt hier geheel. En dat alles op grond van de als een axioma vooropgestelde bewering, dat de burgerstrafrechter militaire verhoudingen niet kan beoordeelen.

Een uitzondering maakte men alleen ten aanzien van de burgerleden der beide militaire hoven: immers zoowel het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland als dat in Nederlandsch-Indië zijn gemengde colleges, samengesteld uit militaire en burgerleden. Dat de burger-strafrechters dus nooit begrip van de eischen der militaire tucht zouden kunnen krijgen, spreken de feiten reeds tegen, tenzij men zou moeten aannemen, dat de Hoven bij de beoordeeling der militaire delicten en tuchtzaken op de militaire leden drijven.

Trouwens, is het niet absurd dat een rechter uit Winschoten b.v., benoemd in eene handelskamer in eene groote havenstad wel zich kan inwerken in de zeerechtelijke verhoudingen, doch dat zijn collega uit de strafkamer dit niet zou kunnen ten aanzien van de militaire?

Maar, zegt men hoe dan in tijd van oorlog? We moeten toch in vreedetijd officieren aankweken, die geschikt zijn om dan als rechter te fungeeren? — De krijgssraad dus een oefenschool?

Het is mij niet duidelijk, waarom bij ons systeem van defensie ook in oorlogstijd niet de strafkamer eener arrondissements-rechtbank, aangevuld met twee militaire leden, de militaire strafzaken kan afhandelen. Dit schijnt mij ook voor vreedetijd de eenige juiste oplossing: bijna overal, waar nu een krijgssraad resideert, is tevens eene rechtbank of Raad van Justitie.

De toestand, zooals die nu is, kan niet goed zijn: tegenover den verdachte de eenige rechtskundige (althans bij de zeemacht in Indië), die tevens den krijgssraad moet voorlichten, en als rechters meestentijds leeken.

Dat het beter was, niet nog een dergelijk college te vormen, heeft men blijkbaar ingezien, want bij de samenstelling van het Nederlandsch Eskader in Nederlandsch-Indië op 1 Maart j.l. is in afwijking van de wet (hoe kan dat?) — cf. R. Z. art. 123, sub b — door den Commandant Zeemacht bepaald, dat de eskader-commandant geen verwijzingsrecht zal hebben. Redenen van utiliteit pleiten hiervoor, maar geldt dat ook niet voor hetgeen ik in een vorig Weekblad schreef omtrent de benoemingen in het Hoog Militair Gerechtshof en de presidentsbenoeming in Indië?

BRUNNER.

Evenmin als de vorige maal kunnen wij ons ook nu met de inzichten en wenschen van den schrijver vereenigen. Integendeel wij achten die meerendeels bepaald onjuist.

Dat de militaire rechtspraak „een heilig huisje” is, is moeilijk vol te houden, gelet op de vele en hevige aanvallen, die, niet het minst de laatste tientallen van jaren, op haar gericht worden. Dat zij daaraan steeds met succes weerstand heeft kunnen bieden moge een bewijs zijn dat zij nog steeds op hechte grondslagen rust. Het is dan ook geen wonder dat de groote meerderheid van de leden der Nederlandsche volksvertegenwoordiging tegenover hen die het op aftakeling van onze militaire rechtspraak en daarmede ook op

die van onze krijgsmacht gemunt hebben, nog altijd van hare noodzakelijkheid overtuigd is.

De schrijver noemt het typeerende van de militaire justitie, dat zij, althans in eersten aanleg, leekenrechtspraak is. Daargelaten dat wij ten minste in Nederland, weinig verschil tusschen die rechtspraak in eersten aanleg en in hooger beroep zien (ook de KRIJGSRADEN worden hier te lande door een burgerrechtsgeleerden voorzitter geleid) de officieren-leden hebben doorgaans eenige opleiding voor deze taak genoten en zijn dus niet als volslagen leeken te beschouwen.

„Dat de burger-strafrechters (dus) nooit begrip van de eischen der militaire tucht zouden kunnen krijgen” willen ook wij niet beweren.

Anderzijds leert de ondervinding dat de officier zich op alleszins voldoende wijze de voor den strafrechter noodzakelijke rechtskennis kan verwerven. Indien het in de toekomst noodzakelijk wordt geacht om de studie van den aanstaanden strafrechter meer te specialiseeren en nieuwe vakken daaraan toe te voegen, dan zal daarmee ongetwijfeld ook bij de opleiding der officieren, in het bijzonder bij die van hen die zich in rechtswetenschappen verder bekwamen, rekening moeten worden gehouden.

De oplossing die de schrijver voor tijd van oorlog aan de hand doet, is wel zeer simplistisch, om niet te zeggen naïf. Hij leze nog eens de rede van den generaal van Munnekrede die wij in de vorige aflevering (Deel XXIV, blz. 570) overnamen.

Boekaankondiging.

Van de „Section d'Information” van den Volkenbond mocht de Redactie een exemplaar ontvangen van den 5en jaargang, 1928/29, van de „Annuaire Militaire”, een jaarboek van 1122 bladzijden, bevattende verhandelingen betreffende de weermacht van niet minder dan 60 Staten, al of niet lid van den Volkenbond. Al die monographiën zijn vrijwel naar hetzelfde model samengesteld en in het algemeen onderverdeeld in drie deelen: één gewijd aan het leger (daaronder begrepen de luchtmacht) een ander aan de marine, terwijl een derde betreft de begrootingsuitgaven ten behoeve der landsverdediging.

De jongste uitgave bevat bovendien, voor het eerst, een afzonderlijk hoofdstuk in tabellarischen vorm, in het bijzonder gewijd aan de voornaamste voortbrengselen en grondstoffen van belang voor de defensie in de verschillende landen.

Reeds eene oppervlakkige kennismeming van dit belangwekkende jaarboek vestigt de overtuiging dat daarin verwerkt is een schat van gegevens, te zamen vormende een rijke bron voor vergelijkende mili-

taire studiën. De inhoud valt echter buiten het terrein waarop ons Tijdschrift zich beweegt, zoodat wij, erkentelijk voor de gracieuse toezending, met deze korte aankondiging moeten volstaan. Wij willen echter niet nalaten de hoop uit te spreken, dat, nu toch allerlei in het bijzonder technische gegevens omtrent zoovele weermachten zijn samengebracht, ook aan het militair recht en meer speciaal aan de organisatie der militaire rechtspraak en aan het militair straf- en tuchtrecht in al die landen aandacht zal worden geschonken. Zou ook op dit gebied niet een prachtig Nachschlagebuch zijn te vervaardigen?

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Bewijsmiddel of bewijsgrond?

door D. B. A. FRANKEN.

Officier van Administratie 1e klasse K.M.

De sententie van het H. M. G. van Nederlandsch-Indië van 3 Februari 1928, opgenomen op blz. 418/419 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift, geeft mij aanleiding tot eenige beschouwingen. Het betreft hier de zeer eigenaardige bewijsconstructie, waardoor het H. M. G. tot het bewijs van het telastgelegde komt. Dat het bewijs geleverd is, staat m.i. buiten kijf. De overwegingen, welke de krijgsraad in het bij voornoemde sententie vernietigde vonnis aanvoert ter adstructie van zijn meening, dat het den beklagde telastgelegde *niet* wettig en overtuigend bewezen is, doen meer denken aan een apologie dan aan een motiveering.

Mijn bezwaar tegen de in de sententie gebezigde bewijsconstructie geldt niet alleen het feit, dat het Hof zich daarbij van de terminologie van het oude wetboek van strafvordering in stede van die der nieuwe Sv. bedient, doch veel meer de omstandigheid dat aan die terminologie een geheel andere beteekenis wordt toegekend dan volgens het nieuwe wetboek van strafvordering is toegelaten. Door een en ander wordt het toch al niet gemakkelijke leerstuk van het bewijs in strafzaken er voor de lezers niet duidelijker op.

Het Hof acht — met een voor het onderhavige onderwerp verder ter zake niet dienend voorbehoud — de aan beklagde ten laste gelegde feiten, alsmede zijn schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen:

1e. *uit* de erkenning van beklagde, welke zakelijke inhoud in de sententie is en moest worden opgenomen, daar deze niet — tenminste niet als inhoud eener erkenning, immers wel als verklaring van den verdachte — in het vonnis is vermeld;

2e. *door* de onderling overeenstemmende in het vonnis reeds weergegeven verklaringen van de getuigen A. L., F. L., M. v. A. en A. E. E.;

3e. *door* de buitengerechtelijke bekentenis, welke inhoud als zoodanig noch in het vonnis noch in de sententie is te vinden;

4e. (door?) de tegenstrijdigheden in beklagdes verklaringen, welke onvereinigbare verklaringen zoowel in het vonnis als in de sententie zijn vermeld.

Volgens artikel 338 Sv. (nieuw) kan de rechter het bewijs, dat de verdachte het telastgelegde heeft begaan, slechts aannemen

indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting¹⁾ door den inhoud van *wettige* bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.

Zijn de hierboven onder 1—4 genoemde middelen alle wettige bewijsmiddelen, ja zijn het zelfs alle wel *bewijsmiddelen*?

Artikel 338 voornoemd impliceert een in de wet opgenomen lijst van *wettige bewijsmiddelen* en inderdaad vinden wij in artikel 339 Sv. als zoodanig vermeld:

- 1e. eigen waarneming van den rechter;
- 2e. verklaringen van den verdachte;
- 3e. verklaringen van een getuige;
- 4e. verklaringen van een deskundige;
- 5e. schriftelijke bescheiden.

In dit lijstje vind ik niet vermeld de erkenenis van beklagde, noch de buitengerechtelijke bekentenis, noch de tegenstrijdigheden in beklagdes verklaringen. Deze zijn dus geen wettig bewijsmiddel.

Het behoeft geen betoog, dat het Hof zich in zijn sententie van de terminologie der oude Sv. bedient, die in art. 392 als wettige bewijsmiddelen erkende de getuigenissen, schriftelijke bescheiden, *bekentenis* en aanwijzingen. Door de eerstgenoemde drie middelen kon z.g. direct bewijs worden geleverd, d.w.z. dat door deze zelf het bewijs werd geleverd van het gepleegde feit en van beklagdes schuld daaraan. Zij konden echter ook bewijzen het bestaan van *aanwijzingen*, uit welke dan de rechter het gepleegd zijn van het feit en beklagdes schuld door gevolg trekken kon afleiden. In dit laatste geval sprak men — en mag men nu nog spreken — van indirect bewijs. Het bewijs van het bestaan van aanwijzingen kon echter bovendien worden geleverd door de eigen waarneming (persoonlijk onderzoek of bezichtiging) van den rechter en door de eigen *erkenenis van den beklagde, zelfs buiten het gerecht gedaan* (artikel 407 Sv. oud).

In de oude Sv. kende men dus de bekentenis als direct bewijsmiddel en de zoowel in als buiten rechte gedane erkenenis als indirect bewijsmiddel. Opgemerkt zij, dat de wet eigenlijk van een buitengerechtelijke bekentenis niet sprak, doch de practijk erkende ook deze als bewijsmiddel voor aanwijzing, daar — zoo redeneerde men — een bekentenis toch ook altijd een erkenenis bevat.

Behandelen wij nu eerst de door het H. M. G. gehanteerde erkenenis en buitengerechtelijke bekentenis van den beklagde. De nieuwe Sv. kent die uitdrukkingen niet meer. Daarmede is nog

¹⁾ Dat volgens artikel 166 R.Z. (161 R.L.) de verklaringen van den verdachte en — zooals de practijk aanneemt — de verklaringen van de getuigen niet ter terechtzitting behoeven te zijn afgelegd, daar aan de voor den officier-commissaris afgelegde verklaringen dezelfde kracht wordt toegekend alsof dezelve voor den vollen krijgsraad hadden plaats gehad, heb ik bij de verder volgende beschouwingen niet uit het oog verloren.

niet gezegd, dat de rechter ze niet mag hanteeren. De rechter zij er echter aan indachtig, dat hij deze begrippen niet als *bewijsmiddel* mag gebruiken, doch alleen als *bewijsgrond*, d.i. een door een wettig bewijsmiddel vastgesteld feit in de waardeering waarvan de rechter, volgens de negatief-wettelijke bewijsleer, welke zoowel in de oude als de nieuwe Sv. is gehuldigd, voor het vestigen van zijne overtuiging geheel vrij is. De bekentenis en erkenntenis zijn in de nieuwe Sv. als *bewijsmiddelen* vervangen door de in artikel 339 onder 2e. Sv. (nieuw) genoemde en in artikel 341, eerste lid Sv. (nieuw) nader gedefinieerde verklaring van den verdachte. Een en ander is af te leiden uit de M. v. T. op artikel 341 (334 ontwerp) Sv. alwaar wij o.a. lezen:

„In het bestaande wetboek (d.i. de oude Sv.) is alleen de gerechtelijke bekentenis als bewijsmiddel aangenomen; mits behoorlijk van elders bevestigd, kan zij een volkomen bewijs van schuld opleveren (art. 392 jo. 403). Daarentegen is de buitengerechtelijke bekentenis van schuld of de in of buiten rechte gedane erkenntenis van feiten, die zonder het strafbare feit te zijn tot het bewijs daarvan kunnen medewerken, slechts als bron van aanwijzing en niet als direct bewijsmiddel toegelaten.

„In tweeërlei opzicht wijkt het ontwerp van deze regeling af. Vooreerst beschouwt dit alleen de ter terechtzitting afgelegde verklaring als bewijsmiddel. Zelfs uitlatingen tegenover den rechter-commissaris komen dus niet als „verklaring van den verdachte” in aanmerking. Dat de rechter echter aan het feit, dat de verdachte zoodanige uitlatingen, hetzij aan den rechter-commissaris hetzij aan anderen deed, langs den weg van andere bewijsmiddelen bewijskracht mag toekennen, werd reeds bij de bespreking van artikel 333 opgemerkt.

„In de tweede plaats onderscheidt het voorgestelde artikel niet langer tusschen bekentnissen, erkenntnissen en andere verklaringen van den verdachte. Dit vindt zijn oorzaak hierin, dat, daar gelaten dat de bekentenis als zoodanig slechts in het formeel bewijs thuis behoort, het Ontwerp de bewijskracht van hetgeen door de als beproefd erkende middelen ter kennis van den rechter wordt gebracht aan de waardeering des rechters overlaat. Iedere verklaring van den verdachte in den zin van dit artikel moet den rechter de bouwstof voor het bewijs kunnen leveren. De vraag of die verklaring inhoudt een algeheele bekentenis van schuld, een ontkenning of slechts erkenning van sommige feiten en omstandigheden, die met het te laste gelegde feit in een meer of minder verwijderd verband staan, betreft de beoordeeling van den inhoud der verklaring, een beoordeeling, waarin de rechter geheel vrij is. Zoo noodig zou deze dus zelfs aan het feit, dat de verdachte zeker van elders vaststaande feiten ontkent, een bewijsgrond tegen hem mogen ontleenen.”

En in de M. v. T. op artikel 339 (332 ontwerp) treffen wij o.a. aan:

„Ten slotte zij er hier nogmaals op gewezen dat, al is de rechter „dus in de keuze der *bewijsmiddelen* beperkt, hij volkomen vrij „is ten aanzien der vraag, of hij iets als *bewijsgrond* zal aannemen. „Zoo staat het hem vrij het feit, dat de verdachte een brief van „een bepaalden inhoud schreef of elders dan ter terechtzitting „zekere uitlatingen deed, en het feit, dat iemand aan een getuige „zekere bijzonderheden omtrent het gepleegde feit mededeelde, als „bewijsgronden te bezigen, mits die feiten maar door wettige be- „wijsmiddelen tot zijn kennis zijn gebracht. Zelf kunnen die brief „en die uitlatingen niet als bewijsmiddel in aanmerking komen als „niet beantwoordende aan de omschrijving gegeven in de artt. 334, „335 en 337 (341, 342 en 344), doch dit verhindert niet, dat de „omstandigheid dat zoodanige brief geschreven werd en die uit- „latingen gedaan werden een deugdelijken bewijsgrond kan op- „leveren.”

In bovenstaande aanhalingen wordt het verschil tusschen een bewijsmiddel en een bewijsgrond scherp omschreven en daarmee de richtlijnen voor den rechter duidelijk uitgestippeld. Het behoeft m.i. dan ook geen betoog, dat het Hof in zijn bewijsformule de erkenntenis en de buitengerechtelijke bekentenis *daarom* niet als bewijsmiddelen had mogen gebruiken *omdat* zij dat niet zijn. Het feit dat de erkenntenis is gedaan en het feit dat de buitengerechtelijke bekentenis is afgelegd leveren op bewijsgronden, die door wettige bewijsmiddelen, in casu de verklaring van den verdachte en de verklaring van den getuige A. E. E. tot de kennis van den rechter zijn gekomen.

Voor de buitengerechtelijke bekentenis als *bewijsmiddel* zou nog een beroep kunnen worden gedaan op het tweede lid van artikel 341, bepalende, dat een opgave van een beklaagde elders dan ter terechtzitting gedaan tot het bewijs dat de verdachte het telastgelegde heeft begaan, kan medewerken, indien daarvan uit eenig bewijsmiddel blijkt, doch ook dit beroep zou m.i. neerkomen op een identificatie van bewijsmiddel en bewijsgrond. In de sententie is de verklaring van den getuige A. E. E., op blz. 416 onder IV opgenomen, het *bewijsmiddel*, dat het *feit* dat de verdachte voor de commissie van voorloopig onderzoek bekend heeft, ter kennis van den rechter brengt. Deze elders dan ter terechtzitting gedane opgave van den verdachte (buitengerechtelijke bekentenis) vormt alzoo een door een getuigeverklaring (wettig bewijsmiddel) vastgesteld feit (bewijsgrond), waaruit het bewijs van het telastgelegde bij gevolgtrekking kan worden afgeleid. De rechter is in het trekken van die conclusie geheel vrij. Een en ander zou ook waar zijn, zelfs al ware — zooals in het oorspronkelijk ontwerp — het tweede lid van artikel 341 niet opgenomen. Men heeft dit tweede lid — m.i. overbodig — opgenomen, omdat, indien dit tweede lid ontbreekt, artikel 341 de meening zou kunnen doen postvatten — een meening, welke in het voorloopig verslag van de C. v. R. over het ontwerp Sv. in de Eerste Kamer der S. G. met zoovele woor-

den is uitgesproken — dat wat de verdachte betreft uitsluitend *zijn ter terechtzitting gedane opgave* bij de constructie van het bewijs in aanmerking zou mogen komen en zijn elders gedane opgave in geen geval — ook niet als bewijsgrond — mede zou mogen tellen.

Tenslotte nog een enkel woord omtrent het door het H. M. G. gebruikte bewijsmiddel „tegenstrijdigheden in beklaagdes verklaringen”. Kenlijk is door het Hof in deze tegenstrijdigheden een aanwijzing voor het bewijs van het telastgelegde gezien. Het onder de oude Sv. bekende, tweeslachtige begrip der aanwijzing — immers bewijsmiddel volgens artikel 392 en bewijsgrond volgens artikel 407 — komt in Sv. niet meer voor. Doch ook hier zou het van misvatting getuigen om te denken, dat de aanwijzingen bij de bewijsvoering haar beteekenis zouden hebben verloren. Zij zijn echter teruggedrongen tot het plan waartoe zij behooren n.l. tot dat der bewijsgronden. Het karakteristieke der aanwijzingen is, dat zij nooit iets inhouden omtrent het plegen van het misdrijf zelf, doch uit de aanwijzingen steeds bij redeneering (indirect dus) tot het bewijs van het telastegelegde kan worden geconcludeerd. Evenals elke andere bewijsgrond moeten de aanwijzingen dus door de in artikel 339 genoemde bewijsmiddelen worden vastgesteld. In casu mag uit het feit, dat de opgaven van beklaagde tegenstrijdigheden bevatten een bewijsgrond tegen hem worden ontleend, doch dit feit is niet als zelfstandig bewijsmiddel tot den rechter gekomen; het is vastgesteld door de als wettig bewijsmiddel erkende verklaring van den verdachte.

Het bovenstaande resumeerende had het H. M. G. van Nederlandsch-Indië m.i. kunnen volstaan door in de bewijsformule te vermelden, *dat* door den inhoud der reeds in het vonnis opgenomen verklaringen van de getuigen C. L., F. L., M. v. A. en A. E. E. alsmede door de mede in het vonnis vermelde verklaring van den verdachte wettig en overtuigend bewezen was het aan beklaagde telastgelegde alsmede zijn schuld daaraan.

Had het Hof deze motiveering nog niet voldoende geacht dan had het in een nadere redengeving kunnen verklaren *waarom* het uit de door die verklaringen vastgestelde feiten de telastelegging bewezen achtte, waarbij het door beklaagde gevoerd verweer — indien dit door het Hof als ernstig gemeente, feitelijke weer werd beschouwd — had kunnen worden weerlegd. Er bestond m.i. geen bezwaar om in die *redengeving* de als zoodanig in aanmerking komende feiten en omstandigheden, welke door de in de *bewijsformule* genoemde bewijsmiddelen waren vastgesteld, als erkennenissen, buitengerechtelijke bekentenissen en tegenstrijdigheden te betitelen, doch op de wijze, waarop de sententie thans is geconstrueerd en geredigeerd sticht die terminologie verwarring.

Den Helder, Januari 1929.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 23 October 1928.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en Kolonel P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiskaal: Dr. A. Brants.

Als groepscommandant bij de politietroepen uit onachtzaamheid een hem opgedragen dienstverrichting niet uitgevoerd, doch eigendunkelijk zijn dienst bepaald. Als commandant van een grenspatrouille te laat op een voorgeschreven contrôlepunt gekomen.

Beroep op gebrek aan tijd wegens administratieve en andere werkzaamheden verworpen. Klager had moeten beginnen de hem opgedragen diensten te verrichten.

Beklag ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 9 September 1928, van den sergeant X, dienende bij de groep . . . , Afdeeling . . . , van de 3de Compagnie Politietroepen, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem op 1 September 1928 door zijn Afdeelings-Commandant, den Eerste-Luitenant Y, opgelegde straf van zes dagen verzwaaard arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Als groepscommandant uit onachtzaamheid een hem door zijn „Afdeelings-Commandant opgedragen dienstverrichting niet uitgevoerd, doch eigendunkelijk zijn dienst bepaald. Voorts als commandant eener grenspatrouille, zonder geldige reden, ongeveer vijf minuten te laat op een voorgeschreven contrôlepunt gekomen”,

bij welke beslissing, — op 8 September 1928 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard met handhaving van de straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager den 2den Juli 1928 op zijn verzoek is overgeplaatst van de 1ste Compagnie Politietroepen naar de 3de Compagnie Politietroepen en aldaar is aangewezen als commandant van de groep. . . ;

dat bij eene bespreking op 8 Juli 1928 de Commandant der Afdeling . . . van laatstgenoemde compagnie aan klager heeft medegedeeld, dat het zijn uitdrukkelijke wensch was, dat de Groepscommandant eens per dag een patrouilledienst verrichte van 3 à 4 uur;

dat door klager tegen deze order bezwaren zijn ingebracht, welke echter door den Afdelings-Commandant ongegrond werden bevonden;

dat klager met medeweten en goetvinden van den Afdelings-Commandant den 17den Juli 1928 zijne bezwaren tegen die order ook ter kennis van zijn Compagnies-Commandant heeft gebracht, die echter mede van oordeel was, dat deze bezwaren niet van ernstigen aard waren, en alsnog bepaalde dat klager de hem voorgeschreven patrouillediensten moest verrichten;

dat echter klager den hem voorgeschreven patrouilledienst meermalen, o. a. op 28 Augustus 1928, niet heeft verricht;

dat klager op 31 Augustus d.a.v. vijf minuten na den daarvoor vastgestelden tijd op het voorgeschreven contrôlepunt is aangekomen;

Overwegende dat klager, erkennende dat hij op 31 Augustus 1928 vijf minuten na den daarvoor vastgestelden tijd op het voorgeschreven contrôlepunt is aangekomen, overigens te zijner verontschuldiging heeft aangevoerd:

dat hij, pas aangekomen bij de Groep . . . , nog niet geheel thuis was in de bij die Groep gevoerde administratie, welke volgens klager's beweren bovendien niet geheel bijgewerkt was;

dat daarenboven die administratieve bezigheden en allerlei andere, vaak plotseling optredende gebeurtenissen zeer veel tijd in beslag namen,

maar dat dit niet wegneemt, dat klager, waar hij wist, dat èn zijn Afdelings-Commandant èn zijn Compagnies-Commandant beiden bepaald hadden, dat de aan hem, klager, opgedragen patrouillediensten moesten worden verricht, had moeten beginnen met die diensten naar behooren uit te voeren en, zoo hem dan voor zijne administratieve bezigheden te weinig tijd overbleef, had kunnen gebruik maken van de diensten van hulppersoneel, en dit te eer, waar de Afdelings-Commandant hem had gezegd, dat hij zoodanig personeel zich ter beschikking zou kunnen stellen;

dat klager dit echter niet heeft gedaan, maar eigendunkelijk op meerdere dagen zijn patrouilledienst *niet* heeft verricht, en verder

op 31 Augustus, tijdens een patrouilledienst, vijf minuten te laat op het voorgeschreven contrôlepunt is aangekomen;

Overwegende dat mitsdien klager terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden zijne tekortkomingen juist kenschetst en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van de 3de Compagnie Politietroepen op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van de 3de Compagnie Politietroepen, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 13 November 1928.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Adms J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Gen.-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Dr. E. Jellinghaus (pl.v.).

Onbehoorlijk optreden tegen een meerdere.

Klagers houding tegenover zijn meerdere is niet geweest, zoals verwacht mag worden van een sergeant-majoor-instructeur. Het zou op zijn weg gelegen hebben om op gepaste wijze zijn meerdere zijne verontschuldigen aan te bieden, toen deze hem opmerksaam maakte op eene tekortkoming: het niet brengen van den militairen groet. Daarentegen heeft klager in eene houding niet steeds overeenkomstig de voorschriften, zijn meerdere geantwoord in bewoordingen die wijzen op eene zekere onverschilligheid ten aanzien van het stipt brengen van den militairen groet.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 10 October 1928, van den sergeant-majoor-instructeur X., dienende bij het 7e Regiment Infanterie, in garnizoen te Harderwijk, gedetacheerd geweest bij de 2e compagnie van het na te noemen bataljon, bij welke verklaring die onderofficier de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van het Regiment Jagers ingediend over de hem op 19 September 1928 door den Commandant van het toen geformeerde IIe bataljon van het Regiment Jagers, den Majoor G., opgelegde straf van vier dagen

licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Onbehoorlijk opgetreden tegen een officier, die hem onderhield wegens het niet toebrengen van den militairen groet”, bij welke beslissing, — op 6 October 1928 genomen en op 9 October d.a.v. ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager tijdens de herhalingsoefeningen van 5 tot en met 22 September 1928 bij het Regiment Jagers, toen gelegerd te Harderwijk, heeft dienst gedaan;

dat klager in den namiddag van den 19den September 1928 over de binnenplaats van de Infanterie-kazerne te Harderwijk heeft geloopt in de richting van zijn compagnies-bureau en daarna dat bureau is binnengegaan;

dat onmiddellijk daarna de Kapitein L., dienende bij het Regiment Jagers, de deur van dat bureau heeft geopend en klager bij zich in de gang heeft geroepen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij, zoodra de Kapitein L. hem riep, is opgestaan en zich naar den Kapitein heeft begeven;

dat de Kapitein L. hem, klager, onmiddellijk op luiden toon heeft gevraagd, waarom hij, klager, hem niet den militairen groet had gebracht;

dat hij toen heeft geantwoord, dat op het oogenblik, dat hij de gang naar het bureau inging, de afstand tusschen hem en den Kapitein zóó groot was, dat hij diens distinctieven zelfs niet heeft kunnen onderscheiden;

dat hij in den loop van het gesprek met den Kapitein L. wél gezegd heeft: „dat kan wel wezen”, maar dat het zijne bedoeling is geweest aan die woorden nog iets toe te voegen, waardoor deze uitdrukking eene geheel andere beteekenis zou hebben gekregen;

dat hem dit echter onmogelijk is gemaakt, doordat de Kapitein L., die zeer boos was, hem herhaaldelijk het zwijgen oplegde;

dat hij tijdens het geheele gesprek in de houding heeft gestaan, maar dat het wel mogelijk is, dat hij in den aanvang van het gesprek den deurknop heeft vastgehouden;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij bij zijn onderzoek klager het rapport van den Kapitein L. langzaam en duidelijk heeft voorgelezen en hem telkens heeft afgevraagd, of hij op 't hem voorgelezene iets had aan te merken;

dat klager toen niet heeft tegengesproken, dat hij, zooals in het rapport staat vermeld, tot den Kapitein L. gezegd heeft: „dan heb ik zeker uw distinctieven niet gezien”;

dat klager bij dat onderzoek heeft toegegeven, dat hij bij den aanvang van het gesprek met den Kapitein L. niet, zooals is voorgeschreven, in de houding maar met den deurnop in de hand heeft gestaan;

Overwegende dat het Hof uit het onderzoek ter terechtzitting de overtuiging heeft bekomen, dat klager's houding tegenover den Kapitein L. niet is geweest, zooals verwacht kan worden van een sergeant-majoor-instructeur;

dat immers, waar de Kapitein L. klager opmerkzaam maakte op eene tekortkoming — het dien meerdere niet brengen van den militairen groet —, het op den weg van hem, klager, zou hebben gelegen op gepaste wijze dien Kapitein zijne verontschuldigingen aan te bieden;

dat klager dit echter niet heeft gedaan, maar daarentegen in eene houding niet steeds overeenkomstig de voorschriften, den Kapitein L. heeft geantwoord in bewoordingen, die wijzen op eene zekere onverschilligheid ten aanzien van het stipt brengen van den militairen groet;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving van de strafreden klager's onkrijgstuchtelijk gedrag juist kenschetst en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het Regiment Jagers op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van het Regiment Jagers, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 Februari 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Adm^s. J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders,
Gen.-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wnd.-Advocaat-Fiscaal Dr. A. Brants.

Klager is terecht gestraft wegens, in strijd met de bedoeling van art. 46 W. Kr., een mindere eene straf op te leggen na hem te

hebben gehoord op een oogenblik dat die ondergeschikte na dronkenschap nog niet was ontuchtterd.

Van een verhoor als door art. 46 voorgeschreven, kan in die omstandigheden geen sprake zijn.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 10 Januari 1929, van den Commandant van het . . . Regiment Huzaren, inhoudende dat de Ritmeester X., dienende bij het 2de eskadron van dat Regiment, op 9 Januari 1928 den wensch te kennen heeft gegeven de eindbeslissing van het Hof in te roepen naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Inspecteur der Cavalerie, tevens Commandant der Lichte Brigade, ingediend over de hem op 29 December 1928 door zijn Regiments-Commandant opgelegde straf van berisping, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Bij het straffen van een ondergeschikte de bedoeling van art. „46 W. K. miskend, door hem te hooren op een oogenblik, dat deze, „na dronkenschap, nog niet voldoende kon zijn ontuchtterd om „ten behoeve zijner verdediging vrij over zijne geestvermogens te „beschikken. Verzachtende omstandigheden in aanmerking genomen.”,

bij welke beslissing, — den 7den Januari 1929 ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede den adjudant-onderofficier-instructeur A. en den opperwachtmeester-instructeur B., beiden dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat in den nacht van 12 op 13 September 1928 het 2de eskadron van het . . . Regiment Huzaren naar L. moest vertrekken;

dat tot het „achterblijvend personeel” o.a. behoorde de gewoon dienstplichtig-huzaar C., die was aangewezen dien nacht in de kazerne wachtdienst te verrichten;

dat genoemde C. zich, na in den avond van den 12en September in de cantine van die kazerne vele fleschjes bier te hebben gedronken, in zwaar beschonken toestand te bed heeft gegeven;

dat hij te ongeveer 11 ure van dienzelfden avond door den toenmaligen gewoon dienstplichtig-korporaal D. is wakker gemaakt en te ongeveer halftwaalf is gebracht naar het wachtlokaal, alwaar hij te ongeveer kwart over twaalf, in liggende houding, met gesloten oogen, door den Ritmeester X. — klager in deze — is aangetroffen;

dat de Ritmeester, na eenige woorden tot C. te hebben gesproken, dezen, op dat oogenblik, heeft gestraft met de straf van veertien dagen streng arrest, luidende de omschrijving der strafreden: „Toen „het Escadron op oefening naar L. moest en hij bij het achter- „blijvend personeel voor wacht was aangewezen, in verregaanden „beschonken toestand op de kamer aangetroffen.”;

dat C. daarop welbewust geen gebruik heeft gemaakt van de hem bekende bevoegdheid, verleend bij artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht;

dat de Commandant van het Regiment Huzaren, te wiens kennis de straf werd gebracht op het dagelijksch rapport van 12 September 1928, welk rapport hem den 22en September d.a.v., — zijnde dit de dag, volgende op dien waarop het eskadron uit L. terugkeerde, — werd gepresenteerd, in de hem op dat tijdstip bekende en voldoende geachte gegevens geene aanleiding heeft gevonden een nader persoonlijk onderzoek in te stellen of wijziging te brengen in straf of omschrijving der strafreden;

dat echter eenige maanden later voornoemde Commandant in opdracht van den Inspecteur der Cavalerie, tevens Commandant der Lichte Brigade, — welke Inspecteur daartoe door den Minister van Defensie was aangezocht, — een onderzoek naar bovenvermelde feiten heeft ingesteld;

dat tengevolge van dit onderzoek de Commandant van het Regiment Huzaren van oordeel is geworden, dat C. voornoemd, toen hij in den nacht van 12 op 13 September 1928 door klager werd ondervraagd, nog niet geheel was ontuchtterd en derhalve nog niet in staat was om gehoord te worden;

dat voornoemde Commandant hierin geen aanleiding heeft gevonden om krachtens artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht uit hoofde van een onjuist gebleken gebruik door klager van de bevoegdheid tot strafoplegging, de oplegging der straf aan C. te niet te doen, al dan niet gepaard gaande met het opleggen aan C. van eene nieuwe straf, maar wèl aanleiding heeft gevonden klager nog op 29 December 1928 te straffen met de straf en de omschrijving der strafreden, in den aanhef dezer beschikking vermeld;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat de gewoon dienstplichtig-huzaar C. redelijkerwijs kon weten, dat hij in den nacht van 12 op 13 September 1928 wachtdienst zou moeten verrichten, zijnde immers het „achterblijvend personeel” juist bestemd om gedurende de afwezigheid van het eskadron wachtdienst te verrichten;

dat hij — klager — te omstreeks 12 ure in den nacht zich heeft begeven naar het wachtlokaal in de kazerne en daar heeft aangetroffen den gewoon dienstplichtig-huzaar C. in liggende houding en met gesloten oogen;

dat hij tot C. heeft gezegd: „Ga eens rechtop zitten”;

dat C. hieraan onmiddellijk heeft voldaan;

dat hij — klager — C. toen heeft gevraagd: „Waarom was je dronken?“;

dat C. hierop eerst niets antwoordde, maar vlak daarna eenige onverstaanbare woorden sprak;

dat C. hem — klager — hierbij recht in de oogen keek;

dat hij — klager — den indruk had, dat C. op dat oogenblik volkomen nuchter was;

dat hij — klager — vervolgens heeft gehoord den adjudant-onderofficier A. en den toenmaligen gewoon dienstplichtig-korporaal D., welke beiden te voren, op de kamer, hadden geconstateerd dat C. dronken was;

dat hij naar aanleiding van het bovenstaande C. onmiddellijk heeft gestraft;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. A., adjudant-onderofficier-instructeur bij bovengenoemd eskadron:

dat hij te ongeveer halftwaalf in den avond van 12 September 1928 op de kamer kwam en daar C. aantrof, terwijl deze bezig was uit het deksel van een eetketel koffie of thee te drinken, gezeten op den rand van de tafel;

dat hij toen tot C. heeft gezegd: „C., schiet op, maak dat je in den stal komt!“;

dat C. echter geen antwoord gaf;

dat hij — getuige — zich daarop verwijderde en eenige oogenblikken later C. de trap zag afkomen, geheel alleen, zonder eenige hulp en zonder gebruik te maken van de leuning;

dat hij — getuige — hem daarna naar den stal zag gaan, alwaar hij bleef staan met het hoofd geleund op zijn hand;

dat hij — getuige — hem toen gelast heeft naar het wachtlokaal te gaan;

dat hij — getuige — C. ten slotte door een ander huzaar die hem — C. — daarbij onder den arm steunde, naar de wacht heeft doen overbrengen;

dat C. hierop iets gemompeld heeft;

dat hij — getuige — den wachtcommandant heeft medegedeeld dat een van de huzaren, die op wacht kwamen, blijkbaar te veel had gedronken;

dat hij ten slotte te ongeveer 12 ure — thans met klager — wederom in het wachtlokaal is gekomen;

dat hij C. zag liggen op den grond, met gesloten oogen, tegen den muur;

dat klager daarop C. heeft wakker gemaakt en hem heeft gevraagd: „Ga eens rechtop zitten“;

dat C. hieraan heeft voldaan;

dat klager daarna heeft gevraagd: „C., hoe kom je zoo dronken?“;

dat C. eenige onverstaanbare woorden stamelde, maar den indruk maakte nuchter te zijn;

2. B., opperwachtmeester-instructeur bij bovengenoemd eskadron; dat hij te ruim 12 ure in den nacht van 12 op 13 September 1928 in de wacht van de kazerne kwam en daar den gewoon dienstplichtig-huzaar C. aantrof, liggende op den grond, half geleund tegen den muur;

dat C. den indruk maakte dronken te zijn;

dat hij — getuige — voorts aanwezig is geweest, toen klager met C. heeft gesproken;

dat klager C. rechtop liet zitten en hem vroeg: „Hoe kom je zoo dronken?“;

dat C. hierop eenige onverstaanbare woorden mompelde;

dat klager ten slotte C. heeft gestraft;

dat hij — getuige — ongeveer vijf kwartier later C. met twee man heeft willen meenemen, maar dat C. verklaarde niet gesteund te willen worden en alléén te willen loopen;

dat C. toen den indruk maakte, geheel nuchter te zijn;

Overwegende dat artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht uitdrukkelijk voorschrijft, dat geen krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd, voordat de verdachte is *gehoord*;

dat echter van een verhoor als bovenbedoeld geen sprake kan zijn, wanneer en zolang de van een krijgstuchtelijk vergrijp verdachte nog in een toestand van dronkenschap verkeert;

dat, waar is komen vast te staan en de strafreden van de hem opgelegde straf inhoudt, dat de gewoon dienstplichtig-huzaar C. in den avond van 12 September 1928 in verregaand beschonken toestand op de kamer werd aangetroffen, het aan het Hof niet mogelijk voorkomt, dat deze C. korten tijd later voldoende ontzuurd zou zijn geweest om een verhoor te ondergaan, als bedoeld in artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht;

dat het Hof in deze zijne meening nog versterkt wordt door het feit, dat de getuige A. het noodig heeft geacht C. door een ander huzaar gesteund naar de wacht te doen brengen;

dat bovendien het geheele onderhoud van klager met C. in het wachtlokaal, — C., aangesproken door een Ritmeester, blijft op den grond zitten, hetgeen de Ritmeester laat gebeuren, antwoordt op onverstaanbare wijze en gaat daarna weer liggen, — er op wijst, dat C. nog verkeerde in een toestand van dronkenschap;

Overwegende voorts, dat het Hof, gezien de bijzondere omstandigheden, geschapen door het vlak op handen zijnd vertrek van het eskadron naar L., het optreden van klager, die bij zijn meerderen bekend staat als een bekwaam en doortastend officier, begrijpelijk acht, maar dit desniettenstaande niet kan goedkeuren;

dat immers klager, toen C., zooals voor het Hof vaststaat, nog niet in staat was gehoord te worden, het onderzoek en de bestrafing had moeten overlaten aan den Commandant van het achterblijvend detachement;

dat klager echter thans door de wijze, waarop hij deze aange-

legenheid heeft behandeld, in strijd is gekomen met de bedoeling van artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, de omschrijving der strafreden het gepleegde feit juist kenschetst, en de opgelegde straf staat in juiste verhouding tot den ernst van dat feit;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Inspecteur der Cavalerie, tevens Commandant der Lichte Brigade, op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt één afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den voornoemden Inspecteur, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 30 October 1928. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapiteins C. P. M. Verhaart en J. de Bie en Eerste-Luitenant C. C. Kannemans.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Nu ten processe niet is komen vast te staan dat de wettelijke formaliteiten ter oproeping van beklagde naar behooren zijn in acht genomen, heeft de Krijgsraad niet de overtuiging bekomen dat beklagde het hem ten laste gelegde niet voldaan hebben aan eene wettige oproeping voor den werkelijken dienst, heeft begaan. Vrijspraak.

(De aan beklagde door den burgemeester van Amsterdam toegezonden persoonlijke kennisgeving zou aan dien burgemeester wegens onbekendheid van beklagdes adres zijn teruggezonden, terwijl ter vervanging van die persoonlijke kennisgeving geen openbare kennisgeving heeft plaats gehad, zooals i.c. overeenkomstig art. 4, 4e lid van het Dienstplichtbesluit (1922) had moeten geschieden.)

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 11 December 1928 bevestigd.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens

D., oud 23 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon-dienstplichtig-soldaat der Compagnie Pontonniers van het Korps Pontonniers en Torpedisten, met groot verlof te Amsterdam, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMAGT VOOR HET RIJK IN EUROPA
TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 19 October 1928 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij als dienstplichtige der lichting 1925 niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 9 Augustus 1928, bij welke oproeping was bepaald, dat hij zich op dien datum moest aanmelden bij zijn korps te Dordrecht;

Overwegende dat ten processe niet is komen vast te staan, dat de wettelijke formaliteiten ter oproeping van beklaagde naar behooren zijn in acht genomen en alzoo ten aanzien van beklaagde eene oproeping in werkelijken dienst tegen 9 Augustus 1928 is gedaan, vermits de op 23 Mei 1928 vanwege den Burgemeester van Amsterdam aan beklaagde's adres O. Z. Achterburgwal 35 te Amsterdam toegezonden persoonlijke kennisgeving aan dien Burgemeester zou zijn teruggezonden wegens onbekendheid met beklaagde's adres, en ter vervanging dier persoonlijke kennisgeving geene openbare kennisgeving heeft plaats gehad, zooals in casu overeenkomstig art. 4 4e lid van het Dienstplichtbesluit had moeten geschieden;

dat derhalve de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, zoodat deze behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 193 en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 23 Januari 1929. ¹⁾

President-plv.: Dr. J. Sickenga.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee M. H. van Dulm, Kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren, Officier van Administratie der 1e klasse A. van Houte en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse P. J. Stroo.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Dr. H. van Driel.

Weigeren om te voldoen aan de order van een korporaal om de wapens om te doen en aan te treden op baksgewijs en het daarna opzettelijk in die ongehoorzaamheid volharden nadat de korporaal beklaagde uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen.

De order is gegeven in den dienst en hield in eene duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en was mitsdien een dienstbevel.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen X., marinier der 3e klasse, oud .. jaar, geboren te, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 14 September 1928;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 28 December 1928 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde telastegelegde:

dat hij, dienende als marinier der 3e klasse in de Marinierskazerne te Rotterdam, aldaar op den 31sten Augustus 1928, toen zijn ba'smeester, de korporaal der mariniers J. K., hem, beklaagde, order gegeven had zijn wapens om te doen en aan te treden op baksgewijs, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te gehoorzamen, hebbende hij, beklaagde, daarna opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard, nadat voormelde korporaal hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 2 Januari 1929, waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 23 Januari 1929 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

¹⁾ Zie de hierna opgenomen Sententie van het H. M. G. van 19 Februari 1929.

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak van den beklaagde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij 8 Januari 1915 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse en dat zijn dienstitijd eindigt 8 Januari 1929;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

J. K., korporaal der Mariniers bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam: dat hij op 31 Augustus 1928, toen er opgeblazen was voor „gewapend appèl”, aan den marinier X. order gegeven heeft om zijn wapens om te doen en aan te treden op baksgewijs; die hieraan echter niet voldeed; dat hij X. even later ten tweede male daartoe gelastte met de woorden: „X., doe je wapens om en treedt aan op baksgewijs”; dat X. hierop antwoordde: „korporaal, ik doe het niet”; dat hij, getuige, den beklaagde er vervolgens op gewezen heeft, dat hij bij niet-uitvoering van de order zich schuldig maakte aan dienstweigering en voor den krijgsraad zou komen en toen ten derde male in voornoemde bewoordingen zijn order heeft herhaald; dat X. wederom antwoordde: „korporaal, ik doe het niet” en ook niet op baksgewijs is verschenen; dat hij, getuige, de order aan X. gaf in de qualiteit van baksmester van X.;

J. A. J. de B., 1e luitenant der Mariniers: dat er op 31 Augustus 1928 bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam parade gehouden werd en daartoe alle bij die Afdeeling dienende mariniers te omstreeks 10 uur v.m. van dien dag op baksgewijs moesten aantreden; dat hij bij aankomst op baksgewijs bemerkte dat de marinier X. niet aanwezig was en bij nader onderzoek X. op de zaal aantrof in tegenwoordigheid van zijn baksmester, korporaal K.; dat hij gehoord heeft dat korporaal K. aan X. de order gaf: „X., doe je wapens aan en treedt aan op baksgewijs”; dat X. hieraan niet voldeed en niet op baksgewijs is verschenen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is X., oud .. jaar, geboren te; dat hij het laatst heeft gediend als marinier 3e klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam; dat hij 8 Januari 1915 in dienst is aangenomen als marinier 3e klasse en dat zijn dienstitijd eindigt 8 Januari 1929;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is telastegelegd;

Overwegende dat de order is gegeven in den dienst en inhiel een duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en mitsdien was een dienstbevel;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige op „zettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere „hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het werd begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl deze op grond van het begane feit ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven;

Gelet op het door den beklaagde van 31 Augustus 1928 tot 10 October 1928 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen: 1, 60, 114 1e lid en 3e lid aanhef en 1e Wetboek van Militair Strafrecht, 27 Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is telastegelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van 31 Augustus 1928 tot 10 October 1928 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

MEMORIE VAN APPEL IN DE ZAAK VAN DEN MARINIER DER
3DE KLASSE X.

Willemsoord, den 29en Januari 1929.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof mede te deelen, dat de navolgende overwegingen bij mij gegolden hebben bij het instellen van hooger beroep tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad alhier d.d. 23 Januari 1929 contra den marinier der 3de klasse X.

1e. Doordat de Krijgsraad in zijn vonnis met geen enkel woord motiveerde, waarom hij het verweer van den beklaagde dat hij zich van het gebeurde niets meer kan herinneren, voor de mogelijke waarheid van welk verweer een psychiatrisch onderzoek werd ingesteld, verwierp, is het vonnis m.i. niet met redenen omkleed gelijk artikel 189 der Rechtspleging bij de Zeemacht eischt.

2e. Ik acht de hoofdstraf, die de Krijgsraad oplegde, een zuivere gelegenheidsstraf. In gevallen overeenkomende met dat in hetwelk deze beklaagde betrokken is, legt de Krijgsraad nooit de geringe straf op van één maand gevangenisstraf. Waarom zulks in casu geschiedde blijkt niet uit het vonnis. Vermoedelijk heeft de Krijgsraad, wat dit feit betreft, wel acht geslagen op het deskundigen-rapport.

3e. De straf van ontslag uit den militairen dienst acht ik eveneens een zuivere gelegenheidsstraf. Bij een eerste geval van opzettelijke ongehoorzaamheid was het tot dusverre geen gewoonte dadelijk als bijkomende straf het ontslag uit den militairen dienst op te leggen. Vermoedelijk heeft ook hier het rapport der deskundigen den doorslag gegeven en wel de clause, dat deze hem duurzaam ongeschikt achten voor den militairen dienst. De Krijgsraad heeft hierbij m.i. niet voldoende acht geslagen op artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk bepaalt, dat het ontslag uit den militairen dienst uitgesproken kan worden als de militaire rechter den beklagde op grond van het begane *misdrif*f ongeschikt acht in den militairen stand te blijven. Het opleggen der bijkomende straf in dit geval wordt nog zonderling wanneer men bedenkt, dat de dienstdtijd van den beklagde op den 8sten Januari 1929 reeds verstreken was en hij vanwege het feit, dat hij nog marinier der 3e klasse was, toch niet meer reëngageeren mocht.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 19 Februari 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-admiraal B. Schreuders, Generaal-Majours M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd. Advocaat-Fisikaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Dr. G. W. Bannier te 's-Gravenhage.

Beklaagde niet strafbaar verklaard en vrijgesproken van de hem ten laste gelegde opzettelijke ongehoorzaamheid omdat het feit hem wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend.

Het Hof vereenigt zich met de conclusie der deskundigen, in de sententie overgenomen.

In de zaak van den Fisikaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis¹⁾ op den 23en Januari 1929 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen X., oud . . . jaar, geboren te, marinier der

1) Zie het hiervóór opgenomen vonnis.

3de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, en van X., vernoemd, appellant van gemeld vonnis, tegen den Fiskaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de door den Fiskaal ingediende memorie behelzende de middelen en gronden waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof ten aanzien van de bewezen- en schuldigverklaring en de qualificatie tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, alzoo zich te dien aanzien vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende;

Overwegende dat Dr. S. T. Heidema en H. J. Overbeek, beiden zenuwarts te Amsterdam, als deskundigen, na beëdigd te zijn, over den beklagde een rapport hebben uitgebracht, waarin zij tot de volgende conclusie komen: dat de in het rapport genoemde affectieve momenten, in verband met beklagde's geringe verstandelijke ontwikkeling, eene voldoende verklaring vormen voor het begaan van het strafbare feit, en dat de in het rapport geschetste psychische toestand, waarin beklagde verkeerde, zooal niet opheffend dan toch in sterke mate beperkend werkte op zijne geschiktheid, om de feitelijke strekking als het ongeoorloofde der begane feiten te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

Overwegende dat het Hof zich met deze conclusie van de deskundigen vereenigt en haar tot de zijne maakt en mitsdien beklagde niet strafbaar acht, zoodat hij behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen, bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld, — met uitzondering van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht, — alsmede artikel 37 van laatstgenoemd Wetboek en de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voorzoover daarbij aan beklagde straf is opgelegd;

Verstaat, dat het den beklagde te laste gelegde hem wegens

ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend;

Verklaart hem deswege niet strafbaar en spreekt hem vrij;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD
VAN 6 APRIL 1929, N°. 6964.

Met toepassing van art. 50, 1e lid, b W. Kr. de oplegging eener disciplinaire straf te niet gedaan door den meerdere van den strafoplegger, omdat later is gebleken dat het vergrijp aan den gestrafte niet kon worden toegerekend, zulks wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gelezen een door tusschenkomst van den Commandant van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord op den 23sten Februari 1929 te zijner kennis gebracht verzoek van den aan boord van dien bodem dienenden marinier der 3e klasse X., stamboeknummer, om tenietdoening van de dien marinier op den 12den Juli 1928 door den Commandant van de „Afdeeling Mariniers” te Rotterdam, den Kolonel der Mariniers O., opgelegde straf van:

„Verlaging tot marinier der 3e klasse”,

en de daarbij behorende strafreden van:

1e. „Behoorende tot de gewapende wacht en vergunning be-, komen hebbende vlak naast de kazerne een particuliere boodschap te verrichten, des voormiddags te half twaalf, eerst 12 uur 20 minuten later teruggekeerd onder den invloed van sterken drank;

2e. „Daags daarop zich in voorloopig (licht) arrest bevindende, heimelijk de kazerne verlaten en ongeveer 7 uur daarna wederom „in beschonken toestand teruggekeerd.”;

Gehoord den strafoplegger en den verzoeker;

Gezien de op dit verzoek betrekking hebbende bescheiden, waaronder een in opdracht van den officier-commissaris bij den Zee-krijgsraad te Willemsoord door Dr. S. F. Heidema en H. J. Overbeek, zenuwartsen te Amsterdam, opgemaakt verslag omtrent een naar de geestvermogens¹⁾ van verzoeker ingesteld onderzoek;

Gelezen voorts de naar aanleiding van het verzoek door den Chef van den Geneeskundigen Dienst der Zeemacht alhier gegeven beschouwingen en een afschrift van een tegen verzoeker gewezen sententie²⁾ van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 19den Februari 1929;

1) Lees: verstandelijke vermogens; het onderzoek werd n.l. opgedragen vóór 1 November 1928.

2) Zie deze sententie hiervóór.

Overwegende, dat verzoeker als reden voor zijn verzoek heeft opgegeven, dat hij naar zijne meening op grond van eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet aansprakelijk gesteld had kunnen worden voor de feiten, waarvoor hij op den 12den Juli 1928 werd gestraft;

Overwegende, dat verzoeker bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 19den Februari j.l. werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen;” dat verzoeker door het Hof deswege echter niet strafbaar werd verklaard, daar het bewezen verklaarde hem niet kon worden toegerekend wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

dat het Hof door deze uitspraak de meening der beide bovengenoemde zenuwartsen, dat de in hun verslag genoemde affectieve momenten, in verband met verzoeker's geringe verstandelijke ontwikkeling, eene voldoende verklaring vormen voor het begaan van het strafbare feit en dat de in het verslag geschetste psychische toestand waarin verzoeker verkeerde, zoo al niet opheffend, dan toch in sterke mate beperkend werkte op zijne geschiktheid om de feitelijke strekking als het ongeoorloofde der begane feiten te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen, tot de zijne maakte;

dat de Chef van den Geneeskundigen Dienst der Zeemacht, terzake om advies gevraagd, en na kennis te hebben genomen van hoogergenoemde bescheiden, heeft verklaard uit het psychiatrisch verslag den indruk te hebben gekregen, dat de geestestoestand van verzoeker tijdens het plegen van de feiten, waarvoor hij op 12 Juli 1928 werd gestraft, bijzonder weinig of in het geheel niet afweek van dien tijdens het plegen van het feit waarvoor verzoeker naar den militairen rechter werd verwezen terzake waarvan hij niet strafbaar werd verklaard en werd vrijgesproken, zulks wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

dat voorts de vergrijpen, waarvoor verzoeker op 12 Juli 1928 werd gestraft, voldoende verklaard worden door zijne sterke affectiviteit in verband met zijne geringe verstandelijke vermogens en hem dan ook naar zijne meening niet mogen worden toegerekend;

dat de strafoplegger, de Kolonel der Mariniers O., na kennisneming der hoogergenoemde bescheiden heeft verklaard geen gebruik te willen maken van de hem bij artikel 50 der Wet op de Krijgstucht verleende bevoegdheid tot tenietdoening der opgelegde straf, zulks omdat hem van een onjuist gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging niet is gebleken en hij dan ook thans nog van meening is, dat verzoeker ten volle verantwoordelijk kon worden gesteld voor de vergrijpen waarvoor hij op 12 Juli 1928 werd gestraft;

Overwegende, dat wordt ingestemd met het door den Chef van

den Geneeskundigen Dienst der Zeemacht terzake gegeven advies en verzoeker dan ook op de door dien Chef aangevoerde beweegredenen, welke hij, Commandant, overneemt en tot de zijne maakt, niet aansprakelijk kan worden gesteld voor de door hem begane krijgstuchtelijke vergrijpen, waarvoor hij door den Commandant der Afdeeling Mariniers te Rotterdam op 12 Juli 1928 werd gestraft;

dat derhalve eerst achteraf gebleken is van een onjuist gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging en verzoeker alzoo ten onrechte werd gestraft;

Gezien de artikelen 50 en 51 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het verzoek;

Verklaart, dat dit terecht werd gedaan en behoort te worden ingewilligd;

Doet te niet de opgelegde straf en de daarbij behorende strafreden, met last dat deze beslissing in verzoekers conduiteboekje zal worden ingeschreven;¹⁾

Geeft hiervan kennis aan:

den Commandant van Hr. Ms. „Wachtschip” alhier, ter gevolgeving en mededeeling aan verzoeker;

den Commandant van de „Afdeeling Mariniers” te Rotterdam.

De Commandant der Marine voornoemd,

L. J. QUANT.

Zeekrijgsraad te Soerabaia.

Vonnis van 24 Juli 1928.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Luitenant ter Zee der 1e klasse H. J. van der Stad, Officier van Administratie der 1e klasse A. J. Teljer, Luitenant ter zee der 1e klasse W. A. de Jong en Officier van Administratie der 2e klasse C. J. Grijseels.

De woorden „soendel” en „lekkerpiepster”, gebezigd tegen eene weduwe, zijn beledigend.

Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, n.l. door toevoeging van de woorden: „Ik „zal jou ook wel krijgen, al ben je korporaal.” Met oplegging van eene geldboete kan i. c. worden volstaan (art. 23 bis W. v. S.).

Als bewijsmiddel gebruik gemaakt van eene verklaring de auditu,

¹⁾ Men vergelijkte met deze beslissing ook de beschikkingen van het H. M. G. van 24 September 1915, M. R. T. XII, 146 en van 15 November 1927, M. R. T. XXIII, 513. Opgemerkt worde nog dat de gestrafte geen gebruik heeft gemaakt van zijne bevoegdheid tot het doen van beklag.

Als gevolg van bovengenoemde beslissing is hij vanaf 19 Juli 1928 weder in het genot gesteld van zijne inkomsten als marinier 1e klasse. 16 Mei 1929 is hij wegens lichaamsgebreken uit den zeedienst ontslagen.

n.l. van de mededeelingen, door den bedreigden korporaal gedaan aan een officier, door zijn commandant belast met een onderzoek naar het gebeurde.

De Zeekrijgsraad te Soerabaja, zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: J., stamboeknummer oud 26 jaren, geboren te Zaandam, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 1e klasse bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten en mitsdien gerequiereerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 13den Juni 1928 No. A. 16/5/38;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 11den Juli 1928 No. A. 16/6/38, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

dat hij op den 3den Mei 1928, in den namiddag in het perceel „Café-Kalimas” aan den Oedjoeng te Soerabaja:

1°. opzettelijk de weduwe M. in hare tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd door haar o.m. toe te voegen: „soendel” en „lekkerpiepster”, althans woorden in aard en strekking daarmede overeenkomende;

2°. nadat de weduwe M. door vorenomschreven belediging in woede was ontstoken en hem een klap had gegeven, opzettelijk gewelddadig genoemde vrouw eenige vuistslagen op het hoofd heeft toegebracht, waardoor zij ter plaatse pijnlijk is getroffen;

3°. opzettelijk den Korporaaltorpedomaker Th. G. M. Janssen in diens tegenwoordigheid mondeling heeft bedreigd door dezen toe te voegen de woorden: „ik zal jou ook wel krijgen, al ben je „korporaal”, althans woorden in aard en strekking daarmede overeenkomende;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 17den Juli 1928, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 24sten Juli 1928, des voormiddags te 10 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Eenvoudige belediging”,

„Mishandeling” en

„Het opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid met „eenig kwaad bedreigen”,

veroordeeling deswege ter zake van het feit in den aanhef der

telastelegging en onder sub 1°. genoemd tot eene geldboete van dertig gulden bij gebreke van betaling en van verhaal te vervangen door tien dagen hechtenis,

en ter zake van de feiten in den aanhef en sub 2°. en 3°. der telastelegging genoemd tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand;

Gelet op hetgeen door den raadsman mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 27sten Januari 1922 vrijwillig als marinier der 3de klasse onder stamboeknummer voor den tijd van 6 jaren in den zeedienst heeft verbonden, dat zijn dienstverband door reëngagement is verlengd geworden tot 27 Januari 1930, en dat hij thans nog als marinier der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende dat ten processe aanwezig is:

een proces-verbaal in dato 7 Juni 1928 te Soerabaja op ambtseed opgemaakt door den Politie-opziener bij de Algemeene Politie te Soerabaja Pieter Vinke, waaruit blijkt dat op den 6en Juni 1928 voor dien ambtenaar is verschenen Mevrouw de weduwe M., oud 36 jaren, en dat deze vrouw o.m. bij verbalisant aangifte heeft gedaan van het plegen van het in de bovenstaande telastelegging in den aanhef en sub 1° omschreven misdrijf met verzoek om vervolging, welke klacht door dien ambtenaar is in schrift gesteld en door hem met klaagster is ondertekend;

Overwegende dat de klachte alzoo tijdig door de tot klachte gerechtigde persoon bij een ter plaatse bevoegden ambtenaar is ingediend en door dezen is gebracht ter kennis van de over beklagde gestelde militaire autoriteiten, zoodat beklagde terecht wegens het bedoelde misdrijf naar den Zeekrijgsraad is verwezen, hebbende toch genoemde M., als getuige onder eede gehoord, op den 27sten Juni 1928 verklaard bovenstaande klacht niet te hebben ingetrokken;

Overwegende dat de navolgende onder eede gehoorde getuigen hebben verklaard:

1°. M., oud 36 jaar, zonder beroep, wonende te Soerabaja: dat zij op 3 Mei 1928 eigenaresse was van het café „Kalimas” aan den Oedjoeng te Soerabaja;

dat omstreeks 3 uur n.m. van dien dag toen zij ter ruste lag, zij plotseling geroep hoorde van „Hallo, Mevrouw M., waar ben je, ik kom betalen”; dat zij zich naar de gelagkamer begaf en daar een marinier met een rijwiel zag; dat deze marinier tegen haar zeide dat hij wilde betalen; dat zij vroeg wie hij was, waarop zij hoorde dat hij antwoordde: „Nou dat zal jij niet weten, ik ben de marinier J., je „hebt me toch bij den Commandant gebracht en ik heb twee dagen „voor je gehad”; dat zij hem, na zulks te hebben nagegaan, mededeelde dat zijn schuld f 25,30 bedroeg; dat de marinier f 15 wilde betalen en een kwitantie vroeg;

dat zij, terwijl zij bezig was in de gelagkamer de kwitantie te schrijven, hoorde dat J. verschillende onhebbelijke opmerkingen tegen haar bezigde; dat zij daardoor wat zenuwachtig werd en zich telkens vergiste bij het schrijven van de kwitantie; dat korporaal-torpedomaker Janssen ook in de gelagkamer aanwezig was; dat zij zich naar haar particuliere eetkamer begaf om daar de kwitantie te schrijven; dat terwijl zij daarmede bezig was, zij zag dat J. door haar slaapkamer eveneens haar eetkamer binnenkwam; dat de bij haar inwonende getuige H. geboren K. tegenwoordig was; dat zij J. mededeelde dat hij daartoe niet het recht had en dat zij hem verzocht weg te gaan;

a. dat hij hierop begon te schelden; dat zij hoorde dat hij tegen haar zeide: „soendel, loeder, je bent er zeker ook van thuis”; dat hij verder nog meer scheldwoorden tegen haar bezigde die zij zich echter niet herinnert; dat zij zich door de door J. tegen haar bezigde woorden in haar eer en goeden naam voelt aangetast; dat zij bij de politie terzake een klacht heeft ingediend met verzoek om strafvervolgung tegen J.; dat zij die klacht niet heeft ingetrokken;

b. dat zij door deze beleedigingen boos werd en J. een klap in zijn gezicht gaf; dat deze haar vastgreep en haar 3 à 4 keer met zijn rechtervuist een klap op het hoofd gaf, door welke slagen zij pijnlijk werd getroffen;

c. dat zij vervolgens zag dat J. een stoel opnam en een beweging maakte alsof hij daarmede wilde slaan; dat op dat oogenblik de korporaal-torpedomaker Janssen op het lawaai afkwam; dat zij zag dat deze J. vastgreep en hem vasthield; dat zij toen hoorde dat J. tegen Janssen zeide: „Ik zal jou ook wel krijgen al ben je „korporaal”; dat zij toen de politie heeft opgebeld en Janssen J. heeft vastgehouden tot de politie kwam;

d. dat J. een vuurrood gezicht en onvast op zijn beenen was;

II. M., E., E. K., weduwe van B. L. H., zonder beroep, wonende te Soerabaja:

dat zij zich op 3 Mei 1928 bevond in het café „Kalimas” aan den Oedjoeng, te Soerabaja;

dat zij om ongeveer 3 uur n.m. van dien dag een haar onbekende marinier in het café zag komen; dat zij hoorde dat deze marinier zeide dat hij Mevrouw M. wilde spreken; dat even later Mevrouw M. uit haar slaapkamer kwam en met haar naar de gelagkamer ging waar de marinier zich bevond; dat zij hoorde, dat de marinier zeide, dat hij J. was en wilde betalen; dat zij verder hoorde, dat hij Mevrouw M. herhaaldelijk beleedigende uitdrukkingen toevoegde; dat zij zich niet herinnert wat hij precies zeide; dat zij toen zag dat Mevrouw M. naar de eetkamer ging; dat zij met haar meeging; dat zij zag, dat de marinier J. door de slaapkamer ook naar de eetkamer kwam; dat zij hoorde, dat Mevrouw M. tegen hem zeide, dat hij weg moest gaan;

a. dat zij hoorde, dat J. toen tegen Mevrouw M. zeide: „soendel, „snol, lekkerpiepster, je bent er van thuis”;

b. dat zij daarop zag, dat mevrouw M. hem een klap op zijn gezicht gaf; dat zij daarop zag, dat de marinier J. Mevrouw M. vastgreep en haar met de rechtervuist met kracht eenige klappen op het hoofd gaf;

c. dat zij daarna zag, dat J. een stoel greep en een beweging maakte alsof hij daarmee wilde slaan; dat op dat moment echter de korporaal-torpedomaker Janssen binnenkwam; dat zij zag, dat deze J. vastgreep en hem vasthield; dat Mevrouw M. daarna de politie opbelde; dat zij zag dat Janssen J. vasthield tot de politie kwam; dat zij hoorde, dat J. den korporaal Janssen bedreigde en o.a. hoorde, dat hij tegen hem zeide: „Ik zal jou ook wel krijgen, al „ben je korporaal”;

d. dat J. niet erg vast meer op de been was; dat hij echter wel wist wat hij deed, want dat hij van de geldzaken precies op de hoogte was en ook precies wist hoeveel geld hij terug moest ontvangen;

III. J. J. Q., oud 23 jaar, Luitenant ter zee der 3de klasse bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja:

dat hij op 9 Mei 1928 op last van den Commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” een onderzoek heeft ingesteld naar het gebeurde met den marinier der 1e klasse J. op 3 Mei 1928; dat hij toen den korporaal-torpedomaker Th. G. M. Janssen, stbno. 8923 heeft ondervraagd en gehoord heeft, dat deze hem mededeelde:

dat hij zich in den namiddag van 3 Mei 1928 omstreeks 3 uur voor zijn woning bevond, welke woning gelegen is achter het café „Kalimas” aan den Oedjoengweg te Soerabaja; dat hij zag, dat de marinier 1e klasse J. het café binnenging; dat hij even later zag, dat de eigenaresse van het café, de weduwe M., in de eetkamer aan de achterzijde van het café kwam en daar ging zitten schrijven; dat hij zag, dat de marinier J. haar door de slaapkamer volgde en in de eetkamer naast haar ging zitten; dat hij hoorde, dat J. de weduwe M. beleedigende uitdrukkingen toevoegde o.m. zeide: „lekkerpiepster, je bent er ook van thuis”; dat hij, nadat J. dat gezegd had, zag, dat de weduwe M. J. een klap in het gezicht gaf; dat hij daarna zag, dat J. de weduwe M. opzettelijk gewelddadig eenige vuistslagen op het hoofd toebreacht en daarna een stoel greep; dat hij, Janssen, daarna de eetkamer was binnengelopen, J. de stoel had ontruikt en J. op den grond had geworpen en vast had gehouden; dat J., terwijl hij hem vasthield hem, Janssen, bedreigde en o.a. tegen hem de woorden bezigde: „Ik zal jou ook wel krijgen, al ben je korporaal”;

Overwegende, dat beklagde ten processe heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en heeft opgegeven:

a. dat hij op 3 Mei 1928, des middags om ongeveer 2 uur naar

café „Kalimas” gegaan is om een rekening te betalen; dat hij *f* 15 wilde betalen en een biljet van *f* 25 gaf; dat hij zag dat de caféhoudster, de weduwe M., in het café aan een tafeltje ging zitten om een kwitantie te schrijven; dat hij bij haar ging zitten en op een gegeven oogenblik een opmerking maakte, dat de kwitantie niet deugde; dat de weduwe M. tegen hem, beklaagde, zeide, dat het Marine-personeel zoo slecht betaalde; dat hij haar antwoordde: „dat zij er wel wat bij verdiende”; dat hij daarmede bedoelde, dat zij zich liet gebruiken; dat zij door deze opmerking blijkbaar boos werd en hem een harde klap in zijn gezicht gaf; dat hij toen opstond en zich aan zijn stoel vastgreep; dat hij op datzelfde moment zag en voelde, dat hij werd vastgegrepen, door den korporaal-torpedomaker Janssen, die zich, gekleed in blauwe werkbroek en witte borstrok, eveneens in het café bevond en door eenige Inlandsche bedienden van het café; dat hij, beklaagde, riep: „Laat los Janssen, ik stik”; dat hij even later een Europeesch hoofdagent van politie zag binnen komen en hij, beklaagde, werd losgelaten;

b. dat hij niet onder den invloed van sterken drank was, dat hij slechts twee flesschen bier gedronken had;

c. dat hij de woorden: „soendel, loeder, je bent er zeker ook van thuis” niet gebruikt heeft; en dat hij Mevrouw M. niet geslagen heeft; dat hij — voor zoover hij weet — den korporaal Janssen niet met woorden heeft bedreigd;

Overwegende, dat ondanks de ontkenenis van beklaagde door den inhoud van vorengenoemde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld daaraan, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd; en wel het den beklaagde in den aanhef en sub 1° ten laste gelegde, zoomede zijn schuld daaraan, door den inhoud van de verklaring van beklaagde hiervoren vermeld onder *a.* en door den inhoud van de verklaringen van de onder I, II en III vermelde getuigen (wordende voor zoover de verklaringen van de onder I en II genoemde getuigen betreft alleen gebruikt de aanhef en het gedeelte onder *a.* vermeld van elk dier verklaringen), gelijk een en ander hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd;

het den beklaagde in den aanhef en sub 2° ten laste gelegde, zoomede zijn schuld daaraan door den inhoud van de verklaring van beklaagde hiervoren vermeld onder *a.* en door den inhoud van de verklaringen van de onder I, II en III vermelde getuigen (wordende voor zoover de verklaringen van de onder I en II genoemde getuigen betreft, alleen gebruikt de aanhef en het gedeelte onder *b.* vermeld van elk dier verklaringen) gelijk een en ander hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd; en het den beklaagde in den aanhef en sub 3° ten laste gelegde, zoomede zijn schuld daaraan, door den inhoud van de verklaring van beklaagde, hiervoren vermeld onder *a.* en door den

inhoud van de verklaringen van de onder I, II en III genoemde getuigen (wordende voor zoover betreft de verklaringen van de onder I en II genoemde getuigen, alleen gebruikt de aanhef en het gedeelte onder c. vermeld van elk dier verklaringen) gelijk een en ander hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd;

Overwegende, dat de woorden „soendel” en „lekkerpiepster” — gebezigd tegen een weduwe — beleedigend zijn in den zin der Strafwet en dat het opzet om te beleedigen uit het gebruik van de woorden zelve blijkt;

Overwegende, dat een korporaal-torpedomaker is de meerdere van den ongegradueerden beklagde;

Overwegende, dat de bewezen verklaarde feiten als op zich zelf staande handelingen moeten worden beschouwd;

Overwegende, dat de hiervoren bewezen verklaarde feiten achtereenvolgens moeten worden gequalificeerd als:

„Eenvoudige beleediging”,

„Mishandeling” en

„Het opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat wat betreft de feiten in den aanhef en sub 1° en 2° der telastelegging genoemd, de Raad, rekening houdende met de omstandigheden waaronder die feiten werden gepleegd, wat betreft het tweede feit met name met de omstandigheid, dat getuige M. beklagde het eerst een klap heeft gegeven, meent, dat een geldboete behoort te worden opgelegd;

dat wat betreft het feit in den aanhef en sub 3° der telastelegging genoemd, de Raad meent, dat bij toepassing van vrijheidsstraf, een gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou moeten worden opgelegd, en dat ook hier met een geldboete kan worden volstaan;

Gezien de artikelen: 1, 2 en 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 23 bis, 57, 266 en 300 van het Wetboek van Strafrecht; 185 en 189 en 206 a van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Verklaart het den beklagde in den aanhef en sub 1°, 2° en 3° ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, met dien verstande als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot een geldboete van één honderd gulden bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door 40 dagen hechtenis.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1928—1929. 91.

Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

MEMORIE VAN ANTWOORD. ¹⁾

(Ingezonden bij brief van 9 April 1929.)
No. 2.

Algemeene beschouwingen.

Blijkens het Voorloopig Verslag zouden verscheidene leden boven het tegenwoordig ontwerp de voorkeur gegeven hebben aan de in het zittingsjaar 1919/20 ingediende voordracht van wet (Gedrukte Stukken 357, 2; gewijzigd ontwerp, Gedrukte Stukken 1920/21, 62, 3). Dit laatste aan het rapport der Staatscommissie van 21 Mei 1927 aansluitende, ontwerp bevatte een volledige regeling zoowel van het materiele als van het formeele ambtenarenrecht. Het nieuwe ontwerp beperkt zijne algemeene voorzieningen tot het procesrecht en laat de mogelijkheid open, dat zeer uiteenloopende materiele voorschriften tot stand komen. De gewijzigde financieele omstandigheden, die de afdoening van het oorspronkelijke ontwerp verhinderden, zouden thans ook niet meer gelden; dus dwingen de feiten niet langer genoeg te nemen met een ontwerp als het onderhavige, hetwelk niet de aanspraak kan maken een logisch geheel te vormen.

Naar het den ondergeteekende voorkomt, strookt deze voorstelling niet met de werkelijkheid. Ongetwijfeld hebben financieele overwegingen van de behandeling van het vroegere ontwerp doen afzien. Dat deze thans hare kracht geheel hebben verloren, kan echter niet worden toegegeven. Onverzwakt zijn bovendien in ieder geval blijven bestaan de bezwaren, welke aan den opzet van het oorspronkelijke ontwerp kleefden. De wetsvoordracht van het zittingsjaar 1919/20 bracht niet alleen een formeel en materieel ambtenarenrecht; zij werd tevens gedragen door de gedachte van de centralisatie zoowel der formeel- als der materieelrechtelijke regeling. De rechtsverhouding van alle ambtenaren zou door de bepalingen der ontworpen wet worden beheerscht, onverschillig of zij in dienst van den Staat of van eenig ander lichaam stonden.

¹⁾ De vroegere stukken zijn opgenomen in M. R. T. XXIV, blz. 285, 327 en 552. Red. M. R. T.

Dit systeem kan den toets der kritiek niet doorstaan, het rekent niet met de differentiatie, die de verscheidenheid der diensten en hun algemeen of lokaal karakter vordert. Dat werd reeds toen het ontwerp 1919/20 aan de orde kwam, gevoeld. Zelfs in de kringen der ambtenaren was men niet blind voor de consequenties, waartoe een straf doorgevoerde uniformiteit op het gebied van het materieele recht zou kunnen voeren. Het nieuwe ontwerp gaat daarom, voor zoover dit recht betreft, van het tegenovergestelde standpunt uit. Het ziet ervan af naast het formeele recht ook het materieele geheel te regelen. Maar daarom laat het niet na ten aanzien van het materieele recht de vereischte voorzieningen te treffen. In die gedeelten, welke, omdat zij met het algemeene burgerlijke recht samenhangen, alleen door den wetgever kunnen worden geregeld, wordt rechtstreeks voorzien in Titel III. Daarnaast houdt Titel IV in, dat voor de overige gebieden van materieel ambtenarenrecht, voor zoover ten aanzien daarvan niet reeds door het bevoegd gezag een regeling is tot stand gebracht, vanwege het Rijk en de locale lichamen voorschriften moeten worden vastgesteld. Aldus is een waarborg geschapen, dat spoedig voor alle ambtenaren in openbaren dienst een — met de uiteenlopende behoeften der diensten en der betrokken lichamen rekenend — materieel recht zal worden in het leven geroepen. Hiermee zal bereikt zijn wat zoowel het belang van den ambtenaar als het belang van de Overheid vordert: gedifferentieerde regelen zullen hunne verhouding bepalen.

Het tegenwoordige ontwerp vormt daarom een sluitend geheel, door een logischen opzet gedragen. De procedure in ambtenarenzaken wordt volledig geregeld, de vaststelling van materieele voorschriften wordt, voor zoover zij alleen rechtstreeks door den wetgever kan geschieden, in deze wet gegeven en overigens aan de daartoe bevoegde organen opgedragen. Dat die organen onderling afwijkende regelingen zullen kunnen tot stand brengen, zij gaarne erkend. Die vrijheid moest worden gelaten, zal het materieele ambtenarenrecht niet aan starre eenvormigheid komen te leiden. Voor zoover de locale regelingen willekeurige verschillen zouden vertoonen, kan het centrale gezag eindelijk altijd tegen ongemotiveerde bijzonderheden waken. Artikel 126 geeft aan de Kroon en aan de Gedeputeerde Staten te dien einde voldoende gezag. In de verscheidenheid der regelingen kan dus de eenheid gewaarborgd worden, die het algemeen belang vordert.

In deze beschouwingen ligt tevens opgesloten, waarom de ondergeteekende niet kan voldoen aan den wensch, door verscheidene leden in verband met de op 19 November 1926 door de Kamer aangenomen motie van orde van den Heer J. TER LAAN c.s. geuit. Als zekere minimumeischen, waaraan de regeling van het materieele recht behoorde te voldoen, in het ontwerp zouden worden opgenomen, zou dat een karakter verkrijgen, dat tegen den opzet ingaat. Indien inderdaad van een gecentraliseerde regeling van het materieele ambtenarenrecht moet worden afgezien, gaat

het niet aan bepaalde punten vast te stellen, die als minimaal ten opzichte van den Staat en ieder ander openbaar lichaam zullen gelden. Op deze wijze zou juist in het ontwerp de centralisatie-gedachte worden gebracht, die de ondergeteekende meent op goede gronden te mogen verwerpen. Daarbij komt, dat het onmogelijk is, zonder aan de belangen van den openbaren dienst te kort te doen, uniforme minimumbepalingen vast te stellen. Wat ten opzichte van het Rijk of ten aanzien van een bepaalden dienst als minimum kan worden aanvaard, kan, met het oog op een lokaal lichaam of een anderen dienst, een drukkende belasting vormen. Dat eindelijk het centrale gezag ongemotiveerde verscheidenheid in de locale regelingen keeren kan, is hierboven reeds opgemerkt.

Met voldoening nam de ondergeteekende kennis van de waardeerende woorden, naar aanleiding van de ontworpen regeling van het formeele recht geuit. De hier en daar gewenschte wijzigingen en aanvullingen zullen te bestemder plaatse nader besproken worden.

Naar aanleiding van het feit, dat het ontwerp den rechter slechts vergunt bij schennis van wetten, verordeningen of andere voorschriften in te grijpen, verklaarde een aantal leden de regeling van de procedure onvoldoende. Deze opmerking houdt onmiddellijk verband met den inhoud van artikel 58. Het zij den ondergeteekende daarom vergund, de beantwoording van dit punt tot de bespreking van die bepaling uit te stellen.

Gaarne aanvaardt de ondergeteekende de verklaring van de vele andere leden, die zich met het stelsel van het wetsontwerp konden vereenigen. Met hen is hij, gelijk boven reeds is vermeld, van oordeel, dat de financieele bezwaren, tegen het vroegere ontwerp geopperd, nog steeds, zij het dan mogelijk niet meer in vollen omvang, bestaan en dat een uniform materieel ambtenarenrecht de eischen van het practische leven te kort doet. Dat een regeling als de voorgestelde, gelijk sommige leden nader opmerkten, aan een latere uniforme regeling van het materieele recht geenszins in den weg staat, zij hier met nadruk gememoreerd. Op het oogeblik is inderdaad, tenzij men gevaar zou willen loopen het algemeen belang te schaden, niet meer te bereiken dan wat het ontwerp biedt. Indien de nieuwe wet eenigen tijd gegolden heeft en de ervaring leert, dat vaststelling van het materieele ambtenarenrecht bij de wet voor een grooter of kleiner deel mogelijk is, zal deze terstond kunnen plaats hebben. Of daarvoor de vorm van een aanvulling op deze wet dan wel van een zelfstandige wet zal moeten worden gekozen, is een kwestie van legislatieve techniek. Voorshands is het voldoende te constateeren, dat het ahangig ontwerp een toekomstige wettelijke regeling van het materieele ambtenarenrecht niet in den weg staat, maar integendeel bevordert. Naar men mag verwachten, zullen toch de rechtspraak van den ambtenarenrechter en de wetgevende werkzaamheid, waartoe de artt. 125 vlg. zullen voeren, de grondslagen leveren, waarop

mettertijd een meer of minder uitgebreid algemeen materieel ambtenarenrecht zal kunnen worden opgebouwd.

Het wetsontwerp voorziet naar het oordeel van den ondergeteekende ongetwijfeld in een behoefte. Het waarborgt niet slechts, dat het materiele ambtenarenrecht, overal waar dit nog niet het geval is, volledig zal worden geregeld, doch het opent daarnaast den ambtenaren de mogelijkheid hun veronderstelde grieven tegen te hunnen aanzien genomen besluiten, enz. van administratieve organen aan het oordeel van een onpartijdigen rechter te onderwerpen. Vooral deze laatste mogelijkheid zal, ook buiten de gevallen, dat het oordeel van den ambtenarenrechter werkelijk wordt ingeroepen, het gevoel van rechtszekerheid onder de ambtenaren verhoogen. De gang van den openbaren dienst zal hierbij slechts kunnen winnen.

De overwegingen, die de Regeering in 1920 bewogen ontkenkend te antwoorden op de vraag, of de algemeene administratieve rechtspraak, om haar verband met die in ambtenarenzaken, niet gelijktijdig aan de orde moest komen, hebben niets van hare kracht verloren. Indien men er prijs op stelt, dat in ambtenarenzaken binnenkort een speciale rechter optreedt, dient men de schepping van dien rechter als een zelfstandige aangelegenheid te behandelen. De algemeene administratieve rechtspraak doet toch kwesties rijzen, omtrent wier oplossing niet zoo gemakkelijk overeenstemming zal worden verkregen. De vereeniging van de beide onderwerpen zou daarom mogelijk ten gevolge kunnen hebben, dat ook de regeling van het formeele ambtenarenrecht sleepen bleef, niettegenstaande de ingediende voorstellen beantwoorden aan de algemeene opinie, die zich daaromtrent in den loop der jaren gevestigd heeft. Het vraagstuk der algemeene administratieve rechtspraak wordt door de indiening van dit ontwerp ook niet geprejudicieerd. Indien mettertijd deze materie bij de wet geregeld wordt, zal zonder bezwaar de rechtspraak in ambtenarenzaken, gelijk die in belasting- en pensioenzaken en in sociale aangelegenheden, in het systeem van de algemeene administratieve rechtspraak kunnen worden ingepast.

De bepalingen omtrent de rechtspositie van ambtenaren, welke in andere wetten, b.v. in de Lager-onderwijswet, in de Gemeentewet, enz., voorkomen, zullen als speciale voorschriften naast dit ontwerp als generale wet blijven voortbestaan. Dat volgt, behalve uit artikel 3 en artikel 125, aanhef, van het ontwerp, uit de algemeene rechtsbeginselen. Daarmee is echter niet gezegd, dat niet te zijner tijd zal worden overwogen, of de invoering van de nieuwe wet het niet mogelijk of wenschelijk maakt tot schrapping of wijziging van dergelijke bijzondere voorschriften over te gaan.

Met voldoening stelt de ondergeteekende vast, dat men zich kon vereenigen met de voorgestelde organisatie der ambtenaren-gerechten. Dat de Centrale Raad van Beroep, belast als hij is met de rechtspraak in pensioenzaken, reeds met ambtenarenzaken ver-

trouwd is, vormde uiteraard een der redenen, die de Regeering het voorgedragen stelsel deden kiezen.

Art. 154 der Grondwet draagt aan de rechterlijke macht bij uitsluiting de kennisneming van twistgedingen over „schuldvordering” op. Met schuldvorderingen worden daar bedoeld privaatrechtelijke aanspraken. Dat blijkt uit de op „schuldvordering” volgende woorden „*en andere* burgerlijke rechten”. Alle geschillen, volgens de Grondwet aan den gewonen rechter ter afdoening toevertrouwd, zijn geschillen, waarvan private rechten den inzet vormen. Dat de tegenwoordige practijk op een ander standpunt staat, valt gemakkelijk te verklaren. Zij wordt toch beheerscht, niet door artikel 154 der tegenwoordige Grondwet, maar door artikel 2 der wet op de Regterlijke Organisatie van 1827. Dit oude, op de Grondwet van 1815 steunende voorschrift belast den gewonen rechter met de beslissing van alle gedingen, die op schuldvorderingen, onverschillig van welken aard, betrekking hebben. Krachtens artikel II Additioneele Artikelen is die bepaling van de wet op de Regterlijke Organisatie tot heden blijven gelden. Eenmaal wet geworden, zal het aanhangig ontwerp echter, voor zoover de geldelijke aanspraken van ambtenaren betreft, artikel 2 R. O. buiten werking stellen.

Het aan de Raden van Beroep verbonden ambtelijke personeel, de voorzitter, griffiers, enz., zullen als zoodanig tevens bij de ambtenarengerechten optreden (artikel 5, lid 2, Ontwerp). Als het aantal geschillen in ambtenarenzaken vrij aanzienlijk mocht blijken te zijn, zal de taak dier ambtenaren dus ongetwijfeld worden verzwaaard. Van de plaatsvervangende voorzitters en griffiers zal dientengevolge ook meer geveerd worden. Deze gevolgen zouden echter ook intreden, als de ambtenarenrechtspraak zonder meer aan de Raden van Beroep werd opgedragen. De leden, hier aan het woord, erkennen dan ook, dat eveneens in hun systeem de Raden van Beroep versterkt zouden moeten worden, als de rechtspraak in ambtenarenzaken bleek zekeren omvang te bezitten. De aanbevolen oplossing zou dus zeker niet tot besparing op het personeel kunnen leiden. In verband daarmee moge worden opgemerkt, dat de overbelasting, die men als gevolg van het stelsel van het ontwerp vreest, gekeerd kan worden door vermeerdering van de krachten, thans aan de Raden van Beroep verbonden. Bepaaldelijk komt daartoe in de eerste plaats de aanstelling van meer plaatsvervangende voorzitters en griffiers in aanmerking. Hoewel deze niet bezoldigd worden, bezit hun functie zooveel aantrekkingskracht, dat zich steeds voldoende titularissen aanbieden.

Niet geheel terecht stelt het Voorloopig Verslag het voor alsof, indien de Raden van Beroep zonder meer met de rechtspraak in ambtenarenzaken werden belast, de bepalingen der Beroepswet in beginsel op de rechtspraak in ambtenarenzaken zouden kunnen worden toepasselijk verklaard. De ambtenarenzaak is een geschil, rakend de verhouding tusschen de Overheid en haar dienaren; de onge-

vallenzaak betreft in beginsel de verhouding tusschen de Rijksverzekeringsbank en een werknemer of werkgever. Hoewel de principes, die de beide procedures beheerschen, dezelfde zijn, moeten dientengevolge de processueele bepalingen in bijzonderheden uiteenloopen. Wie aan de overzichtelijkheid van het procesrecht in ambtenarenzaken hecht, kan daarom niet volstaan met de Beroepswet, behoudens uitzonderingen, op de nieuwe gedingen toepasselijk te verklaren. Niets zou trouwens behoeven te beletten een bepaling als artikel 9 van de Beroepswet in het aanhangig ontwerp op te nemen, als de vaststelling van een dergelijk voorschrift voor ambtenarenzaken aanbeveling verdiende. De ondergeteekende deelt echter het gevoelen van de leden, die de vertegenwoordiging van ambtenaren in het ambtenarenrecht meenen te moeten verwerpen. Aan de Gedeputeerde Staten blijve evenwel overgelaten in vrijheid te beslissen of zij een ambtenaar, b.v. een lid of oud-lid van een rechterlijk college, om zijn geschiktheid als rechter tot bijzitter zullen benoemen.

De Beroepswet denkt zich werkgevers en werknemers elk van hun zijde op bijzondere wijze bij den gang der rechtspraak in ongevallenzaken geïnteresseerd. Dat deze twee groepen van belanghebbenden door bijzitters in den Raad van Beroep vertegenwoordigd zijn, is dus alleszins verklaarbaar. Voor zoover de rechtspraak in ambtenarenzaken betreft, vallen echter twee groepen van op tegenovergestelde wijze in het algemeen daarbij geïnteresseerden niet aan te wijzen. In ieder geschil staat een bepaald ambtenaar tegenover een bepaald openbaar orgaan als partij. Dat echter de ambtenaren als klasse en de Overheid als draagster van het gezag, bij die rechtspraak, bijzondere, met elkaar strijdige belangen hebben, kan niet worden toegegeven. Afgezien van de rechtstreeks bij ieder geschil betrokken partijen, dient de ambtenarenrechtspraak het openbaar belang en komt zij indirect aan iedereen gelijkelijk ten goede, aan de Overheid zoowel als aan het individu. De ambtenaar heeft als zoodanig bij die rechtspraak niet een speciaal belang, onderscheiden van dat der particulieren of dat der openbare lichamen. Scherp komt dit laatste uit, indien men bedenkt, dat een aantal van de geschillen, welke de ambtenarenrechter te beslissen zal krijgen, thans bij den burgerlijken rechter aanhangig worden gemaakt. Men heeft toch ook nooit voorgesteld onze burgerlijke gerechten voor deze zaken met vertegenwoordigers van het Staatsgezag of van ambtenaren aan te vullen?

Voorwerp van beroep kan alleen zijn het individueele besluit, enz. ten opzichte van een bepaalden ambtenaar genomen (artikel 45). Het beroep kan dus enkel ingesteld worden door hem, die persoonlijk is getroffen door een bepaald besluit (artikelen 24, 58). In het stelsel van het ontwerp past het collectief beroep derhalve niet. Aan het collectief beroep bestaat trouwens ook geen behoefte, omdat de rechter, in het belang van een goede behandeling, samenhangende zaken kan voegen (artikel 56).

Indien eenmaal deze wet is ingevoerd, zal aan vereenigingen van

ambtenaren gelegenheid worden gegeven haar gevoelen ten aanzien van de vast te stellen, hen betreffende algemeen verbindende voorschriften te doen kennen. Aldus bepaalt artikel 125 onder *k*. Voor de toekomst brengt dus het ontwerp wat verscheidene leden thans wenschen.

Aan de anderen kant acht de ondergeteekende het niet noodig in het ontwerp uitdrukkelijk voor te schrijven, dat de algemeene maatregelen van bestuur, welke uit deze wet voortvloeien, vóór hunne afkondiging om advies aan de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg zullen worden gezonden. Uit het enkele feit, dat deze commissie is ingesteld om de Regeering in ambtenarenaangelegenheden van advies te dienen, volgt toch, dat de betrokken algemeene maatregelen niet zullen worden uitgevaardigd, vóórdat de Commissie de gelegenheid heeft gehad haar gevoelen daaromtrent te doen kennen.

Het is moeilijk tegen querulanten afdoende maatregelen te nemen, die niet tevens bona fide procesvoerenden treffen. Het belang van deze laatsten dient te deze zwaarder te wegen dan de bezwaren veroorzaakt door hen, die zich ten onrechte inbeelden gegriefd te zijn. Kosteloos is het ambtenarenproces trouwens niet. Ingevolge artikel 57 wordt een griffierecht geheven. Bovendien is de querulant zeker, dat te zijnen laste blijven de uitgaven, die hij zich tot dagvaarding en schadeloosstelling van getuigen en deskundigen, enz. heeft moeten getroosten (artikel 33 van het Ontwerp).

De ondergeteekende is naar aanleiding van het Verslag het ontwerp nog eens nauwkeurig doorgegaan. Daarbij schenen hem nevens de wijzigingen, waartoe het Verslag hem aanleiding gaf, nog eenige veranderingen, meest van ondergeschikten of formeelen aard, wenschelijk. Hij moge deze laatste onder de beantwoording van het Verslag door bij de betreffende artikelen nader motiveeren.

Artikel 1.

Nadere overweging van den tekst van artikel 1, bepaaldelijk van het tweede lid, heeft bij den ondergeteekende inderdaad de overtuiging gewekt, dat deze bepaling te ruim is geredigeerd. In de Nota van Wijzigingen wordt daarom een nieuwe lezing voorgesteld, die het begrip openbare dienst omschrijft. Daartoe worden gebracht alle diensten en bedrijven, door den Staat en de openbare lichamen beheerd. Het dubbelzinnige woord „vanwege” is vervallen. Duidelijk wordt thans uitgedrukt, dat buiten de omschrijving van het begrip ambtenaar vallen personen in dienst van naamlooze vennootschappen, door den Staat of openbare lichamen opgericht, al of niet in samenwerking met particulieren. Ambtenaar kan slechts zijn, wie is *aangesteld* door den Staat of een openbaar lichaam, d. i. door een *drager van openbaar gezag*. Instellingen, aan wie openbaar gezag niet toekomt, missen het vermogen ambtenaren in den zin dezer wet aan te stellen.

Wie door een met openbaar gezag bekleed lichaam is benoemd om hier te lande in openbaren dienst werkzaam te zijn, is daarentegen altijd ambtenaar, tenzij zijn dienstbetrekking door het burgerlijk recht beheerscht wordt. Op de personen, tot de laatste categorie behoorend, zou men het ontwerp niet toepasselijk kunnen verklaren, zonder met de Grondwet in strijd te komen. Privaatrechtelijke aanspraken verwijst artikel 154 Grondwet toch ter afdoening naar den burgerlijken rechter. Daarom kan hier niet het voorbeeld van artikel 3, lid 3, Pensioenwet worden gevolgd en aan personen, die in burgerlijken dienst zijn, de kwaliteit van ambtenaar in den zin dezer wet worden toegekend. Tegelijkertijd is daarmee aangegeven, waarom ook zij, die gedurende een zekere periode op arbeidscontract zijn werkzaam geweest, niet als ambtenaren in den zin dezer wet mogen worden gekwalificeerd. Het grondwettig bezwaar blijft toch bestaan, onverschillig hoe lang de burgerrechtelijke betrekking heeft geduurd.

Voor de vrees, dat het derde lid van artikel 1 van het ontwerp de openbare lichamen er toe zal verleiden de aanstelling in vasten dienst als ambtenaar door die op arbeidscontract te vervangen, bestaat naar het oordeel van den ondergeteekende geen voldoende grond. De bepaling van het derde lid gaat er als vanzelfsprekend van uit, dat deze lichamen zich bij de keuze tusschen aanstelling als ambtenaar of indienstneming op arbeidscontract uitsluitend door den aard van de betrekking zullen laten leiden.

De ambtenaar in den zin dezer wet, die tot een arbeidsreserve behoort, kan op haar bepalingen een beroep doen. Nergens wordt immers als voorwaarde gesteld, dat men actief moet werkzaam zijn, om den nieuwen rechter in beweging te kunnen stellen.

Artikel 2.

Met verscheiden leden is de Regeering van oordeel, dat de militairen aan de werking van de in titel II voorgestelde regeling behooren te worden onttrokken. In de relatie tusschen militairen en Overheid speelt de krijgstucht een bijzondere rol; zij drukt op de rechtsverhouding een eigen stempel. Reeds thans waken bijzondere voorschriften voor de militairen, voor zoover disciplinaire straffen betreft, tegen onrechtvaardigheid en misbruik van gezag. Ook overigens dient de voor militairen in te voeren rechtspraak een eigen karakter te bezitten. Desbetreffende voorstellen van wet worden voorbereid. Artikel 125 van het ontwerp verzekert bovendien reeds aanstonds, dat de materiele rechtstoestand van de militairen binnen afzienbaren tijd volledig zal zijn geregeld.

Inderdaad vertoont de dienstbetrekking van de ambtenaren der Rijks- en gemeentepolitie eigenaardigheden, met welke gerekend moet worden. Deze ambtenaren verkeerden echter niet in zoo bijzondere omstandigheden, dat het ontwerp niet op hen toepassing zou kunnen vinden. Ten einde te verzekeren, dat de toepassing van de wet op het politiepersoneel niet leidt tot gevolgen, onver-

eenigbaar met de eischen van den dienst, kan men volstaan met voor politieambtenaren een speciale administratieve instantie in te stellen. Vóór de wet in werking treedt, zal de Regeering daarom ten aanzien van de Rijkspolitie de noodige maatregelen treffen. Het ligt in de rede, dat krachtens de artikelen 125 vlg. van het ontwerp gewaakt zal worden, dat mettertijd in de gemeenten soortgelijke voorzieningen worden vastgesteld. Als het ten deze bevoegd gezag is ingevolge de artikelen 190 en 191 der Gemeentewet de Burgemeester te beschouwen.

De marechaussee's zijn militairen; ingevolge artikel 2 van het ontwerp zijn zij dus aan de werking van de in Titel II vervatte bepalingen onttrokken.

Tot de opneming van een voorschrift als vervat in artikel 3 van het ontwerp 1920 kan de ondergeteekende geen vrijheid vinden. De economie der wet zou verstoord worden, indien de toepasselijkheid harer bepalingen zou worden uitgebreid tot personen, die niet ambtenaar zijn in den zin der wet. Zonder de Grondwet althans indirect geweld aan te doen kan men trouwens personen, die in dienst van private lichamen staan, niet onder het publieke recht brengen.

Opschrift titel II.

In het opschrift van Titel II brengt de Nota van Wijzigingen een kleine redactieverbetering aan.

Artikel 3.

Ingevolge artikel 49 der Beroepswet spreekt de Centrale Raad in kamers van 3 leden recht. In aansluiting daaraan bepaalt artikel 29 van het Koninklijk besluit van 26 Januari 1903 (*Staatsblad* n°. 38), dat de leden zitting hebben overeenkomstig de aanwijzing van den voorzitter. Aan diens inzicht is dus overgelaten, de samenstelling van de kamers te regelen. Dat de voorzitter een afzonderlijke kamer voor ambtenarenzaken zal instellen en daarin die leden zal doen zitting nemen, welke om hun bijzondere eigenschappen daarvoor in de eerste plaats in aanmerking komen, mag van zijn beleid worden verwacht. De wetgever onthoude zich hier en vertrouwde op den tact van den rechter. De vlotheid en ook het aanzien der rechtspraak zal daarbij winnen. De Centrale Raad zal toch zeker niet nalaten zich voor de berechting van ambtenarenzaken zoo te constitueeren, dat het gezag van zijn beslissing zoo veel mogelijk wordt verhoogd.

Of de opdracht van een nieuwen tak van rechtspraak tot uitbreiding van de bezetting van den Centralen Raad zal voeren, dient te worden afgewacht. De nieuwe leden zullen echter benoemd worden, gelijk tot dusverre, als leden van den Centralen Raad van Beroep en niet als leden van een speciale kamer. Daar gelaten, dat de Beroepswet in haar tegenwoordige redactie een

dergelijke wijze van benoeming niet toelaat, bestaan ook geen termen om te breken met het tot heden proefhoudend gebleken stelsel, dat slechts een benoeming tot lid van den Centralen Raad van Beroep kent. Toen de rechtspraak in pensioenzaken aan den Centralen Raad werd opgedragen, heeft deze eigener beweging de berechting van deze geschillen in handen van een speciale kamer gelegd. Hij zal daarom ook niet verzuimen op soortgelijke wijze in de afdoening van ambtenarenzaken te voorzien.

Het tweede en het derde lid van artikel 3 zijn in de Nota van Wijzigingen eenigszins anders geformuleerd. De nieuwe lezing brengt geenerlei materiele verandering. Zij doet enkel duidelijker uitkomen, dat het ontwerp de vroeger in lid 3 onder *b* (thans lid 3) genoemde besluiten als beslissingen in administratief beroep en de vroeger onder *a* omschrevene (thans lid 2 onder *b*) als beslissingen in eersten aanleg beschouwt. Dank zij deze scherperre formulering kan ook de tekst van artikel 25 vereenvoudigd worden.

Gelijk uit artikel 3, lid 2 onder *a* (*nieuw*) blijkt, handhaaft dit ontwerp de administratieve instanties, die thans bestaan. Waar een administratief beroep gegeven is, zal dit ook in de toekomst kunnen worden ingesteld, tenzij de betrekkelijke bepalingen mochten worden afgeschaft of gewijzigd. Ook het instellen van nieuwe administratieve instanties blijft alleszins vrij staan.

Artikel 5.

Indien vermeerdering van het aantal plaatsvervangende voorzitters der Raden van Beroep noodig blijkt, zal de vereischte uitbreiding plaats vinden. Daarbij zal uiteraard gerekend worden met de bijzondere taak, die de nieuwe titularissen als plaatsvervangende voorzitters van de ambtenarengerechten zullen hebben te vervullen.

In de Nota van Wijzigingen worden nog eenige wijzigingen in het artikel voorgesteld. Deze wijzigingen houden verband met de omstandigheid, dat niet tegelijk een voorzitter en een waarnemend voorzitter of een griffier en een waarnemend griffier aanwezig kan zijn — men vergelijk artikel 6*a* van de Beroepswet. — De tweede zin van het tweede lid, welke zin een in zeker opzicht zelfstandige materie regelt, is verder tot een afzonderlijk lid gemaakt.

Artikel 6.

Het verdient geen aanbeveling aan de ambtenaren invloed op de samenstelling der ambtenarengerechten toe te kennen. Gelijk hiervoor reeds is opgemerkt (zie blz. 4)¹⁾, mag men deze gerechten niet op één lijn stellen met de Raden van Beroep. De wijze waarop de nieuwe rechters hun taak zullen vervullen, gaat niet in de allereerste plaats twee bijzondere groepen van burgers — werkgevers

¹⁾ Hiervóór blz. 47. Red. M.R.T.

en werknemers — aan. De ambtenarenrechtspraak is een aangelegenheid, die — afgezien van de partijen in het aanhangig geding — iedereen, hij zij ambtenaar of niet, op gelijke wijze raakt. Te vergeefs zoekt men hier naar bijzonder geïnteresseerden, die, zooals bij de ongevallenrechtspraak de werkgevers tegenover de werknemers, tegenover de ambtenaren als in tegenovergestelden zin belanghebbenden zouden kunnen worden geplaatst. In de samenstelling der ambtenarengerechten moet daarom tot uitdrukking worden gebracht, dat, met betrekking tot de voor hen gebrachte geschillen, niet twee verschillend georiënteerde groepen van belanghebbenden bestaan. Daarmee ware het onvereinigbaar een deel der bijzitters te doen aanwijzen op voordracht van de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken of van eenig ander orgaan, dat zich bepaaldelijk de behartiging van ambtenarenbelangen ten doel stelt. De Gedeputeerde Staten behooren in vrijheid de leden der ambtenarengerechten om hun geschiktheid tot rechtspreken te kunnen benoemen. Beslissend voor hun keuze dient enkel de overweging te zijn, dat de betrokkene — b.v. hij is rechter en is met het publieke recht vertrouwd of hij heeft bijzondere studie van het ambtenarenrecht gemaakt — de eigenschappen bezit, die een goed ambtenarenrechter behooren te kenmerken.

Artikel 7.

Artikel 7 van het ontwerp sluit de benoeming van vrouwen tot lid van het ambtenarengerecht niet uit. Het geldt hier een functie, die slechts voor een bepaalden tijd wordt opgedragen, die bovendien slechts bij tusschenpoozen wordt vervuld en een uitgesproken bijkomstig karakter bezit. In verband met deze benoembaarheid der vrouw is nog nader in artikel 37, onder 7o. en 8o. „zijne vrouw” vervangen door „zijn echtgenoot”.

Uit de onder artikel 6 gegeven uiteenzetting volgt, waarom de ondergeteekende geen termen vindt het tweede lid van artikel 7 te schrappen. Met de toelating van bezoldigde en onbezoldigde bestuurders en ambtenaren van vakverenigingen zou in de ambtenarengerechten een element worden gebracht, dat niet met hun karakter strookt. Bij den uitslag van de krachtens deze wet gevoerde gedingen hebben de ambtenaren als groep niet een tegenover dat van andere groepen van staatsburgers staand belang. Dat in de verhouding tusschen Overheid en ambtenaar gerechtigheid heersche, is een eisch, welks vervulling, afgezien van de partijen in een bepaald geding, alle onderdanen zonder onderscheid op overeenkomstige wijze aangaat. Voor personen, krachtens hun positie geroepen voor ambtenaarsbelangen op te komen, is dan ook geen plaats in gerechten, die niet het interesse van bepaalde groepen, maar het bij de juiste toepassing van het ambtenarenrecht betrokken algemeen belang hebben te behartigen. Het gezag der uitspraken zou lijden, als

zij tot stand kwamen met medewerking van rechters, die deze of gene mogelijk van eenzijdigheid verdenkt.

Artikel 8.

De ledenlijsten zijn niet geheim. Zoo noodig kan door een administratief voorschrift verzekerd worden, dat daaraan de vereischte publiciteit wordt gegeven.

Artikel 14.

Het verdient grammaticaal aanbeveling den aanhef van dit artikel te lezen: „Van elk beroep, *elke* schorsing”. Een daartoe strekkende aanvulling is in de Nota van Wijzigingen opgenomen.

Artikel 16.

De redenen, om welke het onjuist zou zijn de ambtenarengerechten, afgezien van den voorzitter, voor de helft uit vertegenwoordigers van de Regeering voor de helft uit vertegenwoordigers van de ambtenaren te doen bestaan, zijn bij de algemeene beschouwingen en boven bij artikel 6 uiteengezet. Eenmaal aangenomen, dat deze gerechten geen vertegenwoordigers van tegenover elkaar staande groepen — welke hier niet aanwezig zijn — zullen bevatten, schijnt een samenstelling ter terechtzitting uit drie leden volkomen voldoende. Dezelfde samenstelling heeft in de practijk van de gewone burgerlijke rechtspraak uitstekend voldaan. Zelfs de Raden van Beroep, waarin wel groepsvertegenwoordigers — van werkgevers en werknemers — zitting hebben, beraadslagen en beslissen tegenwoordig zonder bezwaar met drie leden.

De tekst van het tweede en derde lid van artikel 16 is in de Nota van Wijzigingen nog eenigszins verduidelijkt.

Artikel 20.

De verandering in het tweede lid, in de Nota van Wijzigingen voorgesteld, ligt in dezelfde richting als de verandering in artikel 5 voorgesteld. Men zie onder dit artikel.

Artikel 24.

Met de andere leden, in het Verslag genoemd, meent de ondergeteekende, dat het bezwaarlijk is een vast criterium te stellen, welke zaken te onbeduidend zijn om voor beroep in aanmerking te komen. Uitsluiting van *objectief* onbeduidende zaken, indien mogelijk, zou trouwens niet geheel als winst mogen worden beschouwd. Sommige ambtenaren gevoelen ook onbeduidende uitingen van de administratie — als bijv. een gematigde berisping over een gering feit — indien deze naar hun oordeel onjuist zijn, als een sterke rechtskrenking. Hun in dergelijke gevallen beroep te onthouden heeft

zijn schaduwzijden. Van de griffierechten zal ook te dezen intuschen preventieve werking kunnen uitgaan.

In welk opzicht de redactie van het eerste lid verbeterd zou moeten worden is den ondergeteekende, nu dit niet nader is aangegeven, niet geheel duidelijk. Wellicht gevoelt men bezwaar, dat het onderwerp van den zin niet voorop staat. Dit heeft echter een redelijken grond. Het lid regelt de bevoegdheid om beroep in te stellen. Daarom is met dit begrip, ten gerieve van den wetsgebruiker, begonnen. — Te allen overvloed wordt in de Nota van Wijzigingen voorgesteld de komma's achter „Bevoegd” en „stellen” te doen vervallen. Misschien werden deze komma's door de leden, in het Verslag aan het woord, bij het lezen hinderlijk gevonden.

Het opnemen van een bepaling, dat het beroep in het „belang der wet” geen nadeel kan toebrengen aan de rechten van partijen, komt den ondergeteekende niet noodig voor. Deze term toch is in artikel 98 van de wet op de Regterlijke Organisatie als het ware gedefinieerd — men lette op den cursieven druk — en heeft in onze wetgeving een vaste beteekenis.

Artikel 25.

Een orgaan, dat, zij het na bindend advies, zelf heeft beslist, gelegenheid te geven tot beroep tegen de eigen beslissing, komt den ondergeteekende juridisch niet wel verdedigbaar voor. Hij teekent hierbij aan, dat het bindend karakter van het advies tot dusverre wel meest hierom zal zijn gekozen, dat men den ambtenaar tegenover de administratie een onafhankelijke beroepsinstantie wilde geven. Waar het ontwerp over de geheele lijn van de besluiten der administratie der ambtenaren beroep geeft ten minste op den Centralen Raad van Beroep, zal dit motief na in werking treden van de wet vervallen. Men zal dan dus de „bindende adviezen” door normale adviezen kunnen vervangen.

Het eerste lid is in de Nota van Wijzigingen eenigszins vereenvoudigd. Dit is mogelijk geworden door de wijziging van artikel 3 — men zie bij dit artikel —.

Ten aanzien van het tweede lid moge naar het bij artikel 24 opgemerkte worden verwezen.

Artikel 26.

De voorgestelde uitdrukking: „doen Wij Ons door Onzen Minister” enz., zou ten onrechte den indruk wekken, alsof in de bedoelde gedingen voor de vertegenwoordiging een handeling van de Kroon noodzakelijk is. De ondergeteekende zou deze uitdrukking daarom willen vermijden.

De woorden „Indien Wij als verweerder optreden” zijn, evenals trouwens het geheele eerste lid, overgenomen uit de ontwerpen

van Minister HEEMSKERK, welke ontwerpen het lid ontleenden aan het Reglement voor Distributie- en andere Crisiszaken. De ondergeteekende meent, dat het moeilijk is voor deze woorden een andere even duidelijke uitdrukking te vinden, die tevens goed aansluit bij het volgende lid.

Artikel 27.

De komma's, voor het eerste lid voorgesteld, zijn in de Nota van Wijzigingen opgenomen.

Voor de der Regeering naar aanleiding van het tweede lid gebrachte hulde, is de ondergeteekende uiteraard erkentelijk. Ter voorkoming van misverstand wil hij echter niet nalaten onder de aandacht te brengen, dat het lid, hetwelk in het ontwerp is overgenomen uit artikel 54 van de Beroepswet, blijkens zijn plaatsing alleen de *processuele* positie van de gehuwde vrouw regelt — men vergeet echter ook artikel 127 van het ontwerp —.

Artikel 29.

De bepaling van het zesde lid is, afgezien van een onbeduidende grammaticale wijziging, letterlijk overgenomen uit de Beroepswet — artikel 64 —. In ongevallenzaken heeft deze bepaling, welke in de eerste plaats ziet op zaakwaarnemers, voor zoover den ondergeteekende bekend is, nimmer tot moeilijkheden aanleiding gegeven. De ondergeteekende zou — alvorens een wellicht overbodig beroepsrecht op te nemen — haar werking onder de nieuwe wet willen afwachten.

Artikel 30.

De voorgestelde verandering is in de Nota van Wijzigingen opgenomen.

Artikel 31.

De Nota van Wijzigingen brengt een verandering aan van stilistischen aard.

Artikel 33.

Het tweede lid van dit artikel komt den ondergeteekende niet overbodig voor. Een gelijk voorschrift bevat artikel 60 van de Beroepswet; een gelijksoortig artikel 591 van het Wetboek van Strafvordering. Ook kan men zich wel een andere regeling denken. Bijv. een, gelijk is opgenomen in artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, welk artikel bepaalt, dat de rechter ook noodeloos gemaakte kosten *kan* laten vergoeden.

In de Nota van Wijzigingen wordt voorgesteld een nieuw vierde lid aan het artikel toe te voegen. Dit lid hangt tezamen met de wijzi-

gingen voorgesteld in artikel 55 — zie ook bij dit artikel —. Ingevolge deze wijzigingen zal de ambtenaar het ingestelde beroep ook nog kunnen intrekken na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting. De mogelijkheid bestaat, dat hij dan reeds kosten, als in artikel 33 bedoeld, heeft gemaakt. Indien de intrekking nu een gevolg is van de omstandigheid, dat de administratie op het door het beroep aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering terugkwam, behooren deze kosten den ambtenaar naar gelang van den aard en den omvang van dit terugkomen geheel of gedeeltelijk te worden vergoed. Hiertoe strekt het voorgestelde lid.

Artikel 37.

Zie voor de veranderingen van het artikel, in de Nota van Wijzigingen voorgesteld, onder artikel 7 hiervoor.

Artikel 40.

In artikel 162 van de Grondwet is het beginsel neergelegd, dat in alle burgerlijke en strafzaken de terechtzittingen, behoudens de uitzonderingen in de wet genoemd, openbaar zijn. Deze openbaarheid in beginsel bevordert het vertrouwen in de rechtspraak. Natuurlijk geldt het Grondwettelijk voorschrift niet rechtstreeks voor de onderhavige administratieve — publiekrechtelijke — geschillen. De ondergeteekende vroeg zich echter bij het redigeeren van artikel 40 van het ontwerp af, of de beweegredenen, welke aan het Grondwetsartikel ten grondslag liggen, niet evenzeer van kracht zijn voor de hier geregelde gedingen. In verband met het antwoord, hetwelk hij op deze vraag zou willen geven, is de openbaarheid als beginsel dan ook in het eerste lid van het artikel gehandhaafd. Daarnaast houdt echter het tweede lid in zeer ruime mate rekening met de eischen der practijk in ambtenarenzaken. Indien een der partijen dit verzoekt, worden — de bepaling luidt imperatief — de deuren der zittingzaal gesloten, tenzij het gerecht een openbare behandeling ter terechtzitting in het algemeen belang mocht wenschelijk oordeelen. Ook onafhankelijk van partijen kan de ambtenarenrechter niet-openbare behandeling bevelen, n.l. in al die gevallen, waarin hem dit om redenen aan de openbare orde of zedelijkheid of, in het algemeen, aan het openbaar belang ontleend, wenschelijk voorkomt. De ondergeteekende meent, dat in deze regeling aan de bezwaren, in het Verslag bedoeld en die hij zeker niet als geheel ongegrond zou willen qualificeeren, toch wel zeer is tegemoet gekomen; hij zou zich derhalve bij de zienswijze van de andere leden van het Verslag willen aansluiten.

Artikel 44.

Het tweede lid van artikel 44 is ontleend aan de Beroepswet —

artikel 117 —. Het vervallen van de woorden „op haar verzoek” schijnt den ondergeteekende niet gewenscht. Eenerzijds mag worden aangenomen, dat verklaringen en vorderingen van partijen, welke voor het geding van belang kunnen zijn, ook zonder dat die woorden vervallen door de griffiers, geheel afgezien van de omstandigheid, of partijen dit verzoeken, in het proces-verbaal zullen worden opgenomen; anderzijds zou een wegvallen van die woorden de griffiers noodzaken ook volstrekt onbelangrijke verklaringen en vorderingen te vermelden. Hierbij zij aangeteekend, dat het — publiekrechtelijk — geding niet als een civiel proces door de vorderingen van partijen wordt omgrensd, doch principieel loopt over de aangevallen besluiten, handelingen en weigeringen in hun geheel — artikelen 45 en 61 van het ontwerp —.

Artikel 45.

De Nota van Wijzigingen brengt een verduidelijking aan, welke het beginsel van artikel 61 van het ontwerp scherper dan vroeger doet uitkomen.

Artikel 46.

„Bij *de* uitspraak”, voorgesteld in de Nota van Wijzigingen, is meer in overeenstemming met den stijl van het ontwerp.

Artikel 47.

De uitbreiding, voor het tweede lid bepleit, kan niet worden aangevaard. Deze uitbreiding zou den ambtenarenrechter de bevoegdheid geven een straf, welke hem in verband met de gepleegde overtreding onevenredig toeschijnt — artikel 58, lid 2 —, niet slechts te annuleeren — artikel 47, lid 1 —, maar ook rechtstreeks door een andere, hetzij strengere, hetzij lichtere straf te vervangen. Hierdoor zou een inbreuk worden gemaakt op het gebied, hetwelk aan het beleid van de administratie moet worden overgelaten. Men bedenke, dat de nieuwe straf in de administratieve verhoudingen, gelijk zij aanwezig zijn, wellicht in het geheel niet past. De rechter bepale zich tot annuleering van de z.i. onjuiste straf. Aan de administratie blijve vervolgens de bevoegdheid te beoordeelen, welke consequenties zij aan deze annuleering wil verbinden.

In de Nota van Wijzigingen wordt nog voorgesteld in het eerste lid „wettelijk voorschrift” te vervangen door „algemeen verbindend voorschrift.” Deze verandering hangt samen met een wijziging in het eerste lid van artikel 58 voorgesteld; men zie onder dat artikel.

Artikel 49.

Het beveldschrift van tenuitvoerlegging vormt een executorialen titel in den zin van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Het kan, zoo noodig, ten uitvoer worden gelegd op de wijzen voor zoodanige titels in dat Wetboek omschreven.

Artikel 55.

In de Nota van Wijzigingen wordt een nieuwe tekst voor dit artikel voorgesteld, welke in het algemeen, zoowel voor den ambtenaar zelf als na zijn dood voor zijn erfgenamen, de mogelijkheid opent ook nog na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting afstand van beroep te doen. Slechts is het voorbehoud opgenomen, dat het beroep niet vervalt in reeds ter terechtzitting aanhangige zaken, ten aanzien waarvan het gerecht voortzetting om redenen, aan het algemeen belang ontleend, wenschelijk oordeelt. Dit voorbehoud schijnt noodzakelijk, waar het publiek belang, als een zaak eenmaal voor den ambtenarenrechter is gebracht, onder omstandigheden volledige afwikkeling kan eischen.

In het tweede lid is de omstandigheid, dat alleen de partij, die beroep instelde, afstand van beroep kan doen — welke regel uiteraard ook vroeger gold — in den nieuwen tekst met zooveel woorden uitgedrukt.

Artikel 57.

De ondergeteekende zou zich wat het heffen van het voorgestelde matige griffierecht betreft bij de andere leden, in het Verslag bedoeld, willen aansluiten. Dat dit recht in vele gevallen door de organisaties zal worden betaald, schijnt hem nog geen reden daaraan alle preventieve werking te ontzeggen. Ook voor de organisaties zal toch dit recht een prikkel kunnen zijn om volstrekt onbeduidende of onhoudbare zaken niet aanhangig te maken.

De grens van het onvermogen om griffierecht te betalen vast te stellen op *f* 2000 totaal jaarlijksch inkomen schijnt den ondergeteekende niet aanbevelenswaardig. Dit bedrag toch, evenals trouwens ieder ander vast bedrag, vertegenwoordigt een andere waarde in de groote steden als bijv. op het platteland, beteekent een anderen welstand voor een ongehuwden ambtenaar als voor een gehuwd ambtenaar met een groot gezin.

Zie voor het in de Nota van Wijzigingen voorgestelde nieuwe zesde lid onder artikel 60.

Artikel 58.

Ingevolge deze bepaling kan beroep worden ingesteld op grond dat besluiten, handelingen of weigeringen, ten aanzien van een ambtenaar, zijn nagelaten betrekkingen of rechtverkrijgenden genomen, verricht of uitgesproken, met de toepasselijke voorschriften strijden. Deze strijd kan berusten hetzij op verkeerde interpretatie van den in aanmerking komenden rechtsregel hetzij op onjuiste vaststelling

en waardeering der feiten. In het eene zoowel als in het andere geval gaat het beroep op. Met zooveel woorden wordt dit thans — men zie de verandering voorgesteld in de Nota van Wijzigingen — gezegd. In de veranderde nieuwe redactie spreekt het eerste lid n.l. van „rechters of feitelijk strijden”. Dat de rechter niet gebonden is aan de feitelijke voorstelling van het betrokken administratief orgaan, volgens de trouwens reeds uit de bepalingen, die hem de onbeperkte bevoegdheid verleen en de toedracht der feiten zelfstandig te onderzoeken (artikelen 76 vlg., 80 vlg., 98, 99 vlg.). In afwijking van den in het eerste lid geformuleerden regel verleent het ontwerp eindelijk den rechter grooter vrijheid van beweging, voor zoover het beroep een disciplinaire straf betreft. Krachtens het tweede lid mag n.l. zulk een straf ook vernietigd worden, als zij niet evenredig is aan de gepleegde overtreding.

Het standpunt van het ontwerp 1920 was ongetwijfeld ruimer. Artikel 108 dier wetsvoordracht vergunde den rechter toch in het algemeen een besluit enz. ook te vernietigen op grond dat het betrokken administratief orgaan kennelijk van zijn bevoegdheid een ander gebruik had gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid was gegeven. Als een besluit genomen, een handeling verricht of een weigering uitgesproken was en dit optreden onder de omstandigheden van het geval als willekeurig was te beschouwen, mocht de rechter ingrijpen. In één woord, détournement de pouvoir in objectieven zin kon volgens het ontwerp 1920 tot vernietiging van een besluit, enz. voeren. Dat het ontwerp deze oplossing niet aanvaard heeft, hangt samen met den wensch de onzekerheden te vermijden, waarmede de erkenning van misbruik van recht als grondslag van beroep uiteraard gepaard gaat. Of dit gemis van vastheid zoo zwaar moet wegen, is een kwestie van appreciatie, die verschillende beantwoording toelaat. In ieder geval kan men tegen het stelsel van het ontwerp 1920 niet de bedenkingen aanvoeren, die het ontwerp der Staatscommissie 1917 op dit punt onaannemelijk maakten. De Staatscommissie liet toch in haar artikel 114 beroep tegen besluiten enz. toe ter zake dat in strijd met de billijkheid en zonder dat het algemeen belang zulks vorderde, een belang van den ambtenaar was geschaad. Vgl. ook haar verslag, blz. 12. Deze oplossing miskende het doel van de rechtspraak in ambtenarenzaken. Van het billijkheidsgevoel van den rechter en van zijn inzicht in de eischen van den dienst liet zij het oordeel over het optreden der administratie afhangen. Het openbaar gezag kan de hem toevertrouwde taak echter niet naar behooren vervullen, als het gevaar loopt ieder oogenblik te moeten wijken voor de op subjectieve overwegingen gegronde uitspraken van een derde, die niet de verantwoording voor de behartiging van het openbaar belang draagt. Met de eischen van den openbaren dienst is daarom alleen vereenigbaar een rechtspraak die niet tot afweging van belangen, maar tot handhaving van het recht is bestemd. De rechter behoort niet in te grijpen, tenzij de voorschriften,

welke de administratie heeft in acht te nemen, niet of althans niet overeenkomstig hun geest zijn geëerbiedigd.

De uitdrukking „wettelijke voorschriften” komt, behalve in artikel 58, lid 1 *oud*, van het ontwerp o.a. voor de in de artikelen 42 en 184 Wetb. v. Sr. Onder het begrip „wet”, in artikel 99 R. O. gebruikt, brengt de Hooge Raad ook wettelijke voorschriften. In de strafrecht-spraak wordt dit begrip eng opgevat. Behalve de wet begrijpt men daaronder algemeene maatregelen van bestuur (of daarmee op grond van bijzondere voorschriften gelijkgestelde Koninklijke besluiten) en verordeningen van locale wetgevers. Hier dient het woord in ruimeren zin te worden verstaan. Het omvat alle algemeen verbindende niet individueele regelingen, door het bevoegd gezag gegeven. Teneinde twijfel uit te sluiten is daarom de uitdrukking „wettelijke voorschriften” vervangen door „algemeen verbindende voorschriften”.

De uitdrukking „ter zake”, welke in het vroegere lid twee maal voorkwam, is op de tweede plaats, waar deze woorden overbodig waren, geschrapt.

De bepaling van lid 4 heeft enkel ten doel te voorkomen, dat algemeen verbindende regelingen als zoodanig het voorwerp van een beroep kunnen vormen. Aan den rechter mag dus niet in het algemeen de vraag worden voorgelegd, of een algemeene maatregel van bestuur of een verordening wettig is. Zoodra echter aan een algemeen voorschrift ten opzichte van een bepaald ambtenaar uitvoering wordt gegeven, staat het dezen vrij tegen die individueele beschikking op te komen en te harer bestrijding aan te voeren, dat zij op een onverbindend voorschrift berust. Procedures, als die, waartoe artikel 40 van het Bezoldigingsbesluit heeft aanleiding gegeven, zouden dus door de ambtenaren, te wier aanzien krachtens dat artikel besluiten waren genomen, voor den ambtenarenrechter kunnen zijn gebracht.

Artikel 60.

In het tweede lid een vaste tijdsbepaling van bijv. drie maanden op te nemen schijnt niet aanbevelenswaardig. Drie maanden kan onder omstandigheden veel te lang zijn. De gestelde termijn zou den ambtenaar dan noodzaken al dien tijd met het instellen van beroep te wachten. Anderzijds kan een termijn van drie maanden bij het nemen van een verstrekkende beslissing voor de administratie te kort zijn. Waar de omstandigheden zoo kunnen uiteenloopen, moet met een noodzakelijk vage uitdrukking ter beoordeeling van den rechter worden volstaan.

In de Nota van Wijzigingen wordt een nieuw zesde lid voor artikel 57 voorgesteld, dat geheele of gedeeltelijke vergoeding van griffierechten voorschrijft voor het geval, dat een ingesteld beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Men vergelijkte ook het nieuw voorgestelde vierde lid voor artikel 33.

De komma achter „strekt” in het vierde lid kan inderdaad vervallen. Schrapting wordt in de Nota van Wijzigingen voorgesteld. De bedoeling van het lid is alleen beroep tegen uitvoeringshandelingen uit te sluiten, indien tegen het besluit, tot uitvoering waarvan die handelingen strekken, niet tijdig beroep is ingesteld. De strekking van het lid is dus met name niet, dat men naast het beroep tegen het oorspronkelijk besluit altijd nog tevens beroep zou moeten aantekenen tegen alle ongewenschte uitvoeringshandelingen. Alleen indien de ambtenarenrechter het oorspronkelijk besluit vernietigt en het betrokken orgaan hiermede niet of niet voldoende rekening houdt, zal de ambtenaar zich nog nader tot den rechter moeten wenden.

Artikel 65.

In de Nota van Wijzigingen wordt een nieuwe tekst voor het tweede lid voorgesteld, welke uit stilistisch oogpunt de voorkeur schijnt te verdienen.

Artikel 66.

Het gaat niet aan den rechter te verplichten een ten onrechte bij hem — in plaats van bij de administratie — ingesteld beroep naar de administratieve instantie te verwijzen. In het klaagschrift vindt hij mogelijk niet de vereischte gegevens, noodig ter beantwoording van de vraag, waar de zaak thuis behoort. Bovendien, het geval kan dubieus zijn. Den rechter mag men hier daarom niet de verantwoordelijkheid voor een verwijzing opleggen. Dat een partij het risico draagt van haar eigen stappen, is trouwens niet onredelijk.

Ten einde zooveel mogelijk te voorkomen, dat, ten gevolge van een vergissing van den klager, de termijn voor het administratief beroep verstrijkt, is artikel 68 aangevuld. Indien het ingesteld beroep kennelijk, op grond van artikel 58, lid 5, niet ontvankelijk is, zal het gerecht de zaak bij beschikking kunnen afdoen.

Artikel 67.

De woorden, welke de Nota van Wijzigingen voorstelt te schrappen, zijn overbodig.

Artikel 68.

Het gerecht mag een beroep zonder nader onderzoek slechts ongegrond verklaren, indien aan dat feit redelijkerwijze niet kan worden getwijfeld, „het beroep”, zooals artikel 68 het uitdrukt, „kennelijk ongegrond is”. De bepaling is ontleend aan artikel 86 van de Beroepswet en gaf in de practijk tot klachten niet aanleiding. Den belanghebbende staat trouwens tegen de beschikking van het gerecht een rechtsmiddel — verzet — open, op welk rechtsmiddel de voor-

zitter bij de mededeeling der beschikking uitdrukkelijk zijn aandacht vestigt.

De Nota van Wijzigingen stelt een nieuw eerste lid voor voor artikel 68. Materieel brengt dit lid twee aanvullingen. Voor de eene zien men onder artikel 66. De andere betreft het geval, dat het beroep niet ontvankelijk is wegens niet-voldoening van het verschuldigde griffierecht — artikel 57, derde lid —. Ook in dit geval moet het gerecht om praktische overwegingen de niet-ontvankelijkheid terstond bij beschikking kunnen verklaren.

Artikel 70.

„Hersteld” is hersteld in „herstelt”.

De Nota van Wijzigingen stelt voorts om redenen van stijl voor „voor” te vervangen door „in”.

Artikel 72.

De Nota van Wijzigingen stelt voor „geen” te vervangen door: „niet een”.

Artikel 73.

Veertien dagen zal in de groote meerderheid der gevallen voor het zenden van de betrokken stukken of gewaarmerkte afschriften ongetwijfeld voldoende zijn. De termijn is met opzet niet te lang gesteld, omdat het zoowel een belang van den ambtenaar, als een belang van de administratie is, dat het proces vlot verloopt. De ondergeteekende vreest van de mogelijkheid van verlenging van den termijn — hetzelfde geldt voor de elders gestelde termijnen — een ongunstigen invloed. In de gevallen, dat 14 dagen bij de toepassing van artikel 73 ontwijfelbaar te kort is, kan de omstandigheid, dat op overschrijding nergens nietigheid is gesteld, corrigeerend werken.

Artikel 74.

Het achtste lid is met het oog op den vlotten gang van het proces opgenomen — vergelijk onder het voorgaande artikel —. Waar men de voorzitters der gerechten bij de leiding der gedingen practisch ongeveer alles moet toevertrouwen, kan tegen de onderhavige weinig ver strekkende bevoegdheid naar het oordeel van den ondergeteekende bezwaar niet bestaan. Men vergete niet, dat partijen den inhoud harer geprojecteerde contra-memoriën ter terechtzitting zullen kunnen mededeelen.

Artikel 76.

Men zie voor den nieuwen tekst, in de Nota van Wijzigingen voor dit artikel voorgesteld, hierna onder artikel 78.

Opschrift § 3.

Niet bij de behandeling van ieder geschil zal een voorbereidend onderzoek plaats hebben. Men vergelijkte artikel 76 *oud* en artikel 77 *nieuw*. De Nota van Wijzigingen stelt dienvolgens voor het bepalend lidwoord in het opschrift van § 3 te doen vervallen.

Artikel 77 *oud*.

Opdrachten overeenkomstig dit artikel zullen in geval van aanneeming van het wetsontwerp wel betrekkelijk weinig voorkomen. Slechts in een gering aantal zaken toch zal een voorbereidend onderzoek, als hier bedoeld, noodzakelijk schijnen, nog afgezien van de omstandigheid, dat veelal wel aan een opdracht overeenkomstig artikel 78 de voorkeur zal worden gegeven.

Het onderzoek van artikel 77 steeds aan den Burgemeester persoonlijk op te dragen is — men denke slechts aan de grootere gemeenten — practisch niet wel mogelijk. De politie kan te dezen ook moeilijk geheel worden uitgeschakeld. Zij heeft niet alleen ervaring op opsporingsgebied, maar levert voor de betrokkenen ook het voordeel op, dat zij zich gemakkelijk verplaatst: de Burgemeester en de onder hem ressorteerende secretarie-ambtenaren zullen in het algemeen, volkomen natuurlijk, eerder geneigd zijn de te hooren personen op het gemeentehuis te ontbieden.

Men zie voor de overbrenging van den tekst van artikel 77 *oud* naar artikel 78 hierna bij dit artikel.

Artikel 78.

In de Nota van Wijzigingen worden eenige veranderingen van de artikelen 76—78 voorgesteld.

Bij nadere overweging scheen het namelijk niet wenschelijk de mogelijkheid te openen, dat de voorzitter van het gerecht als lid-commissaris een voorbereidend onderzoek zelf zou kunnen leiden. Hiervan zou toch het gevolg zijn, dat hij in de betrokken zaken van de leiding ter terechtzitting — het belangrijkste stadium van het geding — zou moeten afzien (artikel 39). Dit moet worden voorkomen, te meer, omdat bij deze taakverdeling de objectiviteit van het gerecht tegenover het voorbereidend onderzoek in gevaar zou kunnen geraken, waar immers een plaatsvervangend voorzitter wellicht geneigd zal zijn aan het oordeel van den voorzitter-lid-commissaris, in het proces-verbaal van het voorbereidend onderzoek tot uiting gekomen, te veel gewicht te hechten.

In artikel 78 *nieuw* is derhalve de mogelijkheid, dat de voorzitter als lid-commissaris optreedt, geschrapt. Intusschen was het niet wenschelijk hiermede te volstaan. In ongevallenzaken doet zich veelal de casuspositie voor, dat na de schriftelijke behandeling van een geschil

nog een deskundigenrapport zonder meer over een bepaald punt vóór de terechtzitting wenschelijk moet worden geacht. De voorzitter van den Raad van Beroep kan dan niet zelf aan deskundigen een betrekkelijke opdracht verleen, doch moet een voorbereidend onderzoek gelasten, waarna de leider van dit onderzoek de door den voorzitter bedoelde opdracht geeft — artikelen 93 volgende van de Beroepswet —. Deze regeling geeft tot onnoodigen omslag aanleiding. Bestaat, wil de voorzitter als leider bij de behandeling ter terechtzitting kunnen optreden, bezwaar hem met het hooren van getuigen en deskundigen en met gerechtelijke plaatsopneming tijdens het voorbereidend onderzoek te belasten, een gelijk bezwaar behoeft niet te bestaan tegen het geven door den voorzitter van een eenvoudigen last aan deskundigen. Hierom maakt artikel 76 *nieuw* een dergelijke opdracht rechtstreeks door den voorzitter aan deskundigen mogelijk.

In verband met dit nieuwe artikel is artikel 76 *oud* artikel 77 geworden. In den tekst moest „gewisselde stukken” door „schriftelijke behandeling” worden vervangen. — De artikelen 77 *oud* en 78 *oud* zijn samengesmolten tot 78 *nieuw*, waarbij eenige kleine formeel wijzigingen noodzakelijk waren. Men vergelijkte met betrekking tot de waarnemende voorzitters hiervoor onder artikel 5.

Artikel 79.

In de Nota van Wijziging wordt een kleine formeel verandering voorgesteld in het eerste lid onder *b*. Men vergelijkte ook den tekst van artikel 75 en van artikel 76 *nieuw*.

Artikel 82.

De Nota van Wijzigingen herstelt in het tweede lid een stijfout.

Artikel 92.

Het eerste lid komt overeen met de artikelen 220, 227, derde lid, 284, vierde lid, en 296, aanhef, van het Wetboek van Strafvordering en met artikel 104, eerste lid, van de Beroepswet. De bedoeling van het voorschrift is te voorkomen, dat de getuigen en deskundigen zich te veel aan een te voren opgestelde schriftelijke verklaring zullen vastklampen. De Nota van Wijzigingen herstelt in het lid een uitgevallen komma.

De drukfout in het zesde lid wordt in die Nota tevens verbeterd.

Artikel 93.

In de Nota van wijzigingen wordt een drukfout in het tweede lid hersteld.

Artikel 94.

De Nota van Wijzigingen stelt voor in het tweede lid een weggevallen komma te herstellen.

Artikel 95.

Het vierde lid komt, behoudens een geringe formeele wijziging, overeen met het vierde lid van artikel 65 van de Beroepswet. Een dergelijke bepaling voor het burgerlijke proces bevat artikel 19 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering. Het artikel heeft ten doel de zaak in een gemoedelijke sfeer te kunnen behandelen, indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Artikel 96.

De Nota van Wijzigingen stelt in het artikel eenige veranderingen voor van stilistischen aard.

Artikelen 100 en 101.

Deze artikelen zijn herzien in verband met den voorgestelden nieuwen tekst voor de artikelen 76—78.

Naast een voorbereidend onderzoek alsnog — deze uitdrukking schijnt verkieselijk boven „nader voorbereidend onderzoek”; wellicht toch had voorbereidend onderzoek in het geschil nog niet plaats — moest de mogelijkheid worden geopend het nieuwe artikel 76 alsnog toe te passen. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om ook rechtstreeksche toepassing alsnog van artikel 75 mogelijk te maken. Volgens den ouden tekst kon dit artikel alleen indirect worden toegepast door het gelasten van een voorbereidend onderzoek met een lid-commissaris.

Artikel 102.

In de Nota van Wijzigingen wordt in het derde lid een stilistische verandering gebracht. Men vergelijkte ook artikel 113, lid 2.

Artikel 103.

Een verandering van het opschrift van § 2 is in de Nota van Wijzigingen opgenomen.

Het eerste lid van dit artikel imperatief te redigeeren zou den ondergeteekende niet juist voorkomen. Het bevoegd gezag, hetwelk tot strafoplegging wenscht over te gaan, beoordeele zelfstandig, of het de mogelijkheid van beroep nog vóór de oplegging wil openlaten. Men vergeete ook niet, dat onder omstandigheden een straf-

oplegging terstond na het verzuim van den ambtenaar geraden kan schijnen.

Artikel 104.

In de wet een bedrag vast te leggen, dat het betrokken lichaam aan den ambtenaar zal hebben uit te keeren voor elken dag, gedurende welken het niet of niet volledig aan de uitspraak van het gerecht voldoet, is reeds om technische redenen niet mogelijk. Men kan toch niet, om bij gevallen van strafoplegging te blijven, dezelfde astreinte vaststellen voor iederen dag, dat het openbaar lichaam geen gevolg geeft aan een nietigverklaring van een onrechtvaardigd ontslag-besluit, als voor iederen dag, dat het openbaar lichaam geen gevolg geeft aan annuleering van een onrechtvaardigde berisping. In één woord de astreinte moet met den aard en den omvang van de tekortkoming verband houden.

Artikel 106.

Verlenging van den beroepstermijn tot 30 dagen schijnt ook den ondergeteekende bij nadere overweging wenschelijk. Een daartoe strekkend voorstel is opgenomen in de Nota van Wijzigingen.

De artikelen 35 en 36, die tot de „Algemeene bepalingen” behoren, zijn reeds rechtstreeks van toepassing. Van artikel 60 zou alleen het derde lid voor overeenkomstige toepassing in aanmerking komen. De overeenkomstige toepassing van dit lid schijnt echter onnoodig, waar de partijen binnen drie dagen een zakelijk uitreksel van de uitspraak wordt toegezonden — artikel 53, lid 1 —.

Artikel 109.

Een bepaling, dat een uitspraak in hooger beroep nimmer ten nadeele van den ambtenaar kan komen, schijnt den ondergeteekende met het publiekrechtelijk karakter van de procedure in ambtenarenzaken in strijd. Hij sluit zich te dezen dan ook geheel bij de meening van de andere leden, in het Verslag bedoeld, aan.

Artikel 110.

De verandering, in de Nota van Wijzigingen voorgesteld, heeft ten doel bij vernietiging van een nietontvankelijkverklaring steeds naar het Ambtenarengerecht te doen terugwijzen — dus niet alleen, indien de nietontvankelijkheid werd uitgesproken wegens een der redenen vermeld in de artikelen 67 en 68 —. Hierdoor zal de mogelijkheid van het materieel verloren gaan voor partijen van een instantie worden voorkomen.

Artikel 115.

De Nota van Wijzigingen stelt een formeele verandering in het

eerste lid voor, welke ten doel heeft nog duidelijker te doen uitkomen, dat de bedragen, in mindering gebracht voor het in artikel 36 van de Pensioenwet 1922, *Staatsblad* n°. 240, bedoeld verhaal van pensioenbijdragen en voor voordeelen, in het ambt genoten, tot de bezoldiging van den ambtenaar *niet* behooren en dus bijv. ook niet vatbaar zijn voor eenigerlei derden-beslag van de zijde van zijn crediteuren.

Artikel 116.

Voor dit artikel stelt de Nota van Wijzigingen een nieuwen tekst voor. Deze tekst heeft allereerst ten doel — men zie het tweede lid — zeker te stellen, dat op de pensioenen, welke door de pensioenfondsen verschuldigd zijn, zal kunnen worden ingehouden ten behoeve van den Staat of het openbare lichaam, in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd. In verband met het nieuwe tweede lid is de eerste volzin van het oude eerste lid in den passieven vorm overgebracht en is de tweede volzin van dat lid tot een zelfstandig derde lid gemaakt. Het oude tweede — nieuw vierde — lid moest voorts ten gevolge van een en ander eenigszins worden gewijzigd.

Artikel 119 e.v.

De speciale regelen, welke deze artikelen ten aanzien van inhouding, beslag en korting op de ambtenaarssalarissen en -pensioenen bevatten, dienen niet slechts de belangen van het ambtenarencorps doch ook die van den publieken dienst — men vergelijk bladz. 8 van de Memorie van Toelichting ¹⁾ —. Overigens moet in deze bepalingen niet alleen een bevoorrechtiging der ambtenaren worden gezien. Zij hebben voor den individueelen ambtenaar ook ongetwijfeld schaduwzijden — inkrimping van crediet en beperking van de bewegingsvrijheid (artikel 123) —.

Artikel 120.

Het schijnt juridisch eleganter de laatste zinsnede van dit artikel welke alleen ziet op het geval dat beslag is gelegd, tot een afzonderlijk lid te maken. Dit wordt in de Nota van Wijzigingen voorgesteld.

Artikel 121.

Korting is een informeel aan de medewerking van het betrokken openbaar lichaam gebonden derden-beslag. Voor formeel beslag moet dit „huiselijk” rechtsmiddel wijken. De crediteur, wien korting werd toegestaan, wordt echter door deze omstandigheid niet rechteloos. Hij kan bij conservatoir beslag eveneens beslag leggen — artikel 754 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering —, bij executoriaal oppositie doen tegen de afgifte der kooppenningen — artikel 457 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering —.

¹⁾ Zie M.R.T. XXIV, blz. 335. Red. M.R.T.

De verhouding tusschen de instituten van beslag en korting is overigens, zonder materieel wijziging te ondergaan, in den in de Nota van Wijzigingen voorgestelden nieuwen tekst voor artikel 121 nog duidelijker geformuleerd — men zie het nieuwe tweede lid —. De nieuwe tekst teekent ook iets scherper de verhouding van inhouding en korting — nieuwe eerste lid: „toegestane korting” in plaats van: „hoewel korting is aangevraagd” —.

Artikel 122.

Ook dit artikel is in de Nota van Wijzigingen nog scherper geformuleerd. De bedoeling is ongewijzigd gebleven.

Artikel 124.

In de Nota van Wijzigingen wordt voor dit artikel een nieuwe tekst voorgesteld, welke allereerst ten doel heeft de bedoeling van het oude eerste en van het oude tweede lid scherper te formuleeren.

Wat het oude eerste lid betreft, de tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behorende ambtenaren — deze term schijnt verkieselijk boven „militairen” — blijven ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn — vergelijk artikel 1, lid 1, van het ontwerp —. Op hen kan Titel III dus niet van *overeenkomstige* toepassing worden verklaard. Bij de personen, die, anders dan krachtens arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk — dit woord formuleert de bedoeling scherper dan de term „Rijk in Europa” — in openbaren dienst werkzaam te zijn, schijnt verder de restrictie wenschelijk, dat de aanstelling hier te lande moet hebben plaats gevonden, daar de door de overzeesche openbare lichamen tot gelijk doel aangestelden niet worden bedoeld.

Voor het oude tweede lid gold voorts een dergelijke overweging als voor het eerste lid onder *b*. Dat lid was zoo ruim geredigeerd, dat ook de pensioenen, die reeds rechtstreeks onder Titel III vallen, door dit lid werden gegrepen. Op deze is echter overeenkomstige toepassing van dien Titel uiteraard niet mogelijk. Ook deze formeele onnauwkeurigheid is thans hersteld.

Een materieele wijziging van artikel 124 is ten slotte hierin gelegen, dat de bepalingen van Titel III thans ook op de bezoldigingen en pensioenen, welke in het oude derde lid werden omschreven, van overeenkomstige toepassing zullen zijn. Deze wijziging schijnt wenschelijk, waar ingevolge het vervallen van artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering en het vervallen van de wet van 24 Januari 1815, *Staatsblad* n°. 5, — artikel 135 I van het ontwerp — deze bezoldigingen en pensioenen anders zonder eenige beperking althans voor beslag vatbaar zouden zijn. — De pensioenen, bedoeld in het oude derde lid onder *b*, vallen in den nieuwen tekst onder *b* in het tweede lid. De koloniale pensioenfondsen zijn

nl. openbare lichamen hier te lande. Men zie hiervoor onder artikel 1 en artikel 116, alsmede den tekst van dit laatste artikel.

Zoowel onder den ouden als onder den nieuwen tekst van artikel 124 vallen de pensioenen van het spoorwegpersoneel. Dit schijnt niet onjuist. Ook voor deze pensioenen gelden de grondgedachten op bladz. 8 van de Memorie van Toelichting¹⁾ vermeld.

Artikel 125.

De bevordering is met opzet niet onder de punten, waaromtrent regels *moeten* worden vastgesteld, opgenomen. Uiteraard wordt hierdoor de vrijheid van den Staat en de openbare lichamen desgewenscht regelingen omtrent dit punt tot stand te brengen — men denke bijv. aan de militaire bevorderingswetten — niet aangetast. Ten gevolge van letter *h* zullen zoodanige regelingen — waaruit voor de ambtenaren rechten ontstaan — onder de werking van de artikelen 125 en volgende vallen, hetgeen voor het Rijk wil zeggen, dat zij ten minste bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur moeten worden vastgesteld, voor de lagere openbare lichamen o.m. dat zij, voor zoover zij niet onder het voorbehoud van het tweede lid vallen, aan de in artikel 126 omschreven controle onderworpen zijn.

Het sub *h* gestelde is reeds voor gevallen, als zoo juist besproken, noodzakelijk. Het artikel waarborgt in die gevallen, dat regelingen van materieel ambtenarenrecht, die niet onder de overige letters behoren, aan de eischen en controle van de artikelen 125 en volgende moeten voldoen.

De voor de letter *k* voorgestelde nieuwe redactie kan moeilijk worden aanvaard, waar zij ook de kleinste openbare lichamen — bijv. kleine waterschappen — zou dwingen voor hun zeer enkele ambtenaren een commissie van overleg in te stellen.

De Rijksvoorschriften als algemeen minimum te stellen is niet alleen practisch ondoenlijk — bij de vaststelling van ieder Rijksvoorschrift zou dan rekening gehouden moeten worden met alle provinciale-, gemeente-, waterschapsambtenaren, enz., om nog niet te denken aan de conflicten, welke zouden rijzen —, doch zou ook theoretisch, naar het oordeel van den ondergeteekende, onjuist zijn. Een dergelijke bepaling is alleen verdedigbaar in een gedachten-gang, welke den Rijksdienst als principieel minder belangrijk ziet, dan de provinciale-, gemeentelijke-, waterschapsdiensten, enz. Uiteraard zal het centraal gezag echter toezien, dat de plaatselijke verordeningen niet beneden een naar omstandigheden te modificeeren algemeen minimum dalen. Dit kan volgens de voorgestelde regeling geschieden langs den weg van artikel 126 van het ontwerp.

Een bepaling, dat de nieuwe voorschriften de ambtenaren in geen opzicht in een minder gunstige positie zouden kunnen brengen, dan waarin zij thans verkeerden, zou den ondergeteekende ook niet juist

1) Zie M.R.T. XXIV, blz. 335. Red. M.R.T.

schijnen. Hoewel uiteraard moet worden toegegeven, dat het bestaan van een bepaalde regeling voor den ambtenaren zekere aanspraken schept, kan de Overheid niet onder de formeele verplichting worden gesteld een bestaanden rechtstoestand, bij regeling opnieuw van de materie, steeds in alle onderdeelen te handhaven.

Het schijnt niet aangewezen met betrekking tot een zoo speciaal punt, als het opnemen van de mogelijkheid in de plaatselijke rechtstoestandsverordeningen van het voorwaardelijk opleggen van alle disciplinaire straffen, in de wet een voorschrift vast te stellen.

De verandering onder *j*, in de Nota van Wijzigingen voorgesteld, is van zuiver formeelen aard. Zij is noodzakelijk in verband met den voor artikel 3 voorgestelden nieuwen tekst.

Eenige toelichting verdient wellicht nog — in verband ook met de wijziging van het tweede lid van artikel 1 — de term „aangesteld vanwege het Rijk, de provincie, enz.”. Het is uiteraard wenschelijk, dat voor allen, die ambtenaar zijn in den zin van artikel 1 van het ontwerp, de materiele rechtstoestand verplicht zal worden geregeld. Door invoering van het begrip „aangesteld vanwege” in artikel 125 nu worden de ambtenaren, niet rechtstreeks aangesteld door de in artikel 125 uitdrukkelijk genoemde openbare lichamen, voor zooveel in de regeling van hun rechtspositie niet anderszins is voorzien (verg. den aanhef van artikel 125), over die lichamen verdeeld. Maatstaf bij die verdeeling is, onder welk dezer lichamen het lichaam, dat aanstelde, ressorteert.

Artikel 126.

Dat de in dit artikel opgenomen regeling in strijd zou zijn met ons Staatsrecht moet de ondergeteekende ten stelligste bestrijden. Bij het ontwerpen daarvan hebben hem juist allerlei regelingen van bestaande Staatswetten voor oogen gestaan. Hij noemt slechts artikel 8 van de Woningwet, welk artikel in het algemeen als legger heeft gediend, de artikelen 23, 26 en 48 van de Vleeschkeuringswet (*Staatsblad* 1919, n°. 524), de artikelen 9, 30, 31 en 32 van de Warenwet (*Staatsblad* 1919, n°. 581), enz.

Ook materieel behoeft tegen het artikel, naar het oordeel van den ondergeteekende, bezwaar toch niet te bestaan. De ontwerpen van Minister HEEMSKERK centraliseerden het geheele materiele ambtenarenrecht; zij lieten dus aan de lagere organen ook ten aanzien van hun eigen ambtenaren geenerlei speelruimte. Het aanhangig ontwerp stelt hiertegenover voor die straffe centralisatie los te laten en de regeling van de rechtspositie der plaatselijke ambtenaren allereerst aan de plaatselijke organen zelf op te dragen. Uiteraard is bij dit laatste een zeker toezicht onontbeerlijk; niet slechts toch moet, in het belang der ambtenaren, zorg worden gedragen, dat de arbeidsvoorwaarden niet hier of daar beneden het redelijk te stellen minimum zullen dalen, doch ook moet een zekere eenheid van het materiele ambtenarenrecht, reeds met het oog op

de billijkheid tegenover de onderscheiden functionarissen en in het belang van een doelmatige verdeling van dezen over den publieken dienst, worden nagestreefd — men vergelijke het aangeteekende onder de algemeene beschouwingen —. Waar het ambtenarenrecht in staat van wording verkeert, kan deze gematigde centralisatie niet worden verkregen door het opstellen van minimum- en maximum-bepalingen — welke trouwens de vrijheid der lagere organen waarschijnlijk in sterker mate, dan artikel 126 doet, aan banden zouden leggen —; de gewenschte eenheid is dus alleen bereikbaar door een regeling van toezicht als artikel 126 bevat, welk artikel met de plaatselijke belangen — toezicht op de gemeente bijv. door Gedeputeerde Staten van iedere provincie — bovendien, zoover als enigszins mogelijk is, rekening houdt.

De ondergeteekende zou zich op grond van het bovenstaande willen aansluiten bij de andere leden van het Verslag, die meenen, dat een betere oplossing moeilijk is te vinden. Hij zou van de door deze leden verder genoemde argumenten slechts in zoover willen afwijken, dat hij geneigd zou zijn de werkzaamheden te dezen der gemeentebesturen niet op te vatten als zuivere uiting van zelfbestuur doch eer als tusschenvorm tusschen zelfbestuur en autonomie. Deze opvatting brengt ook mede, dat, waar artikel 125, lid 2, spreekt van bevoegd gezag, daarmede wordt bedoeld het gezag, dat ook te voren, vóór het bestaan van artikel 125, bevoegd was; men vergelijke de vervangingsregeling in artikel 126 van het ontwerp.

De ondergeteekende is intusschen, naar aanleiding van de bezwaren ontwikkeld in het Voorloopig Verslag, nog eens nauwkeurig nagegaan, in hoeverre wellicht door aanvulling van het op zich zelf moeilijk te missen artikel 126 aan die bezwaren zou kunnen worden tegemoetgekomen. In verband hiermede wordt in de Nota van Wijzigingen tweemaal aanvulling van het artikel voorgesteld:

1°. In de eerste plaats wordt in de Nota het tweede lid aangevuld met de bepaling, dat de besluiten, niet afkomstig van het bevoegd gezag der gemeente zelf, de goedkeuring van de Kroon zullen behoeven. Vóór deze goedkeuring wordt het bevoegd gezag bovendien in de gelegenheid gesteld zijn gevoelen kenbaar te maken. Op deze wijze zal enerzijds van de plaatselijke kennis van Burgemeester en Wethouders en van Gedeputeerde Staten evenals in het tegenwoordig artikel partij kunnen worden getrokken en zullen anderzijds Gedeputeerde Staten niet meer de laatste instantie vormen tegenover den Raad.

Nu de Kroon eenmaal in de gemeentelijke rechtstoestandsverordeningen werd betrokken was het aangewezen den vorm van goedkeuring en niet dien van beroep te kiezen, daar anders het gevaar zou ontstaan, dat de rechtstoestandverordeningen in een bepaalde provincie het oordeel van de Kroon of dat van Gedeputeerde Staten zouden weerspiegelen, naarmate de gemeenteraden al dan niet in beroep waren gekomen.

Aangeteekend zij nog, dat de aanvulling van het tweede lid overeenkomstige toepassing vindt, indien de besturen van waterschappen of veenpolders, bedoeld in het derde lid, nalatig blijven.

2°. In de tweede plaats wordt een aanvulling voorgesteld van het eerste lid van het artikel, welke door overeenkomstige toepassing ook voor de beide volgende leden zal gelden. Het lid onderscheidt twee gevallen:

a. het bevoegd gezag eener provincie blijft nalatig aan artikel 125 uitvoering te geven — in dit geval kan de nalatigheid aan de hand van artikel 133, eerste lid, gemakkelijk worden geconstateerd —;

b. dit gezag brengt in een geval, dat de Kroon aanvulling, wijziging of intrekking van gegeven uitvoeringsvoorschriften gewenscht acht, deze niet tot stand — zonder nader voorschrift zou in dit tweede geval omtrent het in gebreke zijn van het bevoegd gezag van de provincie onder omstandigheden wellicht onzekerheid kunnen bestaan —.

De voorgestelde aanvulling bedoelt de onzekerheid, genoemd onder *b*, te voorkomen. Zij houdt in, dat de Kroon alvorens tot Gedeputeerde Staten een uitnoodiging te richten om de taak van Provinciale Staten over te nemen, dit laatste College moet hebben aangemaand binnen een te stellen termijn van ten minste drie maanden de aanvulling, wijziging of intrekking, welke gewenscht voorkomt, tot stand te brengen.

Een tweede aanvulling, in de Nota van Wijzigingen voor het eerste lid voorgesteld, — een nieuwe slotzin — is van formeelen aard; zij zal voor zichzelf spreken.

Artikel 127.

Dit artikel beperkt zich, gelijk ook uit de Memorie van Toelichting moge blijken, tot de publiekrechtelijke betrekkingen van de gehuwde ambtenares of gewezen ambtenares. Haar privaatrechtelijke verhoudingen behooren tot het huwelijksgoederenrecht. Zij zullen bij de herziening van dit laatste recht ongetwijfeld de aandacht hebben. Bij die herziening zal tevens kunnen worden overwogen, in hoeverre artikel 1637*f* van het Burgerlijk Wetboek in het Derde Boek van dat Wetboek moet worden gehandhaafd en of niet opneming van een ruimere gelijksoortige bepaling in het Eerste Boek de voorkeur verdient.

Wat de praktische beteekenis van artikel 127 betreft, zij opmerkt, dat die bepaling uit het publiekrechtelijke karakter van de ambtelijke verhouding de noodzakelijke conclusie trekt, dat de aanspraak op wedde of pensioen niet in de gemeenschap valt. Eenmaal ontvangen, behooren de penningen tot den gemeenen boedel, tenzij de echtgenooten bij huwelijksche voorwaarden anders bepaald hebben. Van de verstandhouding, tusschen de echtgenooten bestaan-

de, zal het afhangen, of de man feitelijk de beschikking over de gemeene penningen verkrijgt, want hij beschikt niet over een volstrekt afdoend middel om de vrouw met dwang tot afgifte te nopen.

Er bestaat geen grond tusschen de crediteuren van den man en die van de vrouw onderscheid te maken. Ook voor het salaris en het pensioen der vrouw gelden de artikelen 119 en volgende. Die voorschriften verleen haar een alleszins redelijke bescherming.

Artikel 128.

Aan de beide opmerkingen is in de Nota van Wijzigingen gevolg gegeven.

Artikel 132.

De Nota van Wijzigingen herstelt een drukfout.

Artikel 134.

De bedoeling van dit artikel is alleen de invoering van de wet, in geval van aanneming, zooveel mogelijk te kunnen bespoedigen. Het artikel scheidt de gelegenheid de gedeelten, die voor onmiddellijke invoering geschikt zijn, terstond in te voeren, zonder dat behoefte gewacht te worden op de voorzieningen, die andere artikelen vóór invoering eischen.

Artikel 135.

In dit artikel stelt de Nota van Wijzigingen nog eenige veranderingen en aanvullingen voor, welke voor een gedeelte — de wijzigingen aangebracht onder I, 7o. *oud*, en II, 1o. *nieuw*; I, 17o. *oud*, en II, 4o. *nieuw*; I, 10o. *oud*; I, 13o. *oud*; I 15o. *oud*; II, 2o. *oud*; II, 3o. *oud*, — voor zich zelf zullen spreken.

Wat de overige betreft zij het volgende opgemerkt.

De wijziging in artikel 65 van de Armenwet — I, 9o. *oud* — kan, althans voorloopig, beter vervallen, daar eene verandering van die wet, welke strookt met het ontwerp Ambtenarenwet, bij de Staten-Generaal aanhangig is — Gedrukte Stukken, Tweede Kamer, 1928—1929, **290** —.

Voorgesteld wordt onder I een nieuw 8o. op te nemen, strekkende tot schrapping van het tweede lid van artikel 22 van de Postwet. Dit lid houdt in, dat de wet van 24 Januari 1815, *Staatsblad* no. 5, in de daar bedoelde gevallen niet van toepassing is. In verband met de in het ontwerp voorgestelde intrekking van deze wet dient dit artikel te vervallen. Een verdere voorziening kan achterwege blijven, omdat de in de nieuw voorgestelde artikelen 479a en 737 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering opgenomen regeling

gereedelijk ook voor de hierbedoelde gevallen kan worden aanvaard.

Tenslotte is een nieuwe tekst voor het tweede lid van artikel 479a voorgesteld van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering opgenomen. Deze tekst stelt zeker, dat de Staat en de openbare lichamen niet aansprakelijk zullen zijn voor betaling en afgifte na beslag, indien een vóór het beslag gegeven opdracht tot de betaling of afgifte niet meer tijdig kon worden ingetrokken. De oude bepaling van het tweede lid, welke het nadeel opleverde, dat crediteuren moesten beoordeelen, wie „het hoofd van de administratie (is), welke de opdracht tot betaling van de inschulden of tot afgifte van de goederen heeft te geven”, is, als naast de nieuwe bepaling niet meer noodzakelijk, geschrapt.

De in artikel 135 van het ontwerp onder I en onder II, 1o., 3o.—5o. *nieuw*, afgeschafte of gewijzigde bepalingen worden volledig gedekt door Titel III en de nieuwe bepalingen voor het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering in artikel 135, onder II, 2o. *nieuw*, voorgesteld. Naar aanleiding van de vraag, in het Voorloopig Verslag gesteld, zij aangeteekend, dat de volgende bezoldigingen en pensioenen, die vielen onder de oude bepalingen, niet zullen vallen onder Titel III van het ontwerp, doch beheerscht zullen worden door het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering alleen:

- a. de traktementen, bedoeld in artikel 172 van de Grondwet;
- b. pensioenen van niet-ambtenaren, niet verschuldigd krachtens eenige algemeen verbindende regeling, doch in een afzonderlijk geval als gratificatie toegekend.

Ten aanzien van deze beide rubrieken wordt korting overeenkomstig de wet van 1815 of beslag overeenkomstig de Pensioenwetten vervangen door beslag overeenkomstig de artikelen 479a en 737 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Wat speciaal de bijzondere onderwijzers betreft, ten aanzien van hun wedde verandert niets; hun pensioenen vallen, behoudens de boven onder *b* vermelde, onder Titel III van het ontwerp krachtens artikel 124, lid 2 onder *b*.

Wetsbevel.

De Nota van Wijzigingen stelt voor in het wetsbevel achter „deze” in te voegen: „met eene indeeling”. Hierdoor zal een wettelijke basis worden verkregen om de bij het ontwerp gevoegde indeeling na den wetstekst in het *Staatsblad* te plaatsen — men vergelijkte artikel 2 van het Souverein Besluit van 18 December 1813, *Staatsblad* 1814 no. 1 —.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Nota van Wijzigingen.

No. 3.

In het ontwerp worden alsnog de volgende wijzigingen aangebracht.

Het tweede lid van **artikel 1** wordt gelezen:

„2. Tot den openbaren dienst behooren alle diensten en bedrijven door den Staat en de openbare lichamen beheerd.”

In het **opschrift van Titel II** wordt de komma vervangen door: „en”.

Het tweede en derde lid van **artikel 3** worden gelezen:

„2. De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in eersten en eenigen aanleg:

a. over besluiten in administratief beroep genomen;
b. over besluiten door administratieve organen genomen, nadat krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën in de zaak een advies of uitspraak hebben gegeven.

3. Onder in administratief beroep genomen besluiten zijn besluiten van krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën, waaraan de beslissing met uitsluiting van de administratieve organen is opgedragen, begrepen.”

Artikel 5 wordt gelezen:

„1. De Ambtenarengerechten zijn samengesteld uit een voorzitter of waarnemenden voorzitter, een of meer plaatsvervangende voorzitters, en leden. Zij worden bijgestaan door een griffier of waarnemenden griffier en een of meer plaatsvervangende griffiers, alsmede, voor zooveel noodig, door beëdigde klerken ter griffie, door schrijvers en door bedienden.

2. De voorzitter of waarnemende voorzitter en de plaatsvervangende voorzitter(s), de griffier of waarnemende griffier en de plaatsvervangende griffier(s), de beëdigde klerk(en) ter griffie, de schrijvers en de bedienden van den Raad van Beroep treden als zoodanig tevens bij het Ambtenarengerecht ter standplaats op.

3. De leden van de Ambtenarengerechten worden benoemd door Gedeputeerde Staten.”

In het eerste lid van **artikel 14** wordt achter „ontslag,” ingevoegd: „elke”.

Het tweede en derde lid van **artikel 16** worden gelezen:

„2. In hetzelfde twistgeding blijft bij de behandeling en beslissing zooveel mogelijk de samenstelling van het gerecht onveranderd.

3. Indien om eenige reden wijziging van de raadkamer wensche-lijk of noodzakelijk is, wordt de zaak opnieuw ter terechtzitting behandeld.”

In het tweede lid van **artikel 20** wordt in plaats van „en de plaatsvervangende of waarnemende griffiers” gelezen:
 „of waarnemenden griffier en de plaatsvervangende griffiers”.

In het eerste lid van **artikel 24** vervallen de komma's achter „Bevoegd” en achter „stellen”.

In het eerste lid van **artikel 25** vervallen de woorden:
 „dat niet door het betrokken administratief orgaan zelf is vastgesteld.”.

In het eerste lid van **artikel 27** wordt achter „personen” en „staan” een komma geplaatst.

In het eerste lid van **artikel 30** wordt „onbekwaam persoon” vervangen door:
 „persoon, onbekwaam om in rechte te staan.”.

In het tweede lid van **artikel 31** wordt in plaats van „erlangen” gelezen:
 „ontvangen”.

Aan **artikel 33** wordt een vierde lid toegevoegd, luidende:
 „4. De voorgaande leden vinden overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van dengene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing.”

In het eerste lid van **artikel 37** wordt onder 7°. en 8°. in plaats van „zijne vrouw” gelezen:
 „zijn echtgenoot”.

In **artikel 45** wordt „onderwerpen” vervangen door:
 „besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen)”.

In **artikel 46** wordt „die” vervangen door:
 „de”.

In het eerste lid van **artikel 47** wordt „wettelijk voorschrift” vervangen door:
 „algemeen verbindend voorschrift”.

Artikel 55 wordt gelezen:

„Artikel 55.

1. Niet verschijning van partijen ter terechtzitting heeft op den loop van het geding geen invloed.
2. De partij, die beroep instelde, kan bij schriftelijke onder-

teekende kennisgeving aan het college mededeelen, dat het beroep wordt ingetrokken. Artikel 63 is op de onderteekening van de kennisgeving van overeenkomstige toepassing; niet onderteekening maakt de kennisgeving nietig.

3. Door de intrekking vervalt het beroep, tenzij zij geschiedde na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting en het gerecht de voortzetting van het geding om redenen, aan het algemeen belang ontleend, wenschelijk oordeelt.

4. Door den dood of de verandering van staat van eene der partijen wordt het geding niet geschorst."

Aan **artikel 57** wordt een zesde lid toegevoegd, luidende:

„6. Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van den gene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing."

In het eerste lid van **artikel 58** wordt „met de ter zake toepasselijke wettelijke voorschriften strijden" vervangen door:

„feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijden".

In het vierde lid van **artikel 60** vervalt de komma achter „strekt".

Het tweede lid van **artikel 65** wordt gelezen:

„2. Buiten het Rijk wonenden, die beroep instellen, zijn verplicht in het klaagschrift hier te lande woonplaats te kiezen."

In **artikel 67** vervallen de woorden:

„of de door hem begane fout".

Het eerste lid van **artikel 68** wordt gelezen:

„1. Is het beroep niet ontvankelijk
wegens te late instelling,
op grond van het derde lid van artikel 57 of
op grond van artikel 67; of
kennelijk niet ontvankelijk op grond van het vijfde lid van artikel 58; of
kennelijk ongegrond,
dan kan het gerecht, zonder nader onderzoek, bij met redenen omkleede, ter openbare terechtzitting uitgesproken beschikking, het beroep niet ontvankelijk of ongegrond verklaren."

In **artikel 70** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In plaats van „hersteld" wordt gelezen:

„herstelt".

In plaats van „voor" wordt gelezen:

„in".

In **artikel 72** wordt in plaats van „geen” gelezen:
„niet een”.

Na artikel 75 wordt een nieuw **artikel 76** ingevoegd, luidende als volgt:

„Artikel 76.

De voorzitter is bevoegd aan deskundigen op te dragen binnen een door hem te bepalen termijn schriftelijk van advies en verslag te dienen.”

Het **opschrift van § 3**, hetwelk volgt op artikel 76 *nieuw*, wordt gelezen:

„§ 3. Van voorbereidend onderzoek.”

Na dit opschrift volgt **artikel 77**, hetwelk wordt gelezen:

„Artikel 77.

Indien naar zijn oordeel de feiten door de schriftelijke behandeling nog niet voldoende tot klaarheid zijn gebracht, of de voor het nemen van eene beslissing noodige feitelijke gegevens in de stukken niet zijn bijgebracht, gelast de voorzitter, alvorens den dag voor de behandeling ter terechtzitting vast te stellen, een voorbereidend onderzoek.”

Artikel 78 wordt gelezen:

„Artikel 78.

1. De voorzitter kan dit onderzoek, hetwelk zal loopen omtrent bepaalde door hem op te geven punten, opdragen in gemeenten, waar een commissaris van rijks- of gemeentepolitie is, aan dezen en in andere gemeenten aan den burgemeester.

2. De voorzitter van een Ambtenarengerecht kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een plaatsvervangend voorzitter van dat gerecht.

3. De voorzitter van den Centralen Raad van Beroep kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een ondervoorzitter, lid of plaatsvervanger van dien Raad of wel aan een voorzitter, waarnemend of plaatsvervangend voorzitter van een Ambtenarengerecht.

4. In de gevallen, in het tweede en derde lid bedoeld, draagt de leider van het voorbereidend onderzoek den titel van lid-commissaris.”

In het eerste lid van **artikel 79** wordt onder *b.* in plaats van „den door hem bepaalden” gelezen:

„een door hem te bepalen”.

In het tweede lid van **artikel 82** wordt in plaats van „hen” gelezen:
„haar”.

In **artikel 92** worden de volgende wijzigingen aangebracht.
In het eerste lid wordt achter „gerecht” een komma geplaatst.
In het zesde lid wordt in plaats van „ten” gelezen:
„ter”.

In het tweede lid van **artikel 93** wordt in plaats van „ten” gelezen:
„ter”.

In het tweede lid van **artikel 94** wordt achter „gesloten”, een komma geplaatst.

In **artikel 96** worden de volgende wijzigingen aangebracht.
In plaats van „bereids” wordt gelezen:
„reeds”.
In plaats van „eener” wordt gelezen:
„van eene”.

Artikel 100 wordt gelezen:

„Artikel 100.

1. In het geval, voorzien in het eerste lid van artikel 99, kan het gerecht ook, bij met redenen omkleed bevel, alsnog een voorbereidend onderzoek of wel alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 gelasten.

2. Op een voorbereidend onderzoek, als bedoeld in het voorgaande lid, vinden de artikelen 78—85 overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de machtigingen, bedoeld in de artikelen 79, tweede lid, en 80, eerste lid, indien zij niet in het bevel van het gerecht zijn opgenomen, afzonderlijk door den voorzitter kunnen worden verleend.

3. Indien alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 wordt bevolen, omschrijft het bevel nauwkeurig de te geven opdracht of de te verzenden aanvraag.”

Artikel 101 wordt gelezen:

„Artikel 101.

1. De voorzitter draagt zorg, dat aan de in het voorgaande artikel bedoelde bevelen uitvoering wordt gegeven.

2. Hij bepaalt na afloop van het voorbereidend onderzoek of na ontvangst van het deskundigenrapport of het antwoord op de

verzonden aanvraag, met inachtneming van artikel 87, den dag voor de hervatting van de behandeling ter terechtzitting.

3. De griffier geeft van die dagbepaling kennis aan de partijen."

Het derde lid van **artikel 102** wordt gelezen:

„3. Het verzoek mist schorsende kracht."

Het **opschrift van § 2 boven artikel 103** wordt gelezen:

„§ 2. Van beroep vóór disciplinaire strafoplegging."

In het eerste lid van **artikel 106** wordt „14" vervangen door: „30".

In het eerste lid van **artikel 110** vervallen de woorden:

„wegens eene der redenen vermeld in de artikelen 67 en 68".

Het eerste lid van **artikel 115** wordt gelezen:

„1. Onder bezoldiging wordt in dezen titel verstaan het geldbedrag, dat een ambtenaar ter belooning van de door hem bewezen diensten, onder welke benaming ook, geniet na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht:

a. voor het in artikel 36 der Pensioenwet 1922, *Staatsblad* no. 240, bedoeld verhaal van pensioensbijdragen;

b. voor voordeelen, in het ambt genoten."

Artikel 116 wordt gelezen:

„Artikel 116.

1. Op de door den Staat en de openbare lichamen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen kan worden ingehouden, hetgeen de ambtenaar aan hen zelf verschuldigd is.

2. Pensioenen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn door het lichaam, in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd.

3. Belastingen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn aan het lichaam, dat met de invordering is belast.

4. Buiten de gevallen, bedoeld in de voorgaande leden, kan inhouding, alleen plaats hebben krachtens bijzondere wetsbepaling."

In **artikel 120** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

De aanhef en de letters *a* tot en met *f* worden gemaakt tot een zelfstandig eerste lid; in verband daarmee wordt de puntkomma achter „pensioensbijdragen" vervangen door een punt.

De nog volgende, laatste, zinsnede wordt vervangen door een zelfstandig tweede lid, luidende:

„2. In geval van beslag vindt het voorgaande lid alleen toepassing, indien dit artikel in het exploit of, in geval van vereenvoudigd beslag, in de kennisgeving uitdrukkelijk is vermeld."

Artikel 121 wordt gelezen:

„Artikel 121.

1. Inhouding kan plaats hebben ondanks toegestane korting of gelegd beslag en ondanks faillissement van den ambtenaar of hem verleende surséance van betaling. Tijdens faillissement is de inhouding, uitgezonderd de gevallen, bedoeld in artikel 120, beperkt tot het deel van de bezoldiging of het pensioen, dat in het faillissement valt.

2. Beslag sluit korting uit. Indien de korting plaats heeft ter zake van eene inschuld, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, sluit beslag korting slechts uit tot het in dat artikel bepaalde deel van de bezoldiging of het pensioen, tenzij het overeenkomstig artikel 120 is gelegd.

3. Faillissement van den ambtenaar en hem verleende surséance van betaling sluiten korting uit.”

Artikel 122 wordt gelezen:

„Artikel 122.

1. Indien een ingehouden, in beslag genomen of gekort bedrag tusschen meerdere schuldeischers moet worden verdeeld, geschiedt de verdeeling pondspondgewijze naar evenredigheid der inschulden, voor zoover niet de eene schuldeischer boven den anderen voorrang heeft.

2. Indien naast inschulden, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, ook andere in de verdeeling moeten worden begrepen, wordt eerst het in artikel 119 bepaalde deel van dit bedrag onder alle schuldeischers zonder onderscheid verdeeld.”

Artikel 124 wordt gelezen:

„Artikel 124.

1. De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behoorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.

2. Zij vinden overeenkomstige toepassing op:

a. de bezoldigingen van hen, die, anders dan krachtens eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn;

b. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn gewezen ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar;

c. de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld."

In het eerste lid van **artikel 125** wordt de letter *j*. gelezen:

„*j*. administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;”.

In **artikel 126** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het eerste lid wordt voor „niet tot stand brengt” ingevoegd: „ondanks daartoe strekkende aanmaning binnen een te stellen termijn van ten minste drie maanden”.

Aan dit lid wordt bovendien een nieuwe volzin toegevoegd, luidende:

„De afkondiging geschiedt binnen veertien dagen, nadat het besluit door het bevoegd gezag is ontvangen; in het gebruikelijke formulier van afkondiging worden daarbij de noodzakelijke wijzigingen aangebracht.”

Aan het tweede lid worden twee nieuwe volzinnen toegevoegd, luidende:

„De besluiten van Burgemeester en Wethouders en van Gedeputeerde Staten behoeven Onze goedkeuring. Het bevoegd gezag der gemeenten wordt vóór goedkeuring in de gelegenheid gesteld zijn gevoelen kenbaar te maken.”

Artikel 128 wordt gelezen:

„Artikel 128.

1. Hij die, als partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, opgeroepen, de in het eerste lid van artikel 30 omschreven verplichting niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als eene overtreding.”

In **artikel 132** wordt in plaats van „vóór de inwerkingtreding voor Titel III” gelezen:

„vóór de inwerkingtreding van Titel III”.

In **artikel 135** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Onder I vervalt 7°.;

wordt 8°.: 7°.;

wordt een nieuw 8°. ingevoegd, luidende:

„8°. artikel 22, lid 2, van de Postwet, *Staatsblad* 1919, no. 543, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 December 1928, *Staatsblad* no. 507;”;

vervalt 9°;

wordt 10°. gelezen:

„9°. artikel 6 van de Wet op de Rijksverzekeringsbank, *Staatsblad* 1920, no. 780, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 December 1928, *Staatsblad* no. 507;

wordt 11°.: 10°.; 12°.: 11°.;

wordt 13°. gelezen:

„12°. de artikelen 116 (uitgezonderd de laatste twee leden), 117—119 en 123, lid 1b onder 3 en lid 2, van de Pensioenwet 1922, *Staatsblad* no. 240, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 Juli 1928, *Staatsblad* no. 250;”;

wordt 14°.: 13°.;

wordt 15°. gelezen:

„14°. de artikelen 64, lid 1 en lid 2, 65—67 en 71, lid 1b en lid 2, van de Pensioenwet voor de Spoorwegambtenaren 1925, *Staatsblad* no. 294, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 12 Mei 1928, *Staatsblad* no. 170;”;

vervalt 16°.

Onder II wordt een nieuw 1°. ingevoegd, luidende:

„1°. artikel 374h, lid 7 tweede volzin, van het Burgerlijk Wetboek wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten en wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van de geldelijke vergoedingen of uitkeeringen, in dit lid bedoeld, regten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

wordt het tegenwoordig 1°.: 2°.;

wordt onder 2°. *nieuw* het tweede lid van artikel 479a *voorgesteld* van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering gelezen:

„Betaling of afgifte na beslag ontlasten den Staat of het openbare lichaam, indien een vóór het beslag gegeven opdracht tot de betaling of afgifte niet meer tijdig kon worden ingetrokken.”;

wordt het tegenwoordig 2°. gelezen:

„3°. in de wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* no. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 Juli 1926, *Staatsblad* no. 256, worden het vierde en vijfde lid van artikel 7 gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid zijn mede van toepassing op werkgevers met betrekking tot het aan de in hunnen dienst zijnde arbeiders verschuldigde loon, en voorts met betrekking tot gagie, op hen welke gagie verschuldigd zijn. Uitgezonderd is het gedeelte van het loon, dat naar artikel 1638*g* van het Burgerlijk Wetboek alsmede het gedeelte der gagie, dat naar artikel 14*bis* niet vatbaar is voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het vorige lid bedoelde schuldenaren met de betaling voort te gaan naar gelang zij loon of gagie verschuldigd worden.”;

wordt artikel 7*bis* gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid van artikel 7 zijn mede van toepassing op hier te lande gevestigde openbare lichamen met betrekking tot door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen, voor zoover die vatbaar zijn voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het eerste lid bedoelde openbare lichamen met betaling voort te gaan naar gelang zij bezoldiging of pensioen verschuldigd worden.

Onze Minister van Financiën geeft de noodige uitvoeringsvoorschriften omtrent inhouding tot verhaal van belasting op bezoldigingen of pensioenen, door het Rijk verschuldigd.”;

wordt artikel 14*bis* gelezen:

„Beslag is toegelaten op gagie, met dien verstande, dat ten aanzien van dat beslag artikel 1638*g*, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk is.”;

wordt na 3°. *nieuw* ingevoegd:

„4°. artikel 576, lid 5, van het Wetboek van Strafvordering wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten of wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van loon of uitkeering als vorenbedoeld, rechten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

wordt het tegenwoordige 3°.: 5°.;

worden onder 5°. *nieuw* de volgende wijzigingen aangebracht:

in „§ 6. Over beslag en inhouding op- en over vervreemdbaarheid van pensioen.” vervalt het streepje achter „op”;

in plaats van „vervallen in artikel 15 de cijfers: „116, 119”;" wordt gelezen:

„vervalt in artikel 15 het cijfer: „119”;"

In **artikel 136** wordt „Ambtenarenwet 1928" gelezen: „Ambtenarenwet 1929".

In het **wetsbevel** wordt achter „deze" ingevoegd: „met eene indeeling".

Achter „Gegeven" vervalt de komma.

WETGEVING.

Op bladzijden 108 tot 139 van den vorigen jaargang werden opgenomen de drie ontwerpen, den 31en December 1927 door den Minister van Justitie bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt houdende:

Nadere voorzieningen betreffende:

1°. *de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling,*

2°. *de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf,*

3°. *beroeps- en gewoonte-misdadigers,*

met de bijbehorende Memories van Toelichting.

Nadat deze ontwerpen in de afdelingen der Kamer waren onderzocht, heeft de Commissie van Voorbereiding, (bestaande uit de heeren Heemskerk, Marchant, van Sasse van Ysselt, Kleerekoper, van Schaik, mejuffrouw Katz en den heer van Rappard) in wier handen zij waren gesteld, aan de Regeering een verslag doen toekomen, waarin de resultaten van het afdelingsonderzoek waren neergelegd. De Regeering zond bij de Commissie een schriftelijk antwoord op dat verslag in. Daarna had tusschen de Commissie en de Regeering nog een mondeling overleg plaats, hetwelk mede werd bijgewoond door de heeren Mr. L. C. Besier, advocaat-generaal bij en prof. mr. J. V. van Dijck lid van den Hoogen Raad en mr. I. P. Hooykaas, commies bij het Departement van Justitie.

Onder dagteekening van 13 Februari 1929 is verschenen het verslag der Commissie, het antwoord der Regeering en de mededeeling omtrent het mondeling overleg, alles tezamen vervat in één „Verslag" (Bijlagen 1928—1929, 68. 1.) van niet minder dan 47 bladzijden.

Plaatsruimte ontbreekt ons thans dit „Verslag" op te nemen.

Het schriftelijk en mondeling overleg heeft geleid tot enkele wijzigingen in de eerste twee ontwerpen. Die wijzigingen zijn vermeld in twee Nota's en verwerkt in twee gewijzigde ontwerpen. Die Nota's en ontwerpen zijn hieronder afgedrukt.

Nadere voorzieningen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

68. 2.

In het ontwerp worden alsnog de volgende wijzigingen aangebracht.

Artikel 6 wordt gelezen:

„ „Artikel 6.

Artikel 15, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De proeftijd duurt een jaar langer dan het overblijvend gedeelte van den werkelijken straftijd van den veroordeelde. Hij loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.” ” ”

Na artikel 10 wordt ingevoegd een nieuw artikel 11 luidende:

„ „Artikel 11.

In artikel 37*d*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen onder „10.”:

„dat de rechter, indien hij bijzondere voorwaarden stelt, steeds tevens eene opdracht tot het verleenen van hulp en steun, als bedoeld bij artikel 14*d*, geeft, tenzij artikel 39*decies* mede is toegepast;” ” ”

Artikel 11 wordt artikel 12; het artikel wordt bovendien gelezen:

„ „Artikel 12.

In artikel 39*bis a*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

No. 1 wordt gelezen:

„dat de rechter, indien hij bijzondere voorwaarden stelt, steeds tevens eene opdracht tot het verleenen van hulp en steun, als bedoeld bij artikel 14*d*, geeft, tenzij artikel 39*decies* mede is toegepast;”

No. 4 wordt gelezen:

„dat tot bijwoning van het onderzoek, bedoeld in artikel 14*i*, derde lid, ook de ouders of de voogd van den minderjarige, onder beteekening van de vordering of conclusie, worden opgeroepen;” ” ”

Artikel 12 wordt artikel 13; artikel 13 wordt artikel 14.

Artikel 14 wordt vervangen door de vier volgende artikelen:

„Artikel 15.

Artikel 39*octies*, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„In geval van veroordeeling tot plaatsing in eene tucht-school is artikel 14*a* van overeenkomstige toepassing.

Artikel 16.

In het Wetboek van Strafrecht wordt weder ingevoegd een artikel 39*novies*, luidende:

„De bepalingen van de artikelen 15—17 zijn op de tot plaatsing in eene tucht-school veroordeelden van overeenkomstige toepassing, met dien verstande:

1o. dat hunne voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk is, indien twee derden van den werkelijken straftijd en tevens ten minste zes maanden daarvan zijn verstreken;

2o. dat in plaats van het Centraal College voor de Reclasseering optreedt het Algemeen College van Toezicht, Bijstand en Advies over de tucht-scholen en rijksopvoedingsgestichten.”

Artikel 17.

In het Wetboek van Strafvordering worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Artikel 72, eerste lid, wordt gelezen:

„Bij de beschikkingen van onbevoegdverklaring en van buitenvervolginstelling en bij alle einduitspraken wordt, behoudens het bepaalde in artikel 17, tweede lid, het bevel tot voorloopige hechtenis opgeheven, tenzij den verdachte in de beslissing ter zake van het feit, waarvoor de voorloopige hechtenis is bevolen, onvoorwaardelijk een straf of maatregel, welke vrijheidsbeneming medebrengt of kan medebrengen, wordt opgelegd.”

In artikel 561, tweede lid, wordt in plaats van „*één* jaar”, gelezen:

„*twee* jaren”.

Artikel 18.

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.” ”

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

68. 3.

WILJ WILHELMINA, ENZ.

Artikel 1.

Artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet begrepen, of tot geldboete, kan de rechter daarbij tevens het bevel geven, dat de straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij hij later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een bij het bevel te bepalen proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of gedurende dien proeftijd eene bijzondere voorwaarde welke bij het bevel mocht zijn gesteld, niet heeft nageleefd.

„Dezelfde bevoegdheid heeft de rechter in geval van veroordeeling, als bedoeld bij het voorgaande lid, ten aanzien van een door hem te bepalen gedeelte der straf, mits:

- „1o. bij oplegging van vrijheidsstraf het andere, onvoorwaardelijk te ondergaan, gedeelte ten minste twee maanden of, in geval van oplegging van gevangenisstraf of hechtenis van meer dan zes maanden, ten minste een derde der opgelegde straf bedraagt;
- „2o. bij het bevel tevens bijzondere voorwaarden worden gesteld en opdracht tot het verlenen van hulp en steun, als bedoeld bij artikel 14d, wordt gegeven.

„Het bevel ten aanzien van de hoofdstraf of van een gedeelte daarvan strekt zich uit tot de geheele opgelegde bijkomende straffen, voor zoover de rechter niet ten aanzien van die straffen in haar geheel anders bepaalt.

„In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet begrepen, met toepassing van het eerste lid, kan de rechter tevens geldboete opleggen. Die geldboete bedraagt ten hoogste twee duizend gulden bij feiten, waarop gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis is gesteld, en ten hoogste vier duizend gulden bij feiten, waarop gevangenisstraf van meer dan drie maanden is gesteld.

„Het eerste en tweede lid vinden bij veroordeeling tot geldboete in zaken van Rijksbelastingen geene toepassing.”

Artikel 2.

In artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het eerste lid vervallen de woorden:
 „, behalve in geval van veroordeeling tot geldboete,”.

Het tweede lid wordt gelezen:

„Bovendien is de rechter bevoegd bij zijn bevel ook andere bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, te stellen, waaraan deze gedurende den proeftijd of een bij dat bevel te bepalen gedeelte heeft te voldoen. Mede kan als bijzondere voorwaarde worden gesteld dat de veroordeelde zich gedurende genoemd tijdsverloop ter verpleging zal laten opnemen in eene daarbij aan te wijzen inrichting.”

In den aanhef van het derde lid wordt, in plaats van „Die”, gelezen:

„De bijzondere”.

Artikel 3.

In het tweede lid van artikel 14*f* van het Wetboek van Strafrecht wordt, in plaats van „veroordeeld wordt”, gelezen:
 „wordt strafbaar verklaard”.

Artikel 4.

In artikel 14*g* van het Wetboek van Strafrecht wordt onmiddellijk achter het woord „brengeu,” ingelascht:
 „deze voorwaarden opheffen, alsnog bijzondere voorwaarden stellen, eene opdracht, als bedoeld in artikel 14*d*, geven,”
 en wordt, in plaats van „degene”, gelezen:
 „dengene”.

Artikel 5.

In artikel 14*h* van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het eerste lid wordt, in plaats van „veroordeeld wordt”, gelezen:
 „wordt strafbaar verklaard”.

In het tweede lid wordt, in plaats van „wanneer de proeftijd is verstreken”, gelezen:
 „wanneer sedert het einde van den proeftijd een termijn van drie maanden is verstreken”,

in plaats van „onherroepelijke veroordeeling”:
 „onherroepelijke strafbaarverklaring”,

in plaats van „binnen veertien dagen”:
„binnen drie maanden”,

en, in plaats van „de veroordeeling onherroepelijk”:
„de strafbaarverklaring onherroepelijk”.

Artikel 6.

Artikel 15, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De proeftijd duurt een jaar langer dan het overblijvend gedeelte van den werklijken straffijd van den veroordeelde. Hij loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.”

Artikel 7.

In artikel 15*a* van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Het tweede lid wordt gelezen:

„Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen bovendien bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, worden verbonden. Mede kan als bijzondere voorwaarde worden gesteld, dat de veroordeelde zich ter verpleging zal laten opnemen in eene daarbij aan te wijzen inrichting. De bijzondere voorwaarden mogen de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken.”

Het vijfde lid wordt gelezen:

„Gedurende den proeftijd kan in de gestelde bijzondere voorwaarden wijziging worden gebracht, kunnen deze voorwaarden worden opgeheven, kunnen alsnog bijzondere voorwaarden worden gesteld, kan alsnog een bijzonder toezicht in het leven worden geroepen en kan het bijzondere toezicht aan een ander, dan dengene die daarmee te voren was belast, worden opgedragen.”

Artikel 8.

Artikel 15*b* van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De voorwaardelijke invrijheidstelling is herroepbaar in geval de veroordeelde gedurende den proeftijd handelt in strijd met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden. Zij kan, indien een ernstig vermoeden van zoodanig handelen bestaat, worden geschorst.

De tijd verlopen tusschen eene invrijheidstelling en eene hervatting van de tenuitvoerlegging der straf wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf.

De herroeping kan niet meer geschieden, wanneer sedert het

einde van den proeftijd een termijn van drie maanden is verstreken, tenzij de veroordeelde vóór den afloop daarvan ter zake van een gedurende den proeftijd begaan strafbaar feit is vervolgd en de vervolging met eene onherroepelijke strafbaarverklaring eindigt. Alsdan kan de voorwaardelijke invrijheidstelling ter zake van het begaan van dat feit nog binnen drie maanden, nadat de strafbaarverklaring onherroepelijk is geworden, worden herroepen."

Artikel 9.

In artikel 16 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Het tweede lid wordt gelezen:

„Zoolang de bevoegdheid tot herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling bestaat, kan de voorwaardelijk in vrijheid gestelde, ten aanzien van wien een redelijk vermoeden bestaat, dat hij gedurende den proeftijd in strijd heeft gehandeld met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden, op bevel van het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar hij zich bevindt, of van den officier van justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, in het belang der openbare orde worden aangehouden, onder verplichting om daarvan onverwijld kennis te geven aan het Departement van Justitie."

Het derde lid wordt gelezen:

„De aanhouding is gedurende ten hoogste dertig dagen van kracht. Volgt in aansluiting aan de aanhouding eene schorsing of eene herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling, dan wordt de tenuitvoerlegging der straf geacht hervat te zijn op den dag der aanhouding."

Artikel 10.

In artikel 32 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het tweede lid wordt onmiddellijk achter het woord „toepassing" ingelascht:

„, met dien verstande dat plaatsingen in eene Rijkswerkinrichting als achtereenvolgend worden aangemerkt, indien zij alleen door hechtenis worden onderbroken".

Het derde lid wordt gelezen:

„Indien als hoofdstraf vrijheidsstraf is opgelegd, gaat de bijkomende straf in op den dag, waarop de hoofdstraf eindigt."

Artikel 11.

In artikel 37*d*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen onder „1o.”:

„dat de rechter, indien hij bijzondere voorwaarden stelt, steeds tevens eene opdracht tot het verleenen van hulp en steun, als bedoeld bij artikel 14*d*, geeft, tenzij artikel 39*decies* mede is toegepast;”.

Artikel 12.

In artikel 39*bis a*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

No. 1 wordt gelezen:

„dat de rechter, indien hij bijzondere voorwaarden stelt, steeds tevens eene opdracht tot het verleenen van hulp en steun, als bedoeld bij artikel 14*d*, geeft, tenzij artikel 39*decies* mede is toegepast;”.

No. 4 wordt gelezen:

dat tot bijwoning van het onderzoek, bedoeld in artikel 14*i*, derde lid, ook de ouders of de voogd van den minderjarige, onder beteekening van de vordering of conclusie, worden opgeroepen;”.

Artikel 13.

Artikel 39*quater*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Dit besluit kan door het hoofd van hetzelfde Departement worden herroepen ingeval de veroordeelde zich slecht gedraagt of in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden. Het kan, indien een ernstig vermoeden van zoodanig gedrag of zoodanig handelen bestaat, op gelijke wijze worden geschorst.”

Artikel 14.

In artikel 39*quinquies* van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het eerste lid wordt, in plaats van „indien hij zich slecht gedraagt of in strijd handelt”, gelezen:

„indien een redelijk vermoeden bestaat, dat hij zich slecht heeft gedragen of in strijd heeft gehandeld”.

Het tweede lid wordt gelezen:

„De aanhouding is gedurende ten hoogste dertig dagen van kracht. Volgt in aansluiting aan de aanhouding eene schorsing of eene herroeping van het besluit tot opschorting van tenuitvoerleg-

ging der opgelegde gevangenisstraf, dan wordt de tenuitvoerlegging geacht te zijn aangevangen op den dag der aanhouding."

Artikel 15.

Artikel 39*octies*, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„In geval van veroordeeling tot plaatsing in eene tuchtschool is artikel 14*a* van overeenkomstige toepassing."

Artikel 16.

In het Wetboek van Strafrecht wordt weder ingevoegd een artikel 39*novies*, luidende:

„De bepalingen van de artikelen 15—17 zijn op de tot plaatsing in een tuchtschool veroordeelden van overeenkomstige toepassing, met dien verstande:

1o. dat hunne voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk is, indien twee derden van den werkelijken straftijd en tevens ten minste zes maanden daarvan zijn verstreken;

2o. dat in plaats van het Centraal College voor de Reclasseering optreedt het Algemeen College van Toezicht, Bijstand en Advies over de tuchtscholen en rijksopvoedingsgestichten."

Artikel 17.

In het Wetboek van Strafvordering worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Artikel 72, eerste lid, wordt gelezen:

„Bij de beschikkingen van onbevoegdverklaring en van buitenvervolginstelling en bij alle einduitspraken wordt, behoudens het bepaalde in artikel 17, tweede lid, het bevel tot voorloopige hechtenis opgeheven, tenzij den verdachte in de beslissing ter zake van het feit, waarvoor de voorloopige hechtenis is bevolen, onvoorwaardelijk een straf of maatregel, welke vrijheidsbeneming medebrengt of kan medebrengen, wordt opgelegd."

In artikel 561, tweede lid, wordt in plaats van „een jaar", gelezen:

„twee jaren".

Artikel 18.

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Col-

leges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

Nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

68. 4.

In het ontwerp worden alsnog de volgende wijzigingen aangebracht.

De laatste volzin van art. 1 worde gelezen:

„Het tegenwoordig no. 2 wordt no. 3; het tegenwoordig no. 3 wordt no. 4.”

In art. 4 wordt het tweede lid van het voorgestelde art. 13*d* van het Wetboek van Strafrecht gelezen:

„Indien de veroordeelde in de bijzondere strafgevangenis voor jongelieden vertoefde krachtens bevel van den rechter, beslist deze, op vordering van het openbaar ministerie, of en in hoeverre de opgelegde straf in verband met de overbrenging zal worden verkort. Verkorting is uitgesloten, indien de veroordeelde door wangedrag de overbrenging opzettelijk heeft uitgelokt. De veroordeelde wordt vóór de beslissing in de gelegenheid gesteld te worden gehoord; het openbaar ministerie wordt gehoord. De behandeling geschiedt in raadkamer. De beslissing is met redenen omkleed; zij is niet aan eenig rechtsmiddel onderworpen.”

In artikel 5 wordt het aan artikel 7 eerste lid, van de wet van 3 Januari 1884 (*Staatsblad* no. 3) nieuw toegevoegde nummer genummerd:

„5o.”

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

68. 5.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf noodig zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Aan artikel 11, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt een tweede zin toegevoegd, luidende:

„Ingeval de veroordeelde meerdere gevangenisstraffen achtereenvolgens moet ondergaan, worden zij te dezen als één straf aangemerkt.”

In artikel 7, eerste lid, van de wet van 3 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 3), tot aanwijzing der gestichten waar hetzij gevangenisstraf, hetzij hechtenis wordt ondergaan en van aanverwante gestichten, worden de navolgende wijzigingen aangebracht.

No. 2 wordt gelezen als volgt:

„2o. tot opneming van hen die, niet vallend onder no. 1, ingevolge artikel 11 van het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf in gemeenschap ondergaan.

Deze gevangenisstraffen zijn gevestigd te Rotterdam.”

Het tegenwoordig no. 2 wordt no. 3; het tegenwoordig no. 3 wordt no. 4.

Artikel 2.

Na artikel 12 van het Wetboek van Strafrecht wordt een nieuw artikel ingelascht, luidende als volgt:

„Artikel 12a.

Het hoofd van het Departement van Justitie kan ten aanzien van gevangenen, die daarvoor in verband met hunne persoonlijkheid en het begane feit in aanmerking komen, vergunnen, dat zij voor bepaalde doeleinden in gemeenschap worden gebracht.”

Artikel 3.

Artikel 13 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Ingeval van veroordeeling tot gevangenisstraf van ten minste een jaar en ten hoogste drie jaren, wegens een misdrijf waarop gevangenisstraf van twee jaren of meer is gesteld, kan de rechter, indien de veroordeelde den leeftijd van achttien jaren wel, doch dien van drie en twintig jaren nog niet heeft bereikt, daarbij tevens bevelen dat de straf zal worden ondergaan in eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden.

Onverminderd het geval, bedoeld in artikel 39*septies*, laatste lid, kan de rechter in geval van veroordeeling, als in het eerste lid bedoeld, gelijk bevel geven ten aanzien van personen die den leeftijd van drie en twintig jaren wel, doch die van vijf en twintig jaren nog niet hebben bereikt, indien hij wegens bijzondere omstandigheden, hen betreffende, dit gewenscht oordeelt.

Het bevel, in dit artikel bedoeld, kan alleen worden gegeven, indien de werkelijke straftijd van den veroordeelde ten minste een jaar bedraagt."

Artikel 4.

Na artikel 13 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende artikelen ingelascht:

„Artikel 13a.

Personen die den leeftijd van zestien jaren wel, doch dien van drie en twintig jaren nog niet hebben bereikt, en die wegens een misdrijf waarop gevangenisstraf van twee jaren of meer is gesteld, zijn veroordeeld tot gevangenisstraf, zonder dat te hunnen aanzien het bevel is gegeven, bedoeld in artikel 13, kunnen, wanneer zij ten minste een jaar van hunne straf hebben ondergaan, doch niet eerder dan drie jaren en niet later dan een jaar vóór het einde daarvan, op bevel van het hoofd van het Departement van Justitie, worden overgebracht naar eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden.

Indien bijzondere omstandigheden, hen betreffende, dit naar het oordeel van het hoofd van het Departement van Justitie gewenscht doen zijn, kunnen ook personen die den leeftijd van drie en twintig jaren wel, doch dien van vijf en twintig jaren nog niet hebben bereikt, onder de voorwaarden en op den voet, in het eerste lid omschreven, naar eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden worden overgebracht.

Het bevel, in dit artikel bedoeld, wordt gegeven, het Centraal College voor de Reclasseering gehoord.

Ingeval de veroordeelde meerdere gevangenisstraffen achtereenvolgens moet ondergaan, worden zij voor de toepassing van dit artikel als één straf aangemerkt.

Artikel 13b.

In de bijzondere strafgevangnissen voor jongelieden kunnen de gevangenen voor bepaalde doeleinden in gemeenschap worden gebracht.

In de hoogste klasse dier gevangnissen kan de straf in gemeenschap worden ondergaan.

Artikel 13c.

Veroordeelden die hunne straf ondergaan in eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden kunnen, indien zij aldaar niet langer dan een jaar en zes maanden behoeven te verblijven, in elk geval na zes maanden, en anders in elk geval na een jaar voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld.

Artikel 13d.

Veroordeelden die hunne straf ondergaan in eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden, worden, wanneer zij voor het verblijf aldaar ongeschikt zijn gebleken, op bevel van het hoofd van het Departement van Justitie naar eene andere strafgevangenis overgebracht. Dit bevel wordt gegeven, het Centraal College voor de Reclasseering gehoord.

Indien de veroordeelde in de bijzondere strafgevangenis voor jongelieden vertoefde krachtens bevel van den rechter, beslist deze, op vordering van het openbaar ministerie ¹⁾, of en in hoeverre de opgelegde straf in verband met de overbrenging zal worden verkort. Verkorting is uitgesloten, indien de veroordeelde door wangedrag de overbrenging opzettelijk heeft uitgelokt. De veroordeelde wordt vóór de beslissing in de gelegenheid gesteld te worden gehoord; het openbaar ministerie wordt gehoord. De behandeling geschiedt in raadkamer. De beslissing is met redenen omkleed; zij is niet aan eenig rechtsmiddel onderworpen."

Aritkel 5.

Aan artikel 7, eerste lid, van de wet van 3 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 3), tot aanwijzing der gestichten waar hetzij gevangenisstraf, hetzij hechtenis wordt ondergaan en van aanverwante gestichten, wordt een nieuw nummer toegevoegd, luidende als volgt:
„50. tot opneming van jongelieden, te wier aanzien een bevel, als bedoeld in artikel 13 of in artikel 13a van het Wetboek van Strafrecht, is gegeven.

Deze gevangenissen zijn gevestigd: voor de jonge mannen te Zutphen, voor de jonge vrouwen te Rotterdam."

Artikel 6.

In de wet van 14 April 1886 (*Staatsblad* n°. 62), tot vaststelling der beginselen van het gevangeniswezen, worden de navolgende wijzigingen aangebracht.

1) Naar aanleiding van de openbare beraadslaging heeft de Minister dit artikel in dien zin gewijzigd, dat in plaats van de woorden „beslist deze, op vordering van het openbaar ministerie", wordt gelezen: „beslist deze, op daartoe in te dienen vordering van het openbaar ministerie", (*Handelingen* 1928—1929, blz. 2219.) Red. M.R.T.

1o. Aan artikel 2, laatste lid, wordt een nieuwe zin toegevoegd, luidende als volgt:

„Hetzelfde geldt ten aanzien van het college van regenten over eene bijzondere strafgevangenis voor jongelieden.”

2e. Na artikel 4 wordt een nieuw artikel ingelascht, luidende als volgt:

„Artikel 4a.

In de bijzondere strafgevangnissen voor jongelieden wordt de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf in het bijzonder mede aan hunne verbetering dienstbaar gemaakt.

In die gevangnissen kan van het bepaalde in de artikelen 7 en 15 worden afgeweken.”

Artikel 7. ¹⁾

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

1) Naar aanleiding van de openbare beraadslaging is door de Regeering na artikel 6 ingevoegd een nieuw artikel 7, luidende:

„Onze Minister van Justitie is bevoegd in een of meer daartoe door hem aan te wijzen strafgestichten gevangenisstraf in gemeenschap ten uitvoer te doen leggen.

De tenuitvoerlegging, ook wat betreft de wijze, waarop deze zal plaats hebben, geschiedt overeenkomstig de regelen, door den Minister te geven, en met inachtneming van het bepaalde bij de beide volgende leden van dit artikel.

In de aangewezen strafgestichten worden mannen en vrouwen te allen tijde van elkander gescheiden.

In de aangewezen strafgestichten wordt samenvoeging van de categorieën, waarvoor het gesticht tot dusver bestemd was, met die, welke thans tengevolge van dit artikel daarin kunnen worden opgenomen, zooveel mogelijk vermeden.

De Wet van 22 November 1918 (S t a a t s b l a d no. 607) is ingetrokken.”

Artikel 7 van het ontwerp van Wet is nu geworden artikel 8.

Ook in het derde ontwerp (nadere voorzieningen betreffende beroeps- en gewoontemisdadigers) (Zie den tekst M.R.T. XXIV, blz. 133) heeft de Minister naar aanleiding van de openbare beraadslaging nog eene wijziging aangebracht en wel in de laatste zinsnede van het bij art. 1 nieuw voorgestelde art. 43bis Wetb. v. Strafrecht, alwaar in plaats van de woorden: „indien het belang der openbare orde dit bepaaldelijk vordert,” wordt gelezen: „indien dit ter voorkoming van verdere misdrijven noodig en ook overigens onder de gegeven omstandigheden gerechtvaardigd is te achten,”

Red. M.R.T.

De openbare behandeling van de drie hiervoren bedoelde wetsontwerpen vond in de Tweede Kamer der Staten-Generaal plaats op 2 en 7 Mei 1929 (Handelingen 1928—1929, blz. 2151—2161 en 2180—2220). Door gebrek aan plaatsruimte kunnen wij de in menig opzicht belangrijke beraadslagingen hier niet overnemen. De wijzigingen naar aanleiding daarvan door de Regeering in de ontwerpen aangebracht, zijn hiervóór in eene noot vermeld. De aanvulling van art. 13*d*, 2e lid W. v. S. bedoelt slechts eene verduidelijking; de wijziging van het derde ontwerp brengt materieel geen verandering, strekt alleen om de zaak formeel beter te omlijnen.

Van meer beteekenis is de aanvulling van het tweede ontwerp door inlassching van een nieuw artikel 7.

De tot algemeene tevredenheid stemmende z.g. openluchtgevangenis te Veenhuizen steunde, evenals de behandeling van de dienstweigeraars in de bijzondere strafgevangenis te Scheveningen, op den zeer twijfelachtig geworden grondslag der noodwet van 22 November 1918 (Stbl. no. 607). Art. 7 geeft nu, wat de gevangenisstraf betreft, eene blijvende, gedeeltelijke reproductie van die wet van 1918, waardoor evenbedoelde tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf ook in den vervolge wettelijk gedekt is en de Regeering tevens de gelegenheid krijgt om in dezelfde lijn, tempering van het cellulaire stelsel, experimenteerend voort te gaan. De Minister kwam hiermede tegemoet aan de van verschillende zijden geuite meening dat een verblijf in afzondering van vijf jaren veel te lang is.

De eerste twee wetsontwerpen zijn door de Tweede Kamer zonder hoofdelijke stemming, het derde ontwerp met 46 tegen 13 stemmen aangenomen.

Ingetrokken wetsontwerpen.

(Capitulantenwet; wijziging Oorlogswet).

Bij brief van 6 Mei 1929 is door den Minister van Defensie aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal medegedeeld dat, krachtens machtiging van de Koningin, worden ingetrokken o.a. de nog ahangige wetsontwerpen:

Vaststelling van een Capitulantenwet — Koninklijke Boodschap van 16 Mei 1927.

Herziening van de Wet van 23 Mei 1899 (Stbl. no. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet, gewijzigd bij de Wet van 31 December 1909 (Stbl. 469). (Staat van oorlog en staat van beleg). — Koninklijke Boodschap van 27 Mei 1916.

(Laatstbedoeld wetsontwerp en de verder daarop betrekking hebbende stukken zijn opgenomen in M. R. T. XII, blz. 70, 86, 246; XIV, blz. 132, 244, 251, 272).

Nadat op 28 Mei 1918 het Verslag der Tweede Kamer was uitgebracht, is het ontwerp niet verder behandeld.

WETGEVING.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1928—1929 — N°. 141.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

- 1°. nadere voorzieningen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling;
- 2°. nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf;
- 3°. nadere voorzieningen betreffende beroeps- en gewoontemisdadigers ¹⁾).

Het afdelingsonderzoek van deze wetsvoorstellen heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene opmerkingen.

Verschillende leden brachten den Minister hulde voor den in deze wetsontwerpen neergelegden arbeid en voor de talentvolle wijze, waarop Zijn Excellentie de denkbeelden, erin ontwikkeld, in de Tweede Kamer heeft verdedigd. Deze leden spraken de hoop uit, dat dit drietal wetsvoorstellen nog in deze wetgevende periode het *Staatsblad* zal kunnen bereiken.

Eenigen van hen, die ten aanzien van enkele min of meer gewichtige onderdeelen nader te ontwikkelen bezwaren hadden, verklaarden niettemin, dat, wanneer zij het geheel der voorgestelde wijzigingen overzagen, hun eindoordeel niet dan gunstig kon zijn.

Zij merkten op, dat de drie ontwerpen in het algemeen beoogen den rechter grootere bevoegdheid en vrijheid van keuze te geven ten aanzien van de toe te passen straffen en maatregelen. Zoo zal de onvoorwaardelijke straf gepaard kunnen gaan met een voorwaardelijke; zoo wordt mogelijk gemaakt ook de geldboete voorwaardelijk op te leggen; zoo kan de rechter een jeugdigen delinquent verwijzen naar een jeugdgevangenis en den beroepsmisdadiger na afloop van zijn straf nog geruimen tijd, als maatregel van beveiliging der maatschappij en tevens ter verbetering van den veroordeelde, in bewaring doen houden. Daarnaast wordt het instituut

1) Zie voor de voorgaande op deze wetsontwerpen betrekking hebbende stukken M.R.T. XXIV, blz. 108—139 en hiervoor blz. 85—99. Red. M.R.T.

der voorwaardelijke invrijheidstelling verruimd en den Minister van Justitie de bevoegdheid gegeven de gevangenisstraf ook in gemeenschap te doen ondergaan.

De leden, hier aan het woord, waren ervan overtuigd, dat het bij de meeste, zoo niet bij alle voorzieningen, in hoofdzaak op de toepassing aan zal komen en wenschten thans reeds als hun meening uit te spreken, dat verscheidene van de voorgestelde maatregelen met groote voorzichtigheid dienen te worden gehanteerd.

De groote vrijheid, aan den rechter gegeven, brengt huns inziens mede een sterkere behoefte aan goede voorlichting. Deze leden waren van oordeel, dat dit punt wellicht beter in de ontwerpen had kunnen zijn geregeld.

Anderen wezen er op, dat de Minister, naar aanleiding van deze ontwerpen, bij herhaling, en nog onlangs op 7 Mei in de Tweede Kamer (*Handelingen*, blz. 2204), met groote waardeering over het werk der Reclasseeringsinstituten gesproken heeft. Zij spraken de hoop uit, dat Zijn Excellentie daarin aanleiding moge vinden die instituten zoodanig steun te verleen, dat zij zich ten volle van hun taak zullen kunnen kwijten.

Eerste wetsontwerp.

Enkele leden hadden bezwaar tegen de mogelijkheid om een voorwaardelijke straf te combineeren met een onvoorwaardelijke.

Deze leden zagen daarin het gevaar, dat de verantwoordelijkheid van den rechter er door zal worden verzwakt. Het zal huns inziens bij meer ernstige misdrijven licht voorkomen, vooral bij collegiale rechtspraak, dat de rechter, waar een gevoelige straf op haar plaats is, geneigd zal zijn tot een compromis, door de voorwaardelijke met de onvoorwaardelijke straf te combineeren.

Zij konden zich op dezen grond minder goed met den voorgestelden maatregel vereenigen, te minder, daar een groot voordeel van de voorwaardelijke veroordeeling, nl. het voorkomen van kleine vrijheidsstraffen en het kennismaken met de gevangenis, er door teloor gaat.

Andere leden voerden hiertegen aan, dat de bedoeling van het ontwerp is de combinatie van deze straffen ook toe te passen in die gevallen, waarin de rechter thans vrij zeker een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf zal opleggen, hetgeen derhalve beteekent winst voor het instituut der voorwaardelijke veroordeeling. Immers, de op de onvoorwaardelijke straf volgende voorwaardelijke kan in ieder geval het voordeel opleveren, dat elke voorwaardelijke veroordeeling biedt, vooral, als er bijzondere voorwaarden aan worden verbonden. Ook zal naar hun oordeel de terugkeer uit de gevangenis in de samenleving aldus vergemakkelijkt worden. Deze leden vreesden als gevolg der combinatie geenszins, dat het verantwoordelijkheidsgevoel van den rechter ten opzichte van de op te leggen straf zal verminderen of dat bij collegiale rechtspraak men gemakkelijker tot

een accoord zal geraken door de voorstanders van een onvoorwaardelijke en van een voorwaardelijke straf tot elkaar te brengen.

Zij waren er van overtuigd, dat de rechter in elk voorkomend geval ernstig zal overwegen en ook in de bijzondere redenen ter motiveering van de combinatie van straffen zal doen uitkomen, waarom hij deze gewenscht of noodig acht.

Deze leden gaven nog hun instemming te kennen met de voorgestelde uitbreiding van het instituut der voorwaardelijke veroordeeling tot de straf van geldboete.

Tweede wetsontwerp.

Vele leden juichten de mogelijkheid om de celstraf te mitigeeren door het doen ondergaan van een deel dezer straf in gemeenschap, ten zeerste toe.

Huns inziens lijdt het geen twijfel, of voor daarvoor in aanmerking komende personen is het verrichten van den arbeid, het houden van recreatie in gemeenschap met anderen een middel om den gestrafte den overgang naar het leven in de maatschappij te vergemakkelijken en hem voor de samenleving nuttiger te maken.

Daartoe zal echter noodig zijn uitstekend geschoold gevangenis-personeel, begiftigd met een behoorlijk psychologisch inzicht, om aan de verschillende personen die leiding te geven, welke deze naar geaardheid en karakter noodig hebben.

Deze leden stelden de vraag, of het tegenwoordig personeel der gevangenen van hoog tot laag wel aan de daarvoor te stellen eischen voldoet.

Gezien een hoogst belangwekkende enquête, onlangs onder gedetineerden gehouden, konden sommige leden niet instemmen met degenen, die de gemeenschappelijke opsluiting in beginsel boven de cellulaire stelden. Zij konden slechts meegaan met den hierboven geuiten wensch, mits een uiterst strenge selectie zou kunnen worden toegepast onder de gedetineerden in de gemeenschap, zoodat het zeer voor de hand liggend gevaar voor wederzijdsche besmetting zal kunnen worden voorkomen.

Deze opvatting ontmoette wederom tegenspraak van de zijde van hen, die de hoop uitspraken, dat de Minister er binnen niet te langen tijd toe moge overgaan een voorstel in te dienen, ten einde het verblijf in de cel nòg meer dan thans te bekorten.

Ten aanzien van de jeugdgevangenen merkten eenige leden op, dat zij bestemd zal zijn voor personen van 18 tot 23 jaar en in bijzondere omstandigheden de rechter zelfs kan gaan tot een leeftijd van 25 jaar, wanneer hij plaatsing in een bijzondere gevangenis van jongelieden gewenscht acht.

Daarboven kunnen, op bevel van het Hoofd van het Departement van Justitie zelfs personen van 16 jaren naar zoodanige bijzondere strafgevangenis worden overgebracht.

Deze leden achtten dit ongetwijfeld een zeer lofwaardige selectie van delinquenten voor de voor ieder hunner meest geschikte plaats tot het ondergaan van hun straf, maar wezen er tevens op, dat het hier gaat om een wijziging, die ook eischt, dat op de meest nauwgezette wijze gewaakt worde tegen schadelijke gevolgen. Hier worden personen van 18 tot 25 jaar, zelfs vanaf 16 jaar, derhalve in de meest moeilijke en kritieke jaren des levens, samengebracht. Elke kans op het inwerken van verderfelijke invloeden op deze jeugdige personen moet worden afgesneden. Zoo ergens, dan geldt hier het spreekwoord, dat één rotte appel den ganschen inhoud van de mand kan aantasten.

Nu had het deze leden getroffen, dat elke bepaling, waarbij den rechter wordt voorgeschreven, dat hij, alvorens het bevel te geven tot het ondergaan der straf in een jeugdgevangenis, zich moet laten voorlichten, bij voorbeeld door de Reclasseeringsorganen, wordt gemist. Ook aan het Openbaar Ministerie wordt daartoe geen opdracht gegeven.

Alvorens de Minister van Justitie daartoe het bevel geeft zal, ingevolge de bepaling van artikel 13a, derde lid, het Centraal College voor de Reclasseering worden gehoord. Een soortgelijk voorschrift werd evenzeer noodzakelijk geacht voor de gevallen, waarin de rechterlijke colleges een persoon naar een bijzondere strafgevangenis zouden mogen verwijzen.

Andere leden, die het nut van zoodanig voorschrift niet wenschten te ontkennen, waren echter van meening, dat in de praktijk de rechter niet licht zulk een bevel zal geven, alvorens zich omtrent de persoon van den verdachte, diens levensomstandigheden en karakter te laten voorlichten. Zij wenschten de kwade gevolgen, aan het plaatsen van ongewilde en ongewenschte elementen in de jeugdgevangenis verbonden, niet te onderschatten en verwachtten van den rechter de meest nauwgezette overweging van zijn beslissing te dezer zake.

Derde wetsontwerp.

Verscheidene leden uitten hun bezwaren tegen het instituut der bewaring, na het ondergaan der straf, van de zoogenaamde beroeps-misdadigers.

Welke is, zoo vroegen zij, als de straf is ondergaan en uitgeboet, de aanleiding tot dezen maatregel, die bedoelt geen straf te zijn?

Bestaat niet de vrees, dat de rechter minder zwaar zal straffen en daarentegen den maatregel van in bewaring houden veelvuldig zal gaan toepassen?

Naar het oordeel der leden, hier aan het woord, zal dan in aanmerking worden genomen, dat de maatschappij door de bewaring allicht langer van den delinquent bevrijd is dan door het opleggen van een evenredige straf. Het feit, dat de rechter den recidivist

aanzienlijk zwaarder kan straffen dan de persoon, die voor het eerst te recht staat, een goed beginsel van strafrecht, zal zoodoende uit het oog worden verloren.

Dat de rechter licht geneigd zal zijn om in de gevallen, genoemd in artikel 43*bis*, zware straffen op te leggen, is alleszins begrijpelijk en ook alleszins noodig.

Het worde evenwel niet zóó, dat de straf te kort en de maatregel te lang zal duren, waar het hier toch meestal personen geldt, van wier reclasseering geen overdreven verwachtingen zijn te koesteren.

Evenmin is de vrees ongegrond, dat deze personen bij ontslag uit de bewaring hun vroegeren straftijd vergeten zijn en bij niet slagen in de maatschappij aan den minder onaangename tijd der bewaring meer zullen terugdenken dan aan de gevangenisstraf, met het gevolg, dat zij opnieuw zullen vallen.

De Rijkswerkinrichting, hoe hard het bestaan aldaar ook moge zijn, leert voldoende, dat zij voor velen allerminst afschrikwekkend werkt. Vandaar, dat vele landloopers en bedelaars bij voorkeur te vinden zijn, waar zij weten, dat ook plaatsing in een Rijkswerkinrichting aan de hechtenisstraf wordt verbonden.

Andere leden merkten op, dat de gevangenis wel de plaats is tot het ondergaan van straf, maar niet moet worden gebezigd als de plaats, waar voor de maatschappij minder gewenschte personen kunnen worden geïnterneerd. Feit is, dat men dikwijls met recidivisten geen raad weet en hun daarom veel te zware straffen oplegt, onevenredig aan het laatstelijk gepleegde strafbaar feit.

Mits de maatregel van in bewaring houden strikt beperkt blijve tot onverbeterlijke beroepsmisdadigers en er ernstige waarborgen bestaan, dat dit instituut ongewenschte uitbreidingen krijgje, b.v. voor politieke gevangenen naar het voorbeeld van de kampementen aan den Boven-Digoel, zouden de leden, hier aan het woord, tegen dien maatregel geen bezwaar hebben.

Wel hebben zij daartegen het bezwaar, dat ook in deze de rechter allerminst behoorlijk is toegerust met de kennis en gegevens om dat bevel op te leggen. Waar moet hij, zoo vroegen deze leden, zijn voorlichting vandaan halen?

Het beschikken over de mogelijkheid om een langdurige vrijheidsstraf, in de gevangenis door te brengen, op te leggen en daarenboven over de vrijheid van de persoon tot een maximum van 10 jaren, is wel een zeer groote bevoegdheid, aan den rechter gegeven, te meer bezwarend, wijl de Rechterlijke Macht voor zulke beslissingen niet ter verantwoording kan worden geroepen.

Deze leden zouden er daarom de voorkeur aan hebben gegeven, wanneer de bevoegdheid tot het geven van een bevel tot in bewaring houden ware verleend aan de administratie in plaats van aan den rechter.

Deze leden wezen er voorts op, dat in een tijdsruimte van bij-

voorbeeld 4 jaar een groote verbetering in de geestesgesteldheid van een veroordeelde kan zijn ingetreden en waren van oordeel, dat in een zoodanig geval toepassing van den beveiligingsmaatregel voor een periode van vijf tot tien jaren niet rechtvaardig kon worden genoemd.

Andere leden stelden hiertegenover, dat de rechter in gevallen, als welke hier in aanmerking komen, nl. van beroepsmisdadigers toch reeds door een herhaalde berechting van die personen, ook zonder nadere voorlichting veel beter ingelicht zal zijn over hun aard, karakter en anti-sociale gezindheid, dan de administratie, die wellicht eerst na de laatste berechting en dan nog maar door ambtelijke rapporten en niet door eigen aanschouwing en bekendheid van het bestaan van die persoon kennis krijgt.

Eenige leden, die zich bij deze laatste beschouwing aansloten, zouden eventueel een tusschenvorm willen zien gekozen en wel door de Regeering te laten beslissen op en na advies van den rechter, die de laatste veroordeeling uitsprak.

Tot eenige discussie gaf aanleiding de vraag, of de bewaring als straf dan wel als beveiligingsmaatregel is te beschouwen.

Een lid was van meening, dat aan dit vraagstuk te groote aandacht was gewijd. Zijns inziens is zoowel het een als het ander leed, den misdadiger aangedaan. Uit dezen hoofde achtte dit lid de combinatie van straf en beveiligingsmaatregel in strijd met de vergeldingsgedachte.

Hiertegen werd opgemerkt, dat de beveiligingsmaatregel is te beschouwen als een middel om den misdadiger gelegenheid te geven te leeren zich weder aan de maatschappij aan te passen en deswege toejuiching verdient.

Aldus vastgesteld den 11den Juni 1929.

DE JONG.
REIJMER.
JANSSEN.
BLOMJOUS.
SLINGENBERG.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.
ZITTING 1928—1929 — N°. 141a.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

- 1°. nadere voorzieningen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling;
- 2°. nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf;

3°. nadere voorzieningen betreffende beroeps- en gewoontemisdadigers.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene opmerkingen.

De door verschillende leden hem gebrachte hulde was den ondergeteekende zeer aangenaam. Ook hij hoopt, dat de wetsontwerpen nog in deze wetgevende periode zullen kunnen worden behandeld.

Dat andere leden, die ten aanzien van bepaalde onderdeelen bezwaren gevoelden, wanneer zij het geheel der voorgestelde wijzigingen overzagen, niet dan tot een gunstig eindoordeel konden komen, wordt door hem ook zeer op prijs gesteld. Met de door deze leden uitgesproken meening, dat het bij de meeste, zoo niet bij alle voorzieningen, in hoofdzaak op de toepassing aan zal komen, en daarnaast, dat verscheidene van de voorgestelde maatregelen met groote voorzichtigheid zullen dienen te worden gehanteerd, kan hij zich volkomen vereenigen. Men moet, naar zijn oordeel, te dezen vertrouwen op het beleid en de bezadigdheid van de rechterlijke macht, welke ook in het verleden getoond heeft de allengs in ons strafrecht nieuw geopende mogelijkheden — men denke aan de Kinderwetten van 1901, de wet op de voorwaardelijke veroordeeling van 1915, enz. — volkomen te kunnen beheerschen.

Aan voorlichting zal het den rechter bij de toepassing van de thans voorgestelde nieuwe straffen en maatregelen niet behoeven te ontbreken. De bestaande wetgeving voorziet daarin in ruime mate. Reeds de rechter-commissaris — gelijke bevoegdheid komt uiteraard tijdens het eindonderzoek toe aan het rechterlijk college — kan omtrent den persoon van den verdachte alle gewenschte deskundigen hooren. Daarnevens bestaan bijzondere bepalingen omtrent een onderzoek naar de geestvermogens van den verdachte, die zich in voorloopige hechtenis bevindt, terwijl — hetgeen te dezen speciaal van belang is te achten — het openbaar ministerie, de rechter-commissaris en het rechterlijk college, indien inlichtingen omtrent de persoonlijkheid en levensomstandigheden van den verdachte of bepaaldelijk voorlichting omtrent de mogelijkheid van zijn reclasseering gewenscht worden, een verzoek om verslag en advies terzake kunnen richten tot alle personen en lichamen, welke „op het gebied der reclasseering of der kinderbescherming of op dergelijk gebied” — ruimer formulering kan toch bezwaarlijk worden verlangd — werkzaam zijn. Deze laatsten kunnen in een dergelijk geval schriftelijk of mondeling verslag uitbrengen of, op verzoek van de betreffende autoriteit, tot het verstrekken van inlichtingen de terechtzitting of eenig ander onderzoek in de straf-

zaak persoonlijk of door een vertegenwoordiger bijwonen. Noodzakelijke kosten worden uit 's Rijks kas vergoed — artikelen 147, 177 en 310 Wetboek van Strafvordering en Koninklijk besluit van 24 December 1925, *Staatsblad* n°. 486 —.

De ondergeteekende meent, dat, gezien het bovenstaande, juridisch-technisch moeilijk van een gebrekkige of zelfs maar onvolledige regeling kan worden gesproken; wat den financieelen steun betreft van Rijkswegen aan het werk der Reclasseeringsverenigingen te verleenen, kunnen de leden hier aan het woord zich verzekerd houden, dat door hem het te dezen mogelijke zal worden verricht.

Eerste wetsontwerp.

Wat de mogelijkheid van combinatie betreft van een voorwaardelijke met een onvoorwaardelijke straf, zou de ondergeteekende zich geheel bij de andere leden, in het Verslag bedoeld, willen aansluiten. Ook hij is geenszins overtuigd, dat door deze nieuwe mogelijkheid, welke voor den rechter een ruimere keuze van strafmiddelen beteekent, diens verantwoordelijkheidsgevoel zal worden verzwakt. Eer zal iedere verruiming van keuze de strekking hebben den rechter te nopen in ieder concreet geval de passende straf wél te overwegen; geringe diversiteit van straffen en maatregelen bevordert omgekeerd sleur en het opleggen van een bepaalde straf uit gewoonte. De ondergeteekende vertrouwt dan ook, dat de combinatie beperkt zal worden tot de gevallen, waarvoor zij naar objectieven maatsstaf geëigend is. Zooals in het Voorloopig Verslag terecht wordt opgemerkt, heeft men vooral op het oog gehad gevallen, waarin thans met een onvoorwaardelijke veroordeeling moet worden volstaan, hoezeer met name het in een voorwaardelijke veroordeeling te verwezenlijken reclasseeringsmoment bij de uitvoering van de straf mede toepassing zou verdienen.

De ondergeteekende moge hieraan nog toevoegen, dat de nieuwe mogelijkheid tegemoet komt aan behoeften, in de practijk gevoeld. Het schijnt hem in het algemeen wenschelijk, voor zoover niet onoverkomenlijke bezwaren aanwezig zijn, in aldus gebleken behoeften te voorzien.

Tweede wetsontwerp.

Van de instemming, door vele leden met de voorgestelde mitigatie van de celstraf betuigd, nam de ondergeteekende met genoegen kennis. Hij moge slechts ten aanzien van het tweede van de door deze leden genoemde terreinen, waarop gemeenschap wenschelijk zou zijn, — het verrichten van arbeid, het houden van recreatie in gemeenschap — eenig voorbehoud maken. In de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp worden als voorbeelden van de „bepaalde doeleinden”, waarvoor in gemeenschap zou kun-

nen worden gebracht, genoemd: „arbeid, onderwijs en lichaams-oefeningen”. Met voordacht is hier de recreatie weggelaten — anders de toelichting bij de jeugdgevangenis —. De ondergeteekende meent n.l., dat de bezwaren aan een gemeenschappelijke tenuitvoerlegging van gevangenisstraf onmiskenbaar verbonden — verwezen moge hier ook worden naar het onlangs verschenen, ook in het Verslag bedoelde werk van den heer H. VAN DER VOO, *Cel of gemeenschap?* —, een althans vooreerst zeer voorzichtige toepassing van het voorgestelde artikel 12a, in geval van aanneming van de wetsontwerpen, geraden zullen doen zijn. De hier geprojecteerde beperkte gemeenschap kan daarom wellicht het best voorloopig tot de genoemde doeleinden, arbeid, onderwijs en lichaams-oefeningen, worden bepaald. Deze lijden thans zonder twijfel onder de beperkingen, welke de cellulaire opsluiting oplegt; tevens is bij hen het onderling besmettingsgevaar geringer dan bij de in het Verslag genoemde recreatie.

Het in de voorgaande alinea gestelde — dit zij volledigheidshalve nog aangeteekend — betreft uiteraard de algemeene richtlijnen van de toepassing van de gevangenisstraf (artikel 12a *voorgesteld* Wetboek van Strafrecht). Het sluit uiteraard niet uit, dat in uitgezochte gevallen als proef verder kan worden gegaan; men vergelijkte artikel 7 van het onderhavige wetsontwerp.

Wat de scholing van het gevangenispersoneel betreft, welke bij aanneming van de wetsontwerpen in de toekomst vereischt zal zijn voor een juiste toepassing van de nieuwe straffen en maatregelen, moet, naar de ondergeteekende ook in de vergadering van 7 Mei j.l. van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft uiteengezet — *Handelingen*, blz. 2203—2204 —, ten deele worden vertrouwd op de wisselwerking, welke bestaat tusschen een bepaalde reeks functies en de daarover beschikbare functionarissen. Moest met het tot stand brengen van een nieuw regiem worden gewacht tot de vereischte functionarissen met de benoodigde capaciteiten alle aanwezig waren, zoo zou geen hervorming ooit tot stand kunnen komen. Indien een bepaalde werkkring langzamerhand ruimer wordt opgezet, een meer verantwoordelijk en daardoor voor velen meer aantrekkelijk karakter gaat vertoonen, zullen eenerzijds de aanwezige ambtenaren zich reeds door de vermeerderde liefde voor hun taak voor hun werkkring meer gaan bekwamen — de ondergeteekende wijst als voorbeeld ook op de door de Regeering gesteunde cursussen, door het gevangenispersoneel georganiseerd — en zullen anderzijds nieuwe krachten naar den betrekkelijken werkkring toevloeien. Dit neemt overigens niet weg, dat de ondergeteekende op de gelegenheid van de scholing van het personeel zijn aandacht bij voortdoring gevestigd zal houden.

Bij de tenuitvoerlegging van de beperkte gemeenschap zal uiteraard zeer speciaal de aandacht vallen op het samenbrengen van de daartoe geschikte elementen. De ervaringen, met die gemeenschap opgedaan, zullen voor een goed deel beslissen voor de vraag, of een

voorstel tot verdergaande verkorting van het verblijf in de cel, gezien de belangen der gedetineerden en die van de maatschappij, in de toekomst gerechtvaardigd zal kunnen worden geacht.

Ten aanzien van de in de jeugdgevangenis op te nemen jongelieden moge de ondergeteekende allereerst, ter voorkoming van misverstand, aantekenen, dat de uiterste leeftijdsgrenzen, bij aanneming van het wetsontwerp, zoowel in geval van rechterlijke plaatsing als in geval van plaatsing op bevel van het hoofd van het Departement van Justitie 16 en 25 jaar zullen bedragen. Voor de rechterlijke plaatsing volgt dit uit artikel 13 *voorgesteld* j^o. artikel 39*septies*, laatste lid, Wetboek van Strafrecht. Artikel 39*septies* staat den rechter n.l. in het algemeen toe, in daarvoor in aanmerking komende gevallen, personen tusschen 16 en 18 jaar als reeds achttienjarigen te bestraffen — men vergelijkte ook de Memorie van Toelichting ten aanzien van artikel 13 —.

Wat voorts de noodzakelijkheid betreft van een zeer zorgvuldige selectie vóór de plaatsing in de jeugdgevangenis, op dit punt kan de ondergeteekende zich geheel bij de leden in het Verslag aan het woord aansluiten. Hij verwacht intusschen, met de andere leden in het Verslag bedoeld, dat de rechter ook zonder uitdrukkelijk voorschrift, in de gevallen dat de plaatsing op zijn last geschiedt, zich omtrent de persoon van den verdachte, diens levensomstandigheden en karakter uitvoerig zal doen voorlichten. Gelijk reeds onder de algemeene beschouwingen is uiteengezet, staan de Rechterlijke Macht daartoe ingevolge de bestaande wetgeving verschillende wegen open en heeft zij de geheel vrije keuze zich tot personen en lichamen, „werkzaam op het gebied der reclasseering of der kinderscherming of op dergelijk gebied”, of tot andere deskundigen te wenden. Den rechter in zijn keuze van voorlichting te dezen te beperken schijnt den ondergeteekende noch voor het onderhavige geval geraden, noch in overeenstemming met den algemeenen geest onzer strafwetgeving.

Dat het Centraal College voor de Reclasseering slechts is ingeschakeld in geval van plaatsing door het hoofd van het Departement van Justitie in de jeugdgevangenis, hangt samen met de omstandigheid, dat dit hoofd de plaatsing niet kan bevelen alvorens de veroordeelde ten minste een jaar in de gewone gevangenis heeft doorgebracht. De hier aan het Centraal College opgelegde taak sluit zich dus geheel aan bij de algemeene taak van dit College ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf — artikel 63 van de Reclasseeringsregeling —. Het College adviseert slechts over beslissingen tijdens de tenuitvoerlegging van die straf te nemen. Het is trouwens als adviescollege van den Minister van Justitie, niet als adviseur van den rechter gedacht.

Aan het voorgaande moge de ondergeteekende nog toevoegen, dat ook binnen de jeugdgevangenis selectie in onderling afgescheiden groepen in de bedoeling ligt.

Derde wetsontwerp.

Ten aanzien van de aanleiding van den *maatregel* van bewaring moge de ondergeteekende, behalve naar de bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gewisselde schriftelijke stukken, speciaal verwijzen naar de mondelinge toelichting, door hem in de vergadering van 7 Mei j.l. dier Kamer gegeven (*Handelingen*, blz. 2208—2210). Die aanleiding is, kort gezegd, deze, dat de preventieve taak der Overheid, welke bestaat in het voorkomen van herhaling van misdrijf, in de straf, die in wezen vergelding is voor het gepleegde feit, niet steeds voldoende kan worden geëffectueerd. In bepaalde gevallen kan daarom aanleiding bestaan naast de straf, in het belang der maatschappij en voor zoover verbetering van den misdadiger rederlijkerwijs mogelijk moet worden geacht ook in het belang van den bewaarde zelf, de maatregel van bewaring toe te passen. Uiteraard moeten daarbij de betrokken algemeene en bijzondere belangen tegen elkaar worden afgewogen, moet, in andere woorden geformuleerd, het algemeen rechtsbeginsel der evenredigheid worden in het oog gehouden. De ondergeteekende heeft er naar gestreefd deze beide momenten — voorkoming van verdere misdrijven en evenredigheid — in den tijdens de behandeling in de Tweede Kamer gewijzigden tekst van artikel 43*bis* neer te leggen.

Dat de rechter tengevolge van den maatregel van bewaring minder zwaar zal gaan straffen, dan door den misdadiger wordt verdiend, mag niet worden gevreesd. Eerst nadat de verdiende straf is vastgesteld, behoort over de wenschelijkheid van den maatregel te worden beraadslaagd. Deze laatste toch bezit tegenover de straf subsidiair karakter.

Dat door de bewaring de mogelijkheid in bepaalde gevallen van recidive zwaarder te straffen, uit het oog zal worden verloren, komt den ondergeteekende niet waarschijnlijk voor. Het zou ook niet getuigen van een goede rechtspraak. De mogelijkheid van een socialen beveiligingsmaatregel mag de door den misdadiger allereerst verbeurde straf nimmer aantasten.

Bij een juiste toepassing der voorgestelde bepalingen — men moet in deze vertrouwen stellen in de Rechterlijke Macht — kan ook geen vrees bestaan, dat de straf te kort, de maatregel te lang zal duren. De maatregel heeft, gelijk gezegd, naast de straf subsidiaire beteekenis; zij is ook, gelijk uit artikel 53 *voorgesteld* van de z.g. Beginselenwet moge blijken, niet uitsluitend of allereerst op de reclasseering der bewaarden gericht.

Dat de bewaarden bij hun ontslag uit de bewaring hun straf min of meer vergeten zullen zijn en daardoor eer dan bij bestraffing alleen opnieuw zullen vallen, behoeft naar het oordeel van den ondergeteekende evenmin te worden gevreesd. De straf en maatregel tezamen zullen in den regel zeer geruimen tijd duren. Het is niet

aan te nemen, dat deze langdurige vrijheidsberoving geen indruk op de betrokkenen zal maken. Men vergete niet, dat beroepsmisdadigers niets onaangenamer vinden dan door een langdurige eliminatie uit de maatschappij in de uitoefening van hun werkzaamheden te worden gestoord. De ervaring, te dezen in het buitenland opgedaan, vormt voor dit punt een sterke aanwijzing.

Een vergelijking met de bevolking van de Rijkswerkinrichtingen gaat naar het oordeel van den ondergeteekende te dezen niet op. Dit is in het algemeen ander menschenmateriaal als men hier op het oog heeft.

Bij de opmerking van de andere leden uit het Verslag, dat de gevangenis de plaats is tot het ondergaan van straf, maar niet de plaats, waar voor de maatschappij minder gewenschte personen kunnen worden geïnterneerd, sluit de ondergeteekende zich aan. Er behoeft naar zijn oordeel geen vrees te bestaan, dat de maatregel van bewaring behalve op beroeps- en gewoonte-misdadigers — ook verbeterlijken zullen hieronder zich bevinden — op politieke gevangenen zal worden toegepast. Voor de zoodanigen is de maatregel in het geheel niet bedoeld; dat hij — artikel 43*bis* — alleen zal kunnen worden toegepast op, de jongste straf inbegrepen, vier maal tot gevangenisstraf veroordeelden met een gezamenlijken duur der veroordeelingen van naar omstandigheden zeven, acht of negen jaar, welk geval zich bij politieke misdadigers wel nimmer zal voordoen, schijnt te dezen een afdoende waarborg.

Wat de voorlichting van den rechter betreft, zij den ondergeteekende verwijzing naar de algemeene beschouwingen veroorloofd.

De beslissing over den maatregel van den rechter over te brengen naar de administratie — al dan niet met behoud van een rechterlijk advies — schijnt hem, waar het hier een maatregel betreft naar aanleiding van een gepleegd strafbaar feit *in aansluiting aan de opgelegde straf* genomen, weinig aanbevelenswaardig. Men bedenke, dat de administratie, welke den misdadiger uit de vorige processen en de laatste berechting nog niet kent, van rapporten van eventueel vroegere voorwaardelijke invrijheidstellingen afgezien, zich opnieuw een voorstelling van zijn persoonlijkheid en levensomstandigheden zou moeten vormen. Ook schijnt een opdracht aan de rechterlijke macht te dezen ook hierom aangewezen, dat aldus de grootst mogelijke waarborg wordt geschapen voor een objectieve toepassing van deze voor de persoonlijke vrijheid zoo ingrijpende beslissing.

De minimumperiode van vijf jaar voor den maatregel kan ook geen bezwaar vormen in de gevallen, dat een groote verbetering van den bewaarde vóór afloop van dien termijn mocht intreden. De bewaring kan toch te allen tijde hetzij voorwaardelijk — dit zal veelal aanbeveling verdienen —, hetzij onvoorwaardelijk worden beëindigd (artikel 54 *voorgesteld* van de z.g. Beginselenwet).

Dat de combinatie van straf en beveiligingsmaatregel in strijd zou zijn met de vergeldingsgedachte, kan de ondergeteekende niet

toegeven. Ook in de gevallen, dat de maatregel voor den betrokkene leed mee brengt, blijft toch dit principieele onderscheid, dat hier niet als bij de straf leed wordt beoogd en maatgevend gemaakt. Het leed, voor den bewaarde aan den maatregel eventueel verbonden, is dus veeleer dan met straf te vergelijken met de nadeelen, welke voor individueele personen uit bepaalde overheidsmaatregelen kunnen voortvloeien. Men denke bijv. aan de ingrijpende voorzieningen, op grond van Besmettelijke-Ziektenwet, *Staatsblad* 1928, n°. 265, mogelijk. De ondergeteekende meent dan ook, dat juist integendeel door den voorgestelden opzet de vergeldingsgedachte in het strafrecht wordt veilig gesteld.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 14den Juni 1929.

DE JONG.
REIJMER.
JANSSEN.
BLOMJOUS.
SLINGENBERG.

In de openbare vergadering der Eerste Kamer van 21 Juni 1929 zijn bovenbedoelde drie wetsontwerpen gelijktijdig in behandeling genomen. Na eene zeer korte beraadslaging, waaraan alleen de heeren Heerkens Thijssen en Hermans en de Minister van Justitie hebben deelgenomen, zijn zij achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Handelingen Eerste Kamer 1928/'29, blz. 918—921.).

De ontwerpen zijn als wetten van 25 Juni 1929 opgenomen respectievelijk in de Staatsbladen Nos. 360, 361 en 362.

(Uitgegeven 4 Juli 1929).

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de Landmacht.

Ministerieele beschikking van 20 Juni 1929, Iste Afd., nr. 63.

Zie ook L. O. 1924, nr. 353, 5de B. U., blz. 1160.

(Legerorders 1929, nr. 149).

In L. O. 1924, nr. 353 (5de B. U., blz. 1160 e.v.) ¹⁾ wordt de volgende wijziging aangebracht:

in het gestelde onder **A** op blz. 1161, regel 14 van boven vervangen door:

„*Vlissingen* tot het garnizoen *Middelburg*;”

„Schiphol
„Gilze-Rijen } tot het garnizoen *Soesterberg*.”

1) Zie M.R.T. XX, blz. 241. Sub A, regel 18.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Voorloopige hechtenis in verband met een verzoek om gratie.

Onder dit opschrift wijdden wij in de vorige aflevering (M. R. T. XXIV, blz. 539) eenige beschouwingen in het bijzonder betreffende de mogelijkheid van *ontslag* uit preventief arrest van een door den militairen rechter veroordeelde, die een request om gratie heeft ingediend.

Onze mededeelingen dienaangaande waren reeds ter perse toen ons bleek dat de besproken vraag in 1916 reeds aanleiding is geweest tot een uitvoerige gedachtenwisseling, welker inhoud wij om het belang der zaak hieronder aan onze lezers mededeelen.

De Krijgsraad te 's Gravenhage, onder voorzitterschap van Mr. C. P. Zaayer, wendde zich in dato 5 October 1916 tot den Minister van Justitie met navolgend schrijven:

Het moge den Krijgsraad vergund zijn het navolgende onder aandacht van Uwe Excellentie te brengen.

Verschillende gedetineerde veroordeelden maken van het bij art. 206 Rechtspleging Landmacht gegeven recht gebruik d.w.z. zij geven dadelijk na de pronuntiatie van het geaprobeerde vonnis hun verlangen te kennen, dat de executie daarvan worde opgeschort in verband met een door hen in te dienen verzoek om gratie.

Men mag wel aannemen, dat het veelvuldig voorkomt, dat van dit verzoek om gratie niet de gratie het eigenlijk doel is, doch de aan de behandeling van het gratie-verzoek verbonden omstandigheid, dat de gedetineerde middelerwijl in het Huis van Bewaring blijft ingesloten en niet naar de cel verhuist. Zoo kan het voorkomen, dat eene opgelegde gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf, die in cenzaamheid geboet behoort te worden, door de gebruikelijke toepassing van artikel 27 W. v. S., buiten de cel als detentie wordt ondergaan.

De Krijgsraad heeft zich de vraag gesteld of dit euvel niet te ondervangen ware door een gedetineerden veroordeelde, wiens verzoek om gratie als boven ware te qualificeeren, onmiddellijk na de pronuntiatie van het vonnis uit het arrest te ontslaan, opdat — na behandeling en afwijzing van het verzoek om gratie — de executie van het vonnis naar diens letter en geest zoude kunnen geschieden.

De auditeur-militair alhier heeft ons bericht, dat zoowel hij als de advocaat-fiscaal van oordeel zijn, dat na uitspraak van het goedgekeurd vonnis de bemoeienis van den Krijgsraad met den veroordeelde ophoudt.

Het komt den Krijgsraad voor, dat er redenen zijn om aan de juistheid van dit oordeel te twijfelen.

Immers zoolang executie niet mogelijk is, kan het geding niet als geëindigd worden beschouwd. Is de executie opgeschort ingevolge artikel 206 R. L., dan is de Krijgsraad bevoegd om in dien stand van het geding den beschuldigde, welke in arrest is, uit het arrest te ontslaan (art. 156 R. L.).

Voelt men iets voor de analogie van art. 227 Wetboek van Strafvordering, waarin de rechtbank bevoegd wordt verklaard ook „bij de einduitspraak” den beklagde in vrijheid te doen stellen, zoo zoude de uitoefening dier bevoegdheid door den Krijgsraad onmiddellijk na de pronuntiatio van het geaprobeerde vonnis daarmede op ééne lijn gesteld kunnen worden.

Wanneer het gezamenlijk oordeel van den advocaat-fiscaal en den auditeur-militair als juist moet worden aanvaard, dan is geen enkele autoriteit aangewezen om een veroordeelde, die in bovenomschreven geval verkeert, uit diens arrest te ontslaan.

De uitvoerende macht zal huisverig zijn om in te grijpen in een door de rechterlijke macht bevolen arrest. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft na de approbatie met deze zaak niets verder van doen.

En de Krijgsraad, die tot de inarresthouding besloot (art. 151 R. L.) zoude eveneens onbevoegd zijn, omdat het goedgekeurde vonnis gepronuntieerd werd. Deze consequentie doet twijfel rijzen of de eischen der practijk door bovenbedoeld oordeel bevredigd worden.

Deze Krijgsraad zal het op hoogen prijs stellen, wanneer Uwe Excellentie hare meening over de bovengestelde vraag zoude willen mededeelen.¹⁾

De Minister van Justitie deed bovenstaand schrijven in dato 20 October 1916 toekomen aan het Hoog Militair Gerechtshof met verzoek van advies te willen dienen, den advocaat-fiscaal gehoord.

Deze laatste deed 31 October d.a.v. van zijn gevoelen blijken bij onderstaand schrijven:

Naar aanleiding van 's Hof's uitnoodiging van 24 dezer, met bijlagen, welke hierbij teruggaan, heb ik de eer te berichten, dat in den brief van den Krijgsraad aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie mijn oordeel juist is vermeld.

Op grond der artikelen 151 en 156 der Rechtpleging bij de Landmacht ben ik van meening, dat de Krijgsraad alleen gedurende het

¹⁾ *Het is wel een zeer eigenaardige opvatting van zijne taak, dat een rechterlijk College zich tot den Minister van Justitie wendt met verzoek om inlichtingen op welke wijze een wetsvoorschrift moet worden toegepast. Er zijn echter in den tijd dat de Haagsche Krijgsraad onder leiding van Mr. Zaaijer stond, wel meer vreemde dingen gedaan. Men denke bijv. slechts aan de beruchte notulenquaestie, aan het niet willen erkennen van approbatie en appèl in beklagzaken (zie o.a. M.R.T. X, 429, XI, 187).*

geding een beschuldigde, welke in arrest is, uit het arrest kan ontslaan.

Nu kan wel de Rechtbank *óók* bij de einduitspraak de invrijheidstelling van den beklaagde, die in verzekerde bewaring is, bevelen, doch die bevoegdheid is aan den Krijgsraad *niet* toegekend.

Het Wetboek van Strafvordering noemt immers in artikel 227, naast elkaar, twee omstandigheden, bij het voordoen van welke de Rechtbank het ontslag van een gedetineerden beklaagde kan bevelen, doch de Rechtspleging bij de Landmacht, in de artikelen 151 en 156, vermeldt er slechts ééne, te weten: „gedurende het geding”, ook wel uitgedrukt: „in eenigen stand van het geding”.

Dat men door analogie van eene bepaling van het Wetboek van Strafvordering een artikel der Rechtspleging bij de Landmacht *niet* kan uitbreiden, zal wel geen nader betoog behoeven.

De bewering van den Krijgsraad, dat er geen overheidspersoon zou zijn om in het door dit College bedoelde geval een veroordeelde uit zijn arrest te ontslaan, is onjuist; het Openbaar Ministerie is er om zulks te doen. Aan diens wijsheid en beleid kan, mag en moet dan de beslissing overgelaten worden, of het voorarrest van een veroordeelde in een huis van bewaring zal voortduren dan wel worden onderbroken.

Ik verwacht niet, dat dit in de praktijk moeilijkheden zal opleveren; integendeel, het Openbaar Ministerie is nog beter in staat dan het Rechtscollege om over den man en zijne omstandigheden te oordeelen; het Openbaar Ministerie krijgt b.v.b. inzage der brieven van- en aan den gedetineerde. Die brieven bevatten heel dikwijls waardevolle gegevens om den gedetineerde en zijn zaak goed te leeren kennen, en het Openbaar Ministerie zal dan ook best kunnen beslissen, of van een verzoekschrift om gratie de gratie al dan niet het eigenlijke doel is.

De Advocaat-Fisikaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht,

C. v. SASSE v. YSSELT.

Het H. M. G. was het blijkbaar met dit advies allerm minst eens en verzocht daarom aan den advocaat-fiscaal, in dato 10 November, een nadere aanvulling. Zie onderstaand schrijven:

In Uw advies van 31 October 1916 L^a. H. No. 308 betreffende het schrijven van den Krijgsraad te 's-Gravenhage d.d. 5 October 1916 No. 3720 aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie wordt de bewering van dien Krijgsraad, dat er geen overheidspersoon zoude zijn om, in het door dit College bedoelde geval, een veroordeelde uit zijn arrest te ontslaan, onjuist genoemd en wordt gezegd, dat het Openbaar Ministerie er is om zulks te doen. Aan het Openbaar Ministerie zou in zoodanig geval de beslissing moeten worden overgelaten, of het voorarrest van een veroordeelde in een huis van bewaring zal voortduren dan wel worden onderbroken.

Gronden voor deze bewering worden echter in Uw advies niet aangetroffen en het is aan ons college ook niet gelukt die gronden zelf te ontdekken. Integendeel wil het ons aanvankelijk voorkomen, dat er gronden aanwezig zijn om aan te nemen, dat het Openbaar Ministerie de bedoelde bevoegdheid niet heeft. Wordt een verzoekschrift om gratie ingediend dan heeft zulks, ingevolge artikel 206 van de Rechtspleging bij de Landmacht, de opschorting der executie ten gevolge zoolang over het verzoek om gratie wordt geraadpleegd. Het Openbaar Ministerie heeft dan o.i. met de zaak geene andere bemoeienis dan uit de behandeling van het verzoek om gratie voortvloeit. Het zich in voorloopige verzekerde bewaring bevinden van den veroordeelde krachtens eene beschikking van den Krijgsraad of van het Hof heeft met de executie van vonnis of sententie niets te maken. Ware het anders, *iedere* veroordeelde, die tijdig een verzoek om gratie indiende, zoude het in *zijne* macht hebben om zich dadelijk uit zijn arrest te doen ontslaan op grond van het voorschrift, dat de inlevering van het gratieverzoek de opschorting der executie van rechtswege ten gevolge heeft. Daarom is het ons niet duidelijk waarop de door U aangenomen bevoegdheid om aan de voorloopige verzekerde bewaring een einde te maken, zoude kunnen steunen. Ook meenen wij U nog te moeten wijzen op het voor den Advocaat-Fiscaal bepaalde in artikel 87 van onze Provisioneele Instructie.

Waar, naar het ons op bovenstaande gronden wil voorkomen, Uw advies niet geheel volledig is, zouden wij gaarne op bovenbedoeld punt aanvulling daarvan ontvangen, opdat wij in staat zullen zijn, aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie een zoo volledig mogelijk advies uit te brengen.

Hierop antwoordde de advocaat-fiscaal den volgenden dag in dezer voege:

Uw brief van 10 dezer, No. 332 A, geeft mij aanleiding nog het volgende op te merken:

Zoodra het rechterlijk gewijsde uitgesproken is, komt m.i. onmiddellijk daarna de veroordeelde ter beschikking van het O. M. voor de executie.

De executie zal geschieden door het O. M. Als verplichting wordt daarbij opgelegd, dat aan den letter van het gewijsde stipiteeljk worde voldaan (art. 207 R. L.).

Wordt onderwijl en ten bekwamen tijde een gratierequest ingediend, dan blijft de veroordeelde wél ter beschikking van het O. M., doch wordt gedurende den tijd, dat het gratierequest hangt, de bij het gewijsde opgelegde vrijheidstraf opgeschort.

Artikel 87 van 's Hofs Provisioneele Instructie slaat m.e. op een gedetineerde, die nog niet onherroepelijk veroordeeld is.

De Advocaat-Fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht,
C. v. SASSE v. YSSELT.

Bij brief van 23 November d.a.v. bood het H. M. G. daarop zijn advies den Minister van Justitie aan. Het luidde als volgt:

Ter voldoening aan het verzoek, vervat in het ter zijde vermeld schrijven, en onder terugzending van het daarbij gevoegd schrijven d.d. 5 October 1916 Nr. 3720 van den Krijgsraad te 's-Gravenhage, hebben wij de eer aan Uwe Excellentie hierbij te doen toekomen afschriften van het advies d.d. 31 October 1916 door den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht aan ons college uitgebracht, alsmede van een schrijven door ons naar aanleiding van dit advies tot den Advocaat-Fisikaal gericht en van diens daarop ontvangen antwoord. Wij veroorloven ons daaraan, als ons gevoelen, het volgende toe te voegen.

De opmerking in het advies van den Advocaat-Fisikaal, dat wèl de Rechtbank, ingevolge de bepaling van artikel 227 Wetboek van Strafvordering, bij de einduitspraak de invrijheidstelling van een beklaagde, die in verzekerde bewaring is, kan bevelen, maar die bevoegdheid aan den Krijgsraad in artikel 156 Regtspleging bij de Landmacht niet is toegekend — komt ons voor minder juist te zijn. Immers leert de geschiedenis van de totstandkoming, bij de laatste herziening, van de artikelen 155 en 156 der Regtspleging bij de Landmacht, dat daarin de uitdrukking „in eenigen stand van het geding” is opgenomen juist om voor den krijgsraad ook de mogelijkheid te openen om de inarreststelling zelfs bij de einduitspraak te geven en om, in overeenstemming met artikel 227 Wetboek van Strafvordering, den krijgsraad in staat te stellen te allen tijde een onnoodig of onrechtmatig arrest te kunnen opheffen. (Gedrukte stukken, 2e kamer, zitting 1911—1912 — 21, nr. 2, toelichting tot de nadere wijzigingen van de artikelen 164 en 165). Bezie men trouwens de bepaling van artikel 227 Wetboek van Strafvordering dan bevindt men, dat de daar gebezigde uitdrukking „in elken stand van het geding” is de algemeene uitdrukking, terwijl het daaraan toegevoegde „zoowel gedurende den loop van de instructies als van „het onderzoek ter terechtzitting en bij de einduitspraak” enkel dient om duidelijk te maken wat in deze algemeene uitdrukking is begrepen. Hieruit blijkt dus, dat de uitdrukking, in de artikelen 155 en 156 der Regtspleging bij de Landmacht gebezigd, ruim genoeg is om ook „bij de einduitspraak” te kunnen omvatten.

Aangenomen nu, dat in de militairrechtelijke procedure onder „einduitspraak” is te verstaan niet het wijzen van het vonnis maar de pronuntiatie daarvan na berusting door den gecondemneerde en approbatie door het Hoog Militair Gerechtshof, dan zou dus de krijgsraad de bevoegdheid hebben om bij en ter gelegenheid van de pronuntiatie eenen gecondemneerde alsnog uit zijn arrest te ontslaan.

Intusschen is het niet *dít* wat de krijgsraad te 's-Gravenhage blijkens zijn schrijven zich voorstelt wellicht te kunnen doen. Die krijgsraad zoude onmiddellijk *na* de pronuntiatie van het geapprobeerde vonnis in de in zijn schrijven bedoelde gevallen eenen be-

klaagde in vrijheid willen stellen en meent dat zulks op één lijn zoude kunnen worden gesteld met het „*bij* de einduitspraak” in vrijheid stellen van eenen beklaagde door de Rechtbank ingevolge artikel 227 Wetboek van Strafvordering. Waar eerst *na* de pronuntiatie ingevolge artikel 206 der Regtspleging bij de Landmagt de gecondemneerde een verzoekschrift om gratie kan inleveren of doen inleveren, zou de krijgsraad ook bezwaarlijk reeds *bij* de pronuntiatie tot den maatregel overgaan. Maar nu is juist met en door de pronuntiatie van het vonnis het geding tot een einde gekomen en de zaak in het stadium van de executie aangeland. „Dadelijk na de pronuntiatie” zegt artikel 206 der Regtspleging bij de Landmagt „zullen de geaprobeerde vonnissen worden geëxecuteerd”. Hetgeen *na* de pronuntiatie geschiedt, kan dus niet meer worden beschouwd als te zijn geschied „in eenigen stand van het geding”; eene invrijheidstelling *na* de pronuntiatie wordt door de bepaling van artikel 156 der Regtspleging bij de Landmagt omtrent het ontslaan van een beklaagde uit zijn arrest dan ook niet gedekt. En aangezien enkel in dit wetsartikel de bevoegdheid van den krijgsraad om beklaagden uit hun arrest te ontslaan, is geregeld, meenen wij, dat toepassing van het denkbeeld van den krijgsraad te 's-Gravenhage moet worden geacht met de wet in strijd te zijn.

Naar ons oordeel zoude de krijgsraad alleen kunnen bereiken hetgeen hij wenscht, n.l. het tegengaan van het misbruik maken van de bepaling van artikel 206 der Regtspleging bij de Landmagt, door in de gevallen, waarin hij zoodanig misbruik vreest, de preventieve hechtenis in aftrek te brengen tot op den dag der pronuntiatie van het vonnis en niet ook voor het verdere. Artikel 27 Wetboek van Strafrecht laat zulks ongetwijfeld toe. De risico bij het vragen van gratie is dan geheel aan den kant van den gecondemneerde. Wordt zijn verzoek om gratie afgewezen, dan heeft hij zekeren tijd in de preventieve hechtenis doorgebracht — vanaf de indiening tot aan de beschikking op het verzoek — die niet in aftrek wordt gebracht. Deze wijze van tegengaan van het volgens den krijgsraad bestaande euvel schijnt heel wat bruikbaar en beter verantwoord dan hetgeen de krijgsraad zou willen. Immers moet op het standpunt van den krijgsraad dadelijk de vraag rijzen: waarom den gecondemneerde al dien tijd in arrest gehouden, wanneer er geen bezwaar in wordt gezien, hem op zekeren dag maar weer in vrijheid te stellen. Was dan wellicht het geheele in arrest houden niet overbodig? En zoo neen, is het dan wel verantwoord om den gecondemneerde in vrijheid te stellen, terwijl de hem opgelegde straf nog moet worden geëxecuteerd? Is niet juist wanneer de gecondemneerde weet welke straf hem nog te wachten staat de kans groot, dat hij door de vlucht zich aan de straf zal onttrekken? En wat moet de militaire autoriteit met den gecondemneerde — eenen principieelen dienstweigeraar bijv. — beginnen in de weken,

misschien maanden, dat deze op vrije voeten zal zijn in afwachting van de beschikking op zijn gratie-verzoek?

De voorgaande beschouwing, waarbij wij in het midden hebben gelaten of het mogelijk is — de krijgsraad schijnt daartoe kans te zien — de gevallen van misbruik maken van de bepaling van artikel 206 der Regtspleging bij de Landmagt van de andere gevallen van te voren met behoorlijke zekerheid te onderscheiden, geeft ons aanleiding tot eene opmerking, die bijzonderlijk den krijgsraad te 's-Gravenhage betreft. Blijkens zijn schrijven verontrust deze krijgsraad er zich over, dat eene opgelegde gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf, die in eenzaamheid geboet behoort te worden, door de gebruikelijke toepassing van artikel 27 Wetboek van Strafrecht buiten de cel als detentie wordt ondergaan. Intusschen ware dezen krijgsraad aan te raden zich zelve eens te herzien door niet in zoovele gevallen bij misdrijven, waarop gevangenisstraf is gesteld, den beklaagde gedurende het proces in arrest te stellen of te houden. Vergelijkt men op dit punt den krijgsraad te 's-Gravenhage met dien te Arnhem en dien te 's-Hertogenbosch, dan kan men zeggen: wat bij den eersten regel is — het in arrest stellen of houden van den beklaagde — is bij de beide andere uitzondering. De door de krijgsraden te Arnhem en den Bosch gevolgde practijk schijnt, vooral in de tegenwoordige omstandigheden, nu van het gaan naar het buitenland en het aldus aan straf onttrekken, eigenlijk zoo goed als geen sprake meer kan zijn, bij den veelal langen duur van de militair-rechtelijke processen de meer gezonde; die practijk heeft in elk geval het voordeel, dat niet in zoovele gevallen geschiedt, waartegen de krijgsraad te 's-Gravenhage thans blijkt zoozeer bezwaar te hebben — het niet naar de cel verhuizen — maar hetwelk hij door zijne wijze van doen zooveel mogelijk in de hand werkt. Immers schijnt het al heel ongewenscht, dat in de gebruikelijke toepassing van artikel 27 Wetboek van Strafrecht alsnog wijziging zoude worden gebracht. Grootte willekeur zou er het gevolg van zijn, terwijl bovendien ten nadeele van de beklaagden zouden worden gebracht het euvel van de lange en omslachtige procedure in militair-rechtelijke zaken; het Hof moge hier over eigen, bedroevend langzame, procedure, waartoe de wet nog steeds dwingt, opnieuw eene verzuchting slaken.

Terwijl het Hof dus voor het in het schrijven van den krijgsraad te 's-Gravenhage ontwikkeld denkbeeld niets gevoelt, integendeel dit denkbeeld acht niet enkel in strijd met de wet maar ook in zich zelf onlogisch en practisch onbruikbaar, is het van eenzelfde gevoelen met betrekking tot het standpunt, dat door den Advocaat-Fiscaal blijkens diens advies wordt ingenomen. Wat de practische onbruikbaarheid en innerlijke tegenstrijdigheid betreft zijn de gronden daarvoor dezelfde als boven werden aangegeven; de redenen, waarom het Hof dit standpunt met de wet onverenigbaar acht, gelieve Uwe Excellentie te vinden in den in afschrift

hierbij gevoegden brief van het Hof aan den Advocaat-Fiscaal. De gronden voor diens opvatting, die wij in zijn advies niet hadden kunnen ontdekken, hebben wij ook in zijn antwoord op ons schrijven spaarzaam aangetroffen. Het is ons gevoelen gebleven, dat het Openbaar Ministerie geene bevoegdheid heeft om eene beschikking tot in-arrest-stellen of in-arrest-houding, door de bevoegde macht gegeven, ongedaan te maken op een tijdstip, waarop, ingevolge de wet, de executie van het vonnis is opgeschort.

Wij komen dus tot de conclusie, in het schrijven van den krijgsraad te 's-Gravenhage getrokken, dat geene enkele autoriteit is aangewezen om een veroordeelde, die verkeert in het in dat schrijven bedoelde geval, uit diens arrest te ontslaan. Intusschen kunnen wij niet den twijfel van den krijgsraad deelen, of de eischen der practijk door dit oordeel bevredigd worden.

Te zijner tijd zouden wij gaarne willen vernemen welk antwoord Uwe Excellentie aan den krijgsraad te 's-Gravenhage op diens schrijven heeft doen toekomen. Beleefdelijk bevelen wij ons voor mededeeling daarvan aan.

Naar aanleiding van dit advies deed de Minister van Justitie, in dato 30 November 1916, aan het H.M.G. ondervolgend schrijven toekomen:

Onder betuiging van mijn dank voor het bij het nevensvermeld schrijven uitgebrachte advies heb ik de eer Uw College bij deze te doen toekomen afschrift ¹⁾ van mijn brief van heden aan den krijgsraad te 's-Gravenhage.

Met Uwe meening, dat het militair-rechterlijke openbaar ministerie niet de bevoegdheid heeft om hangende de periode van opschorting, bedoeld in artikel 206, derde lid, der R.L., den veroordeelde uit zijn arrest te ontslaan, vereenig ik mij op de door Uw College aangevoerde gronden en in overeenstemming met de constante opvatting in burgerlijke strafzaken geheel. Beleefd verzoek ik Uwe College den heer Advocaat-Fiscaal daarmede in kennis te stellen.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

Naar aanleiding van het nevensvermeld ²⁾ schrijven heb ik ingewonnen het advies van het Hoog Militair Gerechtshof, den Advocaat-Fiscaal gehoord.

In overeenstemming met dat advies ben ik van oordeel, dat hetgeen na de pronuntiatio geschiedt, niet meer kan worden beschouwd als te zijn geschied „in eenigen stand van het geding”; eene in

¹⁾ Zie hieronder.

²⁾ Namelijk dat van 5 October 1916.

Red. M.R.T.

Red. M.R.T.

vrijheidstelling na de pronuntiatie wordt m.i. door de bepaling van artikel 156 R.L. omtrent het ontslaan van een beklaagde uit zijn arrest dan ook niet gedekt. Wel daarentegen nog eene invrijheidstelling bij de pronuntiatie (beleefd verwijs ik naar art. 227 W. v. Sv.).

Het Hoog Militair Gerechtshof voegt aan zijn advies nog het volgende toe.

„Naar ons oordeel. . . enz. (Hier volgt verder het met deze woorden aanvangende gedeelte uit het advies van het H.M.G. en eindigende met de woorden: „het Hof moge hier over eigen, bedroevend langzame, procedure, waartoe de wet nog steeds dwingt, opnieuw eene verzuchting slaken”).

Ik moge voor deze beschouwingen de aandacht van Uw College inroepen.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Kantteekeningen over art. 124 van het wetsontwerp betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

In de Januari-aflevering van dit tijdschrift (Deel XXIV blz. 384—392) heeft de Redactie een belangwekkende beschouwing gewijd aan enkele onderdeelen van het wetsontwerp betreffende den rechtstoestand van ambtenaren. Nu dit ontwerp door de Tweede Kamer nog niet in behandeling is genomen, kan het wellicht nut hebben, er nog een paar kantteekeningen over te schrijven; en de Redactie zal ons willen vergeven, dat wij haar als eerste mikpunt nemen.

Het voorschrift in 124 van het wetsontwerp:

„De bepalingen van dezen titel vinden overeenkomstige toepassing op:

a. enz.

b. de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behorende militairen, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig dienen”,

wordt door de Redactie aangemerkt als een novum in onze inter-regionale wetgeving. Formeel, omdat hier sprake zou zijn van in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao geldend recht, vast te stellen door den ook voor die gewesten hoogsten wetgever, doch buiten medewerking en zonder het contraseign van den Minister van Koloniën, ook zonder een clause als bedoeld in art. 123 Grondwet, dat de wet ook in die overzeesche gewesten verbindend zal zijn ¹⁾). Materieel-rechtelijk, omdat, wat dit art. 124 bepalen wil, bestaande voorschriften der Oost- en Westindische wetgevingen doorkruist en zelfs tot de opvatting kan leiden, dat de Marine-militair zijn Nederlandsch burgerlijk recht zal meenemen naar gindsche gebieden.

Het wil ons voorkomen, dat in de hier kort weergegeven beschouwingen het karakter van het ontwerp en zijn art. 124 niet geheel juist is onderkend, al moet aanstonds worden toegegeven — dit wordt straks geargumenteed — dat de auteur van wetsontwerp en memorie van toelichting tot die miskennis rijkelijk aanleiding heeft gegeven.

Wat bij de bedoelde beschouwing uit het oog is verloren, is dat de ontworpen „regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren” naar hun aard *niet een burgerrechtelijk, doch een publiek-*

¹⁾ Eischt art. 123 G.W. wel een uitdrukkelijke clause om die verbindbaarheid te constateeren, wanneer uit de wet luce clarius blijkt, in hoever zij in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao zal werken?

rechtelijk karakter hebben. Wij meenen ons niet te vergissen, wanneer wij zeggen, dat dit publiekrechtelijk karakter — dat voor de overige onderdeelen van het ambtenaren-recht niet betwijfeld kan worden — ook inhaerent is aan de voorschriften inzake korting, beslag, cessie enz. De erkenning van dezen aard van die voorschriften is trouwens de eenige rechtvaardiging van het feit, dat men die voorschriften opneemt in een wet op het ambtenaren-recht.

De voornaamste reden, waarom de Staat zich bemoeit met de schulden van zijn dienaren en daarvoor korting op hun bezoldigingen toestaat, maar tevens die kortingen, mitsgaders beslagen, cessiën e.d. aan zekere beperkingen onderwerpt, is niet hierin gelegen, dat men den ambtenaren een ruim crediet en hun crediteuren een gemakkelijk verhaal wilde verzekeren, maar wel in het Staatsbelang, dat vorderde, dat 's Lands dienaren een behoorlijken levensstaat moeten kunnen voeren en over het daarvoor minimaal benoodigde gedeelte van hun inkomsten de vrije beschikking moeten houden. In zijn rapport aan den Souvereinen Vorst van 12 Augustus 1814, dat de naaste aanleiding vormde tot de kortingwet van 1815, verklaarde de Commissaris-Generaal van Oorlog, dat uit het onbeperkt toelaten van arresten op betalingsstukken van zijn Departement „de aller-importantste nadeelen voor den dienst, en „zelfs eene complete stagnatie van denzelfden, zoude(n) kunnen „resulteren”. ¹⁾

Doel was dus niet: regeling van de privaatrechtelijke verhouding der burgers onderling, maar publiekrechtelijke regeling der verhouding van den Staat tot zijn dienaren. Dat deze regeling van publiekrechtelijken aard gevolgen heeft, die de burgerrechtelijke verhouding tusschen personen beïnvloeden, doet aan haar karakter geen afbreuk; zij heeft dat trouwens met vele andere publiekrechtelijke regelingen gemeen.

Beziet men de kwestie van dit gezichtspunt uit, dan komt men tot de conclusie, dat het wetsontwerp, wat dit punt betreft, op een acceptabele gedachte steunde. De verhouding van den Staat tot zijn ambtenaar (waaronder i.e. ook militairen) blijft gelden, ook wanneer die ambtenaar tot uitoefening van zijn dienst tijdelijk naar Nederlandsch-Indië, naar Suriname of naar Curaçao wordt gezonden. Dezelfde redenen van Staatsbelang, die tot wettelijke regeling van de materie noopten, gelden ook dan. Men kan dan niet zeggen, dat aan deze ambtenaren „voor een deel eigen burgerlijk recht gewaarborgd wordt” ²⁾, dat zij hun „Nederlandsch burgerlijk recht meenemen” ³⁾, maar alleen dat hun verhouding als Nederlandsch Staatsdienaar tot den Nederlandschen Staat beheerscht blijft door Nederlandsch publiek recht.

Het wetsontwerp was in deze kwestie niet slechts logisch, maar

¹⁾ Aangehaald bij Mr. L. M. Rollin Couquerque, De Kortingwet (blz. 57).

²⁾ Mil. Recht. Tijdschr. Deel XXIV, blz. 388.

³⁾ Ibid., blz. 389.

ook consequent. De ambtenaar in moederlandschen dienst, ook al bevindt hij zich over zee, ziet dit stuk van zijn dienstverhouding beheerscht door moederlandsch recht (art. 124, lid 1, sub *a* en *b*). De ambtenaar in kolonialen dienst — aldus volkomen consequent het derde lid van art. 124 — valt buiten die moederlandsche regeling. Zijn verhouding tot de koloniale Landsverheid moet door koloniaal Staatsrecht beheerscht worden.

* *
*

De memorie van toelichting heeft — wij merkten het reeds op — het zuiver erkennen van dit karakter der ontworpen voorschriften niet gemakkelijk gemaakt. Met een volharding, een beter doel waard, zijn in die memorie motieven van Staatsbelang en van privaat belang voortdurend doorengemengd bij de toelichting van Titel III van het ontwerp, zonder dat daarbij ook maar een bescheiden poging is gewaagd tot onderscheiding naar het karakter van die motieven. Enkele citaten mogen tot bewijs strekken.

In de algemeene toelichting tot Titel III lezen wij:

„Het inkomen van den ambtenaar bestaat in den regel, zoo niet voor het geheel dan toch voor verreweg het grootste gedeelte, uit zijn bezoldiging of zijn pensioen. In het belang van de overheid zoowel als van den ambtenaar zelf dient er dus voor gewaakt te worden dat zijn schuldeischers niet de geheele bezoldiging of het geheele pensioen executeeren. Daarom regelt het ontwerp de inhouding, het beslag en de korting op bezoldigingen en pensioenen.”¹⁾

Bij de bespreking der voorschriften omtrent beslag vinden wij de vermenging van openbaar en persoonlijk belang nog verder doorgevoerd; hier schijnt zelfs, in den gedachtengang van den auteur van het staatsstuk, het persoonlijk belang van den ambtenaar te domineeren:

„Een en ander wil niet zeggen, dat het beslag onbeperkt zal zijn toegelaten. Den ambtenaren, voor wien bezoldiging of pensioen, wellicht de eenige inkomstbron vormt, moet ten minste een gedeelte daarvan als bestaansminimum blijven gegarandeerd. Voor de pensioenen zal dit beginsel, hetwelk met de grondgedachte van het pensioen onmiddellijk tezamen hangt, geen nadere toelichting behoeven. Voor de bezoldigingen komen bij het belang van den ambtenaar zich nog redenen van Staatsbelang voegen. De ijver en toewijding der ambtenaren, wien door beslag een te groot gedeelte van hun bezoldiging ontvalt, loopen gevaar te verminderen, en een bepaald deel van het ambtsinkomen moet worden veilig gesteld, wil de zekerheid blijven bestaan, dat de ambtenaar het

1) Memorie van Toelichting, blz. 6. M. R. T. blz. 335.

uiterlijk aanzien, voor de juiste uitoefening zijner functie noodzakelijk, steeds zal kunnen handhaven." ¹⁾)

Wij vervallen, al verder gaand, van kwaad tot erger. Wanneer wij aan de bespreking der korting genaderd zijn, lezen wij eenvoudig:

„De korting dient de belangen van crediteur en debiteur beiden. Zij voert tot besparing van kosten. Als zij uit ons recht verdween, zouden de ambtenaren en oud-ambtenaren daarvan in de eerste plaats de nadeelen ondervinden." ²⁾)

Hier is het motief, aan het Staatsbelang ontleend, geheel schuil gegaan. Evenzoo bij de bespreking van de cessie e.d.:

„In het belang van den ambtenaar of den pensioengerechtigde dient ook de cessie van zijn bezoldiging en pensioen beperkt te worden." ³⁾)

Dit alles lezend, gaan wij twifelen, of de Regeering zelf, bij het opstellen van haar ontwerp, wel duidelijk het in eersten aanleg publiekrechtelijk karakter van de regeling voor oogen heeft gehouden. Heeft zij wellicht zelf die onderscheiding verwaarloosd, en is dan de uit dit oogpunt zoo logisch en consequente verhouding der leden 1 en 3 van art. 124, misschien, om het populair te zeggen, meer geluk dan wijsheid geweest? Onze twijfel wordt nog banger, wanneer wij lezen, waarom in lid 3 de Indische (lees: koloniale) bezoldigingen en pensioenen zijn buitengesloten:

„Indische bezoldigingen en pensioenen, ook al zijn zij hier te lande betaalbaar, zijn, ten einde verwickelingen te voorkomen, buiten deze wet gelaten. De deswege bestaande bepalingen blijven dus gehandhaafd." ⁴⁾)

Geen principieel, maar een zuiver opportunitetsmotief. En een opportunitetsmotief, bovendien, van de slechtste soort. Want, wanneer het voor een goede regeling noodig ware geweest, de koloniale bezoldigingen en pensioenen daarin te betrekken, had de wetgever niet voor „verwickelingen" (welke?) mogen terugschrikken; wanneer, daarentegen, het betrekken van die bezoldigingen en pensioenen in de regeling niet noodig is, verliest het aangevoerde argument zijn grond.

* *
*
*

De Memorie van Antwoord der Regeering heeft helaas geen twijfel gelaten omtrent de zoeven in vragenden vorm aangeduide verhouding tusschen geluk en wijsheid. De regeling van het oorspronkelijk ontwerp was o.i. principieel zuiver van bouw — zie de eerste dezer kantteekeningen —, ondanks de zwakheden der toelichting. De Memorie van Antwoord en het daarbij gevoegd gewijzigd ontwerp van wet echter verbreken dien zuiveren bouw.

1) Memorie van Toelichting blz. 9; M. R. T. blz. 337.

2) Ibid. blz. 9. M. R. T. blz. 338.

3) Ibid. blz. 9/10, M. R. T. blz. 339.

4) Ibid. blz. 10, M. R. T. blz. 340/341.

Gehandhaafd wordt, dat de Nederlandsche ambtenaar (ook marine-schepeling of militair der landmacht), die buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam is, onder de bepalingen van Titel III valt. *Maar de hiermee corresponderende uitsluiting van hen, die niet in Rijksdienst, doch in dienst van een der overzeesche gewesten zijn, wordt prijs gegeven.* Het nieuwe art. 124 luidt als volgt:

„1. De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zee-macht behoorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.

2. Zij vinden overeenkomstige toepassing op:

a. de bezoldigingen van hen, die anders dan krachtens eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn;

b. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn geweest ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar;

c. de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld.”

De memorie van antwoord verklaart deze frontverandering met de volgende woorden:

„Een materieele wijziging van art. 124 is ten slotte hierin gelegen, dat de bepalingen van Titel III thans ook op de bezoldigingen en pensioenen, welke in het oude derde lid werden omschreven, van overeenkomstige toepassing zullen zijn. Deze wijziging schijnt wenschelijk, waar ingevolge het vervallen van art. 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering en het vervallen van de wet van 24 Januari 1815, *Staatsblad* n°. 5, deze bezoldigingen en pensioenen anders zonder eenige beperking althans voor beslag vatbaar zouden zijn. — De pensioenen bedoeld in het oude derde lid onder *b*, vallen in den in den nieuwen tekst onder *b* in het tweede lid. De koloniale pensioenfondsen zijn nl. openbare lichamen hier te lande.” ¹⁾

Men ziet, dat voor de in het ontwerp gebrachte wijziging alleen een praktisch motief wordt aangevoerd. Dat die wijziging een principieele beteekenis heeft, dat zij metterdaad ingrijpt in de grondslagen van de regeling dezer materie, — er wordt zelfs geen melding van gemaakt.

Het aangevoerde utiliteitsmotief is bovendien volstrekt ontoereikend om de in het ontwerp gebrachte wijziging te verklaren. Om te voorkomen, dat hier te lande betaalbare koloniale bezoldigingen en pensioenen onbeperkt voor beslag vatbaar zouden worden, onderwerpt men die bezoldigingen en pensioenen aan een regeling, die

1) Memorie van antwoord, blz. 19. Hiervóór, blz. 68.

niet alleen het beslag betreft, maar tevens de inhouding, de korting, de cessie, de inpandgeving en de volmacht. Deze logica wekt eenige bevreemding.

* *
*

Afgezien van de principieele bedenkingen, die wij blijkens het vorenstaande tegen het nieuwe tweede lid van art. 124 koesteren, willen we dat lid ook nog eens op zijn technische mérites onderzoeken. Het zou kunnen zijn, dat ook dit onderzoek tot een ietwat verrassend resultaat leidt.

In de eerste plaats trekt het de aandacht, dat bij het opstellen van dit artikellid blijkbaar geen rekening is gehouden — een fout, die uit den principieel verkeerden opzet voortvloeit — met de bepalingen van het koloniale staatsrecht, die in deze materie thans voor koloniale Landsdienaren gelden.

Zoo zal, wordt art. 124 in zijn jongsten vorm tot wet verheven, op koloniale Landsdienaren en gewezen Landsdienaren, die hier te lande bezoldiging of pensioen genieten, „overeenkomstige toepassing” moeten vinden art. 118 van het ontwerp, hetwelk bepaalt:

„De Staat en de openbare lichamen kunnen op de door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen ten behoeve van schuldeischers van den ambtenaar kortingen toepassen, mits deze de vorderingen van de schuldeischers erkent.”

Maar nu bestaat er voor de Oostindische Landsdienaren een Staatsblad — van 1898 —, dat bepaalt, dat kortingen ten behoeve van particuliere schuldeischers niet worden toegestaan (behalve, volgens een latere bijvoeging, voor zekere alimentatie-schulden). Komt dit voorschrift, dat ruim dertig jaar geleden door den kolonialen wetgever is gegeven, te vervallen wanneer de hoogere wetgever de materie aan zich trekt? Het schijnt in casu twijfelachtig, wijl de hoogere wetgever in art. 118 j^o. 124 in feite geen regeling stelt, maar alleen een facultatieve bevoegdheid toekent. De Staat, zegt art. 118, kan korting toepassen. Op Nederlandsch-Indië „overeenkomstig toegepast”, is dit: Nederlandsch-Indië kan korting toepassen. Maar Nederlandsch-Indië heeft reeds dertig jaar geleden verklaard, dat het geen korting meer wil toepassen, en heeft daarnaar gehandeld. Wat kan dan toch wel het praktisch effect zijn van deze soort wetgeving?

Laten wij echter ook dit buiten beschouwing, dan nog blijft er reden voor een uiterst kritische gezindheid ten opzichte van art. 124, lid 2. Want dit lid herbergt innerlijke tegenspraken, ernstig genoeg om het reeds op grond daarvan te oordeelen. Bezien wij het, om deze contradicties te ontdekken, eens wat nader.

Het verklaart, dat de bepalingen van Titel III overeenkomstige toepassing vinden op:

„a. de bezoldigingen van hen, die, anders dan krachtens eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande

aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn."

Staken wij hier even de lectuur van het wetsartikel, ten einde ons eerst van het gelezene rekenschap te geven. Er werd gesproken van bezoldigingen; wij willen dus eerst gaarne weten, wat wij in dit verband onder „bezoldiging” moeten verstaan. De „Inleidende bepaling” tot Titel III, art. 115 van het wetsontwerp, geeft ons hieromtrent de volgende informatie:

„1. Onder bezoldiging wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een ambtenaar ter belooning van de door hem bewezen diensten, onder welke benaming ook, geniet”... enz. Het begrip „bezoldiging” is dus onverbrekelijk gebonden aan het begrip „ambtenaar”; alléén ambtenaren genieten „bezoldiging” in den zin van Titel III.

Niet tevreden met deze halve informatie, willen wij nu ook nog weten, wat wij onder „ambtenaar” hebben te verstaan. Hier helpt ons art. 1 van het ontwerp, dat aanvangt:

„1. Ambtenaar in den zin dezer wet is hij, die is aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn.”

Gewapend met de nu verkregen kennis, keeren wij terug naar art. 124. Wij weten nu, dat alleen personen, die zijn „aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn”, bezoldiging in den zin van Titel III kunnen genieten. Doch nu komt ons de boven-geciteerde bepaling van art. 124 — dat tot Titel III behoort en dus aan de voor dien Titel geschreven definities is onderworpen — vertellen, dat die Titel overeenkomstige toepassing zal vinden op de bezoldigingen van personen, die geen ambtenaar zijn in den zin dezer wet en die dus ook geen bezoldiging genieten in den zin van Titel III. Men zal dus korting, inhouding, beslag enz. moeten toepassen op... bezoldigingen die wettelijk niet bestaan! ¹⁾

Wij willen nu een soortgelijke analyse toepassen op art. 124, lid 2 sub *b*:

„*b*. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn gewezen ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar.”

Volgens de memories van toelichting en van antwoord zijn hierin o.a. begrepen de pensioenen van het spoorwegpersoneel en die, verschuldigd door de pensioen- en weduwenfondsen voor koloniale landsdienaren; men zou voorts ook kunnen denken aan pensioenen, verschuldigd door openbare organen der sociale verzekeringen (of dit de bedoeling is, blijkt niet). Maar wij slaan wederom art. 115 op, en lezen daar:

„3. Onder pensioen wordt in dezen titel verstaan het gelds-

¹⁾ Wij mogen niet nalaten om op te merken dat dit betoog ons wel wat gezocht toeschijnt.

waardig bedrag, dat de gewezen ambtenaar als zoodanig, zijne weduwe of zijn weezen, onder welke benaming ook, genieten.”¹⁾

Hebben wij dit gelezen, dan is het duidelijk, dat „personen, die niet zijn gewezen ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar”, in den zin van Titel III geen pensioen genieten kunnen, en dat dus art. 124, lid 2 sub *b* ook weder de administratie voor een onoplosbare puzzle plaatst: namelijk om zekere bepalingen toe te passen op... in den zin van die bepalingen niet bestaande pensioenen.

Wij zijn nu met de methode onzer analyse voldoende vertrouwd geraakt, om met het derde (en laatste) gedeelte van art. 124, lid 2, weinig moeite meer te ondervinden. Dit gedeelte luidt:

„*c*, de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld.”

Er is, voor zoover ons bekend, geen overzeesch openbaar lichaam, dat personen in openbaren dienst aanstelt om hier te lande werkzaam te zijn; er zijn dus geen ambtenaren in den zin van het wetsontwerp, die door een overzeesch openbaar lichaam zijn aangesteld²⁾, en er zijn a fortiori geen bezoldigingen en pensioenen, door zulk een lichaam aan hun niet bestaande ambtenaren of derzelver evenmin bestaande weduwen en weezen verschuldigd.

Het vorenstaande moge voldoende zijn om ons ten slotte, ondanks eenig meeningsverschil, toch te vereenigen met de conclusie der redactie van het M.R.T., dat dit onderdeel van het wetsontwerp nog eens degelijk bezien zou moeten worden.

B.C.

De Redactie is den Heer B. C. dankbaar voor zijne opmerkingen, welke zich, wat de strekking betreft, aansluiten bij den wensch der Redactie om het nu aangehouden wetsontwerp betreffende den rechts-toestand van ambtenaren nog eens nader te bezien. Het verschil van opvatting tusschen den schrijver en ons ten aanzien van het karakter der voorschriften omtrent korting, beslag, cessie enz. zal echter wel blijven bestaan. Gaarne geven wij den Heer B.C. toe, dat er publiekrechtelijke motieven bestaan op grond waarvan de tot het privaatrecht behorende maatregelen voor ambtenaren, gewezen

¹⁾Ten onrechte maakt art. 115, in leden 1 en 3, een onderscheid tusschen „ambtenaar” en „gewezen ambtenaar”, wijl immers lid 4 van art. 1 bepaalt: „Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder ambtenaren gewezen ambtenaren begrepen.”

Voorts rijst de vraag, waarom in art. 115, lid 3, de restrictie „als zoodanig” wel is geplaatst bij „gewezen ambtenaar”, maar niet bij de „weduwe of weezen”. Zijn inkomsten, door weduwen of weezen b.v. uit eigen kapitaal genoten, ook pensioen in den zin van Titel III?

²⁾Het ware niet meer dan een „mauvaise plaisanterie”, wanneer men zou opmerken, dat b.v. de consulaire ambtenaren, door een overzeeschen staat „aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn”, onder de omschrijving van art. 124, lid 2, sub *c* zouden vallen.

ambtenaren, hunne weduwen en weezen eigenaardige beperkingen moeten ondergaan. Doch dat die maatregelen daardoor hun privaatrechtelijk karakter zouden verliezen en tot het gebied van het publiek recht zouden overgaan, kunnen wij niet toegeven. Dan had immers ook art. 21 sub 2° der Faillissementswet naar het wetsontwerp moeten verhuizen, want die uitzonderingsbepaling in het gewone faillissementsrecht steunt op dezelfde motieven als de Heer B.C. voor de beperkingen van het beslag, de korting en de cessie aanvoert.

Het effect zou trouwens niet anders zijn: de militaire landsdienaren, waarvan wij vroeger spraken, zouden in den gedachten-gang van den Heer B.C. Nederlandsch administratief recht naar onze overzeesche gewesten meenemen, wat voor hen naast en in afwijking van het aldaar vastgestelde recht zou gelden.

Overigens zijn wij dankbaar voor de beschouwingen, welke de Heer B.C. gewijd heeft aan de onjuistheden, welke de Regeering ter gelegenheid van de indiening der Memorie van Antwoord op de eerste heeft gestapeld. De conclusie van ons beiden, dat nadere overweging niet uit mag blijven, schijnt nu bijzonder goed gefundeerd.

Ook moge het geschrevene aanleiding geven om aan het inter-regionaal recht meer aandacht te wijden, dan daaraan tot nu toe ten deel viel.

Hierbij moge zich ten slotte nog de vraag aansluiten of er wel aan gedacht is dat onder de formulering van art. 124, eerste lid, ook vallen de Inlandsche schepelingen der oorlogsmarine in Ned.-Indië. Hetgeen onmogelijk de bedoeling kan zijn. Zou misschien het woord „blijven” hier uitkomst kunnen brengen òf volgt uit de redactie van artt. 116 en 118, wat inhouding en korting betreft, dat toepassing van art. 124 op die categorie van tot de Zeemacht behoorende ambtenaren en ook op het personeel der Indische zeemilitie uitgesloten is?

Red. M.R.T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 3 Juli 1928.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer, Dr. E. Jellinghaus (plv.) en gep. Generaal-Majoor E. A. D. E. Carp (plv.).
Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Klager is wegens het opzettelijk nalaten om aan een dienstbevel te gehoorzamen, gestraft met zes maanden plaatsing in eene tucht-klasse.

Het H. M. G. acht het niet onmogelijk dat klager de woorden van zijn meerdere, inhoudende den last om te helpen bij het aftuigen der paarden, niet heeft gehoord en mitsdien niet opzettelijk heeft nagelaten aan het dienstbevel gevolg te geven.

Beklag gegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen het schriftelijk bericht d.d. 20 Juni 1928 van den Commandant van het 2e Regiment Veld-Artillerie, inhoudende dat de gewoon dienstplichtig-soldaat X., dienende bij de 3e Schoolbatterij van dat Regiment den wensch te kennen heeft gegeven de eindsbeslissing van het Hof in te roepen naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Iste Artillerie-Brigade ingediend over de hem op 24 Mei 1928 door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel R., opgelegde straf van plaatsing in een tucht-klasse voor den tijd van zes maanden, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende: „Opzettelijk na te laten te gehoorzamen aan het dienstbevel om te helpen bij het aftuigen.”, bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en als getuigen den korporaal G. Voorsluijs en den wachtmeester G. van der Zande, beiden dienende bij bovengenoemde batterij;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard:

korporaal V. voornoemd: dat hij den 21sten Mei 1928 in een der stallen van de legerplaats bij Oldenbroek, tijdens het aftuigen der paarden, klager, die tegen een muur geleund stond en niets uitvoerde, op luiden toon heeft toegeroepen: „X., help jij die oude mannen eens”, bedoelende hij, getuige, met de uitdrukking „oude mannen” de manschappen van de herhalingslichting;

dat klager daarop wel even zijn hoofd heeft omgewend en in zijn — getuige's — richting heeft gekeken, maar aan de opdracht geen gevolg heeft gegeven;

dat klager op dat oogenblik \pm 5 Meter van hem, getuige, af stond;

dat hij slechts éénmaal geroepen heeft;

dat er door het rammelen der kettingen een hevig rumoer in den stal heerschte;

Wachtmeester v. d. Z. voornoemd: dat hij den 21sten Mei 1928 in een der stallen van de legerplaats bij Oldebroek aanwezig zijnde, den korporaal V. hoorde roepen: „X., help jij die oude mannen eens”;

dat hij, getuige, zich toen op ongeveer 15 à 20 Meter afstand van den korporaal V. bevond;

dat hij, ziende dat klager geen aanstalten maakte om aan de opdracht van den korporaal V. gevolg te geven, naar klager is toe gegaan en hem erop heeft gewezen, dat hij — klager — de order van den korporaal V. behoorde op te volgen;

dat klager hem hierop geantwoord heeft, niet gehoord te hebben dat de korporaal V. hem iets had toegeroepen of gelast;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij niet heeft gehoord, dat de korporaal V. hem eene order heeft gegeven;

dat hij, toen de wachtmeester v. d. Z. hem gelast had de paarden te helpen aftuigen, onmiddellijk aan dien last heeft voldaan;

Overwegende dat het Hof, gelet op het feit, dat er in den stal tijdens het aftuigen der paarden door het rammelen der kettingen een vrij hevig rumoer heerschte, het niet onmogelijk acht dat klager de woorden van den korporaal V. niet heeft gehoord;

Overwegende dat het Hof mitsdien niet de overtuiging heeft bekomen, dat klager opzettelijk heeft nagelaten aan het dienstbevel van den korporaal V. gevolg te geven;

Overwegende dat klager derhalve ten onrechte is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der Iste Artillerie-Brigade op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en de omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der Iste Infanterie-Brigade, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Oorlog.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 Februari 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Adms. J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Gen.-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wvd. Advocaat-Fiscaal Dr. A. Brants.

Niet naar behooren verrichten van den dienst als provoost.

Klager had met alle hem ten dienste staande middelen moeten zorgen dat aan het gegeven bevel werd voldaan, of, ziende dat zulks niet mogelijk was, zijn onmiddellijken chef met een en ander in kennis behooren te stellen.

Ten aanzien van het tweede feit waarvoor straf is opgelegd en in dezelfde omschrijving der strafreden begrepen, heeft het Hof niet de overtuiging bekomen dat klager nalatig is geweest. In verband hiermede het beklag gedeeltelijk gegrond verklaard en de straf verminderd. De omschrijving der strafreden behoeft echter geen wijziging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 14 December 1928, van den korporaal-machinist X., destijds dienende aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, thans dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Marine te Willemsoord ingediend over de hem op 8 November 1928 door zijn toenmaligen Commandant, den Kapitein ter zee K., opgelegde straf van twee dagen licht arrest en twee dagen strafdienst 1 uur per dag, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zijn dienst als provoost niet naar behooren verricht.”, bij welke beslissing, — op 13 December 1928 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager sedert begin October 1928 provoost was in het stokersverblijf aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”;

dat de Chef van de machinekamer, de Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse J. Voetelink, omstreeks 5 November 1928 hem — klager — heeft medegedeeld, dat het stokerslogies elken morgen om 10 uur zoover gereed behoorde te zijn, dat er les gegeven kon worden;

dat den 7den November d.a.v., te omstreeks zeven minuten over tien, de Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 2de klasse J. C. Hamilton, die kwam lesgeven, heeft geconstateerd, dat klager het stokersverblijf nog niet zoodanig in gereedheid had gebracht, dat daarin op dat tijdstip les kon worden gegeven;

Overwegende dat klager weliswaar heeft opgegeven, dat hij den Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse Voetelink heeft medegedeeld, dat hij onmogelijk om 10 uur met het schoonmaken van het stokerslogies klaar kon zijn, maar dat deze officier in deze opmerking geen reden heeft gezien om zijne te dien aanzien gegeven order te wijzigen of in te trekken, zoodat klager met alle hem ten dienste staande middelen had moeten zorgen, dat aan het gegeven bevel werd voldaan, of, ziende dat zulks niet mogelijk was, zijn onmiddellijken chef met een en ander had behooren in kennis te stellen;

Overwegende dat klager mitsdien de hem verstrekte opdracht niet naar behooren heeft uitgevoerd;

Overwegende dat de straf, waarover beklag, niet alleen is opgelegd voor bovenbedoelde nalatigheid, maar tevens ook voor het feit, dat klager niet gezorgd zou hebben dat de kooienbergplaats aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” behoorlijk schoon werd gehouden;

Overwegende echter, ten aanzien van dit laatste feit, dat het Hof niet de overtuiging heeft bekomen, dat klager in dezen nalatig is geweest;

Overwegende dat in verband hiermede de opgelegde straf aan het Hof te zwaar is voorgekomen; dat echter de omschrijving van de strafreden geene wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der Marine te Willemsoord op het beklag genomen;

Handhaaft de omschrijving van de strafreden;

Vermindert de opgelegde straf tot twee dagen licht arrest;

Gelast, dat de verminderde straf in klager's conduiteboekje en

in het strafregister van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der Marine te Willemsoord, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 September 1928.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Schout bij Nacht Mr. J. C. Jager (plv.).

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Als patrouillecommandant, in strijd met het verbod, zijn paard over een afstand van \pm 3 K.M. in galop doen voortbewegen en door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt.

Het H.M.G. acht niet gebleken dat het galoppeeren over genoemden afstand is geschied en verklaart als gevolg hiervan het beklag gedeeltelijk gegrond, met wijziging van de strafreden en vermindering van straf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 26 Juli 1928, van den soldaat X., dienende bij de Bereden Afdeeling van de 2de Compagnie Politietroepen te Amsterdam, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van bovengenoemde compagnie ingediend over de hem op 13 Juli 1928 door zijn waarnemendafdeelings-commandant, den toenmaligen Eerste-Luitenant (thans Ritmeester) F, opgelegde straf van zes dagen verzwaard arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Als commandant van eene patrouille, wetende dat het rijden van galop gedurende een patrouillerit te paard streng verboden is, zijn paard toch over een afstand van \pm 3 K.M. in dat tempo voortbewogen. Bovendien door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt.”,

bij welke beslissing — op 26 Juli 1928 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuigen onder eede den wachtmeester D. Siedses en den soldaat J. L. Beks, beiden dienende bij bovengenoemde afdeeling;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager den 13den Juli 1928, ten ongeveer 1 uur 20 minuten namiddag, van zijn sectie-commandant, den wachtmeester van Dam, opdracht had gekregen als commandant eene patrouille te rijden met den soldaat Jepkes langs den Amsteldijk, de Jozef Israëlskade, de Ruysdaelkade, de Jan van Goyenkade, de Olympiadebrug, den Zuidelijken Wandelweg en wederom den Amsteldijk te Amsterdam;

dat hem tevens werd bevolen, uiterlijk te 3 uur n.m., en zoo mogelijk nog eerder, wederom terug te zijn in de Cavaleriekazerne;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat het hem bekend was, dat hij bij een patrouillerit zonder toezicht van een meerdere niet mocht galoppeeren;

dat hem zulks was medegedeeld, toen hij bij de Afdeeling werd ingedeeld;

dat hij dan ook tijdens den hem op 13 Juli 1928 opgedragen patrouillerit niet heeft gegaloppeerd;

dat weliswaar tijdens dien rit zijn paard, dat eenigszins onrustig was, eenige malen in galop is aangesprongen, maar dat hij telkens weer, na ongeveer 25 Meter te hebben afgelegd, zijn paard in draf heeft teruggebracht;

dat hij aanvankelijk getracht heeft de patrouille te rijden in het gebruikelijke tempo: tien minuten draf, tien minuten stap;

dat hem echter bleek, dat hij op deze wijze niet op tijd in de kazerne terug kon zijn, zoodat hij het tempo ten slotte wat heeft uitgestrekt, door wat sneller en langer dan te doen gebruikelijk is, te draven;

dat hij hetgeen hij thans ter terechtzitting verklaart, ook bij het onderzoek door zijn afdeelings-commandant aan dezen heeft medegedeeld;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. D. Siedses: dat hij den 13den Juli 1928 te Amsterdam reed van het Stadion over den Amstelveenscheweg en den Zuidelijken Wandelweg naar den Amsteldijk;

dat hij bij het Stadion de patrouille van klager en den soldaat Jepkes achterop reed;

dat hij, gekomen op den Zuidelijken Wandelweg, deze patrouille bij de eerste brug in dien weg tot op ongeveer 25 Meter had ingehaald;

dat bedoelde patrouille die brug overging, op het ruiterspad ging rijden, en, toen hij, getuige, ook op de brug kwam, reeds dóór de

bocht, die de weg daar even nà de brug maakt, uit het gezicht verdwenen was;

dat hij even voorbij de brug in het zand galopsporen van paarden heeft gezien;

dat hij, na door de bocht te zijn gereden en op het rechte gedeelte van denzelfden weg te zijn gekomen, bedoelde patrouille op ongeveer 150 Meter vóór zich uit heeft zien rijden in een rustigen galop;

dat de patrouille dien galop over ten minste 200 Meter heeft volgehouden;

2. J. H. Beks: dat hij den 13den Juli 1928 met den wachtmeester Siedses te Amsterdam heeft gereden van het Stadion over den Amstelveenscheweg en den Zuidelijken Wandelweg naar den Amstedijk;

dat hij bij het Stadion de patrouille van klager en den soldaat Jepkes achterop reed;

dat hij, gekomen op den Zuidelijken Wandelweg, deze patrouille bij de eerste brug in dien weg tot op ongeveer 25 Meter had ingehaald;

dat bedoelde patrouille die brug overging, op het ruiterspad ging rijden, en, toen hij, getuige, ook op de brug kwam, reeds dóór de bocht, die de weg daar even nà de brug maakt, uit het gezicht verdwenen was;

dat hij even voorbij de brug in het zand galopsporen van paarden heeft gezien;

dat hij, na door de bocht te zijn gereden en op het rechte gedeelte van denzelfden weg te zijn gekomen, bedoelde patrouille op ongeveer 150 Meter vóór zich uit heeft zien rijden in een rustigen galop;

dat de patrouille dien galop over ten minste 200 Meter heeft volgehouden;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard, dat klager bij het onderzoek, hetwelk hij als afdeulings-commandant naar aanleiding van het rapport van den wachtmeester Siedses heeft gehouden, heeft verklaard gedurende zijn — klager's — patrouillerit op 13 Juli 1928 *niet* te hebben gegaloppeerd;

Overwegende dat het Hof uit het onderzoek ter terechtzitting de overtuiging heeft bekomen, dat klager als commandant van eene patrouille, wetende dat het rijden van galop gedurende een patrouillerit te paard streng verboden is, zich gedurende eenigen tijd met zijn paard in galop heeft voortbewogen;

dat echter niet is gebleken, dat, gelijk in de omschrijving van het eerste deel der strafreden staat vermeld, zulks over een afstand van ongeveer 3 K.M. zoude zijn geschied;

Overwegende dat mitsdien de omschrijving van dat deel der strafreden op dit punt wijziging behoeft;

Overwegende dat, ten aanzien van de omschrijving van het tweede deel der strafreden, luidende: „Bovendien door onwaarheid

spreken het onderzoek bemoeilijkt", het Hof met den strafoplegger van oordeel is, dat klager bij dat onderzoek de feiten inderdaad niet volgens de waarheid heeft weergegeven;

Overwegende dat in verband met de wijziging van de omschrijving van het eerste deel der strafreden, de opgelegde straf aan het Hof te zwaar voorkomt;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der 2de Compagnie Politietroepen op het beklag genomen;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Als commandant van eene patrouille, wetende dat het rijden van galop gedurende een patrouillerit te paard streng verboden is, zijn paard toch over eenigen afstand in dat tempo voortbewogen. Bovendien door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt.”;

Vermindert de opgelegde straf tot vier dagen verzwaard arrest;

Gelast, dat de gewijzigde omschrijving van de strafreden en laatstgenoemde straf in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 23 April 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.
Wnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Art. 5 Motor- en rijwielreglement.

Veroordeeling door het H. M. G. in eersten aanleg van een hoofdofficier wegens het als bestuurder van een motorrijtuig een weg berijdende, welke door een anderen weg wordt gekruist, het punt van kruising naderende nagenoeg gelijktijdig met den bestuurder van een motorrijtuig, die den anderen weg berijdt, en den ander aan zijn rechterhand hebbende, met het door hem bestuurde motorrijtuig den doorgang voor dien ander niet vrijlaten.

Beklaagdes verweer dat de bestuurder van het andere rijtuig zou

gereden hebben op het linkerweggedeelte gaat niet op, omdat in art. 5 Motor- en rijwielreglement uitdrukkelijk de regel is neergelegd, dat, in de omstandigheden als in dat artikel vermeld, aan alle verkeer van rechts de voorrang behoort te worden verleend, ongeacht dus de omstandigheid of dat verkeer van rechts zelf plaats heeft geheel volgens de voorschriften der wet.¹⁾

(Adv.-fiskaal had veroordeeling gevraagd wegens het in gevaar brengen van de vrijheid of veiligheid van het verkeer.)

In de zaak van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, amtsshalve eischer, tegen X., oud .. jaar, geboren te, Kolonel, in garnizoen te 's-Gravenhage, beklaagde en gerequireerde in persoon.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken van het geding, waaronder de beschikking van den Garnizoens-Commandant te 's-Gravenhage van den 22en Februari 1929, waarbij bovengenoemde X. naar het Hoog Militair Gerechtshof wordt verwezen;

Gezien de dagvaarding, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteevend;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiskaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het den Hove behage den beklaagde schuldig te verklaren aan: „Het als bestuurder van een motorrijtuig daarmede rijden over een weg op zoodanige wijze of met zoodanige snelheid, dat de vrijheid of veiligheid van het verkeer wordt in gevaar gebracht”, en hem deswege te veroordeelen tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor den tijd van tien dagen, en hem vrij te spreken van hetgeen hem subsidiair is te laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in vorengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde bij Koninklijk besluit van is benoemd tot Tweede-Luitenant, en bij Koninklijk besluit van is benoemd tot Kolonel;

Overwegende dat aan beklaagde bij dagvaarding is te laste gelegd:

dat hij te 's-Gravenhage in of omstreeks den nacht van 23 op

¹⁾ In gelijken zin de conclusie van den advocaat-generaal Besier, voorafgaande aan het arrest van den H. R. van 25 April 1927. (Door H. R. niet beslist). Ned. Jur. 1927, blz. 696. W. v. h. R. No. 11685². Zie ook vonnis Rechtbank Haarlem 16 October 1928 Ned. Jur. 1929 blz. 254.

24 December 1928 als bestuurder van een vierwielig voertuig, bestemd om uitsluitend of mede door een op of aan dat voertuig zelf aanwezige mechanische kracht anders dan langs spoorstaven te worden voortbewogen, daarmede de voor het openbaar verkeer opengestelde rijwegen, de Ernst Casimirlaan en de Adriaan Goekooplaan, heeft bereiden op zoodanige wijze of met zoodanige snelheid, dat de vrijheid of veiligheid van het verkeer werd in gevaar gebracht, hebbende hij, uit de Ernst Casimirlaan komende, het kruispunt naderende dat wordt gevormd door de Adriaan Goekooplaan en den verkeersweg, die, aan de eene zijde Ernst Casimirlaan en aan de andere Johan de Wittlaan geheeten, eerstgenoemden verkeersweg kruist, en dit kruispunt naderende ongeveer gelijktijdig met een door J. B. bestuurd vierwielig motorrijtuig, dat zich over de * Adriaan Goekooplaan voortbewoog in de richting naar den Ouden Scheveningschen weg, welk motorrijtuig hij, beklaagde, alzoo aan zijn rechterhand had, met het door hem bestuurde voertuig den doorgang voor het door J. B. bestuurde voertuig niet vrijgelaten en evenmin daartoe stilgehouden of langzamer gereden heeft, niet-tegenstaande dit noodig was;

dat hij althans op tijd en plaats voormeld met voorschreven voertuig voormelde wegen berijdende, en voormeld kruispunt naderende onder bovenomschreven omstandigheden, met het door hem bestuurde voertuig den doorgang voor het door J. B. bestuurde voertuig niet vrijgelaten, en evenmin daartoe stilgehouden of langzamer gereden heeft, niet-tegenstaande dit noodig was;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

dat hij den 24sten December 1928, te 12 uur 5 minuten des voormiddags, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig reed op de Ernst Casimirlaan te 's-Gravenhage;

dat hij kwam uit de richting van de Prins Mauritslaan en ging in de richting naar de Johan de Wittlaan;

dat hij, ten opzichte van zijne richting van beweging, aan den rechterkant van den weg reed;

dat hij, toen hij de Adriaan Goekooplaan naderde, enkele geluidsignalen met den hoorn heeft gegeven;

dat hij, van rechts, geluidsignalen hoorde van een andere, hem naderenden automobiel;

dat hij, gekomen op den hoek van de Ernst Casimirlaan en de Adriaan Goekooplaan, een vierwielig motorrijtuig in de richting naar den Ouden Scheveningschen weg zag naderen;

dat hij toen onmiddellijk heeft geremd;

dat, waar de naderende automobiel, ten aanzien van de richting van beweging van dien automobiel, niet geheel rechts van den weg, maar op het midden van den weg reed, eene aanrijding, ondanks het onmiddellijk remmen, niet meer te vermijden is geweest;

dat de voorzijde van den door hem, beklaagde, bestuurden automobiel de andere auto vrijwel in het midden heeft geraakt, waardoor dit voertuig beschadigd werd;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. J. B. garagehouder, wonende te 's-Gravenhage:

dat hij in de nacht van 23 op 24 December 1928, te omstreeks 12 ure, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, reed op den rijweg, de Adriaan Goekooplaan te 's-Gravenhage;

dat hij kwam uit de richting van de Stadhouderslaan en reed in richting naar den Ouden Scheveningschen weg;

dat hij, ten opzichte van zijne richting van beweging, geheel rechts van den weg reed;

dat hij, toen hij de Ernst Casimirlaan naderde, — welke laan voor hem, getuige, ten aanzien van zijne richting van beweging links ligt, enkele geluidsignalen heeft gegeven;

dat plotseling uit de Ernst Casimirlaan een personenauto kwam, welke de Johan de Wittlaan wilde inrijden, welke laan in 't verlengde van de Ernst Casimirlaan ligt;

dat hij, getuige, door naar rechts uit te halen nog getracht heeft eene aanrijding te voorkomen, maar dat dit niet meer heeft mogen baten, omdat de andere automobiel, die door beklaagde werd bestuurd en met flinke snelheid reed, niet tijdig meer kon stoppen;

dat de auto van beklaagde zijn, getuige's, auto ongeveer in het midden heeft geraakt, door welke botsing belangrijke schade aan zijnen, getuige's, automobiel is toegebracht;

2. Y., Eerste-Luitenant, in garnizoen te 's-Gravenhage:

dat hij in de nacht van 23 op 24 December 1928, te omstreeks 12 ure, als passagier gezeten was in de auto van getuige J. B.;

dat, toen deze auto, zich voortbewegende langs de Adriaan Goekooplaan in de richting naar den Ouden Scheveningschen weg, de Ernst Casimirlaan naderde, welke laan ten opzichte van zijne richting van beweging links ligt, hij een ander vierwielig motorrijtuig recht op de auto, waarin hij, getuige, gezeten was, zag aankomen;

dat hij nog den tijd had om aan den anderen kant van de auto te gaan zitten en daarna den schok van de aanrijding voelde;

dat *na* de aanrijding de auto, waarin hij gezeten was, ongeveer op het midden van den rijweg, de Adriaan Goekooplaan, stilstond;

dat de automobiel van getuige J. B. door de aanrijding vrij ernstig beschadigd was;

Overwegende dat het Hof door de voorgaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat de beklaagde van het hem bij dagvaarding te laste gelegde het navolgende heeft begaan:

dat hij te 's-Gravenhage in den nacht van 23 op 24 December 1928 als bestuurder van een vierwielig voertuig, bestemd om uitsluitend of mede door een op of aan dat voertuig zelf aanwezige mechanische kracht anders dan langs spoorstaven te worden voortbewogen, daarmede de voor het openbaar verkeer opengestelde rijwegen, de Ernst Casimirlaan en de Adriaan Goekooplaan berijdende en, uit de Ernst Casimirlaan komende, het kruispunt naderende dat

wordt gevormd door de Adriaan Goekooplaan en den verkeersweg, die, aan de eene zijde Ernst Casimirlaan en aan de andere zijde Johan de Wittlaan geheeten, eerstgenoemden verkeersweg kruist, en dit kruispunt naderende ongeveer gelijktijdig met een door J. B. bestuurd vierwielig motorrijtuig, dat zich over de Adriaan Goekooplaan voortbewoog in de richting naar den Ouden Scheveningschen weg, welk motorrijtuig hij, beklaagde, alzoo aan zijn rechterhand had, met het door hem bestuurde voertuig den doorgang voor het door J. B. bestuurde voertuig niet heeft vrijgelaten, en evenmin daartoe stilgehouden of langzamer gereden heeft, niettegenstaande dit noodig was;

Overwegende immers dat artikel 5 van het Motor- en Rijwielreglement o.m. den bestuurder van een motorrijtuig, die, een weg berijdend, welke door één of meer andere wegen wordt gekruist, het punt van kruising nadert gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met een motorrijtuig, dat voor hem van rechts komt, uitdrukkelijk de verplichting oplegt voor dat voertuig den doorgang vrij te laten, zoo noodig stil te houden of langzamer te rijden;

Overwegende dat de aanrijding heeft plaats gehad ongeveer op het midden van den rijweg, de Adriaan Goekooplaan; dat hieruit dus volgt, dat beklaagde met het door hem bestuurde voertuig bij het kruispunt van de Adriaan Goekooplaan en de Ernst Casimirlaan den doorgang voor het voertuig van getuige B. hetwelk ten opzichte van de richting van beweging van hem, beklaagde, van rechts kwam, niet heeft vrijgelaten;

dat het verweer van beklaagde, dat getuige B. zou gereden hebben op het voor dezen getuige linkergedeelte van de Adriaan Goekooplaan, niet opgaat, omdat in genoemd artikel 5 van het Motor- en Rijwielreglement uitdrukkelijk de regel is neergelegd, dat, in de omstandigheden als in dat artikel vermeld, aan *alle* verkeer van rechts de voorrang behoort te worden verleend, ongeacht dus de omstandigheid of dat verkeer van rechts zelf plaats heeft geheel volgens de voorschriften der wet;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Als bestuurder van een motorrijtuig een weg berijdende, welke door een anderen weg wordt gekruist, het punt van kruising naderende nagenoeg gelijktijdig met den bestuurder van een motorrijtuig, die den anderen weg berijdt, en den ander aan zijn rechterhand hebbende, met het door hem bestuurde motorrijtuig den doorgang voor dien ander niet vrij laten”;

Overwegende dat beklaagde deswege met eene geldboete van vijf en twintig gulden behoort te worden gestraft;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is te laste gelegd, dan boven als bewezen is aangenomen, en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 1, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 5, 73 sub 1a van het Motor- en Rijwielreglement, 82 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect, 75, 76a van 's Hofs Provisioneele Instructie, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, en 23 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in eersten aanleg in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat beklagde heeft begaan hetgeen boven als bewezen is aangewezen; qualificeert dit als daar is gezegd;

Veroordeelt den beklagde tot eene geldboete van vijf en twintig gulden;

Bepaalt dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van vijf dagen;

Verklaart het te laste gelegde voor het overige niet wettig en overtuigend bewezen, en spreekt beklagde daarvan vrij.

Krijgsraad voor de landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 18 December 1928 ¹⁾.

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoors J. T. van Beijeren en K. J. Adams, Kapiteins H. C. van der Bijl en M. de Jong.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Verduistering van brieven bestemd voor manschappen van de compagnie, door den korporaal van de week. Art. 321 j° art. 44 W. v. S.

Toeëigening van een in de cantine gevonden portefeuille gequalificeerd als diefstal.

Beklaagde verlaagd tot den stand van soldaat, als zijnde onwaardig en ongeschikt om in den door hem bekleeden rang van korporaal te blijven dienen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens R., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon-dienstplichtig-korporaal van de 1e Schoolcompagnie IIe Bataljon van het Regiment Genietroepen te Utrecht, beklagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overlegd;

¹⁾ Het tegen dit vonnis aanvankelijk ingestelde appèl is later weder ingetrokken.

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overlegd extract-stamboek de beklagde op 19 Maart 1928 is ingelijfd bij het Regiment Genietroepen, op 20 Augustus 1928 is bevorderd tot dienstplichtig-korporaal en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 20 November 1928, door den Compagnies-Commandant, te Utrecht opgemaakt, beklagde op 19 Maart 1928 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 8 December 1928 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is telaste gelegd:

I. dat hij op eenig tijdstip tusschen 13 en 20 October 1928 te Utrecht, in de kazerne, waarin hij met na te noemen militairen gelegerd was, opzettelijk, tijdens hij de functie uitoefende van korporaal van de week bij de 1e Schoolcompagnie van het IIe Bataljon van het Regiment Genietroepen, vier brieven, toebehoorende respectievelijk aan de dienstplichtige soldaten Mullenders, Sluyters, Vos en Stynen, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, en welke hij als aan genoemde personen geadresseerd, van den sergeant-facteur had ontvangen, teneinde die brieven in voornoemde functie aan hen uit te reiken, althans welke hij anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die brieven te openen, van den inhoud kennis te nemen en te behouden;

II. dat hij op of omstreeks het einde der maand September en de eerste helft der maand October 1928 te Utrecht, in de Kromhoutkazerne, waarin hij met den dienstplichtigen soldaat Kerkfort gelogeed was, heeft weggenomen een portefeuille met inhoud, toebehoorende aan genoemden Kerkfort, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, met het oogmerk zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij destijds aldaar, opzettelijk een portefeuille met inhoud, welke toebehoorde aan den dienstplichtigen soldaat Kerkfort, met wien hij in de Kromhoutkazerne gelegerd was, en welke hij aldaar gevonden had, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die goederen ten eigen bate te behouden;

Overwegende dat beklagde heeft verklaard:

ad I. dat hij in het tijdvak 13 tot 20 October 1928 korporaal van de week was bij de 1e Schoolcompagnie IIe Bat. Reg. Genietroepen te Utrecht; dat hij als zoodanig belast was met het uitreiken van de poststukken voor die compagnie bestemd, welke poststukken door hem 3 maal per dag bij den facteur in de wacht van de Kromhoutkazerne werden in ontvangst genomen; dat hij de brieven, toebehoorende aan de dpl. soldaten Mullenders, Sluijters,

Vos en Stijnen in genoemd tijdvak in ontvangst heeft genomen; dat hij die brieven, welke op 25 October 1928 door den sergeant-majoor der militaire politie op hem zijn inbeslaggenomen, zich heeft toegeëigend en deze heeft geopend en gelezen zonder toestemming van de geadresseerden, de dienstplichtige soldaten hiervoren genoemd; dat hij van niemand toestemming had die brieven te openen en zich toe te eigenen; dat hij de hem vertoonde brieven herkent als dezelfde, welke hij zich heeft toegeëigend en welke hij op 15 October 1928 van den sergeant-facteur heeft in ontvangst genomen;

ad II. dat hij op of omstreeks het einde der maand September 1928 te Utrecht in de Kromhoutkazerne, waarin hij met den dienstplichtig soldaat Kerkfort gelogeed was, een portefeuille heeft gevonden, dezelfde, welke hem thans vertoond wordt en waarin zaten rijbewijzen en een nummerbewijs ten name van Kerkfort; dat hij zich die portefeuille met inhoud wederrechtelijk heeft toegeëigend, door deze ten eigen bate te behouden; dat in die portefeuille zich bevonden een postzegel, die op een brief geplakt zat en een andere, welke zich in een vak van de portefeuille bevond, beiden van 7½ cent; dat, toen hij de portefeuille vond, hij dezen niet aan den wacht-commandant heeft gegeven, doch in zijn kastje heeft gelegd;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. J. E. Roerdinkholder, 28 jaar, sergeant Reg. Genietroepen te Utrecht:

dat hij in het tijdvak van 13 tot 20 October 1928 te Utrecht in de Kromhoutkazerne was belast met de functie van sergeant-facteur; dat door hem in dat tijdvak in een lokaal van het wachtgebouw poststukken zijn uitgereikt aan beklagde, die belast was met den dienst van korporaal van de week bij 1-II-Reg. Genietr.;

2. P. M. Mullenders, 20 jaar, gew. dpl. soldaat 1-II-Reg. Genietr.:

dat hij in het tijdvak van 13 tot 20 October 1928 te Utrecht den hem vertoonden brief (gemerkt II) niet heeft ontvangen; dat hij aan niemand toestemming had gegeven, om zich dien brief toe te eigenen en dezen te openen;

3. H. G. Sluijters, 20 jaar, gew. dpl. soldaat 1-II-Reg. Genietr.:

dat de hem vertoonde brief, geadresseerd aan den dpl. soldaat H. Sluijters voor hem was bestemd en afkomstig is van een vriend uit Tilburg; dat hij bedoelden brief nimmer heeft ontvangen en dat hij aan niemand toestemming had gegeven zich den brief toe te eigenen en dezen te openen;

4. J. Vos, 20 jaar, gew. dpl. soldaat 1-II-Reg. Genietr.:

dat de hem vertoonde brief blijkens den inhoud voor hem was bestemd; dat hij bedoelden brief nimmer heeft ontvangen en hij aan niemand toestemming had gegeven zich dien brief toe te eigenen en te openen; dat die brief is afgezonden door zijn vader te Kampen;

5. P. L. Stijnen, 20 jaar, gew. dpl. soldaat 1-II-Reg. Genietr.:

dat de hem vertoonde brief blijkens den inhoud voor hem bestemd,

afkomstig is van zijn kameraad te Weert; dat hij bedoelden brief nimmer heeft ontvangen en ook niemand toestemming heeft gegeven zich dien brief toe te eigenen;

6. D. Kerkfort, 20 jaar, gew. dpl. soldaat 1-II-Reg. Genietr.:

dat hij op 11 October 1928 op kamer 14 in de Kromhoutkazerne te Utrecht uit zijn kastje zijn portefeuille heeft genomen en daarmee naar de cantine is gegaan, alwaar hij een brief heeft geschreven; dat hij toen een postzegel uit zijn portefeuille heeft genomen en toen vermoedelijk zijn portefeuille heeft laten liggen; dat hij op 13 October 1928 de hem vertoonde portefeuille met inhoud, waaronder nummer- en rijbewijzen, heeft vermist; dat die portefeuille met inhoud hem toebehoorde; dat zich ook daarin bevonden vier postzegels van 7½ cent;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde de hem sub I, II primair tenlastegelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, dat de brieven toebehoorden aan de soldaten in de tenlastelegging genoemd en beklagde deze van den sergeant-facteur had ontvangen teneinde ze in zijne functie van korporaal van de week aan hen uit te reiken en ad II dat het feit is gepleegd omstreeks het tijdstip in de tenlastelegging genoemd en de portefeuille met inhoud toebehoorende aan den soldaat Kerkfort;

Overwegende dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt acht om in den door hem bekleeden rang van korporaal (onderofficier) te blijven dienen;

Gezien art. 2, 6, 25, 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 10, 27, 44, 57, 84, 310 en 321 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als:

I. Verduistering, gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;

II. Diefstal;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf van drie maanden;

Verlaagt hem tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 26 October tot 13 November 1928 in mindering zal worden gebracht.

De Krijgsraad voor de landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 8 Januari 1929. ¹⁾)

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein C. P. M. Verhaart, Ritmeester A. J. E. Mathon en Eerste-Luitenant C. C. Kanne-mans.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Oplichting, meermalen gepleegd, door een maréchaussée, door onbevoegdlijk onder vertoon van extracten-vonnis die hij zich had toegeëigend en onder mededeeling dat, indien de daarbij opgelegde geldboeten niet werden voldaan, de subsidiaire hechtenis zou worden ten uitvoer gelegd, betaling van die boeten te verkrijgen, zulks met de bedoeling de aldus ontvangen gelden ten eigen bate te behouden.

Beklaagde is op grond van de begane feiten ongeschikt om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den krijgsraad voor de landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens P. H., oud 26 jaar, geboren te Echt, maréchaussée der IIe Divisie Koninklijke Maréchaussée, Brigade Heerlen, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 2 April 1925 zich vrijwillig heeft verbonden als maréchaussée te paard voor den tijd van zes jaren en op 21 September 1925 is geplaatst bij de 2e Divisie Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 27 December 1928 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is telaste gelegd:

¹⁾ Het tegen dit vonnis aanvankelijk ingestelde appèl is later weder ingetrokken.

dat hij in of omstreeks de maand October 1928 te Heerlen, met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen:

- a.* G. T. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 4.—;
- b.* A. A. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 5.—;
- c.* M. H. V. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 2.—;
- d.* J. v. A. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 2.—;
- e.* F. N. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 3.—;
- f.* J. W. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 5.—;
- g.* H. J. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 4.—,

listiglijk en in strijd met de waarheid opgevende, althans het doende voorkomen, alsof hij opdracht had en bevoegd was tot het innen dier gelden, welke verschuldigd waren wegens vonnissen door den Kantonrechter te Heerlen gewezen ten laste van respectievelijk:

a. J. K., echtgenoot van G. T., *b.* C. P., echtgenoot van A. A., *c.* J. M. J. V., broeder van M. H. V., *d.* J. H. R., echtgenoot van J. v. A., *e.* J. F., echtgenoot van F. N., *f.* genoemden J. W. en *g.* genoemden H. J., daarbij telkens aan de personen genoemd onder *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f* en *g*, de extracten betrekkelijk bedoelde vonnissen toonende, welke door den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht Heerlen aan beklaagde's Brigade-commandant ter behandeling waren toegezonden, daarbij opgevende, dat, indien de verschuldigde boeten niet betaald werden, de subsidiaire hechtenis zou ten uitvoer gelegd worden en aan hen, die na betaling om een bewijs vroegen, opgevende, dat kwitanties niet werden gegeven, zulks terwijl hij noch van zijn brigade-commandant, noch van eenige andere daartoe bevoegde autoriteit of meerdere opdracht had gekregen tot het op voorschreven wijze innen dier boeten, noch uit eigen hoofde daartoe bevoegd was, doch hij uitsluitend handelde om de te ontvangen gelden ten eigen bate te behouden;

althans dat hij in of omstreeks de maand October 1928 te Heerlen, opzettelijk *a.* vier gulden, *b.* vijf gulden, *c.* twee gulden, *d.* twee gulden, *e.* drie gulden, *f.* vijf gulden en *g.* vier gulden, toebehoorende respectievelijk aan: *a.* J. K., *b.* C. P., *c.* J. M. J. V., *d.* J. H. R., *e.* J. F., *f.* J. W. en *g.* H. J., althans al welke gelden toebehoorden aan anderen dan hem, beklaagde, en welke hem waren ter hand gesteld ten einde die af te dragen aan zijn superieuren, althans aan den ambtenaar, die bevoegd zou blijken die gelden in ontvangst te nemen ter betaling van geldboeten opgelegd door den Kantonrechter te Heerlen aan de personen boven onder *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, en *g* genoemd, welke gelden hij althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die gelden ten eigen bate te behouden;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij op een avond in September 1928 aan de poort van de kazerne te Heerlen stond, toen de post met de brieven aankwam; dat hij een brief aannam, die niet aan hem geadresseerd was, welken brief hij mede naar zijn kamer nam; dat de inhoud van den brief uit vonnissen bestond; dat hij na dien tijd heeft getracht om

die vonnissen ten uitvoer te leggen; dat hij daartoe van niemand opdracht had gekregen; dat hij niet weet, hoeveel vonnissen hij ten uitvoer heeft gelegd en dat hij op een gegeven oogenblik alle vonnissen heeft verbrand; dat hij het geld, dat hij van de tenuitvoer-gelegde vonnissen ontvangen had, niet heeft afgedragen aan zijn chef, noch aan den ontvanger te Heerlen, noch aan iemand anders, die bevoegd was die gelden in ontvangst te nemen; dat hij aan de verschillende personen in de verwijzing genoemd, de vonnissen heeft getoond en gezegd, dat het geld moest betaald worden of dat anders, zooals op de vonnissen stond, de vervangende hechtenis zou worden ten uitvoer gelegd; dat het mogelijk is, dat verschillende personen kwitanties hebben gevraagd, doch dat hij dan heeft gezegd, dat zulks nooit werd gedaan bij de tenuitvoerlegging van vonnissen; dat hij onbevoegd was om de betaling van die vonnissen te vragen; dat hij daartoe wel bevoegd zou zijn geweest, indien de opperwachtmeester hem daartoe opdracht zou hebben gegeven, doch dat zulks niet was gebeurd; dat hij aan alle personen de extracten heeft getoond; dat het alle vonnissen waren van het Kantongerecht te Heerlen;

Overwegende dat in het procesverbaal dd. 11 November 1928 onder 895 op amtseed opgemaakt door L. Frey, opperwachtmeester-commandant der Brigade Koninklijke Maréchaussée te Heerlen, o.m. staat gerelateerd:

dat beklaagde hem, relatant, heeft verklaard als volgt: „Ik beken, dat ik op 26 September 1928 des avonds de post in ontvangst heb genomen aan de poort der kazerne, hierbij was een brief van den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de Kantongerechten te Maastricht en gericht aan den Brigade-commandant der Koninklijke Maréchaussée te Heerlen. Ik heb dezen brief medegenomen naar mijn kamer en den brief onrechtmatig geopend en mij den inhoud onrechtmatig toegeëigend. De inhoud van den brief bestond uit 40 extract-vonnissen en deze heb ik zonder vergunning van den brigadecommandant in mijn bezit gehouden en niet dezen ter hand gesteld. Ik beken, dat ik deze vonnissen gedeeltelijk ten uitvoer gelegd heb, door het in ontvangst nemen van de geldboeten en deze gelden ten eigen bate te hebben aangewend. Hierna heb ik al de 40 extract-vonnissen zoowel, die waarvan ik de geldboete in ontvangst heb genomen, als de anderen, vernietigd door verbranding in de kachel op mijn kamer, toen ik hoorde, dat de vonnissen vermist werden en een onderzoek ernaar ingesteld werd. Ik heb van het extract-vonnissen ten laste van a. J. K., wonende te Heerlen *f* 4.— in ontvangst genomen van een vrouw in de helft van de vorige maand;

b. van het extract-vonnissen ten laste van C. P., wonende te Heerlen, *f* 5.— in ontvangst genomen ook van een vrouw, welke mij te woord stond;

d. van het extract-vonnissen ten laste van J. H. R., wonende te Heerlen, *f* 2.— in ontvangst genomen van een vrouw;

e. van de extract-vonnissen ten laste van J. F., wonende te Heerlen, heb ik van een vrouw twee geldboeten, één van *f* 1.— en één van *f* 2.— in ontvangst genomen;

f. en *g.* van het extract-vonnissen ten laste van H. J. en van J. W., beiden wonende te Heerlen, heb ik van den logementhouder G. in ontvangst genomen *f* 4.— en *f* 5.—, nadat ik eerst acht dagen te voren er was geweest en deze personen toen geen geld hadden.”

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede hebben bevestigd:

1). J. A. Wijnen, 38 jaar rijksklerk 1e klasse, wonende te Maastricht:

dat door hem op 26 September 1928 40 extract-vonnissen per post waren gezonden aan den Brigade-commandant der Koninklijke Maréchaussée te Heerlen; dat die vonnissen waren ten laste van o.a.:

a. J. K., sub rol No. 5509 tot *f* 4.— geldboete,

b. C. P., sub rol No. 5281 tot *f* 5.— boete,

d. J. H. R. sub rol No. 5390 tot *f* 2.— boete,

e. J. F., sub rol No. 5384 en 5391 tot *f* 1.— en *f* 2.— boete,

f. J. W., sub rol No. 5189 tot *f* 5.— boete,

g. H. J., sub rol 5283 tot *f* 4.— boete;

dat hij van den brigade-commandant der Maréchaussée te Heerlen later bericht heeft ontvangen, dat die vonnissen dezen niet bereikt hadden, waarop hij aan hem duplicaten heeft toegestuurd;

2). L. Frey, 51 jaar, opperwachtmeester Koninklijke Maréchaussée, brigade-commandant Heerlen:

dat hij op 22 October 1928 een telephonisch gesprek had met den klerk van het parket van den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het kantongerecht Heerlen, genaamd Wijnen, en hem toen bleek, dat een brief met 40 extract-vonnissen door genoemden ambtenaar om tenuitvoerlegging aan hem toegezonden op 26 September 1928, niet aan zijn adres waren aangekomen; dat beklagde geen vergunning van hem had om den brief met de 40 extract-vonnissen onder zich te houden en die vonnissen ten uitvoer te leggen; dat door beklagde geen gelden van die vonnissen aan hem zijn afgedragen; dat beklagde van hem geen opdracht had om de gelden te innen;

3). G. T., 47 jaar, zonder beroep te Heerlen:

dat ongeveer twee maanden voor 7 December 1928 de haar getoonde Maréchaussée (H. wordt aan getuige voorgebracht) bij haar aan huis is geweest; dat die Maréchaussée een brief in de hand had en zeide, dat hij een vonnis had voor haar zoon en dat hij *f* 4.— moest hebben; dat zij dezen verzocht den volgende dag terug te komen, waarop deze den dag daarna terugkwam; dat zij hem toen *f* 4.— heeft ter hand gesteld;

4). A. A., 44 jaar, zonder beroep te Heerlen:

dat voor geruimen tijd een blonde Maréchaussée bij haar kwam, die zeide dat hij met een vonnis kwam en *f* 5.— moest hebben voor boete voor haar zoon; dat zij, omdat het een Maréchaussée was, de

zaak heeft vertrouwd en hem *f* 5.— heeft gegeven; dat zij een kwitantie vroeg doch dat de Maréchaussée zeide: „Kwitantie geven wij niet”;

5). J. v. A., 42 jaar, zonder beroep te Heerlen:

dat omstreeks October 1928 de haar vertoonde Maréchaussée (H. wordt aan getuige voorgebracht) bij haar kwam om *f* 2.— te halen, die haar zoon als boete was opgelegd; dat zij toen het geld niet had en hem zeide, dat zij het wel zou brengen, waarop de Maréchaussée antwoordde: „Dit hoeft niet, ik zal het wel halen”; dat deze eenige dagen later de *f* 2.— heeft gehaald;

6). F. N., 52 jaar, zonder beroep te Heerlen:

dat ongeveer zes weken voor 7 December 1928 de haar vertoonde Maréchaussée (H. wordt aan getuige voorgebracht) bij haar kwam met eenige papieren in de handen om geld te ontvangen voor twee vonnissen, ten bedrage van *f* 3.—; dat zij toen geen geld had en eenige dagen later dezelfde Maréchaussée terugkwam, wien zij toen de *f* 3.— heeft betaald; dat zij een kwitantie vroeg, doch deze niet kreeg; dat zij hem heeft betaald, omdat hij Maréchaussée was en zij dacht, dat de zaak in orde was;

7). J. W., 61 jaar, stratenmaker te Heerlen:

dat ongeveer twee maanden voor 7 December 1928 een Maréchaussée in het logement kwam, waar hij, getuige, woonde en hem om *f* 5.— boete vroeg, die hem was opgelegd; dat hij geen geld had en acht dagen uitstel vroeg; dat acht daarna die Maréchaussée terugkwam en hij toen tot dezen heeft gezegd: „Ga maar naar den kostbaas”, die hem dat geld heeft gegeven;

8). H. J., 44 jaar, sjouwerman te Heerlen:

dat ongeveer zes weken voor 7 December 1928 de kostbaas van zijn logement hem vertelde, dat er een Maréchaussée was geweest om *f* 4.— te halen voor een boete, die hij, getuige, gekregen had; dat hij toen Zaterdags die *f* 4.— aan den logementhouder heeft gegeven, die hem later zeide, dat hij die *f* 4.— aan den Maréchaussée heeft betaald;

9). C. G., 45 jaar pensionhouder te Heerlen:

dat ongeveer twee maanden voor 7 December 1928 de hem getoonde Maréchaussée (H. wordt aan getuige voorgebracht) bij hem thuis is geweest en heeft gevraagd naar W. en J., omdat hij vonnissen voor hen had; dat in den loop van de volgende week J. en W. hem resp. *f* 4.— en *f* 5.— gaven, om dat geld aan den Maréchaussée, als deze terugkwam, te betalen; dat de Maréchaussée Zaterdags terugkwam en hij toen aan dezen dat geld heeft betaald zonder een kwitantie te hebben ontvangen; dat hij dat geld aan dien Maréchaussée heeft betaald, omdat zulks wel meer voorkwam;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het navolgende hem ten laste gelegde feit heeft begaan, te weten:

dat hij omstreeks de maand October 1928 te Heerlen, met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen:

- a. G. T. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 4.—,
- b. A. A. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 5.—,
- c.,
- d. J. v. A. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 2.—,
- e. F. N. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 3.—,
- f. J. W. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 5.—,
- g. H. J. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 4.—,

listiglijk en in strijd met de waarheid het doende voorkomen, alsof hij opdracht had en bevoegd was tot het innen der gelden, welke verschuldigd waren wegens vonnissen door den Kantonrechter te Heerlen gewezen ten laste van respectievelijk: *a.* J. K., *b.* C. P., *c.*, *d.* J. H. R., *e.* J. F., *f.* genoemden J. W. en *g.* genoemden H. J., daarbij aan de personen genoemd onder a, b, d, e en f, de extracten betrekkelijk bedoelde vonnissen toonende, welke door den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht Heerlen aan beklaagdes brigade-commandant ter behandeling waren toegezonden, daarbij opgevende, dat indien de verschuldigde boeten niet betaald werden, de subsidiaire hechtenis zou ten uitvoer gelegd worden en aan hen, die na betaling om een bewijs vroegen, opgevende, dat kwitanties niet werden gegeven, zulks terwijl hij noch van zijn brigade-commandant, noch van eenige andere bevoegde autoriteit of meerdere opdracht had gekregen tot het op voorschreven wijze innen der boeten, noch uit eigen hoofde daartoe bevoegd was, doch hij uitsluitend handelde om de te ontvangen gelden ten eigen bate te behouden;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde overbodig is;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien art. 2, 6, 23 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 27, 57 en 326 Wetboek van Strafrecht, 193 en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan.

Qualificeert het als: oplichting, meermalen gepleegd;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straf van 14 November 1928 af in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 23 Januari 1929.¹⁾

President-plv.: Mr. J. Sickenga.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee M. H. van Dulm, Kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren, Officier van Administratie der 1e klasse A. van Houte en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse P. J. Stroo.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. C. P. Eecen, te Oudkarspel.

Opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om tijdens eene oefening in het seinen de gegeven seinen op te nemen.

Weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om te gaan zwemmen en opzettelijk in die ongehoorzaamheid volhard nadat twee meerderen hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid hadden gewezen.

In beide gevallen was de order gegeven in den dienst en hield in een duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd, was mitsdien een dienst-bevel.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen X., matroos der 3e klasse, oud .. jaar, geboren te, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 14 December 1928 en d.d. 20 December 1928;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad d.d. 10 Ja-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 19 Februari 1929 bevestigd. Red. M. R. T.

nuari 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde telastegelegde:

1e. dat hij dienende als matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, welk schip op weg was van Cadix naar den Helder en alzoo zich bevond buiten het Rijk in Europa, aan boord van dat schip op 22 November 1928, nadat de bootsman J. C. Wolf, toegevoegd aan de afdeeling matrozen tot welke beklaagde behoorde, hem, beklaagde, order gegeven had tijdens een oefening in het seinen de gegeven seinen op te nemen, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

2e. dat hij, dienende als matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, liggende te Willemsoord, aldaar op den 4den December 1928, toen de aan boord van dat schip dienende luitenant ter zee der 2e klasse J. R. L. Lebeau hem gelast had te gaan zwemmen, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende hij, beklaagde, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard, nadat genoemde luitenant ter zee der 2e klasse en de luitenant ter zee der 2e klasse E. E. B. Lacomblé hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid hadden gewezen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 12 Januari 1929, waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 23 Januari 1929 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd ¹⁾ en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot eene voorwaardelijke gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met een proeftijd van één jaar;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij 23 September 1927 te Vlissingen is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren na het verlaten van het opleidingsschip;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 1° telastegelegde: dat heeft verklaard de getuige J. C. Wolf, bootsman aan boord Hr. Ms., „Hertog Hendrik”: dat op 22 November 1928 aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, welk schip toen op weg was van Cadix naar den Helder en alzoo zich bevond buiten het Rijk in Europa, de afdeeling matrozen, waartoe ook beklaagde behoorde en waaraan hij, getuige, als bootsman was toegevoegd, oefening hadden in het seinen;

dat hij, getuige, nadat hem in den loop van den morgen van voornoemden dag eenige malen gerapporteerd was dat de beklaagde onwillig was om de gegeven seinen op te nemen, naar den be-

1) Hierachter gedeeltelijk overgenomen.

klaagde is toegegaan en hem heeft gelast de te geven seinen op te nemen met de woorden: „hier heb je lei en griffel en neem nou op, hetgeen geseind wordt”; dat de beklaagde opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen en niets op zijn lei heeft geschreven;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is X., oud . . jaar, geboren te; dat hij het laatst heeft gediend als matroos 3e klasse aan boord Mr. Ms. „Hertog Hendrik”; dat hij 23 September 1927 te Vlissingen is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaar na het verlaten van het opleidingsschip;

dat op 22 November 1928, terwijl hij diende als matroos 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, welk schip toen op weg was van Cadix naar den Helder, de afdeeling matrozen, waartoe hij behoorde, oefening had in het seinen; dat tijdens de oefening de bootsman Wolf hem, beklaagde, een lei en een griffel heeft gegeven en hem heeft gelast de seinen die gegeven werden op te nemen; dat hij heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen, omdat hij geen zin had;

Overwegende dat door de verklaringen van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 1° is telastgelegd;

Overwegende dat de order is gegeven in den dienst en inhield een duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en mitsdien was een dienstbevel;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 2° telastgelegde:

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. J. R. L. Lebeau, luitenant ter zee 2e klasse aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”: dat op 4 December 1928, terwijl hij officier van de wacht was aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, liggende te Willemsoord, de afdeeling matrozen, waartoe beklaagde behoorde, moest gaan zwemmen; dat hem op een gegeven oogenblik gerapporteerd werd dat X. weigerde om te gaan zwemmen; dat hij, getuige, beklaagde vervolgens gelast heeft om te gaan zwemmen, maar dat de beklaagde zeide: „ik doe het niet” en aan de order geen gevolg gaf; dat hij, getuige, daarna den beklaagde heeft aangezegd, dat bij niet gehoorzamen hij zich zou schuldig maken aan dienstweigering en na eenigen tijd den beklaagde weer heeft gelast met de woorden: „haal je badgoed op, en ga zwemmen”; dat de beklaagde weigerde aan die order gevolg te geven door te zeggen: „ik doe het niet” en ook niet is gaan zwemmen;

2e. E. E. B. Lacomblé, luitenant ter zee 2e klasse aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”: dat op 4 December 1928, terwijl hij diende als luitenant ter zee 2e klasse aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, liggende te Willemsoord, hem gerapporteerd werd dat X. weigerde om de order op te volgen van den luitenant ter zee

Lebeau om te gaan zwemmen; dat hij den beklaagde daarna uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen, door te zeggen dat hij zich bij niet gehoorzamen aan dienstweigering schuldig maakte en in de gevangenis zou komen; dat hij vervolgens de order door voornoemden officier heeft doen herhalen, maar dat de beklaagde heeft nagelaten hieraan te gehoorzamen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat op 4 December 1928, toen hij diende als matroos 3e klasse aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, liggende te Willemsoord, de afdeeling matrozen waartoe hij behoorde moest gaan zwemmen; dat hij evenwel niet aantrad om te gaan zwemmen en de luitenant ter zee Lebeau hem even later gelastte: „ga je handdoek halen en ga zwemmen”; dat hij, beklaagde, hierop antwoordde: „ik ga niet” en nagelaten heeft aan de order te gehoorzamen; dat de heer Lebeau, zoomede de heer Lacomblé, hem vervolgens op de gevolgen van zijn weigering hebben gewezen door te zeggen dat hij zich aan dienstweigering zou schuldig maken; dat de heer Lebeau hem daarna weer gelastte om te gaan zwemmen, maar dat hij, beklaagde, geweigerd heeft hieraan te voldoen en niet is gaan zwemmen;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 2° is telastegelegd;

Overwegende dat de order is gegeven in den dienst en inhiel een duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en mitsdien was een dienstbevel;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert 21 December 1928 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen 1, 60, 114 1e lid en 3e lid aanhef en 1° Wetboek van Militair Strafrecht; 27 Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtpleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 1° en 2° is telastegelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 21 December 1928 in voorloopige hechte-

nis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

EISCH en CONCLUSIE, den Zeekrijgsraad te Willemsoord overgegeven in de zaak, aanhangig tusschen den Fiscaal, ter eenre, en X., matroos der 3e klasse, gedetineerde, ter andere zijde.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord,

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat X., oud . . jaren, geboren en laatst gewoond te, matroos der 3e klasse, thans gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord, voor den Zeekrijgsraad terecht staat ter zake:

1e. enz.

2e. enz.

Overwegende dat de gedetineerde enz.;

Overwegende dat ten processe als getuige zijn gehoord:

1e. enz.

2e. enz.

3e. enz.

4e. enz.

5e. enz.

Overwegende dat de beklaagde op 22 December 1928 en op 4 Januari 1929 ten processe verklaringen heeft afgelegd, die hij na voorlezing voor den Zeekrijgsraad heeft bevestigd en dat hij daarbij is blijven volharden;

Overwegende dat uit bovenstaande bewijsmiddelen blijkt, enz.

Overwegende dat het aldus als bewezen voorgedragene moet worden gequalificeerd als: enz.

Overwegende omtrent de op te leggen straf, dat de beklaagde als reden voor zijn gedragingen geen andere weet op te geven, dan dat hij uit koppigheid gehandeld heeft en dat het hem er niet om te doen was uit den zeedienst verwijderd te worden;

dat een reden als laatstbedoeld ook niet voor de hand ligt, daar hij tijdens zijn opleidingstijd, die eerst op 31 October 1928 — dus heel kort vóór het gebeurde — verstreken was, op een veel eenvoudiger manier desgewenscht van zijn dienstverband had kunnen bevrijd worden;

dat uit het gehouden onderzoek van geen andere reden blijkt, die geleid zou kunnen hebben tot beklaagde's gedraging;

dat deze reden ondergeteekende niet onaannemelijk voorkomt in verband met de verklaringen van die getuigen, die hem goed kennen, aangaande zijn persoonlijkheid hebben afgelegd;

dat bij het bepalen der straf rekening er mede gehouden is dat het hier betreft een zeer jeugdig schepeling, 18 jaar oud;

dat hij nog niet heel lang in dienst is, n.l. sedert 23 September 1927;

dat hij eerst eenige weken vóór het gebeurde de opleiding te Vlissingen verlaten had;

dat hij een zeer vlotte bekentenis heeft afgelegd en een op waarheid berustend verslag van het gebeurde gegeven heeft;

dat een en ander wel redenen zijn om den beklagde niet met denzelfden maatstaf te behandelen als in een dergelijk geval met oudere schepelingen pleegt te geschieden;

dat aan den anderen kant echter niet vergeten dient te worden, dat beklagde van hetgeen hij misdeed goed op de hoogte was en dat hij de situatie van het oogenblik begrepen heeft; dat bovendien door de meerderen, die met hem ter zake te maken hadden, lankmoedig tegen hem is opgetreden, zoodat ook hij daardoor niet in het minst geïrriteerd of uit zijn evenwicht geraakt kan zijn, hetgeen ook uit zijn eigen verklaringen blijkt;

dat met het hierboven vermelde rekening houdende en tevens in aanmerking nemende het feit, dat de beklagde nog in de puberteitsjaren verkeert, ondergeteekende van meening is, dat het niet noodzakelijk is op beklagde een *onvoorwaardelijke* straf toe te passen, maar dat volstaan kan worden met een *voorwaardelijke* veroordeeling, waartegen het militair belang zich ten deze niet verzet;

dat in verband met den ernst der feiten de op te leggen straf dan echter niet gering zal dienen te zijn;

dat er voorts termen aanwezig zijn om de voorloopige hechtenis sedert 21 December 1928 geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen enz.;

Concludeert, dat de Krijgsraad:

het den beklagde ten laste gelegde wettig en overtuigend be-
wezen en hem daaraan schuldig verklare;

het aldus bewezen verklaarde qualificeere als hooger werd aan-
gegeven;

hem te dier zake veroordeele tot een gevangenisstraf voor den
tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroor-
deelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert den
21sten December 1928 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij
een eventueele uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in min-
dering zal worden gebracht;

bevele echter dat deze straf *niet* zal worden ondergaan, tenzij de
Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroor-
deelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij te stellen op
één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, en zolang
hij militair is, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder
artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen
aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel
2 Nos. 2—6 dier Wet.

In den Zeekrijgsraad overgegeven.

Willemsoord, 23 Januari 1929.

De Fiscaal voornoemd,

G. H. VAN DRIEL.

MEMORIE VAN APPEL IN DE ZAAK VAN DEN MATROOS DER 3DE KLASSE X.

Willemsoord, 24 Januari 1929.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof mede te deelen, dat de overwegingen, die bij mij gegolden hebben bij het instellen van hooger beroep tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad d.d. 23 Januari 1929 contra den matroos der 3de klasse X, neergelegd zijn in mijn eisch en conclusie.

Speciaal met het oog op den jeugdigen leeftijd van dezen beklagde en de goede beoordeelingen die over hem gegeven zijn (zie extract-conduiteboekje), was ik van meening, dat hier een strenge *voorwaardelijke* straf beter op haar plaats was dan de thans hem opgelegde *onvoorwaardelijke*.

Wanneer deze schepeling weet, dat hem bij overtreding tegen de rechtsorde of tegen de militaire tucht in het algemeen een straf van b.v. 6 maanden gevangenisstraf boven het hoofd hangt, dan geloof ik wel dat dit vooruitzicht hem zal weerhouden van het plegen van dergelijke overtredingen.

Mijne meening in deze is dan ook, dat van een *voorwaardelijke* straf in dit geval meer opvoedkundige kracht zal uitgaan dan van een *onvoorwaardelijke*.

Met het oog op de door mij voorgestelde voorwaardelijke straf had ik tevens het voorstel gedaan den beklagde uit zijn arrest te ontslaan. In verband met de hem door den Krijgsraad opgelegde onvoorwaardelijke straf werd dit verzoek afgewezen.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,
G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 19 December 1928. ¹⁾

President-plv.: Dr. J. Sickenga.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee M. H. van Dulm, Hoofdofficier van Administratie der 2e klasse titulair E. G. P. van Sijpveld, Kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren en Officier van Administratie der 1e klasse J. W. Goossens.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Dr. G. H. van Driel.

Raadsman: Dr. P. R. de Haars, te Alkmaar.

Desertie in tijd van vrede. Diefstal meermalen (vijfmalen) gepleegd.

Inwilliging van het verzoek van den raadsman tot het doen instellen van een onderzoek naar beklagdes geestvermogens niet noodig geoordeeld.

¹⁾ Zie hierna de sententie van het H.M.G. van 2 April 1929. Red. M.R.T.

Den Krijgsraad is ten processe gebleken, dat beklagde wel is waar in sterke mate behept is met fantastische neigingen en in niet geringe mate lijdt aan weinig gefundeerde zelfoverschatting, mitsdien eenige ziekelijke storing zijner geestvermogens als bij hem bestaande, moet worden aangenomen. Niettemin is de Krijgsraad, nu het doel van beklagdes handelingen logisch is te verklaren, van oordeel dat die ziekelijke storing niet in die mate aanwezig is, dat art. 37, 1e lid, W. v. S. zou moeten worden toegepast. Wèl beslist de Raad dat er aanleiding bestaat om te bepalen dat de op te leggen straf (één jaar gevangenisstraf) zal worden ondergaan in eene bijzondere strafgevangenis. Beklaagde wordt verder op grond van de begane feiten ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: X., gewoon dienstplichtig olieman, oud .. jaar, geboren te, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 5 November 1928;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad d.d. 6 December 1928 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde:

1°. dat hij dienende als gewoon dienstplichtig olieman aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” te Willemsoord, aldaar op den 28sten Juli 1928 te 11 uur namiddag, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op den 19den October 1928 onder geleide aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord is teruggebracht, hebbende hij zich naar het buitenland verwijderd;

2°. dat hij op 6 Juli 1928 te Den Helder een heerenrijwiel, merk Burgers, voorzien van een electriche lantaarn, welk rijwiel geplaatst was nabij het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel aldaar en hetwelk toebehoorende aan H. F. Andriessen, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, zonder van iemand vergunning daartoe te hebben heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij opzettelijk een heerenrijwiel, merk Burgers, voorzien van een electriche lantaarn, toebehoorende aan H. F. Andriessen voornoemd, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, welk rijwiel met lantaarn hij op 6 Juli 1928 van voor het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder zonder vergunning van iemand te hebben had weggenomen om deze zaken te gebruiken en welke voorwerpen hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door rijwiel

en lantaarn eerst gedurende eenige dagen buiten weten van den rechthebbende te doen verblijven in het Algemeen Militair Tehuis te Den Helder en door vervolgens op 12 Juli 1928 rijwiel en lantaarn te verkoopen aan een zekeren R. T. Oost te Den Helder voor een bedrag van *f* 25 of daaromtrent, welk geld hij ten eigen bate heeft aangewend;

3°. dat hij op 13 Juli 1928 te Den Helder een heerenrijwiel, merk P. H., hetwelk geplaatst was in of nabij het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel aldaar, welk rijwiel toebehoorde aan den sergeant-vliegtuigmaker J. A. Neugebauer, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zonder van iemand vergunning daartoe te hebben heeft weggenomen, met het oogmerk om zich dat rijwiel wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij opzettelijk een heerenrijwiel, merk P. H., toebehoorende aan J. A. Neugebauer voornoemd, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welk rijwiel hij op 13 Juli 1928 van voor of uit het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder zonder vergunning van iemand te hebben had weggenomen voor een gebruik van korten duur en welk voorwerp hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dit rijwiel eerst eenige dagen onder zich te houden en op te bergen buiten weten van den rechthebbende in een café te Den Helder, het vervolgens mede te nemen naar Amsterdam en het aldaar spoorloos te doen verdwijnen;

4°. dat hij op of omstreeks 10 Juli 1928 uit een niet bij hem in gebruik zijnd kastje aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” liggende te Willemsoord (Den Helder) een fotografietoestel, merk Kodak, toebehoorende aan den leerling-stoker T. Klok, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zonder van iemand vergunning daartoe te hebben heeft weggenomen, met het oogmerk om zich dat voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen, hebbende hij dit voorwerp eerst aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” verstoep en vervolgens op 12 Juli 1928 te Den Helder verkocht aan een zekeren R. T. Oost voor ongeveer *f* 12, welk bedrag hij ten eigen bate heeft aangewend;

5°. dat hij op of omstreeks 28 Juli 1928 uit een kast, staande in het Hotel Woud gelegen aan de Spoorstraat te Den Helder, welke kast hij met na te melden zeemilicien in gebruik had, een rieten handkoffer inhoudende een blauw colbertcostuum en eenige andere kleedingstukken, al welke goederen toebehoorden aan den zeemilicien D. A. Roggeveen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zonder van iemand vergunning daartoe te hebben heeft weggenomen, met het oogmerk zich bovengenoemde voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, hebbende hij deze kleedingstukken deels verkocht, deels zoekgemaakt en zijnde de rieten handkoffer ten huize van beklaagde te Amsterdam op 18 October 1928 in beslag genomen;

6°. dat hij in den loop van Juni 1928 uit het Algemeen Militair

Tehuis gelegen aan de Spoorstraat te Den Helder een heerenrijwiel, merk Gazelle, toebehoorende aan den zeemilicien P. van der Veen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zonder van iemand vergunning daartoe te hebben heeft weggenomen, met het oogmerk om zich dat rijwiel wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 8 December 1928, waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 19 December 1928 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en vier maanden met aftrek van het preventief arrest sedert 19 October 1928;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij 1 Maart 1928 in dienst is opgekomen, zijnde gewoon dienstplichtige der lichting 1928, gemeente;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 1°. telastegelegde: dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. Hertog Hendrik te Willemsoord inhoudt onder: „H. W. en D. W. van Zondag 29 Juli 1928, 8 uur baksgewijs. Mankeert van passagieren olieman Z. M. X., van Zaterdag 28 Juli '28 11 uur n.m.” en onder: „Reewacht van Maandag 27 Augustus 1928. Afgevoerd als deser-teur olieman Z. M. X.”;

dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord inhoudt onder: „Reewacht van Vrijdag 19 October 1928. Ten 5 u. 10 wordt onder geleide aan boord gebracht de olieman Z. M. X., gedeserteerd van Hr. Ms. Hertog Hendrik”;

dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is X., oud .. jaar, geboren te; dat hij het laatst heeft gediend als olieman Z. M. aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij 1 Maart 1928 in dienst is opgekomen, zijnde gewoon dienstplichtige der lichting 1928, gemeente; dat hij dienende als gewoon dienstplichtig olieman aan boord van Hr. Ms. Hertog Hendrik te Willemsoord op 28 Juli 1928 ging passagieren en des avonds om 11 uur weer aan boord moest terug zijn; dat hij toen echter niet is teruggekeerd, doch opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op den 19den October 1928 onder geleide aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord is teruggebracht; dat hij tijdens zijn afwezigheid in Engeland, Frankrijk en België is geweest;

dat heeft verklaard de getuige:

Y., dat hij eenigen tijd vóór 15 November 1928 met zijn broer

X. een reis naar het buitenland heeft gemaakt en o.a. in Engeland en België is geweest;

dat door den inhoud van opgamelde bescheiden, de verklaringen van den getuige en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem subsidiair is telastegelegd;

Overwegende omtrent het den beklagde onder 2° telastegelegde: dat hebben verklaard de getuigen:

1°. H. F. Andriessen: dat hij op 6 Juli 1928 zijn heerenrijwiel, merk Burgers, voorzien van een electriche lantaarn geplaatst heeft nabij het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder en na eenigen tijd constateerde dat fiets met lantaarn verdwenen waren; dat hij aan niemand vergunning had gegeven zijn fiets of lantaarn weg te nemen of daarover te beschikken;

2°. R. T. Oost: dat hij op 12 Juli 1928 van den beklagde een fiets, merk Burgers, voorzien van een electriche lantaarn heeft gekocht voor f 25;

dat de beklagde heeft verklaard: dat hij op 6 Juli 1928 voor het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te den Helder een heerenrijwiel, merk Burgers, voorzien van een electriche lantaarn zag staan, welke voorwerpen hem niet toebehoorden; dat hij, zonder van iemand daartoe vergunning te hebben, fiets met bijbehorende lantaarn heeft weggenomen en in het Militair Tehuis te Den Helder heeft neergezet; dat hij eenige dagen later voornoemde voorwerpen aan een zekeren Oost heeft verkocht voor f 25;

dat de beklagde heeft opgegeven, dat hij bij het wegnemen van fiets en lantaarn niet het oogmerk had om zich deze voorwerpen wederrechtelijk te toe te eigenen, hetgeen de Krijgsraad verwerpt op grond dat de beklagde toch al direkt als heer en meester over meergenoemde voorwerpen beschikte en ze terstond neerzette op een voor den rechtmatigen eigenaar onbekende plaats; dat de Krijgsraad dan ook aanneemt dat het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening reeds op het oogenblik van het wegnemen bestond;

dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is telastegelegd, met dien verstande dat het rijwiel met lantaarn toebehoorden aan H. F. Andriessen;

Overwegende omtrent het den beklagde onder 3°. telastegelegde: dat heeft verklaard de getuige:

J. A. Neugebauer, sergeant-vliegtuigmaker: dat hij op 13 Juli 1928 zijn heerenrijwiel, merk P. H., geplaatst had in het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder en na eenigen tijd bemerkte dat dit verdwenen was; dat hij aan niemand vergunning had gegeven zijn fiets weg te halen of daarover te beschikken;

dat de beklagde heeft verklaard: dat hij in den avond van 13 Juli 1928 tegen het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder een heerenrijwiel zag staan, hetgeen hem

niet toebehoorde; dat hij, zonder daartoe van iemand vergunning te hebben bekomen, dat rijwiel heeft weggenomen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen;

dat door de verklaringen van den getuige en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is telastegelegd, met dien verstande dat het rijwiel toebehoorde aan den sergeant-vliegtuigmaker F. A. Neugebauer en geplaatst was in het gebouw van den Bond van Minder Marinepersoneel te Den Helder;

Overwegende omtrent het den beklagde onder 4°. telastegelegde: dat hebben verklaard de getuigen:

1°. T. Klok, leerling-stoker: dat hij op 15 Juli 1928 bemerkte, dat zijn fototoestel, merk Kodak en hetzelfde als ten processe aanwezig, verdwenen was uit zijn kastje dat hij in gebruik had aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, destijds liggende te Willemsoord; dat hij aan niemand vergunning had gegeven zijn fototoestel weg te nemen of daarover te beschikken;

2°. R. T. Oost: dat hij op 12 Juli 1928 van beklagde een fototoestel heeft gekocht voor *f* 12, merk Kodak en hetzelfde als ten processe aanwezig;

dat de beklagde heeft verklaard: dat hij omstreeks 10 Juli 1928 aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, destijds liggende te Willemsoord, uit het kastje van den leerling-stoker Klok een fotografiestoestel heeft weggenomen, merk Kodak en hetzelfde als ten processe aanwezig, met het oogmerk om zich dat toestel wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij het toestel eerst aan boord Hr. Ms. „Hertog Hendrik” heeft verstopt en het den volgende dag aan een zekeren Oost heeft verkocht voor *f* 12, welk geld hij ten eigen bate heeft aangewend;

dat ten processe aanwezig is een fotografiestoestel, merk Kodak;

dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde en door de eigen waarneming van den Krijgsraad bij de bezichtiging van het bovenvermelde overtuigingsstuk bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 4° is telastegelegd, met dien verstande dat de beklagde het fotografiestoestel omstreeks 10 Juli 1928 heeft weggenomen en het toestel toebehoorde aan den leerling-stoker Klok;

Overwegende omtrent het den beklagde onder 5°. telastegelegde: dat hebben verklaard de getuigen:

1°. D. A. Roggeveen, zeemilicien: dat hij op 30 Juli 1928 bemerkte dat uit een kast, staande in het hotel Woud, gelegen aan de Spoorstraat te den Helder, en welke kast hij sinds eenigen tijd met beklagde in gebruik had, de navolgende hem toebehoorende goederen verdwenen waren, t.w.: een rieten handkoffer, dezelfde als ten processe aanwezig, zoomede een zich in die koffer bevindend blauw colbertcostuum en nog eenige andere kledingstukken; dat

hij aan niemand recht of vergunning had gegeven voornoemde goederen weg te halen of daarover te beschikken;

2°. Y., dat in October 1928 te zijnen huize een rieten koffer is in beslag genomen, welke door beklagde aldaar was achtergelaten;

dat de beklagde heeft verklaard: dat hij op 28 Juli 1928 uit een kast, staande in het hotel Woud, gelegen aan de Spoorstraat te Den Helder, welke kast hij met zeemilicien Roggeveen in gebruik had, zonder daartoe van iemand vergunning te hebben, heeft weggenomen de navolgende goederen, t.w.: een rieten handkoffer, dezelfde als ten processe aanwezig, inhoudende een blauw colbertcostuum en eenige andere kledingstukken, met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij de rieten handkoffer te zijnen huize in Amsterdam heeft achtergelaten en de kledingstukken deels heeft verkocht, deels zijn zoekgeraakt;

dat ten processe aanwezig is een rieten handkoffer;

dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde en door de eigen waarneming van den Krijgsraad bij de bezichtiging van het bovenvermeld overtuigingsstuk bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 5°. is telastegelegd, met dien verstande dat beklagde bedoelde goederen op 28 Juli 1928 heeft weggenomen;

Overwegende omtrent het den beklagde onder 6°. telastegelegde: dat heeft verklaard de getuige:

P. van der Veen, zeemilicien: dat hij in het begin van de maand Juni 1928 zijn heerenrijwiël, merk Gazelle, hetzelfde als ten processe aanwezig, heeft neergezet in het Algemeen Militair Tehuis, gelegen aan de Spoorstraat te Den Helder, en bij het verlaten van het gebouw constateerde dat voornoemd rijwiël verdwenen was; dat hij aan niemand recht of vergunning had gegeven zijn fiets weg te nemen of daarover te beschikken;

dat de beklagde heeft verklaard: dat hij half Juni 1928 uit het fietsenrek, staande in de gang van het Algemeen Militair Tehuis gelegen aan de Spoorstraat te Den Helder, zonder daartoe van iemand vergunning te hebben, een rijwiël heeft weggenomen, hetzelfde als ten processe aanwezig, met het oogmerk om zich dat rijwiël wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij later heeft bemerkt dat het rijwiël het merk „Gazelle” droeg;

dat ten processe aanwezig is een heerenrijwiël, merk „Gazelle”;

dat door de verklaringen van den getuige en die van den beklagde en door de eigen waarneming van den Krijgsraad bij de bezichtiging van het bovenvermelde overtuigingsstuk bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 6°. is telastegelegd;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden gequalificeerd:

1°. „Desertie in tijd van vrede, hebbende de schuldige zich naar het buitenland verwijderd”;

2°. „Diefstal, meermalen gepleegd”;

Overwegende dat beklaagde's raadsman heeft verzocht een onderzoek naar beklaagde's geestvermogens te doen instellen;

Overwegende dienaangaande, dat den Krijgsraad ten processe is gebleken, dat beklaagde weliswaar in sterke mate behept is met fantastische neigingen en in niet geringe mate lijdt aan weinig gefundeerde zelfoverschatting, zulks blijkende o.a. uit het zich noemen met titels waarop hij niet de minste aanspraak heeft en de wijze waarop hij zijn desertie beschrijft, en mitsdien eenige ziekelijke storing zijner geestvermogens als bij hem bestaande wordt aangenomen, niettemin de Krijgsraad, nu het doel van zijn handelingen logisch te verklaren is, van oordeel is dat de ziekelijke storing zijner geestvermogens niet in die mate aanwezig is, dat artikel 37 eerste lid zou moeten worden toegepast;

Overwegende dat de krijgsraad in verband met het vermelde in bovenstaande overweging van oordeel is, dat op grond van artikel 37a Wetboek van Strafrecht aanleiding bestaat om te bepalen dat de op te leggen straf in een bijzondere strafgevangenis zal worden ondergaan;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl deze op grond van de begane feiten ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven;

Gelet op het door den beklaagde sedert 19 October 1928 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen 1, 2, 23, 60, 62, 98 eerste lid aanhef en 1°, 1) 99 eerste lid aanhef en 5°. Wetboek van Militair Strafrecht; 17a, 27, 37a, 57, 310 Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 190, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, de feiten hem onder 1°. tot en met 6°. telastegelegd, gelijk hooger overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar;

Gelast dat deze straf in een bijzondere strafgevangenis zal worden ondergaan;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 19 October 1928 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

1) Bedoeld zal zijn: 2°.

Gelast de teruggave van het als stuk van overtuiging gediend hebbende fotografietoestel aan R. T. Oost te Den Helder, de rieten handkoffer aan den zeemilicien D. A. Roggeveen en het heerenrijwiel aan den zeemilicien P. van der Veen, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde onder 1°. primair is telastegelegd en spreekt hem hiervan vrij;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

MEMORIE VAN APPÈL IN DE ZAAK VAN DEN GEWOON DIENTPLICHTIG-OLIEMAN X.

Willemsoord, den 21sten December 1928.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof mede te deelen, dat de navolgende overwegingen bij mij gegolden hebben bij het eischen der straf tegen X.

Een psychiatrisch onderzoek werd door mij niet noodig geacht, daar ik in het optreden van den beklaagde niets onbegrijpelijks kon vinden, ten minste niet meer onbegrijpelijke dingen dan in het algemeen aangetroffen worden. Het eene feit volgde, van zijn kant bekeken, logisch op het andere.

Toen de opeenstapeling van feiten te groot werd en hem de grond te warm onder de voeten begon te worden, is hij gedeserteerd. Toch ben ik wel tot de conclusie gekomen, dat er in de geestelijke vermogens van dezen beklaagde eenige aberratie schuilt. Ik heb dat afgeleid uit zijn geheele manier van doen — praten met vreemde citaten, zich titels toekennen die men niet heeft (chief engineer), indruk kunnen maken door een zeker zelfbewust optreden (Klok leent hem nog *f* 10, hoewel beklaagde reeds van diefstallen verdacht werd), zijn vader uitgeven voor bankdirecteur op wien hij chèques kon afgeven, enz. — hetgeen er op wijst, dat hij in zekere mate overeenkomt met het type „Hochstapler”, gelijk dit beschreven is in het Tijdschrift voor Strafrecht deel XXXIV.

Ik heb ook aangenomen, dat die geringe geestelijke storing van zijn geestvermogens — van een ernstige storing is hier m.i. geen sprake — een gevolg is van hereditaire degeneratie (het bij de stukken gevoegde dossier betreffende zijn voorgeschiedenis geeft hieromtrent uitsluitel).

Hoewel ik beklaagde wel eenigermate behept acht met psychopathische eigenschappen, vond ik het niet noodig de speciale straffen en maatregelen voor psychopathen te zijnen aanzien voor te stellen; een ter beschikking van de Regeering stellen zou bij dezen persoon, die al jaren lang in allerlei gestichten geweest is, niet veel uitwerking hebben. Ook achtte ik het niet noodzakelijk, dat

dadelijk artikel 17a van het Wetboek van Strafrecht zou worden toegepast.

Ik kwam tot de conclusie dat beklaagde gestraft behoorde te worden volgens de regelen, die tot nu toe voor iedereen gelden.

Een voorwaardelijke straf kon ik niet voorstellen, omdat in de eerste plaats de antecedenten van den beklaagde hiertoe in het geheel geen aanleiding gaven, het tegendeel is eerder het geval; in de tweede plaats, omdat het mij niet mogelijk was doeltreffende bijzondere voorwaarden te stellen; uitsluitend de algemeene voorwaarde toch zou hier niets baten, en in de derde plaats achtte ik, gezien de zwerversnatuur van dezen beklaagde, het niet mogelijk behoorlijk toezicht op de naleving der voorwaarden te doen uitoefenen.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 2 April 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Dr. D. J. Veegens, te 's-Gravenhage.

Het H. M. G. acht de door den Krijgsraad opgelegde straf te zwaar en vermindert haar van één jaar tot zes maanden.

Beklaagde niet ongeschikt geacht om op grond van de begane misdrijven in den militairen stand te blijven.

Evenmin vindt het Hof aanleiding om te bepalen — gelijk de Krijgsraad gedaan had — dat de opgelegde gevangenisstraf in eene bijzondere strafgevangenis zal worden ondergaan (art. 17a W. v. S.).

Onder de in mindering gebrachte preventieve hechtenis ook gerekend de tijd door den (niet op vrije voeten zijnden) beklaagde ter waarneming doorgebracht in het Rijksasyl voor psychopathen te Leiden.

In de zaak van den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis¹⁾ op den 19den December 1928 door dien

¹⁾ Zie het hiervóór opgenomen vonnis van den Zeekrijgsraad.

Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

X., oud .. jaar, geboren te, gewoon dienstplichtig-olieman aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, geïntimeerde, en van X., voornoemd, appellant van gemeld vonnis, tegen den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de door den fiscaal ingediende memorie behelzende de middelen en gronden waarop het beroep steunt;

Gezien de oproepingen, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde strafgevangenisstraf en den last dat deze straf in eene bijzondere strafgevangenis zal worden ondergaan, daar die gevangenisstraf aan het Hof te zwaar is voorgekomen en het Hof geene aanleiding vindt ten deze artikel 17a van het Wetboek van Strafrecht toe te passen, en behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, daar het Hof den beklaagde niet op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven;

Overwegende dat het Hof zich alzoo overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde wetsartikelen, — met uitzondering van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de artikelen 17a en 37a van het Wetboek van Strafrecht, — alsmede van de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen zover betreft de aan beklagde opgelegde straffen en den last tot het ondergaan van de opgelegde gevangenisstraf in eene bijzondere strafgevangenis;

En te dien aanzien opnieuw recht doende,

Veroordeelt beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, waaronder ook te rekenen de tijd door hem ter waarneming doorgebracht in het Rijksasyl voor psychopathen te Leiden, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 19 October 1928 af geheel in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor al het overige. ¹⁾

1) Deze veroordeelde is van eind Januari tot half Maart ter observatie opgenomen geweest in het Rijksasyl te Leiden. Het H. M. G. heeft Dr. D. Wiersma tot deskundige benoemd om een onderzoek in te stellen naar beklagdes geestvermogens, ter beantwoording van de vraag of het ten laste gelegde hem kan worden toegerekend en te doen blijken van zijne gevoelens inzake de maatregelen die op beklagde behooren te worden toegepast.

*Dr. Wiersma heeft daarop een uitgebreid rapport opgemaakt, waarvan de **Conclusie** luidt als volgt:*

„Bij onze patient bestaat een pathologies verhoogde emotionaliteit, die bij het tot stand komen van zijn misdrijf een aantoonbare rol heeft gespeeld.

Daaruit volgt, dat de toerekeningsvatbaarheid enigszins is afgenomen, hoewel er van een aanmerkelijke vermindering der toerekeningsvatbaarheid niet kan worden gesproken.

De prognose der pathologiese afwijking is niet ongunstig. Met de leeftijd pleegt de emotionaliteit af te nemen en het is te voorzien, dat wanneer patient eenmaal de manlike leeftijd zal hebben bereikt, zijn emotionaliteit, hoewel nog groot, toch binnen de normale grenzen zal blijken te liggen. Bepaalde geneeskundige maatregelen behoeven te zijnen opzichte niet te worden genomen.

Wel is het gewenst, patient, liefst in een positie, die met zijn neigingen en zijn bekwaamheden strookt, gedurende een lange tijd onder toezicht te houden.

Indien het Hof tot een voorwaardelijke veroordeling mocht besluiten, zou ik gaarne willen wijzen op de wenselijkheid van een lange proeftijd.”

Red. M. R. T.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 10 Mei 1929.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. Kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, Mr. A. C. H. Graafland, Gep. Kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. H. Lamberts.

Wel is waar gaat aan verlaging veelal een waarschuwing vooraf, doch noodzakelijk is zulks niet, terwijl ook de omstandigheid, dat de zwaarste straf vóór verlaging nog niet op klager werd toegepast, geen reden oplevert om, indien het gepleegde feit van ernstigen aard is, niet onmiddellijk tot verlaging over te gaan.

Geld leenen van een mindere en dat niet tijdig terugbetalen. De verhouding van den meerdere tot den mindere (korporaal der mariniers versus een bevriend stoker-olieman, verlaagd korporaal-machinist) geeft het H. M. G. aanleiding om i.c. verzachtende omstandigheden aan te nemen. Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Verlaging gewijzigd in 10 dagen streng arrest met inhouding van soldij.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 5 April 1929, van den, aan boord Hr. Ms. „Java” dienenden, marinier der 2e klasse K., stamboeknummer, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 25 Februari 1929 door den commandant van de Marinekazerne „Goebeng”, bij welke inrichting klager destijds diende, opgelegde straf van „verlaging tot marinier der 2e klasse” wegens:

„1ste. 35 minuten te laat van passagieren in de kazerne teruggekeerd (8 u. 05 m.i.p.v. 7 u. 30 m.);

2de. Geld leenen van zijn mindere en dit niet terugbetaald voor diens vertrek naar Holland (*f* 15)”,

welk beklag, bij op 3 April 1929 door den commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing, ongegrond is verklaard, terwijl de opgelegde straf werd gehandhaafd;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende, dat het Hof het niet noodzakelijk heeft geacht den strafoplegger te hooren en deze te kennen heeft gegeven niet te wenschen nader te worden gehoord;

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager;

Overwegende, dat klager erkent zich aan de in de strafreden omschreven feiten te hebben schuldig gemaakt;

dat hij opgeeft, dat hij nimmer is gewaarschuwd dat hij, indien hij zich wederom aan een ernstig krijgstuuchtelijk vergrijp schuldig maakte, zou worden verlaagd en dat zware straffen — streng arrest en verzwaard arrest — slechts enkele malen en nimmer tot den maximum-duur, op hem werden toegepast;

dat klager ten aanzien van het sub 2°. genoemde feit opgeeft, dat hij van den stoker-olieman H. een bedrag van *f* 15 leende en met dezen afsprak dat hij dat bedrag op den eerstvolgenden dag van uitbetaling zoude teruggeven;

dat genoemde H. op bedoelden datum evenwel niet in de kazerne was, aangezien hij was achtergebleven van permissie, zoodat klager aan zijn voornemen om het geleende terug te betalen toen geen gevolg kon geven;

dat hij (klager) gedurende de volgende dagen zijn geld verteerde en dat hij zoodoende, toen H. was teruggekeerd, niet meer in staat was om aan dat voornemen gevolg te geven;

dat klager als verontschuldiging voor het leenen van geld van een mindere opgeeft, dat hij en H., toen deze nog korporaal-machinist was, veel samen passagierden en goede vrienden waren;

dat de verlaging van H. geen verandering bracht in hunne onderlinge verhouding en klager hem ook na die verlaging nog als vriend beschouwde en er in verband daarmede geen bezwaar in zag een betrekkelijk gering bedrag aan geld van hem te leenen;

Overwegende, dat wel is waar aan verlaging veelal een waarschuwing voorafgaat, doch zulks toch niet noodzakelijk is en dat ook de omstandigheid, dat de zwaarste straf vóór verlaging nog niet op klager werd toegepast, geen reden oplevert om, indien het gepleegde feit van ernstigen aard is, niet onmiddellijk tot verlaging over te gaan;

Overwegende verder, dat, alhoewel een stoker-olieman de mindere is van een korporaal der mariniers, toch — waar en korporaals en minderen hetzelfde verblijf als regel deelen, te zamen de maaltijden gebruiken, meermalen samen passagieren en in vele opzichten aan dezelfde regelingen zijn onderworpen — hunne verhouding in wezen eene geheel andere is als tusschen rangen en standen en dat in het bijzonder, indien de betrokkenen behooren tot verschillende dienstvakken die, zooals in het onderhavige geval, slechts zeer weinig met elkander in aanraking komen, het zijn van meerdere en mindere eenigszins op den achtergrond wordt gedrongen;

Overwegende, dat in het hier beschouwde geval de verhouding van meerdere en mindere bovendien nog meer werd vervaagd ten gevolge van het feit, dat de mindere vroeger ranggenoot en vriend van den meerdere was en dat het begrijpelijk is dat het optreden van de betrokkenen onderling daardoor werd beïnvloed;

Overwegende dat, in verband met het voorafgaande, het gepleegde feit — het leenen van geld van een mindere en het niet

tijdig terugbetalen daarvan — ofschoon afkeuringswaardig, in wezen toch van minder ernstigen aard moet worden geacht, dan het zou zijn geweest indien de hooger genoemde omstandigheden geen invloed hadden uitgeoefend en dat het Hof dan ook van oordeel is, dat de opgelegde straf van „verlaging tot marinier der 2e klasse” te zwaar is en niet in juiste verhouding staat tot den ernst van het misdrevene terwijl sub 2°. van de omschrijving van de strafreden klagers overtreding niet voldoende duidelijk weergeeft;

Overwegende dat derhalve de door den Commandant der Marine te Soerabaja op 3 April 1929 op het beklag genomen beslissing, waarbij het beklag ongegrond is verklaard en de opgelegde straf werd gehandhaafd, niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag,

Doet te niet de beslissing, door den Commandant der Marine te Soerabaja den 3den April 1929 op het beklag genomen;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigd sub 2°. van de strafreden, zoodat dit gedeelte komt te luiden:

„2°. Geld leenen van een mindere onder verzachtende omstandigheden en dit geld niet terugbetaald vóór het vertrek van dien mindere naar Holland.”;

Wijzigd de straf in „tien dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd”;

Beveelt dat deze gewijzigde strafreden en straf in het strafregister en in klagers conduiteboekje zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager (door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht), een aan den strafoplegger, den Commandant van de Marinekazerne „Goebeng”, een aan den Commandant der Marine te Soerabaja en een aan den Commandant der Zeemacht.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 6 Mei 1929.

Voorzitter: Jhr. Dr. W. H. de Savornin Lohman.

Raadsheeren: Drs. Jhr. Rh. Feith, B. M. Taverne, J. V. van Dijk en F. Kranenburg.

Verzoek van requestrante aan den H. R. haar verlof te verleenen tot het leggen van een executoriaal arrest onder den rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, op een pensioen van requestrante's debiteur.

Dit verzoek, gegrond op de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, moet worden afgewezen, daar de bepaling van het laatste lid van art. 66 dier Wet in verband met de wet van 24 Jan. 1815, Stbl. 5, zich tegen inwilliging ervan verzet.

(Conform H. R. 17 Febr. 1927, W. 11644) ¹⁾.

Verzoekschrift.

*Aan
den Hoogen Raad der Nederlanden.*

Geeft eerbiedig te kennen:

E. L. B. wonende te 's-Gravenhage, van tafel en bed gescheiden echtgenoot van H. F. de J. S., wonende te Brussel (België), ten deze gemachtigd door den Heer Kantonrechter te 's-Gravenhage bij diens beschikking dd. 23 Nov. 1928, te dezer zake te 's-Gravenhage woonplaats kiezende aan het Smidswater no. 21b, ten kantore van den procureur Mr. G. W. Bannier,

dat op hare vordering bij hierbij overgelegd vonnis van de Arrond.-Rechtbank te 's-Gravenhage dd. 15 Nov. 1927 tusschen haar en haren voormelden echtgenoot scheiding van tafel en bed is uitgesproken, met veroordeeling van dien echtgenoot o.a. in de kosten, tot op de uitspraak aan zijde van requestrante begroto op f 200, nadat dezelfde Rechtbank in het betreffende geding bij mede hierbij overlegd vonnis dd. 29 Juni 1926 aan gerequesteerde een door hem ingestelde incidenteele vordering had ontzegd, met zijne veroordeeling

¹⁾ Zie ook M.R.T. XXIII, blz. 84.

in de kosten van het incident, aan zijde van requestrante tot op de uitspraak begroot op f 40;

dat bedoelde vonnissen bij exploit van den deurwaarder J. H. van Dalen te 's-Gravenhage dd. 27 Sept. 1928 aan gerequesteerde zijn beteekeend en de Griffier van genoemde Rechtbank bij akte dd. 15 Oct. 1928 heeft verklaard, dat tot op dien datum in de daartoe bestemde, ter Griffie dier Rechtbank gehouden wordende registers geen hooger beroep van die vonnissen was aangeteekeend;

dat gerequesteerde nimmer iets van de voormelde kosten, de nakosten daaronder begrepen, heeft betaald;

dat gerequesteerde als gepensionneerd inspecteur bij den Post- en Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië ten laste van de begrooting van Nederlandsch-Indië een pensioen geniet van f 306 per maand, uitbetaald door het Departement van Koloniën, en requestrante gerechtigd is, mits met verlof van Uwen Hoogen Raad, krachtens de artt. 65 en 66 (vroeger 72 en 73) der Indische Comptabiliteitswet tot verhaal harer voormelde kostenvorderingen beslag op dat pensioen te doen leggen;

dat het requestrante bekend is, dat Uw Hooge Raad in zijn jongste beslissingen met betrekking tot dit onderwerp van oordeel is geweest, dat voormelde artikelen geen vrijheid lieten zoodanig verlof te verleenen tot het leggen van beslag op bezoldigingen of pensioenen ten laste der begrooting van Nederlandsch-Indië, doch zij niettemin salva reverentia een poging wil wagen Uw College te overtuigen van de juistheid harer opvatting, dat in bedoelde beslissingen het gevraagde verlof ten onrechte is geweigerd;

dat een verlof als hierbedoeld wel verleend is bij de beschikkingen van Uwen Hoogen Raad van 4 Maart 1892, W. 6155, 25 Aug. 1893, W. 6382, 15 Nov. 1894, 9 Febr. 1895, 4 Juni 1897 (de laatste drie niet gepubliceerd) en 3 Nov. 1899, W. 7356, doch Uw Hooge Raad twee maanden na het wijzen van laatsgemelde beschikking een tegenovergesteld oordeel heeft uitgesproken bij beschikking van 5 Jan. 1900, W. 7385, en wel met een motiveering, welke geheel of nagenoeg geheel gevolgd is in de eveneens afwijzende beschikkingen van 21 Juli 1903 (niet gepubliceerd), 4 Maart 1904, W. 8038 en 16 Maart 1906, W. 8352;

dat het verlof echter weder verleend is bij de beschikkingen van Uwen Hoogen Raad van 12 April 1923, N. J. 1923, 721, 15 Nov. 1923 (niet gepubliceerd), 30 Sept. 1924 (vermeld in het arrest van Uwen Hoogen Raad van 1 Dec. 1927, W. 11772)¹⁾ en 12 Juni 1925, W. 11436;²⁾

dat ten slotte Uw Hooge Raad bij zijne beschikkingen van 23 Oct. 1925, W. 11436³⁾ en 17 Febr. 1927, W. 11644, N. J. 1927, 699⁴⁾ weder is teruggekeerd tot zijn afwijzend standpunt van de jaren 1900 tot 1906 en eveneens tot de motiveering dier afwijzing;

1) M.R.T. XXIV, blz. 183. 2) M.R.T. XXI, blz. 372. 3) M.R.T. XXI, blz. 373. 4) M.R.T. XXIII, blz. 84. Red. M.R.T.

dat die motiveering in het kort hierop neerkomt, dat het laatste lid van art. 66 der Indische Comptabiliteitswet bepaalt, dat onder de in het voorafgaande lid bedoelde aanwijzing (van goederen, waarop, naar door den Hoogen Raad bij zijne beschikking van verlofverleening bepaald moet worden, het beslag zal mogen worden gelegd) niet begrepen mogen worden zaken, die bij wet of algemeene verordening voor geen inbeslagneming vatbaar zijn verklaard, en dat als zoodanige zaken beschouwd moeten worden bezoldigingen en pensioenen, welke bij art. 1 der Kortingwet van 24 Jan. 1815, S. 5, voor inbeslagneming onvatbaar zijn verklaard;

dat requestrante hiertegen het volgende wenscht aan te voeren:

1°. de Kortingwet van 1815 is niet meer van kracht sedert de invoering van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; zij is afgeschaft door de Afschaffingswet van 16 Mei 1829, S. 33 (aldus Diephuis, Opmerkingen en mededeelingen betreffende het Nederlandsche Regt, Dl. I, blz. 141 vg.);

2°. de Kortingwet van 1815 geldt in elk geval niet voor Nederlandsch-Indië wegens het bepaalde in art. 123 der Grondwet en bovendien omdat de rechtspersoon Nederlandsch-Indië en zijne autoriteiten niet vallen onder de in art. 1 dier wet genoemde „Secretarissen van Staat of andere hoofden van administratiën in hunne kwaliteit of eenige Bureaux of Kantoren tot de Algemeene 's Lands administratie behoorende” (bij arrest van 9 Febr. 1928, W. 11813 heeft Uw Hooge Raad beslist, dat art. 1 der Kortingwet, als bevattende een uitzonderingsbepaling, van strikte toepassing is en niet mag worden uitgebreid tot andere onderwerpen van staatszorg dan die daarbij bepaaldelijk zijn bedoeld); naast de tot dan toe voor Nederland bestaande algemeene regeling van de onderhavige materie in de wet van 1815 is in 1864 een dergelijke algemeene regeling (met dit verschil, dat zij in plaats van een administratieve een rechterlijke procedure voorschrijft) ingevoerd voor Nederlandsch-Indië;

3o. neemt men aan, dat tot 1864 de wet van 1815 ook voor Nederlandsch-Indië gold, dan is die wet toch in ieder geval sedert dat jaar voor genoemd gebiedsdeel vervangen door de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet als *leges posteriores et speciales*; in de afwijzende beschikkingen van Uwen Hoogen Raad werd overwogen, dat bij de beraadslagingen over de genoemde artikelen op de Kortingwet „gelet” is, en daaruit de conclusie getrokken, dat die wet in casu toepasselijk was; hiertegenover voert requestrante aan, dat bij die beraadslagingen (Handelingen IIe Kamer 1863/64 blz. 513—515) slechts het Kamerlid Kappeyne van de Coppello het standpunt verdedigd heeft, dat de Kortingwet zou blijven gelden voor Indische tractementen en pensioenen en een wet was, als bedoeld in het laatste lid van art. 66; het Kamerlid de Brauw was kennelijk van tegenovergestelde meening; ook de sterke oppositie in de Kamer tegen deze artikelen (zij werden slechts met een meerderheid van 26 tegen 23 stemmen aangenomen) is een aanwijzing er

voor, dat men in het algemeen van oninie was, dat de regeling dezer artikelen voor die van de Kortingwet in de pisaats zou treden; immers, indien men meende, dat de Kortingwet voor de onderhavige materie van kracht bleef naast de voorgestelde regeling, moest men ook wel tot de conclusie komen, dat die wet, zoowel rechtstreeks als indirect, (via het laatste lid van art. 66) de meeste gevallen van beslaglegging zou voorkomen en dus de door vele kamerleden gekoesterde vrees voor stagnatie van den gouvernementdienst ten gevolge van de werking der in behandeling zijnde wetsbepalingen (de betreffende artikelen en ook de Kortingwet behandelen naast het beslag onder den Staat ten laste van derden eveneens beslagen *ten laste* van den Staat) ongegrond was; ook reeds bij het afdeelingsonderzoek was gevraagd, waarom voor de crediteuren van Nederlandsch-Indië en van het Departement van Koloniën een andere regeling moest gelden dan voor de overige crediteuren van den Staat (Bijl. IIe Kamer 1863/64 blz. 652/653) en had de regeering volmondig erkend, dat dit het geval was (ibid. bl. 1145/1146); men vergelijkte hiervoor nog: Mr. A. Struycken in W. 7383;

4°. ook al geldt de Kortingwet nog naast de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, dan nog kan zij niet in verband met het laatste lid van laatstgenoemd artikel aan een beslag als het thans verzochte in den weg staan en wel om de volgende redenen:

a. de gelden en geldswaarden, in art. 1 der Wet van 1815 genoemd, zijn niet bij die wet, „onvatbaar voor inbeslagneming” verklaard, doch de inbeslagneming ervan is afhankelijk gemaakt van de beschikking van de Kroon (art. 2 „korting”); voor die beschikking van de Kroon is sinds 1864 (Indische Comptabiliteitswet, die in zoverre van de wet van 1815 afweek) in de plaats getreden het verlot van den Hoogen Raad; aldus Mr. J. D. Veegens als procureur in het request, dat aanleiding gaf tot de reeds genoemde toewijzende beschikking van Uwen Hoogen Raad van 3 Nov. 1899, W. 7356;

b. art. 65 der Indische Comptabiliteitswet staat met verlot van den Hoogen Raad beslag toe o.a. op: landsgelden, effecten of geldswaarde hebbende papieren, onder de administratie berustende, en op 's Lands goederen, koopmanschappen en meubelen, in het bezit of in gebruik van den lande, terwijl art. 1 der Kortingwet beslag verbiedt op gelden, effecten, papieren of goederen, berustende onder 's lands administratie (dus geenszins uitsluitend op bezoldiging of pensioenen); indien nu het laatste lid van art. 66 zag op art. 1 der Kortingwet, dan zou art. 66 geheel terugnemen, hetgeen art. 65, voor zoover hier aangehaald, juist toestond; de in dat laatste lid bedoelde wetten of algemeene verordeningen moeten dus andere zijn, b.v. artt. 447, 1°. en 448, 2°. B. Rv.; vgl. Mr. Struycken in W. 7307: „daar alsdan de uitzondering den regel weer zou teniet doen”, dezelfde in W. 7811, noot 2, en Prof. Meijers in zijn noot onder de genoemde afwijzende beschikking van 17 Febr. 1927 in N. J. 1927, 699: „En de vraag kan gesteld worden, wanneer de Hooge Raad dan wel het in deze

artikelen bedoelde verlot tot beslaglegging op gelden of goederen, door het Departement van Koloniën beheerd, kan verleen, wanneer de wet van 24 Jan. 1815 van toepassing blijft. Het ware te wenschen dat de Hooge Raad dit eens aangaf; het kan toch niet de bedoeling van den wetgever geweest zijn een voorschrift te geven, wat nimmer toegepast kan worden”;

dat Uw Hooge Raad in de afwijzende beschikkingen nog met nadruk verwijst naar de in art. 1 der Kortingwet voorkomende woorden „speciaal niet op eenige ordonnantiën van betaling ter zake van tractementen, soldijen en pensioenen” en daarin hoofdzakelijk den grond der afwijzing zoekt, waartegenover requestrante opmerkt, dat de wetgever van 1815 het beslag op tractementen heeft verboden in den *aanhel* van dat artikel, doch geenszins in de aangehaalde zinsnede, immers daar slechts wordt verboden beslag op de betalings*mandaten* en niet op de gelden zelf (vgl. Mil. Rechterl. Tijdschr. XXI, blz. 376 en Rollin Couquerque, de Kortingwet, blz. 21/23);

dat Uw Hooge Raad in sommige der afwijzende beschikkingen verwezen heeft naar art. 757 B. Rv., doch deze wetsbepaling aan het verlot tot beslaglegging als hier gevraagd niet in den weg kan staan, immers de artt. 65 en 66 der Indische Comptabilitiëtwet juist zijn bijzondere wetsbepalingen als bedoeld in het slot van art. 757 B. Rv., (en het gelijkkluidende art 750 Ind. B. Rv.), waarbij de wijze van beslaglegging op bezoldigingen en pensioenen en het gedeelte daarvan, waarop beslag gelegd mag worden, bepaald is;

dat requestrante nog wijzen wil op de meening van Mr. Struycken in de reeds genoemde noot 2 in W. 7811, dat beslaglegging op tractementen en pensioenen *in Nederland*, door art. 65, lid 2, der Indische Comptabilitiëtwet in het geheel niet verboden wordt, hetgeen echter wordt bestreden door Mr. Schalkwijk in zijn proefschrift „Artikel 757 B. R.” op blz. 91/92; mocht Uw Hooge Raad ten deze de meening van Mr. Struycken deelen en tevens van oordeel zijn, dat de Kortingwet voor beslag onder Nederlandsch-Indië niet, of althans sedert 1864 niet meer geldt, dan zou Uw College het verzoek van requestrante moeten afwijzen en tevens beslissen, dat zij voor de door haar gewenschte beslaglegging in het geheel geen verlot noodig heeft;

dat eindelijk in het geval als het onderhavige ook de ratio legis zich niet tegen beslaglegging verzet, daar toch verboden tot beslaglegging als waarvan hier sprake is, in de eerste plaats in het Staatsbelang worden uitgevaardigd, en wel ter voorkoming van stagnatie van den dienst en om te verhinderen, dat aan de ambtenaren hun tractement onthouden zou worden en zij dus niet meer met voldoenden ijver hunne functiën zouden waarnemen; stagnatie van den dienst kan echter slechts gevreesd worden van beslagen ten laste van den Staat, niet van beslagen onder den Staat ten laste van

derden, terwijl het tweede bezwaar slechts geldt bij beslag op bezoldigingen, niet bij beslag op pensioenen;

dat weliswaar natuurlijk de belangen van gepensioneerden niet uit het oog mogen worden verloren, doch aan den anderen kant evenmin de crediteuren van een gepensioneerde rechteloos mogen staan;

dat requestrante dan ook slechts zeer geleidelijk hare vordering op gerequestreerde's pensioen wil verhalen;

Redenen waarom requestrante zich wendt tot Uwen Hoogen Raad met het eerbiedig verzoek haar te vergunnen onder den rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën beslag te doen leggen op de reeds opeischbaar zijnde en nog opeischbaar wordende termijnen van voormeld pensioen van den gepensioneerden Inspecteur bij den Post- en Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië H. F. de J. S., wonende te Brussel (België), tot een bedrag van ten hoogste f 50 per maand.

't Welk doende, enz.

(get.) G. W. Bannier
Procureur.

Conclusie van den Proc.-Gen. Tak

De Procureur-Generaal;

Zich gedragende naar de motiveering van 's Hoogen Raads beschikkingen van 17 Febr. 1927, W. 11644, N. J. 1927, blz. 699, welke hem juist en niet weerlegd voorkomt; die motiveering tot de zijne makende;

Concludeert tot afwijzing van het verzoek.

Beschikking van den Hoogen Raad.

De Hooge Raad enz.;

Gezien vorenstaand verzoekschrift met de daarbij behoorende stukken;

Gelet op de conclusie van den Procureur-Generaal, strekkende tot afwijzing van het verzoek;

Overwegende, dat verzoekster krachtens artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet verlof vraagt tot het leggen van beslag op het ten requeste aangeduide pensioen, doch de bepaling van het laatste lid van art. 66 dier wet in verband met de wet van 24 Jan. 1815, Stbl. 5, zich tegen de inwilliging van het verzoek verzet;

O. dat verzoekster wel verschillende gronden aanvoert, welke volgens haar tot verleening van het gevraagde verlof zouden moeten leiden, maar geen dezer gronden daarvoor in aanmerking kan komen;

O. dat in de eerste plaats wordt aangevoerd, dat de wet van 24 Jan. 1815, Stbl. 5 sedert de invoering van het Wetboek van

Burgerlijke Rechtsvordering zou zijn afgeschaft door de Afschaffingswet van 16 Mei 1829, Stbl. 33, evenwel ten onrechte, daar de wet van 1815, als niet strekkende tot uitvoering van het toen geldende Wetboek op de manier van procederen in burgerlijke zaken en niet daarop gegrond, niet onder „de besluiten en verordeningen daartoe betrekkelijk” kan worden gerangschikt;

O. dat wat onder 2° en 3° wordt te berde gebracht, buiten beschouwing moet blijven, omdat het thans gevraagde verlof betreft een pensioen, dat door het Departement van Koloniën, en dus hier te lande, wordt uitbetaald, en de vraag, wat in Indië rechtens is, hierbij dus niet ter zake doet;

O. dat niet juist is wat onder 4° *a* wordt beweerd, als zoude art. 1 der wet van 1815 in verband met art. 2 dier wet de inbeslagneming der in art. 1 nader omschreven objecten niet verbieden, doch slechts afhankelijk maken van de beschikking der Kroon;

dat toch art. 2, waarin niet, zooals requestrante schijnt te meenen, de „korting” wordt geregeld, ook niet toekent een recht van beslag, zij het dan afhankelijk van de beschikking der Regeering, doch de voldoening van eenige aanspraak op gelden of andere objecten, in art. 1 vermeld, geheel afhankelijk maakt van wat de Koning, op nader omschreven rapport, zal oordeelen te behooren;

O. met betrekking tot hetgeen onder 4° *b* wordt aangevoerd, dat weliswaar volgens de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet in Nederland met verlof van den Hoogen Raad beslag mag worden gelegd ter zake van eene vordering loopende ten laste van de begroting van Nederlandsch-Indië of op gelden en goederen, die door of ten bate van het Departement van Koloniën beheerd worden, maar dat bij het laatste lid van art. 66 van dat beslag uitgezonderd worden zaken, die bij de wet of bij algemeene verordening voor geene inbeslagneming vatbaar zijn verklaard;

dat dit nu bij de wet van 1815 ook ten aanzien van pensioenen is geschied;

dat nu wel de vraag kan worden opgeworpen of de wet van 1815 niet stilzwijgend, immers als onvereinigbaar met de bepalingen der Indische Comptabiliteitswet, zou zijn afgeschaft, doch deze vraag ontkennend moet worden beantwoord;

dat blijkens de beraadslagingen over de artt. 72 en 73 (thans artt. 65 en 66) (Handelingen Staten-Generaal 1863/64, bl. 513 v.) onder de bezwaren, die daartegen werden aangevoerd, ook werd beweerd, dat het slot van art. 73 ten onrechte zweeg van 's Lands gelden, zoodat op deze zonder eenige beperking beslag zou kunnen worden gelegd, — en hieruit wel mag worden afgeleid, dat hierbij werd uitgegaan van de — intusschen niet uitgesproken — opvatting, dat de wet van 1815 bij de toepassing van artt. 72 en 73 niet in aanmerking zou komen; dat hiertegen echter nadrukkelijk werd staande gehouden, dat de wet immers in werking bleef, zoolang zij niet zou zijn ingetrokken, en de tegenpartij, hoezeer haar bezwaren hand-

havende, de juistheid van evenbedoeld standpunt met geen enkel woord heeft betwist;

dat derhalve bezwaarlijk kan worden ontkend, dat met de voortdurende geldigheid der wet van 1815 is rekening gehouden;

dat dit ten requeste wel wordt betwist met het oog op de geringe meerderheid waarmede de artt. 72 en 73 zijn aangenomen, doch uit deze omstandigheid toch zeker niet kan worden afgeleid, dat althans de meerderheid de geldigheid voor uitgesloten hield, terwijl tegen de voorgestelde artikelen ook nog andere bezwaren waren aangevoerd, en niet blijkt aan welke bezwaren de minderheid beslissende kracht heeft toegekend;

dat bovendien de opvatting, dat de wet van 1815 haar kracht behield, in overeenstemming was met de op zich zelf duidelijke en algemeene bewoordingen van het laatste lid van art. 66 (oud 73);

dat nu wel in het hier gehuldigde stelsel door het laatste lid van art. 66 de bij art. 65 gegeven mogelijkheid van beslag, voor wat Nederland betreft, zoo niet geheel dan toch voor een belangrijk deel weder wordt opgeheven, doch hier tegenover staat dat de opvatting, naar welke de wet van 1815 door de regeling van artt. 65 en 66 buiten werking zou zijn gesteld, leidt tot het niet minder onbevredigend resultaat, dat het laatste lid zelf van art. 66, althans wat zijne slotwoorden betreft, op zijn beurt niet voor toepassing vatbaar zou zijn;

dat immers alsdan geen enkele bepaling zou zijn aan te wijzen, waarbij zaken, behoorende tot de in art. 65 genoemde, voor geene inbeslagneming vatbaar worden verklaard;

dat bovendien van die opvatting het gevolg zou zijn, dat, zoodra de deugdelijkheid der vordering summierlijk blijkt, de Hooge Raad genoodzaakt zou zijn het verlof tot leggen van beslag zonder eenige beperking toe te staan, zulks terwijl uit tal van bepalingen blijkt, dat de Staat er steeds op bedacht is zoowel in het belang van den onbelemmerden loop der administratie als in dat van de ambtenaren het verhaal van schuldeischers op traktementen en pensioenen aan zekere beperkingen te onderwerpen;

O. dat op grond van dit alles moet worden aangenomen, dat het verzoek niet voor inwilliging vatbaar is;

Wijst het af.

W. v. h. R. N°. 11973.

Bovenstaand arrest is ook opgenomen in „Nederlandsche Jurisprudentie” 1929, blz. 846 en vlgg. en aldaar voorzien van een *Noot* van E. M. M., luidende:

De Hooge Raad heeft zich de moeite getroost nogmaals — en ditmaal uitvoeriger dan voorheen — zijn meening toe te lichten, waarom hij zich onbevoegd acht verlof te verleenen tot beslaglegging op Indische pensioenen en traktementen, die hier te lande betaalbaar zijn gesteld. Hoewel de artikelen 65 en 66 der Indische

Comptabiliteitswet toelaten, dat hier te lande met verlof van den Hoogen Raad beslag gelegd wordt ter zake van een vordering loopende ten laste van de begrooting van Ned.-Indië of op gelden en goederen die door of ten bate van het Departement van Koloniën beheerd worden, kunnen deze bepalingen geen toepassing vinden, omdat het laatste lid van art. 66 van dat beslag uitzondert zaken die bij de wet of bij algemeene verordening voor geen inbeslagneming vatbaar zijn verklaard, terwijl art. 1 der wet van 24 Januari 1815 beslag verbiedt op alle pensioenen, traktementen en in het algemeen alle goederen onder beheer van de Hoofden van Departementen en andere administratiën.

De vraag, welke dan de beteekenis is van de toekenning der bevoegdheid om met verlof van den Hoogen Raad beslag te leggen, beantwoordt de Hooge Raad met een wedervraag: welke is de beteekenis van de uitzondering van het laatste lid van art. 66, wanneer de wet van 1815 niet meer voor Indische pensioenen en traktementen, betaalbaar hier te lande, zou gelden. Men zou daartegen kunnen opmerken dat art. 66 laatste lid de mogelijkheid opent, dat bepaalde zaken door wet of ordonnantie aan inbeslagneming onttrokken worden, zonder dat deze bepaling ook maar eenigszins impliceert, dat zoodanige bepalingen reeds in 1864 moesten bestaan, terwijl daarentegen de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, regelende hoe de Hooge Raad en het Hoog-gerechtshof verlof kunnen verleenen tot het leggen van beslag, nooit kunnen bedoeld hebben een vroegere regeling, die ieder beslag verbod, te handhaven.

Vermoedelijk is voor den Hoogen Raad beslissend geweest, dat zonder de wet van 1815, geen enkele wettelijke beperking voor het beslag op pensioenen en traktementen te vinden is. Maar daartegenover is een regeling, die echtgenooten en kinderen voor de hun verschuldigde alimentatie ieder verhaal op Indische pensioenen in Nederland ontzegt, evenmin bevredigend. Had bovendien de Hooge Raad niet in art. 66 lid 4 „Het verlof wijst aan de goederen, op welke het beslag zal mogen worden gelegd”, een wettelijken grondslag kunnen vinden om de beslaglegging slechts op een deel van het traktement of het pensioen toe te laten?

Intusschen in vragen van processueelen aard als waarin de Hooge Raad thans beslist heeft, is vastheid van jurisprudentie noodzakelijk. De Hooge Raad zal vermoedelijk thans wel bij zijn laatste meening blijven. Het is echter zeer gewenscht, dat de wetgever thans tusschen beide komt en deze stof nader regelt.¹⁾

In Ned.-Indië, waar men de artt. 65 en 66 der Comptabiliteitswet eveneens als een doode letter schijnt te behandelen en waar men zich naar een publicatie van den Gouverneur-Generaal van 16 September 1853 No. 70 — overeenkomende met de artt. 1 en 2 der Ned. wet van 1815 — richt, heeft men ten minste in Bijbl. 1911 No. 551 en 1913 No. 556 regelingen nopens een mogelijke

korting ten behoeve van echtgenooten, gescheiden echtgenooten en hun kinderen.

¹⁾ *Waarschijnlijk zal in den thans aan het licht getreden, werkelijk wel zeer onbevredigenden toestand reeds verandering komen als de „Ambtenarenwet 1929” in werking mocht treden. Zie het bij de Tweede Kamer aanhangige ontwerp, waarvan art. 135 o.a. de wet van 24 Januari 1815 afschaft. (M. R. T. XXIV, blz. 321).*

Red. M. R. T.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 4 December 1928.

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

In beroep beslist de Centrale Raad van Beroep niet dan ten aanzien van het punt, dat in geschil is. Is dus eene in eerste instantie genomen beslissing slechts voor een deel door den daarbij betrokkene aangevochten en blijkt den pensioenrechter, die deze beslissing gegeven heeft, bij de behandeling in beroep, dat ten aanzien van het niet aangevochten deel van zijne beslissing eene andere conclusie had moeten zijn getrokken, dan kan dat deel niet mede aan het oordeel van den Centralen Raad van Beroep worden onderworpen, omdat de betrokkene daartegen niet heeft geopponeerd.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

J. W., wonende te A., klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: J. Kollenhoven te Harderwijk,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Dr. H. J. Coert, medischadviseur en M. J. Jansen, hoofdcommies, beiden bij dien Raad en wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken, waaronder een in opdracht van den fungeerend-Voorzitter van dezen Raad door Dr. W. F. Suermondt te Leiden op 27 October 1928 uitgebracht rapport, waarin deze tot de conclusie komt:

Op grond van het klinisch en röntgenologisch onderzoek, zijn dus bij patient waargenomen, een arthritis deformans van beide kniegewrichten, waarbij de linker knie sterker kraakt dan de rechter knie, de buiging van de linker knie iets beperkt is, vergeleken bij rechts, en de musculatuur van linker boven- en onderbeen een geringe atrophie vertoont, vergeleken bij rechts.

Deze verschijnselen brengen *thans* geen noemenswaarde arbeidsongeschiktheid met zich mede en ik meen dan ook in overleg met

Prof. Dr. J. H. Zaayer dat J. W. thans geschikt geacht mag worden voor de verdere waarneming van zijn betrekking;

Gehoord bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder — gelet op het door de geneeskundigen uitgebracht rapport omtrent den gezondheidstoestand van klager, gemeente-veldwachter te A., en op de ambtsberichten van den Burgemeester van A. — bij beslissing van 21 December 1927 aan klager heeft medegedeeld, dat hij hem voor de verdere waarneming van zijne betrekking ongeschikt acht en dat zijn gebrek niet het rechtstreeksch gevolg is van de uitoefening van zijnen dienst;

Overwegende dat verweerder — na bezwaarschrift van klager, waarin deze aanvoert, dat hem verhoogd invaliditeitspensioen toekomt — bij beslissing van 7 Februari 1928 het bezwaar heeft afgewezen, daarbij overwegende:

dat de doktoren J. Schoemaker en C. L. de Jongh, die reclamant op 21 October 1927 onderzochten, hem wegens gonitis tuberculosa ongeschikt achten, voor de verdere waarneming van zijn betrekking en het aannemelijk vinden, dat het hem op 11-12 November 1926 toegebrachte trauma de ziekte in de knie heeft veroorzaakt;

dat echter de medische wetenschap leert, dat een tuberculeuse gewrichtsaandoening bijna steeds ontstaat zonder toedoen van een ongeval;

dat de gevallen, waarin men met meer of minder groote waarschijnlijkheid genoopt is traumatisch verband aan te nemen, zeldzaam zijn, zoodat voor de erkenning van mogelijk oorzakelijk verband strenge eischen moeten worden gesteld (zie de referaten van Dr. Zollinger en Professor Dr. Liniger op het Internationaal Ongevallencongres van 1925 te Amsterdam);

dat een allereerste eisch voor een zoodanig verband deze is, dat het ongeval ernstige schade aan het gewricht moet hebben toegebracht;

dat de gevolgen objectief aantoonbaar moeten zijn geweest (bloeduitstorting, zwelling enz.) en dat de functiestoornis den getroffen den eersten tijd het behoorlijk gebruik van het gewricht heeft belet (zie Liniger blz. 139 verhandelingen Congres Amsterdam 1925);

dat echter blijkens de mededeeling dd. 15 December 1927 van den behandelenden arts van reclamant — de eenige deskundige, die omtrent de verschijnselen direct na het trauma inlichtingen kan geven — reclamant alleen voor vrij uitgebreide ontvellingen van het been drie weken lang na het ongeval onder behandeling is geweest, terwijl de klachten over pijn in de linker knie toen zeer gering waren en aan de knie zelf toen niets bijzonders te ontdekken was;

dat bij het onderzoek in het Academisch Ziekenhuis te Leiden in den zomer van 1927 arthritis deformans aan reclamants beide knieën werd vastgesteld, welke arthritis vermoedelijk ook reeds ten

tijde van het ongeval bestond, waardoor zonder meer de geringe bezwaren in de linker knie aansluitend aan het ongeval, op natuurlijke wijze zouden kunnen worden verklaard;

dat reclamant voorts na het ongeval tot Juni 1927 zijn dienst heeft verricht, volgens den huisarts normaal, volgens de ingewonnen ambtsberichten onder voor hem wat gunstiger omstandigheden, omdat hij steeds over pijn in de knie klaagde, welke bezwaren echter niet van dien aard waren, dat hij zich onder medische behandeling stellen moest;

dat dit verloop van reclamants ziekte volkomen overeenkomt met dat van een zich spontaan ontwikkelende tuberculose;

dat de Raad derhalve niet de overtuiging heeft gekregen, dat het ongeval een letsel van voldoende betekenis aan reclamant's linker knie heeft teweeggebracht om de tuberculose als een traumatische op te vatten;

dat op grond van het bovenstaande niet kan worden aangenomen dat reclamant's gebrek is het rechtstreeksch gevolg van de uitoefening van zijn dienst;

Overwegende dat klager bij tegen de beslissing van 7 Februari 1928 gericht tijdig ingediend klaagschrift — daarbij overleggende een verklaring van Dr. J. Schoemaker, chirurg te 's-Gravenhage dd. 1 Maart 1928 — heeft verzocht de beslissing van verweerder te vernietigen en te beslissen, dat hij, klager, ongeschikt moet worden geacht voor de uitoefening van zijn dienst en zulks ter zake van ziekte of gebreken, die het rechtstreeksch gevolg zijn van de uitoefening van zijn dienst en niet aan zijn schuld of onvoorzichtigheid zijn te wijten, en dat hem deswege verhoogd invaliditeitspensioen moet worden toegekend;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie heeft betoogd:

Blijkens zijn klaagschrift is appellant van meening, dat het gebrek, dat hem ongeschikt doet zijn voor de verdere waarneming van zijn betrekking het rechtstreeksch gevolg is van de uitoefening van zijn dienst.

Wij hebben deze meening, op de in de bestreden beslissing vermelde gronden, betwist.

Op grond van een bij het klaagschrift overgelegde verklaring van Dr. J. Schoemaker te 's-Gravenhage, die met Dr. C. L. de Jongh appellant had onderzocht en hem daarna eenigen tijd in behandeling had, traden wij met dezen specialist in correspondentie, waarbij ons bleek, dat hij niet alleen van zijn oorspronkelijke meening: „ongeschikt in- en door den dienst” terugkwam, maar ook zijn conclusie: „ongeschikt” wijzigde.

Deze geheele gewijzigde conclusie wordt door Dr. de Jongh gedeeld.

Gezien deze verklaringen, waarmede wij ons kunnen vereenigen, achten wij appellant thans *geschikt* voor de verdere waarneming van zijne betrekking.

Hoewel het klaagschrift uiteraard niet de vraag omtrent de geschiktheid voor verdere ambtsvervulling behandelt zijn er naar onze meening geen wettelijke bezwaren tegen eene nadere beslissing over die geschiktheid. Tegen onze beschikking van 21 December 1927 diende appellant een bezwaarschrift in; van onze beschikking op dat bezwaarschrift ging hij in beroep bij den Centralen Raad van Beroep, die in dit geding nog moet beslissen. De beslissing in eerste instantie heeft dus nog niet kracht van gewijsde, de ongeschiktheid voor verdere ambtsvervulling staats mitsdien nog niet vast en de pensioenrechter kan nog vrijelijk over die ongeschiktheid beslissen. Wijkt de op grond van de tijdens de behandeling van het beroep verkregen nadere gegevens gevestigde meening af van die, welke tot de beslissing in eerste instantie heeft geleid, dan kan die beslissing derhalve worden herzien.

Op deze gronden meenen wij den Centralen Raad in overweging te moeten geven onze beslissing van 21 December 1927 te vernietigen en appellant voor de verdere waarneming van de betrekking van gemeente-veldwachter geschikt te verklaren;

Wat aangaat het recht:

Overwegende naar aanleiding van het bij contra-memorie aangevoerde:

dat verweerder bij voormelde beslissing van 21 December 1927 feitelijk twee beslissingen heeft gegeven, in de eerste plaats: dat hij klager voor de verdere waarnemingen van zijn betrekking ongeschikt acht, en in de tweede plaats: dat klager's gebrek niet het rechtstreeksch gevolg is van de uitoefening van zijnen dienst;

Overwegende dat klager in zijn bezwaarschrift enkel is opgekomen tegen het in de tweede plaats besliste, en in de bestreden beslissing dan ook enkel aangaande *dit* bezwaar een beslissing is gegeven;

Overwegende dat derhalve in beroep alleen beantwoord kan worden de vraag of klager uit hoofde van ziekten of gebreken, welke het rechtstreeksch gevolg van de uitoefening van zijn dienst zijn, ongeschikt voor de verdere waarneming van zijn betrekking is;

Overwegende dat deze Raad die vraag op grond der stukken ontkennend beantwoordt;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de bestreden beslissing.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Gezagsvraag (Garnizoens-commandant strafoplegger).

Ministerieele kennisgeving van 31 Juli 1929, 1ste Afd., nr. 44.
(Legerorders 1929 Nr. 188 O.).

In de 2de alinea van de kennisgeving van den toenmaligen Minister van Oorlog van 7 November 1914, 1ste Afd., no. 193 (5de B. U., blz. 513),¹⁾ wordt voor de woorden: „welke den garnizoensdienst betreft” gelezen: „in een der gevallen, bedoeld in artikel 42 van de Wet op de Krijgstucht”.

¹⁾ Zie M.R.T. X, blz. 175. Red. M.R.T.

Straf- en tuchtklasse bij de landmacht.

Ministerieele beschikking van 3 Augustus 1929, IIde Afd. B, nr. 34.
(Legerorders 1929 Nr. 191).

Lettede op het bepaalde in de Artikelen 1, 63 en 66 van het Koninklijk besluit van 31 Juli 1922 (*Staatsblad* nr. 475), zooals dit is gewijzigd bij Koninklijk besluit van 26 Januari 1925 (*Staatsblad* nr. 22), (Zie blz. 387 van de „Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en landmacht”) wordt bepaald, dat de straf- en de tuchtklasse voor de landmacht zullen zijn gevestigd te *Nieuwersluis*, in de kazerne van de Depotcompagnie politietroepen en dat als commandant van elk der genoemde klassen optreedt de commandant van voornoemde Depotcompagnie.

In verband met het bovenstaande komen te vervallen:

- 1o. Boekwerk nr. 37 („Voorschrift Tuchtclassen”);
- 2o. L. O. 1926, nr. 178 (5de B. U. blz. 1311).¹⁾

¹⁾ Bij deze L.O. werd de Inspecteur der Infanterie, met ingang van 1 Juni 1926 onder dankbetuiging voor de in deze functie bewezen diensten, ontheven van het toezicht op de tuchtklasse en werd met dit toezicht belast de Commandant der Politietroepen.
Red. M.R.T.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Georganiseerd overleg.

In dato 22 Juli 1929 heeft de Minister van Defensie Lambooy ondervolgend schrijven doen toekomen aan den Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal:

Bij de mondelinge beraadslaging over de begrooting voor het Departement van Defensie voor het dienstjaar 1929 heb ik het lid der Kamer den heer Dr. DECKERS toegezegd, dat ik aan de Commissiën voor georganiseerd overleg voor het militair personeel van land- en zeemacht de vraag zou voorleggen, of deelname door dat personeel aan de besprekingen in de Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken al dan niet op prijs zou worden gesteld.

Als gevolg daarvan heb ik de eer, Uwer Excellentie thans mede te deelen, dat die vraag *ontkennend* is beantwoord door de vertegenwoordigers van personeelorganisatiën, ter sterkte van ruim 6000 man, en *bevestigend* door vertegenwoordigers van organisatiën, omvattende ruim 4500 man.

Onder laatstbedoelde groep bevindt zich ééne organisatie, nl. de Bond van Marine-Onderofficieren, die zich uitsprak vóór het zitting nemen in de Centrale commissie, op voorwaarde echter, dat alsdan de bestaande Commissie voor georganiseerd overleg zeemacht onveranderd zou gehandhaafd blijven.

Met het oog op het vorenstaande zou ik thans in de samenstelling der burgerlijke en militaire commissiën geen wijziging gebracht willen zien.

Tijd van oorlog voor een gedeelte der krijgsmacht.

(Art. 71 Wetboek van Militair Strafrecht).

Voor de eerste maal na het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft kort geleden art. 71 van dat Wetboek toepassing gevonden. De nog versch in het geheugen liggende, diep bedroevende gebeurtenissen op het eiland Curaçao hebben er aanleiding toe gegeven.

Met toepassing van art. 32 van het reglement op het beleid der Regering in de kolonie Curaçao heeft de Gouverneur gebruik gemaakt van de hem daarbij toegekende bevoegdheid om „in dergelijke omstandigheden” als oorlog of opstand de kolonie, geheel of ten deele, in staat van beleg te verklaren.

Daarnevens is het blijkbaar noodig geoordeeld om ook de beman-

ningen van het in allerijl uit Nederland uitgezonden gedeelte der zee-macht, n.l. Hr. Ms. schepen „Kortenaer” en „Hertog Hendrik”, na aankomst te Willemstad aan strenger recht te onderwerpen. Dit is, eenigszins gebrekkig, geschied, althans beoogd, door de commandeerende officieren van genoemde oorlogsvaartuigen op de wijze voorgescreven bij Kon. besluit van 21 April 1922 (Stbl. no. 207). Het hiervan, krachtens art. 2 van dat besluit opgemaakte proces-verbaal luidt als volgt:

PROCES-VERBAAL.

Op heden, den 3en Juli 1929 heb ik, J. Bosma, Kapitein ter zee, Commandant van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, ¹⁾ ingevolge het voorgeschrevene in het Koninklijk Besluit van den 21en April 1922 Staatsblad No. 207, aan de officieren, onderofficieren en manschappen van mijnen onderhebbenden bodem mondeling bekend gemaakt:

dat voor hen ingevolge art. 71 W. v. M. S. tijd van oorlog bestaat;

dat vanaf dit moment totdat de opgelegde taak is geëindigd ten aanzien van hen voor de toepassing van de Strafwet en de Wet op de Krijgstucht tijd van oorlog aanwezig wordt geacht en dat de personen tegenover wie het geweld der wapenen wordt of kan worden aangewend, worden gelijk gesteld met den vijand.

En heb ik — na voorlezing van die artikelen van het W. v. M. S. waarin zwaardere straffen zijn bepaald tegen misdrijven in tijd van oorlog gepleegd — hiervan opgemaakt dit proces-verbaal ten dage en jare als boven vermeld om te dienen waar zulks behoort.

De Commandant voornoemd,

J. BOSMA.

De vraag is gewettigd, in de eerste plaats of art. 71 W. v. M. S. hier toegepast mocht worden en zoo ja of dit dan formeel op de juiste wijze heeft plaats gevonden.

Art. 71 noemt, limitatief, vier gevallen waarin van de bepaling gebruik mag worden gemaakt, n.l. dat het betrokken gedeelte der krijgsmacht is aangewezen:

- 1o. ter deelneming aan eene militaire expeditie;
- 2o. ter bestrijding eener vijandelijke macht;
- 3o. ter handhaving der onzijdigheid van den Staat;
- 4o. ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging.

Wij weten niet welke dezer gevallen door het militair gezag op

¹⁾ Het door den Commandant van Hr. Ms. „Kortenaer” opgemaakte proces-verbaal was m.m. eensluidend. Red. M.R.T.

den 3en Juli 1929 op Curaçao aanwezig werd geacht, het meest waarschijnlijke lijkt ons nog het sub 4o. vermelde¹⁾. Voorzoover hier bekend was er op dien datum geen vijandelijke macht meer te bestrijden. Maar van eene bepaald oproerige beweging op het eiland was ook geen sprake. Wel bestond daartoe misschien eenige *mogelijkheid*, zoodat dan art. 71 met het oog op die eventualiteit, derhalve voornamelijk bij wijze van voorzorgsmaatregel, is ingeroepen. Is dan echter niet aan de bepaling eene toepassing gegeven veel ruimer dan de bedoeling is geweest? Is met name niet ontijdig tot toepassing ervan overgegaan? Er is over art. 71, in het bijzonder in de Tweede Kamer, heel wat te doen geweest, doch naast veel misverstand, is toch dit wel duidelijk gebleken, dat ook naar de meening der Regeering, de bekendmaking niet vroeger behoorde te worden gedaan, „dan werkelijk met het oog op de omstandigheden noodig is”²⁾. Het is daarom niet onmogelijk dat de rechter, geroepen om in een concreet geval toepassing aan het artikel te geven, van oordeel zou kunnen zijn dat feitelijk aan den door de wet gestelden eisch niet ten volle voldaan is.

Dit gevaar dreigt ook nog om een andere reden, nu van formeelen aard.

Art. 71 schrijft bepaaldelijk voor dat aan de krijgsmacht moet zijn bekend gemaakt dat zij is aangewezen voor een der doeleinden hierboven sub 1o—4o genoemd. Dit is echter, blijkens den inhoud van het proces-verbaal niet geschied. Wel is der bemanning aangezegd, dat voor haar „ingevolge art. 71 W. v. M. S. tijd van oorlog bestaat” doch dat is geheel iets anders, het is slechts het wettelijk *gevolg* van de voorgeschreven, doch niet gedane bekendmaking, de „bijvoeging” bedoeld in het tweede lid van art. 1 van het Kon. besluit.

Onwillekeurig komt de vraag op, was ook het militair gezag ter plaatse misschien eenigszins verlegen met het aangeven van de reden, waarom het voor tijd van oorlog geldende recht noodzakelijk was?

Het schijnt derhalve, op zijn zachtst uitgedrukt, twijfelachtig of het proces-verbaal voldoende zal zijn om den exceptioneele rechtstoestand van art. 71 te staven. Eerder zelfs zoude daaruit de conclusie getrokken kunnen worden dat die toestand *niet* op wettelijke wijze in het leven is getreden.

Door den loop die de gebeurtenissen op Curaçao na 3 Juli genomen hebben, zullen aan de afgekondigde maatregelen gelukkigere

1) De proclamatie van den Gouverneur, waarbij met ingang van 10 Juni de — op 8 Juli daaraanvolgend weder opgeheven — staat van beleg op het eiland Curaçao werd afgekondigd, overweegt „dat het noodzakelijk is, buitengewone maatregelen te nemen ten einde de rust te verzekeren”.

In een latere publicatie spreekt de Gouverneur van „rebellie”.

2) Men zie het antwoord van den Minister van Justitie Loeff aan den Heer Verhey. Van der Hoeven I, blz. 573 en dienovereenkomstig het préemptoire voorschrift van art. 1 van het K. B. van 21 April 1922.

wijze geen langdurig leven beschoren zijn geweest ¹⁾). Zeer waarschijnlijk is de vraag of art. 71 door den rechter practisch toegepast moest worden, niet eens ter sprake gekomen. Toch meenden wij onze opmerkingen niet achterwege te mogen laten, een ander maal kan de maatregel dringend noodzakelijk zijn en dan moet het militair gezag zekerheid hebben dat zijne bedoeling niet, misschien om formeele redenen, schipbreuk lijdt.

Moet de Militaire Pensioenraad een uitspraak van den Militairen Geneeskundigen Dienst omtrent de ongeschiktheid voor den dienst van een militair, die voor toekenning van pensioen in aanmerking wordt gebracht, onvoorwaardelijk aanvaarden?

(Vervolg van M. R. T., Deel XXIV, blz. 551).

Artikel 39 der bevorderingswet 1902 luidde aanvankelijk:

Een officier kan niet uit den dienst worden ontslagen, dan:

- 1e. op eigen aan ons gedaan verzoek;
- 2e. onder toekenning van pensioen of van het recht op pensioen;
 - a. ter zake van langdurigen dienst, nader omschreven in de wet tot regeling der militaire pensioenen bij de landmacht;
 - b. ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst, ten gevolge van verwonding of verminking, ziels- of lichaamsgebreken, mits de ongeschiktheid niet het gevolg zij van eigen moedwillige handelingen of van ongeregeld gedrag;
 - c. wanneer de belanghebbende na eenen werkelijken dienst van ten minste tien jaren, als bedoeld bij artikel 2, laatste lid, der sub a. genoemde wet, den leeftijd van vijf en vijftig jaren heeft bereikt of overschreden en geacht wordt, in verband met zijn leeftijd, voor de waarneming van den militairen dienst niet meer ten volle geschikt te zijn;
 - d. ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in den verkregen rang in eenige betrekking bij de landmacht te dienen;
 - e. met de verplichting, na het op verzoek verleende ontslag nog gedurende eenige jaren op den voet van het bepaalde bij de wet voor het reserve-personeel der Landmacht 1905 te Onzer beschikking te blijven;
- 3e. ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst ten gevolge van ziels- of lichaamsgebreken, ontstaan door eigen moedwillige handelingen of ongeregeld

¹⁾ Zijn wij goed ingelicht dan is op 8 Juli, d.i. dus de datum waarop ook de staat van beleg weder werd opgeheven, aan de bemanningen der schepen bekend gemaakt, dat de uitzonderingstoestand van art. 71 was geëindigd. Een proces-verbaal schijnt daarvan echter niet te zijn opgemaakt. Dit is trouwens ook niet voorgeschreven, o.i. ten onrechte, daar het van groot belang is dat ook het einde van den bijzonderen rechtstoestand officieel vastgelegd is.

gedrag, zonder dat de betrokkene verkeert in een der gevallen hieronder bij 5e. aangegeven;

4e. wanneer hij bij ontslag uit de betrekking van hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur Ons niet dadelijk bij zijn aftreden doet blijken van zijn verlangen om weder in militairen dienst te worden geplaatst;

5e. in de gevallen bij artikel 42 aangewezen.

In de gevallen, bedoeld bij 2c sub *b* en bij 3e, wordt geen ontslag uit den dienst gegeven, zonder dat over het ontstaan, den aard en de gevolgen van de bij 2e sub *b* bedoelde verwonding, verminking, ziels- of lichaamsgebreken of van de bij 3e. bedoelde ziels- of lichaamsgebreken een militair geneeskundig onderzoek heeft plaats gehad, naar regelen te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur.

Dit militair geneeskundig onderzoek wordt eenmaal herhaald op last of met machtiging van Onzen Minister van Oorlog of op verzoek van den belanghebbende.

De onbekwaamheid of ongeschiktheid bij 2e sub *d* bedoeld, moet erkend zijn bij onderzoek van eene daartoe door Ons aangewezen commissie van opper- en hoofdofficieren, naar regelen te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur.

Het artikel is echter gewijzigd bij de wet van 2 Juli 1923 (Staatsblad no. 311) en luidt thans als volgt:

Een officier kan niet uit den dienst worden ontslagen dan:

1e. op eigen aan ons gedaan verzoek, al dan niet met de verplichting om na het verleende ontslag nog gedurende eenige jaren op den voet van het bepaalde bij de Wet voor het reserverepersoneel der landmacht 1905 te Onzer beschikking te blijven;

2e. ter zake van langdurigen dienst, nader omschreven in de Pensioenwet voor de landmacht;

3e. ter zake van ongeschiktheid voor de waarneming van den militairen dienst, uit hoofde van verwonding, verminking, ziekten of gebreken;

4e. ter zake van het bereiken of overschrijden van den leeftijd van vijftig jaren, wanneer de belanghebbende geacht wordt in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van den dienst niet meer ten volle geschikt te zijn;

5e. ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in den verkregen rang bij de landmacht te dienen, wat de ongeschiktheid aangaat, voor zoover het bepaalde onder 3e. en 4e. niet toepasselijk is;

6e. wanneer hij bij ontslag uit de betrekking van hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur Ons niet dadelijk bij zijn aftreden doet blijken van zijn verlangen om weder in militairen dienst te worden geplaatst;

7e. wanneer zijn diensten door Ons niet langer noodig worden

geoordeeld, nadat hij ingevolge het bepaalde bij artikel 76 weder in dienst is gesteld;

8e. in de gevallen bij artikel 42 aangewezen.

In het geval, bedoeld bij 3e. wordt geen ontslag uit den dienst gegeven, zonder dat over het ontstaan, den aard en de gevolgen van de verwonding, verminking, ziekten of gebreken een geneeskundig onderzoek door officieren van gezondheid of oud-officieren van gezondheid heeft plaats gehad, naar regelen te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur.

Met afwijking in zooverre van den in het vorig lid gestelden eisch, kan, in geval een op non-activiteit gesteld officier elders dan binnen het Rijk in of buiten Europa gevestigd is, ter beoordeeling van het recht op het verlenen van ontslag, in plaats van een militair geneeskundig onderzoek worden gevorderd eene behoorlijk gelegaliseerde verklaring omtrent den toestand van den belanghebbende, afgegeven door twee personen, bevoegd tot de uitoefening van de geneeskunde in het Rijk, waar hij verblijft.

Het militair geneeskundig onderzoek zal op last of met machtiging van den Minister van Oorlog éénmaal worden herhaald, wanneer de belanghebbende of zijn vertegenwoordiger het verzoekt, en voorts in elk geval waarin eene herhaling door genoemden Minister wordt wenschelijk geacht.

De onbekwaamheid of ongeschiktheid bij 5e bedoeld, moet erkend zijn bij onderzoek van een daartoe door Ons aangewezen Commissie van Opperr- en Hoofdofficieren, naar regelen te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur.

Nu behooren, naar het oordeel van den Militairen Pensioenraad, de pensioensanspraken volgens het duidelijke voorschrift van artikel 1 der Militaire Pensioenwetten met behulp van de regelen *dier* wetten te worden beoordeeld, m.a.w. de ongeschiktheid van den belanghebbenden officier moet, alvorens hem pensioen kan worden verleend, deugdelijk vaststaan, waarvoor het blijkens het voorafgaande niet voldoende is, eenvoudig aan het rapport van den Geneeskundigen Dienst — ten onrechte — bindende kracht toe te kennen.

De meening is eens uitgesproken, dat bij het door den Militairen Raad ingenomen standpunt dit College ten onrechte medezeggenschap zou verkrijgen bij het verlenen van eervol ontslag op grond der Bevorderingswet. Deze meening moet, naar het oordeel van dien Raad, op een misvatting berusten en kan uitgesloten worden geacht. De Militaire Pensioenraad toch heeft er geen oogenblik aan gedacht om aanspraak te maken op een zoodanig medezeggenschap — hoe gering ook — ten aanzien van die wet, maar het standpunt van dien Raad is, dat geene pensioenrechten kunnen worden vastgesteld buiten de Pensioenwet om, omdat dit in strijd zou zijn met artikel 1 van die wet.

Het trekt voorts de aandacht, dat door de hierboven genoemde wijziging der Bevorderingswet ook het beschermend karakter, het-

welk aan die wet inzake de uitvoering der Pensioenwet en meer in het bijzonder ten aanzien van het vastleggen van aanspraken op pensioen zou kunnen worden ontleend, vervallen, althans belangrijk ingeperkt is. Men zou dit beschermend karakter — n.b. de Staten Generaal wezen in 1902 den Militairen Pensioenraad juist tot beschermengel aan — nu nog alleen kunnen volhouden door bindende kracht te verleen en aan het militair geneeskundig rapport, dat voor de uitvoering der Bevorderingswet heeft gediend om er het ontslag wegens ongeschiktheid op te gronden. Maar waarom die speciale bescherming door middel der Bevorderingswet, waar het de belangen der officieren betreft? Voor de lagere militairen, op wie die wet niet van toepassing is, zou eene gelijke bescherming de aandacht vragen.

Worden deze laatste wèl voldoende door den Militairen Pensioenraad beschermd? Tegen het standpunt van dit College is wel aangevoerd, dat eene ongerijmdheid zou ontstaan, indien de ongeschiktheid van een officier voor de toepassing der Bevorderingswet kon worden aangenomen en voor die der Pensioenwet kon worden ontkend. Met deze redeneering beschouwt men dan echter iets als vaststaand, dat nog moet worden bewezen, zoodat het niet te verwonderen is, wanneer men zich aan het eind van het betoog voor eene ongerijmdheid ziet geplaatst. En zelfs al zou die ongerijmdheid inderdaad aan het licht komen — hetgeen bij de toepassing der Pensioenwetten, zoowel Burgerlijke als Militaire geen unicum is — dan valt hieruit niet af te leiden, dat de door de geneeskundige commissie geconstateerde ongeschiktheid nu ook voor de toepassing der Pensioenwet blindelings moet worden geaccepteerd. De hierboven geschetste geschiedkundige ontwikkeling leidt de gedachten in een geheel andere richting. Ook bij de onder de Burgerlijke Pensioenwet ressorteerende ambtenaren is het usance, dat de keuring vóór het te verleen ontslag plaats heeft en de betrokken Autoriteiten of de belanghebbenden zelve overtuigen zich te voren gewoonlijk, vóór het ontslag dus, van het bestaan van hun pensioenrecht. Een ontslag vóór ongeschiktverklaring kan een ontslag zonder pensioen tot gevolg hebben, indien de Pensioenraad niet van de ongeschiktheid voor den dienst overtuigd wordt. Die gevallen zijn hard, maar de wetstoepassing eischt zulks.

Door het bindend karakter van de rapporten van den Militairen Geneeskundigen Dienst weder te herstellen keert men terug tot den toestand, welke de Volksvertegenwoordiging dertig jaren geleden op goede gronden heeft verlaten en men voert, wel is waar niet feitelijk, maar toch als resultaat het woord „erkend” dat men in 1902 bewust verwijderd heeft, weder in.

Militaire verhoudingen van de Indeelingsdistricts- commandanten.

Onlangs werd de meening der Redactie gevraagd naar aanleiding van het ondervolgende geval:

Een dienstplichtige soldaat van het 11e Regiment Infanterie (Nijmegen) behorende tot de IVde Infanterie-brigade (Arnhem), wordt op den dag van de jaarlijksche inspectie te Oss (behoorende tot het indeelingsdistrict 's-Hertogenbosch) na afloop in den avond van den dag der inspectie — terwijl hij zich nog in uniform bevond — geverbaliseerd door de gemeentepolitie aldaar wegens overtreding van artikel 426 Wetboek van Strafrecht.

„De Indeelingsdistrictscommandant¹⁾ — zoo deelt de inzender van het verzoek verder mede — aan wien ingevolge art. 41 W.K. junctis art. 41 5e lid der Dienstplichtwet en L.O. 1922 n°. 182 strafbevoegdheid toekomt en aan wien het proces-verbaal werd toegezonden, wenschte voor de overtreding geen krijgstuuchtelijke straf op te leggen en meende, dat de strafrechtelijke afdoening in deze de voorkeur verdiende, te meer nu het feit is gepleegd toen de met het onderzoek belaste officier de gemeente Oss reeds verlaten had. Bovendien zou bij strafrechtelijke afdoening met een geldboete kunnen worden volstaan, al of niet bij schikking te betalen. Bij krijgstuuchtelijke afdoening echter zou de man een z.i. te zware straf krijgen n.l. indienstroeping, krijgstuuchtelijke bestraffing, loonderving.

De garnizoenscommandant²⁾ kon zich met deze afdoening niet vereenigen, aangezien n.z.m. het ontoelaatbaar is dat het bedreven feit, gepleegd op een oogenblik, dat de verdachte onderworpen is aan de W.K. strafrechtelijk zou worden afgedaan, waardoor die dienstplichtige zeer vermoedelijk tot een geringe geldboete zou worden veroordeeld³⁾. Volgens de meening van den G.C. schaden juist dergelijke feiten in ernstige mate het aanzien van de weermacht en worden deze feiten door strafrechtelijke afdoening (geldboete) onvoldoende gecorrigeerd.

Naar aanleiding van dit geval zou ik er prijs op stellen te mogen vernemen:

1°. Wie als garnizoenscommandant van beklagde is te beschouwen?

2°. Wie de tot straffen bevoegde meerdere van den Indeelingsdistrictscommandant is, ingeval de man zich over de opgelegde krijgstuuchtelijke straf wenscht te beklagen?

1) Dat zal dus zijn de hoofdofficier, commandant van het indeelingsdistrict 's Hertogenbosch, welke autoriteit behoort tot de Vde Infanteriebrigade te Venlo.

2) Waarschijnlijk die te Nijmegen.

3) Opvallend ook hier weer de vrees dat de Krijgsraad niet voldoende rekening zal houden met de eischen der krijgstuuch. Vergelijk hierna blz. 223.

3°. Of de Indeelingsdistrictscommandant als korpscommandant is te beschouwen in den zin van art. 12 R. L.?"

De Redactie heeft hierop als volgt geantwoord:

In het door U medegedeelde geval berust de strafbevoegdheid van den indeelingsdistrictscommandant op art. 41 (5) der Dienstplichtwet, bepalende dat de groot-verlofganger ter gelegenheid van het jaarlijksch onderzoek in uniform gekleed zijnde (zie ook art. 62, 4° W. v. M. S. j° art. 72 W. Kr.) onder de bevelen staat van de autoriteit die het onderzoek leidt, in verband met het bepaalde in art. 41, 1° der Wet op de Krijgstucht, hetwelk — eenigszins beperkte — strafbevoegdheid toekent aan elken hoofdofficier der landmacht ten aanzien van de onder zijne bevelen staande militairen. Aangenomen wordt hierbij dat de indeelingsdistrictscommandant — zooals naar wij meenen de regel is — den rang van hoofdofficier bekleedt. Mocht dit niet het geval zijn dan kent de W. Kr. hem geene strafbevoegdheid toe.

Is het onderzoek niet gehouden door den districtscommandant persoonlijk, doch — wat art. 75 van het Dienstplichtbesluit ook mogelijk maakt — door den aan hem toegevoegden officier of door een ander door of van wege den Minister van Defensie aangewezen officier, dan bestaat, zoo althans deze officier niet den rang van hoofdofficier bekleedt, voor hem evenmin bevoegdheid tot straffen.¹⁾

De door U aangehaalde Legerorder 1922 No. 182 staat buiten Uwe vraag. Zij is trouwens vervallen, komt ten minste niet meer voor in de 5e Beknopte Uitgave.

1°. Als garnizoenscommandant is o.i. te beschouwen de commandant van het garnizoen van de militaire autoriteit die het gezag van korpscommandant over den verdachte uitoefent, i.e. derhalve de garnizoenscommandant te Nijmegen. (Zie M. R. T. XIX, blz. 443, XX, 242).

2°. Beklag over eene opgelegde disciplinaire straf moet in den regel worden ingebracht bij den tot straffen bevoegden meerdere onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger als zoodanig is gesteld. Naar wij meenen is als rechtstreeksche meerdere van den indeelingsdistrictscommandant in deze functie te beschouwen de commandant der brigade waartoe de districtscommandant-strafoplegger behoort.²⁾

¹⁾ De strafbevoegdheid, toegekend bij art. 42(1) der Dienstplichtwet, zie voor 1929 ook Legerorders 1929 no. 99, § 18.1, kan hier buiten beschouwing blijven. Zij strekt zich niet uit tot gevallen als het onderhavige, heeft uitsluitend betrekking op overtreding van het bepaalde in art. 41 tweede of derde lid der Dienstplichtwet waaronder art. 426 W. v. S. niet valt.

²⁾ Dat is i.e. derhalve de commandant der Vde Infanteriebrigade te Venlo. Het is wel een ingewikkelde organisatie. De korpscommandant en de garnizoenscommandant zetelen te Nijmegen, de brigadecommandant te Arnhem. De dienstplichtige moet echter voor onderzoek opkomen te Oss, komt dan onder bevelen van den districtscommandant van 's Hertogenbosch, die op zijn beurt weer ressorteert onder den brigadecommandant te Venlo!

3°. Indien de garnizoenscommandant verwijzing naar den krijgsraad niet noodig of niet wenschelijk acht, zal in het onderhavige geval de meest rationeele weg deze zijn, dat hij — nu een geval als bedoeld in art. 42 W. Kr. niet aanwezig is — de zaak ter disciplinaire afdoening overlaat aan de autoriteit aanvankelijk bevoegd tot oplegging van eene krijgstuchtelijke straf d.i. dus aan den indeelingsdistrictscommandant. Deze treedt dan, bij analogie van het bepaalde in art. 12 R. L. op in plaats van den in dat artikel met het oog op gewone gevallen genoemden „Commanderenden Officier van het Corps”.

Van bevoegde zijde werd twijfel uitgesproken aan de juistheid van de hierboven door ons aangegeven oplossing, Zulks om de volgende reden. De strafbevoegdheid van den indeelingsdistrictscommandant zoude n.l. hebben opgehouden te bestaan nadat de verdachte niet meer onder zijne bevelen stond, in dit geval dus nadat hij niet meer in uniform gekleed was. De aangewezen weg zou dan geweest zijn, dat de overtreding, na ontvangst van het proces-verbaal der politie, behandeld was door den korpscommandant van den verdachte (de commandant van het 11e Regiment Infanterie) welke autoriteit hem dan met toepassing van art. 36, 2e lid der Dienstplichtwet in werkelijken dienst kon roepen. Op deze wijze zou ook eene analogische toepassing van art. 12 R. L. onnoodig zijn, terwijl eindelijk ook deze weg met het oog op de eischen der praktijk zeker de voorkeur zou verdienen.

Deze laatste overweging, hoewel geenszins van belang ontbloomt, buiten beschouwing latende, meenen wij dat tegen de aangegeven wijze van behandeling wettelijk wel eenige bedenking rijst. Bij de *rechterlijke* macht geldt dat de bevoegdheid des rechters beoordeeld moet worden naar het oogenblik waarop het strafbare feit is begaan en niet naar het tijdstip waarop het wordt berecht. Zoo zal bijv. een militair die, nog in dienst zijnde, zich aan een misdrijf schuldig maakt dat echter eerst na zijn ontslag ontdekt en berecht wordt, moeten terechtstaan voor den Krijgsraad al is hij op laatstgenoemd tijdstip niet meer aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen.

Nu is wel, schijnbaar anders, nog onder de oude Reglementen van Krijgstucht, bij herhaling beslist dat, wat het disciplinair recht betreft, bijv. na overplaatsing, de nieuwe militaire chef bevoegd is eene krijgstuchtelijke straf op te leggen wegens een vergrijp begaan ten tijde dat de schuldige nog onder de bevelen van zijn vorigen commandant diende¹⁾, doch dan gold het een militair die aan de militair-krijgstuchtelijke macht onderworpen was en bleef, derhalve eene vraag van *relatieve* competentie. De bovenver-

¹⁾ Men vergelijkte M.R.T. IX, blz. 360, XII, blz. 412, XIV, blz. 80, XVIII, blz. 262, 386. De nieuwe Wet op de Krijgstucht geeft te dezen aanzien geene aanleiding tot een andere opvatting.

melde dienstplichtige stond echter uitsluitend onder de bevelen van den indeelingsdistrictscommandant en kwam, toen hij zijn uniform had uitgetrokken, niet onder het bevel van een andere militaire autoriteit, hij hield daarna op onder de militair-disciplinaire macht te staan. Doch zelfs, al zouden wij kunnen toegeven dat óók de bevoegdheid van den korpscommandant te construeeren en te verdedigen is, dat de competentie van den indeelingsdistrictscommandant door niet onmiddellijke bestraffing zou zijn *vervallen*, lijkt ons zeker onjuist.

VRAGENBUS.

Rechtsmacht betreffende de Koloniale Reserve.

Een soldaat van de Koloniale Reserve te Nijmegen pleegt een strafbaar feit omschreven in art. 321 W. v. S. — verduistering van geld.

Door omstandigheden is deze militair, vóórdát inderdaad blijkt dat deze strafbare handeling gepleegd is, met een detachement naar Nederlandsch-Indië vertrokken.

Kan een strafbaar feit als hierboven genoemd berecht worden door den militairen rechter in Nederlandsch-Indië?

De in deze vraag bedoelde soldaat van de Koloniale Reserve zal o.i. ook berecht kunnen worden door den militairen rechter in Ned.-Indië. De door den inzender der vraag vermelde gegevens achten wij voor deze conclusie voldoende.

Hij behoorde, ook toen hij het feit pleegde, reeds tot het Nederlandsch-Indische leger en was derhalve als zoodanig onderworpen aan de jurisdictie van den militairen rechter in Indië.

Verder is voor veroordeeling noodig, dat bij berechting door dezen rechter, het feit ook materieel onder de Indische strafwetgeving valt. Ook dit is het geval. Immers volgens art. 5 van het Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië zijn de Ned.-Indische wettelijke strafbepalingen toepasselijk op den ingezetene van Ned.-Indië die zich buiten Ned.-Indië schuldig maakt aan een feit hetwelk door de Ned.-Indische wettelijke strafbepalingen als misdrijf wordt beschouwd en waarop door de Wet van het land waar het begaan is, straf is gesteld. De vervolging kan ook plaats hebben indien de verdachte eerst na het begaan van het feit ingezetene van Ned.-Indië wordt.

Ingezetenen van Ned.-Indië — zegt art. 160 der Indische Staatsregeling — zijn zij die in Ned.-Indië gevestigd zijn. Dit zal het geval worden met bovenbedoelden soldaat als hij in Indië ontscheept is.

Verduistering is in art. 372 van het Indische Strafwetboek onder de misdrijven gerangschikt en is in Nederland eveneens strafbaar (Art. 321 W. v. S., behalve de strafpositie gelijkkluidend met art. 372 evengenoemd).

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der Militairen in 1927,

door

Mr. P. J. COFFRIE.

Chef van de afdeeling voor gerechtelijke- en gevangenisstatistiek
bij het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Als vanzelfsprekend is een groot gedeelte van dit Tijdschrift steeds gewijd aan de militaire rechtspraak: belangrijke beslissingen der militaire rechtscolleges worden geregeld opgenomen. In de eerste plaats wordt daardoor een inzicht verkregen op welke wijze de strafwetten (Wetboek van Strafrecht, Wetb. v. Militair Strafrecht, andere wetten, die strafbepalingen bevatten en het formeele strafrecht) ten aanzien van de militairen toepassing vinden. Verder blijkt uit deze rubriek, aan welke strafbare feiten militairen zich schuldig gemaakt hebben of waarvan zij werden verdacht. Ook ten aanzien van de mentaliteit, de stemming der militairen e.d. bevatten de opgenomen vonnissen veel leerzaams.

Eén ding wordt echter met publicatie van belangrijke vonnissen niet bereikt, n.l. een aanwijzing omtrent den stand en de beweging van de criminaliteit der militairen. Het is daarom ongetwijfeld van belang op bepaalde tijden een balans op te maken van het doen en laten der militairen in strijd met strafrechtelijke bepalingen, voorzover de tekortkomingen bij rechterlijk gewijsde zijn geconstateerd. Aan de hand van de onlangs verschenen Crimineele en Justitieele Statistiek over het jaar 1927, bewerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek, kan een en ander worden nagegaan.

Crimineele Statistiek.

Er zij nog eens uitdrukkelijk op gewezen, dat de werkelijke criminaliteit der militairen zich niet voor statistische waarneming leent. Verschillende feiten bij het Wetboek van Militair Strafrecht en het Wetboek van Strafrecht strafbaar gesteld, kunnen ingevolge art. 2, sub 2—6 van de Wet op de Krijgstucht buiten strafrechtelijke behandeling worden afgedaan. Verder regelt art. 81 van de wet van 5 Juli 1921, S. 841, tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht, de bevoegdheid van den militairen rechter in dien zin, dat hij in 't kort gezegd, alleen kennis neemt van feiten, strafbaar gesteld bij het Wetb. v. M. Strafrecht en van andere feiten, voorzover uitsluitend door militairen (niet tezamen met burgers) begaan. En dan nog valt te denken aan be-

gane strafbare feiten, die onontdekt of op andere wijze onvervolgd bleven, alsmede aan art. 405 Invaliditeitswet.

Allereerst zijn hieronder eenige gegevens opgenomen betreffende de *onherroepelijke veroordeelingen door den gewonen strafrechter in 1927 uitgesproken*.

Ter vergelijking met vorige jaren is in onderstaand staatje een tienjarig overzicht opgenomen van het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven, wegens bedelarij, landlooperij en overtreding van het souteneursverbod en wegens belastingovertredingen.

Jaar van veroordeeling.	Onherroepelijke veroordeelingen.		Onherroepelijk veroordeelden.	
	absoluut	per 10000 inw.	absoluut	per 10000 inw.
1918	41404	61.3	35720	52.9
1919	40782	59.9	36541	53.7
1920	28917	42.5	26541	39.0
1921	21164	30.6	19903	28.8
1922	19901	28.3	18773	26.7
1923	20902	29.3	19475	27.2
1924	21081	29.0	19499	26.8
1925	22235	30.2	20880	28.3
1926	21827	29.2	20563	27.5
1927	21878	28.9	20387	26.9

Vergeleken bij 1926 is het aantal onherroepelijke veroordeelingen in 1927 met 51 gestegen. Deze stijging is echter zoo gering, dat, wanneer met den bevolkingsaanwas rekening wordt gehouden, de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit in het jaar 1927 ten opzichte van 1926 een daling te zien geeft: per 10.000 inwoners in 1926 29.2, in 1927 28.9. Bij afzonderlijke berekening van de veroordeelingen terzake van belastingovertredingen en van die terzake van de overige door de rechtbank berechte delicten (de belastingovertredingen worden bij de straks te geven cijfers der militairen niet meegerekend, omdat deze niet tot de competentie van den militairen strafrechter behooren), wordt voor 1927 opgemerkt vermindering der bij rechterlijk gewijsde geconstateerde belastingcriminaliteit en vermeerdering (zij het ook een geringe) der overige criminaliteit.

		1926	1927
Veroordeelingen wegens belastingovertredingen	} per 10.000	6.15	5.80
„ „ overige delicten . . .	} inwoners	23.07	23.57

Bij raadpleging van de speciale delicten ten aanzien van welke in 1926 en 1927 veroordeelingen onherroepelijk werden, zijn verschillen in de cijfers van die jaren op te merken, die belangrijk genoemd zijn om te vermelden.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens eenvoudige en

gequalificeerde mishandeling (die van ambtenaren inbegrepen), blijft stijgen: voor 1927 bedroeg het 4322 tegen 4015 in 1926; het relatieve cijfer (per 100.000 inwoners) kwam van 53.7 op 57.0. De cijfers der andere strafbare feiten, die op ruwheid wijzen, zijn vrijwel op gelijke hoogte gebleven. Wegens het betrekkelijk veel voorkomende misdrijf van eenvoudige belediging werden per 100.000 inwoners 15.4 veroordeelingen onherroepelijk tegen 15.2 vorig jaar.

Ofschoon het aantal veroordeelingen wegens het belangrijkste economische delict, diefstal, in eenvoudigen en gequalificeerden vorm, omhoog is gegaan, is daarmee toch niet wederom ongedaan gemaakt de opvallende vermindering, die in 1926 ten opzichte van 1925 werd opgemerkt. De stijging is niet groot, het relatieve cijfer voor eenvoudigen diefstal bedroeg voor 1927 40.3 en voor 1926 39.5, voor gequalificeerden resp. 12.9 en 12.6. Van de aantallen veroordeelingen wegens andere economische delicten is absoluut en relatief groter geworden het aantal veroordeelingen wegens verduistering en verduistering in dienstbetrekking (per 100.000 inwoners voor 1927: 14.3, voor 1926: 13.5).

In den jaargang 1926 kon, wat de misdrijven tegen de zeden betreft, er op gewezen worden, dat aan het oploopen der cijfers een einde was gekomen. Helaas heeft de teruggang, die toen alleen het relatieve cijfer te zien gaf, niet voortgeduurd; integendeel, na de onderbreking in 1926, heeft de stijgende lijn, die zich in de laatste jaren afteekende, haar loop voortgezet. Het absolute aantal veroordeelingen is gekomen op 1017, het relatieve op 13.4. Het relatieve cijfer van 1913 is meer dan verdubbeld (1913: 6.5, 1927: 13.4).

Wat de veroordeelingen wegens ernstige misdrijven tegen lijf en leven betreft, was er in 1927 een toeneming van het aantal veroordeelingen ter zake van doodslag (1926: 20; 1927: 25) en een vermindering van kinderdoodslag (1926: 5; 1927: 3).

Het aantal veroordeelingen door den Politierechter uitgesproken (dus ter zake van de misdrijven van niet zeer ernstigen aard) bedroeg in 1926: 15.341 en in 1927: 15.418, in percenten van het totaal aantal veroordeelingen resp. 70.28 en 70.47.

Het aantal schuldigverklaringen door den Kantonrechter wegens overtredingen uitgesproken + het aantal gevallen waarin door transactie of betaling van het maximum der boete een vervolging werd voorkomen (art. 74 W. v. Sr.) kwam van 287.671 in 1926 op 300.716 in 1927.

Na deze korte mededelingen omtrent de door den gewonen rechter geconstateerde criminaliteit in 1927 gaan we over tot raadpleging van de gegevens, die betrekking hebben op *de militaire strafrechtpleging*.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, wegens zoogenaamde *commune delicten* vermeldt het volgend overzichtje over de jaren 1913 en 1923 tot en met 1927.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1923	199	195
1924	174	169
1925	187	181
1926	167	163
1927	169	161

Evenmin als bij de totaalcijfers der burgers is er ten aanzien van de militairen in 1927 vergeleken met het vorige jaar een verandering van eenige beteekenis in het totaal aantal veroordeelingen en veroordeelden. Tegenover een toeneming van het aantal veroordeelingen met 2 staat een afneming van het aantal veroordeelden (in den loop van het jaar eens of meermalen veroordeeld) met 2.

Reeds een vorige maal is de opmerking gemaakt, dat ten aanzien van de criminaliteit der militairen geen relatieve cijfers gepubliceerd kunnen worden, aangezien het contingent te veel aan beduidende veranderingen onderhevig is. Toch is het van belang in aansluiting op bovenvermelde cijfers de sterkte van het leger in de laatste jaren op te geven.

De gemiddelde dagelijksche sterkte van het leger bedroeg volgens opgave van het Departement van Defensie in de laatste 3 jaren als volgt:

1925..	1525	beroepsoff.,	16.450	onderoff.,	korporaals	en	soldaten.
1926..	1529	"	17.022	"	"	"	"
1927..	1497	"	16.580	"	"	"	"

Het aantal verlofsofficieren (gedurende 2 à 3 weken onder de wapenen) bedroeg in 1925: 2350, in 1926: 2950, in 1927: 3400. In 1925, 1926 en 1927 zijn er bovendien resp. 33.531, 34.265 en 30.528 dienstplichtigen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst geweest.

Behalve het aantal verlofsofficieren wijzen de aantallen op vermindering van de sterkte in 1927 in vergelijking met 1926. Bij gelijk blijven van den stand der criminaliteit hadden dus de cijfers der veroordeelingen en veroordeelden een weinig moeten terugloopen. Alleen ten aanzien van de veroordeelden was dit wat de commune delicten betreft, het geval.

Het aantal veroordeelden, die reeds vroeger schuldig waren verklaard, bedroeg in 1927: 41 of 25.5 pct. (1926: 43 of 26.4 pct.).

Een splitsing van de aantallen veroordeelden naar den aard der criminaliteit is hieronder opgenomen.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen.					
	Jaar van veroordeeling.					
	1913	1923	1924	1925	1926	1927
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	21	17	12	19	10
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.). ¹⁾	6	4	17	19	13	17
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	50	39	20	26	25	36
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	118	98	104	79	86
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	1	6	4	6	3
Artt. 229 en 231 Swb.	—	—	—	3	1	—
Artt. 278, 282 t/m 285 Swb.	—	1	1	1	1	1

¹⁾ Hieronder 2 dierenmishandeling.

²⁾ Hieronder 1 doodslag.

³⁾ Hieronder 5 dierenmishandeling.

⁴⁾ Hieronder 1 moord.

⁵⁾ Hieronder 4 dierenmishandeling.

⁶⁾ Hieronder 1 opz. doodslag en 1 door schuld.

Voor 1927 geeft de groep misdrijven tegen het openbaar gezag een opvallend laag cijfer.

De misdrijven tegen de zeden gingen met 4 omhoog; de 4 gevallen van dierenmishandeling, in deze groep begrepen, niet meegeteld was het cijfer in 1927 gelijk aan dat van het vorige jaar (13).

Ongunstiger dan het vorige jaar zijn de cijfers betreffende de veroordeelingen wegens misdrijven tegen lijf en leven en economische misdrijven. Van de veroordeelden wegens misdrijven tegen lijf en leven maakten er zich 28 schuldig aan opzettelijke mishandeling zonder zwaar lichamelijk letsel of doodelijk gevolg (1926: 18), 1 aan opz. mishandeling met zwaar lichamelijk letsel of doodelijk gevolg en 5 aan hetzelfde misdrijf door schuld. In 1927 werden 63 militairen veroordeeld wegens diefstal (1926: 46), waarvan 8 wegens gequalificeerden diefstal en 3 wegens diefstal met geweld of bedreiging met geweld.

Nog meer speciaal op militair-rechtelijk terrein komen we bij de veroordeelingen wegens misdrijven genoemd in het Wetboek van Militair Strafrecht.

Het volgend overzichtje geeft totaalcijfers:

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1923	504	477
1924	436	402
1925	456	433
1926	503	482
1927	465	429

In 1925 en 1926 nam het aantal veroordeelingen en veroordeelden toe. Het jaar 1927 vertoont een teruggang, waardoor de toename van verleden jaar weer bijna is te niet gedaan.

Het aantal personen, die reeds vroeger waren schuldig verklaard, bedroeg in 1927: 141 of 32.9 pct. van het totaal aantal veroordeelden; in 1926 waren deze cijfers resp. 180 en 37.3 pct.

Nog steeds is de werking van de oude Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk, die met ingang van 1 Januari 1923 door het Wetboek van Militair Strafrecht werden vervangen, niet geheel uitgeschakeld. Natuurlijk is het aantal personen, dat volgens de oude wetboeken is berecht, nog slechts gering: in 1927 werden 16 militairen wegens desertie volgens de oude bepalingen veroordeeld (1925: 44, 1926: 29).

Ook ten aanzien van de in het voorgaande overzichtje vermelde veroordeelden nemen we een specificatie op: het aantal militairen is hieronder voor elk delict afzonderlijk vermeld.

	1925	1926	1927
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	—	—	2
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97)	62	55	50
Desertie (art. 98)	61	48	36
Opzettelijke belediging van een meerdere (art. 108)	16	15	26
Opzettelijk tegen een meerdere plegen het misdrijf genoemd in art. 261 W. v. Sr. (art. 111)	—	—	1
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	80	109	101
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116)	1	4	—
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	41	23	37
Militair oproer (art. 124)	—	—	1
Belhamels onder de deelnemers aan een militair oproer (art. 125)	—	—	4
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	21	10	8
Opzettelijk met overschrijding van bevoegdheid enz. een mindere bevelen (art. 140)	—	—	1
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	1	—	—
Opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf pleegt of opz. nalaten tegen den dader geweld aan te wenden (art. 143)	—	1	1
Opruiing (art. 146)	—	2	1
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, al. 1)	34	39	24
Idem door schuld (art. 150, al. 3)	71	147	119
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152)	1	—	1

Bij de meeste delicten is voor 1927 een daling ten opzichte van het vorige jaar te constateeren. Daarentegen moet echter de aandacht gevestigd worden op het feit, dat juist bij een paar zeer ernstige strafbare feiten de cijfers van 1927 hooger zijn: wegens feitelijke insubordinatie in 1926: 23 veroordeelden, in 1927: 37; wegens militair oproer en als belhamels onder de deelnemers aan een militair oproer in 1927 resp. 1 en 4 militairen veroordeelden, in 1926 geene. Deze ongunstige cijfers herinneren ons aan de ongeregeldeheden te Ede in 1926; de desbetreffende vonnissen werden eerst in 1927 onherroepelijk.

In een tweetal staatjes zijn vermeld de straffen door den militairen rechter opgelegd. Allereerst de straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens commune misdrijven; 1923 tot en met 1927.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens *commune misdrijven*; 1923—1927.

Jaar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Degradatie. (Verlagng).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of on-
							met ontzetting	zonder ontzetting					
1923	—	165	2	—	32	—	3) 13	8	—	13	1	—	—
1924	—	141	1	—	34	—	13	17	—	11	—	1	—
1925	—	137	5	—	46	—	3	25	—	10	—	—	—
1926	—	113	2	—	1) 54	—	1	13	—	7	—	—	—
1927	—	111	—	—	2) 59	—	1	15	—	5	—	—	—

1) Hiervan 12 krachtens art. 23 bis.

2) " 13 " " " "

3) Bovendien 2 gevallen van vervallenverklaring van den militairen stand.

In 1927 werden in 1 geval bij hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd. Wederom verminderde het aantal gevallen, waarin gevangenisstraf werd opgelegd en steeg het aantal gevallen van geldboete. Van de 76 onvoorwaardelijk opgelegde gevangenisstraffen waren er 25 beneden 1 maand, 44 van 1 maand tot beneden 1 jaar, 6 van 1 tot beneden 5 jaar en 1 van 15 jaar (veroordeeling wegens doodslag).

Wegens de militaire misdrijven werden de volgende straffen opgelegd.

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>militaire misdrijven</i> ; 1923—1927.													
Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.						
Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in een klasse van militairen, aan een strengere krijgstucht onderworpen.	Ontzetting van bepaalde rechten.	
							met ontzetting	zonder ontzetting					
							van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.						
—	—	479	24	—	1	—	18	81	13	3	1	—	
—	—	436	—	—	—	—	1	56	—	9	—	—	
—	—	434	—	—	22	—	4	54	—	8	—	—	
—	—	408	—	—	¹⁾ 95	—	1	78	—	11	—	—	
—	—	373	—	—	²⁾ 93	—	1	59	—	1	—	—	

¹⁾ Allen krachtens art. 23 bis.

²⁾ 92 " " " "

In verreweg het grootste gedeelte der gevallen van veroordeeling wegens militaire misdrijven is gevangenisstraf opgelegd. Ook in 1927 heeft de rechter geen gebruik gemaakt van de hem bij art. 11 W. v. Mil. Strafrecht gegeven bevoegdheid om in plaats van gevangenisstraf militaire detentie van ten hoogste twee maanden op te leggen. Van de mogelijkheid tot het opleggen van geldboete in plaats van de op het feit gestelde gevangenisstraf (art. 23*bis*) is ongeveer in dezelfde mate als in 1926 gebruik gemaakt (92 maal). In één geval werd bij één vonnis behalve gevangenisstraf geldboete opgelegd: de veroordeelde had zich schuldig gemaakt aan insubordinatie en zaakbeschadiging; voor het laatstgenoemde feit werd geldboete opgelegd.

De zwaarste straf, die in 1927 werd opgelegd, was onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 1 jaar en 2 maanden (met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen) en wel ter zake van het mondeling een militair opruien tot eenig in het W. v. Mil. Strafrecht omschreven misdrijf (art. 146). Aan den wegens militair oproer veroordeelde (art. 124 W. v. M. Sr.) werd 6 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd en aan de 4 belhamels bij militair oproer, die bij hetzelfde vonnis nog ter zake van een ander misdrijf(ven) werden veroordeeld, resp. 4, 6, 10 en 10 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

Ten aanzien van de toepassing van voorwaardelijke veroordeeling kunnen de volgende cijfers opgegeven worden.

Jaar.	Toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling bij:							
	Commune delicten				Militaire delicten			
	gevangenisstraf		mil. detentie		gevangenisstraf		mil. detentie	
	absol.	% ¹⁾	absol.	%	absol.	%	absol.	%
1923	33	21,0	2	—	43	9,0	1	4,2
1924	32	24,1	—	—	44	10,1	—	—
1925	²⁾ 30	23,1	1	20,—	65	15,0	—	—
1926	40	35,7	—	—	60	14,7	—	—
1927	35	33,7	—	—	53	14,2	—	—

¹⁾ Percentages, die de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende straffen, resp. gevangenisstraf en hechtenis.

²⁾ Bovendien werd in één geval voorwaardelijke geldboete opgelegd.

Zowel bij de commune als bij de militaire delicten zijn in 1927 een weinig minder voorwaardelijke veroordeelingen uitgesproken dan in 1926. Bij vergelijking van de cijfers van vijf jaar (1923 t/m. 1927) zijn de cijfers voor 1927 echter niet laag te noemen; bij de commune misdrijven werd in ruim een derde gedeelte der gevallen tot voorwaardelijke veroordeeling besloten. In dit verband zij gewezen op het stijgend aantal gevallen, waarin bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch strafdoSSIERS ter fine van rapport aan reclas-seeringsinstellingen werden toegezonden; in 1926 werden 18 rap-por ten uitgebracht, waarvan 8 tot voorwaardelijke veroordeeling leidden en in 1927: 27 rapporten met 22 voorwaardelijke veroor-deelingen als gevolg (zie van deel XXIV afl. 6 van dit Tijdschrift, blz. 542).

De afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling is meestal gunstig.

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1923 t/m 1927.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde.	Geval len, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Geval len, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoer-legging der voorwaardelijk op-gelegde straf.	
		absoluut	in % v. h. totaal	absoluut	in % v. h. totaal
1923	126	118	93,7	8	6,3
1924	89	81	91	8	9,0
1925	78	74	94,9	4	5,1
1926	98	93	94,9	5	5,1
1927	94	85	90,4	9	9,6

In percent van het totaal aantal gevallen geeft 1927 een lager cijfer voor de gunstig beëindigde gevallen dan in één der vorige vier jaren.

In 1923 kwam één geval voor (niet in bovenstaande cijfers begrepen), dat de proeftijd eindigde van een voorwaardelijke veroordeeling wegens een overtreding; de proeftijd verstreek zonder dat de voorwaardelijk opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.

In 1927 volgde tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke opgelegde straf in 5 van de 9 gevallen reeds na een tijdsverloop van minder dan 6 maanden.

Duur van den proeftijd van hen, ten opzichte van wie later last tot tenuitvoerlegging der straf gegeven werd.						
Jaren.	Aantal gevallen.	Misdrijven.				
		Tenuitvoerlegging volgde na een tijdsverloop van				
		minder dan 6 maanden	6 mnd. tot 1 jaar	1—2 jaar	2—3 jaar	3 jaar en meer
1923	8	2	2	2	1	1
1924	8	3	2	3	—	—
1925	4	1	2	1	—	—
1926	5	2	1	1	1	—
1927	9	5	3	1	—	—

Het aantal gevallen, waarin naast de algemeene voorwaarde, dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan of zich schuldig zal maken aan bepaalde krijgstuchtelijke vergrijpen (art. 15 W. v. Mil. Sr.), door den rechter bijzondere voorwaarden werden opgelegd, was in 1927 ongeveer even hoog als in 1926. Ook naar verhouding van het aantal gevallen, waarin oplegging van bijzondere voorwaarden mogelijk was (bij gevangenisstraf van 2 maanden en langer), is de oplegging nagenoeg gelijk gebleven.

Het aantal in 1927 beëindigde gevallen, waarin bijzondere voorwaarden hadden kunnen worden opgelegd, bedroeg 25 (1926: 23). In 11 gevallen (1926: 10) waren bijzondere voorwaarden opgelegd; in 8 gevallen was ter zake van de naleving opdracht tot bijstand gegeven aan een instelling of inrichting en in 1 geval aan een bijzonderen ambtenaar. In 2 van de gevallen met opdracht tot bijstand aan een inrichting moest de straf ten uitvoer gelegd worden.

Volledigheidshalve kunnen nog vermeld worden het aantal schuldigverklaringen en aantal gevallen van voorkoming der vervolging ter zake van overtredingen door den militairen rechter berecht.

Een beeld der werkelijke „kleine criminaliteit” geven deze cijfers geenszins. Immers we weten niet, hoeveel overtredingen op grond van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht disciplinair worden afgedaan.

Zoowel het aantal schuldigverklaringen als het aantal gevallen van voorkoming der vervolging is vergeleken bij 1926 in 1927 gedaald.

Jaar.	Gevallen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1923	464	582	1046
1924	335	722	1057
1925	201	688	889
1926	182	770	952
1927	164	664	828

Wegens overtreding der Motor- en Rijwielwet en daarop steunende reglementen werden in 1927: 84 (1926: 98) schuldigverklaringen uitgesproken; het aantal gevallen van voorkoming der vervolging betreffende deze wet bedroeg 368 (1926: 441).

Als straf werd in 163 gevallen geldboete opgelegd en in slechts één geval voorwaardelijke hechtenis. Van de bijkomende straffen werd af en toe verbeurdverklaring toegepast.

Jaar.	Hechtenis.	Geldboete.	Verbeurdverklaring.
1923	—	464	11
1924	—	335	12
1925	—	201	10
1926	1	181	3
1927	1	163	8

Justitiele Statistiek.

Behalve een inzicht in den stand en beweging der criminaliteit wil dit opstel ook nog geven eenige gegevens betreffende de werkzaamheden der militair-rechterlijke colleges, ontleend aan de Justitiele Statistiek. De tel-eenheid wordt bij deze statistiek niet gevormd door de onherroepelijke veroordeeling (crimineele statistiek), maar door de per instantie behandelde strafzaak.

Het aantal zaken wegens misdrijven en overtredingen afgedaan door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden (waaronder begrepen het Hof van Ned. Indië en de Krijgsraad voor de Zee-macht te Soerabaja) bedroeg in de jaren 1923 t/m. 1927 als volgt:

1923	1324
1924	1165
1925	1060
1926	999
1927	878

De vermindering van het aantal zaken blijkt in 1927 te zijn voortgezet. Voor genoemd jaar is hieronder opgenomen een splitsing naar de verschillende colleges en de wijze van afdoening.

27 RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1927 afgedaan. ¹⁾	Personen, op wie de zaken in kolom 1 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 2 en 3, zijn te verdeelen als volgt:					Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolgving door:		
		Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	4. Ter terechtzitting ver- wezen naar den gewo- nen strafrechter.	5. Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den comman- deerenden officier werd overgelaten of termen voor toepassing van een krijgsmachtelijke bestrafning aanwezig zijn.	6. Veroordeelden.	7. Vrijgesprokenen.	8. Transactie.	9. Betaling der maxim. boete.		
										1.	2.
og Militair Gerechtshof.	113	13	116	—	7	105	13	4	—	—	
gjsraad Landm. 's-Bosch.	1195	93	1132	—	4	587	46	588	—	—	
gjsraad Zeemacht Wil- emssoord	168	17.	²⁾ 153	—	4	88	5	72	—	—	
og Militair Gerechtshof Ned.-Indië	12	—	21	—	—	18	3	—	—	—	
gjsraad Zeemacht Soe- abaja	54	—	64	—	—	63	1	—	—	—	

¹⁾ Met inbegrip van de zaken, welke buiten proces werden afgedaan.

²⁾ 1 verdachte pleegde zelfmoord gedurende zijn proces, waardoor dit kwam te vervallen.

Ten slotte nog een opgave van de beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof inzake beklag betreffende opgelegde disciplinaire straffen.

1927 Aantal behandelde klachtzaken.	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen.				
	Geground.	Gedeeltelijk geground.	Ongeground.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafredenen gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafredenen gewijzigd.	Straf en strafredenen gewijzigd.	Straf en strafredenen nietig verklaard.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
25	5	4	16	—	14	—	4	2	5

Reservist of beroeps-militair?

door

J. VENNIK.

De uitspraak¹⁾, welke de Centrale Raad van Beroep onlangs heeft gedaan in zake de pensioenaanspraken van een gewezen militair, die laatstelijk in vrijwilligen dienst was geweest bij de Politietroepen, moge hier aan eene nadere beschouwing worden onderworpen, omdat de vraag, aan het hoofd van dit opstel geplaatst, daarbij op eene merkwaardige wijze is beantwoord.

Tot goed begrip der zaak diene, dat de belanghebbende destijds eene verbintenis had gesloten voor vijf jaren, „waarvan ten hoogste „de laatste drie jaren onder de bepalingen van de „Wet voor het „reserve-personeel der landmacht 1905” zullen kunnen worden door-„gebracht.” Van bedoelden termijn van 5 jaar moest de vrijwilliger er twee in *actieven* dienst doorbrengen, terwijl hem na het verstrijken van die twee-jarige periode kon worden vergund, „zijn actieven diensttijd telkenmale met één jaar te verlengen, zulks in mindering van den verplichten diensttijd bij het reserve-personeel.” Voorts was nog bepaald, dat de vrijwilliger gedurende den tijd, dat hij tot het reserve-personeel *behoorde*, niet in werkelijken dienst behoefde te komen, als bedoeld in art. 5, punt 4°, van de „Wet voor het „reserve-personeel der landmacht 1905” (oorspronkelijke tekst).

¹⁾ Zie deze uitspraak hierna blz. 281.

Het geval, waarom het hier gaat, heeft zich nu als volgt toegedragen.

De belanghebbende had zich op 16 Januari 1923 voor 5 jaar vrijwillig verbonden, terwijl hem na 1 April 1925 niet langer *vergund* werd, in actieven dienst te blijven, ten gevolge waarvan hij op laatstgenoemden datum in reserve werd gevoerd. Op 15 Januari 1928 werd hij wegens diensteindiging uit den militairen dienst ontslagen.

Nadat de belanghebbende in reserve was gevoerd, heeft hij verzoekt, in het genot van pensioen te worden gesteld op grond van het bepaalde bij art. 2, onder 4°, *d*, der Pensioenwet voor de landmacht (*Staatsblad* 1922, No. 66), zooals die wet vóór 1 Juli 1925 luidde, zijnde hij van oordeel, dat hem de vernieuwing van zijn dienstverband als actief-dienend militair was geweigerd. Dit verzoek werd afgewezen in overeenstemming met het advies ter zake van den Militairen Pensioenraad, waarbij werd overwogen:

„dat belanghebbende, doordat hij op 1 April 1925 in reserve is gevoerd, zijn op 16 Januari 1923 gesloten dienstverband bij het reserve-personeel der landmacht moet uitdienen;

dat hier dus geen sprake is van het eindigen van een dienstverband waarvan de vernieuwing met machtiging van den Minister van Oorlog is geweigerd;

dat belanghebbende noch aan art. 2, 4°, *d*, noch aan eenig ander onderdeel van dit artikel der genoemde wet” (d.i. de Pensioenwet voor de landmacht, *Staatsblad* 1922, No. 66, zooals die vóór 1 Juli 1925 luidde) „recht op pensioen kan ontleenen”.

Verzoeker nam met deze beslissing geen genoegen en diende daarom eene aanvraag om herziening daarvan in, waarbij hij aanvoerde, „dat voor de Pensioenwet de actieve dienst bij de Politietroepen als een zelfstandig dienstverband moet worden beschouwd, daar toch in de Pensioenwetgeving actieve diensttijd en reserve-diensttijd als onderling geheel zelfstandige en elk naar eigen regelen te voorziene grootheden worden behandeld, zoodat weigering tot verlenging van den actieven dienst aanspraak geeft op pensioen, indien overigens de voorwaarden van art. 2 onder 4°, sub 3” (bedoeld zal zijn sub *d*) „zijn vervuld.”

Dit verzoek werd eveneens afgewezen, waarbij de Kroon zich vereenigde met de overwegingen van den Militairen Pensioenraad, dat:

„belanghebbende op 16 Januari 1923 een dienstverband voor vijf jaren heeft aangegaan, hetwelk hij thans bezig is, in den overeengekomen vorm te volbrengen;

er vóór het einde van dat verband geen sprake van kan zijn het te vernieuwen, en er derhalve ook geen aanleiding bestaat zoodanige vernieuwing te weigeren, weshalve belanghebbende voor het oogenblik geenerlei pensioenaanspraken aan het bepaalde in artikel 2, 4° *d* der Pensioenwet voor de Landmacht (*Staatsblad* 1922, No. 66) kan ontleenen”.

Op het tegen deze beslissing ingestelde beroep werd door den Centralen Raad van Beroep, met overneming van de gronden van den Militairen Pensioenraad, vastgesteld, dat de bestreden beslissing diende te worden gehandhaafd.

Op 15 Januari 1928 was de dienstverbintenis van den belanghebbende geheel geëindigd en op dien grond verzocht hij andermaal om in het genot te worden gesteld van pensioen krachtens het bepaalde bij art. 2, onder 4°, *d*, der Pensioenwet voor de Landmacht (*Staatsblad* 1922, No. 66). Hierop volgde wederom eene afwijzende beslissing, *niet* omdat de grond, waarop verzoeker zijn recht op pensioen meende te kunnen doen gelden, bij de Wet van 27 Juni 1925 (*Staatsblad* No. 277) uit de aangehaalde Pensioenwet was gelicht, maar op grond van de overwegingen van den Militairen Pensioenraad, dat:

„belanghebbende, doordat hij op 1 April 1925 in reserve is gevoerd, zijn op 16 Januari 1923 gesloten dienstverband bij het reservepersoneel der der landmacht heeft moeten uitdienen;

hij op 15 Januari 1928 uit den militairen dienst is ontslagen niet op grond van een der redenen, genoemd in art. 43 der Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905 of in artikel 2 der Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht (*Staatsblad* 1923, No. 356);

hij derhalve aan geen enkele wettelijke bepaling recht op pensioen kan ontleenen.”

Zooals te verwachten was, werd een verzoek om herziening dezer beslissing afgewezen en belanghebbende stelde nu ten tweeden male beroep in bij den Centralen Raad van Beroep op de volgende gronden:

dat hij zijn aanspraak op militair pensioen grondt op de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (S. No. 66), zulks overeenkomstig de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 28 Juni 1926, D. No. 6 (hiervoren besproken), uit welke uitspraak volgt, dat hij eerst na het einde van het aangegane dienstverband en na weigering van hernieuwing hiervan, aanspraken aan het bepaalde in art. 2, 4°, sub *d* dier wet kon ontleenen;

dat dus thans — nu het dienstverband is geëindigd en de vernieuwing is geweigerd — deze wet in casu van toepassing is.

De Minister van Defensie heeft bij contra-memorije tegen dit beroep het volgende aangevoerd:

„Klager sloot den 16en Januari 1923, op grond van artikel 24 der Instructie op de Werving 1912, eene vrijwillige verbintenis bij het Regiment Grenadiers, met bestemming voor den dienst bij de Politietroepen, en wel voor den tijd van vijf jaren, waarvan ten hoogste drie jaren *onder de bepalingen der Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905* zullen kunnen worden doorgebracht.

Volgens het tweede lid van voormeld artikel kan aan militairen, die een verbintenis als vorenbedoeld hebben gesloten, na het verstrijken van de eerste twee jaren hunner verbintenis, door of van-

wege den M. v. O. worden vergund, hun actieven dienst, dus den tijd welken zij onder de wapenen moeten doorbrengen, telkenmale met een jaar te verlengen, zulks in mindering van den verplichten diensttijd bij het reserve-personeel, terwijl uit de redactie van het 3de lid van voormeld artikel blijkt, dat de betrokken militair gedurende den tijd dat hij in reserve is gevoerd als vrijwilliger tot het *reserve-personeel* behoort.

Hoewel klager op 16 Januari 1925 twee jaar actief had gediend en dus op dien datum in reserve had moeten worden gevoerd, ten einde het tweede gedeelte van zijn verbintenis bij het reserve-personeel der landmacht te volbrengen, werd hem niettemin vergund tot 1 April 1925 onder de wapenen te blijven, hetgeen geschiedde, om te voorkomen, dat klager — die gehuwd was en *geen* middelen van bestaan had — gedurende de verdere wintermaanden zonder inkomen zou zijn. Voor verlenging voor den tijd van één jaar van het verblijf onder de wapenen, als in de voorgaande alinea bedoeld, kwam klager, op grond van de wijze zijner dienstvervulling, *niet* in aanmerking.

Bovenbedoeld dienstverband van vijf jaren was dus geëindigd op 16 Januari 1928.

Onder dagteekening van 4 Januari 1928 deed klager het verzoek om zijn dienstverband te mogen vernieuwen. Bedoeld verzoek werd, in verband met het overgelegd advies van den Commandant van het Korps Politietroepen d.d. 11 Januari 1928, No. 2471 P, alzoo ter zake van onvoldoende geschiktheid, bij mijne beschikking van 18 Januari 1928, IIIe Afd., no. 16, afgewezen.

Zooals valt op te maken uit de aanhaling door belanghebbende in zijn klaagschrift van het — sedert 1 Juli 1925 vervallen — artikel 2, 4° *d* der Pensioenwet voor de landmacht (*Staatsblad* 1922, no. 66), is klager blijkbaar van meening, dat de afwijzing van zijn verzoek om opnieuw een vrijwillige verbintenis te sluiten, een weigering van reëngagement, alzoo een weigering van vernieuwing van dienstverband zou zijn als bedoeld in artikel 2, 5° *b* der — voor *Beroepsmilitairen* geldende — *Pensioenwet voor de landmacht 1902*, als gevolg waarvan hij — met toepassing van artikel 78, 2e lid, 2o, der Pensioenwet voor de landmacht (*Staatsblad* 1922, No. 66) — te rekenen van 16 Januari 1928, naar zijne meening, recht zou hebben verkregen op een direct ingaand tijdelijk pensioen op grond van voormeld artikel 2, 5° *b*, en artikel 4 der Wet 1902 en tevens — waar hem alsdan ontslag in het belang van den dienst zou zijn verleend — op een uitgesteld pensioen in den zin van art. 2, 4°, *b*, der militaire Pensioenwet 1922.

Klager verliest hierbij echter uit het oog, dat zijn pensioensaan- spraken bij dienstverlating *niet* moeten worden getoetst aan de pensioensbepalingen, geldende voor het beroepspersoneel der landmacht, doch aan de bepalingen der Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht (*Staatsblad* 1923, No. 356), aangezien klager laat-

stelijk verkeerde in de positie van vrijwilliger bij het *reserve*-personeel.

Noch de Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht (*Staatsblad* 1923, No. 356), noch de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 bevat echter een bepaling waaraan een militair die laatstelijk als reservist in dienstverhouding stond bij het Rijk, recht kan ontleenen op pensioen ter zake van het weigeren van een reëngement, zoodat waar klager is ontslagen niet op grond van een der redenen genoemd in artikel 43 der Reservewet 1905 of in artikel 2 der Reservewet 1923, naar de meening van verweerder door Hare Majesteit terecht afwijzend werd beschikt op de door klager ingediende verzoeken om toekenning van pensioen."

De Centrale Raad is het met de hier aangegeven beschouwingen van den Minister niet eens, en spreekt uit dat de bestreden beslissing zal behooren te worden vernietigd en dat omtrent de aanspraak van klager nader zal behooren te worden beslist aan de hand van de volgende overwegingen van den Raad:

„dat klager den 16en Januari 1923 een vrijwillige verbintenis heeft gesloten en dientengevolge tot 15 Januari 1928 in militairen dienst is gebleven, zooals een en ander in de contra-memorie is vermeld;

dat nu in de eerste plaats de vraag behoort te worden beantwoord, of klager sedert 1 April 1925 beroepsmilitair is gebleven dan wel, zooals verweerder oordeelt, toen is overgegaan naar het reserve-personeel;

dat verweerder zich daartoe beroept op het bepaalde bij art. 24 van de Instructie op de Werving 1912;

dat het 1ste lid van dat artikel echter niet zegt, dat een dergelijke vrijwilliger, indien en voorzover het tweede lid geen toepassing vindt, *overgaat* naar het reservepersoneel, doch dat de van de vijf jaren overschietende tijd zal kunnen worden doorgebracht *onder de bepalingen* van de wet voor het Reservepersoneel der Landmacht 1905 en dus slechts betreft den omvang van de verplichtingen, die krachtens de aangegane verbintenis op den vrijwilliger gedurende de tweede periode der vijf jaar blijven rusten;

dat verweerder zich in 't bijzonder nog heeft beroepen op de redactie van het 3e lid van genoemd art. 24, luidende: „Gedurende den tijd, dat de vrijwilliger tot het reserve-personeel behoort, wordt opkomst in werkelijken dienst, als bedoeld in art. 5 punt 4° van de „Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905” niet noodig geacht”;

dat de Raad echter hierin niet meer kan lezen dan een beperking van de op den vrijwilliger tengevolge van de toepasselijkverklaring van genoemde wet gedurende bedoelde tweede periode rustende verplichtingen, waarbij korthedshalve of tengevolge van een minder juiste redactie de vrijwilliger wegens die toepasselijkverklaring wordt betiteld als tot het reservepersoneel te behooren;

dat de Raad van oordeel is, dat, nu bedoelde verbintenis niet

ondubbelzinnig het tegendeel bepaalt, slechts kan worden aangenomen, dat de vrijwilliger gedurende de vijf jaren, waarvoor hij zich heeft verbonden, blijft in dezelfde positie.

dat uit het vorenstaande volgt, dat de aanspraak van klager op pensioen bij zijn ontslag op 15 Januari 1928, moet worden beoordeeld naar de Pensioenwet voor de Landmacht van 1922 of eventueel die van 1902 en dat daaromtrent nader zal behooren te worden beslist."

Blijkbaar heeft de Centrale Raad ten opzichte van den belanghebbende, die ruim 11 jaren onder de wapenen heeft doorgebracht, en nu zonder eenige inkomsten of vergoeding van Rijkswegen is ontslagen, een modus willen vinden om hem althans enig pensioen te doen toekennen. De redeneering toch, dat in art. 24, derde lid, der Instructie op de Werving 1912 weliswaar wordt gesproken van het *behooren* van den vrijwilliger tot het *reserve-personeel*, doch dat dit het gevolg zou kunnen zijn van eene minder juiste redactie, is er niet eene, welke voor de hand ligt, te minder, waar van 's Ministers zijde een betoog in het nadeel van klager werd geleverd juist op grond van het feit dat hij krachtens bedoeld derde lid laatstelijk inderdaad tot het reserve-personeel zou hebben behoord. Waar des tijds de bepaling in quaestie door het Departement van Oorlog zelf werd geconcipeerd en daaraan ook steeds eene toepassing was gegeven in overeenstemming met het betoog in de contra-memorïe, doet de uitleg van den Centralen Raad eenigszins vreemd aan. Waarom, zoo is men geneigd te vragen, heeft dit College in 1926 niet aangenomen, dat de overgang van belanghebbende van het beroeps- naar het reserve-personeel, tegen zijn wensch in, was te beschouwen als een „eindiging van dienstverband, waarvan de vernieuwing met machtiging van den Minister van Oorlog is geweigerd”, in den zin van art. 2, sub 4°, *d*, der Pensioenwet van 1922, zooals die op 1 April 1925 nog luidde? Al moge hiertoe naar de letter enig bezwaar vallen aan te voeren, toekenning van pensioen op den aangegeven grond schijnt in het gegeven geval met den geest der wet geheel te strooken, waar de hier besproken rechtsgrond voor pensioen ontegenzeggelijk in de wet van 1902 is opgenomen met het doel, dat een beroepsmilitair met een belangrijk aantal dienstjaren niet geheel broodeloos zou komen te staan indien zijn ontslag uit het leger noodzakelijk was geworden om andere redenen dan wangedrag, onzedelijkheid of verregaande nalatigheid in de vervulling zijner dienstplichten. Het komt ons voor, dat de Centrale Raad een dergelijken uitleg gemakkelijker had kunnen geven dan de in ons oog eenigszins gewrongen interpretatie van thans. Zulks zou ook voor belanghebbende belangrijk voordeliger zijn geweest, omdat hem alsdan een dadelijk ingaand *levenlang* pensioen had kunnen zijn toegekend.

Ook overigens mogen wij ons nog eene opmerking veroorloven: belanghebbende mocht niet verder in actieven dienst blijven op grond van „onvoldoende geschiktheid”, zooals de contra-memorïe

vermeldt; had dit op 1 April 1925 niet een reden moeten vormen voor zijn finaal ontslag uit den dienst in plaats van zijne overbrenging in reserve? In dat geval had betrokkene eveneens op een levenslang pensioen aanspraak kunnen maken en wel op grond van art. 2, 4°, onder c, der Pensioenwet van 1922, zooals die toen nog luidde.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

In „De Militaire Spectator” van Juli 1929 troffen wij het navolgend artikel aan, dat wij met toestemming van den schrijver hier overnemen.

De onbevredigende strafmaat,

door

Kapitein Jhr. D. W. SICKINGHE,

Batterij-Commandant bij het 2de Regiment Veldartillerie.

De strafmaat van den militairen rechter werd door mij gemeten in een artikel over Vrijheidsstraffen (Mil. Sp. Febr. 1929).

Reeds vóór de organisatie van 1913 achtte Prof. Mr. Pols de taxatie van den Krijgsraad het zwakke punt van de militaire strafrechtspleging. Het waardeeren van de elementen van het strafbaar feit, de persoonlijke eigenschappen van den dader, zoomede zijn gedrag in het verledene en in het toekomende zijn factoren, die tot zeer uiteenloopende meeningen nopens de strafmaat kunnen leiden.

Prof. Mr. Pols achtte de strafmaat van den Krijgsraad blijkbaar te hoog gesteld en bovendien niet altijd evenredig aan voorafgegane en volgende straffen. Thans echter is de Krijgsraad in vele gevallen te lankmoedig. Voor vermogensdelicten wordt — in vergelijking met de strafmaat van den burgerrechter — licht gestraft. De jeugd van den beklaagde en de korte diensttijd beïnvloeden den rechter in de richting van gematigde straffen, waartegen — tot op zekere hoogte van de strafmaat — geene bedenkingen bestaan. Veel ernstiger is de toestand ten aanzien van de militaire misdrijven. De door den militairen rechter opgelegde lichte straffen brengen de tucht in het leger aan het wankelen.¹⁾

Het volgende vonnis geeft daarvan een zeer sprekend voorbeeld.

Op 15 December 1927 treedt de dienstplichtige C. K. in werkelijken dienst. Het door hem eenige dagen later geschreven opstel is vlot en juist. Hij begint het militaire leven zonder hooggestemde verwachtingen. De eerste oefening in het paardrijden beschrijft hij als een lastig werkje, daar de ribben en nieren door elkaar kwamen te liggen. Verder prijst hij de culinaire verzorging met een warm woord als volgt: „Ook het eten was buitengewoon goed, dat is uitstekend meegevallen”.

Deze regelen geven vermoedelijk een minder juist beeld van des mans anatomische bijzonderheden, maar zijn humeur is blijkbaar niet

1) Zie ook hiervóór blz. 199.

geschokt door het nauw verband van ribben en nieren; hij vindt woorden van lof voor de talenten van den kok.

Hij heeft lager onderwijs genoten tot 13 jaar en daarna 2 jaar ambachtsschool. Bij het A. P. I.-onderzoek behaalt hij 97 punten, wordt in klasse C + gerangschikt. Zijn beroep is smid, terwijl zijn wenschen gaan in de richting van electricien.

Hij komt uit een gezin van acht kinderen. Bij eerste kennismaking maakt hij den indruk van ruw en onverschillig te zijn. Hij is Hagenaar.

Reeds op 4 Januari 1928 wordt hij gestraft met een berisping wegens het te laat komen in dienst.

Den 13en Januari gaat hij voor één dag in het Huis van Bewaring tot het ondergaan van een hechtenis voor een feit als burger gepleegd. De maand *Januari telt 17* strafdagen, *Februari 14*, *Maart 18*, *April 16*. Het verblijf in de Legerplaats bij Oldebroek heeft een gunstigen invloed op den maandstaat Mei. Hem werd vergund des avonds in het voetbal-elftal mede te spelen, mits hij *niet* gestraft was. *Geen straffen! Mei geene, Juni 6* strafdagen.

19 Juni bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof veroordeeld tot 14 dagen gevangenisstraf, wegens opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, eene voortgezette handeling uitmakende.¹⁾

Juni 8 strafdagen, *Augustus 12*, *September geene*, *October 22* strafdagen en plaatsing in een tuchtklasse voor den tijd van zes maanden.

In een diensttijd van twaalf maanden komen voor 113 strafdagen en plaatsing in eene tuchtklasse. De straffen waren verdeeld als volgt:

- 1o. berisping;
- 2o. 28 dagen licht arrest;
- 3o. 55 dagen verzawaard arrest;
- 4o. 30 dagen streng arrest, waaronder éénmaal vermindering van kost;
- 5o. plaatsing in een tuchtklasse voor den tijd van zes maanden.

Uit de strafreden blijkt vele malen verzet tegen het gezag. Op den dag, waarop hem de straf van plaatsing in eene tuchtklasse wordt aangezegd, wordt hij vermist. Uit mededeelingen van andere militairen blijkt, dat hij te 's-Gravenhage verblijf houdt. De militaire politie, die hem niet van aanzien kent, zoekt gedurende geruimen tijd tevergeefs naar den ontvluchte. Een maand na zijn vermissing wordt hij in burgerkleeding gevonden op den openbaren weg en aangehouden. Hij deelt dadelijk aan de militaire politie mede, dienst te zullen weigeren, ten einde door een rechterlijk vonnis te ontkomen aan het verblijf in de tuchtklasse. Men ziet dat C. K. de kaarten open op tafel legt.

C. K. staat voor den Krijgsraad terecht en wordt veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, *met ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting* van de bevoegdheid om bij de ge-

¹⁾ Zie hierna blz. 249.

wapende macht te dienen, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis doorbracht, bij de uitvoering der straf zal worden in mindering gebracht, van 27 November 1928 af.

En schuldig verklaard aan:

I. Desertie, in tijd van vrede gepleegd.

II. Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf het recht tot uitvoering eener hem wegens gelijk misdrijf bij vonnis opgelegde straf nog niet is verjaard.

Met ontzetting in het hart zal menig militair kennis nemen van dit vonnis zonder ontzetting!

Men eischt eerbied voor het rechterlijk gewijsde, maar bij den rechter mag men toch ook zeker eerbied onderstellen voor het gezag, hier het militair gezag.

Door dit vonnis doorkruist de rechter de beschikking van den Korps-commandant tot plaatsing in eene tuchtklasse voor den tijd van zes maanden.

In het kort komt het hierop neer, dat C. K. zijn zin krijgt. Hij gaat niet naar de tuchtklasse, hij wordt vrijgesteld van de voor andere zoo drukkende herhalingsoefeningen en bij eene eventueel volgende mobilisatie lacht hij de brave Hendriken en hunne meederen gladweg uit. Waarom is de Batterij-Commandant niet gehoord? Hij had den rechter uitvoerig omtrent 's mans gedrag kunnen inlichten.

Menigeen zal den prijs van drie maanden gevangenisstraf te hoog achten, maar met dezen Krijgsraad heeft C. K. een accoord getroffen, op de basis van 54 dagen aftrek voor preventief en dus 36 dagen effectieve gevangenisstraf. Mij dunkt dat C. K. alle reden heeft, om dezen Krijgsraad goed gezind te zijn. Bij navrage blijkt, dat C. K. niet in de raadkamer is toegelaten en dus niet rechtstreeks op het vonnis invloed heeft uitgeoefend. Toch heeft hij zijn zin gekregen. Reeds onmiddellijk na zijn aanhouding heeft hij verklaard niet meer te willen dienen en de uniform niet meer te zullen dragen. Hij heeft dan ook geweigerd deze aan te trekken; dit is de opzettelijke ongehoorzaamheid, op grond waarvan hij werd veroordeeld.

Moge de Krijgsraad in volgende uitspraken meer eerbied toonen voor de tenuitvoerlegging van de door het militair gezag gegeven krijgstuuchtelijke straffen. Voorkomen worde, dat de man door een vonnis van den rechter ontkomt aan de krijgstuuchtelijke straf. Uit een krijgstuuchtelijk oogpunt verdient het afkeuring, dat een rechterlijk college, voor $\frac{3}{5}$ samengesteld uit subalterne officieren, te niet doet gaan een door een korpscommandant opgelegde krijgstuuchtelijke straf.

Dit werd een volledige capitulatie!

Het is voor een buitenstaander altijd eenigszins gewaagd om in een concreet geval een oordeel uit te spreken over de zwaarte eener straf bij rechtelijk vonnis opgelegd. Toch meenen wij uiting te moeten geven aan onze vrees dat de strekking van het betoog van kapitein Sickinghe niet onjuist is. Wanneer men n.l. dagelijks kennis neemt van door de militaire rechters gewezen vonnissen dan krijgt men wèl eenig inzicht in den strafmaatstaf, gewoonlijk door den rechter aangelegd. En daarbij heeft het ook ons meermalen getroffen dat de Nederlandsche militaire rechtscolleges in den regel zeer lichte, soms bedenkelijk lichte straffen opleggen, zoodat de militaire chefs daarin, bij de hun opgedragen, vooral in onze dagen zeer moeilijke en toch noodzakelijke handhaving eener strenge krijgstuicht niet steeds den steun vinden welken zij vooral ook van die zijde, als onmisbaar mogen verwachten ¹⁾. Wij behoeven hier niet te herhalen dat de militaire rechtspraak haar eenige reden van bestaan heeft in het belang van de tucht bij leger en vloot.

Aanvankelijk hadden wij uit schrijvers opstel opgemaakt dat in casu zijn bezwaar zich vooral richtte tegen 's krijgswaards vonnis, omdat daarbij het ontslag uit den dienst niet in zijn zwaarsten vorm n.l. met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, was opgelegd. Dit is ons echter nader gebleken geenszins het geval te zijn. Zijn grief betreft juist dat, z.i. geheel ten onrechte, uitgesproken ontslag. Deze C. K. had het er évident op toegelegd om uit den dienst te worden ontslagen en daarnaar zijn (wan)gedrag bepaald. Maar juist daarom had de krijgswaad hem niet ter wille mogen zijn. Wij kunnen voor dezen gedachtengang, vooral ook met het oog op de generale preventie bij de krijgsmacht, zeer veel gevoelen.

Volgens de dienstplichtwet is de dienstplichtige van zijn 20ste tot zijn 40ste jaar, dus gedurende twintig jaren gebonden.

Door ontslag uit den dienst ontkomt deze dienstplichtige vooreerst aan zes maanden plaatsing in de tuchtklasse en aan de als gevolg daarvan en van verschillende andere straffen belangrijke verlenging van werkelijken dienst.

Verder is hij vrij van 2 herhalingsoefeningen telkens gedurende 17 dagen, van de jaarlijksche inspecties door den indeelingsdistrictscommandant en eindelijk van opkomst bij een eventueele mobilisatie. Hiertegenover staan 3 maanden gevangenisstraf, waarvan dan nog 54 dagen in vóórarrest doorgebracht, in mindering zijn gekomen.

Nu kan de Krijgswaad dezen man op grond van zijn gedrag

¹⁾ Toevallig kwam ons juist dezer dagen een arrest onder de oogen, gedateerd 16 Maart 1929, van het Hof van Cassatie te Parijs, waaruit bleek veroordeeling van een Fransch militair wegens desertie in tijd van vrede in het binnenland — dus de lichtste vorm van desertie — tot één jaar gevangenisstraf. De straf bij de wet gesteld, (art. 194 van de in Januari j.l. in werking getreden Còde de Justice militaire) is zes maanden minimum, drie jaren maximum.

wel ongeschikt hebben geacht om een bruikbaar militair te worden, doch dan is zijn wangedrag hem toch wel op weinig gevoelige wijze aangerekend en heeft hij het gewenschte ontslag met alle daaraan voor hem verbonden voordeelen — laat ons het maar populair zeggen — wel op goedkoope wijze verkregen. Maar had de opgelegde plaatsing in de tuchtklasse den Krijgsraad niet tot groote voorzichtigheid moeten stemmen? De militaire chef is allicht beter dan de Krijgsraad in staat om de persoonlijkheid van den delinquent te beoordeelen en daarmede tevens de kansen om een weerbarstig en onwillig karakter tot aanpassing aan de militaire eischen op te voeren. Juist voor die gevallen — men leze de geschiedenis van art. 18 der Wet op de krijgstucht er nog eens op na — is de tuchtklasse in het leven geroepen, in het bijzonder ook voor jeugdige militairen. Daarbij werd ons van militaire zijde deze tuchtmaatregel, althans bij de landmacht, een uitnemende straf genoemd, waarmede ook in de praktijk gunstige resultaten worden bereikt, nog daargelaten het afschrikkend, heilzaam effect dat zij zal hebben op hen die evenals deze C. K. neiging mochten gevoelen om zich van den op hen rustenden dienstplicht te ontdoen.

Red. M. R. T.

Organisatie militair-rechterlijke macht.

Wij veroorloven ons nogmaals uit het Weekblad van het Recht over te nemen twee ingezonden bijdragen op militair-rechtelijk gebied, respectievelijk voorkomende in de Nos. 11984^s en 11990^d. Zij luiden als volgt:

GRAUE THEORIE.

De vijfde aflevering van het 24ste deel van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift bevat een artikel van de hand van den heer D. B. A. Franken, getiteld „Jury-rechtspraak en militaire rechtspraak”, waarbij de redactie van dit tijdschrift naar aanleiding van 's schrijvers opmerking — dat in het militaire rechtscollege (de krijgsraad) niet-rechtsgeleerde officieren gelijkgerechtigd zijn met den rechtsgeleerden president, dat zij rechters zijn in den vollen zin des woords en als zoodanig deelnemen aan alle in den loop van het hoofdonderzoek te nemen beslissingen, dat zij invloed hebben op het bewijs der feiten, de toetsing dier feiten aan het betreffende wetsartikel en op de toemeting der straf — de navolgende noot plaatst:

„Deze volledige rechterstaak legt den officieren, leden onzer militaire rechtscolleges, groote verantwoordelijkheid op en daarmede den plicht om zich over alle punten waaromtrent eene beslissing gegeven moet worden, een eigen, zelfstandig, welgefundeerd oordeel te vormen. Daarvoor is studie noodzakelijk, wil men niet in

strijd met wettelijken plicht, aan den leiband van auditeur, fiscaal of president loopen. Op die wijze wordt ook de belangstelling in de rechterstaak bevorderd, de bestaansreden voor de militaire justitie in het licht gesteld, de ruggegraat van de krijgstuucht versterkt.

De artt. 193 Rechtspleging bij de Landmacht en 185 Rechtspleging bij de Zeemacht openen de gelegenheid om elke militaire strafzaak à tête reposée te bestudeeren. Gedurende den bij die artikelen toegestanen termijn van 14 dagen kan het dossier bij alle krijgsraadsleden circuleeren, zoodat deze den tijd hebben alle, zoo-wel juridische als feitelijke vragen, waarover zij hunne beslissing hebben te geven, rustig en zorgvuldig te overwegen."

De redactie spreekt er niet over, of de krijgsraadsleden dien zwaren plicht kunnen vervullen, of men hun eene zoo groote verantwoordelijkheid kan opleggen; en dat is toch het cardinale punt! Het oordeel van den ingewijde bij het doorlezen van deze noot moet wel luiden „graue Theorie”, doch ook een buitenstaander zal bij eenig nadenken tot de conclusie moeten komen, dat hier een onmogelijke taak op de schouders der krijgsraadsleden wordt gelegd. Immers waaruit worden deze leden gerecruteerd?

Art. 122 jo. 130 van de Rechtspleging bij de Zeemacht (om mij nu tot de Zeemacht te bepalen) zeggen het: uit officieren in den dienst ter zee, die den dertigjarigen leeftijd hebben bereikt en geen lageren rang bekleeden dan dien van luitenant ter zee tweede klasse (voor de landmacht is de toestand eenigszins anders, hetgeen echter i.c. van minder belang).

Geheel willekeurige personen dus, aan wie geen enkele eisch omtrent opleiding met het oog op dezen werkkring wordt gesteld, worden hier tot rechter gebombardeerd en van hen wordt dan geëischt, dat zij zich een eigen, zelfstandig, wel gefundeerd oordeel zullen vormen omtrent alle punten, waarover eene beslissing gegeven moet worden.

En dat terwijl men overal roept om een speciaal opgeleiden strafrechter! Is het niet te zot! Wat kunnen zij anders doen dan oordeelen naar een conviction intime, wat, aldus de heer Franken, juist de jury van den krijgsraad onderscheidt?

Hun voornaamste werk is het vaststellen van de strafmaat; overigens moeten zij wel — tenzij er door toevallige omstandigheden in den krijgsraad officieren met rechtskennis zitting hebben — aan den leiband van auditeur, fiscaal of president loopen. En ook ten aanzien van deze eene zelfstandige werkzaamheid moet ik bezwaren maken: is het, zoo zou ik willen vragen, op zijn minst genomen niet zonderling, dat men eene straf oplegt, terwijl men de wijze van tenuitvoerlegging niet kent?

Maar — zal de Redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift mij tegenwerpen — wij hebben ook gezegd, dat voor het vervullen van dien zwaren taak studie noodig is. Akkoord, doch kan men dit van de leden van eenen krijgsraad, die voor korter of langer tijd als zoodanig benoemd worden en dikwijls na een jaar (ik neem

een ruimen termijn) zitting gehad te hebben nooit meer lid worden van eenen krijgsraad, terwijl zij naast deze functie hunne gewone werkzaamheden hebben, eischen? En dan nog dit: moet men dan de rechtercapaciteiten niet bezitten bij benoeming?

De heer Franken komt tot de conclusie, dat de militaire rechtscolleges niet geïdentificeerd mogen worden met een jury. Dit wisten wij ook wel, maar daar gaat het niet om, of de krijgsraad volgens de letter der wet een college is als iedere rechtbank. Het komt er maar op aan, hoe het instituut in de praktijk functionneert, en dan vertoont het nadeelen even groot als eene jury.

De leden van den krijgsraad zijn geen rechters in den vollen zin des woords: met een kleine variant op 's schrijvers uitspraak ten aanzien van de jury zou ik willen zeggen „zij zijn brave lieden, maar de krijgsraad is een verouderd instituut”.

Daarom, men schaffe dien krijgsraad af en sceppe ook in eerste instantie colleges van eene dergelijke samenstelling als de militaire hoven: de strafkamer van arrond.-rechtbank of raad van justitie als kern met militaire leden als bijzitters.

Soerabaja, 18 Mei 1929

BRUNNER

GRAUE THEORIE

In W. 11984 vervolgt Mr. Brunner zijn artikelenreeks ten doel hebbende afbraak van de tegenwoordige militaire rechtspraak. Schrijver behandelt thans de vraag of de leden van den krijgsraad den zwaren plicht kunnen vervullen, welken de wet van hen vordert. Aanleiding hiertoe meent hij te mogen putten uit den inhoud van een door hem woordelijk overgenomen noot door de Redactie M. R. T. geplaatst bij een door mij gemaakte opmerking in mijn stukje „Jury-rechtspraak en militaire rechtspraak”, opgenomen in het M. R. T.

De heer Brunner zegt, dat het oordeel van den ingewijde bij het doorlezen van deze noot wel moet luiden: „graue Theorie”. Zijn verdere opmerkingen wijzen er echter op, dat hij zelf niet een ingewijde is, althans niet „ein grauer”. De strekking van bedoelde noot toch is m.i. een aanmaning aan de officieren, *die werkelijk lid van een krijgsraad* zijn om zich in een door hen te berechten *aanhangige zaak* in te werken, door haar à tête reposée te bestudeeren en maar niet domweg de meening van den fiscaal of van den president te volgen, omdat deze nu eenmaal rechtsgeleerden zijn en het dus wel voor hen zullen weten. De wet biedt hun tot die studie de gelegenheid, daar zij zich in de feitelijke quaestie kunnen inwerken door *bestudeering* der processtukken, terwijl het hen mogelijk wordt gemaakt de juridische te beheerschen door *bestudeering* van den door den fiscaal in te dienen „eisch en conclusie”.

In dien zin zal iedere werkelijk ingewijde inhoud en strekking

der noot begrijpen en zijn oordeel zal niet luiden: „graue Theorie”. doch wel „voor verwerkelijking vatbare mogelijkheid”. Immers hoewel zwaar, is deze taak voor den leek niet onmogelijk. Om zich toch in een feitelijke quaestie in te werken is het niet vóór alles noodzakelijk, dat men parate rechtskennis bezit, welke kennis — en hierop komt de strekking van de artikelen van den heer Brunner steeds weer neer — à priori bij een meester in de rechten aanwezig wordt geacht, doch vooral is noodig een gezond stel hersenen en *belangstelling* voor de te berechten zaak.

Moeilijker wordt het om uit de feiten de rechtsvraag te kunnen beantwoorden. Het wordt den militaire leeken-rechter vergemakkelijkt door de eischen, welke de R. Z. aan den „eisch en conclusie” van den fiscaal stelt. Die eischen en conclusies kan ik met dezelfde benaming bestempelen als die, welke ik in hooger genoemd stukje aan de summing up van den Engelschen strafrechter gaf. Het zijn dikwijls meesterstukjes van onpartijdige voorstelling en beoordeeling der zaak. Zoowel omtrent de feitelijke als omtrent de rechtsvraag wordt den leek tot in de finesses ingelicht. Om aan de hand van den eisch en conclusie, waarin naar rechtspraak en literatuur wordt verwezen, de aan de orde zijnde rechtsvraag meester te worden, behoeft men niet een meester in de rechten te zijn, doch is al weer noodig een gezond stel hersenen en *belangstelling*. Mocht er ten slotte iets zijn waaromtrent de leek niet volkomen „au fait” geraakt, dan heeft men aan den rechtsgeleerden president nog een vraagbaak, doch van het aan den leiband loopen van den fiscaal of van den president behoeft geen sprake te zijn, wanneer de leeken-rechter in het bezit is van een goed stel hersenen en voorts de stukken en den eisch en conclusie werkelijk *bestudeerd* heeft.

Wat nu te denken van het oordeel van den heer Brunner wanneer hij de van zin voor gezonde realiteit getuigende aanmaning van de redactie M. R. T. aan het adres van de leden van den krijgsraad gaat vergelijken met de objectieve eischen, welke de R. Z. in het algemeen stelt voor benoeming tot lid van den krijgsraad en dan te beweren, dat van die leden nooit een eigen, zelfstandig wel gefundeerd oordeel kan worden verwacht omtrent alle punten, waarover een beslissing wordt gevorderd, alleen omdat zij niet het praedicaat Mr. voeren? Zal deze titel als eisch gesteld dan de panacée vormen, waardoor willekeurige personen tot rechter kunnen worden gebombardeerd en dat terwijl men overal roept om een speciaal opgeleiden strafrechter en men weldra wellicht overal roept om een speciaal opgeleiden *militaire* strafrechter? Is het niet te zot!

„De tegenwoordige militaire leeken-rechters” — aldus de heer Brunner — „kunnen niet anders doen dan oordeelen naar een conviction intime”. Wellicht klapt hij hier uit de militair-juridische-keuken of hij geeft blijk nog nooit de *welgemotiveerde*, door de krijgsraden gewezen, vonnissen te hebben gelezen.

Alleen het vaststellen van de strafmaat is het voornaamste werk van de militaire leeken-rechters, „doch ook ten aanzien van deze

eene zelfstandige werkzaamheid" moet Mr. Brunner bezwaren maken. „Is het" — zoo vraagt hij — „op zijn minst genomen niet zonderling, dat men een straf oplegt, terwijl men de wijze van tenuitvoerlegging niet kent?" Ik moet eerlijk bekennen, dat ik deze vraag niet begrijp. Bedoelt hij er mede, dat de leek, die gevangenisstraf oplegt minstens eens zelf „gezet" moet hebben?

„Gau ist alle Theorie mein Freund" grauer naarmate men die theorie beziet door een Indischen zonnebril, maar ik heb toch zoo'n flauw idee, dat „des goldenen Lebens grüner Baum", waarvan de heer Brunner oogst, een uitgebloeid door de Indische zon verzengd cactusplantje is. Immers andere dan de uitgedroogde theoretische argumenten, waarmede de militaire rechtspraak al zoo dikwijls is afgekraakt, noemt schrijver niet.

En nu de praktijk!

Sinds 1912 wordt de verdediging in het militaire strafproces in hoofdzaak gevoerd door rechtsgeleerde raadslieden. Juist hedenmiddag trad bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord een rechtsgeleerde raadsman op in de zaak van een marinier, beschuldigd van verzet met geweld tegen een militaire patrouille. Hij bracht er weinig van terecht, omdat hij de rechtsvraag niet beheerschte. Zijn pleidooi liep over het feit, dat de patrouille niet was opgetreden in de rechtmatige uitoefening van hare bediening, doch deze omstandigheid vormt niet een element van het in art. 117 W. M. S. R. omschreven delict.

Hoe dikwijls komt het voor, dat men een advocaat, die reeds jaren bij den krijgsraad als zoodanig optreedt, ontslag van rechtsvervolgens hoort pleiten, terwijl de R. Z. die uitspraak niet kent. Kleinigheden misschien, doch zij bewijzen, dat ook een meester in de rechten niet altijd zonder meer de rechtsvraag kan beheerschen.

En wat de feitelijke vragen betreft? Wat deren den jurist de feiten? Komt een specifiek militair-feitelijke vraag aan de orde dan maken de advocaten er zich in den regel af door er zich op te beroepen, dat zij daarover niet kunnen oordeelen, omdat zij nooit de eer hebben gehad in den militairen dienst te zijn geweest of anderen, meer geestig aangelegden, beroepen er zich op dat zij nooit „'s Konings rok hebben gedragen".

Moeten wij nu maar direct gaan roepen, dat de advocaten, die in het militaire strafproces optreden alvorens als zoodanig te worden toegelaten met goed gevolg examen militair recht moeten hebben afgelegd? Wel neen! Zich inwerken in en *bestudeeren* van de door hen te verdedigen zaak is veel beter.

Zou de militaire justitie er werkelijk beter van worden, wanneer zooals de heer Brunner e.s. wil, de krijgswaarden worden afgeschaft en men ook in eerste instantie colleges scheidt van een dergelijke samenstelling als de militaire hoven: de strafkamer van Arrond.-Rechtbank of raad van justitie als kern met militaire leden als bijzitters? Hoewel de drang in die richting steeds sterker wordt, zou ik de verwezenlijking daarvan ten zeerste betreuen, omdat naar

mijn vaste overtuiging de militaire justitie dan tot slippendraagster van de burgerlijke justitie zal worden gedegradeerd. Niet altijd zullen — zooals thans bij het H. M. G. te 's-Gravenhage het geval is — tot kern kunnen worden genoemd kenners van het militaire recht, doch als hoofdbezwaar geldt, dat de militaire zaken als „bijzaken” zullen worden behandeld. Een degelijke bestudeering van de militaire zaken zal afhangen van het aantal te berechten burgerlijke strafzaken. Tijd om het „bijwerk” te *bestudeeren* zal dikwijls ontbreken. De tegenwoordige sententies der militaire hoven vertoonen daarvan soms reeds de verschijnselen.

Willemsoord, 3 Juli 1929

D. B. A. FRANKEN.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 23 October 1928.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en Kolonel P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Bij eene avondoefening belast met toezicht bij een stuk geschut, zich zonder bekomen bevel hiervan verwijderd. Nu aan klager niet met zooveel woorden opdracht is gegeven gedurende de geheele oefening bij het stuk te blijven, neemt het Hof de mogelijkheid aan, dat klager, toen hij zich verwijderde, in de meening verkeerde dat hij aan zijne opdracht had voldaan en zijne taak was afge-loopen.

Beklag gegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 4 September 1928, van den korporaal D., dienende bij de 1ste Schoolbatterij van het 2de Regiment Onbereden Artillerie, in garnizoen te Naarden, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij dat Regiment ingediend over de hem op 24 Augustus 1928 door zijn Batterij-Commandant, den Kapitein A., opgelegde straf van één dag streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Bij eene avondoefening belast met het toezicht bij een stuk, „zich, zonder eenig bevel hiertoe te hebben bekomen, hiervan verwijderd en begeven naar de opstellingsplaats van de tractors buiten „de batterij.”

bij welke beslissing, — op 3 September 1928 ter kennis van klager gekomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuige onder eede den vaandrig J. van Andel, dienende bij bovengenoemde batterij;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager bij de oefening van de 1ste Schoolbatterij van het 2de Regiment Onbereden Artillerie te Naarden, in den namiddag van den 23sten Augustus 1928, ingedeeld was als commandant bij het kanon van 10,5 L. 40;

dat deze oefening onder meer inhield eene terrein-verkenning in verband met de in den nacht van 23 op 24 Augustus 1928 te houden oefening bij duisternis;

dat klager dien namiddag bij voormeld stuk als commandant was ingedeeld in verband met het feit, dat de oorspronkelijk aangewezen stuks-commandant, de gewoon dienstplichtig-sergeant de Leeuw, op dat tijdstip afwezig was;

dat klager, later in den namiddag, toen de gewoon dienstplichtig-sergeant de Leeuw weder bij de oefening aanwezig was, aan dezen sergeant zijn dienst heeft overgegeven en zich bij zijn batterij-commandant heeft gemeld;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij zijn batterij-commandant, toen hij zich bij dezen had gemeld, heeft medegedeeld, dat, waar de gewoon dienstplichtig-sergeant de Leeuw de terrein-verkenning niet had medegemaakt, deze onderofficier waarschijnlijk ook niet in staat zou zijn bij de oefening bij duisternis het stuk behoorlijk in stelling te brengen;

dat de batterij-commandant hem toen heeft medegedeeld, dat hij, klager, dan maar aanwezig moest zijn bij het in stelling brengen van het stuk en daarbij de noodige aanwijzingen moest geven;

dat hij deze opdracht nauwkeurig heeft uitgevoerd, en aanwezig is gebleven tot het stuk geheel in stelling was gebracht;

dat hij zich daarna, meenende dat zijn taak was geëindigd, heeft verwijderd en zich heeft begeven naar de plaats voor het reservepersoneel buiten de batterij bij de tractors;

Overwegende dat de getuige vaandrig van Andel heeft verklaard:

dat hij er bij tegenwoordig is geweest, toen klager zich meldde bij den kapitein A.;

dat hij het geheele gesprek, dat tusschen den kapitein A. en klager werd gevoerd, heeft medegemaakt;

dat hij toen heeft gehoord, dat de kapitein A. klager de opdracht gaf mede te helpen bij het in stelling brengen van een stuk;

dat hij uit de woorden van den kapitein niet den indruk heeft gekregen, dat deze aan klager opdroeg van het begin tot het einde der oefening bij dat stuk aanwezig te zijn, doch dat klager alleen zijne medewerking moest verleenen bij het in stelling brengen van het stuk;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager in den namiddag van den 23en Augustus 1928, bij de oefening van de 1e Schoolbatterij van het 2de Regiment Onbereden

Artillerie te Naarden, is opgetreden als stuks-commandant bij het kanon van 10,5 L. 40, in plaats van den gewoon dienstplichtig-sergeant de Leeuw, die op dat tijdstip afwezig was;

dat klager zich later bij hem, strafoplegger, heeft gemeld en heeft medegedeeld, dat, waar de sergeant de Leeuw de terreinverkenning niet had medegemaakt, deze onderofficier waarschijnlijk bij duisternis het stuk niet behoorlijk in stelling zou kunnen brengen;

dat klager echter niet bij het stuk is gebleven, maar zich, nadat het in stelling was gebracht, heeft verwijderd en zich heeft begeven naar de plaats voor het reserve-personeel bij de tractors;

Overwegende dat aan klager door zijn batterij-commandant niet met zoovele woorden de opdracht is gegeven, gedurende de geheele oefening bij duisternis bij het stuk te blijven en aanwijzingen te geven;

Overwegende dat ook de getuige vaandrig van Andel, die er bij tegenwoordig was, toen de kapitein A. aan klager zijne opdracht gaf, geen anderen indruk heeft gekregen dan dat het de bedoeling van den kapitein was, dat klager mede zou helpen bij het in stelling brengen van het stuk en dat daarmee zijne, klager's, taak was afgelopen;

Overwegende dat het Hof mitsdien de mogelijkheid aanneemt, dat klager inderdaad in de meening verkeerde, dat, nadat het stuk in stelling was gebracht, zijne taak bij dit stuk was afgelopen;

Overwegende dat het Hof te meer klager's meening hieromtrent begrijpelijk acht, waar toch de gewoon dienstplichtig-sergeant de Leeuw een hooger rang bekleedde dan klager, zoodat, zonder uitdrukkelijk daartoe strekkenden last van zijn batterij-commandant, niet van klager verwacht kon worden, dat hij nog toezicht bleef houden nadat het stuk in stelling was gebracht, waartoe de sergeant om de opgegeven reden niet in staat werd geacht;

Overwegende dat klager derhalve ten onrechte is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Majoor-Hoofdinstruceur bij het 2de Regiment Onbesteden Artillerie op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en de omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;¹⁾

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een

¹⁾ Bij beschikking van 27 Augustus 1915, M.R.T. XI, blz. 187, bevestigde het H.M.G. eene beschikking van den Krijgsraad te 's Gravenhage „echter met dien verstande dat niet de doorhaling van strafreden en straf in appellants straflijst wordt gelast, maar de verwijdering van dit een en ander uit die straflijst”. De laatste jaren schijnt het Hof echter weer „doorhaling” te gelasten, wat ons ook wel zoo practisch voorkomt; verwijdering is in vele gevallen hoogst bezwaarlijk. Red. M.R.T.

afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstruceur bij het 2de Regiment Onbereden Artillerie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 Februari 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Adm^s. J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Gen.-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wvd. Advocaat-fiscaal: Dr. A. Brants.

Het H. M. G. is niet overtuigd dat klager zich door het bezigen van eene onbehoorlijke uitdrukking onvergenoegd heeft betoond tijdens een dienstrit. Die uitdrukking: „het is haast geen rijden op zoo'n rotweg” was in de gegeven omstandigheden begrijpelijk.

Evenmin is komen vast te staan de tweede reden voor de strafoplegging, dat klager n.l. niet naar behooren de reden van zijn achterblijven bij dien dienstrit zou hebben medegedeeld.

Beklag gegrond. Straf en strafreden vernietigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 2 December 1928, van den korporaal X., dienende bij de groep en afdeeling Amsterdam van de 2de Compagnie Politietroepen, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van die compagnie ingediend over de hem op 26 November 1928 door zijn Afdeelings-Commandant, den Eerste-Luitenant M., opgelegde straf van vier dagen vzwwaard arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zich in tegenwoordigheid van een meerdere door het bezigen van eene onbehoorlijke uitdrukking onvergenoegd betoond over eene dienstverrichting, en niet naar behooren aan dien meerdere de reden van een voorval tijdens die dienstverrichting gemeld”, bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuigen onder eede den sergeant P. de Graaff en den korporaal H. J. Schaap, beiden dienende bij bovengenoemde groep;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 21 November 1928, te ongeveer 9 ure n.m., de korporaal Schaap en de korporaal X., — klager in deze — onder commando van den sergeant de Graaff per rijwiel vertrokken van het groepsgebouw der Politietroepen te Amsterdam, teneinde de wacht te betrekken bij de munitie-magazijnen aan den Noorderweg nabij Amsterdam;

dat zij reden met tweeën, voorop de sergeant de Graaff en de korporaal Schaap, daarachter klager;

dat de weg door den Grooten Ypolder zeer slecht en modderig was;

dat het dien avond regende en er een vrij straffe wind stond, welke zij recht tegen hadden;

dat er zoo nu en dan met eene snelheid van ongeveer 18 K.M. per uur werd gereden;

dat klager op een gegeven oogenblik de anderen niet meer heeft kunnen bijhouden, waardoor de afstand tusschen hem en hen werd vergroot;

dat hij tengevolge hiervan iets later in het wachtlokaal is aangekomen;

Overwegende dat het Hof, gelet op de bijzondere omstandigheden, waaronder dien avond de rit door den Grooten Ypolder heeft plaats gehad (in het duister, over een slechten weg, in den regen, met vrij straffen tegenwind en met groote snelheid), het niet uitgesloten acht, dat de achterrijdende het tempo niet behoorlijk heeft kunnen bijhouden, zonder dat dit onmiddellijk door den commandant is opgemerkt;

dat het Hof, gehoord de opgaven van klager en de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen sergeant de Graaff en korporaal Schaap, beiden voornoemd, geenszins de overtuiging heeft bekomen, dat klager zich tegenover zijn meerdere, voornoemden sergeant de Graaff, door het bezigen van eene onbehoorlijke uitdrukking onvergenoegd zou hebben betoond over de wijze, waarop er dien avond is gereden;

dat immers eene opmerking, als: „het is haast geen rijden op zoo'n rotweg”, of eene uitdrukking van gelijke strekking en inhoud, in de gegeven omstandigheden begrijpelijk is te achten, en de getuige de Graaff dan ook heeft verklaard aan eene dergelijke, door klager gebezigde opmerking zich niet te hebben gestooten en haar daarom in zijn rapport omtrent het gebeurde ook niet te hebben opgenomen;

dat evenmin is komen vast te staan, dat klager bij aankomst in het wachtlokaal niet naar behooren aan zijn meergenoemden meerdere de reden van zijn achterblijven zou hebben medegedeeld;

Overwegende dat klager mitsdien ten onrechte is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en de omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 2 April 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Adm. J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Adm. B. Schreuders, Gen.-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Klager is gestraft wegens geen rapport maken van nalatigheid van personeel en onvoldoende toezicht houden op de verpleging.

De beslissing in eerste instantie, waarbij het beklag ongegrond is verklaard, is op 19 Maart te zijner kennis gebracht, waarna hij op 25 Maart de eindbeslissing van het H. M. G. inroept. Dit is 4 dagen te laat, zoodat verzoeker niet ontvankelijk wordt verklaard in zijn verzoek.

Het Hof is in het belang van eene deugdelijke behandeling van beklagzaken verplicht aan den regel van art. 67 W. Kr., alwaar een termijn van 2 dagen is gesteld, streng de hand te houden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 25 Maart 1929, van den sergeant-majoor-hoofdverpleger X., dienende bij het Militair Hospitaal te A., waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht ingediend over de hem op 16 Februari 1929 door den Chef van voormelde Inrichting, den Dirigeerend-Officier van gezondheid der 1e klasse Dr. M., opgelegde straf van vier dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Niettegenstaande herhaalde waarschuwing geen rapport gemaakt van nalatigheid van personeel, en onvoldoende toezicht houden op de verpleging.”, bij welke beslissing, — op 19 Maart 1929 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht de regel is neergelegd, dat, indien het beklag door den in artikel 61 dier Wet genoemden meerdere geheel of gedeeltelijk ongegrond wordt bevonden, de gestrafte bevoegd is *binnen twee dagen* nadat de beslissing te zijner kennis is gekomen de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen;

Overwegende dat het Hof in het belang eener deugdelijke behandeling van beklagzaken verplicht is aan dezen regel streng de hand te houden;

Overwegende dat in het onderhavige geval de beslissing, door den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht op het beklag genomen, op 19 Maart 1929 ter kennis van klager is gebracht;

Overwegende dat klager eerst op 25 Maart d.a.v., dus vier dagen na verloop van den termijn, bedoeld in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Beschikkende op het ingediend verzoek:

Verklaart verzoeker daarin niet-ontvankelijk;

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht, en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 Juni 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., B. Schreuders, Generaal-Majours M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Het was klager als wachtcommandant verboden den onder zijne berusting zijnden sleutel van het mobilisatiebureau aan onbevoegden af te geven. Nu nergens staat aangegeven wie al dan niet bevoegd zijn dien sleutel te ontvangen en klager dien heeft afgegeven aan

een meerdere (sergeant-majoor-instructeur) die desgevraagd antwoordde, dat hij op dat bureel moest zijn om eenige appèlijsten op de aldaar aanwezige schrijfmachine over te typen, is klagers beklag gegrond, daar hij in redelijkheid mocht aannemen dat die onder-officier bevoegd was het mobilisatiebureel buiten de bureau-uren te betreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 22 April 1929, van den sergeant X., dienende bij de 2de Schoolcompagnie van het 5e Regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij zijn Regiments-Commandant ingediend over de hem op 13 April 1929 door den Hoofdinstructeur bij dat Regiment, den Majoor Q., opgelegde straf van twee dagen verzuwaard arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zonder geldig motief den sleutel van het mobilisatiebureel — „welken hij als wachtcommandant onder zijne berusting had — in „de avonduren afgegeven aan een onderofficier, van wien hem „bekend was, dat deze geen dienst deed op het mobilisatiebureel”, bij welke beslissing, — op 20 April 1929 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den sergeant-majoor-instructeur A. van Bommel, dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager van 12 op 13 April 1929 commandant is geweest van de wacht in de Lodewijk-kazerne te Amersfoort, en als zoodanig verschillende sleutels, o.a. die van het Mobilisatie-bureau van het 5de Regiment Infanterie, onder zijne berusting heeft gehad;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat in den avond van 12 April 1929, te ongeveer 7 ure, de sergeant-majoor-instructeur van Bommel in het wachtlokaal van bovengenoemde kazerne is gekomen en hem, klager, heeft gevraagd den sleutel van het Mobilisatie-bureau te mogen ontvangen;

dat hij, klager, dien onderofficier heeft gevraagd, waartoe deze den sleutel noodig had;

dat de sergeant-majoor-instructeur van Bommel toen heeft geantwoord, dat hij voor dienstzaken op het Mobilisatie-bureau moest zijn, en dat hij eenige appèlijsten moest overtypen op de aldaar aanwezige schrijfmachine;

dat hij, klager, wist dat in de consignes van den wachtcomman-

dant is opgenomen een verbod om de sleutels, welke onder diens berusting zijn, aan onbevoegden af te geven;

dat echter nergens staat voorgeschreven, wie al dan niet bevoegd zijn, bepaalde sleutels in ontvangst te nemen, zoodat de beoordeeling daarvan aan hem — wachtcommandant — was overgelaten;

dat hij, na het antwoord van den sergeant-majoor-instructeur van Bommel, meenende dat deze bevoegd was het Mobilisatie-bureau na de bureau-uren te betreden, dezen onderofficier den sleutel van dat bureau heeft afgegeven;

Overwegende dat de sergeant-majoor-instructeur van Bommel als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij in den avond van 12 April 1929 naar klager, die toen commandant van de wacht der Lodewijk-kazerne te Amersfoort was, is gegaan en hem den sleutel van het Mobilisatie-bureau heeft gevraagd;

dat hij op de vraag van dien wachtcommandant, waartoe hij den sleutel noodig had, heeft geantwoord, dat hij op het Mobilisatie-bureau moest zijn, ten einde daar eenige appèlijsten op de aldaar aanwezige schrijfmachine te typen;

dat klager hem daarop den sleutel heeft gegeven;

Overwegende dat artikel 21 der consignes voor den wachtcommandant der Lodewijk-kazerne te Amersfoort dezen verbiedt de sleutels van bepaalde lokalen, o.a. van het Mobilisatie-bureau, aan onbevoegden af te geven; dat echter nergens staat aangegeven, wie al dan niet bevoegd zijn deze sleutels te ontvangen;

Overwegende dat klager, nadat hij den sergeant-majoor-instructeur van Bommel had gevraagd, waartoe deze den sleutel van het Mobilisatie-bureau noodig had, en als antwoord op deze vraag, van dien sergeant-majoor-instructeur had vernomen, dat deze op dat bureau moest zijn, ten einde daar eenige appèlijsten over te typen, in redelijkheid mocht aannemen dat die onderofficier, zijn meerdere in rang, bevoegd was het Mobilisatie-bureau buiten de bureau-uren te betreden;

Overwegende dat klager mitsdien ten onrechte is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van het 5de Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en de omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van het 5e Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 18 December 1928. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoors J. T. van Beijeren en K. J. Adams; kapiteins H. C. van der Bijl en M. de Jong.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Dr. G. van Zinnicq Bergmann, te 's-Hertogenbosch.

Het zich wederrechtelijk toeëigenen van een portemonnaie met geld na haar te hebben gevonden op de kamer waar beklaagde als kamerwacht werkzaam was. Gequalificeerd als „Verduistering gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken”.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens W., oud 20 jaar, geboren te Maastricht, gewoon-dienstplichtig-huzaar van het 4e Eskadron van het IIe Regiment Huzaren te Breda, beklaagde en gerequireerde in persoon,

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 2 April 1928 is ingelijfd bij het IIe Regiment Huzaren en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 26 November 1928, door den Eskadrons-Commandant, te Breda opge maakt, beklaagde op 2 April 1928 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 7 December 1928 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is telaste gelegd:

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 19 Februari 1929 bevestigd, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf, welke werd verzwaard tot één maand gevangenisstraf. Red. M.R.T.

dat hij op of omstreeks 22 November 1928 te Breda, op de kamer der kazerne, waar hij als kamerwacht werkzaam was, heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening eene portemonnaie, inhoudende *f* 1.40, althans eenig geld, toebehoorende aan den op die kamer gelegerden dienstplichtigen huzaar Pijnenburg, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

althans dat hij destijds aldaar, opzettelijk eene portemonnaie, inhoudende ongeveer *f* 1.40, althans eenig geld, toebehoorende aan den dienstplichtigen huzaar Pijnenburg, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke hij onder zich had na haar te hebben gevonden op de kamer, waarop hij als kamerwacht werkzaam was, althans anders dan door misdrijf, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die portemonnaie met inhoud voor zich zelven te behouden;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 22 November 1928 te Breda in de kazerne tijdelijk kamerwacht was; dat hij bij het zwabberen in de nabijheid van de krib van Pijnenburg een portemonnaie vond, die hij in zijn zak heeft gestoken; dat in die portemonnaie een zilveren gulden, een kwartje, een dubbeltje en vijf centen zaten, alsmede een medaille en eenige haken; dat zijn eerste ingeving was om naar het bureau te gaan, doch dat hij zulks niet heeft gedaan; dat hij de portemonnaie in zijn zak heeft gehouden en dat hij, toen Pijnenburg na \pm 20 uur navraag deed en naar zijn portemonnaie zocht, niet den moed had om te zeggen, dat hij een portemonnaie had gevonden; dat hij, dien avond in den stal zijnde, van een corveeër hoorde, dat de militaire politie in de kazerne was; dat hij daarna op weg naar de kamer de portemonnaie met inhoud heeft weggegooid op het grasveld tusschen den stal en de kazerne; dat hij aan de militaire politie de plaats heeft genoemd, waar hij de portemonnaie had weggegooid; dat deze met hem is medegegaan om de portemonnaie te zoeken, waarop zij hem hebben gevonden;

dat hij van niemand vergunning had gekregen om zich die portemonnaie met inhoud toe te eigenen;

Overwegende dat H. F. J. Pijnenburg, slagersleerling, 20 jaar, te Tilburg, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 22 November 1928 ongeveer 12.30 uur in de cantine van de kazerne te Breda een doosje cigarettten had gekocht en direct betaald uit zijn portemonnaie, welke hij daarna in zijn zak heeft gestoken; dat hij daarna naar de kamer is gegaan en op zijn nachtleger is gaan liggen; dat hij om \pm 16.45 uur bemerkte, dat zijn portemonnaie zich niet meer in zijn zak bevond; dat hij aan eenige kameraden w. o. beklaagde toen heeft gevraagd: „Hebben jullie soms mijn portemonnaie gevonden?“, waarop ontkennend werd geantwoord; dat het mogelijk is, dat, terwijl hij op zijn stroozak rustte, de portemonnaie uit zijn zak is gegleden; dat in die portemonnaie zich bevond een zilveren gulden, een kwartje, een dubbeltje, vijf losse centen, eenige haken en oogen en een medaille; dat die

portemonnaie hem in eigendom toebehoorde; dat hij aan niemand vergunning had gegeven deze weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het navolgende hem ten laste gelegde feit heeft begaan, t.w.:

dat hij op 22 November 1928 te Breda opzettelijk een portemonnaie, inhoudende ongeveer f 1.40, toebehoorende aan den dienstplichtigen huzaar Pijnenburg en welke hij onder zich had na haar te hebben gevonden op de kamer, waar hij als kamerwacht werkzaam was, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door die portemonnaie met inhoud voor zich zelve te behouden;

Gezien art. 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 44, 84 en 321 Wetboek van Strafrecht, en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

Verduistering, gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf van drie weken.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 5 November 1928. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapiteins C. P. M. Verhaart en J. de Bie; Eerst-Luitenants H. J. J. T. M. Steenmetser en C. C. Kannemans.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen.

Beklaagde was met verlof zijnde, ziek geworden en is, nadat de controleerend officier van gezondheid hem weder in staat achtte en order had gegeven om naar zijn garnizoen terug te keeren, nog tien dagen afwezig gebleven.

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 11 December 1928 bevestigd.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens S., oud 21 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig soldaat der 1e Schoolcompagnie van het 15e Regiment Infanterie, met groot verlof te Rotterdam, beklaagde en gerequireerde in persoon,

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMAGT VOOR HET RIJK IN EUROPA
TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 26 October 1927 is ingelijfd bij het 15e Regiment Infanterie, op 19 Maart 1928 van groot verlof is teruggekeerd, en bij den aanvang der ongeoorloofde afwezigheid nog niet met groot verlof was vertrokken;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 26 October 1928 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is telaste gelegd:

dat hij na te Rotterdam ziek van verlof te zijn achtergebleven, en op 24 Augustus 1928 van den behandelenden officier van gezondheid den last te hebben ontvangen naar zijn korps terug te keeren, aan dien last niet heeft voldaan, doch sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd van zijn korps in garnizoen te Nijmegen, afwezig is gebleven, totdat hij op 3 September 1928 te Rotterdam is aangehouden, althans totdat hij zich op dien dag aldaar heeft aangemeld;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 11 Augustus 1928 met 36 uur verlof naar Rotterdam was vertrokken; dat hij ziek werd en op 13 Augustus d.a.v. de militaire dokter bij hem is geweest, die hem zeide, dat hij bronchitis had en in bed moest blijven en dat zijn burgergeneesheer hem verder diende te behandelen; dat Dr. Zwet, gemeentearst te Rotterdam hem toen verder heeft behandeld; dat hij op Vrijdag 24 Augustus 1928 zich weer heeft gemeld bij den militairen dokter, die hem toen onderzocht en zeide, dat hij zich dien dag naar zijn garnizoen moest begeven; dat hij geen reisgeld had en toen maar in Rotterdam is gebleven, totdat hij zich op 3 September 1928 bij de Militaire Politie heeft gemeld;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. A. de Vries, 44 jaar, adjudant-onderofficier-adm. 15 R. I.:

dat aan beklaagde op Zaterdag 11 Augustus 1928, 36 uur verlof was verleend naar Rotterdam; dat beklaagde niet op het voor hem vastgestelde tijdstip van verlof is teruggekeerd, doch dat deze aan de voorschriften heeft voldaan, die geldend waren ingeval wegens

ziekte niet kan worden teruggekeerd; dat op 24 Augustus 1928 van den Officier van Gezondheid te Rotterdam bericht werd ontvangen, dat de beklaagde op dien datum om 11.00 uur zich naar zijn garnizoen op reis moest begeven; dat beklaagde dien dag niet is teruggekeerd, doch op 4 September 1928 door de Militaire Politie is teruggebracht;

2. G. C. van den Heuvel, 32 jaar, Officier van Gezondheid 1e klasse te Rotterdam:

dat hij op 13 Augustus 1928 beklaagde in diens woning aan den Goudschenweg te Rotterdam inderdaad ziek heeft bevonden; dat hij dezen heeft gezegd, dat hij zich onder verdere behandeling moest stellen van den huisdokter en zich bij beterschap onmiddellijk bij hem moest melden; dat hij op 24 Augustus 1928 beklaagde weer heeft onderzocht en deze in staat was naar zijn garnizoen terug te keeren; dat hij aan beklaagde persoonlijk order gaf terug te gaan, welke order luidde: „Je moet vandaag naar je garnizoen terug gaan”; dat beklaagde een schriftelijke mededeeling aan zijn commandant mede kreeg, dat hij, beklaagde, dien dag terug kon keeren;

3. H. S. Ruimschoot, 30 jaar, sergeant Politietroepen te Rotterdam:

dat hij, getuige, op 24 Augustus 1928 werkzaam was op het bureau der Politietroepen en beklaagde dien dag niet in het Groepsgebouw is geweest teneinde geld te krijgen om zich wederom naar zijn Korps te begeven; dat na het verzoek om aanhouding van beklaagde's commandant de politie verschillende malen getracht heeft beklaagde in diens woning aan te houden, doch dat deze telkens niet aanwezig bleek te zijn; dat beklaagde zich op 3 September 1928 op het Groepsbureau te Rotterdam heeft gevoegd en deze op 4 September 1928 op transport is gesteld naar Nijmegen;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij zich op 3 September 1928 te Rotterdam heeft aangemeld;

Gezien art.: 6, 10, 60, 62, 97 en 106 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van tenminste één dag en niet langer dan dertig dagen;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf van veertien dagen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerleg-

ging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 3 tot 8 September 1928 in mindering zal worden gebracht.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 23 April 1928. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor H. de Jong, Kapitein J. de Bie, Eerste-Luitenants H. J. J. F. M. Steenmetser en J. Kroon.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Nagelaten te gehoorzamen aan het bevel om zijn sigaret uit te doen en naar zijn eigen stal te gaan.

Geweigerd te gehoorzamen aan het bevel om in de militaire houding te gaan staan, zeggende „dan moet je even wachten”.

Deze — onmiddellijk na elkander gepleegde — feiten gequalificeerd als „opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende.” Straf: 14 dagen gevangenisstraf.

In de zaak van den auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens C. K. oud 20 jaar, geboren te 's-Gravenhage, gewoon dienstplichtig stukrijder der 2e Schoolbatterij van het 2e Regiment Veld-Artillerie te 's-Gravenhage, beklaagde en gerequireerde in persoon,

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 17 Januari 1927 is ingelijfd bij het 2e Reg. Veld-Artillerie en op 15 December 1927 in werkelijken dienst is gesteld tot eerste oefening en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke ver-

¹⁾ Bij sententie van het H.M.G. van 19 Juni 1928 is dit vonnis in zijn geheel bevestigd.
Red. M.R.T.

klaring, d.d. 29 Maart 1928 door den Batterij-Commandant te 's-Gravenhage opgemaakt, beklaagde op 15 December 1927 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 16 April 1928 betekkende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 18 Maart 1928 te 's-Gravenhage, als militair, nadat zijn meerdere in rang, de korporaal Brouwer, hem gelast had om, aangezien hij, stalwacht zijnde, zich rookend ophield in de nabijheid van een stal, waar hij niet op wacht was, zijn sigaret uit te doen en naar zijn eigen stal te gaan, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en toen daarna dezelfde meerdere hem gelastte in de militaire houding te gaan staan, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen, zeggende: „Dan moet je even wachten”, althans woorden gebruikend van gelijke strekking, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 18 Maart 1928 stalwacht was in stal 8 en 9 van de Frederikskazerne te 's-Gravenhage, schuin tegenover de stallen der 1e Schoolbatterij; dat voor de deur van een der laatstgenoemde stallen eenige stalwachts en dienstplichtigen stonden te praten; dat hij er bij ging staan en een sigaret opstak; dat toen de korporaal Brouwer kwam, die hem gelastte de sigaret uit te doen en naar zijn stal te gaan; dat, toen hij, beklaagde, niet onmiddellijk aan dien last voldeed, hij in de houding moest gaan staan en zijn handen uit zijn zak halen; dat hij daarop zeide: „Dan moet je nog maar even wachten”;

Overwegende, dat C. Brouwer, 22 jaar, korporaal bij de 1e Schoolbat. 2e Reg. Veldartillerie te 's-Gravenhage, als getuige gehoord, heeft verklaard en die verklaring heeft bevestigd:

dat hij op 18 Maart 1928 dienstdoend wachtmeester van de week was bij de 1e Schoolbatterij 2e Reg. Veldartillerie; dat hij omstreeks 10 minuten voor één in den namiddag van dien dag voor de deur van stal IV eenige manschappen zag staan, waaronder zich eenige stalwachts, o.a. beklaagde, bevonden, die evenals de anderen stond te rooken; dat hij, getuige, tegen beklaagde zeide: „Je bent toch stalwacht bij de 2e Batterij; doe die sigaret uit en ga oogenblikkelijk naar je stal”; dat beklaagde hiervan geen notitie nam en door bleef praten; dat hij, getuige, daarop zeide: „Doe die sigaret uit, doe je handen uit den zak en ga in de houding staan”; dat beklaagde daarop een cirkel om hem beschreef en zeide: „Dan moet je nog even wachten”; dat beklaagde daarop op een bespottelijke wijze zoogenaamd in de houding ging staan, doch de houding niet aannam, daar hij bleef doorrooken, daarbij de rook in zijn, getuige's, richting blazende;

Overwegende dat J. Schlee, 19 jaar, gew. dienstpl. kanon-

nier 2e Schoolbatterij 2e Reg. Veldartillerie, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 18 Maart 1928 des namiddags omstreeks één uur zich bevond in de nabijheid van stal IV in de Frederikskazerne te 's-Gravenhage, alwaar hij stond te praten met eenige andere dienstplichtigen w.o. beklaagde;

dat op een gegeven oogenblik korporaal Brouwer tegen beklaagde zeide: „Vooruit K., ga ook naar je stal, doe je sigaret uit”; dat beklaagde hieraan niet dadelijk gevolg gaf, waarop de korporaal zeide: „Ga in de houding staan”; dat beklaagde nog eenige trekken aan zijn sigaret deed en daarna op een belachelijke manier in de houding sprong;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, dat ze zijn gepleegd op 18 Maart 1928 en beklaagde heeft geweigerd in de houding te gaan staan, zeggende: „Dan moet je even wachten”;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien art. 6, 10, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht; 56 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van veertien dagen ¹⁾.

¹⁾ Zie hiervóór blz. 224.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 21 November 1928. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-Luitenant ter zee M. H. van Dulm, Kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren, Officier van Administratie der 1e klasse A. van Houte en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse P. J. Stroo.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

De aan den mindere, die weigerde zijn meerdere den militairen groet te brengen, door dezen gegeven order om zijnen naam op te geven, was een bevel gegeven in dienst, althans ter zake van eene dienstaangelegenheid en hield in de vordering tot het volbrengen van eene duidelijk omschreven verrichting in het belang van den dienst noodzakelijk, was mitsdien een dienstbevel.

Opzettelijke ongehoorzaamheid — weigeren en opzettelijk nalaten — en opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, n.l. door toevoeging van de woorden: „je zult me laten passeeren of ik sla je tegen de vlakte” en „ik spreek je nog wel nader, maar je kunt nu ook wel een blauw oog krijgen” beschouwd als ééne voortgezette handeling.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: V., matroos der 3e klasse, oud 19 jaar, geboren te Nijmegen, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 11 October 1928;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad d.d. 6 November 1928 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde telastegelegde:

dat hij op den 27sten Augustus 1928 te Nijmegen:

1e. nadat zijn meerdere, de sergeant-leerling der Kon. Mil. Academie J. E. Wicherts, hem op het voorplein van het station te Nijmegen gelast had zijn naam op te geven, welke die meerdere gevraagd had, omdat hij hem, beklaagde, op heeterdaad betrapte op het plegen van een indisciplinaire handeling — het niet groeten van zijn meerdere — heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 19 Februari 1929 bevestigd. Red. M.R.T.

2e. dat hij eenige oogenblikken na het onder 1e. vermelde, toen de sergeant leerling Wicherts voornoemd hem tot op het perron van het station te Nijmegen gevolgd was teneinde alsnog den naam van den beklagde te weten te komen, opzettelijk dezen meerdere aldaar in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad heeft bedreigd, door dezen toe te voegen: „je zult me laten passeeren, of ik sla je tegen de vlakte” en „ik spreek je nog wel nader, maar je kunt nu ook wel een blauw oog krijgen”, althans woorden van dergelijke strekking;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 8 November 1928, waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 21 November 1928 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij 22 October 1926 in dienst is aangenomen voor den tijd van vijf jaar na het verlaten van het opleidingsschip;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. J. E. Wicherts, cadet-sergeant (sergeant-leerling) der Kon. Mil. Academie te Breda: dat hij zich op 27 Augustus 1928 bevond op het voorplein van het station te Nijmegen, waar de matroos V. hem aanzag zonder te groeten en hierover aangesproken, bleef weigeren den militairen groet te brengen; dat gemelde matroos, naar zijnen naam gevraagd, weigerde dien op te geven en bleef weigeren na uitdrukkelijk hiertoe gegeven bevel, met de woorden „dat zeg ik niet” en zijnen naam niet opgaf; dat hij bij de controle den matroos tegenhield en nogmaals opgave van zijnen naam vorderde, waarop deze matroos dreigend op hem afkwam en zeide „je zult me door laten gaan of ik sla je tegen de vlakte” en even daarna op het perron: „wij zullen elkaar wel nader spreken, ik kan je nu ook wel een blauw oog slaan”;

2e. F. Chr. Elemans, cadet-sergeant te Breda: dat hij zich op 27 Augustus 1928 bevond op het voorplein van het station te Nijmegen, waar een matroos, later opgevende genaamd te zijn V., dienende aan boord Hr. Ms. Hertog Hendrik, aanwezig was, die niet groette; dat de cadet-sergeant Wicherts hem hierover aansprak, doch de matroos weigerde den militairen groet te brengen; dat Wicherts dezen matroos naar zijnen naam vroeg, dien hij weigerde op te geven; dat Wicherts hem bij de controle terughield en gelastte zijn naam te zeggen, waarop de matroos tot hem zeide: „je zult mij „er wel doorlaten, anders sla ik je tegen de vlakte”; dat de genoemde matroos op het perron nog tot Wicherts zeide: „ik spreek je nog

„wel eens nader, maar je kunt nu ook wel een blauw oog krijgen”;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is V., oud 19 jaar, geboren te Nijmegen; dat hij het laatst heeft gediend als matroos 3e klasse aan boord Hr. Ms. Hertog Hendrik; dat hij 22 October 1926 in dienst is aangenomen voor den tijd van vijf jaar na het verlaten van het opleidingsschip;

dat hij op 27 Augustus 1928 zich bevond op het voorplein van het station te Nijmegen en twee in uniform gekleede sergeantscadet zag naderen; dat hij dezen niet den militairen groet bracht en door één hunner hierover aangesproken, bleef weigeren te groeten; dat de sergeant hem bij de controle staande hield en hem gelastte zijnen naam op te geven, hetgeen hij, beklaagde, weigerde en op herhaald bevel, zeide: „als U me er niet doorlaat, zal ik andere „maatregelen treffen”, hiermede bedoelende geweld tegen den sergeant te zullen gebruiken; dat hij op het perron nog tegen voormelden sergeant heeft gezegd: „wij krijgen elkaar nog wel, al is „het nu nog niet”;

Overwegende dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is telastegelegd, met dien verstande wat aanhef en 2e betreft dat de beklaagde de woorden heeft gebruikt in de telastelegging genoemd;

Overwegende dat de den beklaagde gegeven order zijnen naam op te geven was een bevel gegeven in dienst althans ter zake eener dienststaangelegenheid, inhield de vordering tot het volbrengen eener duidelijk omschreven verrichting in 't belang van den dienst noodzakelijk en mitsdien was een dienstbevel;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

1e. „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

2e. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen”,

beide de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 1, 60, 76, 108, 114 1e lid Wetboek van Militair Strafrecht; 56 Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtsdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is telastegelegd, aanhef en 2e gelijk hooger werd overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden.

Willemsoord, 5 December 1928.

MEMORIE VAN APPEL IN DE ZAAK VAN DEN MATROOS DER 3DE KLASSE V.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's Gravenhage mede te deelen, dat ik tegen het vonnis ter zake hooger beroep heb ingesteld wegens de m.i. te lichte straf, die de Krijgsraad heeft opgelegd.

Zooals uit het onderzoek gebleken is, speelde het voorspel zich af op het voorplein van het station te Nijmegen.

Aldaar maakte beklaagde zich schuldig aan het hem onder 1° ten laste gelegde feit. Het verdere verloop geschiedde in twee tempo's; in de eerste plaats werd de cadet-sergeant J. E. Wicherts bedreigd bij de contrôle van het station en vervolgens nog eens nadat beklaagde, niet uit-zich-zelf, maar op bevel van een toevallig op het perron aanwezig zijnden korporaal der Marine, zijn naam aan W. voornoemd had opgegeven.

Het feit sub 2° ten laste gelegd heeft hij dus feitelijk tweemaal gepleegd.

In verband met de zeer moeilijke positie in welke meerderen zich in dergelijke gevallen bevinden, acht ik het met het oog op de handhaving van het gezag dier meerderen noodzakelijk, dat in duidelijk aanwijsbare gevallen van zich niet willen voegen naar de ondergeschiktheid, die den mindere past tegenover zijn superieur, een gestrengere straf wordt opgelegd dan thans in deze geschied is.

Ook het oordeel van den Zeekrijgsraad „beide de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling”, met aanhaling van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht, acht ik niet juist.

Het feit sub 2° vloeide voort uit het feit sub 1°, maar het verband dat artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht eischt, was hier m.i. niet aanwezig.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

• G. H. van Driel.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 28 November 1928.¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee M. H. van Dulm, Hoofdofficier van administratie der 2de klasse titulair E. G. P. van Sijppveld, (plv.), Kapitein der Mariniers H. P. van Vuuren en Officier van administratie der 1e klasse A. van Houte.

Fiscaal: Officier van administratie der 1e klasse Dr. G. H. van Driel.

Raadsman: Dr. Haars, te Alkmaar.

Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen (toevoeging van de woorden „ik zal je een cholera-klap geven”), en feitelijke insubordinatie (feitelijke aanranding van den meerdere door hem tegen dek te werpen), beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Beroep op noodweer als ongegrond verworpen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen X., oud 19 jaar, geboren te Amsterdam, stoker der 2de klasse, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 24 October 1928;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad d.d. 16 November 1928 en het aan den voet van dat bevel den beklagde te laste gelegde: dat hij, dienende als stoker der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „.....”, op 21 September 1928 aan boord van dien bodem, liggende te Amsterdam, opzettelijk den korporaalmachinist A., zijn meerdere, feitelijk heeft aangerand, door dezen meerdere, die toenmaals dienst deed als provoost van de stokers aan boord van dat schip en als zoodanig toezicht had op de werkzaamheden der zeuntjes, tot wie de beklagde behoorde, en die hem, beklagde, reeds meerdere malen gewaarschuwd had aan zijn werk te gaan, opzettelijk tegen dek te werpen, nadat hij, beklagde, dienzelfden meerdere reeds had toegevoegd, dat hij hem, A., een cholera-klap zou geven;

Gezien het exploit van beteekening enz.;

Gelet op de verdediging enz.;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den fiscaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

¹⁾ Bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 19 Februari 1929 bevestigd, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf, welke werd verminderd tot één maand gevangenisstraf.

Overwegende dat het extract-stamboek enz.;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. A., korporaal-machinist: dat hij op 21 September 1928 belast was met den dienst van provoost van de stokers en als zoodanig toezicht had op de werkzaamheden der zeuntjes aan boord Hr. Ms. „.”, toen liggende te Amsterdam; dat hij den stoker 2e klasse X., die zeuntje was, dien dag herhaaldelijk heeft moeten waarschuwen, omdat hij niet aan zijn werk was, en hem herhaaldelijk heeft gelast aan zijn werk te gaan; dat toen de beklagde zeide tot hem: „ik zal je een choleraklap geven” en hij, getuige, even daarna voelde, dat de beklagde hem schepte, zijn beenen van den grond werden gelicht en hij op den grond viel;

2e. B., korporaal-machinist: dat hij op 21 September 1928 aan boord van Hr. Ms. „.”, toen liggende te Amsterdam, den korporaal-machinist A. tot den beklagde heeft hooren zeggen, dat hij aan zijn werk moest gaan; dat de beklagde daarop tot A. zeide: „ik geef je een choleraklap”, en dadelijk daarop A. schepte, waardoor A. op den grond kwam te vallen;

3e. C., stoker 1e klasse: dat hij op 21 September 1928 aan boord Hr. Ms. „.”, liggende te Amsterdam, den korporaalmachinist A. tot den beklagde heeft hooren zeggen aan zijn werk te gaan; dat hij daarna den beklagde tot A. heeft hooren zeggen: „Ik zal je een choleraklap geven” en heeft gezien, dat de beklagde den korporaalmachinist A. een duw gaf, zoodat A. op den grond terecht kwam.

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: dat hij is enz.; dat hij, dienende als stoker 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „.”, met dit schip op 21 September 1928 te Amsterdam lag; dat hij dien dag zeuntje was, terwijl korporaalmachinist A. dienstdoend provoost was van het stokersverblijf; dat A. hem eenige malen heeft gelast aan het werk te gaan; dat hij door deze herhaalde orders driftig werd en tot A. heeft gezegd: „Kijk uit, of ik geef je een choleraklap”; dat hij even daarna den korporaalmachinist A. een duw gaf, zoodat A. op den grond terecht kwam te vallen;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat beklagde's raadsman heeft aangevoerd, dat de beklagde moet worden vrijgesproken, omdat hij uit noodweer heeft gehandeld;

Overwegende dienaangaande, dat uit geen enkele verklaring der getuigen, zelfs niet uit die van den beklagde, is gebleken, dat de beklagde heeft bloot gestaan aan een oogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding van de zijde van zijn meerdere, den korporaalmachinist A., waaraan hij alléén kon ontkomen door dien meerdere tegen den grond te werpen; dat de verschillende getuigen

vrijwel overeenstemmen in hunne verklaringen, dat A. niet meer heeft gedaan dan, na den beklagde meermalen te hebben gewaarschuwd aan zijn werk te gaan, hem enkele duwtjes te geven ter aanduiding van de richting, waarin hij zich voor de werkzaamheden had te begeven, welke bejegening den beklagde blijkbaar zoo onaangenaam is geweest, dat hij zich op de in de telastlegging vermelde wijze tegenover zijn meerdere heeft misdragen; dat het gevoerde verweer mitsdien wordt verworpen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

1e. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”,

2e. „Feitelijke insubordinatie”,

beide de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waarin het is begaan, en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen 1, 60, 108, 117, 1e lid, Wetboek van Militair Strafrecht; 56 Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 Mei 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Als onderofficier, met licht arrest gestraft zijnde, gemankeerd op het avondappèl, door niet aanwezig te zijn op zijn KAMER, waar bij zijn regiment dit avondappèl door den sergeant van de week wordt gehouden (klager stond toen op het bij de kazerne behoorend exercitieterrein binnen de afrastering te praten met zijn meisje dat zich aan de andere zijde dier afrastering bevond).

De omschrijving der strafreden geeft het vergrijp niet juist weer, zoodat deze wijziging behoeft en in verband daarmee ook de opgelegde straf behoort te worden verminderd. Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 2 Maart 1929, van den gewoon dienstplichtig-sergeant K., dienende bij de 1e Schoolcompagnie van het 19e Regiment Infanterie, destijds in garnizoen te Arnhem, thans met groot verlof, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstrueteur bij gemeld Regiment ingediend over de hem op 26 Februari 1929 door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein R., opgelegde straf van vijf dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Gestraft zijnde met licht arrest, de contrôle over zijne aanwezigheid belemmerd, door zich, volgens eigen verklaring, tusschen „20 uur en 22.15 uur op te houden op een, aan den openbaren „weg grenzend, exercitieterrein binnen de kazerne-afrastering, teneinde met zijn meisje te kunnen spreken, een en ander zonder „hiervan kennis te geven hetzij aan den sergeant van de week, „hetzij aan den adjudant-onderofficier der kazerneweek,”

bij welke beslissing, — op 1 Maart 1929 genomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen den adjudant-onderofficier-instrueteur A. L. Becking (onder eede) en den sergeant G. H. de Wilde, beiden dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij den 23en Februari 1929 gestraft was met 4 dagen licht arrest;

dat hij zich in den avond van dien dag heeft begeven naar het binnen de omrastering der kazerne gelegen terrein, genaamd „de Bovenbult”;

dat hij aldaar geruimen tijd met zijn meisje heeft gesproken, dat zich aan de andere zijde van het hek bevond;

dat hij te ongeveer kwart over tien zich naar zijne kamer heeft begeven;

dat hij niet op die kamer aanwezig was, toen daar te 10 ure avond-appel werd gehouden;

dat hij niet wist, dat hij daarbij als gestrafte aanwezig moest zijn, omdat hij onderofficier is en 21 jaar oud;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard: •
dat het avond-appèl bij het 19e Regiment Infanterie wordt gehouden door den sergeant van de week *op* de kamers;

dat er bij dat Regiment geene nadere voorschriften zijn gegeven, welke bepalingen inhouden betreffende de wijze, waarop het avond-appèl over de met arrest gestrafte onderofficieren wordt gehouden;

Overwegende dat de adjudant-onderofficier-instructeur A. L. Becking als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij destijds belast was met de contrôle over de gestrafte onderofficieren van het 19e Regiment Infanterie;

dat hij den 23sten Februari 1929 heeft geconstateerd, dat klager, hoewel met licht arrest gestraf zijnde, niet op het avond-appèl, dat te 10 ure op de kamers werd gehouden door den sergeant van de week, aanwezig was;

Overwegende dat de sergeant G. H. de Wilde als getuige heeft verklaard:

dat hij den 23sten Februari 1929 als sergeant van de week avond-appèl heeft gehouden bij de 1e Schoolcompagnie van het 19e Regiment Infanterie;

dat hij dit avond-appèl, zooals hem geleerd is, heeft gehouden op de kamers;

dat klager niet op zijne kamer aanwezig was;

Overwegende dat klager den 23sten Februari 1929 was gestraft met licht arrest, zoodat op hem de verplichting rustte steeds in de kazerne aanwezig te zijn;

Overwegende dat artikel 75 van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie o.m. voorschrijft, dat de sergeant van de week zich op het tijdstip van het avond-appèl overtuigt van de aanwezigheid van de sergeanten, die in de kazerne aanwezig moeten zijn;

dat uit deze bepaling voortvloeit, dat de met licht arrest gestrafte onderofficieren op het avond-appèl aanwezig behooren te zijn, hetgeen klager heeft kunnen en moeten weten;

Overwegende dat, waar dit avond-appèl bij het 19de Regiment Infanterie steeds op de kamers wordt gehouden, klager mitsdien den 23sten Februari 1929 op het tijdstip van het avond-appèl zich op zijne kamer behoorde te bevinden;

Overwegende dat de klager op dat tijdstip daar *niet* aanwezig is geweest;

Overwegende dat het echter, gelet op de bij het 19de Regiment Infanterie bestaande bepalingen, niet juist is om in het feit, waaraan klager zich heeft schuldig gemaakt, eene belemmering te zien van de contrôle over zijne aanwezigheid tusschen 20 uur en 22.15 uur, waarop in de omschrijving der strafreden het zwaartepunt wordt gelegd;

Overwegende dat in verband hiermede de omschrijving der strafreden wijziging behoeft, en de opgelegde straf behoort te worden verminderd;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Hoofdinstruceur bij het 19de Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Wijziget de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Gestraft zijnde met licht arrest, zich tusschen 20 uur en 22.15 uur opgehouden op een, aan den openbaren weg grenzend exercitieterrein binnen de kazerne-afrastring, teneinde met zijn meisje te kunnen spreken. Dientengevolge gemankeerd op het avond-appèl.”;

Vermindert de opgelegde straf tot drie dagen licht arrest;

Gelast, dat deze straf en laatstgenoemde omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van de straf en de omschrijving der strafreden, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafopleger, één aan den Hoofdinstruceur bij het 19de Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD
VAN 1 JULI 1929, No. 7854.

Tekort geschoten in eerbied verschuldigd aan zijn meerdere in rang door, nadat hem in een tijdvak van eenige weken viermaal op wachtdagen permissie geweigerd was, wederom een verzoek in te dienen om permissie voor eenige uren op een wachtdag wegens een niet gewichtige reden.

De aanvankelijk eenigszins anders luidende strafreden deed de tekortkoming niet voldoende duidelijk uitkomen en werd daarom gewijzigd, zonder dat deze wijziging echter ten gunste van klager strekt.

Beklag ongegrond verklaard.

Willemsoord, den 1sten Juli 1929.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gelezen de verklaring d.d. 10 April 1929 van den destijds bij de Marine-Kazerne te Amsterdam dienenden zeemilicien-hulpseiner W., stamboeknummer, houdende den wensch zich bij de hogere militaire autoriteit te beklagen over de hem op den 5den April 1929 door den Commandant van die kazerne, den Kapitein ter zee R., opgelegde straf van:

„1 dag licht arrest, met 1 dag strafdienst 1 uur”

en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden luidende:

„Nadat hem een dergelijk verzoek geweigerd was, wederom permissie gevraagd, terwijl hij de wacht had.”

Gezien de tot deze zaak behorende bescheiden, waaronder een proces-verbaal opgemaakt door de bij dezerzijdsche beschikking van 18 April 1929 No. 7854 Int. benoemde commissie en de memorie van den strafoplegger;

Gehoord den klager;

Overwegende, dat klager heeft opgegeven, dat hij op een Zondag, ongeveer acht weken geleden, — het verhoor is gedateerd 20 April 1929 — de wacht had en Vrijdag tevoren een verzoek had ingediend om op dien wachtdag de vrije beurt te hebben, teneinde deel te kunnen nemen aan een voetbalwedstrijd; dat op dit verzoek echter afwijzend werd beschikt; dat hij, klager, drie weken later wederom een uitnodiging van zijn voetbalvereniging kreeg om een wedstrijd te spelen en dat op deze uitnodiging aangeteekend stond, dat door den Secretaris dier vereniging een verzoek aan den Commandant gedaan was om hem, klager, dien Zondag eenige uren vrij van wacht te geven; dat hij, toen hij noch van den Commandant, noch van den Secretaris zijner vereniging vernomen had, hoe op dit verzoek beslist was, 's Zaterdags tevoren wederom een verzoek ingediend heeft om den daaropvolgenden Zondag eenige uren vrij van wacht te zijn; dat op dit verzoek afwijzend werd beschikt en dat zijn, klagers, divisie-chef, de luitenant ter zee S., hem mededeelde, dat dergelijke verzoeken alleen toegestaan worden voor eerste elftallen en in hooge uitzonderingen; dat hij, klager, in een derde elftal speelt; dat hij, toen hij drie weken later wederom een uitnodiging kreeg om deel te nemen aan een voetbalwedstrijd, wederom een verzoek indiende om vrij van wacht te zijn, zulks, omdat naar zijn, klagers, meening thans sprake was van een hooge uitzondering; dat hij naar aanleiding van dit laatste verzoek werd gestraft met de straf en strafreden waarover beklag;

dat later, bij het indienen van het beklag, de luitenant ter zee S. hem mededeelde, dat deze met hooge uitzonderingen alleen had bedoeld eerste elftallen, zoodat hij, klager, deze uitdrukking inder tijd verkeerd had begrepen;

Overwegende, dat de luitenant ter zee der 1e klasse C., eerste officier bij de Marine-kazerne te Amsterdam als getuige gehoord heeft opgegeven, dat klager in het tijdvak van 23 Januari 1929 tot 17 Maart d.a.v. tot viermaal toe permissie heeft gevraagd op dagen waarop hij de wacht had, n.l. eenmaal om een radio aan te leggen, eenmaal ter bijwoning van een familiefeestje en tweemaal om aan een voetbalwedstrijd deel te nemen; dat al deze verzoeken geweigerd werden, omdat klager op de dagen waarop hij „vrijaf” wilde hebben, de wacht had; dat klager op 5 April j.l. wederom permissie vroeg voor Zondag 7 April d.a.v. om aan een voetbalwedstrijd deel te nemen, en dat hij, getuige, toen rapport van klager gemaakt heeft omdat hij het zoo dikwijls herhalen van een geweigerd verzoek ongepast vond;

Overwegende, dat de luitenant ter zee der 1e klasse S., als getuige gehoord, heeft opgegeven, dat hij in Maart j.l. tijdelijk divisiechef van klager is geweest en als zoodanig diens verzoek om op een wachtdag eenige uren vrij van wacht te mogen zijn, teneinde deel te kunnen nemen aan een voetbalwedstrijd, behandeld heeft; dat hij klager er toen op gewezen heeft, dat dergelijke verzoeken slechts bij hooge uitzonderingen en dan nog uitsluitend voor wedstrijden van de eerste klasse der Nederlandsche Voetbalbond werden toegestaan; dat hij zulks klager nogmaals heeft medegedeeld bij het indienen van het beklag;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat klager, nadat hem tot vier maal toe permissie geweigerd was op dagen, waarop hij de wacht had, op 5 April wederom een soortgelijk verzoek indiende; dat klager nu wel is waar heeft opgegeven, dat dit hernieuwde verzoek om permissie op een wachtdag het gevolg was van de omstandigheid, dat hij bij de behandeling van zijn verzoek om permissie voor Zondag 17 Maart den Luitenant ter zee S. verkeerd zou hebben begrepen, daar hij in de meening verkeerde, dat ook voor spelers in derde elftallen bij wijze van hooge uitzondering permissie op wachtdagen kon worden verleend, doch dat deze verontschuldiging niet wordt aanvaard, daar klager destijds reeds ruim vier maanden bij de Marinekazerne te Amsterdam geplaatst zijnde, en ondervonden hebbende, dat hem tot viermaal toe permissie op wachtdagen geweigerd was, kon weten, dat bij die inrichting aan schepelingen, die de wacht hebben slechts permissie wordt verleend wegens hoogst ernstige redenen en het hem dus duidelijk moet zijn geweest, dat het spelen in een derde voetbalelftal daartoe zeker niet behoorde;

Overwegende, dat het hoogeromschreven op 5 April j.l. door klager ingediende verzoek dan ook moet worden toegeschreven aan diens onvoldoende besef van den aan zijn meerdere in rang verschuldigten eerbied;

dat hij mitsdien terecht werd gestraft en de opgelegde straf — klagers korten diensttijd in aanmerking genomen — in eene goede verhouding staat tot de ernst van het gepleegde vergrijp; dat de omschrijving van de strafreden echter niet voldoende duidelijk de tekortkoming doet uitkomen en deze, zonder dat deze wijziging echter te zijnen gunste strekt, behoort te luiden:

„Te kort geschoten in eerbied verschuldigd aan zijn meerdere in rang, door, nadat hem in een tijdvak van eenige weken viermaal op wachtdagen permissie geweigerd was, wederom een verzoek in te dienen om permissie voor eenige uren op een wachtdag wegens een niet gewichtige reden”;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzig de omschrijving der strafreden als hooger werd aangegeven;

Bepaalt, dat de gewijzigde strafreden in klagers conduiteboekje en in het strafregister van de Marine-Kazerne te Amsterdam zal worden ingeschreven, ter vervanging van de strafreden waarover beklag en dat één afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

L. J. QUANT.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 28 Maart 1929 ¹⁾.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Luitenant ter Zee der 1e klasse H. J. Van der Stad en W. A. de Jong, Officier van Administratie der 1e klasse A. A. Lagaaï en Officier van Administratie der 2e klasse M. van der Vliet.

Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beledigen en opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, beschouwd als één voortgezette handeling. ²⁾

Het woord „choleralijder” is een van minachting getuigend scheldwoord, mitsdien beledigend. Uit de toevoeging van dat woord blijkt het opzet om te beledigen. ³⁾

Toevoeging van de woorden „je kunt naar je smerige moer loopen” is voor getuige niet beledigend, vermits die woorden, hoe grievend voor getuiges moeder, de eer en het karakter van getuige zelf niet aantasten. ⁴⁾

¹⁾ Dit vonnis is op daartegen door den fiskaal aangeteekend appèl bij Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië van 10 Mei 1929 bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde straf, welke het Hof „in verhouding tot den ernst van het misdrevene” te zwaar achtte en daarom verminderde tot f 100.— boete, subsidiair 2 weken hechtenis. De advocaat-fiskaal had veroordeeling tot 2 weken gevangenisstraf geëischt.

²⁾ Anders Sententie H.M.G. 11 Mei 1906. M.R.T. II, blz. 390.

³⁾ In gelijken zin Sententie H.M.G. 18 Februari 1910. M.R.T. VII, blz. 350 en Sententie 22 December 1911, M.R.T. IX, blz. 100, contra Zeekrijgsraad Amsterdam. In het W. v. h. R. no. 9602⁴ wordt de beslissing in laatstgenoemde sententie door de Redactie eene „zeker betwistbare” genoemd.

⁴⁾ In gelijken zin Sententie H.M.G. 27 Juni 1913, M.R.T. IX, blz. 162, contra Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis. In anderen zin Zeekrijgsraad te Soerabaia 27 December 1912, M.R.T. VIII, blz. 469. Vergelijk ook M.R.T. VIII, blz. 379.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: P. stamboeknummer oud 34 jaren geboren te Domburg (Zee-land), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbend als korporaal-kok bij de Marine-kazerne „Oedjoeng”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten en mitsdien gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 17en Januari 1929 No. A. 16/1/14.—;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 15en Maart 1929 No. A. 16/2/42.—, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Soerabaja in den avond van 9 December 1928:

1°. in de Katharina-bar aan den Oedjoeng opzettelijk den sergeant-kok J. in diens tegenwoordigheid mondeling beledigd door dezen o.m. toe te voegen: „Je bent een choleralijder” en „Je kunt naar je smerige moer loopen”, althans woorden in aard en strekking daarmee overeenkomende;

2°. in de Katharina-bar aan den Oedjoeng, nadat voornoemde sergeant-kok J. hem, beklagde, toen deze de hiervoren genoemde beledigende woorden had geuit, van zich had afgeduwd, opzettelijk dien meerdere daadwerkelijk heeft bedreigd door een stoel op te pakken en daarmee dreigend te zwaaien;

3°. op den Oedjoengweg, korten tijd na het plegen van het hiervoren onder 2° omschreven feit, opzettelijk voormelden sergeant J. feitelijk heeft aangerand door deze te slaan en vast te grijpen en even later, toen hij door inmiddels toegeschoten personen van dien sergeant was gescheiden, wederom op dezen toe te loopen en hem andermaal te slaan”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 19en Maart 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Donderdag, den 28en Maart 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

1°. „Opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen” en

2°. „Opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld”,

beide feiten beschouwd als eene voortgezette handeling; veroor-

deeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Gelet op hetgeen door den raadsman mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 12en December 1911 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboekn^o. . . . voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden; dat zijn dienstverband door reëngagement is verlengd geworden tot 12 December 1930 en dat hij thans nog als korporaal-kok bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende dat de ten processe gehoorde getuigen onder eede hebben verklaard:

I. J., oud 34 jaar, sergeant-kok bij het Station voor onderzeebooten te Soerabaja:

a. dat hij in den avond van 9 December 1928 omstreeks half elf, met sergeant-kok Z. — beiden in burger gekleed — en de in uniform gekleede sergeant-kok B., de Katharina-bar aan den Oedjoeng te Soerabaja binnentraden; dat zij met zijn drieën aan een tafeltje gingen zitten; dat beklaagde, die aan een andere tafel zat, naar hen toe kwam en aan Z. vroeg of die bij hem kwam zitten; dat beklaagde zeer onvast op zijn beenen was en naar sterken drank rook; dat Z. zeide: „Nee ga weg, ik wil niets met je te maken hebben”; dat beklaagde met een nijdig gezicht naar zijn eigen tafel terugging; dat even later Z. naar het buffet ging en hij ging naar de waterplaats; dat toen hij, getuige, daarna terugkwam, zag, dat Z. en beklaagde bij het buffet stonden te praten; dat hij hoorde, dat beklaagde tegen Z. opmerkingen maakte over een vroeger door Z. over P. opgemaakte slechte beoordeeling, waardoor P. destijds niet voorgedragen was voor sergeant; dat hij getuige, zich in het gesprek mengde en tegen beklaagde zeide, dat het daar de plaats niet was om daarover te praten; dat beklaagde toen tegen hem begon te praten en zeide: „Ik word nu lekker tóch voorgedragen”; dat hij, getuige, antwoordde, dat dit moeilijk kon, want dat hij pas in Indië was en dus eerst nog een goede beoordeeling moest krijgen; dat hij hoorde, dat beklaagde toen tegen hem zeide: „Zal jij ook nooit meer tegen mij lullen, want je bent ook een choleralijder en je kunt naar je smerige moer loopen”; dat beklaagde een zeer opgewonden indruk maakte, met zijn gezicht vlak bij dat van getuige stond en met zijn vinger voortdurend op zijn getuige's borst tikte;

b. dat hij, getuige, toen ook boos werd en beklaagde krachtig van zich afduwde; dat deze achteruit waggelde tusschen een paar stoelen; dat hij, getuige, zag, dat beklaagde een stoel oppakte en die boven zijn hoofd dreigend in getuige's richting zwaaide waarbij hij een glazen reclamebord, dat aan de zoldering hing, stuk sloeg; dat hij, getuige, toen, om ongelukken te voorkomen, beklaagde om zijn middel heeft gegrepen en vastgehouden heeft; dat andere menschen hen toen van elkaar hebben gehaald en hij naar zijn tafeltje is teruggegaan;

c. dat hij met Z. en B. afsprak maar direct naar huis te gaan; dat Z. de pathephoon die hij bij zich had, begon in te pakken; dat beklaagde in het midden van de zaal ging staan en op luiden toon een toespraak begon te houden; dat hij tegen hen riep: „ik weet nog wel meer van jullie en ik zal jullie bekend maken”; dat beklaagde naar den uitgang van het café liep; dat hij, getuige, hem volgde en zeide; „ik moet je nog eens even spreken”, zulks met de bedoeling hem over het gebeurde te onderhouden; dat zij samen naar buiten zijn gegaan; dat zij in de richting van de Marine-kazerne Oedjoeng geloopt zijn; dat zoodra zij buiten den lichtkring van het café waren, hij hoorde, dat P. tegen hem zeide: „Als je wat van mij moet, kan je het hier ook wel doen”; dat hij, getuige, zag, dat P. met zwaaiende armen op hem afkwam; dat hij, getuige, om zich te verdedigen, beklaagde toen om de nek gepakt heeft en op den grond gedrukt heeft; dat hij, getuige, bovenop beklaagde viel; dat er toen andere menschen bij kwamen o.a. kwartiermeester S. en een politieagent, die hen van elkaar haalden; dat hij getuige, naar de bar wilde teruggaan; dat hij zag, dat beklaagde weer tusschen de andere menschen vandaan kwam en met zwaaiende armen op hem afkwam; dat hij niet weet of beklaagde hem geraakt heeft want dat hij, getuige, hem toen direct weer heeft vastgegrepen en tegen een daar staande auto heeft aangedrukt; dat hij niet precies weet wat er gebeurd is; dat zij toen door de omstanders gescheiden zijn;

d. dat hij, getuige, wel in een vroolijke stemming was, maar nog goed wist wat er gebeurde;

II. Z., oud 42 jaar, sergeant-kok bij het Station voor Onderzeebooten te Soerabaja:

a. dat hij in den avond van 9 December 1928 met getuige J. en B. de Katharina-bar is binnengegaan; dat, toen zij even zaten, de hem bekende korporaal-kok P. naar hen toekwam en hun vroeg, of zij aan zijn tafeltje kwamen zitten; dat hij, getuige, antwoordde, dat hij dat niet deed; dat hij verder zeide „doe nu maar niet zoo vriendelijk, want achter mijn rug loop je altijd te praten dat ik je conduite bedorven heb”; dat hij den indruk kreeg, dat hij, P., te veel gedronken had en hij hem daarom ook direct afscheepte want dat hij weet, dat P. lastig en vervelend is als hij te veel gedronken heeft; dat P. boos wegliep; dat even later J. naar de W.C. ging en hij, getuige, naar het buffet; dat P. toen naar hem, getuige, toekwam en vroeg of hij, getuige, meende wat hij zoo juist gezegd had; dat hij, getuige, bevestigend antwoordde; dat beklaagde zeide, dat hij nu tóch lekker werd voorgedragen voor sergeant; dat, terwijl zij stonden te praten, J. en bij kwam en zei: „Ben je nu nog bezig met dat misselijke gedoe, daarvoor is hier de plaats niet” en verder tegen P.: „Je bent pas een blauwe week op de M.K.O. en van voordragen voor sergeant is natuurlijk nog geen sprake”; dat hij, getuige, zag, dat beklaagde kwaad werd; dat hij hoorde, dat beklaagde tegen J. zeide: „Je hoeft ook nooit meer tegen mij te lullen, je bent ook een choleralijder, loop naar je vuile moer”; dat hij, ge-

tuige, zag, dat onder het uiten dezer woorden, beklaagde J. voortdurend met den vinger op de borst tikte;

b. dat J. toen ook kwaad werd; dat hij, getuige, zag, dat hij P. stevig van zich afduwde; dat hij zag, dat P. achteruit struikelde zonder echter op den grond te vallen; dat hij daarna zag, dat P. een stoel greep en deze boven zijn hoofd ophief en met de stoel een slaande beweging in de richting van J. maakte; dat hij, getuige, zag, dat J. den slag afweerde; dat hij J. toen achteruit getrokken heeft, terwijl andere menschen P. vastgrepen; dat hij ook nog gezien heeft, dat er een reclamebord op den grond viel;

c. dat J. en hij, getuige, daarna naar hun tafeltje zijn teruggegaan en besloten onmiddellijk naar de kazerne terug te gaan; dat, terwijl hij zijn pathephonon inpakte, hij zag, dat P. midden in de zaal stond te schreeuwen; dat, toen zij weggingen, P. ook wegging; dat J. toen tegen hem zei: „ik ga even met je mee” en met P. naar buiten ging; dat hij, getuige, niet weet wat buiten gebeurd is; dat hij even later zag, dat J. bemodderd en met een bebloed gezicht aan kwam loopen, juist toen ook hij de bar wilde verlaten; dat J. vertelde, dat P. hem aangevallen had en een klap had gegeven, waarna een vechtpartij was ontstaan;

III. S., oud 35 jaar, kwartiermeester aan boord Hr. Ms. „Evertsen”;

a. dat hij op 9 December 1928 om half elf in de Katharina-bar zat en toen op een gegeven moment achter zich een ruzieachtig gesprek hoorde voeren; dat hij omkeek en achter zich den hem bekende sergeant-kok Z. en den korporaal-kok P. zag; dat hij hoorde, dat P. op ruzieachtigen toon tegen den sergeant sprak; dat hij even later den sergeant-kok J., evenals Z. in burger gekleed, van achteren zag komen en bij P. en Z. blijven staan; dat hij zag, dat P. met zijn vinger steeds op de borst van sergeant J. tikte en hoorde, dat hij op luiden toon tegen sergeant J. zeide: „Je kunt naar je smerige moer loopen”; dat beklaagde nog meer gezegd heeft; dat hij dit echter niet heeft verstaan; dat hij zag, dat beklaagde met zijn gezicht vlak bij dat van sergeant J. stond;

b. dat hij zag, dat sergeant J. P. achteruit duwde, door welke duw P. achteruit waggelde; dat beklaagde zeer opgewonden was, doch geen wartaal sprak; dat P. een stoel greep en deze boven zijn hoofd ophief en daarmee zwaaide in de richting van sergeant J.; dat hij in de zwaai het glas van een reclameplaat raakte die daar hing; dat de poot van de stoel bleef vastzitten in de lijst; dat P. de stoel losrukte en die op den grond smeed;

c. dat sergeant J. en sergeant Z. aan een tafeltje gingen zitten waar sergeant B. zat; dat even later P. midden in de zaal ging staan en tegen de drie onderofficieren begon te schreeuwen; dat hij zich herinnert dat hij riep: „Ik ken jullie al langer als vandaag” en „Ik weet wel meer van jullie”; dat hij ongeveer 10 minuten later zag, dat P. wederom aan het tafeltje van sergeant J. stond; dat hij zag, dat sergeant J. iets tegen hem zei en dat ze

daarop samen naar buiten gingen; dat hij even later ook naar buiten gegaan is; dat hij toen een 100 meter verder, in de richting van het Marine-Etablissement, iets wits op de tramrails zag liggen, terwijl een politieagent die richting opliep; dat hij er ook hard naar toe liep; dat hij zag, dat P. op den grond lag en heftig worstelde om los te komen; dat de sergeant-kok op hem lag en hem op den grond gedrukt hield; dat hij P. tegen den sergeant hoorde zeggen: „Afgelooopen, uitscheiden”; dat hij zag, dat de sergeant opstond; dat P. toen ook overeind sprong en als een dolleman op den sergeant afvloog, met zwaaiende armen; dat hij zag, dat hij probeerde den sergeant te slaan; dat de sergeant de slagen afweerde; dat hij den sergeant nog hoorde zeggen: „Schei nou toch uit kerel, wees toch wijzer, nu is er al politie ook bij”; dat er ondertusschen een paar mariniers, een Europeesche politieagent en een paar Inlandsche politieagenten bijgekomen waren; dat de mariniers P. vasthielden; dat hij zag, dat P. zich losrukte en, om de Inlandsche politieagenten heen, weer op sergeant J. afvloog; dat hij dezen met de vuist een klap gaf waardoor de sergeant achteruit tegen een daar staande auto viel; dat daarna de Inlandsche politieagenten P. vastgrepen; dat hij heelemaal achteraan liep en op een gegeven moment zag, dat P. zich weer losrukte en weer op den sergeant afvloog; dat hij de politieagenten toen tegen sergeant J. hoorde zeggen: „Nu moet het maar eens afgelooopen wezen, het wordt tijd dat u er nu maar eens mee uitscheidt”; dat hij toen tegen den politieagent gezegd heeft: „dat moet u niet tegen den sergeant zeggen, maar tegen dien korporaal, want die begint steeds weer”; dat de politieagenten toen P. hebben vastgehouden; dat voor zoover hij gezien heeft, de sergeant beklaagde alleen in bedwang hield, terwijl P. zich trachtte los te rukken;

d. dat hij aan sergeant J. niet bijzonder gemerkt heeft; dat hij kalm was en dat hij ook aan zijn loopen niets bijzonder gemerkt heeft;

IV. F. oud 32 jaar, marinier der 1e klasse aan boord Hr. Ms. „Evertsen”:

a. dat hij op Zondagavond 9 December 1928 zich om 10 uur bevond in de Katharina-bar aan den Oedjoeng te Soerabaja; dat hij met zijn rug naar het buffet zat en op een gegeven moment achter zich in de nabijheid van het buffet hoorde schreeuwen: „jou smerige moer” of iets dergelijks;

b. dat hij omkeek en een in uniform gekleede korporaal van de Marine zag staan, die een stoel boven zijn hoofd had opgeheven en daarmee zwaaide in de richting van een in burger gekleed Europeaan die tegenover hem stond; dat hij beide personen niet kende, doch hoorde, dat de korporaal, de korporaal-kok P. was en de burger sergeant-kok J.; dat hij zag, dat P. met de stoel in zijn zwaai het glas van een reclameplaat stuk sloeg; dat de stoel door omstanders werd afgenomen;

dat hij wel gezien heeft, dat beklaagde zeer opgewonden was;

c. dat hij aan sergeant J. niets bijzonders heeft kunnen merken;
 V. Marinus Post, oud 35 jaar, hoofdagent bij de Algemeene Politie te Soerabaia;

a. dat hij op Zondagavond 9 December 1928 zich om \pm half twaalf bevond voor de Katharina-bar aan den Oedjoeng te Soerabaia; dat hij twee personen, één gekleed in burger, de andere gekleed in uniform van korporaal der Marine, gearmd naar buiten zag komen en rechts afslaan; dat hij niets bijzonders merkte; dat hij verder niet op hen lette tot hij even later geschreeuw hoorde; dat hij keek in de richting waar hij het geschreeuw hoorde en iets wits op de tramrails zag liggen; dat hij er zich heen begaf en zag, dat het de beide personen waren die zooeven uit de Katharina-bar gekomen waren; dat de korporaal onder lag, languit op den grond; dat de burger boven op hem lag en hem vasthield; dat hij den burger aan zijn jas overeind trok; dat de korporaal daarna ook opstond en hij, getuige, tegen hem zeide, dat het uit moest zijn; dat hij terugliep in de richting van de Katharina-bar, gevolgd door de beide personen; dat hij omkeek en zag, dat de beide personen weer aan het vechten waren; dat ze samen tegen een daar staande auto aanstonden en elkaar worstelend vasthielden; dat hij toen in het algemeen, weer gezegd heeft, dat het uit moest zijn; dat de burger daarna is weggegaan; dat hij niet gezien heeft, dat de korporaal den burger geslagen heeft;

b. dat hij, zoowel aan beklagde als aan den burger, kon merken, dat ze wel wat gedronken hadden; dat zij echter niet bepaald dronken waren;

VI. Wongosastra, oud 23 jaar, agent van politie bij de Algemeene Politie te Soerabaia:

dat hij eenigen tijd geleden, wanneer herinnert getuige zich niet meer, zich 's avonds om \pm half twaalf bevond voor de Katharina-bar aan den Oedjoeng te Soerabaia; dat hij op een gegeven moment geschreeuw hoorde; dat hij opkeek en \pm 100 Meter van zich verwijderd twee in wit gekleede personen op de tramrails zag liggen; dat de wachtcommandant Post, die ook tegenwoordig was, zich er heen begaf, en hij, getuige, volgde; dat hij zag, dat een in uniform gekleede schepeling der Koninklijke Marine op de trambaan op den grond lag en dat een in burger gekleede Europeaan boven op hem lag en hem op den grond gedrukt hield; dat hij zag, dat getuige Post den burger overeind trok, waarna de schepeling ook opstond; dat Post daarna terugliep in de richting van de Katharina-bar, terwijl de burger aan één kant van hem liep en de Marineschepeling aan den anderen kant; dat hij, getuige, \pm 4 Meter achter hen aanliep en tusschen Post en hem geen andere menschen liepen, zoodat hij alles goed kon zien; dat, toen zij een paar Meter geloopt hadden, hij, getuige, zag, dat de burger plotseling achter den wachtcommandant omliep naar den Marineschepeling toe en dezen met de vuist een klap gaf, waardoor de Marineschepeling tegen een daar staande auto viel; dat hij zag, dat Post zich toen

omdraaide en den burger vastgreep; dat hij niet gezien heeft dat de Marineschepeling den burger een slag gaf;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij Zondagavond 9 December 1928 zich bevond in de Katharina-bar aan den Oedjoeng te Soerabaja; dat hij op een gegeven oogenblik naar een tafeltje is toegelopen waaraan de hem bekende sergeant-koks B., J. en Z. zaten; dat B. in uniform was, de beide anderen in burger; dat hij omdat B. pas sergeant was geworden, zeide: „Nu ik zal ook wel gauw sergeant worden”; dat sergeant Z. toen tegen hem zeide: „Nou dat was je bij mij nooit geworden”; dat hij, beklaagde, hier boos over werd en er een woordenwisseling ontstond tusschen hem en sergeant Z.; dat hij zich niet herinnert wat er gezegd is; dat sergeant J. plotseling tegen hem zeide: „Lazer op” of „Donder op”; dat hij meteen zag, dat J. van zijn stoel opstond en hem een flinke duw tegen zijn buik gaf, waardoor hij struikelde en viel; dat hij opstond en zeide, dat hij daar niet lekker mee was; dat sergeant J. hem toen nog een paar duwen gaf; dat direct daarop sergeant J. tegen hem zeide: „ga maar mee naar buiten”; dat hij dit deed; dat zij toen in de richting van het Marine-Etablissement zijn geloopt; dat, toen zij de laatste van de daar staande taxi's waren gepasseerd, hij zag en voelde, dat J. hem plotseling met de vuist een klap op zijn lip gaf; dat hij door dien klap zijn evenwicht verloor en over de tramrails struikelde en languit in de modder kwam te liggen; dat sergeant J. toen op hem sprong en hem bij de keel greep; dat hij, beklaagde, zijn rechterarm om diens nek sloeg; dat er toen een politieagent bijkwam en wat Marinemensen die hen uit elkaar trokken; dat hij maar naar de Katharina-bar is teruggegaan en J. heelemaal niet meer gezien heeft; dat hij zeker weet dat J. hem op straat den eersten klap heeft gegeven;

dat hij in den loop van den dag aardig wat gedronken had, maar niet bepaald dronken was;

Overwegende dat, vermits het woord „choleralijder” is een van minachting getuigend scheldwoord en het opzet om te beledigen uit de toevoeging van dat woord blijkt, door den inhoud van de verklaringen van de onder eede gehoorde getuigen hiervoren onder I, II, III en IV genoemd (wordende van alle deze verklaringen slecht gebezigd het gedeelte der verklaringen hiervoren onder a vermeld) gelijk dezelve hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met beklaagde's schuld daaraan, van het den beklaagde in den aanvang der telastelegging en sub. 1° ten laste gelegde is bewezen, dat hij ten tijde en plaatse als in de telastelegging genoemd den sergeant-kok J. in diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd door hem o.m. toe te voegen: „je bent een choleralijder”.

dat het name niet is bewezen dat beklaagde genoemden sergeant-kok door de woorden: „je kunt naar je smerige moer loopen” heeft beledigd, vermits deze woorden, hoe grievend ook voor getuige's

moeder, de eer en het karakter van getuige J. zelf niet aantasten;

Overwegende, dat door den inhoud van de verklaringen van de onder I, II, III en IV genoemde getuigen wordende ten dezen aanzien slechts gebezigd het gedeelte der verklaringen onder *b* vermeld) gelijk dezelve hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met beklaagde's schuld daaraan, is bewezen hetgeen den beklaagde in den aanhef en sub 2° der telastelegging is ten laste gelegd;

Overwegende dat de Raad echter, ondanks de getuigenis vervat sub *c* der verklaring van getuige S., op grond van de groote tegenstrijdigheid in de hiervoren vermelde verklaringen der getuigen op dit punt, niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft kunnen bekomen dat beklaagde het hem in den aanvang en sub 3° telastegelegde feit heeft gepleegd;

Overwegende, dat de beide bewezen verklaarde feiten staan in zoodanig verband tot elkander, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende, dat de bewezen verklaarde feiten behooren te worden gequalificeerd als:

1°. „Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beleedigen”

2°. Opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling”;

Overwegende, dat beklaagde behoort te worden vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoren als bewezen is aangenomen;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van hetgeen hiervoren als bewezen is aangenomen, geen verdediging gevoerd heeft;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat hierbij zeer ernstig rekening moet worden gehouden met het ontaftvol optreden van beide getuigen J. en Z., laatstgenoemde door, hoewel hij volgens eigen opgave den indruk kreeg, dat beklaagde te veel gedronken had en hij wist dat beklaagde in dien toestand lastig was, zich met hem te begeven in een discussie over de al of niet bevordering van beklaagde, en getuige J. door zich in dat gesprek te mengen en beklaagde achteruit te duwen;

Overwegende, dat de Raad bij oplegging van vrijheidsstraf als hoofdstraf, eene gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd; dat nu de Wet de mogelijkheid biedt tot het opleggen van geldboete en dat met het opleggen daarvan kan worden volstaan;

Gezien de artikelen: 1, 108 en 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23bis en 56 van het Wetboek van Strafrecht; 185 en 189 en 206a van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde sub 1° en 2° ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen met dien verstande als hierboven werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;
 Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste
 gelegd dan bewezen verklaard;
 Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als
 hierboven is aangegeven;
 Veroordeelt hem deswege tot de straf van geldboete van een
 honderd en vijftig gulden,
 bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door vier weken
 hechtenis.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 28 Juni 1929.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Mr. A. C. H. Graafland, gep. Kapitein ter zee Jhr. S. de
 Ranitz, gep: Luitenant-kolonel der Infanterie Dr. P. van Hulstijn
 en Mr. H. Lamberts.

*Klagers optreden, hoewel ongepast, wordt eenigszins verontschul-
 digd door de omstandigheid dat hij ten onrechte indirect werd be-
 schuldigd van eene handeling welke hij niet had bedreven.*

*Hoewel klager was gewaarschuwd dat hij bij voortgezet onmilitair
 gedrag in aanmerking zou worden gebracht voor verlaging, staat
 deze in hare gevolgen zeer zware straf i.c. niet in juiste verhouding
 tot den ernst van het misdrevene.*

*Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Strafreden verzacht, straf
 verminderd van verlaging tot 12 dagen streng arrest met inhouding
 der soldij.*

*Klager had zijn meerdere toegevoegd: „Als ik iemand moet heb-
 ben, doe ik het wel op een andere manier. Als U denkt dat ik het
 gedaan heb, zet mij dan maar op het rapport, er kan nog wel meer bij.”*

*De ingevolge 's Hof's opdracht door een tot straffen bevoegden
 meerdere gehoorde getuigen hebben hunne verklaringen onder
 e e d e afgelegd.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend Soerabaja 27 Maart 1929,
 van den bij de Marinekazerne „Goeboeng” dienenden pijper der 3de
 klasse G., stamboeknummer waarbij deze de eindbeslissing van
 het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op
 het beklag, door hem ingediend over de hem op 15 Februari 1929
 door den commandant van genoemde inrichting opgelegde straf van
 „verlaging tot pijper der 3de klasse” ter zake van:

„1°. Niet behoorlijk in tenue aangetreden (in minder goeden staat „verkeerende groot-uniformjas);

2°. Hoogst ongepast optreden tegen den korporaal-tamboer.”

Welk beklag, bij op 25 Maart 1929 door den commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing ¹⁾; ongegrond is verklaard en waarbij de straf en de strafreden zijn gehandhaafd;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de, ingevolge's Hof opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

korporaal-tamboer J., stamboeknummer;

marinier der 3de klasse Br., stamboeknummer;

marinier der 1ste klasse J. J., stamboeknummer;

tamboer der 2de klasse A., stamboeknummer en marinier der 2de klasse B., stamboeknummer;

Overwegende, dat het beklag in wezen slechts gericht is tegen de zwaarte van de straf, opgelegd naar aanleiding van het sub 2° vermelde in de omschrijving van de strafreden;

Overwegende, dat uit de, in hoofdzaak overeenstemmende, getuigen-verklaringen te dien aanzien is gebleken:

dat, toen de korporaal-tamboer — klagers meerdere — van den wal terugkeerde, diens slaapplaats in wanorde was gebracht doordat de klamboe was neergelaten, de matras dubbelgeslagen en op de matras een paar schoenen was neergezet met daartusschen in een kapmes, terwijl op de matras het woord „wraak” was geschreven;

dat de korporaal-tamboer de slaapzaal even verliet en, terugkomende, klager in de nabijheid van zijn slaapplaats aantrof;

dat hij klager, van wien hij dien dag wegens een ander feit reeds rapport had gemaakt, toen heeft gevraagd of deze iets wist van het in wanorde brengen van die slaapplaats, daarbij tevens het vermoeden uitsprekende, dat klager dat wel zou hebben gedaan;

dat klager daarop antwoordde met de woorden: „Als ik iemand moet hebben, doe ik het wel op een andere manier. Als U denkt, dat ik het gedaan heb, zet me dan maar op het rapport, er kan nog wel meer bij”, of althans met een uitdrukking in wezen en strekking daarmede overeenkomende;

dat klager bij hetgeen hij zeide, niet lachte en diens houding, afgescheiden van de gebezigde woorden, ook overigens niet ongepast was;

Overwegende dat, ofschoon bij het onderzoek niet uitdrukkelijk is vastgesteld, wie aan het in wanorde brengen van de slaapplaats van den korporaal-tamboer schuldig waren, toch, naar 's Hof's oordeel, voldoende vaststaat, dat klager daaraan geen deel had;

Overwegende, dat klagers optreden, hoewel ongepast, dan ook eenigszins wordt verontschuldigd door de omstandigheid, dat hij ten

1) Deze beslissing is hierna afgedrukt.

onrechte indirect werd beschuldigd van eene handeling, welke niet door hem was bedreven;

Overwegende, dat wel is waar klager door zijn commandant was gewaarschuwd dat hij bij voortgezet onmilitair gedrag in aanmerking zou worden gebracht voor de straf van „verlaging”, doch in het onderhavige geval in verband met het voorafgaande deze straf, welke in hare gevolgen zeer zwaar is, niet in juiste verhouding staat tot den ernst van het misdrevene;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden klagers overtreding tegen de krijgstucht in bedoeld opzicht niet geheel juist weer geeft en derhalve de door den Commandant der Marine te Soerabaja den 25sten Maart 1929 op het beklag genomen beslissing niet in stand kan blijven;

Overwegende dat, alhoewel het Hof van oordeel is dat met een geringere straf dan die van „verlaging” kan worden volstaan, toch in verband met klagers doorgaand gedrag en met diens persoonlijkheid een ernstige correctie behoort te worden toegepast;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Doet te niet de beslissing, door den Commandant der Marine te Soerabaja den 25sten Maart 1929 op het beklag genomen;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt sub 2° van de omschrijving van de strafreden, zoodat dit gedeelte komt te luiden:

„2°. Ongepast optreden tegen den korporaal-tamboer.”

Wijzigt de opgelegde straf in „twaalf dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd.”

Beveelt, dat de gewijzigde strafreden en de gewijzigde straf in het strafregister en in klagers conduite-boekje zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, den commandant van de Marinekazerne „Goebeng”, één aan den commandant der Marine te Soerabaja en één aan den commandant der Zeemacht.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAIA VAN
25 MAART 1929, No. 194 P. 1)

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAIA,

Gezien de klacht van den pijper der 1e klasse G., dienende bij de Marine-kazerne Goebeng te Soerabaja, van den 18en Februari 1929, houdende, dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en het tweede gedeelte van de strafreden van de hem op den 15en Februari t.v. door den Commandant van die kazerne, den Luitenant-kolonel der Mariniers H. opgelegde krijgstuhtelijke straf van:

1) Zie hiervóór de op deze klachtzaak betrekking hebbende eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. Red. M.R.T.

„Verlaagd tot pijper 3e klasse”,

ter zake van:

„1°. Niet behoorlijk in tenue aangetreden (in minder goeden staat verkeerende groot-uniformjas);

„2°. Hoogst ongepast optreden tegen den korporaal-tamboer”;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gezien de bescheiden op deze zaak betrekking hebbende, waaronder een proces-verbaal, opgemaakt door de door hem, Marinecommandant, benoemde commissie van onderzoek;

Overwegende dat uit klagers verklaring o.a. is gebleken:

dat hij zich beklagt, omdat de straf z.i. te zwaar is, mede in verband met het tweede gedeelte van de omschrijving der strafreden, omdat er volgens hem verzachtende omstandigheden waren, daar hij door een valsche beschuldiging tot zijn ongepaste houding geprovoceerd was;

dat hij op Donderdagmiddag, 14 Februari jl., toen hij aan het plunjewasschen was, even op de slaapzaal kwam, om een stukje zeep te halen, gezien heeft, dat het bed van den korporaal-tamboer J. in wanorde was gebracht, de matras was dubbelgeslagen, er lag een kapes op, waarbij het woord „Wraak” in krijt stond geschreven en op den grond onder het bed „Hondekop”;

dat te ongeveer kwart voor vier van dien middag, toen hij zich bij het bed van den korporaal J., dat inmiddels weder in orde was gebracht, stond te verkleeden, die korporaal de slaapzaal opkwam en op zijn bed wijzende tegen hem zeide: „Jij hebt het gedaan, maar je durft er niet voor uitkomen”;

dat de korporaal op zijn vraag wat hij gedaan had, weder op het bed wijzende antwoordde: „Nou dat”;

dat hij, klager, hierop geantwoord heeft: „Met zulke kleingeestige dingen houd ik mij niet op, als ik het doe, doe ik het wel op een andere manier” en hij zulk op kalmen toon zeide;

dat de korporaal toen zeide rapport van hem te zullen maken en toen hij, klager, hierop wilde antwoorden, hem het zwijgen werd opgelegd;

dat de zaak zich aldus heeft toegedragen en niet zooals de korporaal opgeeft;

dat hij toe moet geven, dat zijn commandant hem twee keeren gewaarschuwd heeft, dat als hij doorging met zijn slecht gedrag, hij kans liep verlaagd te worden tot pijper 3e klasse, de laatste keer, toen hij op 5 Januari jl. gestraft werd met 8 dagen streng arrest met inhouding soldij, wegens het gaan passagieren, terwijl hij de wacht had;

Overwegende, dat verder wordt opgegeven door:

1°. den korporaal-tamboer J.:

dat hij op den bewusten middag aan klager het volgende heeft gezegd: „Ik heb het vermoeden, dat jij mijn bed in wanorde gebracht hebt. Ik vind het een kwajongensstreek en als je het gedaan zoudt hebben zou ik flink van je vinden het te zeggen” of woorden van

die strekking en dat zijn vermoeden gebaseerd was op het feit, dat hij klager dien dag voor iets anders op parade had gebracht, waarover hij nog al boos was;

dat klager op die woorden ongeveer geantwoord heeft: „Nou als ik iemand moet hebben, doe ik het wel op een andere manier, als U denkt dat ik het gedaan heb, breng mij dan maar op het rapport, er kan nu nog wel meer bij”;

2°. den marinier der 3e klasse Br.:

dat hij op den bewusten middag wakker wordende, wel een gedeelte gesprek tusschen den korporaal J. en klager heeft medege maakt, doch niet gehoord heeft waar het over liep;

3°. den marinier der 2e klasse B.:

dat hij zich herinnert, dat hij op een middag ongeveer 14 dagen voor den 28en Februari, te ongeveer 7 minuten voor vier wakker werd en er toen een twistgesprek gaande was tusschen den korporaal-tamboer J. en klager;

dat hij hoorde, dat de korporaal klager ergens de schuld van gaf en hij hem o.a. de woorden: „Je weet er wel meer van” hoorde bezigen;

dat hij klager hoorde antwoorden: „Als ik iemand wil nemen, doe ik het wel op een andere manier”;

dat er nog over hetzelfde onderwerp over en weer werd gepraat, maar dat hij zelf is gaan mandiën en niets meer gehoord heeft, ook niet dat klager de woorden „op het rapport” of „op parade brengen” heeft gebezigd;

4°. den marinier der 1e klasse J. J.:

dat hij een dag of veertien voor den 28en Februari tegen het einde van de rust wakker werd en toen een twistgesprek tusschen korporaal-tamboer J. en klager hoorde plaats hebben, dat hij echter niet kon volgen daar hij een weinig doof is, doch dat het eenige dat hij duidelijk verstaan heeft is, dat de korporaal tegen klager zeide, dat hij het wel gedaan zou hebben;

5°. den tamboer der 2e klasse A.:

dat hij op Donderdagmiddag, den 14en Februari, te ongeveer 3 u. 45 min. op de slaapzaal komende, hoorde hoe de korporaal-tamboer J., klager op vrij luiden toon, de woorden: „Jij hebt het gedaan” toevoegde, daarbij wijzende op zijn bed;

dat er zich toen een gesprek ontspan waarbij klager zijn onschuld betoogde maar dat hij zich niet meer kan herinneren wat er gezegd werd en welke woorden werden gebezigd, omdat hij te ver afstond en het gesprek op zachter toon werd gevoerd dan in het begin;

Overwegende dat van de bij het plegen van het feit aanwezige getuigen, slechts die genoemd onder 3°, 4° en 5° iets hebben kunnen aanvoeren, dat klagers schuld eenigszins zou kunnen verminderen, doch dat hun verklaringen weinig geloof verdienen, daar zij van het geheele „twistgesprek” slechts dat verstaan hebben, wat in klagers voordeel zou kunnen zijn;

Overwegende dat die getuigenverklaringen dan ook allerminst in

staat zijn, om de overtuiging, dat de pertinente verklaring van den rapporteur juist is, te verzwakken, terwijl ten overvloede uit de mondelinge verklaring van den strafoplegger nog blijkt, dat deze korporaal een zeer fatsoenlijk en betrouwbaar onderofficier is, die niet-tegenstaande zijn jeugdigen leeftijd (22 jaar) zeer goed gezag uitoefent en klager hem, strafoplegger, reeds jaren bekend is, als een onbetrouwbaar marinier en later pijper;

Overwegende dat in verband met klagers slecht gedrag en de herhaalde waarschuwingen, dat indien hij zich niet verbeterde hij voor verlaging in aanmerking zou komen, de zwaarte van de opgelegde straf in overeenstemming is met den ernst van het gepleegde feit;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op gemelde klacht;

Verklaart haar ongegrond;

Handhaaft de straf en de strafreden.

Geeft hiervan kennis aan den Commandant der Marine-kazerne Goebeng, met opdracht klager door uitreiking van bijgevoegd tweede exemplaar dezer beschikking, hiermede in haar geheel in kennis te stellen.

De Kapitein ter zee voornoemd,

A. VOS.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOG E RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken

Zitting van 13 Mei 1929

Voorzitter, Jhr. Dr. W. H. de Savornin Lohman.

Raadsheeren, Drs. Jhr. Rh. Feith, B. M. Taverne, J. V. van Dijk en F. Kranenburg.

Volgens art. 141 van het nieuwe Wetb. van Strafv. komt ook aan de aangewezen militairen der marechaussee beneden den rang van onderofficier opsporingsbevoegdheid toe ten aanzien van overtredingen der Rijwiabelastingwet 1924, welke door de bepaling van art. 7 der wet geenszins wordt uitgesloten ¹⁾.

De Rijksadvocaat te 's-Gravenhage is requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arrond.-Rechtbank te 's-Gravenhage van 24 Jan. 1929, waarbij H. J. van D., kapper, geboren te Rotterdam 20 Febr. 1900, wonende te 's-Gravenhage, ter zake van de overtreding: „op den openbaren weg een rijwiel berijden, dat niet van het vereischte belastingmerk is voorzien”, met aanhaling van de artt. 1, 2, 5, 6 der Rijwiabelastingwet, 225; der Algemeene Wet van 26 Aug. 1822 (Stbl. no. 38), 52 van den afgeschafte Code Pénal, 7 der wet van 15 April 1886 (Stbl. no. 64), 15 der wet van 29 Juni 1925 (Stbl. no. 314), is veroordeeld tot geldboete van f 5, verhaalbaar bij lijfdwang en op het rijwiel, waarmede de overtreding is gepleegd, met bepaling, dat de boete, indien de verdachte buiten staat is tot voldoening daarvan, zal worden vervangen door hechtenis van 10 dagen.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Kranenburg, heeft de proc.-gen. Tak de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Ik verwacht, dat het ditmaal gelukken zal van Uwen Raad een antwoord te verkrijgen op de vraag, of een proces-verbaal van een marechaussee, door den Minister van Justitie ingevolgt art. 141,

¹⁾ Men vergelijkte met deze beslissing M.R.T. XXII, blz. 308--315 en 519--522, alsmede de conclusie van den advocaat-generaal van Lier, voorafgaande aan het arrest van den H.R. van 25 Februari 1929, W. v. h. R. No. 11970^s.
Red. M. R. T.

sub 6°, Strafv. aangewezen tot het opsporen der strafbare feiten, bewijskracht heeft met betrekking tot eene door hem geconstateerde overtreding der Rijwielbelastingwet, bestaande in het rijden met een rijwiel op den openbaren weg, zonder dat dit van het vereischte belastingmerk is voorzien.

Zooals bekend is, beantwoordde de Arrond.-Rechtbank te Groningen laatstelijk die vraag ontkennend en werd het beroep tegen de door haar gegeven vrijspraak niet-ontvankelijk verklaard, daar het een oordeel gold over de wettigheid van een bewijsmiddel, hetwelk Uwen Raad niet toekomt. Het onderwerpelijk vonnis der Arrond.-Rechtbank te 's-Gravenhage staat daar lijnrecht tegenover en acht het te laste gelegde bewezen door de erkenenis des verdachten en het proces-verbaal van een opsporingsbevoegdheid bezittende marechaussee.

Hoewel met de uitspraak instemmende, heeft de Rijksadvocaat zich van cassatie voorzien, ten einde door Uwen Raad te doen uitmaken, welk der beide Colleges gelijk heeft. Als middel stelt hij:

„Schending of verkeerde toepassing van de artt. 141, 142, 338, 339, 341, 344, 348, 350, 351, 358, 359 en 528 Strafv. en 7 der Rijwielbelastingwet 1924, Stbl. 306, door het bewijs, dat gerequireerde het hem bij inleidende dagvaarding te laste gelegde feit heeft begaan, te ontleenen aan zijne opgave ter terechtzitting in verband met een proces-verbaal van een marechaussee, tevens opsporingsambtenaar, ten onrechte, aangezien zoodanigen ambtenaar te dezer zake geen opsporingsbevoegdheid toekomt.”

Dat een marechaussee als de verbalisant opsporingsbevoegdheid zou missen, wordt beweerd op grond van art. 7 der Rijwielbelastingwet, dat met het opsporen van overtredingen dier wet belast de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en die der Rijks- en gemeentepolitie. De redeneering is nu deze, dat een marechaussee niet tot de Rijks- en gemeentepolitie mag worden gerekend, daar hij deel uitmaakt van een militair corps en daarom tot het opsporen der bedoelde belastingovertreding onbevoegd is.

Zij kan echter niet juist zijn, omdat het nooit de bedoeling des wetgevers kan zijn geweest aan die ambtenaren, die door art. 141, sub 6°, Strafv. worden belast met de opsporing van de meest belangrijke misdrijven, het constateeren dezer eenvoudige belastingovertredingen te onttrekken.

Ik geloof dan ook niet, dat art. 7 der Rijwielbelastingwet eene bijzondere bepaling is, die wil deroegeren aan art. 141, sub 6°, Strafv. doch naar mijne stellige overtuiging staan beide voorschriften aanvullend naast elkander, zoodat krachtens de algemeene bevoegdheid hem in laatstgemeld artikel verleend de verbaliseerende ambtenaar tot opsporing der door hem vastgestelde overtreding bevoegd was. Zijn proces-verbaal was derhalve wettig bewijsmiddel. De aanhef van voormeld art. 141, luidende: „Met de opsporing *der* strafbare feiten zijn belast” — d.w.z. van alle strafbare feiten — is mij borg voor de juistheid mijner uitlegging.

Voor de litteratuur verwijzende naar de stukken, waarin zij volledig wordt genoemd, concludeer ik dus tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij schriftuur: zie conclusie proc.-gen.;

Gehoor den proc.-gen., in zijne conclusie, strekkende tot enz.;

Overwegende, dat bij het bestreden vonnis, met qualificatie en strafoplegging zooals boven is gezegd, ten laste van den verdachte is bewezen verklaard, dat hij op of omstreeks 15 Aug. 1928, des namiddags te ongeveer 7.45 uur te Wassenaar op den openbaren weg en wel op den Rijksstraatweg aldaar heeft bereden een rijwiel, dat niet was voorzien van een voor het tijdvak van 1 Jan. 1928 tot en met 31 Juli 1929 geldig belastingmerk als bedoeld in art. 1 der Rijwielbelastingwet (Stbl. 1924, no. 306);

dat deze bewezenverklaring steunt op de verklaring van den verdachte ter terechtzitting, en op een proces-verbaal van den marechaussee, tevens opsporingsambtenaar, F. van der Mark;

Overwegende, dat het middel van cassatie uitgaat van de stelling, dat, nu in art. 7 der Rijwielbelastingwet met het opsporen van overtredingen van die wet zijn belast de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en de ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie, aan den genoemden marechaussee te dezer zake geene opsporingsbevoegdheid toekwam, omdat hij tot geen der in het artikel genoemde categorieën van ambtenaren behoorde;

Overwegende dat deze stelling onjuist is;

dat immers de Rijwielbelastingwet 1924 tot stand kwam onder vigueur van het vorige Wetboek van Strafvordering, hetwelk in art. 8 de bevoegdheid om alle strafbare feiten op te sporen aan de daar genoemde ambtenaren toekende;

dat overeenkomstig het slot van dat artikel de Rijwielbelastingwet in art. 7 de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen, en de ambtenaren der Rijks- en Gemeentepolitie belastte met het opsporen van overtredingen dier wet;

dat echter uit het noemen van deze laatste categorie niet de gevolgtrekking kan worden gemaakt, dat de in art. 8 Strafv. (oud) met het opsporen van *alle* strafbare feiten belaste ambtenaren, die niet zijn ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie, van de opsporing der overtredingen van de Rijwielbelastingwet werden uitgesloten;

dat toch de in art. 7 dezer wet genoemde categorie van „ambtenaren der Rijks- en Gemeentepolitie” ruimer is en meer omvat dan de in art. 8 Strafv. (oud) genoemde „veld- en boswachters” en „directeuren en commissarissen van politie”, hetgeen wat de gemeentepolitie betreft, geen nader betoog behoeft, terwijl wat de „Rijkspolitie” aangaat, met de mogelijkheid is te rekenen, dat nog

andere ambtenaren dan de in art. 8 Strafv. (oud) genoemde bij de Rijkspolitie zouden worden aangesteld;

Overwegende, dat in het nieuwe Wetboek van Strafvordering naast de bevoegdheid van opsporing van *alle* strafbare feiten, genoemd in art. 141, werd gesteld die tot opsporing van bepaalde feiten, toe te kennen aan andere personen, die op hun gebied *ook* tot opsporing bevoegd werden verklaard;

dat in art. 141 van het nieuwe Wetboek aan de door den Minister aangewezen militairen der marechaussee beneden den rang van onderofficier opsporingsbevoegdheid wordt gegeven voor alle strafbare feiten;

dat dientengevolge, nu zooals boven is gezegd, de Rijwielbelastingwet de toekening dier bevoegdheid door eene vroegere of latere wet aan andere ambtenaren dan de daar in art. 7 genoemde geenszins uitsluit, aan de bedoelde ambtenaren der marechaussee thans ook opsporingsbevoegdheid toekomt ten aanzien van overtredingen van deze wet;

dat derhalve de in het vonnis der Rechtbank genoemde marechaussee tevens opsporingsambtenaar F. van der Mark zijne bevoegdheid ontleende aan art. 141 Strafv., in verband met de beschikking van den Minister van Justitie van 23 Dec. 1925, 2de Afd. A/C, no. 951, Nederlandsche Staatscourant 249, zoodat het door hem opgemaakte proces-verbaal krachtens de artt. 339 en 344 Strafv. door de Rechtbank als bewijsmiddel mocht worden gebruikt;

dat het middel dus is ongegrond;

Verwerpt het beroep.

W. v. h. R. No. 11998².

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 5 Februari 1929.

(1928, D. No. 17; I. No. 15).

(Voorzitter en leden niet opgegeven).

Klager sloot 16 Januari 1923, op grond van art. 24 der Instructie op de werving 1912, eene vrijwillige verbintenis met bestemming voor de Politietroepen en wel voor den tijd van ten hoogste 5 jaren, waarvan ten hoogste 3 jaren onder de bepalingen der wet voor het Res. personeel der Landmacht 1905 zullen kunnen worden doorgebracht.

1 April 1925 werd hij in reserve gevoerd, 15 Januari 1928 ontslagen.

Art. 24, 1e lid der Instructie op de werving zegt niet dat de vrijwilliger o v e r g a a t naar het Reservepersoneel, doch dat de van de 5 jaren overschietende tijd zal kunnen worden doorgebracht o n d e r d e b e p a l i n g e n van de wet voor het Reservepersoneel der Landmacht 1905 en betreft dus slechts den omvang der verplichtingen die krachtens de aangegane verbintenis op den vrijwilliger gedurende de tweede periode der 5 jaren blijven rusten.

In het derde lid van art. 24 kan de Centrale Raad niet meer lezen dan eene beperking van de op den vrijwilliger tengevolge van de toepasselijkverklaring van genoemde wet gedurende bedoelde tweede periode rustende verplichtingen, waarbij korthedshalve of tengevolge van een minder juiste redactie de vrijwilliger wegens die toepasselijkverklaring wordt betiteld als tot het Reservepersoneel te behoren.

Nu de bedoelde verbintenis niet ondubbelzinnig het tegendeel bepaalt, kan slechts worden aangenomen dat de vrijwilliger gedurende de 5 jaren waarvoor hij zich heeft verbonden, blijft in dezelfde positie.

Hieruit volgt dat de aanspraak op pensioen bij het ontslag op 15 Januari 1928, moet worden beoordeeld naar de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 of eventueel die van 1902.

[Anders Minister van Oorlog, die, conform het advies van den Militairen Pensioenraad, van oordeel was dat klagers pensioenaanspraken getoetst moeten worden niet aan de bepalingen geldende voor het beroepspersoneel der Landmacht doch aan de bepalingen der Pensioenwet voor het Reservepersoneel der Landmacht (Staatsblad 1923, No. 356).]

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven inzake:

D., wonende te Rotterdam, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. C. Maris, advocaat te Utrecht,

tegen:

den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: A. A. Lind, commies bij het Dep. v. Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende, dat klager op 16 Januari 1923 op grond van art. 24 der Instructie op de Werving voor de landmacht 1912, eene vrijwillige verbintenis voor 5 jaren heeft aangegaan met bestemming voor den dienst bij het Korps Politietroepen, m.i.v. 1 April 1925 in reserve is gevoerd en op 15 Januari 1928 uit den dienst wegens diensteindiging is ontslagen;

Overwegende dat klager op 10 Maart 1928 een verzoek om toekenning van militair pensioen heeft ingediend op grond van art. 2-4° sub d der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 S. 66;

Overwegende dat de Min. v. Oorlog — daartoe bij Kabinetsrescript gemachtigd — bij beslissing van 31 Mei 1928 dat verzoek heeft afgewezen, overeenkomstig het door den Mil. Pensioenraad op 11 April 1928 uitgebrachte advies, inhoudende:

dat belanghebbende, doordat hij op 1 April 1925 in reserve is gevoerd, zijn op 16 Januari 1923 gesloten dienstverband bij het Reserve-personeel der landmacht heeft moeten uitlienen;

dat hij op 15 Januari 1928 uit den militairen dienst is ontslagen niet op grond van een der redenen, genoemd in art. 43 der Wet v. h. Res. pers. der landmacht 1905 of in art. 2 der Pensioenwet v. h. Res. pers. der Landm. (St. 1923 No. 356);

dat hij derhalve aan geen enkele wettelijke bepaling recht op pensioen kan ontleenen;

Overwegende dat klager herziening der beslissing van 31 Mei 1928 heeft verzocht, op grond dat hij zijn aanspraak op bovengenoemd pensioen meent te kunnen ontleenen, niet aan de Pensioenwet v. h. Res. Pers. der Landm. (St. 1923 No. 356) doch aan de P. v. d. Landmacht (St. 1922 No. 66);

Overwegende dat verweerder — daartoe gemachtigd als voren — bij nadere beslissing van 27 September 1928 dat verzoek heeft afgewezen;

Overwegende dat klager tegen laatstgenoemde beslissing tijdig in beroep is gekomen en bij klaagschrift heeft aangevoerd:

dat hij zijn aanspraak op militair pensioen grondt op de Pensioen-

wet voor de Landmacht (S. No. 66) zulks overeenkomstig de uitspraak van dezen Raad van 28 Juni 1926 D. No. 6, uit welke uitspraak volgt, dat hij eerst na het einde van het aangegane dienstverband en na weigering van hernieuwing hiervan aanspraken aan het bepaalde in art. 2-4° sub d dier wet kan ontleenen;

dat dus thans — nu het dienstverband is geëindigd en de vernieuwing is geweigerd — deze wet in casu van toepassing is,

en heeft verzocht hem een levenslang pensioen toe te kennen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie heeft betoogd:

Klager sloot den 16 Januari 1923, op grond van art. 24 der Instructie op de werving 1912, eene vrijwillige verbintenis bij het Reg. Grenadiers met bestemming voor den dienst bij de Politietroepen en wel voor den tijd van 5 jaren, waarvan ten-hoogste 3 jaren *onder de bepalingen der wet voor het Res. Personeel der Landmacht 1905* zullen kunnen worden doorgebracht.

Volgens het 2e lid van voormeld artikel kan aan militairen, die een verbintenis als vorenbedoeld hebben gesloten, na het verstrijken van de eerste 2 jaren hunner verbintenis, door of vanwege den M. v. O. worden vergund, hun actieven dienstdtijd, dus den tijd welken zij onder de wapenen moeten doorbrengen, telkenmale met 1 jaar te verlengen, zulks in mindering van den verplichten dienstdtijd bij het Res. personeel, terwijl uit de redactie van het 3e lid van voormeld artikel blijkt, dat de betrokken militair gedurende den tijd dat hij in reserve is gevoerd als vrijwilliger tot het *reserve-personeel* behoort.

Hoewel klager op 16 Jan. 1925 2 jaar actief had gediend, en dus op dien datum in reserve had moeten worden gevoerd, teneinde het 2e gedeelte van zijn verbintenis bij het reserve-personeel der landmacht te volbrengen, werd hem niettemin vergund tot 1 April 1925 onder de wapenen te blijven, hetgeen geschiedde om te voorkomen, dat klager — die gehuwd was en geen middelen van bestaan had — gedurende de verdere wintermaanden zonder inkomen zou zijn. Voor verlenging voor den tijd van 1 jaar van het verblijf onder de wapenen, als in de voorgaande alinea bedoeld, kwam klager, op grond van de wijze zijner dienstvervulling, *niet* in aanmerking. Bovenbedoeld dienstverband van 5 jaren was dus geëindigd op 16 Januari 1928.

Onder dagteekening van 4 Januari 1928 deed klager het verzoek om zijn dienstverband te mogen vernieuwen. Bedoeld verzoek werd in verband met het overgelegd advies van den Comm. v. h. Korps Pol. troepen dd. 11 Januari 1928, No. 2471 P., alzoo terzake van onvoldoende geschiktheid, bij mijne beschikking van 18 Januari 1928, IIIe Afdeeling No. 16, afgewezen.

Zooals valt op te maken uit de aanhaling door belanghebbende in zijn klaagschrift van het — sedert 1 Juni 1925 vervallen — artikel 2-4° der Pensioenwet voor de Landmacht (S. 1922 No. 66), is klager blijkbaar van meening, dat de afwijzing van zijn verzoek om opnieuw een vrijwillige verbintenis te sluiten, een weigering van reëngagement, alzoo een weigering van vernieuwing van dienstver-

band zou zijn *als bedoeld in artikel 2—5° b der — voor beroeps-militairen geldende — Pensioenw. v. d. L. 1902*, als gevolg waarvan hij met toepassing van art. 78, 2e lid 2° der P. v. d. L. (St. 1922 No. 66) — te rekenen van 16 Januari 1928, naar zijne meening, recht zou hebben gekregen op een direct ingaand tijdelijk pensioen op grond van voormeld art. 2—5° b en art. 4 der wet 1902 en tevens — waar hem alsdan ontslag in het belang van den dienst zou zijn verleend — op een uitgesteld pensioen in den zin van artikel 2—4° b der Pensioenwet 1922.

Klager verliest hierbij echter uit het oog, dat zijn pensioensaan- spraken bij dienstverlating *niet* moeten worden getoetst aan de Pen- sioensbepalingen, geldende voor het beroepspersoneel der Land- macht, doch aan de bepalingen der P. v. h. Res. Pers. der Landm. (S. 1923 No. 356), aangezien klager laatstelijk verkeerde in de positie van vrijwilliger bij het *reserve*-personeel.

Noch de P. v. h. Res. pers. der Landm. (St. 1923 No. 356), noch de wet v. h. Res. Pers. der L. 1905 bevat echter een bepaling waar- aan een militair, die laatstelijk als reservist in dienstverhouding stond tot het Rijk, recht kan ontleenen op pensioen ter zake van het weigeren van een reëngagement, zoodat, waar klager is ontslagen niet op grond van een der redenen genoemd in artikel 43 der Res. wet 1905 of in artikel 2 der Res. wet 1923, naar de meening van verweerder door H. M. terecht afwijzend werd beschikt op de door klager ingediende verzoeken om toekenning van pensioen.

In recht:

Overwegende, dat klager op 16 Januari 1923 een vrijwillige ver- bintenis heeft gesloten en dientengevolge tot 15 Januari 1928 in militairen dienst is gebleven, zooals een en ander in de contra-memo- rie is vermeld;

Overwegende dat nu in de eerste plaats de vraag behoort te wor- den beantwoord, of klager sedert 1 April 1925 beroepsmilitair is ge- bleven, dan wel, zooals verweerder oordeelt, toen is overgegaan naar het reserve-personeel;

Overwegende, dat verweerder zich daartoe beroept op het be- paalde bij art. 24 v. d. Instr. op de werving 1912;

Overwegende dat het eerste lid van dat artikel echter niet zegt, dat een dergelijk vrijwilliger, indien en voor zoover het 2e lid geen toepassing vindt, *overgaat* naar het Res. personeel, doch dat de van de 5 jaar overschietende tijd zal kunnen worden doorgebracht *onder de bepalingen* van de wet voor het Res. pers. der Landm. 1905 en dus slechts betreft den omvang van de verplichtingen, die krachtens de aangegane verbintenis op den vrijwilliger gedurende de tweede periode der 5 jaren blijven rusten;

Overwegende, dat verweerder zich in het bijzonder nog heeft be- roepen op de redactie van het 3e lid van genoemd art. 24, luidende:

„Gedurende den tijd, dat de vrijwilliger tot het res. personeel be- hoort, wordt opkomst in werkelijken dienst, als bedoeld in art. 5

punt 4° van de „Wet v. h. Res. pers. der L. 1905” niet noodig geacht”;

Overwegende, dat de Raad echter hierin niet meer kan lezen dan een beperking van de op den vrijwilliger tengevolge van de toepasselijkverklaring van genoemde wet gedurende bedoelde 2e periode rustende verplichtingen, waarbij korthedshalve of tengevolge van een minder juiste redactie de vrijwilliger wegens die toepasselijkverklaring wordt betiteld als tot het Res. personeel te behooren;

Overwegende, dat de Raad van oordeel is, dat, nu bedoelde verbintenis niet ondubbelzinnig het tegendeel bepaalt, slechts kan worden aangenomen, dat de vrijwilliger gedurende de 5 jaren, waarvoor hij zich heeft verbonden, blijft in dezelfde positie;

Overwegende, dat uit het vorenstaande volgt, dat de aanspraak van klager op pensioen bij zijn ontslag op 15 Januari 1928, moet worden beoordeeld naar de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 of eventueel die van 1902 en dat daaromtrent nader zal behooren te worden beslist;

Recht doende in naam der Koningin!

Stelt vast, dat de bestreden beslissing zal behooren te worden vernietigd en dat omtrent de aanspraak van klager met inachtneming van deze uitspraak, nader zal behooren te worden beslist. ¹⁾

¹⁾ Zie naar aanleiding van deze beslissing de bijdrage van J. Vennik hiervóór, blz. 216. Red. M.R.T.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Rechtsgeleerde opleiding van officieren der landmacht.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 5 October 1929, 1ste afdeling, No. 40 (Legerorders 1929 No. 244) zijn enkele wijzigingen gebracht in de „Voorschriften betreffende de rechtskundige studie van officieren der landmacht.”

De bepaling dat de officieren aan wie vergunning tot het maken van deze studie is verleend en die daartoe te Amsterdam de lessen aan de Universiteit aldaar volgen, vergoeding ontvangen voor de door hen verschuldigde studiegelden en voor den aankoop van boeken bij hunnen studiën benoodigd, echter tot geen hooger bedrag dan *f* 410.— per studiejaar, is met ingang van den cursus 1929—1930 gewijzigd als volgt:

„(7) Zij ontvangen voor den aankoop van boeken bij hunne studiën benoodigd een bedrag van *f* 100.— per studiejaar.

Voor de betaling der verschuldigde college- en inschrijvingsgelden voor het volgen der lessen aan de Universiteit draagt de Minister van Defensie zorg.”

In verband hiermede zijn ook de bepalingen betreffende de verplichte terugbetaling aan het Rijk door hen die de studie staken of binnentijds den militairen dienst verlaten, eenigszins gewijzigd, zóó dat die verplichting thans zal betreffen „de bezoldiging genoten gedurende den studietijd, alsmede het geheele bedrag, hetwelk ingevolge punt (7) dezer „Voorschriften” aan en voor hen door het Rijk is betaald.”

Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht.

Aan den officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht L. P. van Boven en den eerste-luitenant der Infanterie B. C. Mante is, na daartoe in de maand October j.l. afgelegd examen, het getuigschrift voor meer uitgebreide kennis op het gebied der Rechtswetenschap uitgereikt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om dezen heeren onze gelukwensen aan te bieden.

Dit jaar werden door den Minister van Defensie de officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht P. Smit en de eerste-luitnants der Infanterie W. Langeraar en A. A. P. Smit aangewezen om gedurende twee jaren colleges te volgen aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam ter verkrijging van hooger genoemd getuigschrift.

Bij beschikking van den Minister van Defensie is Prof. Mr. Dr. R. Kranenburg, in verband met zijne benoeming tot Hoogleraar aan de Rijks-Universiteit te Leiden, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten, ontheven van het lidmaatschap van de commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zeemacht en der landmacht en is zijne plaats tot lid dier commissies benoemd Prof. Mr. F. G. Scheltema, Hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Verzwarend van straf bij beklag.

(Art. 66 der Wet op de Krijgstucht).

Reeds dadelijk bij kennisneming van de beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 3 December 1928, opgenomen in M. R. T. XXIV, blz. 514, had de daarbij genomen beslissing onze bijzondere aandacht getrokken in zoover de aanvaankelijk opgelegde straf, na daarover door den gestrafte ingediend beklag, door de hoogere militaire autoriteit is *verzwaard* geworden. Wel is die verzwarend in dit geval meer formeel dan materieel, doch nu in een der overwegingen zelf wordt gezegd, dat de oorspronkelijke straf niet in juiste verhouding staat tot den ernst van de gepleegde feiten, zoodat zij dient te worden „verzwaard”, is er aanleiding om de al of niet juistheid van zoodanige beschikking nader onder de oogen te zien, te meer nu ons reeds geruimen tijd geleden door een officier der politietroepen, wien die beslissing blijkbaar eveneens had getroffen, verzocht werd dienaangaande wel ons gevoelen te mogen vernemen.

Wij hebben met de kenbaarmaking daarvan gewacht omdat de mogelijkheid bestond dat de gestrafte schepeling alsnog de eindbeslissing van het H. M. G. van Ned. Indië zou inroepen en het Hof zich dan wellicht niet met de beslissing van den Commandant der Zeemacht zou hebben kunnen vereenigen. Naar het schijnt is die eindbeslissing echter niet ingeroepen.

Art. 66 der Wet op de Krijgstucht onderscheidt slechts twee gevallen, n.l. dat het beklag geheel gegrond wordt bevonden of dat het beklag gedeeltelijk gegrond wordt bevonden; in het eerste geval wordt de oplegging der straf nietig verklaard, in het tweede geval wordt de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of worden beide gewijzigd.¹⁾ Het door den gestrafte ten onrechte geleden nadeel moet zooveel mogelijk worden hersteld.

Wat de hoogere militaire autoriteit moet of kan doen indien het beklag geheel of gedeeltelijk *ongegrond* wordt bevonden, laat de *Wet* in het midden. Alleen geeft art. 67 in dit geval aan den ge-

¹⁾ Vergelijk ook M.R.T. XXIII, blz. 276.

strafte de bevoegdheid om de eindbeslissing van het H. M. G. te 's Gravenhage of, als hij zich bevindt in of op weg naar Oost-Indië, van het H. M. G. te Batavia in te roepen.

Lezen we nu echter de geschiedenis der totstandkoming van art. 66 dan blijkt dááruit zeer duidelijk dat het althans de *bedoeling* van den tuchtwetgever is geweest dat eene verzwaring van de straf waarover beklag, uitgesloten moet zijn.

In het verslag der Tweede Kamer ¹⁾ wordt het navolgende opgemerkt: „Sommige leden zouden de zaak liever als een gewoon hooger beroep geregeld willen zien, met dien verstande, dat — gelijk bij de gewone strafrechtspleging wanneer het Openbaar Ministerie appelleert of mede appelleert — de hoogere beoordeelaar ook gerechtigd zal zijn zwaarder te straffen indien hij meent dat eene te lichte straf is opgelegd.”

De Regeering antwoordde hierop: :

„Het beklag, hetwelk steeds is een éézijdig hooger beroep, is gelijk te stellen met het geval dat het openbaar ministerie *niet* mede appelleert, als wanneer ook geen zwaardere straf mag worden opgelegd. De mogelijkheid van zwaarder bestraffing zou allicht een reden kunnen zijn, waarom het beklag achterwege werd gelaten; en wie redres meent te moeten zoeken, moet daarvan door dergelijke overwegingen niet worden weerhouden.”

Met dit antwoord betuigde de heer Van Alphen bij de mondelinge beraadslaging in de Eerste Kamer zijn instemming door te verklaren:

„Ik sluit mij ook aan bij het antwoord der Regeering, te vinden in het Verslag, dat verhooging der opgelegde straf door den meerdere van den strafoplegger uitgesloten moet zijn, om den naar zijn meening onbillijk gestrafte niet terug te houden van het zoeken van redres.”

Eenige tegenspraak is nóch in de Tweede Kamer nóch in de Eerste Kamer gevolgd.

Zooals wij opmerkten deze geschiedenis laat aan duidelijkheid niets te wenschen over. Intusschen niet de geschiedenis eener wetsbepaling, evenmin de bedoeling des wetgevers zijn voor de toepassing bindend, indien niet ook die bedoeling in de wet *zelve* onduidelzinnig als des wetgevers wilsbesluit tot uiting is gekomen. En dit laatste is naar onze meening ten deze niet het geval. Wèl wordt de hoogere militaire autoriteit en het H. M. G. eene bevoegdheid tot strafverzwaring hier niet uitdrukkelijk toegekend, doch evenmin wordt zij ontzegd. Daarbij ligt erkenning van die bevoegdheid geheel in den geest van de Wet op de Krijgstucht. Art. 50 kent haar zelfs zeer bepaald toe, terwijl art. 70 aan iederen meerdere den plicht oplegt er voor te waken dat de onder zijne bevelen gestelden een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik maken van de hun bij de W. Kr. toegekende bevoegdheden. Eene te lichte bestraffing is nu zeker geen verstandig gebruik. De ondervinding leert overigens wel,

¹⁾ Van der Hoeven III, blz. 528.

dat de motieven voor 's wetgevers bedoeling zeker thans niet meer steekhoudend zijn: vrees voor belemmering van het beklag is volkomen ongegrond, integendeel veeleer is misbruik van het recht van beklag te duchten, zelfs in die mate dat het Hoog Militair Gerechtshof het onlangs noodig heeft geoordeeld hierop de aandacht van den Minister van Defensie te vestigen. ¹⁾ De mogelijkheid dat, na beklag, de oorspronkelijke straf ook wel eens ten nadeele van den klager gewijzigd kan worden, zoude in sommige gevallen een heilzame rem kunnen worden tegen lichtvaardige reclames, terwijl anderzijds de bona fide klager daarvan weinig gevaar heeft te vreezen.

Dat in den loop der jaren, na de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht, te dezen aanzien de algemeene opvattingen zich hebben gewijzigd, blijkt overigens wel duidelijk uit de kort geleden door de Volksvertegenwoordiging aangenomen Ambtenarenwet. Zoowel in eerste instantie als in hooger beroep kan resp. door het Ambtenarenrecht of door den Centralen Raad van Beroep een aangevallen beslissing gewijzigd worden „ook ten nadeele van dengene, die daartegen in beroep is gekomen” (Artt. 46 en 109).

In het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer wordt bij art. 109 gezegd: ²⁾ „Sommige leden wenschten bepaald te zien dat een uitspraak in hooger beroep nimmer ten nadeele van den ambtenaar kan komen.

Vele andere leden zouden zulk een bepaling volslagen onjuist achten.”

De Minister van Justitie antwoordde hierop: ³⁾

„Een bepaling, dat een uitspraak in hooger beroep nimmer ten nadeele van den ambtenaar kan komen, schijnt den ondergeteekende met het publiekrechtelijk karakter van de procedure in ambtenarenzaken in strijd. Hij sluit zich ten dezen dan ook geheel bij de meening van de andere leden, in het Verslag bedoeld, aan.”

Men ziet het, van argumenten die bij art. 66 W. Kr. nog opgeld deden, is geen sprake meer.

Nu in den loop der jaren de opvattingen zich hebben gewijzigd, aan de wet zelve geen bepaald bezwaar is te ontleenen om met die veranderde inzichten rekening te houden, terwijl de praktijk dit wenschelijk maakt, daar behoeft aan de *bedoeling* van den toenmaligen wetgever geen al te groote waarde te worden gehecht en is het te hopen dat eene beslissing als door den Commandant der Zeemacht gegeven, eventueel ook door de Hooge Militaire Gerechtsboven zal worden gesanctionneerd. ⁴⁾

¹⁾ Zie M.R.T. XXIV, blz. 370.

²⁾ Zie M.R.T. XXIV, blz. 566. Tegen eene nadeelige beslissing in eerste instantie is blijkbaar in het geheel geen bezwaar gemaakt.

³⁾ Hiervóór, blz. 66.

⁴⁾ Zie ook hierna, blz. 304.

Militaire hoedanigheid van dienstplichtigen buiten werkelijken dienst.

Op bladz. 367 van den vorigen jaargang wijdde de Redactie onder bovenstaand opschrift enkele opmerkingen aan eene vraag betreffende de rechtspositie van dienstplichtigen, meer in het bijzonder indien deze zich schuldig maken aan een der misdrijven omschreven in de artikelen 108, 110 en 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Van zeer geachte zijde gewerd ons nu kort geleden de opmerking, dat men onze daar uiteengezette opvattingen geheel kon deelen ten aanzien van beide eerstgenoemde artikelen, doch dat dit niet het geval was met betrekking tot art. 150.

Van waar dit verschil? In tegenstelling met de misdrijven genoemd in de artt. 108 en 110 zoude het strafbaar feit omschreven in art. 150, zijn te beschouwen als een *voortdurend* misdrijf en daarvan zou dan weer het gevolg zijn dat de dienstplichtige die niet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst voldeed, niet alleen voor de *berechting* van dat misdrijf als militair moet worden beschouwd, doch ook in alle andere opzichten ten volle „militair” wordt en *blijft* zoolang hij zijne verplichting tot opkomst niet is nagekomen. Met het oog op de eischen der praktijk zoude die opvatting ook zeer gewenscht zijn.

De opmerking trof ons. Bij oppervlakkige beschouwing is voor hare juistheid iets te zeggen, ook is daarvoor uit het Wetboek zelf wel een enkel argument op te diepen, maar toch zouden wij ons met de ongetwijfeld scherpzinnige constructie niet kunnen vereenigen.

Dat de wetgever bedoeld heeft het in art. 150 omschreven feit tot een voortdurend misdrijf te stempelen zou zijn af te leiden uit de bepaling van art. 58 volgens welke de termijn van verjaring van het recht tot strafvordering ter zake van dit misdrijf aanvangt met den dag na dien waarop de afwezigheid is aangevangen.

Immers, bevatte art. 150 een oogenblikkelijk, een aflopend delict, dan was die bepaling overbodig en misplaatst: de verjarings-termijn zoude dan volgens den algemeenen regel van art. 71 W. v. S. aanvangen op den dag na dien waarop het feit is gepleegd, in casu dus den dag na dien waarop de opgeroepene had moeten verschijnen, doch niet verschenen is.

De vraag of een strafbaar feit als een voortdurend delict moet worden beschouwd, hangt uitsluitend af van de daarin in de wet gegeven omschrijving — we komen daarop terug —. Is aan dien eisch niet voldaan, dan zal daarin door eene andere bepaling geen wijziging gebracht kunnen worden. Men kan dan alleen concludeeren dat de wetgever bij de redactie van de laatste bepaling een minder juist beeld van het karakter van het strafbaar feit waarop zij terugslaat, voor oogen heeft gehad. Nu is het bovendien met de geschiedenis van art. 58 in verband met de bepaling van art. 150 eenigszins vreemd gelooopen.

De artikelen 56, 58 en 150 danken hunne redactie aan een amendement van de Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer. Artt. 56 en 150 kwamen geen van beide in de Regeeringsontwerpen voor. Art. 58 wèl, doch met geheel anderen inhoud. De C. v. V. kon zich hiermede echter niet vereenigen en stelde aanvankelijk voor den verjaringstermijn bij ongeoorloofde afwezigheid en bij desertie te doen aanvangen met den dag na dien waarop de termijnen van de artt. 96—98 zijn verstreken en ingeval van art. 150 met den dag na dien waarop de verwijdering heeft plaats gehad. Dit laatste was al dadelijk minder juist want er was en is in dit artikel van „verwijdering” geen sprake. Trouwens „zich verwijderen” zou eerder juist *niet* een voortdurend misdrijf vormen.¹⁾ Naar aanleiding van verschillende bezwaren door den Regeeringscommissaris aangevoerd, heeft de Commissie haar voorstel gewijzigd door, zoowel bij het misdrijf van art. 150 als bij ongeoorloofde afwezigheid en bij desertie den verjaringstermijn te doen beginnen met den dag na dien waarop de afwezigheid is aangevangen.²⁾

Uit de geschiedenis van art. 58 is nu echter geenszins af te leiden dat *op grond dáárvan* de in de artikelen 150, en 96—98 omschreven misdrijven als voortdurende delicten moeten worden beschouwd. Leest men de uitvoerige en interessante discussies over art. 58 in de Tweede Kamer gevoerd, dan blijkt wel dat dienaangaande tusschen den Regeeringscommissaris prof. van der Hoeven eenerzijds en den voorzitter der Commissie van Voorbereiding, Mr. de Savornin Lohman anderzijds, allerminst overeenstemming bestond.³⁾ De bedoeling der Commissie was vooral om, los van theoretische beschouwingen, in aansluiting ook aan den bestaanden toestand een practische regeling te treffen en daarbij den verjaringstermijn niet te laat te doen aanvangen.⁴⁾ De bestaande toestand was deze, dat de wetgever, toen hij in 1886 voor desertie

¹⁾ Vergelijk Van der Hoeven I, blz. 462 en 463.

²⁾ Tegelijkertijd werd ook in art. 56, hetwelk in het voorstel aanvankelijk alleen betrekking had op art. 150, mede art. 98 opgenomen. Verzuimd is daarbij om ook aan artt. 96 en 97 te denken. Daarvoor is nu wel de aanvang van den verjaringstermijn aangegeven, maar niet de termijn zelf. Toch ware dit logisch en noodig geweest bijv. indien een in vreedstijd niet langer dan 30 dagen ongeoorloofd afwezig gebleven militair vóórdat zijn misdrijf berecht is, zich opnieuw verwijdert. De verjaringstermijn ter zake van die eerste ongeoorloofde verwijdering zal nu beoordeeld moeten worden naar den algemeenen regel van art. 70 W. v. S. en derhalve slechts zes jaren bedragen.

³⁾ Van der Hoeven I, blz. 456—471.

⁴⁾ De Mem. v. Toel. op art. 58 verwijst ook naar de Fransche militaire wetgeving van 1857 en 1858. In de nieuwe, 1 Januari 1929 in werking getreden Code de Justice militaire pour l'armée de terre is eveneens bepaald (art. 202) dat de verjaringstermijn van desertie eerst aanvangt op den dag waarop de deserteur den leeftijd van 50 jaren heeft bereikt. Desertie naar den vijand, tegenover den vijand of in tijd van oorlog naar of in het buitenland is echter onverjaarbaar, zoowel wat de vervolging als wat de straf betreft. Zie verder eenige interessante opmerkingen over het misdrijf van desertie, ook in verband met de hier besproken vraag, volgens genoemden code, van den advocaat Provent in de Revue pénitentiaire et de droit pénal, Mai-October 1927, blz. 192-196.

een verjaringstermijn van 12 jaren invoerde, de bedoeling had, waaraan de praktijk zich ook gehouden heeft ¹⁾, dat die termijn zou aanvangen op den dag na dien der verwijdering.

Meenen wij derhalve dat aan art. 58 een argument niet kan worden ontleend als des wetgevers bedoeling om art. 150 tot een voortdurend delict te stempelen, zelfs al ware dit anders, dan nog zou dat argument slechts van zeer secundaire waarde zijn, nu de vraag àl of niet voortdurend misdrijf — we merkten het reeds hierboven op — getoetst moet worden aan de door de wet aan het feit gegeven omschrijving.

Strafbaar gesteld is het „*niet voldoen*” aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst. Die nalatigheid wijst o.i. niet op het doen ontstaan en het doen voortduren van een door de wet niet gewilden toestand. De dienstplichtige immers wordt opgeroepen om op een bepaalden dag, op een bepaald uur in werkelijken dienst te komen. Is dat moment verstreken en de man niet opgekomen, dan is het misdrijf voltooid en ook afgelopen. Tot staving van onze opvatting kunnen wij ons zelfs beroepen op een voorbeeld door prof. Van der Hoeven — overtuigd pleiter voor de leer: desertie voortdurend delict — bij zijne verdediging van die leer in de Tweede Kamer aangehaald. Het betrof n.l. de overtreding van art. 448 W. v. S., waarin het strafbaar gestelde verzuim met juist dezelfde woorden „niet voldoen” is omschreven als in ons art. 150. En nu is het voor ons betoog zeer pikant, dat de hooggeleerde Regeerings-commissaris deze overtreding als typisch voorbeeld van een *oogenblikkelijk* delict stelt tegenover een voortdurend strafbaar feit. „Het verzuim van aangifte van de geboorte van een kind, waarvoor men drie dagen den tijd heeft, wordt gepleegd op het ondeelbaar oogenblik, waarop de drie dagen om zijn. Daarmede is alles strafrechtelijk afgelopen.” ²⁾

Overigens verzet zich o.i. ook de redactie van art. 60 zelf tegen de meening dat de buiten werkelijken dienst zijnde dienstplichtige die niet voldoet aan eene oproeping, dáárdoor „militair” zou worden en blijven. Noodig is n.l. dat het misdrijf van art. 150 is „gepleegd” en dit staat eerst vast nadat dit bij rechterlijk vonnis dan wel door disciplinaire strafoplegging is geconstateerd. Anders zou zich het geval kunnen voordoen dat iemand als militair werd behandeld en de rechter later uitmaakt dat hij die hoedanigheid niet bezat. Ook uit de geschiedenis der totstandkoming van artt. 60 of 150 is geen enkel argument te putten vóór de door ons gewraakte uitlegging. Het is dan ook wel zeker des wetgevers bedoeling *niet* geweest. Zoo zegt de voorzitter van de Commissie van Voorbereiding bij de beraadslaging over art. 60: „De verlofganger die het regiment krachtens zijn verlof heeft verlaten, is op dat oogenblik geen militair, maar als hij op het tijdstip, waarop hij weer opge-

1) Zie bijv. Sententie H.M.G. 19 September 1905. M.R.T. III, 41.

2) Van der Hoeven I, blz. 459.

roepen wordt voor den werkelijken dienst, niet verschijnt, moet hij, *voor zoover deze niet-verschijning betreft*, vallen onder dit wetboek. Op dezelfde wijze is dit punt geregeld in de wet op de Nationale Militie, zoodat er geen verandering zal worden gebracht in den bestaanden toestand.”¹⁾

Resumeerende hoopt de Redactie nader voldoende te hebben gemotiveerd dat hare overtuiging neergeschreven op blz. 367 van den vorigen jaargang van dit Tijdschrift ook ten aanzien van art. 150 op juiste gronden steunt.²⁾

In aansluiting aan het bovenstaande mogen wij hieronder nog een korte beschouwing wijden aan enkele vragen die ons van militaire zijde gedaan zijn en mede rakende de hoedanigheid van dienstplichtigen buiten werkelijken dienst. Onzekerheid bestond in de eerste plaats ten aanzien van de vraag wie de „meerdere” is, bedoeld in artt. 108 en 110 W. v. M. S., van een groot-verlofganger die zich aan een der daar genoemde misdrijven schuldig maakt. Valt met name daaronder óók de een hooger rang bekleedende dienstplichtige die zich eveneens *buiten* werkelijken dienst bevindt? Waarbij dan wellicht nog onderscheid gemaakt zou moeten worden naar mate het misdrijf al dan niet begaan is ter zake van vroegere dienstaangelegenheden, zulks in verband met de bepaling van art. 64.

Naar de meening der Redactie moet evengenoemde vraag ontkennend worden beantwoord. De niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtige kan *niet* vallen onder het begrip „meerdere” volgens het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht. *Zeker* niet als het tegen hem gepleegde feit *geen* verband houdt met vroegere dienstaangelegenheden. Maar zelfs óók niet als dit laatste wél het geval is.

Art. 64 kan hier immers geen toepassing vinden. Volgens dit artikel moeten de beledigingen of feitelijkheden zijn aangedaan aan een nog in dienst zijnden meerdere; het begrip „meerdere” eischt uiteraard het zijn van „militair” — zie art. 67 — en wel in den zin van het W. v. M. S.; juist aan dezen eisch is bij een dienstplichtige *buiten* werkelijken dienst niet voldaan (art. 60,

¹⁾ Van der Hoeven I blz. 494. De cursiveering is vans ons.

²⁾ Wij maken van deze gelegenheid gebruik te wijzen op eene o.i. minder juiste redactie van art. 150, wat betreft het subject van het misdrijf. In het eerste voorstel werd gesproken over „De verlofganger der militie en van het reservepersoneel”... Op verzoek van de Regeering werd dit gewijzigd in: „De verlofganger van de militie, de landweer of het reservepersoneel”... en zoo luidde ook de tekst van het Wetboek van 1903. Bij het ontwerp-invoeringswet werd voorgesteld: „De verlofganger van de militie of de niet tot de militie behorende andere militair”... bij Nota van Wijzigingen nog weder veranderd in „De militair.....”

Er is hier o.i. eene begripsverwarring in het spel. Immers de man die zich schuldig maakt aan het misdrijf van art. 150, was tot dat oogenblik, volgens art. 60, niet militair. Hij wordt dat pas door het begaan van dat misdrijf en dan nog alleen voor de toepassing van dat artikel 150.

1e lid, 2°). Deze bepaling geeft nog wel eene uitbreiding aan het begrip „militair” waar het geldt overtreding van de artt. 108 en 110, doch alléén voor hem die de daarbij omschreven delicten *pleegt*, niet als zij worden gepleegd *tegen* een dienstplichtige met verlof. Deze interpretatie is in overeenstemming met de geschiedenis van de totstandkoming van art. 64.

Op de in de tweede plaats gestelde vraag: „waar en wanneer houdt de meerdere op meerdere te zijn?”, zal het antwoord moeten luiden: ter plaatse waar en op het oogenblik dat hij den werkelijken dienst verlaat, is hij niet meer militair in den zin van de wet en kan hij dus ook niet langer „meerdere” zijn. Bijzondere omstandigheden (zie art. 62, 2°, 3°, 4° en 5°) buiten beschouwing gelaten.

Volledigheidshalve willen wij hier nog de aanlucht vestigen op de meening gehuldigd door Collette en van Dijk in hunne toelichting op art. 64, welke meening tot een andere interpretatie van het begrip „militair” zou leiden dan wij hierboven hebben uiteenzet. De geachte schrijvers nemen de aantekening over, reeds voorkomende in de eerste door J. J. C. van Dijk bewerkte uitgave, volgens welke een groot-verlofganger een *militair* (met verlof) is, waaruit zij dan weer afleiden dat onder de „gewezen militairen” van art. 64 óók vallen de dienstplichtigen na *ontslag* uit den dienst. Wél erkennen zij dat bij de behandeling van het artikel in de Tweede Kamer de meening werd geuit — welke meening onweersproken bleef — dat hier alleen wordt bedoeld op den gewezen *vrijwillig* dienenden militair, doch anderzijds stelde de Regeering bij de behandeling van art. 60 n°. 2 herhaaldelijk op den voorgrond dat een groot-verlofganger een *militair* met verlof is.¹⁾ Aan de hand van de artikelen 60 en volgende zal de rechter hebben te beoordeelen of een bepaald persoon „gewezen militair” is.²⁾

Voortredeneerende in den gedachtengang dat een dienstplichtige met verlof „militair” is, zou daaruit o.i. weer voortvloeien dat er buiten werkelijken dienst ook een meerdere en een mindere zouden kunnen zijn met alle daaraan verbonden consequenties welke de wetgever juist *niet* heeft gewild.

Naar ons oordeel hebben de schrijvers uit het oog verloren dat de vraag of iemand „militair” is, niet in abstracto moet worden beoordeeld, doch uitsluitend hiernaar, of hij die hoedanigheid bezit *in den zin van het Wetboek*. En dan blijkt uit art. 60 1e lid 2° duidelijk dat onder „militairen” *niet* worden verstaan de niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen.

Overigens is de door de Regeering geuite meening — de basis voor hunne interpretatie — in de Kamer geenszins onweersproken

¹⁾ Thans zou ter versterking van dit argument ook nog kunnen worden gewezen op den aanhef van art. 150. Zie hierboven. Vergelijk verder ook nog Kempen, Invoeringswet, blz. 82.

²⁾ Jurisprudentie is ons aangaande de hier besproken vraag niet bekend.

gebleven ¹⁾, terwijl de schrijvers zelf ook reeds wijzen op het eigenaardig gevolg van *hunne* opvatting, n.l. dit, dat een dienstplichtige indien hij met groot verlof is, als militair wordt aangemerkt alléén voor de feiten omschreven in de artt. 108 en 110 (en 150) W. v. M. S. en na zijn ontslag uit den dienst gedurende een jaar ter zake van *alle* beledigingen en feitelijkheden, waarvan de oorzaak ligt in vroegere dienstaangelegenheden.

Kunnen wij de meening der heeren Collette en Van Dijk derhalve geenszins deelen, wij moeten toegeven dat ook onze analyse van het begrip „militair” in verband met de beteekenis der woorden „gewezen militairen” van art. 64, tot waarschijnlijk door den wetgever niet bedoelde en zeker niet doordachte gevolgen kan leiden.

Militairen zijn, volgens art. 60, o.a. de dienstplichtigen in werkelijken dienst, gewezen militairen derhalve die dienstplichtigen zoodra zij niet meer in werkelijken dienst zijn, m.a.w. met groot verlof zijn vertrokken, waaruit volgt dat zij in die positie nog gedurende één jaar met militairen zouden zijn gelijkgesteld bij het begaan van een misdrijf als bedoeld in art. 64. We krijgen dan echter weer dezelfde anomalie als we zooeven bij de interpretatie-Collette/Van Dijk constateeren.

Wellicht kan men tegen onze opvatting aanvoeren dat in art. 64 ook voorkomen de woorden „na het verlaten van den militairen dienst”, waarvan toch bij vertrek met groot verlof nog niet kon worden gesproken. Wij zullen dit niet tegenspreken, integendeel die tegenwerping aanvaarden als een mogelijk correctief op een niet bedoelde toepassing van art. 64.

Alleen indien het vertrek met groot verlof toevalligerwijze samenvalt met het ontslag als dienstplichtige, hetgeen wel niet dikwijls het geval zal zijn, zou er in zoover nog sprake kunnen zijn van toepassing van art. 64.

¹⁾ Zie van der Hoeven, I, blz. 510, 512.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Weigeren en opzettelijk nalaten.

(Art. 114 W. v. M. S.).

Van zeer geachte zijde ontvingen wij uit Nederlandsch-Indië de volgende beschouwingen. Gaarne voldoen wij aan het verzoek tot opneming in ons Tijdschrift.

In Deel XXIV van het Militair-Rechtelijk-Tijdschrift (blz. 430 t/m 433) heeft de redactie een beschouwing gewijd aan de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië van 24 Augustus 1928.

De redactie merkt op, dat het hier gaat om een wetsuitlegging, die niet alleen formeel-theoretische beteekenis heeft, doch die tevens van belang kan zijn voor de militaire samenleving en voor de handhaving van de krijgstucht, in verband waarmee eene nadere bespreking van deze sententie wellicht van nut kan zijn.

Vermoedelijk dankt de beschouwing, welke de redactie aan 's Hofs sententie heeft gewijd, haar ontstaan aan een meeningsverschil tusschen redactie en Hof wat betreft de beteekenis, welke aan de uitdrukkingen „weigeren” en „opzettelijk nalaten” in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht moet worden toegekend.

Of de redactie vat die uitdrukkingen zoodanig op, dat een samenloop van weigeren en opzettelijk nalaten bij ééne materiele handeling mogelijk is, zoodat hier sprake zoude zijn van eendaadschen samenloop, óf zij neemt aan, dat de weigering en het opzettelijk nalaten bij verschillende handelingen hebben plaats gevonden en meerdaadschen samenloop aanwezig is. Het Hof is blijkbaar van meening, dat in het onderwerpelijk geval noch van eendaadschen, noch van meerdaadschen samenloop kan worden gesproken.

Het is van belang na te gaan of van de beteekenis, welke de toenmalige Regeering en de wetgever aan die uitdrukkingen hechtte, op eenigerlei wijze blijkt.

De Wet zelve spreekt zich dienaangaande niet uit, doch de, bij de behandeling van het betrokken wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gewisselde, schriftelijke bescheiden laten, naar het voorkomt, aangaande de bedoeling van Regeering en wetgever geen twijfel.

Wat de „weigering” betreft, zegt de Regeering in de Memorie van Toelichting (zie van der Hoeven, Deel II) achtereenvolgens:

Blz. 219, regel 13 t/m 9 van beneden:

„Wanneer de ¹⁾ militair uitdrukkelijk weigert, de bevelen van den „meerdere na te komen, dan is hij zonder twijfel een slecht militair,

¹⁾ Lees: een. Red. M.R.T.

„die toont, geen besef van den aard zijner verplichtingen te hebben; „maar hij gaat in ieder geval niet op sluwe of slinksche wijze te „werk: hij is, tot zekere hoogte, een eerlijk, openhartig man.”

Blz. 220, regel 11 t/m 13 van boven:

„Hij die weigert, kan in den regel, zoo noodig, door een ander „worden vervangen, en de geëischte dienst wordt dan toch verricht.”

Blz. 230, regel 11 t/m 13 van boven:

„De weigering kan uitdrukkelijk worden uitgesproken, schriftelijk of *stilzwijgend* (onderstreping van den inzender) worden te „kennen gegeven, of door gebaren of „andere Handlungen” blijken.”

Over het „opzettelijk nalaten” laat de Regeering zich in hetzelfde Staatsstuk achtereenvolgens als volgt uit:

Blz. 219, regel 9 t/m 5 van beneden:

„Hij daarentegen die bevelen aanneemt, zonder daartegen iets in „te brengen, doch nu opzettelijk nalaat dienovereenkomstig te han„delen, leidt de autoriteiten om den tuin; tegen zijn wangedrag kan „men zich niet bij voorbaat wapenen; hij bedriegt zijne meerderen.”

Blz. 220, regel 13 t/m 16 van boven:

„Op hem daarentegen die zich het bevel laat aanleunen en den „schijn aanneemt, het te zullen nakomen, rekent de militaire autori„teit. Verzaakt hij nu den last, dan kunnen wanorde, ongevallen, „verliezen de gevolgen daarvan zijn.”

In het kort samengevat kan men zeggen:

De weigering komt tot uiting in een *openlijke* handeling, tegen de gevolgen waarvan in den regel maatregelen kunnen worden genomen; de weigering kan uitdrukkelijk worden uitgesproken, schriftelijk of *stilzwijgend* worden te kennen gegeven, of door gebaren of „andere Handlungen” blijken.

Het opzettelijk nalaten komt tot uiting in een *slinksche* handeling (bedriegen van den meerdere), waartegen gewoonlijk geen maatregelen kunnen worden genomen.

Zoals de *openlijkheid* van de handeling als het ware een kenmerk is van het weigeren, zoo is de *slinkschheid* van de handeling als het ware een kenmerk van het opzettelijk nalaten. Juist met het oog op die slinkschheid en op de gevolgen daarvan is tegen het opzettelijk nalaten, dat in ander opzicht een minder ernstig karakter draagt dan het weigeren, dezelfde straf bedreigd als tegen laatstgenoemd misdrijf.

Hoewel het wellicht een enkele maal eenige moeilijkheid zal opleveren om uit te maken of men te doen heeft met een openlijke of met een slinksche handeling, alzoo met weigeren of met opzettelijk nalaten, zoo sluit toch, naar mijne meening, het hierboven uiteengezette onderscheid samenloop van beide vormen van ongehoorzaamheid bij één materiele handeling, d.w.z. eendaadschen samenloop, uit; een openlijke handeling kan niet tegelijkertijd zijn een slinksche handeling.

Is eendaadsche samenloop uitgesloten, ook meerdaadsche samenloop van weigeren en opzettelijk nalaten is, lettende op de beteekenis

welke aan die uitdrukkingen moet worden toegekend, mijns inziens in het onderwerpelijke geval niet aanwezig.

De toedracht van het gebeurde was als volgt:

W. kreeg vanaf de brug de order om zich in werkpakje te verkleeden; door een openlijke handeling (in casu stilzwijgen) weigerde hij aan dit dienstbevel te voldoen.

De meerdere, die ook vanaf de brug order had gegeven, begaf zich daarop naar den bak en herhaalde, daar aangekomen, de order; wederom weigerde W. door een openlijke handeling (thans uitdrukkelijk uitspreken).

W. had zich feitelijk schuldig gemaakt aan tweemaal weigeren, beide feiten beschouwd als één voortgezette handeling.

Bij de Zeemacht — en naar ik meen eveneens bij de Landmacht — wordt evenwel veelal de order nog eens herhaald, alvorens de weigering als voltooid wordt beschouwd. De zee-krijgsraad huldigde in het onderhavige geval deze opvatting en het Hof vereenigde zich blijkens de sententie daarmede.

Ware de zaak normaal verlopen, dan zou W. na zijne weigering vermoedelijk in arrest zijn gesteld; hij onttrok zich echter aan de inarreststelling door weg te loopen.

Het door W. gepleegde strafbare feit „opzettelijke ongehoorzaamheid” was met de weigering om het op den bak herhaalde bevel op te volgen *voltooid*; hetgeen verder geschiedde (of niet geschiedde) had mijns inziens met dit voltooide feit niets te maken en leverde, waar geen nieuw dienstbevel werd gegeven, evenmin een nieuw strafbaar feit op.

In wezen zou de zaak volkomen hetzelfde zijn geweest, indien W. wél in arrest was gesteld, doch onmiddellijk daarna was uitgekomen en weggelopen. Zou dan moeten zijn aangenomen, dat W. zich *na* dat weggelopen aan opzettelijk nalaten had schuldig gemaakt?

Een samenloop van beide vormen van ongehoorzaamheid ten aanzien van *hetzelfde dienstbevel* (beschouwingen van de redactie, blz. 431, regel 18 t/m 15 van beneden) wordt, naar het voorkomt, door de opvatting van het Indische Hof niet uitgesloten, indien slechts *twee* materiele handelingen zijn verricht.

Had W. geweigerd de aanvankelijk vanaf de brug gegeven en later op den bak herhaalde order op te volgen en had hij, stel dat de meerdere het bevel nog eens had herhaald, zich daarna naar zijn plunjekast begeven, zoodoende den schijn aannemende aan het bevel te zullen gehoorzamen, dan zou, juridisch beschouwd, W. zich hebben schuldig gemaakt aan „weigeren” en „opzettelijk nalaten”, doch dan had W. ook twee materiele handelingen verricht, één openlijke en één slinksehe.

Of een verloop, als hier geschetst, zich vaak zal voordoen, betwijfel ik evenwel.

De vraag, door de redactie gesteld op blz. 432, regel 16 t/m 19 van boven, vindt, naar het mij voorkomt, in het voorafgaande hare beantwoording; het nalaten is blijkbaar door het Hof niet bewezen

verklaard, omdat „opzettelijk nalaten” *in den zin der Wet* naar 's Hof's meening noch in den aanvang, noch later heeft plaats gehad.

Op blz. 431, regel 12 t/m 10 van beneden, stelt de redactie nog de vraag: „Hoe kan, gelet juist op die duidelijke onderscheiding, in een weigeren, gelijk het Hof zegt, reeds de niet-uitvoering begrepen zijn?”

Uit hetgeen op deze vraag volgt, blijkt naar mijne meening, dat de redactie hier twee begrippen, „niet-uitvoering” en „opzettelijk nalaten” verwart. Het Hof zegt niet, dat het *opzettelijk nalaten* in het weigeren is begrepen, doch wel, dat de *niet-uitvoering* daarin is begrepen. Deze niet-uitvoering is èn in de weigering èn in het nalaten begrepen; ware dit niet het geval, dan zou niet kunnen worden gesproken van ongehoorzaamheid.

Iets verder (blz. 431 onderaan en blz. 432 bovenaan) stelt de redactie het geval, dat de schepeping zich in het tijdsverloop, dat de schipper den commandant van het gebeurde in kennis ging stellen, nog in zijn werkpakje had verkleed.

Ook volgens de opvatting van het Indische Hof zoude die schepeping zich dan niet aan opzettelijk nalaten hebben schuldig gemaakt, slechts een weigering, waarin de niet-uitvoering¹⁾ was begrepen. De omstandigheid, dat hij zich tenslotte nog bedacht en het bevel uitvoerde zou — indien een strafvervolgning was ingesteld — in aanmerking kunnen zijn genomen bij de bepaling van de strafmaat, doch had er ook toe kunnen leiden het gepleegde feit, ingevolge artikel 2, sub 2° a van de Wet op de Krijgstucht, krijgstucltelijk af te doen.

Het komt mij voor dat 's Hof's beslissing, dat er in het onderwerpelijke geval geen samenloop was van weigeren en opzettelijk nalaten, zoodat het *gezamenlijk* nalaten niet bewezen moest worden verklaard, èn met de woorden van de Wet èn met de bedoeling van den wetgever in overeenstemming is.

De geachte inzender heeft ongetwijfeld op zeer scherpzinnige wijze betoogd dat de beslissing van het Indische Hoog Militair Gerechtshof op goede gronden rust. Wij onderschatten de waarde van den gedachtengang geenszins, maar zijn toch niet van de juistheid daarvan overtuigd. In het bijzonder de eisch van „openlijkheid” als kenmerk van „weigeren”, tegenover die van „slinkschheid” als kenmerk van „opzettelijk nalaten”, lijkt ons het hineininterpretieren van eene onderscheiding, in de Wet onbekend. Zie ook nog artikel 135.

Het Hof heeft blijkbaar aangenomen dat i. c. de weigering heeft bestaan in de negatieve handeling van stilzwijgen, eenvoudig niets doen en niets zeggen, toen de order voor de eerste maal gegeven werd. Waar nu de Wet naast elkander noemt de woorden „weigeren” en „nalaten” schijnt het ons toch meer in overeenstemming met het

1) Niet-uitvoering, terwijl het bevel wèl is uitgevoerd?

Nederlandsch taaleigen om van hem die een bevel ontvangt en daarna absoluut passief blijft, te zeggen dat hij heeft „n a g e l a t e n” aan dat bevel te gehoorzamen dan dat hij heeft „g e w e i g e r d” aan het bevel te voldoen.

Red. M.R.T.

Een en ander betreffende het beklag over krijgstuuchtelijke straffen

door

Mr. R. J. BRUNNER,

Officier van administratie 2e klasse bij de Zeemacht.

Het is mij niet bekend, of in het Militair-rechtelijk-tijdschrift wel eens de vraag behandeld is, welk karakter de termijnen, genoemd in de artikelen 62 en 67 van de Wet op de Krijgstucht hebben. ¹⁾ Zijn zij een op straffe van niet-ontvankelijkheid in acht te nemen vervalttermijn en moet dus de hogere militaire autoriteit c.q. het Hof, bij ontvangst van een klacht, die blijkens verklaring van den betrokken Commandant vóór den aanvang van den wettelijk vastgestelden termijn of na het verstrijken daarvan ter inlevering aan hem is ingediend, deze naast zich neerleggen en klager niet-ontvankelijk verklaren?

Leest men wet en memorie van toelichting, dan kan het antwoord niet anders dan bevestigend luiden. Immers uit de totstandkoming van de desbetreffende artikelen in de eerste en uit de overwegingen in de tweede blijkt, dat men eenerzijds den klager wilde behoeden voor onbezonnenheden en anderzijds aan de krijgstuuchtelijke straf evenals aan elke andere straf de voorwaarde stelde, dat zij zoo snel mogelijk uitgevoerd moet worden, dat m.a.w. het beklagrecht aan dit principe zoo min mogelijk afbreuk mocht doen.

¹⁾ *Men vergelijkte M.R.T. IV, blz. 341, X, 635. Verder zijn in dit Tijdschrift talrijke beslissingen opgenomen, rakende de bovengestelde vraag. Zie o.a. Deel I, blz. 27, IV, 422, VII, 423, 429, X, 115, XI, 184, 418, XV, 207, 211 en laatstelijk blz. 238 hiervóór. Uit die beslissingen valt af te leiden dat de rechtspraak in den regel aanneemt dat een te laat ingediend beklag niet ontvankelijk moet worden verklaard, doch dat die regel flexibel wordt toegepast, in dezen zin n.l., dat bij wijze van uitzondering een beklag wél in behandeling wordt genomen, indien zich verschoonende of verklaarbare omstandigheden hebben voorgedaan, waardoor, buiten schuld van den klager, de te late indiening der kenbaarmaking begrijpelijk is. Verg. ook art. 60(3) der nieuwe Ambtenarenwet.*

Eene indiening vóór den aanvang van den wettelijk vastgestelden termijn (art. 62 W. Kr.) zal wel tot de groote uitzonderingen behooren. Het kan trouwens zeer gemakkelijk worden voorkomen door den klager aan zijn verstand te brengen dat hij nog een dagje met zijn beklag moet wachten.

Red. M.R.T.

Daartegenover staat, dat een gestrafte, die zich wenscht te beklagen, hoewel als ieder ander Nederlander geacht wordende de wet te kennen, bij de Zeemacht te biecht gaat bij den verzorger van al zijne belangen, den officier zijner divisie. Deze licht hem in over zijn recht van beklag en wijst hem den goeden of verkeerden weg: want, klager kan te vroeg maar ook te laat met zijn beklag zijn. En wie is aansprakelijk als klager zich aldus zijn recht van beroep ziet ontgaan? ¹⁾

Volgens de bij de Zeemacht geldende „Justitieele Zaken” (3 V.K.M. XI) teekent de Commandant op de verklaring van den gestrafte, dat hij zich wenscht te beklagen, aan, wanneer deze door den betrokkene ter inlevering aan hem, commandant, is ingediend. Waarschijnlijk is hiermede bedoeld een constateeren of klager zich aan de wettelijk gestelde termijnen hield. En wanneer is dit nu het geval?

De eerste zin van het 5de lid van het hooger genoemde 3 V.K.M. XI artikel 19 ²⁾ sticht hier m.i. verwarring: niet het dateeren door klager is van belang, maar de datum, waarop het klaagschrift den eersten mijlpaal op den hierarchieken weg bereikt, beslist over klagers al of niet ontvankelijkheid. Dit zegt de tweede zin van het eerder genoemde 5e lid dan ook duidelijk door aan den commandeerenden officier voor te schrijven het aanteekenen van den datum, waarop de klacht (korthedshalve hier aldus genoemd) *ter inlevering aan hem* is ingediend. Niettegenstaande dat zag ik in de praktijk steeds eene aantekening omtrent den datum, waarop de klacht bij den commandant was ingekomen; alsof het daarom gaat!

Dat het op eene juiste wijze vastleggen van den datum van indiening der klacht, van zeer veel belang is, spreekt van zelf.

Het klachtrecht bestaat vier e.q. twee dagen: vóór den aanvang van dien termijn is het er nog niet en na afloop niet meer.

In verband met het vorenstaande heb ik mij er altijd over verwonderd, dat in beschikkingen op beklagzaken steeds zoo angstvallig de datum van het klaagschrift wordt vermeld, terwijl omtrent den datum, waarop de verklaring, houdende beklag, langs den hierarchie-

¹⁾ *In dit geval zou niet onwaarschijnlijk eene omstandigheid aanwezig worden geacht, waardoor de te late indiening verschoonbaar is en derhalve het beklag in behandeling worden genomen. Men vergelijke in dit verband o.a. de beschikking van het H.M.G. van 4 Juli 1919, M.R.T. XV, blz. 211.*

Red. M.R.T.

²⁾ *Dit voorschrift bepaalt:*

„(5). De in het 2e lid bedoelde verklaring (d.i. de schriftelijke verklaring bevattende den wensch om zich te beklagen) behoort te worden gedagteekend. De commandeerende officier teekent op die verklaring aan wanneer deze, door den klager, ter inlevering aan hem, commandant, is ingediend.”

De datum waarop klager zijne verklaring aan zijn onmiddellijken chef heeft ter hand gesteld, is derhalve beslissend. Dat is de „kenbaarmaking” van art. 62 W.K. In de meeste gevallen zullen overigens de dagteekening der verklaring, de datum van inlevering en die van ontvangst door den commandant wel samenvallen.

Red. M.R.T.

ken weg werd ingediend, niets blijkt.¹⁾ Ik zou dan ook niet met zekerheid durven zeggen, hoe de zaak voorlag in eene beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, vermeld op p. 268 van M. R. T. XXIII, ofschoon ik vermoed, dat daar een klager zijn beklag indien- de op den dag zelf, dat de beslissing van de hoogere militaire autoriteit te zijner kennis kwam. Wat m.i. onjuist is.²⁾ Toevallig is mij bekend, dat het Indische Hof een analoog geval ter beoordeeling krijgt; of men er zwaar aan zal tillen?

Misschien echter heeft eene opvatting, zooals ik die het Nederlandsche Hof toeschrijf, wel de billijkheid voor zich, want in de meeste gevallen zal een fout als te vroeg appelleeren niet meer te herstellen zijn (wanneer tenminste een meerdere den betrokkene niet onmiddellijk daarop opmerkzaam maakt).

Zijn de boven geciteerde bepalingen niet geheel duidelijk, ook de artikelen 66 en 67 sluiten een gevaarlijke lacune in zich, n. m. m. Het hooger beroep wordt in artikel 67 eigenlijk afhankelijk gesteld van den vorm, waarin de hoogere militaire autoriteit zijne beslissing kleedt: luidt deze dat het beklag geheel ongegrond is, dan doet er zich geen moeilijkheid voor. In het tweede in dat artikel vermelde geval echter wel: de beslissing kan immers luiden gedeeltelijk ongegrond. En nu is een gedeeltelijk ongegronde klacht steeds ook als gedeeltelijk gegrond te qualificeeren, in welk geval volgens artikel 67 hooger beroep niet mogelijk is.

Artikel 22b van 3 V. K. M. XI zwijgt over deze moeilijkheid en kent alleen een beroep bij ongegrondverklaring van het beklag; als afkomstig van een lageren wetgever is echter i.e. deze uitspraak van geen waarde.³⁾ Men kan dus aan de hand van artikel 67 der Wet op de Krijgstucht een beklag gedeeltelijk gegrond verklaren (voor het andere deel is het dan ongegrond) en snijdt op die wijze den klager den pas af voor verder beroep.

Men zal mij tegenwerpen, dat eene dergelijke wijze van handelen niet te verwachten is en dat, ware dit wel het geval, er nog altijd het H. M. G. is om dergelijke formalisme den kop in te drukken. Maar dan vraag ik „wie beslist of een klacht zal worden doorgezonden?” Dit is nergens uitdrukkelijk bepaald en ik kan me best voorstellen, dat een Commandant aldus redeneert: „de Justitieele Zaken zeggen, dat een klacht zal mogen worden ingebracht binnen een zekeren termijn en hooger beroep mogelijk is bij (geheele of gedeeltelijke) ongegrondverklaring van het beklag, mits eveneens inge-

¹⁾ De laatste opmerking in de vorige noot zal daaraan wel niet vreemd zijn. Red. M.R.T.

²⁾ Waarom onjuist? Het gold hier toepassing van art. 67, hetwelk niet, als art. 62, eene bepaling bevat omtrent den a n v a n g van den termijn van beklag. Zie de beschikking van het H.M.G. van N.I. van 9 Augustus 1929, hierna blz. Red. M.R.T.

³⁾ Wij lezen daaromtrent niets in art. 22b, wèl in art. 23(2) en zulks in dezelfde bewoordingen als in de Wet zijn gebezigd. Overigens vergelijkte men over de hier ter sprake gebrachte moeilijkheid onze aanteekening in Deel XXIII, blz. 276. Red. M.R.T.

steld binnen den wettelijken termijn. Welnu, is die termijn niet in acht genomen of was de uitspraak van de hoogere militaire autoriteit in anderen dan bovenaangehaalden zin, dan wijs ik betrokkene erop, dat hij geen beroep bezit, dan wel dit verwerkt heeft en de klacht wordt niet doorgezonden.”¹⁾

Tegen eene dergelijke handelwijze biedt artikel 31 van het Reglement op de Krijgstucht m.i. niet voldoende waarborg: wel bepaalt dit dat de meerdere (dit kan dus ook iemand anders dan de commandant zijn) aan wien de gestrafte zijn verlangen om zich te beklagen kenbaar maakt, dezen op geenerlei wijze daarvan tegen zijn wil zal terughouden, maar i.c. is daarvan dan geen sprake. Alles geschiedt te goeder trouw. Daarom is n. m. m. een positief voorschrift noodig, dat meer waarborgen geeft, dat alle klachten steeds worden doorgezonden.

Tot slot eene opmerking over het met deze materie ook eenigszins verband houdende artikel 50: naar mijne meening kan de hoogere militaire autoriteit op grond van dit voorschrift ook bij beklag een straf verzwaren.²⁾ Nergens is de werking van dit artikel beperkt tot niet-klachtzaken; ware het ook anders, dan zou men door het indienen van een klacht kunnen voorkomen, dat de straf door een boven den strafoplegger gestelden meerdere verzwaaard werd. Een appél dus zooals het strafrecht dat kent: verdachte alleen appeleerende, kan nooit van slechter conditie worden.

Merkwaardig is dan echter, dat het Hof bij de hier voorgestane opvatting, niet bevoegd is tot strafverzwaring, wat m. i. bij een systeem van twee instanties niet past. Verklaarbaar is het echter wel, daar de bevoegdheid tot strafverzwaring voortvloeit uit het contrólerecht van iederen meerdere ten aanzien van de straffen, door de onder hem gestelde strafopleggers opgelegd.³⁾

¹⁾ *Deze commandant zoude dan zeker verkeerd redeneeren. De verklaring houdende den wensch om zich te beklagen, zal in elk geval moeten worden doorgezonden. Over de ontvankelijkheid heeft alléén de hoogere meerdere of het H.M.G. te oordeelen. Men zie daaromtrent M.R.T. IV blz. 11-12, X, 426, XII, 3. Art. 19(10) oud „Justitieele zaken”.*

Red. M.R.T.

²⁾ Hetgeen de heer van Dijk in zijn „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht” bij artikel 66 op p. 216 aanteekent, is in strijd met hetgeen vermeld staat op p. 202, 5e regel e.v. van boven.

³⁾ *Men zie over de vraag strafverzwaring bij beklag onze opmerkingen hiervóór blz. 288.*

Red. M.R.T.

De juridische opleiding van den toekomstigen reserveofficier.

DOOR

A. F. STEFFEN

Eerste Luitenant der Infanterie.

In Mavors, aflevering no. 9, September 1929, komt een opstel voor, van Mr. Dr. J. F. M. Eras, reserve-luitenant 6 R. I. met bovenvermeld opschrift.¹⁾

Gaarne wil ik naar aanleiding hiervan eenige opmerkingen maken.²⁾

Na een kleine inleiding geeft de schrijver als zijne meening weer: „Doch hoe bekwaam en ervaren de officier-leeraar ook moge zijn, „ten aanzien van een enkel onderdeel, de juridische opleiding torst „hij, geloof ik, zoo nu en dan wel eens een wat al te zwaren last. „En onder de betreffende leeraren zullen er wel geen gevonden „worden, die zich zouden beklagen, wanneer zij t.a.v. dit onderdeel „der opleiding door anderen werden vervangen.”

De schrijver eindigt deze zinsnede met:

„Juridisch onderwijs kan alleen gegeven worden door juristen en „dan nog slechts door de allerbesten onder hen.”

Vervolgens haalt de schrijver enkele voorbeelden aan tot staving van zijn betoog.

Met de strekking van dit deel van zijn opstel kan ik volkomen meegaan. Juridisch onderwijs behoort gegeven te worden door een jurist, hoe weinig ook een reserve-officier in de korte spanne tijds van zijn opleiding op juridisch gebied is bij te brengen. Dat men deze opleiding moet opdragen aan de allerbesten, daar is natuurlijk alles voor te zeggen.

Voortgaande wordt de vraag gesteld:

„Op welke wijze kan voor behoorlijk juridisch onderwijs aan de „opleidingsscholen gezorgd worden?”

De schrijver merkt hierover op:

„Bij de beantwoording van deze vraag ga ik uit van het feit, dat „er onder de tegenwoordige reserve-officieren vele juristen zijn en „dat er onder die officieren-juristen toch ook verschillende moeten „zijn, die èn als officier èn als jurist aan hooge eischen beantwoor- „den. Geeft men dat toe, dan vraag ik mij af, waarom nu niet deze „reserve-officieren aangezocht om aan onze opleidingsscholen onder- „wijs te geven in het *militaire strafrecht* (cursiveering A. F. S.) . . . „. . . „En wanneer men deze juristen bij wijze „van compensatie zou vrijstellen van hunne verplichting om jaar-

¹⁾ Zie hierna blz. 314. Red. M.R.T.

²⁾ Mijn betoog geldt alleen de juridische opleiding van reserve-officieren der infanterie, hoewel voor de overige opleidingen voor reserve-officieren in het algemeen wel dezelfde beginselen zullen gelden.

„lijks een bepaald aantal dagen in werkelijken dienst te komen, „dan zullen zij ook zeker allen genegen zijn, het bedoelde onderwijs „te geven.”

Dit is de oplossing, waartoe de schrijver komt.

Op het bovenstaande, hoe eenvoudig voorgesteld, valt nog al een en ander op te merken. Ik zal mijne beschouwing daarover in twee onderdeelen splitsen:

- A. de persoon van den officier-leeraar, dien de schrijver naar voren brengt;
- B. de stof, die behandeld moet worden in verband met den beschikbaren *tijd* en het *doel* van de opleiding tot reserve-officier.

Ad A. De Heer Mr. Dr. J. F. M. Eras wil de juridische opleiding leggen in handen van reserve-officieren-juristen. De vraag komt onmiddellijk op: zijn er dan geen beroepsofficieren-jurist, wien men deze taak kan opdragen? Deze vraag kan gelukkig in bevestigenden zin worden beantwoord. De Schrijver behoeft slechts M. R. T. XXIV blz. 428 op te slaan, waar hij een aantal namen van officieren vindt afgedrukt, die allen met goed gevolg, een bijzondere juridische opleiding gevolgd hebben aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, ongeveer overeenkomende met de studie voor doctoraal examen rechten, publiekrechtelijke richting, met uitzondering van burgerlijk recht, in plaats waarvan voor officieren van de landmacht militair tucht-, straf- en procesrecht komt, benevens een tweejarig college volkenrecht. Verder vindt hij er enkele namen van officieren, die doctoraal examen rechten hebben afgelegd. Er zijn dus beroepsofficieren, die jurist zijn, wel niet veel, maar die zijn ook niet noodig gelijk Mr. Dr. J. F. M. Eras opmerkt. Het ligt nu voor de hand, dat het legerbestuur, hetwelk deze heeren voor die bijzondere opleiding heeft aangewezen, die officieren bestemt voor de juridische opleiding van reserve-officieren, zooals dan ook o.a. geschied is aan de S. R. O. I. te Kampen. Waartoe zou het nu dienen om van reserve-officieren-jurist gebruik te maken, waar het legerbestuur beroepsofficieren-jurist ter beschikking heeft?

Ook heeft de jurist-reserve-officier in het algemeen nimmer met het militaire recht te maken gehad, tenzij hij mocht zijn opgetreden als raadsman bij een der militaire rechtscolleges; bovendien wordt dit vak aan de universiteit niet onderwezen, met uitzondering dan van de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Daartegenover staat, dat de beroepsofficier-jurist vanwege het legerbestuur een officieele opleiding genoot, o.a. in het militaire straf-, tucht- en procesrecht, waarin hij na afloop ook geëxamineerd werd.

Tot zoover de wetenschappelijke zijde van de zaak.

Aan den anderen kant komen de practische bezwaren van eene benoeming van een reserve-officier-jurist tot leeraar aan een school voor reserve-officieren. De reserve-officier-jurist-leeraar komt en gaat Dit leeraarschap is immers voor hem slechts een bijbaantje. Maar de beroepsofficier-jurist is te allen tijde beschikbaar voor lesgeven,

als lessen omgezet moeten worden of waargenomen moeten worden, voor advies aan den commandeerenden officier en anderen in moeilijke zaken, voor officier-commissaris of voor secretaris; bovendien staat hij blijvend in het midden van het militaire leven. Bij hem is derhalve het militaire en het juridische element in zijne vollen omvang vertegenwoordigd.

De moeilijkheden, die zich bij indeeling van lesroosters, wijzigingen van lessen, enz. voordoen, laat ik nog buiten beschouwing.

De schrijver maakt verder de opmerking, dat de officier-leeraar de allerbeste moet zijn. Vat hij dit op in de beteekenis van een knap, flink docent, een goed leeraar, die er op staat, dat lessen geleerd worden, dan ga ik met hem accoord; legt hij echter den nadruk op knapheid, alleen op verworven kennis, dan betwijfel ik in hooge mate het succes. Wie de mentaliteit van de doorsnee leerlingen kent, (en dat mag men toch wel eenigszins van Mr. Dr. J. F. M. Eras verwachten, aangezien hij nog slechts twee jaar geleden de militaire schoolbanken te Breda verliet), weet, dat zij voortdurend nagereden moeten worden, een klein aantal goeden daargelaten. De jongelui zijn voor het grootste deel dienstplichtigen, hebben niet die interesse, die zij hebben, die vrijwillig een beroep kiezen; vandaar dat hier een stipt militair met de leiding belast moet zijn, die de hand weet te houden aan orde en regel en niet in het minst aan het bestudeeren der lessen, want anders wordt de studie nagelaten. Wie weet, dat het hoofd van jongelui, die soms een heelen dag praetschen dienst gehad hebben, eigenlijk 's avonds niet naar studeeren staat, kan dit begrijpen, al mag daaraan ook in het algemeen niet worden toegegeven.

Tot zoover het eerste onderdeel van mijn beschouwing.

Ad B. Het tweede betreft de te behandelen stof. Met eenige verbazing las ik, dat de schrijver alleen *militair* strafrecht aanhaalt als onderwerp van behandeling. Tot mijn spijt kan ik er alleen uit concludeeren dat deze meening berust op een onjuiste voorstelling van hetgeen de reserve-officier moet weten van het militaire recht, zooals dit geëischt wordt in de officieele programma's.

Alvorens hierop verder in te gaan, moet ik eerst het *doel* van de opleiding tot reserve-officier bespreken. Zie ik goed —, dan is het *doel van de opleiding, vorming van den man tot een goed troepenleider, een flink sectiecommandant*, enz. en niet opleiding tot jurist. En dan moeten die troepenleiders in den kortst mogelijken tijd worden opgeleid, dus natuurlijk voornamelijk practisch en daarnaast voor zoover noodig militair-theoretisch, waaronder ik o.a. de juridische opleiding reken; (de algemeene ontwikkeling behooren zij bij aankomst aan de school te bezitten). En dat alles moet men klaar spelen in zegge en schrijve \pm 9 maanden, gedurende welke de jongelui aan de scholen vertoeven, waarvan nog voor allerlei zaken buiten de eigenlijke opleiding, tijd af moet.

Het gevolg is, dat slechts 50 (45) minuten, één les per week op het lesrooster kan worden uitgetrokken voor het vak „militaire

wetten", dat het opleidingsprogramma vermeldt. Het is niet veel, maar gezien de omstandigheden, kan het er mee door; mogelijk wordt bij de latere vorming tot compagnies-commandant enz., als de jongelieden meer militair en ervaren zijn geworden, tijd gevonden om nog eens enkele onderwerpen in het bijzonder met hen te behandelen.

In aanmerking genomen den korten opleidingstijd stelt men zich vanzelf de vraag: wat moet den leerling met die ééne les van 50 (45) minuten per week worden bijgebracht (waarvan nog tijd afgaat voor overhooren, repetities, hetgeen bepaald noodzakelijk is, enz.). Dan luidt mijn antwoord op deze vraag, niet in de eerste plaats wat Mr. Dr. J. F. M. Eras uitsluitend noemt, militair strafrecht. Dat zou dwaasheid zijn; daar heeft de leerling als troepenleider weinig aan, evenmin als in het algemeen de reserve-tweede- of eerste-luitenant; maar hij moet wel kennen: het Reglement betreffende de Krijgstucht, den raadgever voor den militair, de „explication paternelle" van de krijgstucht, gelijk ik het genoemd zag toen het Reglement eens in de Tweede Kamer aan de orde kwam, waarin de grondbeginselen van de krijgstucht worden behandeld, waarin den militair, zoowel de hooger als de lager geplaatste op zijn plichten en rechten wordt gewezen. Misschien vindt Mr. Dr. J. F. M. Eras dit te simplistisch, maar er staat meer in dan men oogenschijnlijk zou denken. Daarbij kan de leeraar af en toe wel eens het W. v. S. ter hand nemen om op de gevolgen van een verboden handelen of van een nalaten te wijzen, of wanneer er eens een vraag gedaan wordt buiten de eigenlijke les; almede kunnen daarbij sprekende voorbeelden uit de militaire rechtspraak, vooral op tuchtrechtelijk gebied, behandeld worden.

Als tweede eisch zij den reserveofficier gesteld, grondige kennis van de Wet op de Krijgstucht; deze heeft hij noodig als militair in het algemeen, maar meer in het bijzonder nog als reserve-officier. Bij de bespreking ervan kunnen enkele bepalingen uit het W. v. M. S. behandeld worden, b.v. enkele artikelen uit den verklaringstitel, die betreffende de strafklasse voor zoover toepasselijk op de tuchtklasse en verder de bepalingen in verband met art. 59 W. K. enz.; ook is noodig een enkele bepaling uit het W. v. Sv. zelfs uit de Grondwet, enz.

Dit maakt het gewenscht, dat een jurist les geeft, maar dat wil niet zeggen, dat de leerlingen al die bepalingen moeten kennen. De kern blijve de Wet op de Krijgstucht, de tuchtwet. Voor de praktische toepassing van het tuchtrecht door den reserve-officier kan al de wetenschappelijke franje worden voorbijgegaan. Om dit te beoordeelen is weer de beroepsmilitair-jurist de meest aangewezen persoon.

Verder is noodig kennis van de Inkwartieringswet; ook deze moet de reserve-officier kennen, al weer vanwege het practische nut, hetzij bij inkwartiering hetzij omdat hij, als commandant van een troep in den marsch belemmerd wordende, weten moet, wat te doen.

Van het strafrecht behoeft de reserve-officier maar weinig te kennen, een enkele bepaling uit het W. v. M. S. en waar noodig uit het W. v. S.; en daarop is het heele betoog van Mr. Dr. J. F. M. Eras nog wel gebaseerd.

Het onlangs verschenen voorschrift: Leidraad voor het onder-richt met betrekking tot de wettelijke bepalingen betreffende de ondergeschiktheid, is een aardige aanwijzing, vooral als de docent de stof met voorbeelden uit de rechtspraak weet toe te lichten.

Misschien ware opname van enkele andere strafbepalingen uit een anderen titel van het W. v. M. S. gewenscht geweest en weg-lating van enkele aangehaalde, dit is echter een kwestie van waar-deering.

Het programma voor de opleiding tot reserve-officier behelst verder de dienstplichtwet, waarvan eigenlijk alleen de hoofdstukken VIII, IX, X en XI voor behandeling in aanmerking komen; en ten slotte het strafproces voor den krijgsraad.

Naar mijn meening behoeft hiervan de leerling en ook de reserve-luitenant slechts datgene te kennen, wat hij noodig heeft als com-mandant van een compagnie en van overeenkomstige onderdeelen, m. a. w. het aanhangig maken van een strafzaak bij den krijgsraad, welke stukken bij een verwijzing naar den krijgsraad moeten wor-den overgelegd, enkele inlichtingen omtrent het opsporingsonder-zoek, L. O. 1923 no. 383, en voor algemeene militaire ontwikkeling, als er tijd is, een overzicht van de procedure.

Mijn conclusie na het bovenstaande is, dat de beroepsofficieren-jurist, wier aantal nog voortdurend uitbreiding ondergaat, daar gebruikt moeten worden, waar zij op hun plaats zijn, zooals bij opleidingsscholen, bij den krijgsraad, als officier-commissaris, als secretaris, enz.

VRAGENBUS.

Van een belangstellend lezer ontving de Redactie onderstaand schrijven met het verzoek daaromtrent wel hare meening te mogen vernemen:

Eenigen tijd geleden werd door het H. M. G. van Ned.-Indië op grond van de artikelen 68 en 65 W.K. aan een tot straffen bevoegden meerdere opgedragen eenige getuigen onder eede te hooren in een klachtzaak.

De vraag rees daarbij, of deze getuigen den eed c.q. belofte moesten afleggen op de wijze, zooals dit voorgeschreven is in het militaire strafproces d.i. dus na het afleggen hunner verklaring, dan wel gelijk in het burgerlijke strafproces n.l. vóór het afleggen hunner verklaring.

Op grond van artikel 68 W.K. 2e lid geschiedde dit op de laatste wijze en m.i. terecht: immers in dit artikel wordt verwezen naar artikel 284 2e lid van het Wetboek van Strafvordering, waar bepaald wordt, dat de voorzitter der rechtbank den getuige, na hem eenige vragen gesteld te hebben omtrent zijn leeftijd, woonplaats en beroep, beëdigt, dat hij de geheele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

In de stukken, afgedrukt bij van der Hoeven heb ik niets kunnen vinden, wat eene verklaring geeft voor deze merkwaardige afwijking van de overigen in het militaire strafproces geldende methode van eedsaflegging. Alleen blijkt, dat het ontwerp 1897 geen voorschrift omtrent het beëdigen i.e. inhield en dit in zijn tegenwoordigen vorm door de regeering op voorstel van de commissie van voorbereiding erin is gebracht.

Ook de provisioneele instructie van het Hof geeft geen licht: het Hof immers volgt daar waar zijne instructie tekort schiet, inzake de rechtspleging de beginselen en voorschriften bij de rechtspleging voor het krijgsvolk te lande bepaald. En krachtens deze leggen de getuigen in handen van den Officier-Commissaris na de ondertekening van het hun afgenomen verhoor den eed af. R.L. 94. Evenzoo het voorschrift in de R.Z.

Was het een lapsus van de regeering, toen zij naar artikel 161 (thans 284) Sv. verwees?

*Ook naar onze meening volgt uit art. 68 W. Kr. duidelijk dat het H. M. G. in beklagzaken c.q. den eed behoort af te nemen op de wijze als dit in het Wetboek van Strafvordering voor burgerlijke strafzaken is voorgeschreven, derhalve in promissairen vorm.*¹⁾

¹⁾ Aldus handelt ook het H.M.G. te 's-Gravenhage. Zie ook W. v. h. R. no. 8042⁴.

Hierdoor is echter wel deze zeer vreemde toestand ontstaan, dat nu de eed in tuchtzaken op andere wijze wordt afgenomen dan in militaire strafzaken. Volgens de militaire rechtsplegingen immers (art. 94 R.L. art. 92 R.Z.) wordt de eed in assertorischen vorm afgenomen.

Voor deze anomalie kunnen wij de reden niet bevroeden. In het Regeeringsontwerp bepaalde art. 70 (68 der Wet) alleen: „Voor het Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, gelden de voorschriften van de artikelen 67 en 68” (thans 65 en 66). Eerst later, blijkbaar als gevolg van het mondeling overleg met de Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer, is het tweede lid aan het artikel toegevoegd. ¹⁾ Die Commissie stelde voor: „De getuigen moeten onder eede worden gehoord.” De Regeering verklaarde zich tot overneming van dit voorstel bereid, met de toevoeging der woorden „met inachtneming van de bepaling van art. 161, tweede lid, „van het Wetboek van Strafvordering”. Naar eene motiveering voor deze toevoeging zoeken wij tevergeefs. Zij is daarenboven te veroordeelen met het oog op de nu ontstane incongruentie met de militaire rechtspleging. Wanneer wij eene veronderstelling mogen wagen, zou het deze zijn, dat noch de Regeering, noch de Commissie van Voorbereiding er aan gedacht heeft dat in de militaire rechtspleging de eed op andere wijze wordt afgenomen dan in het gewone, burgerlijk strafproces. ²⁾

Het schijnt niet de bijzondere aandacht van den geachten inzender te hebben getrokken, dat in zijne mededeeling ook nog een andere vraag verscholen ligt, n.l. deze of terecht door het Indische H. M. G. aan den tot straffen bevoegden meerdere de opdracht is gegeven om de door hem te ondervragen getuigen onder eede te hooren. Een voorbeeld daarvan is ook reeds te vinden in de door ons gepubliceerde beschikking van het H. M. G. van N.I. van 14 September 1928 (M. R. T. XXIV, blz. 481). Bij de lezing van die beschikking, wekte bedoelde, daaruit blijkende opdracht aanvankelijk wel eenigszins onze verwondering. ³⁾ Nadere overweging bracht ons echter tot de meening dat de tekst der Wet (art. 68 j° art. 65) zich toch niet bepaald tegen die beëdiging verzet. Daarentegen schijnt het ons wel zeer twijfelachtig of die opdracht in 's Wetgevers bedoeling heeft gelegen, eene opdracht, waarvan de consequentie is dat zelfs een veldwachter of marechaussée getuigen zal kunnen beëdiggen. Onze twijfel wordt versterkt door het Regeeringsantwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende art. 65 Wet

¹⁾ Zie Van der Hoeven III, blz. 531.

²⁾ Door de herziening der militaire rechtsplegingen van 1912 is een nog grootere tegenstrijdigheid in het leven geroepen: indien n.l. de z.g. verkorte procedure wordt gevolgd, moet de eed óók in promissoiren vorm worden afgelegd (Art. 179 R.L., 184 R. Z. j° 284 W. v. Str.).

³⁾ Voor zoover ons bekend is het nog niet voorgekomen dat het H.M.G. te 's-Gravenhage een dergelijke opdracht heeft gegeven.

Krijgstucht. De vraag werd gedaan of het niet gewenscht ware dat de getuigen door den in art. 61 genoemden meerdere (het gold hier dus de behandeling van het beklag in eerste instantie) onder eede konden worden gehoord. Hierop antwoordde de Regeering als volgt: ¹⁾

„De bepaling, dat de getuigen, die voor het hoogste militaire rechtscollege worden gehoord, ook in tuchtzaken worden beëdigd laat zich rechtvaardigen. Tegen beëdiging van de getuigen ook in de eerste beklag-instantie zouden bezwaren bestaan, vooreerst omdat de ondervraging, behalve door den in art. 61 genoemden of, zoo dit niet mogelijk is, door een anderen tot straffen bevoegden meerdere, volgens het tweede lid van artikel 65 ook schriftelijk of van zijnentwege door een veldwachter of anderen in art. 8, nos. 1—6, Strafvordering genoemden ambtenaar kan geschieden; en ten andere, omdat men, eenmaal dien weg ingeslagen hebbende, om der wille van de consequentie er toe zou moeten komen de beëdiging der getuigen ook voor den oorspronkelijken strafoplegger en den in art. 50b genoemden meerdere te doen plaats hebben. Een zoodanige vermenigvuldiging van eedsafleggingen wordt niet raadzaam geacht.”

¹⁾ Van der Hoeven III, blz. 527.

BOEKAANKONDIGING.

Van den uitgever C. Blommendaal te 's Gravenhage ontvingen wij ter recensie een exemplaar van het werk getiteld „Van crisis tot oorlog”, Bijdrage tot de kennis van het ontstaan van den wereldoorlog, geschreven door den luitenant-generaal b.d. H. L. van Oordt.

In dit lijvig boek van 454 bladzijden vinden we een buitengewoon belangwekkende, uitvoerige uiteenzetting in de eerste plaats betreffende de vóorgeschiedenis van den wereldoorlog, terwijl daarna het grootste gedeelte van het werk gewijd is aan het *uitbreken* van dien oorlog. Na een kort overzicht van de Europeesche internationale politiek der groote mogendheden tot aan de Marokko-crisis van 1905/1906, worden de verschillende daaropvolgende crises omstandig beschreven, waarna in de tweede afdeeling, verdeeld over een achttal hoofdstukken, te beginnen met den moord te Serajewo, het schokkende tijdvak van 28 Juni—5 Augustus 1914 historisch in internationaal verband wordt voor oogen gebracht.

Men bewondert de belesenheid van den schrijver en niet minder den tijd en de moeite die hij zich heeft moeten geven, om de bronnen te vinden en de tallooze documenten te doorworstelen die in zijn arbeid verwerkt zijn.

De schrijver zegt in het Voorbericht dat hij in zijn werk de motieven zal aangeven die hem tot de conclusie hebben geleid, dat, in 1914 bij het steunen van hunne wederzijdsche bondgenooten, de aggressieve oorlogswil voorzat bij Duitschland en de defensieve bij Frankrijk, dit laatste onder voorbehoud dat mogelijk, hoewel zeer onwaarschijnlijk, nieuwe publicaties hierop een ander licht zouden kunnen doen vallen.

Wij meenen het oordeel over de waarde van dit boek aan meer bevoegden te moeten overlaten. De inhoud ligt ook niet op het terrein waarop ons Tijdschrift zich bij voorkeur beweegt, zoodat wij hier met deze korte aankondiging wel moeten volstaan.

De prijs van het werk is *f* 5.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

In Aflevering N°. 9, September 1929, van „Mavors” is het hier ondervolgend opstel opgenomen, dat wij ons veroorloven in ons tijdschrift over te nemen:

„De juridische opleiding van den toekomstigen reserve-officier.”

door Mr. Dr. J. F. M. Eras, Reserve-luitenant 6 R. I.

Wie belast is met het opleiden van aanstaande officieren heeft niet alleen een schoone, doch ook een buitengemeen zware en verantwoordelijke taak te vervullen. Van de wijze waarop hij zijn taak uitvoert, hangt immers in hooge mate de toekomstige kracht en beteekenis van het leger af. Niet ten onrechte worden daarom de meest bekwame officieren tot deze verheven positie geroepen. Doch hoe bekwaam en ervaren de officier-leeraar ook moge zijn, t.a.v. een enkel onderdeel, de juridische opleiding, torst hij, geloof ik, zoo nu en dan wel eens een wat al te zwaren last. En onder de betreffende leeraren zullen er wel geen gevonden worden, die zich zouden beklagen, wanneer zij t.a.v. dit onderdeel der opleiding door anderen werden vervangen. Men verlieze immers niet uit het oog, dat een officier een militair en geen jurist is. En nu moge hij zelf vroeger al zeer behoorlijk juridisch onderwijs hebben genoten, hij moge verder trachten zich door zoo mogelijk aanhoudende zelfstudie verder te bekwamen in het militaire straf- en tuchtrecht, dat neemt niet weg, dat voor het geven van behoorlijk juridisch onderwijs heel wat meer vereischt wordt. Juridisch onderwijs kan alleen gegeven worden door juristen en dan nog slechts door de allerbesten onder hen.

Met voorbeelden uit eigen ervaring zou ik het bovenstaande kunnen illustreeren. Zelf opgeleid door een zeer bekwaam officier, die o.a. de studies aan de Hoogere Krijgsschool met veel succes had doorloopen, heb ik nooit de idee van me kunnen afzetten, dat de betreffende leeraar zich nu en dan zeer onbehaaglijk heeft moeten gevoelen, wanneer hij geroepen was voor een auditorium van \pm 14 leerlingen, waaronder 3 juristen, onderwijs te geven in het strafrecht. Eens vroeg hij een der aanwezige juristen hem het verschil tusschen misdrijven en overtredingen te willen duidelijk maken! Een andere leeraar meende uit art. 43 van het Wetboek van Strafrecht te kunnen distilleeren, dat een mindere aan een door een meerdere onbevoegd gegeven bevel niet behoefde te gehoorzamen! Een een derde eindelijk leerde: „Als ik als commandant een rapport te behandelen krijg, straf ik den gerapporteerde steeds, want ook al zou de man het betreffende feit niet hebben begaan, zeker heeft hij ooit iets tegen de krijgstucht bedreven, waarvoor hij nog niet gestraft is geworden.”

Men denke intusschen niet, dat het mijn bedoeling is door het releveeren van bovenstaande feiten mijn afkeuring te doen blijken

over het militaire onderwijs of dat onderwijs belachelijk te maken. Ik wilde enkel wijzen op de volkomen juistheid van het Nederlandsche spreekwoord: „Schoenmaker blijf bij je leest”.

Zijn echter de betreffende leeraren al gemakkelijk van alle blaam vrij te pleiten, dat neemt toch niet weg, dat de toekomstige officieren zeer behoorlijk juridisch onderwijs moeten ontvangen. Zonder een behoorlijk juridischen ondergrond zijn orde en tucht in een leger op den langen duur niet wel te handhaven. En een leger zonder tucht heeft geen beteekenis, is zelfs geen leger meer. Rijst dus vanzelf de vraag; op welke wijze kan voor behoorlijk juridisch onderwijs aan de opleidingsscholen gezorgd worden?

Bij de beantwoording van deze vraag ga ik uit van het feit, dat er onder de tegenwoordige reserve-officieren vele juristen zijn en dat er onder die officier-juristen toch ook verschillende moeten zijn, die èn als officier èn als jurist aan hooge eischen beantwoorden. Geeft men dat toe, dan vraag ik mij af, waarom nu niet deze reserve-officieren aangezocht om aan onze opleidingsscholen onderwijs te geven in het militaire strafrecht. Men heeft er slechts zeer weinig noodig en kan dus zijn keuze op de allerbesten doen vallen. En wanneer men deze juristen bij wijze van compensatie zou vrijstellen van hun verplichting om jaarlijks een bepaald aantal dagen in werkelijken dienst te komen, dan zullen zij ook zeker allen genegen zijn het bedoelde onderwijs te geven. Wanneer zij trouwens in de garnizoensplaats zelf of in de onmiddellijke nabijheid daarvan wonen, kost hun dit ook slechts enkele uren per week. Dat men zoodoende eenige reserve-officieren zou krijgen, die zich wel bekwaamd hebben in het militaire strafrecht, doch minder ervaren zijn voor wat tactiek en velddienst betreft, is m.i. op zichzelf ook geen bezwaar. Men zou immers in oorlogstijd juist die officieren kunnen gebruiken voor de alsdan nieuw op te richten krijgswagen.

Mag ik mij vleien met de hoop, dat de hierboven ontwikkelde oplossing door de betreffende autoriteiten een enkele ernstige overweging wordt waardig gekeurd? ¹⁾

In het Weekblad van het Recht No. 12020 troffen wij twee ingezonden bijdragen aan, ook rakende de militaire rechtspraak, welke wij ons daarom veroorloven te dezer plaatse over te nemen.

MEINEED.

De ingezonden bijdragen over dit onderwerp in W. 11975 en 11985 deden bij mij de vraag rijzen, of het plegen van meineed niet dikwijls een gevolg is van het promissioire karakter van onzen eed. Bij de militaire justitie kent men den ascetischen eed d.w.z. de getuige legt zijne verklaring af, deze wordt hem voorgelezen en dan

¹⁾ Zie naar aanleiding van dit opstel de opmerkingen van den 1sten luitenant der Infanterie A. F. Steffen, hiervóór blz. 305. Red. M.R.T.

pas wordt hem gevraagd, of hij zijne verklaring, zooals die daar ligt, wenscht te beëedigen.

En hoewel de getuige voor het afleggen zijner verklaring steeds erop gewezen wordt, dat hij zijn getuigenis zal moeten beëedigen, heb ik toch verscheidene malen medegemaakt, dat een getuige, verzocht om zijne verklaring nu met een eed te bevestigen, dit weigerde en zijn geheele verklaring introk. Er is dan nog niets gebeurd, terwijl bij de promissoire eed de getuige na zijn eerste woord niet meer terug kan.¹⁾

Mr. R. J. Brunner

ER HAPERT IETS.

Naar aanleiding van het hoofdartikel onder dezen titel in W. 11985 zou ik willen vragen, of de minder prettige indruk, dien de behandeling van strafzaken ter terechtzitting in het algemeen (ik onderschrijf dit gaarne ook voor Indië) maakt, niet een uitvloeisel is van ons systeem van onderzoek in strafzaken.

Naar mijne meening heeft dit onderzoek, waarbij het zwaartepunt in de behandeling ter terechtzitting ligt, zijne groote bezwaren, die zich in meerdere of mindere mate doen gevoelen, al naar gelang van de ingewikkeldheid der te behandelen strafzaak.

Het beginsel der onmiddellijkheid — dat de militaire rechtspraak b.v. niet kent — is m. i. goed ten aanzien van de psychologische zijde van een zaak, de feiten kunnen gerust vastgelegd worden bij den Rechter-commissaris, vooral nu de verdachte zich daar kan laten bijstaan door een raadsman. Men krijgt dan eenigszins de door Mr. Leendertz in N. J. B. 1928, p. 625 voorgestane kamers van straffoemeting, echter zonder de door de redactie van het Weekblad gesignaleerde gebreken. Immers waar het zwaartepunt van het onderzoek niet meer ligt op de openbare terechtzitting, heeft de rechter meer tijd voor den psychologischen kant van de zaak en de daarmede onmiddellijk verband houdende straf of maatregel.

In het onderzoek door den rechter-commissaris, zooals dat thans is geregeld, voel ik altijd een halfslachtigen toestand. In dat opzicht verdient de wijze van onderzoek bij de militaire justitie m. i. de voorkeur: daar worden alle getuigen door den officier-commissaris onder eede gehoord en de aldus afgelegde verklaringen den verdachte voorgehouden. Op de terechtzitting verschijnen de getuigen meestal niet, tenzij de krijgsraad hunne verschijning wel noodig oordeelt.

Bij dit systeem van onderzoek kan men nooit aan die verrassingen blootstaan, welke een instructie buiten eede kan opleveren. Wel heeft men natuurlijk ook hier onbeëdigde verklaringen bij het

¹⁾ Deze laatste bewering is minder juist. Algemeen wordt aangenomen dat meened niet aanwezig is, indien de getuige op zijne onware verklaring terugkomt vóór de sluiting van het onderzoek ter terechtzitting. Zie de aantekening van Blok en Besier op art. 293 W. v. Sv.

opsporingsonderzoek, maar het aantal is dan tot een (noodzakelijk) minimum beperkt.

De onzekerheid, die een verhoor niet onder eede — zoolang men den eed ten minste nog als de waarborg bij uitnemendheid blijft beschouwen — steeds laat, is mij duidelijk gedemonstreerd door de regeling van het beklag over opgelegde krijgstuuchtelijke straffen in de militaire wetgeving.

Wenscht een krijgstuuchtelijk gestrafte zich te beklagen over eene hem opgelegde straf of over qualificatie gegeven aan zijne overtreding, dan kan hij zich in de eerste instantie wenden tot de boven den strafoplegger gestelde autoriteit. Bij diens onderzoek worden getuigen niet onder eede gehoord.

Neemt de klager geen genoegen met zijne beslissing, dan kan hij in beroep komen bij het Hoog Militair Gerechtshof, dat de getuigen wél onder eede hoort. Het gevolg hiervan is, dat men theoretisch gesproken nooit ook maar eenigszins kan vermoeden, wat de uitspraak van het Hof zal zijn. De vraag blijft immers steeds: zullen de getuigen hunne oorspronkelijke verklaringen ook beëedigen?

Het tijdsverloop tusschen de eerste en de tweede instantie doet hieraan natuurlijk ook geen goed.

Mutatis mutandis is dezelfde toestand aanwezig bij de burgerlijke strafrechtspraak: daar een gerechtelijk vooronderzoek buiten eede en een onderzoek ter terechtzitting met verhoor van getuigen onder eede.

Het zou m. i. aanbeveling verdienen deze tweeërlei soort verklaringen te coupeeren door de getuigen al dadelijk voor den rechter-commissaris onder eede te hooren. Men zou dan voor de behandeling ter terechtzitting een dergelijken rechtsgang kunnen construeeren, als thans in den tweeden titel van het derde boek van het Wetboek van Strafvordering voor het Hof is voorgeschreven. Het principe, neergelegd in art. 422 zou hier ook een ideale hinderpaal voor het recht doen op stukken vormen.

Dat deze oplossing ook de doelmatigheid voor zich heeft, zou ik met het navolgende willen aantoonen: terwijl thans de openbare behandeling eener zaak geschorst moet worden, omdat een getuige (die dikwijls door den R.-C. reeds gehoord werd) niet verschenen is, heeft men bij beëdiging door den R.-C. slechts eenmaal het risico van niet verschijnen en kan de behandeling ter terechtzitting steeds voortgang vinden. Voorts zou ik de vraag willen stellen, of het uit een psychologisch oogpunt niet beter is het aantal verhooren van eenzelfde getuige tot een minimum te beperken. Doet m.a.w. het (voor den getuige) tot vervelens toe stellen van dezelfde vragen geen schade aan zijne verklaring? Bovendien geloof ik dat de eenige waarborg voor eene juiste verklaring (de eed) slechts dan goed kan werken, zoo de getuige zoo spoedig mogelijk na het voorval beëdigd wordt.

Mr. R. J. BRUNNER.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 18 December 1923. ¹⁾

President: Dr. H. W. van Sandick.

Leden: Vice-Admiraal C. J. G. de Booij, Luitenants-Generaal J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht N. J. J. van Rijn van Alkemade en Dr. W. Boekhoudt.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Yssel.

Raadsman: Dr. J. Winkel Jr.

Met toepassing van de overgangsbepalingen van Titel IX Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht wordt krachtens het oude Crimineel Wetboek door den Nederlandschen militairen rechter wegens desertie veroordeeld een soldaat, destijds van het Nederlandsch-Indisch leger, die in Augustus 1920 zijn garnizoen Bandoeng zonder verlof had verlaten en op 27 Augustus 1923 te Rotterdam werd aangehouden.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof tusschen den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambts-halve, bij 's Hof's beschikking van 2 November 1923 gemachtigd hooger beroep te doen instellen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 16 October 1923 gewezen in de zaak tegen S., oud 24 jaar, geboren te Delfzijl, eertijds soldaat bij het Nederlandsch-Oost-Indische Leger, op 8 September 1923 van zijne koloniale verbintenis ontheven, thans gewoon dienstplichtig-soldaat bij het 11e Regiment Infanterie, aanvankelijk gedetineerd te Utrecht, doch ingevolge 's Hof's beschikking van 16 November 1923 op dien dag uit zijn arrest ontslagen, mitsdien gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 21 November 1923 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden S., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft den duur der aan den gedaagde opgelegde gevangenisstraf, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove zal worden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met instandhouding van het be-

¹⁾ Zie de hierna opgenomen Sententie van 24 September 1929.

roepen vonnis voor al het overige, óók wat betreft den aftrek van het voorarrest van 27 tot 29 Augustus 1923 en van 19 September tot 16 November 1923, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre, en genoemden S., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat gedaagde zich wil gedragen naar het oordeel van het Hof, onder opmerking, dat naar het inzien van gedaagde's raadsman het misdrijf voldoende is geboet met eene gevangenisstraf voor den tijd, door gedaagde in voorarrest doorgebracht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij zijn korps, destijds in garnizoen te Bandoeng, althans elders in Nederlandsch-Oost-Indië, omstreeks 16 Augustus 1920 zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd ongeoorloofd en onafgebroken van zijn korps afwezig is gebleven, totdat hij zich op 27 Augustus 1923 te Rotterdam vrijwillig heeft aangemeld, althans toen aldaar is aangehouden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 16 October 1923 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde ten laste gelegde — met den verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagde's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „eerste desertie in tijd van vrede door een soldaat, door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht van 27 tot 29 Augustus 1923 en van 19 September 1923 af;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, terwijl de qualificatie op de wet is gegrond en derhalve het vonnis in zooverre moet worden bevestigd;

Overwegende dat echter eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, waartoe gedaagde bij het vonnis is veroordeeld, te

licht is, alle omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd, in aanmerking genomen, en het feit met eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden behoort te worden geboet, en dus het vonnis, wat de opgelegde straf betreft, behoort te worden te niet gedaan;

Gezien de wetsartikelen in het vonnis genoemd; ¹⁾

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 16 October 1923 ten laste van gedaagde gevezen, voor zooverre de daarbij aan gedaagde opgelegde straf betreft;

Veroordeelt gedaagde, ter zake als in het vonnis aangegeven, tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht van 27 tot 29 Augustus 1923 en van 19 September 1923 af, met dien verstande dat dit voorarrest heeft geloopt tot 16 November 1923;

Ontzegt allen anderen eisch.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 September 1929. ²⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd. Advocaat-fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Jhr. Dr. H. de Ranitz.

Een soldaat van het Nederlandsch-Indische leger heeft omstreeks Januari 1929 te Salatiga zijn korps zonder verlof verlaten, is sinds dien tijd ongeoorloofd afwezig gebleven, totdat hij zich op 3 Juni 1929 te Nijmegen vrijwillig heeft aangemeld.

¹⁾ In het vonnis zijn aangehaald de artikelen 134, 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (Stbl. no. 35), de artikelen 10, 19 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. no. 64), 27, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 76, 93, 94, 100, 101, 102, 106, 110, 111 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 63 lo. van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Red. M.R.T.

²⁾ Zie ook de hiervóór opgenomen Sententie van 18 December 1923.

Red. M.R.T.

Deze soldaat bevindt zich niet in een der omstandigheden genoemd in art. 63, 1°. W. v. M. S., zoodat, in verband met het bepaalde in art. 114 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, de Nederlandsche militaire rechter onbevoegd is om van dit strafbaar feit kennis te nemen.

De „krijgsmacht”, genoemd in artt. 60 en 61 W. v. M. S., is de Nederlandsche krijgsmacht.

Aangenomen dat de ten laste gelegde afwezigheid een voortdurend delict is, ook dan is dat delict niet buiten Ned.-Indië gepleegd, omdat het in elk geval (art. 98, 2°. W. v. M. S.) voltooid was op den 31sten dag nadat beklagde zijn korps had verlaten en hij nog tot 17 April 1929 in Ned.-Indië is gebleven.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 19en Augustus 1929 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde gegeven, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen C., oud 22 jaar, geboren te Abcoude-Baambrugge, destijds soldaat van het Nederlandsch-Oost-Indische leger, thans uit den militairen dienst ontslagen, wonende te Amsterdam, gerequireerde in persoon, en van C., voornoemd, appellant van gemeld vonnis tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appel;

Gezien de oproeping vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gegeven;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en den militairen rechter in Nederland niet bevoegd zal verklaren in deze;

Overwegende dat, waar aan beklagde, destijds soldaat van het Nederlandsch-Indische leger, is ten laste gelgd, dat hij zijn korps te Salatiga (Nederlandsch-Oost-Indië), althans in Nederlandsch-Oost-Indië, omstreeks het einde der maand Januari 1929 zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd van dat korps afwezig is gebleven, totdat hij zich op 3 Juni 1929 te Nijmegen vrijwillig heeft aangemeld, — allereerst de vraag beantwoording eischt of de Krijgsraad terecht zich bevoegd heeft geoordeeld, van dit strafbaar feit kennis te nemen;

Overwegende daaromtrent:

dat ingevolge artikel 76 van de Wet van 5 Juli 1921 (Staatsblad no. 841) tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht, de militaire rechter hier te lande kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door militairen, terwijl blijkens artikel 114 van genoemde wet deze uitdrukking „militairen” dezelfde beteekenis heeft als aan die uitdrukking toekomt in het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat ingevolge de artikelen 60 en 61 van dat Wetboek onder militairen worden verstaan de daar genoemde categorieën van personen, behorende tot de krijgsmacht, dat is de Nederlandsche krijgsmacht, terwijl dan ingevolge artikel 63 onder militairen mede worden begrepen o.a. zij die bestemd zijn voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht, benevens zij die behooren tot die krijgsmacht, zolang zij zich buiten Nederlandsch-Indië of aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig bevinden;

dat uit een en ander volgt, dat iemand, behorende tot het Nederlandsch-Indische leger, slechts dan voor den militairen rechter hier te lande ter zake van een strafbaar feit kan worden terechtgesteld, wanneer zoo iemand dit strafbaar feit begaat terwijl hij zich bevindt in de omstandigheden, in artikel 63 vermeld;

dat dit echter met dezen beklaagde met betrekking tot het hem ten laste gelegde feit niet het geval was;

dat immers, al aangenomen, dat eene ongeoorloofde afwezigheid als aan beklaagde is ten laste gelegd, is een voortdurend delict, ook dan dit delict door hem niet buiten Nederlandsch-Indië is gepleegd, omdat het naar de omschrijving in artikel 98 aanhef en onder 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht in elk geval was voltooid op den 31sten dag nadat beklaagde zijn korps verlaten had en hij, zooals blijkt uit zijne verklaring voor den Officier-Commissaris afgelegd, nog tot 17 April 1929 in Nederlandsch-Indië is gebleven;

dat dus de Krijgsraad ten onrechte zich bevoegd heeft geoordeeld van de zaak kennis te nemen, en zijn vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 224 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Krijgsraad, waarvan hooger beroep;

Verstaat, dat de Nederlandsche militaire rechter onbevoegd is om kennis te nemen van het strafbaar feit, aan beklaagde ten laste gelegd.

Deze beslissing zal vrij ernstige praktische gevolgen veroorzaken. Moet deze reeds uit den militairen dienst ontslagen, dus gewezen Indische militair nu naar Nederlandsch-Indië worden teruggezonden of zal men hem ter vermijding van de hooge daaraan verbonden kosten maar verder ongemoeid, zijn misdrijf dus ongestraft laten?

In beide gevallen is een weinig bevreemdende toestand aan het licht getreden.

Onder de werking van het oude Crimineel Wetboek nam de rechtspraak aan dat de in Nederland zijnde militairen van het Indische leger wegens een buiten Indië gepleegd strafbaar feit onderworpen waren aan het Nederlandsche militaire recht, toegepast door den Nederlandsche militairen rechter. Wel verdedigde Pols ¹⁾— niet zonder goede redenen — nog eene tegenovergestelde meening, maar de jurisprudentie heeft zich ook toen reeds, in afwijking van de zienswijze van den advocaat-fiscaal, daarbij niet aangesloten. Wij willen de redeneering door welke het H. M. G. destijds tot zijne beslissing is gekomen, en die ook ons van twijfelachtige juistheid toeschijnt, als thans van geen praktische beteekenis meer, hier nu niet weder aan eene bespreking onderwerpen, doch alleen die vaste jurisprudentie c o n s t a t e e r e n, waarin dan nu, onder de werking van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht, eenige wijziging is gekomen, met name ten aanzien van het misdrijf van desertie, juist het misdrijf dat in dit verband practisch de meeste beteekenis heeft.

Dwingt genoemd Wetboek, met name dus art. 63, 1°, nu tot de gegeven uitspraak, eene beslissing met de eischen der praktijk weinig in overeenstemming? Oppervlakkig geoordeeld motiveert het Hof logisch dat een militair van het Indisch leger, in Indië delinqueerende, niet is een „militair” in den zin van het W. v. M. S. en derhalve — ingevolge art. 114 j° art. 76 Invoeringswet Militair Straffen Tucht recht — ook niet aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter onderworpen. Dat onder het woord „krijgsmacht” voorkomende in de artt. 60 en 61, alleen moet worden verstaan de Nederlandsche krijgsmacht, gelijk het Hof als van zelf sprekend overweegt, lijkt ook ons moeilijk voor betwisting vatbaar. Wij releveeren dit punt hier dan ook alleen maar, omdat het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië van eene andere opvatting heeft blijk gegeven in zijne Sententie van 28 October 1927 (M. R. T. XXIII, blz. 538) waarin wordt overwogen: „dat, waar het grondgebied van Nederlandsch-Indië ingevolge artikel 1 der Grondwet deel uitmaakt van het Koninkrijk der Nederlanden, het Nederlandsch-Indische leger uiteraard behoort tot de „krijgsmacht”, zooals dat woord gebezigd is in de militaire Strafwet, en zij, die behooren tot de krijgsmacht in de koloniën — in casu tot het Nederlandsch-Indische leger — alzoo reeds ingevolge artikel 60 (c.q. artikel 61) van hooger genoemd wetboek „militair” zijn in den zin van het wetboek”, eene

¹⁾ Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, uitgave 1876, blz. 69-70. Men vergelijkte verder Collette en Van Dijk „Militaire rechtspleging” blz. 57 en 59. A. V. L. Barré „Het militair strafrecht in Nederlandsch Indië, 1e gedeelte blz. 14-15. — Red. M.R.T. IV, blz. 325, Sententie 22 Maart 1878, M.R.T. IV, blz. 370, Sententie 7 Sept. 1880, M.R.T. IV, blz. 378. Vonnis Krijgsraad Arnhem 16 November 1907, M.R.T. IV, blz. 384, Beschikking Krijgsraad 's Hertogenbosch 24 November 1922, M.R.T. XVIII, blz. 518, met aanteekening der Redactie, Vonnis krijgsraad 's Hertogenbosch 9 Maart 1923 M.R.T. XVIII, blz. 636, ten slotte de hiervóór opgenomen Sententie van 18 December 1923.

overweging door de Redactie reeds met overtuiging bestreden op blz. 507 van Deel XXIII van dit Tijdschrift.

Wij zeiden zoo even dat oppervlakkig geoordeeld, 's Hof's opvatting logisch is geargumenteed. Daarbij is uitgegaan van het in het algemeen zeker juiste rechtsbeginsel dat de rechterlijke bevoegdheid beoordeeld moet worden naar het oogenblik waarop het delict is gepleegd. Intusschen meenen wij dat de woorden van art. 63 1° W. v. M. S. ook ruimte laten voor eene andere uitlegging, zelfs meer met die bewoordingen in overeenstemming, namelijk deze, dat niet beslissend is het oogenblik van het begaan van het misdrijf, maar dat waarop het feit wordt ontdekt en vervolgd. Neemt men dit aan, dan was in het hier besproken geval ook de Nederlandsche militaire rechter bevoegd. Ter bevestiging van deze opvatting mogen wij nog verwijzen naar art. 8 van het Crim. Wetboek K. t. L. en art. 5 Crim. Wetb. K. t. W. welke redactie overeenkomst heeft met die van ons artikel 63, 1°. En nu werd onder de werking van die thans vervallen bepalingen algemeen, zoowel door de schrijvers als door de jurisprudentie, aangenomen dat het tijdstip der ontdekking en vervolging maatgevend was.¹⁾

Er is intusschen i. c. nog een tweede reden op grond waarvan eene onbevoegdverklaring in dit geval niet noodig zou zijn geweest.

Het Hof wil aannemen dat de ten laste gelegde ongeoorloofde afwezigheid een voortdurend delict is, maar ook dan — lezen wij in de sententie — is het delict niet buiten Nederlandsch-Indië gepleegd, omdat het in elk geval voltooid was op den 31en dag nadat beklaagde zijn korps verlaten had, op welken dag hij nog in Ned.-Indië verbleef.

Naar het ons toeschijnt is door deze motiveering het karakter van een voortdurend delict min of meer miskend. Zeker, het delict was reeds in Indië voltooid, maar bleef desniettemin voortduren, ook na den 30en dag. Ook toen de man Indië verlaten had, bleef hij verkeerden in den toestand van ongeoorloofde afwezigheid totdat hij zich te Nijmegen weder aanmeldde. In dien zin was vroeger ook steeds de opvatting van het H. M. G. Men zie o. a.: de geaprobeerde beschikking van den krijgsraad te Arnhem van 30 Augustus 1919 (M. R. T. XV blb. 395) o. a. overwegende dat eene desertie geacht moet worden gepleegd te zijn „zoowel ter plaatse waar hij (de beklagde) gedurende zijne afwezigheid heeft verbleven, als ter plaatse waarvan hij afwezig is gebleven;” de geaprobeerde beschikking van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch van 24 November 1922 (M. R. T. XVIII, blz. 519) waarin eveneens wordt overwogen, dat de desertie van een beklagde die zijn Indisch garnizoen zonder verlof had verlaten en ten slotte te Geldrop was gearresteerd, „zij

¹⁾ Men zie Pols, blz. 100, Barré blz. 38, Collette en Van Dijk, blz. 66, Blok, De militaire wetten voor het Krijgsvolk te water, blz. 19.

moge dan in Nederlandsch-Oost-Indië zijn aangevangen, mede in het rechtsgebied van den krijgsraad is gepleegd.”¹⁾

Hij die op 1 Januari te Amsterdam verboden waar voorhanden heeft, heeft op dien dag aldaar zijn misdrijf (artt. 209, 214, 240 e.a. W. v. S.) voltooid, maar niettemin blijft hij het feit plegen zolang hij zich niet van het verbodene heeft ontdaan. Begeeft hij zich vervolgens daarmee naar Maastricht dan heeft hij ook daar het misdrijf gepleegd.

De M. v. T. op art. 63, 1° verklaarde dat door de nieuwe bepaling aan de bestaande onzekerheid een einde zou worden gemaakt. Dit doel schijnt toch niet te zijn bereikt. Misschien wil het H. M. G. met een open oog voor de eischen der praktijk, bij voorkomende gelegenheid, aan onze opmerkingen eenige aandacht schenken.

Red. M. R. T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 11 Juni 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Eene onkrijgstuchtelijke houding aangenomen tegenover een meerdere, door niet tijdig en slordig den militairen groot te brengen. Bovendien door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt.

Niettegenstaande klagers ontkentenis is er geen reden om de onder eede afgelegde, tot in bijzonderheden afdalende verklaring van den meerdere in twijfel te trekken.

Beklag ongegrond verklaard. De strafreden, hoewel in wezen juist, behoeft echter wijziging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 5 April 1929, van den kanonnier der 2de klasse C., dienende bij de 1e Schoolbatterij van het Korps Rijdende Artillerie, in garnizoen te Arnhem, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van dat korps ingediend over de hem op 28 Maart 1929 door zijn Batterij-Comman-

¹⁾ Men vergelijk ook het arrest van den H. R. van 7 Mei 1923, W. 11082.

dant, den kapitein B., opgelegde straf van veertien dagen streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zich zeer ongepast en nonchalant in het openbaar gedragen „tegenover een kapitein der Veld-Artillerie, door niet tijdig en zeer „slordig met open overjas den militairen groet te brengen, eene hou- „ding aangenomen, die een zeer onaangename indruk maakte, toen „genoemde kapitein hem hierover onderhield, en door onwaarheid „spreken tegenover den batterij-commandant het onderzoek noodeloos „verlengd en zeer bemoeilijkt”,

bij welke beslissing, — op 4 April 1929 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gekomen, het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den kapitein J. H. C. Smeltzer, dienende bij het 8e Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Ede;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 16 Maart 1929, te \pm 9.20 ure n.m., de kapitein Smeltzer, dienende bij het 8e Regiment Veld-Artillerie, zich bevond in een tramrijtuig van lijn 1 te Arnhem, komende uit de richting Velp;

dat op het Velperplein aldaar een soldaat in dat tramrijtuig stapte, langs dien zich daarin bevindenden kapitein liep, hem daar bij aanziende, ging zitten, en eerst toen, en vrij kort, den militairen groet aan dien meerdere bracht;

dat die soldaat, die behoorde tot het korps Rijdende Artillerie, gekleed was in een overjas, welke hij geheel open droeg;

dat de kapitein Smeltzer daarop dien soldaat heeft gevraagd naar zijn naam en naar het onderdeel, waartoe hij behoorde;

dat die soldaat toen heeft opgegeven C. te heeten en te behoren tot de 1ste Schoolbatterij van het Korps Rijdende Artillerie;

dat bedoelde soldaat in zijn nek een puist had, waarover heen een witte pleister was geplakt;

dat op 27 Maart d.a.v., te 5 ure n.m., alle manschappen van het korps Rijdende Artillerie op de binnenplaats van de kazerne van dit korps zijn aangetreden;

dat de kapitein Smeltzer toen uit al die manschappen klager onmiddellijk heeft herkend als dengeen, dien hij in den avond van 16 Maart 1929 in vorengenoemd tramrijtuig heeft aangesproken;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij zich in den avond van 16 Maart 1929 op voormeld tijdstip niet in een tramrijtuig van lijn 1 te Arnhem heeft bevonden, maar zich toen heeft opgehouden bij kennissen te Velp;

dat hij nooit een overjas draagt;

dat hij wel eens een puist in den nek heeft gehad, o.m. kort vóór

27 Maart 1929, toen de manschappen van het korps Rijdende Artillerie ter confrontatie met den kapitein Smeltzer op de binnenplaats van voornoemde kazerne stonden opgesteld;

Overwegende dat de kapitein Smeltzer als getuige onder eede heeft verklaard:

dat de man in de tram onmiddellijk en zonder aarzelen opgaf te heeten C. en te behooren tot de 1ste Schoolbatterij van het korps Rijdende Artillerie;

dat het hem, getuige, dadelijk opviel, dat deze C. een puist in den nek had, waarover een witte pleister was geplakt;

dat bovendien deze C. een sterke gelijkenis vertoonde met een opperwachtmeester, dien hij, getuige, vroeger heeft gekend;

dat hij, toen de manschappen van het korps Rijdende Artillerie op 27 Maart 1929 ter confrontatie stonden opgesteld, onmiddellijk klager heeft aangewezen als den man, dien hij, getuige, in de tram had ontmoet;

dat klager toen nog de sporen van een puist in den nek had;

dat hij, getuige, ook thans ter terechtzitting klager positief herkent als dengeen, dien hij in den avond van 16 Maart 1929 in de tram heeft aangesproken;

Overwegende dat het Hof, niettegenstaande klager's ontkenning, geen reden heeft de onder eede afgelegde, tot in bijzonderheden afdalende verklaring van den kapitein Smeltzer in twijfel te trekken;

Overwegende dat het Hof uit deze onder eede afgelegde verklaring, alsmede uit de omstandigheden, dat klager de eenige was van alle manschappen van het korps Rijdende Artillerie, die op den dag der confrontatie sporen van een steenpuist in den nek vertoonde, de overtuiging heeft bekomen, dat klager inderdaad de man is die op 16 Maart 1929, te ongeveer 9.20 ure, in de tram te Arnhem door den kapitein Smeltzer is aangesproken en die tegenover dezen kapitein eene zeer onkrijgstuchtelijke houding heeft aangenomen;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is;

dat echter de strafreden, hoewel in wezen juist, wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat, dat de strafreden zal luiden:

„Eene onkrijgstuchtelijke houding aangenomen tegenover een „kapitein der Veld-Artillerie, door niet tijdig en slordig den militairen groet te brengen.

„Bovendien door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt.”;

Gelast, dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Com-

mandant van het korps Rijdende Artillerie, één aan den Advocaat-Fiskaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 24 September 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiskaal: Dr. B. R. Roijer.

Na indiening van het beklag heeft de strafoplegger aan de omschrijving der strafreden toegevoegd de woorden: „onder verzachtende omstandigheden”.

Daartoe was de strafoplegger niet bevoegd en hij kon de bevoegdheid niet — zooals hij meende — ontleenen aan art. 50 W.Kr., omdat het duidelijk is dat de daar bedoelde bevoegdheid slechts kan gelden voor het geval en zoolang niet bij de daarvoor bij de wet aangewezen hoogere autoriteit beklag is ingediend, als wanneer de bevoegdheid om alsnog straf en/of strafreden te wijzigen op die hoogere autoriteit is overgegaan.

De hoogere autoriteit had nu de aanvulling der strafreden moeten vernietigen en over de oorspronkelijke omschrijving hare beslissing moeten geven. Nu zij dit niet heeft gedaan, vernietigt het H. M. G. hare beslissing en vernietigt het verder de toevoeging van de woorden „onder verzachtende omstandigheden” aan de oorspronkelijke strafreden.

Het Hof verstaat verder dat de hoogere autoriteit nu alsnog hare beslissing zal hebben te geven over de straf en de oorspronkelijke omschrijving van de strafreden, waarna klager eventueel dan nog de eindbeslissing van het H. M. G. zal kunnen inroepen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 Juli 1929, 1) van den gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair M., dienende bij de 1e Schoolcompagnie van het 12e Regiment Infanterie, in garnizoen te Groningen, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de op 19 Juli 1929 door den Commandant der IIIde Infanterie-Brigade genomen beslissing op het door klager bij deze autoriteit ingediend beklag over de hem op 15 Juli 1929 door

1) Vergelijk hiervoor blz. 303. Red. M.R.T.

zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel H., opgelegde straf van vier dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zijn verplichtingen als wachtcommandant niet nagekomen”, aan welke omschrijving de strafoplegger na indiening van het beklag heeft toegevoegd de woorden: „onder verzachtende omstandigheden”,

en bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en van de omschrijving der strafreden, zooals deze na voormelde toevoeging is komen te luiden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken en bij de behandeling van de zaak is gebleken:

dat de strafoplegger, Luitenant-Kolonel H., klager op 15 Juli heeft gestraft met vier dagen licht arrest en als strafreden: „Zijn verplichtingen als wachtcommandant niet nagekomen”;

dat, nadat klager op 17 Juli 1929 zijn beklag over de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden had gedaan bij den in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht bedoelden, tot straffen bevoegden meerdere, strafoplegger, Luitenant-Kolonel H., klager op 18 Juli d.a.v. heeft gehoord en naar aanleiding van dit verhoor aan de omschrijving der strafreden alsnog heeft toegevoegd: „onder verzachtende omstandigheden”;

dat daarna, op 19 Juli, de Commandant van de IIIe Infanterie-Brigade, zijnde de in artikel 61 bedoelde meerdere, heeft beslist, dat het beklag over straf en omschrijving der strafreden ongegrond was;

dat moet worden aangenomen, dat deze beslissing heeft betroffen de straf en de omschrijving der strafreden, zooals deze laatste door den oorspronkelijken strafoplegger op 18 Juli was aangevuld;

dat echter het beklag was ingediend op 17 Juli en dus betrof de straf en de omschrijving der strafreden, zooals deze laatste toen nog luidde;

dat de oorspronkelijke strafoplegger, nadat over de straf en de omschrijving der strafreden beklag was ingediend bij den in artikel 61 bedoelden meerdere, onbevoegd was in de straf en de omschrijving der strafreden nog wijziging te brengen en hij zijne bevoegdheid daartoe niet kon ontleenen, zooals hij meende, aan de bepaling van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht, omdat het duidelijk is, dat de daarbedoelde bevoegdheid slechts kan gelden voor het geval en zolang niet bij de daarvoor bij de wet aangegeven hoogere autoriteit beklag is ingediend, als wanneer de bevoegdheid om alsnog de straf en/of de omschrijving der strafreden te wijzigen op die hoogere autoriteit is overgegaan;

dat daarom de Brigade-Commandant in elk geval de omschrijving der strafreden, voor zoover zij door den oorspronkelijken strafoplegger onbevoegdlijk was aangevuld, had moeten vernietigen en vervolgens over de straf en de oorspronkelijke omschrijving der strafreden, waarover het beklag liep, zijne beslissing had moeten geven ;

dat, nu hij dit niet gedaan heeft, zijne beslissing niet kan worden gehandhaafd ;

Vernietigt die beslissing ;

Vernietigt ook de omschrijving der strafreden, voor zooverre betreft de woorden: „onder verzachtende omstandigheden” ;

Verstaat, dat de Brigade-Commandant overeenkomstig het in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht bepaalde alsnog zijne beslissing zal hebben te geven over de straf en de omschrijving van de aan klager oorspronkelijk opgelegde strafreden, waarna dan klager eventueel binnen den in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht genoemden termijn de eindbeslissing van het Hof zal kunnen inroepen :

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van de IIIde Infanterie-Brigade en één aan den Advocaat-Fisikaal.

Beschikking van den Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië van 7 Mei 1929, No. 268. ¹⁾

*Het in eene vergadering van den Bond van Marine-onderofficieren
zijn chef d'equipage die mede aanwezig was, mondeling beleedigen.
Beklag ongegrond verklaard.*

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT VAN HET ESKADER IN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring gedagteekend 28 Februari 1929, van den aan boord Hr. Ms. „Evertsen” dienenden sergeant-machinist X., stamboeknummer, waarin deze den wensch te kennen geeft om zijn beklag te doen over de hem op den 25sten Februari 1929 door zijnen commandant, den luitenant ter zee der 1e klasse S. opgelegde straf van:

„acht dagen verzwaard arrest met waarneming van dienst” wegens:

„In eene vergadering van den Bond van Marine-onderofficieren zijn chef d'equipage, die mede aanwezig was, mondeling beleedigd.”

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder

¹⁾ Zie ook hierna opgenomen beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië van 9 Augustus 1929. Red. M.R.T.

eene mededeeling van den strafoplegger, dat hij bij het onderzoek niet verlangt gehoord te worden;

Gehoord den klager;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat op den 25sten Januari 1929 's avonds in het logegebouw „de Vriendschap” te Soerabaja eene vergadering werd gehouden door den Bond van Marine-onderofficieren waar o.m. aanwezig waren klager en de chef d'equipage van Hr. Ms. „Evertsen”, de torpedist-majoor G., stamboeknummer;

dat de voorzitter van die vergadering bij de rondvraag mededeelde dat vier onderofficieren van éézelfden bodem als lid van den Bond hadden bedankt en het bestuur zich naar aanleiding daarvan naar Hr. Ms. „Evertsen” had begeven om de redenen daarvan te vernemen;

dat op een gegeven oogenblik klager (één der vier onderofficieren) het woord heeft gevraagd en de redenen heeft uiteengezet, waarom hij als lid van genoemden bond bedankte;

dat hij daarbij gewezen heeft op de — volgens hem — minder goede verstandhouding tusschen het deks- en machinekamerpersoneel;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard, ieder zooals achter zijn naam is aangegeven:

1e. de torpedist-majoor G. stamboeknummer, chef d'equipage aan boord Hr. Ms. „Evertsen”:

dat klager den 25sten Januari 1929 's avonds in eene vergadering van den Bond van Marine-onderofficieren eene uiteenzetting gaf omtrent de toestanden en den geest aan boord en daarbij hem beleedigde door hem een verrader te noemen;

dat de konstabel-majoor B. stamboeknummer, die naast hem zat, interrumppeerde, dat zoo iets op de vergadering niet thuis behoorde, waarop het bestuur besloot deze passus niet in de notulen op te nemen;

2e. de konstabel-majoor B. stamboeknummer, dienende aan boord Hr. Ms. „Evertsen”:

dat hij klager op de bewuste vergadering heeft hooren spreken over den „chef d'equipage bij ons aan boord” en hem het woord „verrader” dan wel „verraders” heeft hooren bezigen, in verband waarmede hij den voorzitter gevraagd heeft, in hoeverre het getolereerd was, dat op eene vergadering over persoonlijke aangelegenheden werd gesproken; dat de voorzitter vervolgens tegen den secretaris zeide: „dan nemen we dit niet op in de notulen”;

3e. de torpedist-majoor Z. stamboeknummer, dienende aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter”:

dat op de meergenoemde vergadering de voorzitter bij de rondvraag mededeelde vernomen te hebben, dat de geest onder de onderofficieren van een bepaald schip niet zoo was als het eigenlijk behoorde en eenige onderofficieren van dien bodem in verband

daarmede hadden bedankt als lid; dat klager het woord kreeg en de redenen uiteenzette, waarom die onderofficieren als lid van den bond bedankten; dat hij daarbij een quaestie aanhaalde die z.i. door den chef d'equipage in onderling overleg had behooren opgelost te worden; dat echter de chef d'equipage in plaats daarvan er als een verrader mee naar achteruit was gegaan; dat klager in den loop van zijn betoog meermalen de uitdrukking gebezigd heeft „bij ons aan boord”;

4e. de machinist-majoor S. stamboeknummer, dienende aan boord Mr. Ms. „K. III”:

dat klager onder aanhaling van eenige voorbeelden op meerge- noemde vergadering heeft gezegd, dat de geest tusschen de onder- officieren in het algemeen niet goed was en dientengevolge de kans groot was, dat verscheidene machinisten over zouden gaan naar den technischen bond; dat hij, getuige, over deze opvatting een weinig gebelgd was en daarop zeide „als je dan bij het eene verraderszootje weggaat, kom je toch waarschijnlijk weer bij het andere terecht”; dat hij begrepen heeft, dat klager het had over voorvallen bij hem — klager — aan boord; dat klager het woord „verrader” niet heeft gebezigd, maar zich wel in dien geest heeft uitgelaten;

Overwegende dat de secretaris van den bond van Marine-onder- officieren, de schipper H. stamboeknummer, wel is waar nog de notulen van de bewuste vergadering in het geding heeft ge- bracht, volgens welke door klager het woord „verrader” in het geheel niet zou zijn gebezigd, en daarenboven zoowel die secretaris als de voorzitter van meerge- noemden bond, de sergeant-vliegtuig- maker O. stamboeknummer hebben verklaard, dat zij zeker weten, dat klager het woord verrader niet heeft gebruikt, doch dat aan deze notulen en getuigenissen weinig waarde gehecht kan worden, gezien de omstandigheid, dat deze notulen door voren- genoemde bestuursleden eerst na het indienen van het beklag werden overgelegd en niet bij het onderzoek van de door den straf- oplegger benoemde commissie van voorloopig onderzoek, terwijl bovendien door den torpedist-majoor G. verklaard is, dat na het incident het bestuur besloot het gesprokene niet in de notulen op te nemen, hetgeen ook blijkt uit de verklaring van den konstabel- majoor B.;

Overwegende dat voorts nog door den machinist-majoor E. stam- boeknummer, dienende aan boord Hr. Ms. „Evertsen” is verklaard dat hij op de bewuste vergadering naast klager zat en deze in den loop van zijn betoog geen namen genoemd heeft, noch van een chef d'equipage noch van een schip en ook het woord „verrader” niet heeft gebezigd”,

en door den torpedomaker-majoor P., stamboeknummer, dienende aan boord Hr. Ms. „K. VII”,

„dat hij het woord verrader niet uit den mond van klager heeft „vernomen”;

Overwegende dat hoewel de afgelegde verklaringen niet eensluidend zijn, aangenomen moet worden, dat klager sprekende van den chef d'equipage van Hr. Ms. „Evertsen” het woord verrader gebruikt heeft, en dat genoemde chef d'equipage zich daardoor terecht beledigd heeft geacht;

Overwegende dat klager tot zijn verweer aanvoert, dat hij geen namen van personen of schepen heeft genoemd, omdat hij zich wel bewust was, dat hij dan een strafbaar feit pleegde; dat dit verweer in zooverre juist is, dat hij den naam G. niet heeft genoemd; dat dit echter niet ter zake doet, daar na de inleiding van den voorzitter en door het geheele verband waarin klager sprak, het duidelijk was over wien hij het had;

dat klagers verweer derhalve verworpen moet worden;

Overwegende dat klager dan ook terecht is gestraft, de opgelegde straf niet te zwaar is en de omschrijving van de strafreden geene wijziging behoeft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op voormeld beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en strafreden;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

De Schout bij Nacht,

Commandant van het Eskader in Ned.-Indië

KAYSER.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 9 Augustus 1929. ¹⁾

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. Luitenant-Kolonel der Infanterie J. de Gelder, Mr. A. C. H. Graafland, gep. Kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. H. Lamberts.

Klager is terecht gestraft wegens het op een vergadering van den Bond van Marine-onderofficieren beledigen van zijn meerdere in rang, tevens zijn chef d'equipage.

Hij heeft door te spreken als hij deed, zich aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht schuldig gemaakt, te ernstiger voor een onderofficier omdat van dezen zelfbeheersching moet kunnen worden verwacht.

Beklag ongegrond verklaard.

¹⁾ Zie ook de hiervóór opgenomen beschikking van den Commandant van het eskader in Nederlandsch-Indië van 7 Mei 1929.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 11 Mei 1929, van den, aan boord Hr. Ms. „Evertsen” dienenden, sergeant-machinist X, stamboeknummer, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag door hem ingediend over de hem op 25 Februari 1929 door den Commandant van genoemden bodem opgelegde straf van „*acht dagen verzuurd arrest met waarneming van dienst*” en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„In eene vergadering van den bond van Marine-onderofficieren zijn chef d’equipage, die mede aanwezig was, mondeling beleedigd”;

Welk beklag, bij op 7 Mei 1929 door den Commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië genomen beslissing, ongegrond is verklaard en waarbij de straf en de strafreden werden gehandhaafd;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen; ¹⁾

Overwegende, dat het Hof geen termen aanwezig acht den strafoplegger nader te hooren en deze heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij ’s Hof’s onderzoek te worden gehoord;

Gezien de, ingevolge ’s Hof’s opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de, mede ingevolge ’s Hof’s opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de onderstaande getuigen:

Bootsman H., Stamboeknummer ;
 machinist-majoor S., stamboeknummer ;
 machinist-majoor E., stamboeknummer ;
 torpedist-majoor G., stamboeknummer ;
 konstabel-majoor B., stamboeknummer ;
 torpedist-majoor Z., stamboeknummer ;
 sergeant-vliegtuigmaker R., stamboeknummer ;
 sergeant-seiner K., stamboeknummer ;
 torpedomaker-majoor P., stamboeknummer ;
 machinist-majoor V., stamboeknummer ;
 en adjudant-onderofficier-machinist L., stamboeknummer ;

Gezien de verdere op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende, dat uit het onderzoek is gebleken:

dat een viertal onderofficieren, allen dienende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, gelijktijdig bedankten als lid van den bond van Marine-onderofficieren en dat het bestuur van dien bond in het gebeurde aanleiding vond om zich naar genoemd schip te begeven om de redenen van dit bedanken te vernemen;

dat bedoeld bestuur aan boord werd te woord gestaan door klager,

¹⁾ Blijkens aantekening van den Commandant van Hr. Ms. „Evertsen” gesteld op de beschikking van 7 Mei, is die beschikking op 11 Mei d.a.v. ter kennis van den klager gebracht. Verg. hiervóór blz. 303.

één van de onderofficieren, die als lid hadden bedankt en dat het bestuur, na klagers toelichting ten aanzien van dit bedanken te hebben gehoord, aan dezen in overweging gaf zijn standpunt nader toe te lichten in een huishoudelijke vergadering van den bond, die spoedig zou worden gehouden;

dat deze vergadering, waar onder meer klager en de chef d'equipage van Hr. Ms. „Evertsen” tegenwoordig waren, plaats vond in het logegebouw „de Vriendschap” te Soerabaja op den 25sten Januari 1929;

dat de voorzitter van den bond aan het einde van de vergadering de rondvraag inleidde met de mededeeling dat vier onderofficieren, allen dienende op hetzelfde schip of bij dezelfde inrichting, hadden bedankt als lid van den bond en daarna vroeg of iemand naar aanleiding daarvan nog iets wenschte op te merken;

dat klager, één van hen die als lid hadden bedankt en van wien ieder wist dat hij aan boord van de „Evertsen” diende, daarop onmiddellijk het woord nam en, zonder bepaaldelijk den naam van een schip of van een persoon te noemen, door het mededeelen van hetgeen bij hem aan boord was voorgevallen, betoogde dat er te weinig samenwerking bestond tusschen de onderofficieren van den algemeenen dienst en die van den technischen dienst;

dat het, toen klager dadelijk na de inleiding van den voorzitter het woord nam, voor een groot gedeelte van de aanwezigen duidelijk, althans zeer waarschijnlijk, moest zijn dat met het schip, waarop het door klager medegedeelde was voorgevallen, werd bedoeld Hr. Ms. „Evertsen” en met den chef d'equipage, wiens optreden volgens klager te wenschen had overgelaten, de chef d'equipage van dat schip;

dat uit verschillende getuigenverklaringen dan ook is gebleken, dat het bepaaldelijk noemen van een naam van een schip of van een persoon in het onderhavige geval niet noodig was om duidelijk te doen uitkomen van welk schip en van welken chef d'equipage sprake was;

dat klager op heftige wijze eene uiteenzetting heeft gegeven van hetgeen bij hem aan boord was voorgevallen en dat hij daarbij het optreden van den chef d'equipage ernstig laakte;

dat klager daarbij volgens sommigen de uitdrukking „verrader” heeft gebezigd, volgens een ander de uitdrukking „spion”, doch dat uit de, te dien aanzien onderling overeenstemmende, verklaringen afdoend is gebleken dat — welke uitdrukking klager ook letterlijk moge hebben gebezigd — hij in ieder geval de zaak zoodanig heeft voorgesteld dat daarin de rol van den chef d'equipage een weinig eervolle was;

dat een van de getuigen naar aanleiding van hetgeen door klager werd gezegd, opmerkte „als je dan bij het eene verraderszoodje weggaat, kom je toch weer bij het andere terecht”, welke opmerking geen zin zou hebben gehad en — naar 's Hofs overtuiging — in dezen vorm niet zou zijn gemaakt, indien klager de uitdrukking

„verrader”, althans eene uitdrukking in wezen en strekking daarmede overeenkomende, niet had gebezigd;

dat de hierbedoelde opmerking naar 's Hof's oordeel de boven aangegeven toedracht van het gebeurde dan ook bevestigt;

dat tijdens klagers uiteenzetting de stemming in de zaal een zeer rumoerige was, zoodat het gesprokene voor velen slechts onvolkomen verstaanbaar was;

dat in verband met de rumoerige stemming, welke in de zaal heerschte, aan de verklaringen van hen, die *niet* hebben gehoord, dat klager zich op beleedigende wijze over den chef d'equipage van Hr. Ms. „Evertsen” uitliet, weinig waarde kan worden toegekend;

dat de omstandigheid, dat het woord „verrader” niet voorkomt in de notulen van het op dien avond verhandelde al evenmin van gewicht is, aangezien er blijkens getuigenverklaringen gegronde twijfel bestaat of al hetgeen op de vergadering is voorgevallen wel in die notulen is vermeld;

Overwegende, dat de chef d'equipage van Hr. Ms. „Evertsen” zich terecht beleedigd achtte door de wijze, waarop klager het voorgevallene aan boord van dien bodem voorstelde;

Overwegende, dat het Hof op grond van het voorafgaande van oordeel is, dat de omschrijving van de strafreden de toedracht van het gebeurde juist weergeeft;

Overwegende, dat klager door te spreken als hij deed, zich aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt, te ernstiger voor een onderofficier omdat van dezen zelfbeheersching moet kunnen worden verwacht en dat de opgelegde straf, rekening houdende met de persoonlijkheid van klager en met diens doorgaand gedrag, in juiste verhouding staat tot den ernst van het misdrevene;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beschikking, door den commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië den 7den Mei 1929 op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager (door tusschenkomst van den commandant van Hr. Ms. „Evertsen”), een aan den strafoplegger, den commandant van genoemden bodem, een aan den commandant van het Eskader in Nederlandsch-Indië en een aan den commandant der Zeemacht.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1928—1929. 91.

Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.¹⁾

N°. 4.

(Voor de vroegere stukken zie M. R. T. XXIV, blz. 285, 327 en 552 en XXV, blz. 42).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren behooren te worden gesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

1. Ambtenaar in den zin dezer wet is hij, die is aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn.
2. Tot den openbaren dienst behooren alle diensten en bedrijven door den Staat en de openbare lichamen beheerd.
3. Niet is ambtenaar in den zin dezer wet hij, met wien eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht is gesloten.
4. Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder ambtenaren gewezen ambtenaren begrepen.

¹⁾ Dit gewijzigd ontwerp is vóór en tijdens de openbare behandeling nog door twee Nota's van wijzigingen (zie hierna) en door aangenomen of overgenomen amendementen op verscheidene punten nader gewijzigd. Deze wijzigingen zijn hieronder bij elk artikel vermeld en daarmede is derhalve den tekst aangegeven van het ontwerp zooals het bij de Eerste Kamer ahangig is gemaakt en zooals, als gevolg der aanneming door dezen tak der Volksvertegenwoordiging, dus ook de tekst der Wet luidt. Red. M.R.T.

Artikel 2.¹⁾

Voor de toepassing van Titel II worden niet als ambtenaren beschouwd:

- a.* Ministers;
- b.* leden van den Raad van State;
- c.* krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren;
- d.* militairen als zoodanig.

TITEL II.**Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procederen in ambtenarenzaken.****HOOFDSTUK I.****VAN DE RECHTSMACHT EN DE ORGANISATIE DER GERECHTEN IN AMBTENARENZAKEN.****Afdeeling I.****Inleidende bepaling.****Artikel 3.**

1. Onverminderd de wettelijke regelen omtrent de rechtspraak, in pensioenzaken bestaande, oordeelen bij uitsluiting over de besluiten, handelingen en weigeringen (om te besluiten of te handelen), ten aanzien van ambtenaren als zoodanig, hunne nagelaten betrekkingen en rechtverkrijgenden door een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken, in eersten aanleg de Ambtenaren-gerechten en in hooger beroep de Centrale Raad van Beroep te Utrecht.

2. De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in eersten en eenigen aanleg:

- a.* over besluiten in administratief beroep genomen;
- b.* over besluiten door administratieve organen genomen, nadat krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën in de zaak een advies of uitspraak hebben gegeven.

3. Onder in administratief beroep genomen besluiten zijn besluiten van krachtens algemeen verbindende regels optredende com-

¹⁾ Als gevolg van een, door de Regeering overgenomen amendement Tilanus c.s. komt art. 2 te luiden:

„1. Voor de toepassing van Titel II en Titel IV worden niet als ambtenaren beschouwd:

- a.* Ministers;
- b.* leden van den Raad van State;
- c.* krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.

2. Voor de toepassing van Titel II worden militairen als zoodanig niet als ambtenaren beschouwd.”

(Hand. blz. 91).

missiën, waaraan de beslissing met uitsluiting van de administratieve organen is opgedragen, begrepen.

Afdeeling II.

Van de Ambtenarengerechten.

§ 1. *Van de samenstelling.*

Artikel 4.

1. De Ambtenarengerechten hebben dezelfde standplaats en hetzelfde rechtsgebied als de Raden van Beroep, bedoeld in artikel 1 der Beroepswet.

2. Behalve ter standplaats zullen, overeenkomstig regelen bij algemeenen maatregel van bestuur te stellen, terechtzittingen van de Ambtenarengerechten, bijeenkomsten in raadkamer en nederlegging van stukken ter kosteloze inzage van belanghebbenden plaats hebben in de gemeenten, bij algemeenen maatregel van bestuur aangewezen.

Artikel 5.

1. De Ambtenarengerechten zijn samengesteld uit een voorzitter of waarnemenden voorzitter, een of meer plaatsvervangende voorzitters, en leden. Zij worden bijgestaan door een griffier of waarnemenden griffier en een of meer plaatsvervangende griffiers, alsmede, voor zoover noodig, door beëdigde klerken ter griffie, door schrijvers en door bedienden.

2. De voorzitter of waarnemende voorzitter en de plaatsvervangende voorzitter(s), de griffier of waarnemende griffier en de plaatsvervangende griffier(s), de beëdigde klerk(en) ter griffie, de schrijvers en bedienden van den Raad van Beroep treden als zoodanig tevens bij het Ambtenarengerecht ter standplaats op.

3. De leden van de Ambtenarengerechten worden benoemd door Gedeputeerde Staten. ¹⁾

Artikel 6.

1. De benoeming tot lid van het Ambtenarengerecht geschiedt door Gedeputeerde Staten ²⁾ door middel van plaatsing als lid op de lijst der leden van het Ambtenarengerecht.

2. Indien een lid door den Centralen Raad van Beroep of door Gedeputeerde Staten ²⁾ wordt ontslagen of door overlijden uitvalt, wordt zijn naam van die lijst geschrapt.

¹⁾ Als gevolg van een amendement-Schouten c.s. zijn de woorden „Gedeputeerde Staten” gewijzigd in „Onzen Minister van Justitie”. (Hand. blz. 120).

²⁾ Tengevolge van de aanneming van het amendement-Schouten op art. 5, zijn, op voorstel van den Minister van Justitie, ook in art. 6 de woorden „Gedeputeerde Staten” in het eerste en in het tweede lid vervangen door „Onzen Minister van Justitie”. (Hand. blz. 120).

Artikel 7.

1. Benoembaar tot lid is ieder ingezetene des Rijks, tevens Nederlander, die voor den aanvang van het loopende kalenderjaar den leeftijd van 25 jaar heeft bereikt en gevestigd is in of zoo dicht mogelijk bij de gemeente of eene van de gemeenten, waar het Ambtenarengerecht zitting houdt.

2. Niet benoembaar is echter hij, die deel uitmaakt van het bestuur of in dienst is van eene vereeniging van ambtenaren. Onder vereeniging van ambtenaren is voor de toepassing van deze bepaling een verband van vereenigingen en een onderdeel van eene vereeniging begrepen.

Artikel 8.

1. Voor elk Ambtenarengerecht wordt voor den eersten Januari van het kalenderjaar waarop de lijst aanvangt te gelden, eene lijst van leden (ledenlijst genaamd) vastgesteld.

2. Elke ledenlijst bevat de namen en voornamen van 20 leden. Dit aantal kan door Onzen Minister van Justitie voor een of meer der Ambtenarengerechten worden verhoogd of verlaagd.

3. Door Ons wordt ten aanzien van de Ambtenarengerechten, die ook buiten de standplaats zitting houden, bepaald het aantal leden, dat voor elke gemeente waar het gerecht zitting houdt, zal worden benoemd uit hen, die in of zoo dicht mogelijk bij die gemeente gevestigd zijn.

4. De vaststelling van de ledenlijsten geschiedt door de Gedeputeerde Staten van de provincie, waarin de standplaats van het gerecht is gelegen. Voor zooveel echter betreft de aanwijzing van de leden, die ingevolge het vorige lid moeten worden benoemd uit hen, die gevestigd zijn in of zoo dicht mogelijk bij eene buiten de provincie der standplaats gelegen gemeente, geschiedt de vaststelling door de Gedeputeerde Staten van de provincie, waarin die gemeente is gelegen.¹⁾

Artikel 9.

1. De ledenlijsten gelden voor een tijdvak van zes kalenderjaren.
2. Op hun verzoek kunnen leden door Gedeputeerde Staten²⁾ worden ontslagen.

3. Indien een lid tusschentijds uitvalt wordt de lijst door Gedeputeerde Staten²⁾ aangevuld.

4. De plaatsing van de leden op de lijst bepaalt de orde hunner benoeming.

¹⁾ In verband met de aanneming van het amendement-Schouten op art. 5 is op voorstel van den Minister van Justitie het 4e lid van art. 8 vervallen. (Hand. blz. 122).

²⁾ Tengevolge van de aanneming van het amendement-Schouten op art. 5, zijn, op voorstel van den Minister van Justitie, ook in art. 9 de woorden „Gedeputeerde Staten” in het tweede en in het derde lid vervangen door „Onzen Minister van Justitie” (Hand. blz. 123).

Artikel 10.

1. De leden van de Ambtenarengerechten kunnen door den Centralen Raad van Beroep, bij met redenen omkleede beschikking, worden ontslagen:

- a.* wanneer zij bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak wegens misdrijf tot gevangenisstraf of hechtenis zijn veroordeeld;
- b.* wegens wangedrag of onzedelijkheid of bij herhaaldelijk gebleken achteloosheid in de uitoefening hunner functie;
- c.* wegens het plegen van in artikel 20 verboden handelingen;
- d.* wegens verandering van woonplaats binnen het rechtsgebied van het gerecht.

2. Zij worden door den Centralen Raad van Beroep bij met redenen omkleede beschikking ontslagen:

- a.* bij gebleken ongeschiktheid door ouderdom, door aanhoudende lichaamsziekte of tengevolge van zielsziekte, of bij verlies van het Nederlanderschap;
- b.* indien zij hunne woonplaats overbrengen buiten het rechtsgebied van het gerecht;
- c.* indien zij eene functie aanvaarden, als bedoeld in het tweede lid van artikel 7.

Artikel 11.

Alvorens een lid van een Ambtenarengerecht te ontslaan, stelt de Centrale Raad van Beroep dezen in de gelegenheid daaromtrent zijn gevoelen kenbaar te maken.

Artikel 12.

1. De leden van de Ambtenarengerechten worden door den Centralen Raad van Beroep bij met redenen omkleede beschikking in de uitoefening van hunne functie geschorst, ingeval zij:

- a.* krachtens onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren;
- b.* onder curateele zijn gesteld;
- c.* zich in voorloopige hechtenis bevinden;
- d.* in een krankzinnigengesticht zijn opgenomen.

2. De Centrale Raad van Beroep heft, op dezelfde wijze, de schorsing op, nadat de reden is vervallen, die daartoe aanleiding gaf.

Artikel 13.

De Centrale Raad van Beroep spreekt het ontslag, de schorsing of de opheffing der schorsing van een lid van een Ambtenarengerecht niet uit dan op vordering van den voorzitter van dien Raad.

Artikel 14.

1. Van elk ontslag, elke schorsing of opheffing van schorsing doet de Centrale Raad van Beroep onverwijld mededeeling aan Gedeputeerde Staten ¹⁾ en aan het betrokken gerecht.

2. Gedeputeerde Staten houden ¹⁾ op de ledenlijsten aantekening van de schorsing en de opheffing daarvan.

§ 2. *Van de werkzaamheden.*

Artikel 15.

1. Onder goedkeuring van Onzen Minister van Justitie stelt de voorzitter van het gerecht telkens voor den duur der ledenlijst een rooster vast, die de onderlinge verdeling der werkzaamheden onder de leden regelt. In dien rooster kan, met diezelfde goedkeuring, en, in spoedeischede omstandigheden, ook zonder die goedkeuring, door den voorzitter wijziging worden gebracht.

2. Alvorens de goedkeuring van Onzen Minister van Justitie op den rooster of op de wijziging daarvan te vragen in de gevallen waarin die goedkeuring vereischt wordt, zendt de voorzitter zijn ontwerp aan de leden ter inzage. Hij voegt daarbij het verzoek binnen acht dagen na de ontvangst hunne aanmerkingen bij hem in te zenden.

3. Deze aanmerkingen doet de voorzitter met het ontwerp aan den Minister toekomen.

Artikel 16.

1. Het gerecht beraadslaagt en beslist met drie leden (voorzitter inbegrepen).

2. In hetzelfde twistgeding blijft bij de behandeling en beslissing zooveel mogelijk de samenstelling van het gerecht onveranderd.

3. Indien om enige reden wijziging van de raadkamer wensche-lijk of noodzakelijk is, wordt de zaak opnieuw ter terechtzitting behandeld.

Artikel 17.

1. In alle zaken zal de voorzitter hoofdelijke omvraag doen, beginnende bij het jongste lid in leeftijd.

2. Zelf brengt hij het laatst zijn advies uit.

3. Ieder lid is verplicht aan de stemming deel te nemen.

¹⁾ Tengevolge van de aanneming van het amendement-Schouten op art. 5, zijn, op voorstel van den Minister van Justitie, ook in art. 14 de woorden „Gedeputeerde Staten” in het eerste en in het tweede lid vervangen respectievelijk door „Onzen Minister van Justitie” en „Onze Minister van Justitie” en het woord „houden” door „houdt”. (Hand. blz. 123).

4. Een afwezig lid kan zijn advies niet door een der aanwezigen doen voordragen of het schriftelijk uitbrengen.

5. Alle beslissingen worden genomen bij meerderheid van stemmen.

6. Wanneer meer dan twee verschillende gevoelens zijn geuit, wordt beslist in den zin, die het meest overeenkomt met het gevoelen der meerderheid.

Artikel 18.

Een algemeene maatregel van bestuur stelt voor de Ambtenaren-gerechten voorschriften vast omtrent:

a. de verboden bloed- en aanverwantschap tusschen hen die voor de behandeling van een twistgeding zitting nemen onderling en tusschen dezen en den griffier;

b. het geven van waarschuwingen aan de leden wegens handelingen strijdig met de eer of de waardigheid van hun ambt;

c. het dienen van bericht en advies;

d. de wijze van beëdiging.

Artikel 19.

Een algemeene maatregel van bestuur regelt, voor zooveel noodig, voor de gerechten de afwezigheid en vacantie, de afwisseling en orde van den inwendigen dienst, de werkzaamheden van de griffiers en substituut-griffiers, den dienst der schrijvers en bedienden.

Artikel 20.

1. Het is den leden van het gerecht (voorzitter inbegrepen) verboden:

a. hetgeen zij als zoodanig te weten zijn gekomen verder bekend te maken dan voor de uitoefening hunner functie gevorderd wordt;

b. de gevoelens te openbaren, welke in raadkamer over aanhangige twistgedingen zijn geuit;

c. over een voor hen aanhangig twistgeding of een geding, dat, naar zij weten of vermoeden, voor hen aanhangig zal worden, zich in te laten in eenig onderhoud of gesprek met partijen of hunne raadslieden, of van dezen eenige bijzondere onderrichting, memorie of schriftuur aan te nemen.

2. De onder *a* en *b* omschreven verbodsbepalingen gelden ook voor den griffier of waarnemenden griffier en de plaatsvervangende griffiers.

Artikel 21.

1. De leden van het Ambtenarengerecht hebben aanspraak op vergoeding voor den tijd, welken zij voor het waarnemen hunner functie moeten verzuimen, en, voor zoover zij buiten de gemeente, waar zij hunne werkzaamheden bij het gerecht vervullen, woon-

achtig zijn, bovendien op vergoeding van reiskosten voor reizen tot het bijwonen van bijeenkomsten van dat college, een en ander in de gevallen en volgens de regelen bij algemeenen maatregel van bestuur te bepalen en vast te stellen.

2. Bij dezen algemeenen maatregel van bestuur wordt bovendien, in bepaalde gevallen, aanspraak op schadeloosstelling voor verblijfkosten toegekend.

3. Vergoeding en schadeloosstelling kunnen voor verschillende gerechten op verschillenden voet worden geregeld. De wijze van vaststelling voor elk bijzonder geval en van uitbetaling worden eveneens geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Artikel 22.

De voorzitter, het lid-commissaris, de griffier of eenig ander ambtenaar, die zich voor plaatselijk onderzoek of andere ingevolge deze wet te verrichten werkzaamheid begeeft buiten zijne woonplaats of buiten de plaats, waar het gerecht is gevestigd, heeft aanspraak op vergoeding, overeenkomstig bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen bepalingen.

Afdeeling III.

Van den Centralen Raad van Beroep, rechtsprekend
in ambtenarenzaken.

Artikel 23.

Op den Centralen Raad van Beroep, rechtsprekend in ambtenarenzaken, zijn de artikelen 16, 17, 19, 20 en 22 mede van toepassing.

HOOFDSTUK II.

VAN DE WIJZE VAN PROCEDUREEREN IN AMBTENARENZAKEN.

Afdeeling I.

Algemeene bepalingen.

§ 1. *Van partijen, hare vertegenwoordigers en raadslieden.*

Artikel 24.

1. Bevoegd beroep in te stellen is de ambtenaar, nagelaten betrekking of rechtverkrijgende, die door het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen.

2. In het belang der wet is Onze Minister van Justitie bevoegd beroep in te stellen, nadat de termijn voor het instellen van beroep verstreken is.

3. In het twistgeding, ontstaan door het instellen van beroep, is: klager, degene, die het beroep heeft ingesteld; verweerder, het orgaan, tegen welks besluit, handeling of weigering het beroep is ingesteld.

Artikel 25.

1. Indien het beroep betreft een in administratief beroep genomen besluit, is elk der partijen in het administratief geding bevoegd beroep in te stellen.

2. In het belang der wet is Onze Minister van Justitie bevoegd beroep in te stellen, nadat de termijn voor het instellen van beroep verstreken is.

3. In het twistgeding, ontstaan door het instellen van beroep, is: klager, degene, die het beroep heeft ingesteld; verweerder, de andere partij, of, indien Onze Minister van Justitie het beroep heeft ingesteld, het betrokken administratief orgaan.

Artikel 26.

1. Indien Wij als verweerder optreden, worden Wij door den Minister wien, of door de Ministers wie het aangaat, vertegenwoordigd.

2. Indien een administratief orgaan, dat een college is, als partij optreedt, wordt het door zijnen voorzitter vertegenwoordigd.

3. Een college is evenwel bevoegd aan een zijner leden de vertegenwoordiging in bepaalde twistgedingen of bepaalde soorten van twistgedingen op te dragen.

Artikel 27.

1. Natuurlijke personen, onbekwaam om in rechte te staan, worden vertegenwoordigd door hunne vertegenwoordigers naar burgerlijk recht.

2. Gehuwde vrouwen oefenen steeds geheel zelfstandig hare rechten uit.

Artikel 28.

1. Voor partijen, die niet zelve in rechte kunnen staan en zonder wettelijken vertegenwoordiger zijn, kan een voorloopige vertegenwoordiger worden benoemd, die voor haar in rechte zal optreden, totdat de wettelijke vertegenwoordiger opkomt. Hetzelfde kan geschieden, indien de verblijfplaats van den wettelijken vertegenwoordiger onbekend of van den zetel des rechters ver verwijderd is.

2. De voorloopige vertegenwoordiger wordt, op verzoek of

ambtshalve, benoemd door het college, dat bevoegd is van het aanhangig gemaakte of te maken twistgeding kennis te nemen.

Artikel 29.

1. Partijen of hare vertegenwoordigers procedeeeren in persoon of bij gemachtigde.
2. Zij kunnen zich bij het voeren van het geding bedienen van den bijstand van een raadsman en zich, behoudens in het geval voorzien in het laatste lid van artikel 95, door dezen doen vergezellen, waar zij in het geding optreden.
3. Als gemachtigde of raadslieden kunnen alleen optreden in het Rijk gevestigde personen.
4. Zij moeten, desgevorderd, hunne bevoegdheid aantoonen door het overleggen eener schriftelijke volmacht.
5. Advocaten en procureurs, als raadslieden optredende, zijn tot deze overlegging niet gehouden.
6. Het gerecht kan weigeren personen, die van het verleenen van rechtsgeleerde hulp hun beroep maken en niet advocaat of procureur zijn, als gemachtigden of raadslieden toe te laten.

§ 2. *Van de verplichtingen van partijen, getuigen en deskundigen en van hunne aanspraak op vergoeding.*

Artikel 30.

1. Ieder, die, in den loop van het twistgeding, ingevolge de voorschriften dezer wet, ambtelijk of door eene partij, als getuige, deskundige of partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, is opgeroepen, is verplicht aan die oproeping gevolg te geven.
2. Getuigen en deskundigen zijn verplicht in de gevallen, bij deze wet bepaald, den eed of belofte te doen en getuigenis af te leggen of hunne diensten als deskundige te verleenen, een en ander behoudens geldige redenen van versoening, overeenkomstig de artikelen 217—219 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 31.

1. Getuigen, deskundigen en partijen, die, ingevolge de voorschriften dezer wet, ambtshalve zijn opgeroepen of met eene opdracht belast, ontvangen uit 's Rijks kas vergoeding, overeenkomstig bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen tarief.
2. Getuigen en deskundigen, die door partijen ter terechtzitting zijn opgeroepen, of aldaar, of bij het voorbereidend onderzoek zijn medegebracht, of, in verband met een aanhangig twistgeding, met eene opdracht zijn belast, ontvangen van partijen vergoeding, overeenkomstig gemeld tarief. Afwijkende afspraken zijn niet verbindend.

Artikel 32.

1. De voorzitter van het college, waarvoor het twistgeding dient of gediend heeft, begroot de ingevolge artikel 31 verschuldigde vergoeding, volgens regels bij algemeen maatregel van bestuur te stellen.

2. De begrooting is op de minuut uitvoerbaar, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Artikel 33.

1. Bij de uitspraak beveelt het college, dat aan de partij, daarbij geheel of gedeeltelijk in het gelijk gesteld, de kosten gemaakt tot dagvaarding en schadeloosstelling van getuigen of deskundigen, of tot het bijbrengen van eenig schriftelijk advies van deskundigen, uit 's Rijks kas geheel of gedeeltelijk zullen worden vergoed.

2. Met noodeloos gemaakte kosten wordt geene rekening gehouden.

3. Het bedrag der te vergoeden kosten wordt bij de uitspraak vastgesteld. Door den voorzitter wordt daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging afgegeven.

4. De voorgaande leden vinden overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van den gene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 34.

Omtrent het hooren van Ministers, hoofden van een Departement van algemeen bestuur, en van ambtenaren in dienst van den Staat of van openbare lichamen als partij of als getuige, kunnen bij algemeen maatregel van bestuur bijzondere regelen worden gesteld.

§ 3. *Van kennisgevingen, oproepingen, toezending van stukken en termijnen.*

Artikel 35.

1. Alle ambtshalve kennisgevingen en oproepingen gedurende den loop eener procedure geschieden schriftelijk. Ambtshalve toezending van stukken vindt plaats bij aangeteekenden dienstbrief.

2. Voorgescreven kennisgevingen van partijen aan de colleges worden schriftelijk gedaan. Toezending van stukken vanwege de partijen aan de colleges, de voorzitters daarvan of het lid-commissaris met voorbereidend onderzoek belast, geschiedt bij aangeteekenden brief.

3. Toezending op eene van bovenomschreven wijzen kan worden vervangen door terhandstelling tegen gedagteekend ontvangbewijs, aan den griffier indien het geldt een stuk bestemd voor een college, aan den geadresseerde of een van diens huisgenooten in alle andere gevallen.

4. Bij twijfel, of eenig door middel van de post verzonden geschrift tijdig is ingediend, wordt de dag van verzending beschouwd als de dag, waarop het geschrift is ontvangen.

5. Op aanvraag van den voorzitter van het college geeft de administratie der posterijen schriftelijk inlichtingen omtrent het tijdstip in het vorig lid bedoeld.

Artikel 36.

Valt de laatste dag van een termijn, in dit hoofdstuk voorgeschreven, op een Zondag of een erkenden Christelijken feestdag, dan wordt die termijn verlengd tot en met den eerstvolgenden werkdag.

§ 4. *Van wraking, versooning en uitsluiting van rechters.*

Artikel 37.

1. Vóór den aanvang van de behandeling eener zaak ter terechtzitting kan, op verzoek van elke partij, elk der leden, die over de zaak zitten, worden gewraakt:

1°. indien hij partij in de zaak is of deel uitmaakt van het administratief orgaan, dat partij in de zaak is;

2°. indien hij een rechtstreeksch persoonlijk belang bij het geschil heeft;

3°. indien hij aan eene der partijen in bloedverwantschap of in zwagerschap bestaat tot in den vierden graad ingesloten;

4°. indien, op zijn beklag of door zijn toedoen, binnen het jaar vóór de wraking, tegen eene der partijen of derzelver echtgenoot of nabestaanden en aangehuwden in de rechte linie, eene vervolging wegens misdrijf heeft plaats gehad;

5°. indien hij een schriftelijk advies in de zaak gegeven heeft;

6°. indien hij, hangende het geding, van iemand, die bij de zaak belang heeft, geschenken heeft ontvangen, of geschenken hem zijn beloofd en hij deze belofte heeft aangenomen;

7°. indien hij, zijn echtgenoot, hunne bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie, een verschil over een gelijksoortig onderwerp hebben, als hetwelk tusschen partijen in geschil is;

8°. indien een burgerlijk rechtsgeding tusschen hem, zijn echtgenoot, hunne bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie, en eene der partijen hangende is;

9°. indien hij voogd, toeziende voogd, curator, of toeziende curator, vermoedelijke erfgenaam of begiftigde is van eene der partijen, of indien eene der partijen zijn vermoedelijke erfgenaam is;

10°. indien een hooge graad van vijandschap bestaat tusschen hem en eene der partijen;

11°. indien tusschen hem en eene der partijen sedert den aanleg van het twistgeding of binnen zes maanden vóór de behandeling der zaak ter terechtzitting, beledigingen of bedreigingen hebben plaats gehad.

2. In dezelfde gevallen kunnen de leden van het college zich versoöhnen.

Artikel 38.

1. Over eene wraking of eene versoëning wordt, zoo spoedig mogelijk, in hoogste ressort beslist, na verhoor doch buiten tegenwoordigheid en zonder medewerking van den betrokkene, en wel:

a. waar het geldt den voorzitter van een Ambtenarengerecht, door de overige leden met een plaatsvervangend voorzitter;

b. in alle andere gevallen door de overige leden.

2. Bij staking van stemmen wordt de wraking of de versoëning geacht te zijn afgewezen.

3. Het onderzoek der zaak wordt geschorst, totdat over de voorgestelde wraking of versoëning is beslist, en, ingeval deze is toegestaan, totdat degene, te wiens aanzien zulks geschiedde, is vervangen.

Artikel 39.

Het lid-commissaris, door wien in eene zaak eenig voorbereidend onderzoek is verricht, is van de behandeling dier zaak ter terechtzitting uitgesloten.

§ 5. Van de terechtzittingen.

Artikel 40.

1. De terechtzittingen zijn openbaar.

2. Om redenen, aan het openbaar belang, de openbare orde of de zedelijkheid ontleend, kan van dezen regel worden afgeweken. Steeds wordt van dezen regel afgeweken, indien eene der partijen dit verzoekt, tenzij en voor zoover het gerecht de openbaarheid mocht wenschelijk oordeelen om redenen, aan het algemeen belang ontleend.

3. Zoodra een verzoek, als in het vorig lid bedoeld, ter terechtzitting wordt gedaan, wordt het publiek verwijderd en worden de deuren gesloten, totdat de verzoeker zijn verlangen mondeling heeft toegelicht en aan de andere verschenen partijen de gelegenheid is gegeven van haar gevoelen te doen blijken. Op het verzoek wordt onmiddellijk uitspraak gedaan.

Artikel 41.

1. De voorzitter handhaaft de orde ter terechtzitting. Hij is be-

voegd daarbij de hulp der openbare burgerlijke of gewapende macht in te roepen.

2. Wordt op eene terechtzitting de stilte of orde verstoord of worden teekenen van goed- of afkeuring gegeven, dan kan de schuldige worden verwijderd, en, zoo noodig, tot na afloop in bewaring worden gehouden.

Artikel 42.

Alle ter terechtzitting voorkomende geschillen, betreffende de wijze van behandeling der zaak aldaar, worden door het college, waarbij het geschil rijst, in hoogste ressort beslist.

Artikel 43.

1. Alle in den loop van het onderzoek ter terechtzitting, of na de beëindiging daarvan, genomen beslissingen, worden ter openbare terechtzitting door den voorzitter uitgesproken.

2. Eene uitgesproken beslissing kan niet meer gewijzigd worden.

Artikel 44.

1. Van het verhandelde ter terechtzitting wordt door den griffier een proces-verbaal opgemaakt, dat door hem met den voorzitter wordt onderteekend.

2. Verklaringen en vorderingen van eene partij worden op haar verzoek in het proces-verbaal vermeld.

§ 6. Van de uitspraken.

Artikel 45.

De uitspraak van het Ambtenarengericht en van den Centralen Raad van Beroep betreft de besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te behandelen), door de vorderingen der partijen aan hun oordeel onderworpen.

Artikel 46.

Bij de uitspraak kan de aangevallen beslissing gewijzigd worden, ook ten nadeele van dengene, die daartegen in beroep is gekomen.

Artikel 47.

1. Het gerecht kan enkel de aangevallen besluiten, handelingen en weigeringen nietig verklaren en, voor zooveel noodig, bepalen dat het administratief orgaan zal doen of besluiten, hetgeen het ingevolge wet of algemeen verbindend voorschrift doen of besluiten moet.

2. Betreft dit te nemen besluit eene geldelijke aanspraak, dan kan het gerecht het besluit zelf in zijne uitspraak vaststellen.

3. Het gerecht kan bovendien het orgaan, welks handeling vernietigd wordt, tot vergoeding aan den ambtenaar veroordeelen, indien het klaagschrift eene daartoe strekkende vordering inhoudt.

Artikel 48.

Om redenen van algemeen belang kan het gerecht in zijne uitspraak hetzij bepalen, dat de nietigverklaring en de veroordeeling eerst zullen werken van een bij de uitspraak bepaalden dag, hetzij de nietigheid voor gedekt verklaren. In die gevallen kan het gerecht het lichaam, welks besluit, handeling of weigering nietig wordt geacht, eveneens tot vergoeding aan den ambtenaar veroordeelen.

Artikel 49.

1. Het gerecht stelt het bedrag der schadevergoeding, in de voorgaande artikelen bedoeld, bij de uitspraak vast.

2. De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.

3. Hij geeft ook, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af voor het bedrag, overeenkomstig artikel 47, lid 2, vastgesteld.

Artikel 50.

De uitspraken zijn gedagteekend, en behelzen:

1°. de namen en woonplaatsen der partijen, en van hare wettelijke vertegenwoordigers en hare gemachtigden;

2°. de gronden der uitspraak, zoo wat de daadzaken als wat het rechtspunt aangaat;

3°. eene stellige beslissing;

4°. de namen van hen, die als voorzitter en als leden over de zaak hebben gezeten.

Artikel 51.

De uitspraak wordt door den voorzitter en den griffier onteekend. Bij verhindering van een van hen wordt de reden daarvan in de uitspraak vermeld.

§ 7. *Van afschrift en teruggave van processtukken; van afschrift en uittreksel van uitspraken.*

Artikel 52.

1. Belanghebbenden bij den uitslag van een twistgeding kunnen

ter griffie afschrift nemen van de aldaar berustende processtukken, en afschrift daarvan bekomen, volgens het tarief van gerechtskosten in strafzaken. De opbrengst dezer kosten wordt in 's Rijks kas gestort.

2. Voor zoover noodig neemt de voorzitter maatregelen ter verzekering van de geheimhouding.

Artikel 53.

1. De griffier zendt aan partijen binnen drie dagen na de uitspraak een zakelijk uittreksel daarvan.

2. Zoodra eene uitspraak kracht van gewijsde bezit, wordt door den griffier afschrift daarvan gezonden aan het administratief orgaan, hetwelk partij in het geding was, en geeft hij de bescheiden van het geding, die zich onder zijne berusting bevinden, terug aan de rechthebbenden.

Artikel 54.

1. Partijen kunnen, onverminderd het bij het vorig artikel bepaalde, op hare kosten afschriften van de uitspraak bekomen volgens het tarief van gerechtskosten in strafzaken. De opbrengst dezer kosten wordt in 's Rijks kas gestort.

2. Wordt ten aanzien van eene uitspraak hooger beroep ingesteld of een verzoek om herziening ingediend, dan wordt aan de partij, die ten genoegen van den voorzitter van het gerecht van haar onvermogen doet blijken, op last van dien voorzitter een afschrift van de aangevallene uitspraak kosteloos verstrekt.

§ 8. *Afstand van beroep; schorsing van het geding; voeging van zaken en splitsing.*

Artikel 55.

1. Niet verschijning van partijen ter terechtzitting heeft op den loop van het geding geen invloed.

2. De partij, die beroep instelde, kan bij schriftelijke onderteekende kennisgeving aan het college mededeelen, dat het beroep wordt ingetrokken. Artikel 63 is op de onderteekening van de kennisgeving van overeenkomstige toepassing; niet onderteekening maakt de kennisgeving nietig.

3. Door de intrekking vervalt het beroep, tenzij zij geschiedde na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting en het gerecht de voortzetting van het geding om redenen, aan het algemeen belang ontleend, wenschelijk oordeelt.

4. Door den dood of de verandering van staat van eene der partijen wordt het geding niet geschorst.

Artikel 56.

Het gerecht is bevoegd samenhangende zaken te voegen en gevoegde zaken te splitsen.

§ 9. *Slotbepaling.***Artikel 57.**

1. Ten behoeve van den Staat wordt van den klager, die bij een Ambtenarengerecht beroep instelt of een verzoek om herziening indient, een griffierecht geheven van f 5.—, van den klager, die bij den Centralen Raad beroep of hooger beroep instelt, of een verzoek om herziening indient, een griffierecht geheven van f 10.—, een en ander voor zoover de klager niet is een administratief orgaan of Onze Minister van Justitie.

2. Onvermogensden zijn van het betalen van griffierecht vrijgesteld. De voorzitter van het Ambtenarengerecht of de voorzitter van den Centralen Raad van Beroep beslist over het geldelijk onvermogen van den klager.

3. Het beroep, het hooger beroep of het verzoek om herziening van den klager, die het verschuldigde griffierecht niet voldoet, is niet ontvankelijk.

4. De griffier stort het griffierecht in 's Rijks kas.

5. Aan de partij, bij de uitspraak geheel of gedeeltelijk in het gelijk gesteld, worden de griffierechten geheel of gedeeltelijk ¹⁾ vergoed. Het gerecht bepaalt in de uitspraak het bedrag van de vergoeding. ¹⁾ De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevvelschriift van tenuitvoerlegging af.

6. Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van dengene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing.

Afdeling II.

Van het gewoon geding in eersten aanleg.

§ 1. *Inleidende bepalingen.***Artikel 58.**

1. Het beroep kan worden ingesteld ter zake dat besluiten,

¹⁾ Bij de mondelinge behandeling heeft de Regeering de woorden „geheel of gedeeltelijk” op den tweeden regel van het vijfde lid, alsmede den geheel en tweeden volzin van dat lid laten vervallen. (Hand. blz. 134).

handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), ten aanzien van een ambtenaar als zoodanig, zijne nagelaten betrekkingen of rechtverkrijgenden door een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken, feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijden. ¹⁾

2. Indien het beroep eene disciplinaire strafoplegging betreft, kan het in elk geval ook worden ingesteld ter zake dat er tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding onevenredigheid bestaat.

3. Voor de toepassing van de beide voorafgaande leden worden de besluiten, handelingen of weigeringen, namens of in opdracht van een administratief orgaan bevoegdelyk genomen, verricht of uitgesproken, geacht genomen, verricht of uitgesproken te zijn door het orgaan, in welks opdracht of namens hetwelk gehandeld is.

4. Niet-ontvankelijk is het beroep, in zooverre het gericht is tegen algemeen verbindende voorschriften.

5. Niet-ontvankelijk is het beroep, gericht tegen besluiten, handelingen of weigeringen, tegen welke administratief beroep openstaat of heeft opgestaan. ²⁾

Artikel 59.

1. Tenzij de Centrale Raad van Beroep ingevolge het tweede lid van artikel 3 bevoegd is, wordt het beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht, binnen welks rechtsgebied de ambtenaar zijne standplaats of, bij gebreke daarvan, zijne woonplaats heeft.

2. Indien de ambtenaar overleden is, bepaalt de laatste standplaats of, bij gebreke daarvan, de laatste woonplaats de bevoegdheid des rechters.

3. Indien een ander bevoegd Ambtenarengerecht ontbreekt, is het gerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente Utrecht behoort, bevoegd.

Artikel 60.

1. Het beroep wordt ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering genomen, verricht of uitgesproken is.

¹⁾ Als gevolg van een door de Regeering overgenomen amendement-Beumer is de punt achter „strijden” vervangen door: „of dat bij het nemen, verrichten of uitspreken daarvan het administratief orgaan van zijne bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven”. (Bijlagen Hand. 1929/1930. 20. 6. Hand. blz. 145).

²⁾ Bij Nota van Wijzigingen van 12 October 1929 is aan het vijfde lid een tweede volzin toegevoegd, luidende: „Eveneens is niet ontvankelijk het beroep, gericht tegen besluiten, handelingen of weigeringen, ten aanzien waarvan een advies of uitspraak, als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder b, door dengene, die beroep instelt, had kunnen worden uitgelokt”. (Bijlagen Hand. 1929/1930. 20. 3.).

2. Een orgaan wordt geacht de weigering tot het nemen van een besluit of het verrichten van eene handeling te hebben uitgesproken, indien het binnen den daarvoor bepaalden tijd of, waar eene tijdsbepaling ontbreekt, binnen redelijken tijd een verplicht besluit niet genomen of eene verplichte handeling niet verricht heeft. In dit geval loopt de termijn van 30 dagen van den dag, waarop de weigering geacht wordt te zijn uitgesproken.

3. Indien een beroep na afloop van den daarvoor bepaalden termijn is ingesteld, houdt het gerecht het verzuim voor gedekt, mits de klager ten genoegen des rechters aantoonde, het beroep zoo spoedig te hebben ingesteld, als hij dit redelijkerwijs heeft kunnen doen. De rechter houdt hierbij bepaaldelijk rekening met het oogmerk, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering ter kennis van den klager is gekomen.

4. Voor zoover eene handeling strekt ter uitvoering van een besluit, is het tegen de handeling gericht beroep niet ontvankelijk, indien niet tijdig tegen het besluit beroep is ingesteld.

Artikel 61.

1. Een tegen een deel van een besluit, handeling of weigering ingesteld beroep wordt geacht tegen het geheele besluit, de geheele handeling of weigering gericht te zijn.

2. Het beroep heeft op zichzelf geene schorsende kracht.

§ 2. *Van den aanvang van het rechtsgeding en van de schriftelijke behandeling.*

Artikel 62.

1. Het beroep wordt ingesteld door het inzenden van een klaagschrift ter griffie van het bevoegd gerecht.

2. Bij het klaagschrift wordt ten minste één afschrift daarvan overgelegd, alsmede, indien het beroep gericht is tegen een besluit of schriftelijke weigering, een gewaarmerkt afschrift daarvan.

3. Had de inzending plaats bij aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.

4. De griffier teekent overwijd den dag der ontvangst op het klaagschrift en de daarbij overgelegde afschriften aan.

5. Hij vergelijkt het klaagschrift met de overgelegde afschriften en teekent deze, desnoods na verbetering, voor copie conform.

Artikel 63.

1. Het klaagschrift moet zijn ondertekend.

2. Namens den inzender kan het klaagschrift door den burgemeester zijner woonplaats of door een gemeente-ambtenaar, door dien burgemeester daartoe aangewezen, worden ondertekend.

Artikel 64.

Het klaagschrift houdt in:

- 1°. den naam en de woonplaats van dengene, die beroep instelt, en, indien hij een vertegenwoordiger heeft, van dezen;
- 2°. een duidelijke omschrijving van het besluit, de handeling of weigering, waartegen het beroep is gericht;
- 3°. de gronden waarop het beroep berust;
- 4°. een bepaalde vordering; in zoover ter zake van de aangevallen handeling schadevergoeding gevorderd wordt, het bedrag.

Artikel 65.

1. Gedingvoerende partijen kunnen voor het twistgeding binnen het Rijk woonplaats kiezen.
2. Buiten het Rijk wonenden, die beroep instellen, zijn verplicht in het klaagschrift hier te lande woonplaats te kiezen.

Artikel 66.

1. De voorzitter van het gerecht wijst den inzender van een klaagschrift, die de voorschriften van de artikelen 62, tweede lid, 63, 64 of 65, tweede lid, niet in acht genomen heeft, op het gepleegde verzuim en noodigt hem uit, dit binnen een bepaalden termijn te herstellen.
2. Is het klaagschrift ingediend bij een onbevoegd gerecht, dan zendt de voorzitter het klaagschrift onverwijld naar het bevoegd gerecht; het wordt geacht aldaar te zijn ontvangen op den dag, waarop het bij het eerste gerecht is ingediend.

Artikel 67.

Degene, die niet, binnen den door den voorzitter ingevolge het voorgaande artikel bepaalden termijn, het door hem gepleegde verzuim heeft hersteld, kan in zijn beroep niet ontvankelijk verklaard worden.

Artikel 68.

1. Is het beroep niet ontvankelijk wegens te late instelling, op grond van het derde lid van artikel 57 of op grond van artikel 67; of kennelijk niet ontvankelijk op grond van het vijfde lid van artikel 58; of kennelijk ongegrond, dan kan het gerecht, zonder nader onderzoek, bij met redenen omkleede, ter openbare terechtzitting uitgesproken beschikking, het beroep niet ontvankelijk of ongegrond verklaren.

2. De voorzitter doet afschrift van deze beschikking aan den inzender van het klaagschrift toekomen en wijst hem op het rechtsmiddel, dat tegen die beschikking kan worden aangewend.

Artikel 69.

1. Tegen de beschikking, in het vorige artikel vermeld, kan de inzender van het klaagschrift binnen veertien dagen na de dagteekening van het bewijs van verzending van het afschrift, verzet doen bij het gerecht.

2. Tengevolge van dat verzet vervalt de beschikking, tenzij het verzet nietig wordt verklaard.

3. Het verzet wordt schriftelijk gedaan.

4. Het voorschrift van artikel 63 omtrent de onderteekening van het klaagschrift wordt daarbij in acht genomen. Niet nakoming daarvan maakt het verzet nietig.

5. Alvorens een verzet nietig te verklaren, stelt het gerecht dengene, die verzet heeft gedaan, in de gelegenheid, binnen een bepaalden termijn, het begane verzuim te herstellen.

6. Tegen nietigverklaring van het verzet staat geene hoogere voorziening open.

7. Wordt verzet gedaan door middel van een aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.

8. De griffier teekent onverwijld den dag van ontvangst aan op het geschrift, waarbij verzet wordt gedaan.

Artikel 70.

Indien, gedurende den loop van het geding, mocht blijken, dat de voorzitter van het gerecht verzuimd heeft artikel 66 toe te passen, herstelt het gerecht alsnog dat verzuim. Het geding wordt alsdan, zoo noodig, teruggebracht in den staat, waarin het zich bevond op het oogenblik, dat de voorzitter artikel 66 had behooren toe te passen. De artikelen 66, 67, 68 en 69 vinden in dat geval overeenkomstige toepassing.

Artikel 71.

Wordt een ingesteld beroep niet bij beschikking afgedaan, of is eene beschikking ten gevolge van verzet vervallen, dan zendt de voorzitter zoo spoedig mogelijk een afschrift van ieder klaagschrift aan de andere partijen.

Artikel 72.

Wordt van een klaagschrift niet een genoegzaam aantal afschriften ingezonden ter voldoening aan het voorschrift van artikel

71, dan worden de ontbrekende afschriften kosteloos ter griffie vervaardigd.

Artikel 73.

1. Indien als verweerder optreedt het administratief orgaan, tegen welks besluit, handeling of weigering het beroep is gericht, zendt het binnen 14 dagen na de toezending van een afschrift, als in artikel 71 bedoeld, ter griffie van het betrokken gerecht in alle zich onder zijne berusting bevindende stukken, tot het geding betrekkelijk, hetzij de oorspronkelijke stukken, hetzij gewaarmerkte afschriften.

2. Voor zoover noodig neemt de voorzitter maatregelen ter verzekering van de geheimhouding.

Artikel 74.

1. Partijen kunnen naar aanleiding van ieder haar toegezonden klaagschrift, binnen veertien dagen na de dagteekening van het bewijs van verzending, bij het gerecht eene contra-memorie indienen.

2. De voorzitter kan dezen termijn op verzoek eener partij verlengen.

3. Bij die contra-memorie worden een of meer afschriften overgelegd.

4. De griffier vergelijkt de contra-memorie met de overgelegde afschriften en teekent deze, desnoods na verbetering, voor copie conform.

5. Had de indiening plaats bij aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.

6. Van de contra-memoriën doet de voorzitter, zoo spoedig mogelijk, afschrift aan de andere partijen toekomen.

7. Is geen ¹⁾ voldoende aantal afschriften ontvangen, dan worden de ontbrekende afschriften kosteloos ter griffie vervaardigd.

8. De voorzitter is bevoegd in afwijking van het bovenstaande te bepalen, dat contra-memoriën niet zullen worden ingediend.

Artikel 75.

1. De voorzitter is bevoegd aan het administratief orgaan, hetwelk partij in het geding is, en aan andere administratieve organen te vragen binnen een door hem te bepalen termijn schriftelijk inlichtingen te verschaffen en onder hen berustende of te hunner beschikking staande stukken, voor zoover deze laatste niet reeds onder arti-

¹⁾ Bij de mondelinge behandeling is, op voorstel van den heer Schokking, door den Minister van Justitie het woord „geen” gewijzigd in „niet een”. (Hand. blz. 149).

kel 73 vallen, en voorwerpen in te zenden. De stukken kunnen in gewaarmerkt afschrift worden ingezonden.

2. Om redenen van openbaar belang kunnen de administratieve organen, niet partij in het geding, het verschaffen van inlichtingen of de inzending van stukken en voorwerpen weigeren.

3. Het tweede lid van artikel 73 vindt overeenkomstige toepassing.

Artikel 76.

De voorzitter is bevoegd aan deskundigen op te dragen binnen een door hem te bepalen termijn schriftelijk van advies en verslag te dienen.

§ 3. Van voorbereidend onderzoek.

Artikel 77.

Indien naar zijn oordeel de feiten door de schriftelijke behandeling nog niet voldoende tot klaarheid zijn gebracht, of de voor het nemen van eene beslissing noodige feitelijke gegevens in de stukken niet zijn bijgebracht, gelast de voorzitter, alvorens den dag voor de behandeling ter terechtzitting vast te stellen, een voorbereidend onderzoek.

Artikel 78.

1. De voorzitter kan dit onderzoek, hetwelk zal loopen omtrent bepaalde door hem op te geven punten, opdragen in gemeenten, waar een commissaris van rijks- of gemeentepolitie is, aan dezen en in andere gemeenten aan den burgemeester.

2. De voorzitter van een Ambtenarengerecht kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een plaatsvervangend voorzitter van dat gerecht.

3. De voorzitter van den Centralen Raad van Beroep kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een ondervoorzitter, lid of plaatsvervanger van dien Raad of wel aan een voorzitter, waarnemend of plaatsvervangend voorzitter van een Ambtenarengerecht.

4. In de gevallen, in het tweede en derde lid bedoeld, draagt de leider van het voorbereidend onderzoek den titel van lid-commissaris.

Artikel 79.

1. De leider van een voorbereidend onderzoek is bevoegd:

a. de personen, hem door den voorzitter als getuigen of deskundigen opgegeven, of andere wier verhoor hem ter uitvoering zijner opdracht wenschelijk voorkomt, op te roepen om te verschijnen op de plaats bij die oproeping vermeld;

b. aan deskundigen op te dragen schriftelijk van advies en verslag te dienen binnen een door hem te bepalen termijn;

c. vergezeld van de door hem voor het onderzoek volstrekt noodzakelijk geacht getuigen en deskundigen binnen te treden in alle plaatsen, met uitzondering van die, welke tevens woningen of alleen door een woning toegankelijk zijn.

2. De leider van een voorbereidend onderzoek, die niet is lid-commissaris, oefent de bevoegdheden onder *b.* en *c.* slechts uit krachtens eene uitdrukkelijke schriftelijke machtiging van den voorzitter.

3. Het lid-commissaris, dat aan deskundigen eene opdracht geeft als bedoeld onder *b.*, constateert dit bij proces-verbaal.

Artikel 80.

1. In plaatsen, welke tevens woningen of alleen door een woning toegankelijk zijn, treedt de leider van een voorbereidend onderzoek, vergezeld van de door hem volstrekt noodzakelijk geachte getuigen en deskundigen, tegen den wil van den bewoner niet binnen, dan op vertoon van een bijzonderen schriftelijken last van den voorzitter.

2. Van dit binnentreden maakt de leider een proces-verbaal op, dat hij binnen tweemaal 24 uren aan den bewoner in afschrift mededeelt.

Artikel 81.

Het lid-commissaris heeft de bevoegdheden van den voorzitter, bedoeld in artikel 75.

Artikel 82.

1. Tijd en plaats van een voorgenomen plaatselijk onderzoek of van een verhoor van getuigen of deskundigen, worden door den leider, zoo mogelijk, tijdig vooraf ter kennis van partijen gebracht.

2. Deze kunnen bij het plaatselijk onderzoek en bij het verhoor van getuigen of deskundigen tegenwoordig zijn en verzoeken, dat door haar medegebrachte personen als getuigen of deskundigen zullen worden gehoord. De leider van het onderzoek kan bevelen, dat dit geheel of gedeeltelijk plaats hebbe buiten tegenwoordigheid van eene partij.

Artikel 83.

De leider van een voorbereidend onderzoek handhaaft de orde ter plaatse, waar hij zijne ambtsverrichtingen vervult. Hij heeft daarbij de bevoegdheden, in artikel 41 aan den voorzitter van het gerecht voor het handhaven van de orde ter terechtzitting verleend.

Artikel 84.

1. De uitkomsten van het voorbereidend onderzoek worden door den leider geconstateerd bij proces-verbaal.

2. Na afloop van het onderzoek zendt de leider de vanwege den voorzitter in zijne handen gestelde stukken van het geding aan dezen terug. Hij voegt daarbij de opgemaakte processen-verbaal.

Artikel 85.

Het lid-commissaris wordt in zijne ambtsverrichtingen bijgestaan door den griffier van zijn gerecht, die hem bij het voorbereidend onderzoek vergezelt, de vereischte processen-verbaal opstelt, deze met hem onderteekent en namens hem getuigen en deskundigen oproept.

§ 4. Van de behandeling ter terechtzitting.

Artikel 86.

1. Door den voorzitter wordt de dag voor de behandeling van het beroep ter terechtzitting vastgesteld en door den griffier ter kennis van de partijen gebracht.

2. Deze dag wordt zoodanig bepaald, dat de terechtzitting niet wordt gehouden, dan nadat de contra-memoriën zijn ingediend of de termijnen voor de indiening daarvan zijn verlopen.

Artikel 87.

1. Vóór de behandeling van het geding ter terechtzitting worden alle daarop betrekking hebbende stukken, hetzij de oorspronkelijke stukken, hetzij door den griffier gewaarmerkte afschriften daarvan:

a. op den door den voorzitter te bepalen voet, ter inzage gezonden aan de leden, die voor de behandeling zullen zitting nemen;

b. gedurende ten minste zes dagen ter griffie, of indien de terechtzitting buiten de standplaats wordt gehouden, in het gerechtsgebouw op de zittingplaats, nedergelegd ter kostelooze inzage van belanghebbenden.

2. De nederlegging wordt door den griffier tijdig ter kennis gebracht van de partijen.

Artikel 88.

1. De voorzitter van het gerecht is bevoegd ambtshalve, al dan niet op grond van een daartoe strekkend verzoek van eene partij, bepaalde getuigen of deskundigen ter terechtzitting te doen oproepen, of met eene werkzaamheid te belasten.

2. Van eene afwijzende beschikking van den voorzitter op een daartoe strekkend verzoek van eene partij staat gedurende drie dagen na ontvangst daarvan, beroep open bij het college, waarvoor het twistgeding dient.

Artikel 89.

1. Partijen kunnen getuigen en deskundigen medebrengen ter terechtzitting of bij deurwaarders-exploit oproepen om aldaar te verschijnen.

2. De namen der getuigen en deskundigen, die gedagvaard zijn of ter terechtzitting zullen worden medegebracht, worden door partijen ten minste drie dagen vóór de terechtzitting aan den voorzitter medegedeeld.

3. Deurwaarders hebben voor de werkzaamheden, ingevolge de bepaling van het eerste lid door hen verricht, aanspraak op belooning ten laste van de partij welke hen in het werk heeft gesteld, overeenkomstig de bepalingen van het tarief van gerechtskosten in strafzaken.

Artikel 90.

De namen der getuigen en deskundigen, krachtens de beide voorgaande artikelen opgeroepen, worden door den griffier zoo spoedig mogelijk aan partijen medegedeeld.

Artikel 91.

1. De terechtzitting wordt door den voorzitter geopend, geleid en gesloten. Hij draagt de te behandelen zaken voor en zorgt, dat deze op doelmatige wijze tot beslissing worden gebracht.

2. De voorzitter doet het onderzoek een aanvang nemen door de partijen, hare gevolmachtigden en raadslieden af te vragen hunne namen, voornamen en woonplaatsen.

3. Hij doet den griffier vervolgens de conclusiën der aangevallen beslissing en der klaagschriften en contra-memoriën voorlezen.

4. Het onderzoek wordt onafgebroken voortgezet, behoudens de gevallen waarin de wet onderbreking toelaat.

Artikel 92.

1. De getuigen en deskundigen zullen zich, zonder verlof van het gerecht, niet van een schriftelijk opstel mogen bedienen.

2. Zij geven, vóór den aanvang van hun verhoor, hunne namen, voornamen, beroepen en woonplaatsen op en doen, alvorens hunne verklaringen af te leggen, in handen van den voorzitter den eed of de belofte: de getuigen, dat zij zullen zeggen de geheele waarheid en niets dan de waarheid; de deskundigen, dat zij verslag zullen doen naar hun geweten.

3. Het gerecht kan bevelen, dat bepaalde personen zullen worden gehoord zonder het afleggen van eed of belofte.

4. Ambtshalve of op verzoek van eene der partijen kan het gerecht bevelen, dat de verklaring van een getuige of deskundige geheel in het proces-verbaal der terechtzitting zal worden opgenomen.

Aan zoodanig bevel wordt terstond gevolg gegeven, waarna het in schrift gestelde aan den getuige of deskundige wordt voorgelezen en door dezen met den voorzitter en den griffier wordt onderteekend. Heeft onderteekening niet plaats, dan wordt de reden daarvan in het proces-verbaal vermeld.

5. Getuigen en deskundigen kunnen door den voorzitter en de leden en, door tusschenkomst van den voorzitter, door partijen worden ondervraagd.

6. Vragen door het gerecht, op verzoek van eene der partijen of ambtshalve, gewraakt, hetzij als niet ter zake dienende, hetzij om andere te vermelden redenen, worden niet gedaan.

7. De volgorde waarin getuigen en deskundigen zullen worden gehoord, alsmede de met het oog op hunne onbevangenheid ter terechtzitting te nemen maatregelen, worden door den voorzitter bepaald.

8. Getuigen en deskundigen mogen zich niet verwijderen, dan nadat zij van den voorzitter daartoe verlof hebben bekomen.

Artikel 93.

1. De partijen kunnen elkander door tusschenkomst van den voorzitter vragen stellen. Zij kunnen zoowel door den voorzitter als door de overige leden van het gerecht worden ondervraagd.

2. Vragen door het gerecht, op verzoek van eene der partijen of ambtshalve, gewraakt, hetzij als niet ter zake dienende, hetzij om andere te vermelden redenen, worden niet gedaan.

Artikel 94.

1. Aan ieder der partijen wordt op haar verzoek door den voorzitter het woord verleend, voor het uitoefenen der haar toegekende bevoegdheden.

2. Vóórdat de behandeling der zaak ter terechtzitting wordt gesloten, heeft ieder der partijen het recht het woord te voeren.

3. De voorzitter deelt vervolgens mede, wanneer uitspraak zal worden gedaan.

Artikel 95.

1. Het gerecht kan bevelen, dat eene partij zal worden opgeroepen, om op eene bepaalde terechtzitting in persoon te verschijnen, tot het geven van inlichtingen. Geldt dit bevel een natuurlijk persoon onbekwaam om in rechte te staan, dan houdt het tevens in, hetzij dat deze onbekwame in persoon of bij zijnen vertegenwoordiger, hetzij dat beiden zullen verschijnen.

2. De oproeping geschiedt door den griffier.

3. De opgeroepen kunnen ook te zamen worden gehoord.

4. Het gerecht kan de tegenwoordigheid bij het verhoor verbieden van gemachtigden, raadslieden of anderen, wier aanwezigheid ongewenscht voorkomt.

Artikel 96.

Het gerecht kan bevelen, dat het onderzoek zal worden gesloten of dat geen verder verhoor van getuigen of deskundigen zal plaats hebben, wanneer naar zijne meening de zaak voldoende is toegelicht of door de reeds gehoorde getuigen en deskundigen, hetzij de feiten voldoende tot klaarheid zijn gebracht, hetzij de voor het nemen van eene beslissing noodzakelijke feitelijke gegevens zijn aangevoerd.

Artikel 97.

Het gerecht kan ambtshalve of op verzoek van eene der partijen het onderzoek schorsen, tot het bij het besluit tot schorsing vermelde tijdstip.

§ 5. *Van de behandeling in raadkamer.***Artikel 98.**

1. Het gerecht beraadslaagt en beslist in raadkamer en grondt de uitspraak uitsluitend op hetgeen ter terechtzitting heeft plaats gehad en op die stukken, ten aanzien waarvan de voorschriften van artikel 87 zijn toegepast.

2. De raadkamer wordt gehouden terstond na afloop, hetzij van de terechtzitting waarop het onderzoek heeft plaats gehad, hetzij van de behandeling der zaak ter terechtzitting, tenzij het gerecht een ander tijdstip daarvoor bepaalt.

3. Wordt door het gerecht de uitspraak der beslissing uitgesteld, dan brengt de griffier de nieuwe dagbepaling ter kennis van de partijen.

4. In geen geval mag de uitspraak later dan drie weken na het sluiten van het onderzoek plaats hebben.

Artikel 99.

1. Blijkt tijdens de behandeling in raadkamer, dat het onderzoek niet volledig is geweest, dan kan het gerecht bij met redenen omkleed bevel gelasten, dat op eene daarbij aangewezen terechtzitting het onderzoek wordt hervat.

2. Het bevel wijst aan de getuigen of deskundigen, van wie het verhoor en omschrijft de bescheiden, waarvan de behandeling ter terechtzitting door het gerecht noodig wordt geacht.

3. De getuigen of deskundigen, wier verhoor is gelast, worden door den griffier opgeroepen en ten aanzien van de bescheiden in het bevel omschreven wordt gehandeld overeenkomstig artikel 87.

4. De dag, waarop de terechtzitting zal worden gehouden, wordt door den griffier aan partijen medegedeeld.

Artikel 100.

1. In het geval, voorzien in het eerste lid van artikel 99, kan het gerecht ook, bij met redenen omkleed bevel, alsnog een voorbereidend onderzoek of wel alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 gelasten.

2. Op een voorbereidend onderzoek, als bedoeld in het voorgaande lid, vinden de artikelen 78—85 overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de machtigingen, bedoeld in de artikelen 79, tweede lid, en 80, eerste lid, indien zij niet in het bevel van het gerecht zijn opgenomen, afzonderlijk door den voorzitter kunnen worden verleend.

3. Indien alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 wordt bevolen, omschrijft het bevel nauwkeurig de te geven opdracht of de te verzenden aanvraag.

Artikel 101.

1. De voorzitter draagt zorg, dat aan de in het voorgaande artikel bedoelde bevelen uitvoering wordt gegeven.

2. Hij bepaalt na afloop van het voorbereidend onderzoek of na ontvangst van het deskundigenrapport of het antwoord op de verzonden aanvraag, met inachtneming van artikel 87, den dag voor de hervatting van de behandeling ter terechtzitting.

3. De griffier geeft van die dagbepaling kennis aan de partijen.

Afdeeling III.

Van eenige bijzondere gedingen in eersten aanleg.

§ 1. *Van beslissing bij voorraad.***Artikel 102.**

1. In alle gevallen, waarin beroep op den rechter open staat, doch waarin, ter voorkoming van nadeel, voor den ambtenaar eene onverwijldde voorziening wenschelijk is, kan deze bij een met redenen omkleed verzoekschrift aan den voorzitter van het gerecht, dat ten aanzien van de hoofdzaak bevoegd is, eene beslissing bij voorraad vragen. Met inachtneming van de eischen van het openbaar belang doet de voorzitter zoo spoedig mogelijk uitspraak.

2. Indien de Centrale Raad ten aanzien van de hoofdzaak in eersten aanleg bevoegd is, vraagt de ambtenaar de beslissing bij voorraad aan den voorzitter van het Ambtenarengerecht, dat ten aanzien van de hoofdzaak bevoegd zou zijn geweest, indien deze niet tot de bevoegdheid van den Centralen Raad van Beroep behoorde.

3. Het verzoek mist schorsende kracht.

4. De voorzitter deelt zijne beslissing zoo spoedig mogelijk mede aan den verzoeker en aan het orgaan welks besluit, handeling of weigering is aangevallen. Hij kan beslissen dat geene termen bestaan voor eene uitspraak bij voorraad.

5. Tegen de uitspraak des voorzitters staat geene voorziening open. Zij heeft geene beteekenis voor de beslissing in de hoofdzaak. Zij vervalt, indien niet binnen 8 dagen beroep bij het bevoegd Ambtenarengerecht of bij den Centralen Raad is ingesteld.

6. De behandeling en de uitspraak geschieden in raadkamer. De voorzitter is bevoegd partijen, getuigen en deskundigen te hooren. De bepalingen omtrent de oproeping en het verhoor van deze personen ter terechtzitting van het gewoon geding vinden overeenkomstige toepassing.

§ 2. *Van beroep vóór disciplinaire strafoplegging.*

Artikel 103.

1. Het bevoegd gezag, dat zelf tot strafoplegging wenscht over te gaan, kan van zijn voornemen aan den betrokkene kennis geven. De kennisgeving vermeldt de disciplinaire straf, die het bevoegd gezag voornemens is op te leggen benevens de gronden, die het daarvoor meent te hebben.

2. De betrokkene kan gedurende 14 dagen na ontvangst der kennisgeving een klaagschrift inzenden bij het bevoegd Ambtenarengerecht, of, indien de Centrale Raad van Beroep bevoegd is, bij dezen Raad. Bevoegd is het gerecht, dat bevoegd zou zijn van een beroep kennis te nemen, indien het bevoegd gezag de straf had opgelegd.

3. De voorzitter van het gerecht deelt de inzending van het klaagschrift binnen drie dagen na ontvangst aan het bevoegd gezag mede. De zaak wordt verder als een gewoon geding behandeld; echter is griffierecht noch in eersten aanleg noch in hooger beroep verschuldigd en neemt het gerecht, in de plaats van het bevoegd gezag, de beslissing, die naar zijn oordeel genomen behoort te worden.

4. Indien de betrokkene niet tijdig een klaagschrift inzendt, legt het bevoegd gezag de in de kennisgeving vermelde straf op. Beroep ingevolgt deze wet is dan uitgesloten.

§ 3. *Van beroep bij niet of niet volledig gevolg geven aan eene veroordeeling.*

Artikel 104.

1. Indien aan eene veroordeeling, in zoover zij niet op geld luidt, niet of niet volledig gevolg gegeven wordt, nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden, is de ambtenaar bevoegd deswege een beroep in te dienen bij het gerecht, dat de zaak heeft behandeld.

2. Het beroep wordt ingesteld binnen 6 maanden, nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden.

3. Indien het beroep gegrond bevonden wordt, veroordeelt het gerecht het betrokken lichaam tot vergoeding. Het gerecht stelt het bedrag der schadevergoeding bij de uitspraak vast. De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.

Afdeeling IV.

Van het geding in hooger beroep.

§ 1. *Inleidende bepalingen.*

Artikel 105.

1. Ieder der partijen is bevoegd tegen een door een Ambtenaren-gerecht gewezen eindvonnis hooger beroep in te stellen.

2. Tegen vonnissen, die niet zijn eindvonnissen, kan slechts tegelijk met het beroep tegen het eindvonnis hooger beroep worden ingesteld.

3. In hooger beroep is geene beslissing bij voorraad mogelijk.

Artikel 106.

1. Het hooger beroep wordt ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop de aangevallen uitspraak gewezen is.

2. Het wordt ingesteld door het inzenden van een beroepschrift ter griffie van den Centralen Raad van Beroep.

3. Het tegen een deel eener uitspraak ingesteld beroep wordt geacht tegen de geheele uitspraak gericht te zijn.

Artikel 107.

1. Het hooger beroep schorst de uitspraak, waartegen het gericht is.

2. Zij, die in het twistgeding in eersten aanleg partij geweest zijn, treden ook bij de behandeling in hooger beroep als zoodanig op.

§ 2. *Van de behandeling.*

Artikel 108.

1. De behandeling in hooger beroep geschiedt als in eersten aanleg, behoudens de navolgende afwijkingen:

a. dat van het beroepschrift zooveel afschriften worden overgelegd, als er, behalve den inzender, partijen in het twistgeding zijn;

b. dat het beroepschrift in plaats van het in artikel 64 onder 2°.

voorgeschrevene eene omschrijving van de aangevallen uitspraak van het Ambtenarengerecht moet bevatten;

c. dat in het in artikel 71 bedoelde geval de Centrale Raad bovendien van het ingesteld beroep zoo spoedig mogelijk mededeeling doet aan het Ambtenarengerecht, dat in het geding uitspraak heeft gedaan;

d. dat de griffier van dit gerecht de stukken van het geding en een afschrift van de aangevallen uitspraak binnen drie dagen inzendt ter griffie van den Centralen Raad;

e. dat de voorzitter bij het vaststellen van den dag voor de behandeling van het beroep ter terechtzitting, indien hem zulks wenschelijk voorkomt, een lid aanwijst om aldaar als rapporteur op te treden, welke rapporteur alsdan zijn rapport uitbrengt, nadat de griffier de in artikel 91 bedoelde conclusiën heeft voorgelezen.

2. Indien meer partijen binnen den daarvoor bepaalden termijn hooger beroep ingesteld hebben, worden hare beroepen tegelijk behandeld en beslist.

§ 3. *Van de uitspraak.*

Artikel 109.

De Centrale Raad van Beroep bevestigt de uitspraak van het Ambtenarengerecht, hetzij met overneming, hetzij met verbetering van de gronden, of doet, met geheele of gedeeltelijke vernietiging daarvan, hetgeen dit gerecht had behooren te doen.

Artikel 110.

1. Wanneer het Ambtenarengerecht de niet-ontvankelijkheid van het beroep heeft uitgesproken en de Centrale Raad van Beroep deze uitspraak vernietigt met ontvankelijkverklaring van het beroep, wordt de zaak naar het Ambtenarengerecht teruggewezen om te worden hervat in den stand, waarin zij zich bevond.

2. De griffier van den Centralen Raad van Beroep zendt de processtukken, onder medezending van een afschrift der beslissing, zoo spoedig mogelijk in ter griffie van het Ambtenarengerecht.

3. De voorzitter van het Ambtenarengerecht bepaalt den dag voor de behandeling.

4. De griffier geeft van die dagbepaling kennis aan de partijen.

Artikel 111.

1. Indien aan eene veroordeeling, in zoover zij niet op geld luidt, niet of niet volledig wordt gevolg gegeven, is de ambtenaar bevoegd deswege een beroep in te dienen bij het Ambtenarengerecht, dat de zaak in eersten aanleg heeft behandeld.

2. Het tweede en het derde lid van artikel 104 vinden overeenkomstige toepassing.

Afdeeling V.

Van herziening.

§ 1. *Inleidende bepalingen.***Artikel 112.**

1. Ieder der partijen in een twistgeding is bevoegd, nadat de daarin gewezen uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, de herziening daarvan te verzoeken.

2. Zij wordt verzocht op grond, dat gebleken is van eenige omstandigheid, die bij de behandeling van het beroep aan het gerecht niet bekend was en die op zichzelf of in verband met andere feiten of omstandigheden ernstigen twijfel doet ontstaan aan de juistheid van de uitspraak.

3. Van uitspraken, die niet zijn einduitspraken, kan de herziening slechts tegelijk met die van de einduitspraak worden verzocht.

Artikel 113.

1. De herziening wordt verzocht aan het gerecht, dat de aangevallen uitspraak heeft gewezen.

2. Het verzoek om herziening mist schorsende kracht.

§ 2. *Van de behandeling.***Artikel 114.**

Op de behandeling van een verzoek om herziening vinden de voorschriften omtrent de behandeling in eersten aanleg of in hooger beroep overeenkomstige toepassing.

TITEL III.**Van middelen tot bewaring en verwerkelijking van recht.**§ 1. *Inleidende bepaling.***Artikel 115.** ¹⁾

1. Onder bezoldiging wordt in dezen titel verstaan het gelds-

¹⁾ Art. 115 is bij Nota van Wijzigingen van 12 October 1929 in dier voege gewijzigd, dat het artikel komt te luiden:

„1. Onder bezoldiging wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een ambtenaar tijdens zijne ambtsbetrekking ter belooning van de door hem bewezen diensten, onder welke benaming ook, geniet na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht:

a. voor verhaal van pensioensbijdragen;

b. voor voordeelen, in het ambt genoten.

2. Onder bezoldiging is in dezen titel wachtgeld begrepen.

3. Onder pensioen wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een gewezen ambtenaar als zoodanig of de weduwe of de weezen van een ambtenaar, onder welke benaming ook, genieten na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht voor verhaal van pensioensbijdragen.

4. Beslag omvat in dezen titel vereenvoudigd beslag, de vorderingen van artikel 7 van de wet van 22 Mei 1845, Staatsblad no. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, en van artikel 44 van de Dienstplichtwet inbegrepen.”

(Bijlagen Hand. 1929/1930, 20. 3.).

bedrag, dat een ambtenaar ter belooning van de door hem bewezen diensten, onder welke benaming ook, geniet na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht:

a. voor het in artikel 36 der Pensioenwet 1922, *Staatsblad* no. 240, bedoeld verhaal van pensioensbijdragen;

b. voor voordeelen, in het ambt genoten.

2. Onder bezoldiging is in dezen titel wachtgeld begrepen.

3. Onder pensioen wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat de gewezen ambtenaar als zoodanig, zijne weduwe of zijn weezen, onder welke benaming ook, genieten.

4. Beslag omvat in dezen titel vereenvoudigd beslag, de vordering van artikel 7 der wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* no. 22, op invordering van 's Rijks directe belastingen, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 Juli 1926, *Staatsblad* no. 256, inbegrepen.

§ 2. *Van inhouding.*

Artikel 116.

1. Op de door den Staat en de openbare lichamen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen kan worden ingehouden, hetgeen de ambtenaar aan hen zelf verschuldigd is.

2. Pensioenen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn door het lichaam, in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd.

3. Belastingen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn aan het lichaam, dat met de invordering is belast.

4. Buiten de gevallen, bedoeld in de voorgaande leden, kan inhouding alleen plaats hebben krachtens bijzondere wetsbepaling.

§ 3. *Van beslag.*

Artikel 117.

Ten aanzien van beslagen, gelegd op bezoldigingen en pensioenen, vinden de voorschriften van het gemeene recht toepassing.

§ 4. *Van korting.*

Artikel 118.

1. De Staat en de openbare lichamen kunnen op de door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen ten behoeve van schuldeischers van den ambtenaar kortingen toepassen, mits deze de vorderingen van de schuldeischers erkent.

2. Als door den ambtenaar erkend gelden de vorderingen, waarvan het bestaan uit eene in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak of eene authentieke akte blijkt.

§ 5. *Van de mogelijkheid van inhouding, beslag en korting.*

Artikel 119.

1. Bezoldiging is voor de eerste *f* 2000 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting vatbaar tot één vierde; voor het meerdere tot één derde.

2. Indien verscheidene bezoldigingen tegelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één bezoldiging aangemerkt.

3. Pensioen is voor de eerste *f* 800 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting niet vatbaar;

voor de tweede *f* 800 per jaar, of deel van dat bedrag, is het daarvoor vatbaar tot één vierde;

voor de derde *f* 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot drie achtste;

voor de vierde *f* 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot de helft; voor het meerdere onbeperkt.

4. Indien verscheidene pensioenen tegelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één pensioen aangemerkt.

5. Indien pensioen naast bezoldiging wordt genoten, wordt het gedeelte van het pensioen, vatbaar voor inhouding, beslag en korting, berekend als volgt:

de bedragen van pensioen en bezoldiging worden samengevoegd, waarna overeenkomstig lid 3 wordt berekend, welk gedeelte voor inhouding, beslag en korting vatbaar is;

van het aldus gevonden bedrag wordt het gedeelte van de bezoldiging, dat overeenkomstig lid 1 en 2 voor inhouding, beslag en korting vatbaar is, afgetrokken.

Artikel 120.

1. De beperkingen van het vorig artikel gelden niet ten aanzien van inhouding, beslag en korting:

a. tot verhaal van onderhoud, ingevolge de wet verschuldigd, kosten door derden ten behoeve van zoodanig onderhoud gemaakt inbegrepen;

b. ter zake van eene disciplinaire strafoplegging;

c. tot verhaal van boete, door den strafrechter opgelegd;

d. tot verhaal van hetgeen de ambtenaar ter zake van schade, in verband met de uitoefening van den dienst opzettelijk veroorzaakt, aan den Staat of een openbaar lichaam schuldig is;

e. tot verhaal van hetgeen op de bezoldiging of het pensioen is vooruitbetaald of voorgeschoten of tengevolge van onjuiste opgaven van den ambtenaar daarop te veel is betaald;

f. tot niet in artikel 36 der Pensioenwet 1922, *Staatsblad* n°. 240, bedoeld verhaal van pensioensbijdragen.¹⁾

2. In geval van beslag vindt het voorgaande lid alleen toepassing, indien dit artikel in het exploit of, in geval van vereenvoudigd beslag, in de kennisgeving uitdrukkelijk is vermeld.

Artikel 121.

1. Inhouding kan plaats hebben ondanks toegestane korting of gelegd beslag en ondanks faillissement van den ambtenaar of hem verleende surséance van betaling. Tijdens faillissement is de inhouding, uitgezonderd de gevallen, bedoeld in artikel 120, beperkt tot het deel van de bezoldiging of het pensioen, dat in het faillissement valt.

2. Beslag sluit korting uit. Indien de korting plaats heeft ter zake van eene inschuld, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, sluit beslag korting slechts uit tot het in dat artikel bepaalde deel van de bezoldiging of het pensioen, tenzij het overeenkomstig artikel 120 is gelegd.

3. Faillissement van den ambtenaar en hem verleende surséance van betaling sluiten korting uit.

Artikel 122.

1. Indien een ingehouden, in beslag genomen of gekort bedrag tusschen meerdere schuldeischers moet worden verdeeld, geschiedt de verdeling pondspondsgewijze naar evenredigheid der inschulden, voor zoover niet de eene schuldeischer boven den anderen voorrang heeft.

2. Indien naast inschulden, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, ook andere in de verdeling moeten worden begrepen, wordt eerst het in artikel 119 bepaalde deel van dit bedrag onder alle schuldeischers zonder onderscheid verdeeld.

§ 6. *Van overdracht van het recht op bezoldiging of pensioen, inpandgeving en soortgelijke handelingen.*

Artikel 123.

1. Overdracht, inpandgeving of elke handeling, waardoor de ambtenaar eenig recht op zijn bezoldiging of pensioen aan een derde toekent, is slechts geldig:

a. indien zij geschiedt met goedkeuring van den Staat, die of het openbaar lichaam, dat de bezoldiging of het pensioen verschuldigd is;

¹⁾ Bij Nota van Wijzigingen van 12 October 1929 is de puntkomma achter de letter e vervangen door een punt en de letter f vervallen. (Bijlagen Hand. 1929/1930, 20. 3.).

b. indien zij geschiedt aan eene instelling van openbaar nut, geplaatst op eene door Onzen Minister van Financiën opgemaakte en in de *Nederlandsche Staatscourant* openbaar gemaakte lijst.

2. Zij is bovendien slechts geldig voor het deel van de bezoldiging of het pensioen, dat overeenkomstig artikel 119 vatbaar is voor inhouding, beslag en korting.

3. Volmacht tot invordering van de bezoldiging of van het pensioen, onder welken vorm of welke benaming ook door den ambtenaar verleend, is steeds herroepelijk.

§ 7. *Slotbepaling.*

Artikel 124.

1. De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.

2. Zij vinden overeenkomstige toepassing op:

a. de bezoldigingen van hen, die, anders dan krachtens eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn;

b. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn gewezen ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar;

c. de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld.

TITEL IV.

Bepalingen van materieel recht.

Artikel 125.

1. Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften vastgesteld betreffende:

a. aanstelling;

b. schorsing;

c. ontslag;

d. bezoldiging;

e. wachtgeld;

f. diensttijden;

g. verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte;

h. overige rechten en verplichtingen der ambtenaren;

- i.* disciplinaire straffen;
 - j.* administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;
 - k.* de wijze, waarop aan vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.
2. Onder gelijk voorbehoud stelt het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders voor de ambtenaren, door of vanwege deze lichamen aangesteld, voorschriften vast omtrent de onderwerpen in het eerste lid genoemd.

Artikel 126.

1. Indien het bevoegd gezag eener provincie nalatig blijft aan het voorgaande artikel uitvoering te geven, of wel, ingeval Wij aanvulling, wijziging of intrekking van gegeven uitvoeringsvoorschriften gewenscht achten, zoodanige aanvulling, wijziging of intrekking ondanks daartoe strekkende aanmaning binnen een te stellen termijn van ten minste drie maanden niet tot stand brengt, zijn Wij bevoegd Gedeputeerde Staten uit te noodigen het noodzakelijk besluit vast te stellen. Blijven ook Gedeputeerde Staten in gebreke, zoo geschiedt de vaststelling door Onzen Commissaris in de provincie. Een ingevolge dit lid vastgesteld besluit wordt geacht van het bevoegd gezag afkomstig te zijn. De afkondiging geschiedt binnen veertien dagen, nadat het besluit door het bevoegd gezag is ontvangen; in het gebruikelijke formulier van afkondiging worden daarbij de noodzakelijke wijzigingen aangebracht.

2. Het voorgaande lid vindt overeenkomstige toepassing voor de voorschriften vast te stellen door het bevoegd gezag der gemeenten, met dien verstande, dat voor Ons Gedeputeerde Staten in de plaats treden, de uitnoodiging wordt gericht tot Burgemeester en Wethouders en dat, blijven ook dezen in gebreke, de vaststelling geschiedt door Gedeputeerde Staten. De besluiten van Burgemeester en Wethouders en van Gedeputeerde Staten behoeven Onze goedkeuring. Het bevoegd gezag der gemeenten wordt vóór goedkeuring in de gelegenheid gesteld zijn gevoelen kenbaar te maken.

3. De beide voorgaande leden vinden overeenkomstige toepassing voor de voorschriften vast te stellen door het bevoegd gezag der waterschappen, veenschappen en veenpolders, met dien verstande, dat het eerste lid toepassing vindt, indien Provinciale Staten nalatig zijn in de reglementen dier instellingen de noodige uitvoering aan artikel 125 te geven, of wel, ingeval de in deze reglementen opgenomen uitvoeringsvoorschriften naar Ons oordeel aanvulling, wijziging of intrekking behoeven, en het tweede lid, voor zoover de uitvoering van artikel 125 geheel of gedeeltelijk aan de besturen der instellingen zelf is overgelaten. In het laatste

geval richten Gedeputeerde Staten de uitnoodiging tot het door hen aangewezen gezag of een door hen benoemden bijzonderen commissaris.

Artikel 127.

Tegenover den Staat of het openbaar lichaam beschikt de gehuwde vrouw zelfstandig over de bezoldiging of het pensioen, aan haar als ambtenares of gewezen ambtenares door den Staat of een openbaar lichaam verschuldigd.

TITEL V.

Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.

§ 1. Strafbepaling.

Artikel 128.

1. Hij die, als partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, opgeroepen, de in het eerste lid van artikel 30 omschreven verplichting niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als eene overtreding.

§ 2. Overgangsbepalingen.

Artikel 129. ¹⁾

Onze Minister van Justitie bepaalt het tijdstip, waarop de in artikel 8 bedoelde ledenlijsten voor de eerste maal moeten zijn vastgesteld. Zij gelden gedurende 5 kalenderjaren, te rekenen van den eersten Januari van het jaar, volgende op dat harer vaststelling.

Artikel 130.

In het geval, bedoeld in artikel 139*a* der Beroepswet, vinden de artikelen 139*b*—139*h* dier wet op de Ambtenarengerechten overeenkomstige toepassing.

Artikel 131.

Het tweede lid van artikel 123 is niet van toepassing op pensioenen vóór de inwerkingtreding van Titel III toegekend.

¹⁾ Ten gevolge van de aanneming van het amendement-Schouten op art. 5, is op voorstel van den Minister van Justitie art. 129 gewijzigd, zoodat dit komt te luiden: „De in artikel 8 bedoelde ledenlijsten gelden voor de eerste maal, afgezien van het jaar harer vaststelling, gedurende de vijf kalenderjaren, op dit jaar volgende.”

(Hand. biz. 182).

Artikel 132.

Indien eene inhouding of eene korting reeds vóór de inwerking-treding van Titel III is aangevangen, een beslag reeds daarvóór is gelegd, eene overdracht, eene inpandgeving of andere handeling of eene volmachtverleening reeds daarvóór heeft plaats gehad, vinden de bepalingen van Titel III, behoudens het voorgaande artikel, toepassing op de termijnen van bezoldiging en pensioen, verschijnend op of na den dag der inwerkingtreding.

Artikel 133.

1. Binnen twee ¹⁾ jaar na de invoering van artikel 125 moet aan dit artikel uitvoering zijn gegeven.

2. De door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders op het oogenblik van de invoering van artikel 125 vastgestelde voorschriften, die betreffen onderwerpen in dat artikel vermeld, blijven bij die invoering van kracht en worden geacht tot uitvoering van artikel 125 te zijn gegeven.

§ 3. *Slotbepalingen.***Artikel 134. ²⁾**

De artikelen dezer wet treden in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld.

¹⁾ Als gevolg van een door de Regeering overgenomen amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh is het woord „twee” veranderd in „één.”

(Hand. blz. 182, 183).

²⁾ Art. 134 wordt art. 135.

Bij Tweede Nota van Wijzigingen, van 16 October 1929, is een nieuw artikel 134 ingevoegd, hetwelk als gevolg van een door de Regeering overgenomen amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh komt te luiden:

„1. Bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur worden bepalingen vastgesteld betreffende de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder door of vanwege het Rijk indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht kan plaats hebben. Artikel 133, eerste lid, vindt overeenkomstige toepassing.

2. Omtrent dezelfde onderwerpen worden door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders bepalingen vastgesteld, indien door of vanwege die lichamen indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht plaats heeft. De artikelen 126 en 133, tweede lid, vinden overeenkomstige toepassing.”

(Bijlagen Hand. 1929/1930, 20. 8. Hand, blz. 184).

Artikel 135. ¹⁾

Bij het in werking treden van Titel III

I. zijn, voor zoover zij nog van kracht waren, afgeschaft:

- 1°. de wet van 19 pluviôse an III (7 Februari 1795; *Bulletin des Lois* 121, no. 640);
- 2°. de wet van 21 ventôse an IX (12 Maart 1801; *Bulletin des Lois* 74, no. 572);
- 3°. het Consulair besluit van 18 nivôse an XI (8 Januari 1803; *Bulletin des Lois* 241, no. 2247);
- 4°. het Keizerlijk besluit van 18 Augustus 1807 (*Bulletin des Lois* 155, no. 2663);
- 5°. de wet van 24 Januari 1815 (*Staatsblad* no. 5);
- 6°. het Koninklijk besluit van 28 Augustus 1826, no. 40;
- 7°. artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvorde-
ring;
- 8°. artikel 22, lid 2, van de Postwet, *Staatsblad* 1919, no. 543,
laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 December 1928,
Staatsblad no. 507; ²⁾
- 9°. artikel 6 van de Wet op de Rijksverzekeringsbank, *Staatsblad*
1920, no. 780, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 Decem-
ber 1928, *Staatsblad* no. 507; ³⁾
- 10°. de artikelen 64 (uitgezonderd de laatste twee leden), 65, en 66
van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, *Staatsblad* no. 65,
laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad*
no. 273; ⁴⁾
- 11°. de artikelen 66 (uitgezonderd de laatste twee leden), 67, en 68
van de Pensioenwet voor de landmacht 1922, *Staatsblad* no. 66,
laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad*
no. 277; ⁵⁾
- 12°. de artikelen 116 (uitgezonderd de laatste twee leden), 117-119
en 123, lid 1 *b* onder 3 en lid 2, van de Pensioenwet 1922,
Staatsblad no. 240, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21
Juli 1928, *Staatsblad* no. 250; ⁶⁾

¹⁾ Art. 135 wordt art. 136.

²⁾ Bij Nota van Wijzigingen van 12 October 1929 zijn in art. 135 (136
nieuw) de volgende wijzigingen aangebracht:

Na 7° is ingevoegd een nieuw 8°, luidende:

„8°. artikel 7 van de wet van 11 Juli 1908 (*Staatsblad* no. 226), hou-
dende instelling eener Consignatiekas”.

De nummers 8°. tot en met 14 worden 9°. tot en met 15°.

Onder 9° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij de wet
van 29 December 1928, *Staatsblad* no. 507”.

³⁾ Onder 10° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij
de wet van 29 December 1928, *Staatsblad* no. 507”.

⁴⁾ Onder 11° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij
de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 273”.

⁵⁾ Onder 12° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij
de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 277”.

⁶⁾ Onder 13° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij
de wet van 21 Juli 1928, *Staatsblad* no. 250”.

- 13°. de artikelen 39 (uitgezonderd de laatste twee leden), 40—42 en 46, lid 1 *b* onder 3 en lid 2, van de Militaire Weduwenwet 1922, *Staatsblad* no. 337, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 279; ¹⁾
- 14°. de artikelen 64, lid 1 en lid 2, 65—67 en 71, lid 1 *b* en lid 2, van de Pensioenwet voor de Spoorwegambtenaren 1925, *Staatsblad* no. 294, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 12 Mei 1928, *Staatsblad* no. 170; ²⁾

II. worden in de wetgeving de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1°. artikel 374*h*, lid 7 tweede volzin, van het Burgerlijk Wetboek wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten en wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van de geldelijke vergoedingen of uitkeeringen, in dit lid bedoeld, regten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

- 2°. in het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering wordt ingevoegd een nieuw artikel 438*a*, luidende:

„Beslag mag niet gelegd worden op goederen bestemd voor den openbaren dienst.”;

wordt ingevoegd een nieuw artikel 479*a*, luidende:

„Derden-beslag onder den Staat of openbare lichamen is, onverminderd het in artikel 438*a* bepaalde, toegelaten, echter slechts op bepaalde in het exploit of, in geval van vereenvoudigd beslag, in de kennisgeving of de vordering omschreven inschulden of goederen.

Betaling of afgifte na beslag ontlasten den Staat of het openbare lichaam, indien een vóór het beslag gegeven opdracht tot de betaling of afgifte niet meer tijdig kon worden ingetrokken.

Om redenen van openbaar belang kan de Staat of het openbare lichaam in kort geding voor den president onmiddellijke opheffing van het derden-beslag vorderen.”;

wordt aan artikel 721 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Beslag mag niet gelegd worden op goederen bestemd voor den openbaren dienst.”;

1) Onder 14° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 279”.

2) Onder 15° nieuw vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij de wet van 12 Mei 1928, *Staatsblad* no. 170”.

wordt aan artikel 727 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Het tweede lid van artikel 721 is op dit beslag van toepassing.”;

wordt artikel 737 gelezen:

„Op derden-beslag onder den Staat of openbare lichamen is artikel 479a van dit Wetboek van toepassing.”;

wordt aan artikel 758 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Het tweede lid van artikel 721 is op dit beslag van toepassing.”;

wordt het tweede lid van artikel 770a gelezen:

„Op dit beslag zijn de laatste zinsnede van het eerste lid en het tweede lid van artikel 727 en de artikelen 728, 729, 731, 732, 733 en 734 van dit Wetboek van toepassing.”;

3°. in de wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* no. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 Juli 1926, *Staatsblad* no. 256 ¹⁾, worden het vierde en vijfde lid van artikel 7 gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid zijn mede van toepassing op werkgevers met betrekking tot het aan de in hunnen dienst zijnde arbeiders verschuldigde loon, en voorts met betrekking tot gagie, op hen welke gagie verschuldigd zijn. Uitgezonderd is het gedeelte van het loon, dat naar artikel 1638g van het Burgerlijk Wetboek alsmede het gedeelte der gagie, dat naar artikel 14bis niet vatbaar is voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het vorige lid bedoelde schuldenaren met de betaling voort te gaan naar gelang zij loon of gagie verschuldigd worden.”;

wordt artikel 7bis gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid van artikel 7 zijn mede van toepassing op hier te lande gevestigde openbare lichamen met betrekking tot door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen, voor zover die vatbaar zijn voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het eerste lid bedoelde openbare lichamen met betaling voort te gaan naar gelang zij bezoldiging of pensioen verschuldigd worden.

Onze Minister van Financiën geeft de noodige uitvoeringsvoorschriften omtrent inhouding tot verhaal van belasting op bezoldiging of pensioenen, door het Rijk verschuldigd.”;

¹⁾ Onder 3° vervallen de woorden: „laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 Juli 1926, *Staatsblad* no. 256.”.

wordt artikel 14bis gelezen:

„Beslag is toegelaten op gagie, met dien verstande, dat ten aanzien van dat beslag artikel 1638^g, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk is.”;

4°. artikel 576, lid 5, van het Wetboek van Strafvordering wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten of wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van loon of uitkeering als vorenbedoeld, rechten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

5°. ¹⁾ in de wet van 21 November 1924, *Staatsblad* no. 522, tot uitvoering van artikel 90, laatste lid, der Grondwet, wordt het opschrift van § 5 gelezen:

„Over de uitbetaling van en de inhouding op pensioenen.”;

vervalt:

„§ 6. Over beslag en inhouding op en over vervreemdbaarheid van pensioen.”;

wordt artikel 14 gelezen:

„Inhouding geschiedt door Onzen Minister van Financiën.”;

vervalt in artikel 15 het cijfer: „119”;

en wordt § 7 genummerd: „§ 6”.

Artikel 136. ²⁾

Deze wet kan worden aangehaald als: „Ambtenarenwet 1929”.

Lasten en bevelen, dat deze met eene indeeling in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

¹⁾ Na 4° is ingevoegd een nieuw 5°, luidende:

„5° in artikel 44 van de Dienstplichtwet wordt het vierde lid gelezen: „4. De bepalingen van de vorige leden zijn slechts van toepassing, voor zoover het arbeidsloon, de bezoldiging, het pensioen, het wachtgeld of de andere periodieke uitkeeringen vatbaar zijn voor beslag. Gage wordt te dezen als gewoon arbeidsloon behandeld.”;

vervalt het vijfde lid;

wordt het tegenwoordige zesde lid vijfde lid”;

Het nummer 5° wordt 6°.

(Bijlagen Hand. 1929/1930 20. 3).

²⁾ Art. 136 wordt art. 137. (Tweede Nota van Wijzigingen, van 16 October 1929, Bijlagen Hand. 1929/1930, 20. 8).

Dit artikel was verder bij Nota van Wijzigingen van 12 October 1929 (Bijlagen Hand. 1929/1930, 20. 3) reeds gewijzigd als volgt:

„Deze wet kan worden aangehaald als „Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het *Staatsblad*, waarin zij wordt afgekondigd”.

INDEELING VAN DE WET.

- Artt.
- 1—2 **Titel I. Algemeene bepalingen.**
- 3—114 **Titel II. Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procederen in ambtenarenzaken.**
- 3—23 **HOOFDSTUK I. VAN DE RECHTSMACHT EN DE ORGANISATIE DER GERECHTEN IN AMBTENARENZAKEN.**
- 3 Afd. I. INLEIDENDE BEPALING.
- 4—22 Afd. II. VAN DE AMBTENARENGERECHTEN.
- 4—14 § 1. *Van de samenstelling.*
- 15—22 § 2. *Van de werkzaamheden.*
- 23 Afd. III. VAN DEN CENTRALEN RAAD VAN BEROEP, RECHTSPREKEND IN AMBTENARENZAKEN.
- 24—114 **HOOFDSTUK II. VAN DE WIJZE VAN PROCEDUREN IN AMBTENARENZAKEN.**
- 24—57 Afd. I. ALGEMEENE BEPALINGEN.
- 24—29 § 1. *Van partijen, hare vertegenwoordigers en raadslieden.*
- 30—34 § 2. *Van de verplichtingen van partijen, en getuigen en deskundigen en van hunne aanspraak op vergoeding.*
- 35—36 § 3. *Van kennisgevingen, oproepingen, toezending van stukken en termijnen.*
- 37—39 § 4. *Van wraking, verschooning en uitsluiting van rechters.*
- 40—44 § 5. *Van de terechtzittingen.*
- 45—51 § 6. *Van de uitspraken.*
- 52—54 § 7. *Van afschrift en teruggave van processtukken; van afschrift en uittreksel van uitspraken.*
- 55—56 § 8. *Afstand van beroep; schorsing van het geding; voeging van zaken en splitsing.*
- 57 § 9. *Slotbepaling.*

58—101	Afd. II.	VAN HET GEWOON GEDING IN EERSTEN AANLEG.
58—61	§ 1.	<i>Inleidende bepalingen.</i>
62—76	§ 2.	<i>Van den aanvang van het rechtsgeding en van de schriftelijke behandeling.</i>
77—85	§ 3.	<i>Van voorbereidend onderzoek.</i>
86—97	§ 4.	<i>Van de behandeling ter terechtzitting.</i>
98—101	§ 5.	<i>Van de behandeling in raadkamer.</i>
102—104	Afd. III.	VAN EENIGE BIJZONDERE GEDINGEN IN EERSTEN AANLEG.
102	§ 1.	<i>Van beslissing bij voorraad.</i>
103	§ 2.	<i>Van beroep vóór disciplinaire strafoplegging.</i>
104	§ 3.	<i>Van beroep bij niet of niet volledig gevolg geven aan eene veroordeeling.</i>
105—111	Afd. IV.	VAN HET GEDING IN HOOGER BEROEP.
105—107	§ 1.	<i>Inleidende bepalingen.</i>
108	§ 2.	<i>Van de behandeling.</i>
109—111	§ 4.	<i>Van de uitspraak.</i>
112—114	Afd. V.	VAN HERZIENING.
112—113	§ 1.	<i>Inleidende bepalingen.</i>
114	§ 2.	<i>Van de behandeling.</i>
115—124	Titel III. Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.	
115	§ 1.	<i>Inleidende bepaling.</i>
116	§ 2.	<i>Van inhouding.</i>
117	§ 3.	<i>Van beslag.</i>
118	§ 4.	<i>Van korting.</i>
119—122	§ 5.	<i>Van de mogelijkheid van inhouding, beslag en korting.</i>
123	§ 6.	<i>Van overdracht van het recht op bezoldiging of pensioen, inpandgeving en soortgelijke handelingen.</i>
124	§ 7.	<i>Slotbepaling.</i>
125—127	Titel IV. Bepalingen van materieel recht.	
128—136 ¹⁾	Titel V. Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.	
128	§ 1.	<i>Strafbepaling.</i>
129—133	§ 2.	<i>Overgangsbepalingen.</i>
134—136 ¹⁾	§ 3.	<i>Slotbepalingen.</i>

¹⁾ Dit art. 136 is geworden 137.

VERSLAG

N°. 5.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp houdende regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 18 April 1929.

SURING.
BIJLEVELD.
SCHOUTEN.
DECKERS.
SCHOKKING.

20. 3.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden bij brief van 12 October 1929).

Gewijzigd ontwerp van wet.

Aan het vijfde lid van **artikel 58** wordt een tweede volzin toegevoegd, luidende:

„Eveneens is niet ontvankelijk het beroep, gericht tegen besluiten, handelingen of weigeringen, ten aanzien waarvan een advies of uitspraak, als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder *b*, door dengene, die beroep instelt, had kunnen worden uitgelokt.”

Toelichting. In het oorspronkelijk ontwerp van wet waren de besluiten, na advies of uitspraak, als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder *b* *nieuw*, begrepen onder de in administratief beroep genomen besluiten. Omdat de Nota van Wijzigingen, gevoegd bij de Memorie van Antwoord, artikel 3 van het ontwerp in dien zin heeft gewijzigd, dat daar tusschen administratief beroep en het uitlokken van advies of uitspraak onderscheiden wordt, is het noodig in aansluiting aan die onderscheiding artikel 58, vijfde lid, aan te vullen.

In **artikel 115** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

In het eerste lid wordt na „ambtenaar” ingevoegd:

„tijdens zijne ambtsbetrekking”,

en vervallen onder *a* de woorden:

„het in artikel 36 der Pensioenwet 1922, *Staatsblad* no. 240, bedoeld”.

Het derde lid wordt gelezen:

„3. Onder pensioen wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een gewezen ambtenaar als zoodanig of de weduwe of de weezen van een ambtenaar, onder welke benaming ook, genieten na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht voor verhaal van pensioensbijdragen.”

Het vierde lid wordt gelezen:

„4. Beslag omvat in dezen titel vereenvoudigd beslag, de vorderingen van artikel 7 van de wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* no. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, en van artikel 44 van de Dienstplichtwet inbegrepen.”

Toelichting. De in den aanhef van het eerste lid ingevoegde woorden „tijdens zijne ambtsbetrekking” doen duidelijk uitkomen, dat onder bezoldiging niet pensioen is begrepen.

Voor de tweeerlei regeling van het verhaal van pensioensbijdragen — eensdeels in artikel 115, eerste lid onder *a*, anderdeels in artikel 120, eerste lid onder *f* — schijnt geen voldoende grond. Daarom is de eerstbedoelde regeling algemeen gemaakt.

In verband hiermede moet aan het derde lid worden toegevoegd: „na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht voor verhaal van pensioensbijdragen.” Bepaalde pensioensbijdragen, die niet onder het eerste lid, onder *a*, *oud* vielen, kunnen ook op pensioen worden in mindering gebracht. De overige veranderingen in het derde lid zijn van formeelen aard.

Het vereenvoudigd beslag van artikel 44 van de Dienstplichtwet komt met dat van artikel 7 van de van 22 Mei 1845 overeen. Men vergelijkte ook de wijziging van artikel 135, onder II 5°. *nieuw*.

In het eerste lid van **artikel 120** wordt de puntkomma achter de letter *e* vervangen door een punt en vervalt de letter *f*.

Toelichting. Zie voor deze wijziging de toelichting op de wijziging van het eerste lid — onder *a* — van artikel 115.

In **artikel 135** worden de volgende wijzigingen aangebracht.

Onder I

wordt na 7°. ingevoegd een nieuw 8°, luidende:

„8°. *artikel* 7 van de wet van 11 Juli 1908 (*Staatsblad* no. 226), houdende instelling eener Consignatiekas;”;

worden de tegenwoordige nummers 8°. tot en met 14°.: 9°. tot en met 15°.;

vervalt onder 9°. *nieuw* en 10°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 December 1928, *Staatsblad* no. 507”;

vervalt onder 11°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 273”;

vervalt onder 12°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 277”;

vervalt onder 13°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 Juli 1928, *Staatsblad* no. 250”;

vervalt onder 14°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 27 Juni 1925, *Staatsblad* no. 279”;

vervalt onder 15°. *nieuw*:

„, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 12 Mei 1928, *Staatsblad* no. 170”.

Onder II

vervalt onder 3°:

„laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 Juli 1926, *Staatsblad* no. 256”;

wordt na 4°. ingevoegd een nieuw 5°, luidende:

„,5°. in artikel 44 van de Dienstplichtwet wordt het vierde lid gelezen:

„4. De bepalingen van de vorige leden zijn slechts van toepassing, voor zoover het arbeidsloon, de bezoldiging, het pensioen, het wachtgeld of de andere periodieke uitkeeringen vatbaar zijn voor beslag. Gage wordt te dezen als gewoon arbeidsloon behandeld.”;

vervalt het vijfde lid;

wordt het tegenwoordig zesde lid vijfde lid;” ”;

wordt het tegenwoordige 5°.: 6°.

Toelichting. De wijziging in de wet van 11 Juli 1908 hangt tezamen met het vervallen van de wet van 24 Januari 1815 (*Staatsblad* no. 5) — artikel 135, I 5°. —

De toevoegingen bij de wetten, waarin eenige wijziging wordt aangebracht:

„laatstelijk gewijzigd bij de wet van”;

kunnen niet gehandhaafd blijven. Zij waren opgenomen ten behoeve van den wetsgebruiker. Onze wetgeving verandert echter voor dit stelsel te herhaaldelijk. Van de acht toevoegingen, bijgewerkt bij de Memorie van Antwoord, zijn er sinds 9 April j.l. alweer drie verouderd (nummers I, 9°, 10° en 11°. — *oud* —). Uiteraard zouden deze thans vernieuwd kunnen worden. Hetzelfde kan echter niet geschieden ten aanzien van de toevoegingen, die na de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal verouderen. Het is daarom beter deze toevoegingen te schrappen.

De wijziging van artikel 44 van de Dienstplichtwet hangt tezamen met het vervallen van artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtvordering — artikel 135, I 7°. — en de nieuwe regeling van de hier bedoelde materie in Titel III van het ontwerp van wet.

Artikel 136 wordt gelezen:

„Deze wet kan worden aangehaald als „Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het *Staatsblad*, waarin zij wordt afgekondigd.” ”

Toelichting. De wijziging zal voor zichzelf spreken.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

20. 8.

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden bij brief van 16 October 1929).

Gewijzigd ontwerp van wet.

Na „§ 3. Slotbepalingen.” wordt ingevoegd een nieuw **artikel 134**, luidende:

Artikel 134.

Bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur worden bepalingen vastgesteld betreffende de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder door of vanwege het Rijk indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht kan plaats hebben.

Omtrent dezelfde onderwerpen worden door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders bepalingen vastgesteld, indien door of vanwege die lichamen indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht plaats heeft. Artikel 126 is van overeenkomstige toepassing.”

De artikelen 134 tot en met 136 *oud* worden genummerd: 135 tot en met 137.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

WETGEVING.

Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

(Zie hiervóór blz. 386).

De openbare beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hadden plaats op 15, 16, 17, 18, 22 en 23 October 1929 (Handelingen, blz. 39—184). Op laatstgenoemden datum werd het ontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Plaatsgebrek belet ons die beraadslagingen in haar geheel op te nemen. Hieronder geven wij alleen die gedeelten welke betrekking hebben op de militairen.

Algemeene beraadslaging.

De heer **Boon**: (blz. 41.).

.....
Geklaagd is over het feit, dat de wet niet van toepassing zal zijn op militairen. Ik wijs er op, dat noch de zeer ver gaande Proeve der Staatscommissie, noch het ver gaande ontwerp-Heemskerk de militairen onder de regeling betrok. Het is bezwaarlijk, de uitoefening van het militair gezag te plaatsen onder de contrôle van de rechtspraak voor burgerlijke ambtenaren. Wellicht ware een regeling te treffen geweest, waarbij de militairen aan de nieuw in te voeren rechtspraak onderworpen zouden zijn, als zij niet onder militair gezag zouden staan. Maar dit zou tot moeilijkheden aanleiding geven.

Toch is het zeer te betreuren, dat de Regeering niet te gelijker tijd is gekomen met een rechtspraak voor militairen.

Wel zien wij in de Memorie van Toelichting, dat desbetreffende voorstellen van wet worden voorbereid, maar het is begrijpelijk, dat de militairen, die den langen lijdensweg van een regeling voor burgerlijke ambtenaren hebben gezien, vreezen, dat deze voorbereiding in het tempo van een vertraagde film zal gaan.

Ik zou er daarom krachtig bij den Minister op willen aandringen, dat hij verklaart, dat hij voornemens is nog in deze zitting met een zoodanig wetsvoorstel te komen, opdat in de militaire kringen de zoo noodige rust kome.

.....
De heer **J. ter Laan**: (blz. 46).

.....
Ten slotte wensch ik nog een enkel woord te zeggen over het al of niet opnemen van militairen onder artikel 2 van het ontwerp van wet. Ik zie niet in, waarom de militairen niet onder artikel 2 dezer wet zouden kunnen vallen en waarom voor hen aparte administratieve maatregelen moeten worden getroffen. Ook voor hen moet een

heroepsrecht komen, dat precies gelijk is aan en bestaanbaar naast het formeele recht, dat voor de andere ambtenaren in deze wet is opgenomen.

In de adressen en in de moties, die de Vereeniging van onder-officieren „Ons Belang” hierover aan de Tweede Kamer en ook aan de Regeering heeft doen toekomen, is gemotiveerd, waarom die menschen meenen, dat het voor hen mogelijk en van belang is, onder deze wet opgenomen te worden. Ik onderschrijf die zienswijze en die motiveering volkomen en, naar het mij voorkomt, zal de Regeering sterker motiveering moeten geven voor die uitsluiting dan zij in de schriftelijke gedachtenwisseling heeft gedaan. Die gedachtenwisseling motiveert en wettigt m.i. niet de uitsluiting van het formeele recht van de militairen als zoodanig. Ik wil er nog aan toevoegen, dat dit misschien beperkt zou moeten worden tot de militairen hier te lande, maar hierover zou ik ook gaarne den Minister willen hooren. In het algemeen zou ik hierover echter gaarne de zienswijze van de Regeering nader leeren kennen en wel met een zwaardere argumentatie dan in de schriftelijke stukken is gegeven.

Geldt deze redeneering voor de militairen in het algemeen, ten aanzien van het korps Maréchaussée wordt het nog dringender geëischt. Dit korps is in naam een militair korps, maar in werkelijkheid is het een mobiel politiekorps; in elk geval hebben de burgers van Nederland er groot belang bij, dat de leden van dit korps redelijk en rechtvaardig optreden, en niet wild en roekeloos, zooals dikwijls te doen gebruikelijk is, dat zij optreden, zooals een politiekorps betaamt en daarvoor is in de allereerste plaats noodzakelijk een behoorlijk geregelde rechtspositie. Een niet goed geregelde rechtspositie kweekt geen karaktervolle menschen en wanneer wij zien, hoe leden van dat korps worden aangesteld, hoe zij te werk worden gesteld en onder welke voorwaarden zij moeten dienen, dan is hieruit in velerlei opzicht dat roekeloze, en tartende en dolzinnige optreden van de leden van dat korps te verklaren. Het is dus voor dat korps een levensbelang, dat het valt onder de werking van een rechtspositie; het is voor de veiligheid van een goed deel der Nederlandsche burgers van groote beteekenis, dat dit korps komt te staan onder de werking van een goede rechtspositie en omdat ik het korps Maréchaussée niet kan beschouwen als een militair korps in den gewonen zin, ook al ressorteert het onder Defensie, maar als een mobiel politiekorps, behooren de leden van dat korps onder Titel II van deze wet te vallen en dienen zij verzekerd te zijn dat hun administratieve belangen worden behartigd door een behoorlijken en onpartijdigen burgerlijken rechter.

Ik meen, dat het juist voor het korps Maréchaussée van groote beteekenis is, dat het kan beschikken over een onpartijdigen rechter.

De heer **van Wijnbergen**: (blz. 48).

.....
En nu het bezwaar van uitsluiting der militairen. Ik kan mij

ten deze aansluiten bij hetgeen door den heer Boon gezegd is. Dat de Minister deze zaak wil regelen, is uit de stukken gebleken. De splitsing tusschen het disciplinaire en niet disciplinaire gedeelte blijkt nochtans eenige moeilijkheden te geven, die ik vertrouw, dat niet onoverkomelijk zullen blijken te zijn. Volkomen ondersteun ik derhalve het verzoek van den heer Boon, dat de regeling spoedig moge komen.

.....

De heer **Schokking**: (blz. 50).

.....

Bij de artikelen kom ik op deze aangelegenheid, zoo noodig, nog terug en ik zou ten slotte een enkel woord willen spreken over de uitsluiting der militairen. Het heeft mij getroffen, dat er, wat dit punt aangaat, bij den heer ter Laan blijkens zijn amendement meer liefde bestaat voor de Maréchaussees dan voor de militairen; ik ga echter op de vermoedelijke oorzaak hiervan thans niet in en laat daar, waarom die geachte afgevaardigde wel pleit voor opneming van de Maréchaussees in deze wet en niet van de militairen. Dat de militairen niet hierin zijn opgenomen, ligt m.i. intusschen voor de hand, omdat ook hun positie een eigene is. Dit uitsprekende, bedoel ik niet te zeggen, dat het met hun rechtspositie wel minder gesteld kan zijn. Dat is zoo ver van mij, dat ik wel wil zeggen, dat in verband met de positie der militairen in onderscheiding van die der gewone ambtenaren, zij niet minder behoefte hebben aan een behoorlijke regeling. Ook ondersteun ik dus het betoog van den heer Boon, dat voor hen, voor zoover nog noodig, een regeling hunner rechtspositie spoedig tot stand moet komen. Wel meen ik, dat dit niet gevraagd kan worden van den Minister van Justitie, maar dat dit op den weg ligt van den Minister van Defensie. Doch wel mogen wij van den Minister van Justitie vragen, dat hij bij zijn ambtgenoot van Defensie hierop aandringt. Ik zie daar juist den Minister van Defensie zitten; het is alsof hij gevoeld heeft, dat hem hier een taak te wachten staat. Ik begroet hem gaarne.

Mijnheer de Voorzitter! Met uw goedvinden zou ik dan dezen Minister willen vragen, of wij er op mogen rekenen, dat zoo spoedig mogelijk dit punt onder de oogen wordt gezien.

.....

De heer **Schouten**: (blz. 51).

.....

Mijnheer de Voorzitter! In dit verband moge ik een opmerking maken over de uitsluiting van de militairen. Ik meen, dat die uitsluiting verdedigbaar is. Ik zou het nog sterker mogen zeggen en wel zoo, dat er een zoo groot onderscheid is in de positie van den militairen en van den burgerlijken ambtenaar, dat dit niet toelaat, dat de regeling van de rechtspositie van beiden plaats heeft in dezelfde wettelijke regeling. Waar de zaak zoo staat, kan men op

dit punt tegen dit ontwerp van wet alleen bezwaar hebben, als men aannemelijk zou kunnen maken, dat de bedoeling van de uitsluiting der militairen van deze wettelijke regeling is, de regeling hunner rechtspositie zelf te voorkomen. Wanneer Zijn Excellentie de Minister van Justitie van oordeel mocht zijn, dat dit inderdaad de bedoeling behoort te zijn van de Regeering, dan zou hij ons daaromtrent niet in het onzekere mogen laten. En wanneer hij dat zou zeggen, dan ben ik er van overtuigd, dat de geheele Kamer bereid zou zijn, op dit punt tegenover hem te gaan staan. Tot nu toe echter moeten wij van het tegendeel uitgaan, want in de Memorie van Antwoord is ook dit punt ter sprake gebracht en uit het daar medegedeelde is gebleken, dat het zeer zeker de bedoeling der Regeering is, ook voor de militairen te komen tot zulk een regeling van de rechtspositie, welke in het algemeen gesproken gevraagd wordt.

.....

De heer **Marchant**: (blz. 62).

.....

In de tweede plaats kan ik niet inzien, waarom hier de militairen moeten worden uitgesloten. Men zegt ons, dat de militair „een eigene positie” heeft; zooals de heer Schokking het uitdrukte: de positie der militairen is nu eenmaal „een eigene”. Wat beteekent dat? Het beteekent eenvoudig dit, dat er meer ruimte moet worden gelaten voor willekeur van het militair gezag. Een andere beteekenis kan het niet hebben; wanneer de heer Schokking het tegendeel wil betoogen, is dat heel interessant, maar nog meer zou ik het waardeeren, wanneer hij met mij meeging, door de militairen hier ook onder te betrekken.

Wanneer men tegen het betrekken van de militairen onder deze regeling geen ander bezwaar weet aan te voeren dan dat men zegt: de positie van de militairen is „eene eigene”, dan veroorloof ik mij, dat argument niet sterk te noemen. De militairen leven onder een administratief régime, evengoed als de andere ambtenaren. Nu weet ik wel, dat het militaire tuchtrecht afzonderlijk wettelijk geregeld is en dat die afzonderlijke wettelijke regeling moet blijven gelden; maar dat wil niet zeggen, dat onder het bereik van de administratieve regelingen, die in het wetsontwerp worden genoemd, niet ook menigmaal de militairen begrepen zijn en dat zij, indien zij onder het wetsontwerp vallen, een waarborg zullen hebben tegen onrecht, dien zij op het oogenblik missen.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: (blz. 65).

.....

Het tweede punt, dat ter sprake is gebracht ten opzichte van de grensafbakening, is de quaestie van de militairen.

Het is wel een beetje een eigenaardig geval, dat men nu ten opzichte van de militairen zegt: Nu krijgt iedere ambtenaar zijn

regeling, maar de militairen worden rechteloos gelaten. Dit is wel een eigenaardige omschrijving, als men bedenkt, dat bijv. ten opzichte van een bepaalde categorie, n.l. de officieren, juist krachtens de Grondwet al sinds jaren een rechtspositie bestaan heeft op een oogenblik, dat er voor burgerlijke ambtenaren nog niet aan gedacht werd. Ten opzichte van een ander punt, de disciplinaire straffen, hebben de militairen al een rechtspositie gehad op een oogenblik, dat de ambtenaren nog in het geheel niets hadden; immers de regeling van de krijgstuchtelijke straffen is zoo, dat het Hoog Militair Gerechtshof de hoogste instantie is. In de ontwerpen-Dresselhuys en -Heemskerk waren de militairen over de geheele lijn uitgesloten, maar toen heeft men niet over rechteloosheid geklaagd, want men heeft begrepen, wat wij voor de burgerlijke ambtenaren doen, moeten wij ook voor de militairen bekijken, maar alles op zijn tijd!

Daarom is het wel eigenaardig, dat men nu bezwaren maakt tegen dit ontwerp, dat door zijn opzet veroorlooft ten aanzien van een deel der rechtspositie, n.l. het materiele recht, waarin wij n.l. een groote differentiatie geven, reeds onmiddellijk ook voor de militairen wat te doen. Doch voor het formeele recht is het anders, omdat in dit opzicht het ontwerp meer onmiddellijk regelt. En een belangrijk deel daarvan, n.l. de geheele materie van de disciplinaire straffen, is op het oogenblik reeds geregeld voor de militairen en moet zoo blijven. Maar het gevolg van het brengen van de militairen onder titel II van deze wet zou zijn, dat die geheele disciplinaire regeling van de wet op de krijgstucht weggevaagd zou worden. En ook voor het overige is het de vraag, of het formeele recht van dit ontwerp zonder meer kan gelden. Het lijkt mij daarom het beste, wanneer men de zaak van het formeele recht voor de militairen apart bekijkt. Dat dit zal gebeuren, is in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Kamer reeds toegezegd. Men kan er dus op rekenen, dat de Kamer binnen afzienbaren tijd deze zaak vóór zich krijgt.

Nu heeft de heer ter Laan gezegd: De militairen laat ik nog daar, maar de Maréchaussées moeten er in ieder geval onder komen.

Mijnheer de Voorzitter! Daar valt naar mijn meening niet aan te denken, want de toestand is op het oogenblik zoo, dat de Maréchaussées militairen zijn. Nu kan de heer ter Laan wel zeggen: Ik wil niet, dat het militairen zijn, het moet een burgerlijk politiekorps worden. Maar het gaat niet aan, die zeer ingrijpende quaestie op het oogenblik met een amendement op dit ontwerp even tot beslissing te brengen en te zeggen: wij zullen de geheele regeling van de krijgstucht, die op het oogenblik voor de Maréchaussées geldt, door een burgerlijke discipline vervangen.

.....
 De heer **J. ter Laan**: (blz. 68).

Tot slot een enkel woord over de militairen.

De Minister heeft uiteengezet, dat bij de militairen de disciplinaire straffen, geregeld bij de wet, voor een belangrijk deel zeer nauw verband houden met de materiele regeling en de hanteering daarvan voor het militaire personeel. Ik neem dit aan op gezag van den Minister en van anderen, niet op gezag van den heer Schokking, die meent, dat die militairen een eigen positie innemen. Wanneer echter deze Minister zegt: het is heel moeilijk, het materiele recht los te maken van de verdere maatregelen, die bij wet reeds voor militairen zijn vastgesteld, en deze zaak moet eigenlijk apart in één verband worden beschouwd, dan moet ik mij daarbij tot mijn spijt neerleggen.

Ik heb deze behandeling afgewacht en van onzen kant is voor de militairen in het algemeen ook geen voorstel gedaan, om hen onder Titel II van deze wet te brengen, alleen een voorstel, om voor het korps Maréchaussée een uitzondering te maken, omdat men hierbij meer te doen heeft met een politiekorps dan met een militair korps.

Nu zegt de Minister: dan zullen er pogingen moeten worden gedaan om dat militaire korps onder te brengen bij Justitie en het van Defensie vandaan te halen. Ik zou daar geen bezwaar tegen hebben, maar daarover kan ik thans niet spreken. Het gaat op het oogenblik hierover — en daarover zullen wij spreken als dat amendement aan de orde komt —, of dat amendement, om het korps Maréchaussées onder deze wet te brengen, gehandhaafd zal kunnen worden en, afgaande op den indruk, dien ik van het betoog van den Minister gekregen heb, vrees ik, dat ik dat amendement niet zal kunnen handhaven, maar ik wil daarover bij de behandeling van het amendement straks nader spreken.

.....

De heer **van Wijnbergen**: (blz. 71).

.....

Ik zou nu nog slechts op enkele punten zeer summier willen ingaan. In de eerste plaats de vraag omtrent de militairen. Ik heb aandachtig geluisterd naar hetgeen de Minister omtrent het opnemen van de militairen heeft gezegd. Ik zou hem willen vragen, of ik het zoo ver mis heb, wanneer ik den indruk heb gekregen uit zijn betoog, dat er eigenlijk heel veel voor te zeggen zou zijn, niet om de militairen er in op te nemen, maar om hen geheel uit dit ontwerp te lichten en de geheele zaak voor hen afzonderlijk te regelen.

Dien indruk kreeg ik, toen ik den Minister hoorde spreken, en ik zou Zijn Excellentie willen vragen, of ik dat juist inzie.

.....

De heer **Schokking**: (blz. 73).

.....

In de tweede plaats zou ik een opmerking willen maken naar aanleiding van hetgeen de heer Marchant heeft gezegd over het standpunt, dat ik meen te moeten innemen ten opzichte van de quaestie van de militairen.

Ik handhaaf hetgeen ik toen gezegd heb, dat de positie van de militairen een eigene is. Al had ik nu niet meer gezegd, dan zou ik willen vragen: waaraan ontleent de heer Marchant het recht om dit uitspraak aldus te interpreteren, dat dit eigenlijk beteekent, de militairen maar aan de willekeur over te laten?

Ik weet niet, waarop dat steunen zou. Maar — en ik stel er prijs op daaraan even afzonderlijk te herinneren — ik heb er in dit geval op laten volgen, dat dit allerminst beteekende, dat er voor de rechtspositie van de militairen geen oog zou zijn. Zelfs heb ik er aan toegevoegd, dat het in verband met dat eigen karakter van hun positie nog meer noodig was op een deugdelijke voorziening van hun rechtspositie acht te geven dan van de burgerlijke ambtenaren.

Wat het onderscheiden karakter van de positie der militairen betreft, meen ik, dat dit in die mate aanwezig is, dat, indien er geen bezwaar tegen was uit anderen hoofde, ik in den gedachtengang van den heer van Wijnbergen zou kunnen komen en vragen, dat die rechtspositie in haar geheel gehouden en dienovereenkomstig geregeld zou worden. Maar wanneer dat gebeurde, zouden, wat ik noemen wil de voordeelen van Titel 3, die nu ook gelden voor de militairen krachtens de wet van 1815, en andere voordeelen voor hen vervallen, omdat deze wet, blijkens artikel 135, opgeheven wordt. En al hoop ik nu, dat, voor zoover het noodig is, de voorziening van de rechtspositie der militairen spoedig tot stand zal komen, zou er toch in den tijd tusschen de totstandkoming van dit wetsontwerp en die voorziening een vacuum zijn, waarin op het traktement der militairen ongelimiteerd beslag en korting zouden kunnen plaats hebben.

Dit kan ook de bedoeling van den heer van Wijnbergen niet zijn en daarom meen ik, dat op zijn gedachte niet kan worden ingegaan.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: (blz. 74).

Ik zou alleen over twee punten nog iets willen zeggen. In de eerste plaats is nog gesproken over de militairen en de heer van Wijnbergen heeft daarbij de opmerking gemaakt, dat hij meende bespeurd te hebben, dat ik eigenlijk de militairen in het algemeen niet onder deze wet zou willen hebben. Dat is toch een verkeerde indruk. Ik heb uitdrukkelijk gezegd, dat ik op het standpunt sta, dat er een rechtspositie moet zijn ook voor de militairen en dat de bepaling van art. 125 ruimte genoeg voor differentiatie laat om daarop voor de militairen, ondanks de eigenaardigheden van hun verhouding, de regeling van het materieele recht te enten, terwijl daarentegen de bepaling van het formeele recht zoo in bijzonderheden afdaalt, ook in verband met de quaestie van de disciplinaire straffen, dat de zaak van de militairen afzonderlijk bekeken zal moeten worden.

Er moet dus, ook wat het materieele betreft, wel een eigen

regeling zijn, die daarom in het stelsel van het ontwerp-Dresselhuys en -Heemskerk geen plaats kon vinden, maar ons artikel 125 is ruim genoeg. In ieder geval kunnen de militairen niet geheel buiten deze wet gesteld worden, omdat Titel III, betrekking hebbende op het burgerrechtelijk gedeelte en waarmede samenhangen de slotbepalingen, zeer bepaaldelijk ook voor de militairen moet gelden. Gesteld, dat wij de militairen er buiten lieten, dan zou in verband met de afschaffing in de slotbepalingen van de wet van 1815 en artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voor de militairen een onmogelijke toestand ontstaan. Titel III betreft een zaak, die in haar geheel geregeld moet worden. Voor Titel IV staat het anders, maar stelde men op het oogenblik Titel IV voor de militairen buiten werking, om de zaak te gelijk met het formeele recht af te doen, dan zou dit bij de militairen het gevoel wekken, dat iets teruggenomen werd, wat hun aanvankelijk gegeven is. Het is daarom m.i. beter Titel IV niet buiten werking te stellen. Later, bij de behandeling van een militair ontwerp, kan men dan nog zien in hoeverre wijziging wenschelijk is van dit ontwerp.

.....
Beraadslaging over artikel 2, luidende: ¹⁾

„Voor de toepassing van Titel II worden niet als ambtenaren beschouwd:

- a. Ministers;
- b. leden van den Raad van State;
- c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren;
- d. militairen als zoodanig.”

waarop zijn voorgesteld de volgende amendementen:

I. een, van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, II), strekkende om letter *d* te lezen:

„militairen als zoodanig, met uitzondering van hen, die behooren tot het korps der Maréchaussée”;

II. een, van den heer Marchant, mevrouw van Itallie—van Embden, de heeren Joeques, F. Vos, van den Tempel, Drop, Sannes, van der Heide, Vliegen en Kupers (Stuk n°. 7), strekkende om in het artikel te doen vervallen:

„d. militairen als zoodanig”.

De heer **J. ter Laan** verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Bij de algemeene beschouwingen is de vraag, of de militairen al dan niet onder het formeele recht moeten worden opgenomen, zeer uitvoerig in debat geweest. Uit dat uitvoerige debat is, naar het mij voorkomt, dit

¹⁾ Handelingen blz. 81 t/m. 93.

gebleken, dat men met eenigen goeden wil — ik stel voorop, dat de goede wil er bij te pas moet komen — tot een regeling kan komen en het zoodanig kan formuleeren, dat de militairen onder het procesrecht, onder het formeele recht worden gebracht. Wanneer dat practisch mogelijk is, dan ben ik niet alleen van oordeel, dat daar niets tegen is, maar ook, dat het ten zeerste gewenscht is, dat voor alle administratieve maatregelen, die voor de militairen gelden, deze personen zich zullen kunnen wenden tot den burgerlijken rechter, en dat zij niet bij den militairen tuchtrechter ook voor het materieele recht terecht moeten komen. Intusschen, in verband met de toelichting, door Zijn Excellentie op het wetsontwerp gegeven en nader herhaald in de Memorie van Antwoord, zijn wij er niet toe gekomen om een voorstel te doen om alle militairen onder de wet te brengen, maar waren wij toch van oordeel, dat, al zou het niet gaan voor alle militairen, er voor het korps Maréchaussée een uitzondering moest worden gemaakt. Ik heb de gronden daarvoor bij de algemeene beschouwingen aangegeven en acht het niet noodig, deze thans in den breedte te herhalen. Maar ik wil er toch nog even op wijzen, dat van het oogenblik af, dat een militair solliciteert voor marechaussee tot het oogenblik, waarop hij den dienst verlaat, hij in den meest volstrekten zin afhankelijk is van een reeks van superieuren en van eenige zelfstandigheid van deze personen geen sprake is. Ik acht dit voor een politiekorps ten zeerste ongewenscht, zooals ik ook de regeling, die thans opgenomen is voor de gemeentepolitie in de Gemeentewet, ten zeerste ongewenscht acht. De Maréchaussée zal als politiekorps, èn voor de personen, die er bij betrokken zijn, èn voor het publiek, een veel grootere beteekenis krijgen, wanneer deze groep van personen onder deze wet wordt gebracht, ook voor wat het formeele recht betreft, wanneer er een rechtspositie wordt gemaakt voor deze menschen, die aan alle mogelijke dingen onderworpen zijn en die vandaag hier zijn en morgen daar en die steeds aan allerlei draconische bepalingen zijn onderworpen.

Nu heb ik gisteren den Minister gehoord, die gezegd heeft: Wilt gij dat bereiken, dan zou het korps Maréchaussée moeten worden gelicht uit het Departement van Defensie en worden ondergebracht bij het Departement van Justitie en dan zou men er van maken een burgerlijk ambtenarenkorps.

Ik heb reeds betoogd, dat men dat bij deze gelegenheid kwalijk tot stand kan brengen en de Minister heeft dat ook aangegeven, want hij heeft er bijgevoegd, dat de bepalingen van de militaire tucht en de materieele positie zoo in elkander grijpen, dat er eigenlijk een onoplosbaar verband tusschen is, en dat het niet aangaat om dit korps door dit procesrecht in deze burgerlijke wet te brengen.

Wellicht kan de Minister de bezwaren, die er zijn, nog detailleeren en wanneer hij mij kan overtuigen, ben ik bereid het amendement in te trekken, want ik ben geen stijfkop. Ik begrijp de verwondering van een deel van de Kamer niet, want ik ben hier al zestien jaar en de Kamer moest dus al lang weten, dat ik dat niet

ben. Ik ben er altijd voor te vinden om mij te laten overtuigen, maar de overtuiging, op grond waarvan ik het amendement zal kunnen intrekken, heb ik op het oogenblik nog niet.

En nu zou ik dit willen zeggen: De heer Marchant is er toe gekomen, aan de hand van de gevoerde debatten om een amendement in te dienen en nu is de conclusie, welke die geachte afgevaardigde uit den loop van het debat heeft getrokken, wel teeknend ten opzichte van het standpunt van den Minister. Ik zal ook de besprekingen over dit amendement moeten afwachten, maar ik herhaal, dat ik met belangstelling uitzie naar de gedetailleerde uiteenzetting, die de Minister wel zoo vriendelijk zal willen zijn te geven.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, II) wordt ondersteund door de heeren Sannes, van der Sluis, van der Heide, mejuffrouw Groeneweg, de heeren van der Waerden, Vliegen en Cramer en maakt mitsdien een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Marchant** verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt:

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor niet tot die gelukkigen, op wie de argumentatie, van de Regeeringstafel en door anderen gevoerd betreffende de bijzondere positie, welke de militairen hier innemen, grooten indruk heeft gemaakt. Ik moet integendeel zeggen: het eerste redelijke argument, dat daartegen geldt, moet ik nog vernemen. Men heeft hier nauwkeurig uiteen te houden — en de Minister, scherpzinnig jurist als hij is, is ons voortdurend voorgedaan op dezen weg — de regeling van het materiele recht, van de rechtspositie, en de regeling van het administratief proces. Wanneer de Minister zegt: een militair is een ander wezen dan een burgerlijk individu, en de sfeer, waarin de militair leeft, eischt een andere regeling van rechten en verplichtingen dan de sfeer, waarin een burgerambtenaar leeft, zoodat er voor den militair een afzonderlijk materieel recht moet zijn, dat anders is dan het burgerlijk-ambtenarenrecht, dan ben ik dat met hem eens.

Dit is een punt, waarover reeds lange jaren strijd is gevoerd. Er is een regeling van rechtspositie voor officieren, doch geen regeling van rechtspositie voor de anderen. Jarenlang hebben die anderen geroepen: geef ons ook een regeling van de rechtspositie, zooals nu bestaat voor de officieren. Men dien strijd hebben wij hier echter niet te doen. Hier komt de Regeering met een voorstel, inhoudende het vestigen van een procesgang voor degenen, wien administratiefrechtelijk in hun rechten te kort is gedaan. Het gaat hier dus niet om een bijzondere regeling van de rechtspositie van militairen, afgescheiden en verschillend van de regeling van de rechtspositie van burgerambtenaren; het gaat hier om de vraag of, indien en voor zoover er een regeling van rechtspositie, hoe ook,

bestaat voor de militairen, de handhaving van dit recht haar weg moet kunnen vinden in de procesvoering, die de Regeering ons nu heeft voorgelegd voor de burgerambtenaren. Men gevoele het groote verschil.

Wanneer de Minister zegt: wacht nu even, wees niet ongeduldig, voor de militairen komt de regeling van rechtspositie, dan antwoord ik hem met de schoone woorden, die in de Memorie van Antwoord geschreven staan: mijn ontwerp in al zijn voortreffelijkheid sluit niet uit een nadere regeling van rechtspositie bij de wet, integendeel zij bevordert een zoodanige regeling. En dus kunnen wij ook van het standpunt van den Minister dit ontwerp begroeten als een stap nader in de richting, dat verwezenlijkt wordt de reeds zoovele jaren geuite wensch van de militairen beneden den rang van officier, dat hun rechtspositie worde geregeld. Dat gaat dus goed. Maar indien die rechtspositie zal worden geregeld, hebben wij reeds nu voor alsdan de gelegenheid, den weg te openen voor de militairen, die zich te beklagen hebben over de toepassing van die militair-rechtelijke regeling, om te verkrijgen van dezen administratieven rechter herstel van recht. En nu kan ik niet begrijpen, waarom dat niet mogelijk is. Ik kan niet begrijpen, waarom, wijl de militair „een eigen positie” inneemt, zooals de heer Schokking het uitdrukt, het niet mogelijk is voor deze rechters om over de al of niet juiste toepassing van deze rechtsregeling te oordeelen. Wil men, dat Gedeputeerde Staten, in den gedachtengang, dat alleen een militair nu eenmaal militair kan denken, de gelegenheid openen om op de lijst van rechters voor de administratiefrechtelijke colleges ook een paar militairen te plaatsen, die hun verblindend licht kunnen laten schijnen in de raadkamer van het ambtenarengerecht, waarom niet?

Wanneer dan militairen zich komen beklagen over de toepassing van het administratieve recht, dan kunnen zij daarbij zitten. Waarom zouden zij die gerechten niet versterken bijv. met den heer Duymaer van Twist, dien ik hier vóór mij zie staan? Niets belet hun, dat te doen. Komen er daarentegen burgerlijke ambtenaren om zich te beklagen over de toepassing van de administratiefrechtelijke voorschriften, dan zal de voorzitter niet den heer Duymaer van Twist aanwijzen, maar burgers. De heer Duymaer van Twist wijst op mij; het zou mij een hooge eer zijn, wanneer ik van zoodanig college deel mocht uitmaken.

Er zijn militairen geweest, die uitstekende juristen zijn geworden. Eén militair is raadsheer geworden in den Hoogen Raad en niemand zal zijn juridische bekwaamheid onderschatten; hij is een bevaren jurist. Maar ik begrijp niet, waarom het noodig is, dat per se een militair college, of een college, ingericht volgens een afzonderlijke wetgeving, zal moeten rechten over administratiefrechtelijke geschillen, die gerezen zijn ten aanzien van de rechtspositie van een militair. Ja, Mijnheer de Voorzitter, hadden wij den heer van Sasse van Ysselst nog in ons midden, die zelfs de strafrechtspraak door militairen voor militairen wilde afschaffen en die daarvoor telkens

in het krijt trad, dan zouden wij gewonnen spel hebben, dan zou de groote garde van de dertig getrouwen hier tegenover ons wel helpen, maar helaas, hij is niet meer hier. Nu hebben wij hier niet te doen met de militaire strafrechtspleging, waarvoor nog zooveel betere argumenten zijn aan te voeren, maar wij hebben te doen met de doodsimpele toepassing van administratiefrechtelijke regelingen, alleen op militairen in plaats van op burgers. Het is toch uit den tijd, dat een Minister van Justitie ons komt vertellen: dat kan niet, het inzicht van een burgerjurist schiet te kort om de toepassing van administratiefrechtelijke regelingen op militairen te doorgronden; hij kan alles doorgronden, als burgerlijke ambtenaren voor hem verschijnen, dan is hij tot alles in staat, dan kan hij de moeilijkste quaesties oplossen, maar als menschen voor hem verschijnen met een paar sterren op den kraag of met strepen op de mouw, dan gaat het niet meer, dan schiet zijn verstand te kort.

Wij zijn toch wel zoover gevorderd, dat wij in de uitzondering van de militairen van deze administratiefrechtelijk geregelde rechtspraak niet meer kunnen treden. Ik hoop dan ook, dat de Minister, ook hier tot gemeen overleg als altijd ten volle bereid, den stap in onze richting zal willen doen.

Voorgesteld door tien leden, maakt het amendement van den heer Marchant c.s. (Stuk n°. 7) een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Tilanus**: Mijnheer de Voorzitter! Nu aan de hand van het voorstel van de heeren Marchant en ter Laan meer concreet gesproken wordt over de vraag of militairen als zoodanig in deze wet op den rechtstoestand van ambtenaren moeten worden opgenomen, stel ik er prijs op, ook mijnerzijds, in aansluiting aan hetgeen bij de algemeene beschouwingen daarover reeds door den heer Schokking is gezegd, een enkele opmerking te maken.

In de eerste plaats moet ik verklaren, dat het amendement van den heer ter Laan, in verband met de gegeven schriftelijke toelichting, mij onverklaarbaar blijkt. Wanneer men in de toelichting schrijft, dat „militairen niet behooren te worden uitgesloten”, dan is het onlogisch voor te stellen, alleen de Maréchaussées onder de wet te brengen. In dat opzicht is het amendement van den heer Marchant logisch, een amendement, waarmede teemoet gekomen wordt aan den wensch van de Vereeniging van Onderofficieren „Ons Belang”. Wanneer de heer ter Laan thans zegt, dat, naar zijn oordeel, de militairen onder deze wet moeten worden gebracht, dan constateer ik — ik maak hem daarvan geen verwijt —, dat hij over deze zaak blijkbaar thans anders oordeelt dan in 1919. In het rapport van de commissie-Dresselhuys van 4 April 1919, dat mede de onderteekening draagt van den heer J. ter Laan, las ik:

„Eindelijk moet, voor zooveel noodig, ook voor militairen een speciale regeling van den rechtstoestand in de plaats treden

van die, welke voor de ambtenaren geldt. De toestanden bij den militairen dienst zijn te verschillend van die in het burgerlijk leven, dan dat zij beide door dezelfde bepalingen zouden kunnen worden beheerscht."

In den boezem der commissie schijnt daarover geen verschil van meening te zijn geweest. Een afzonderlijke Nota over dit punt is aan het verslag der commissie niet toegevoegd. In de verhandelingen der commissie en in de verslagen van de vergaderingen met de deskundigen heb ik hieromtrent niets kunnen vinden. Algemeen, ook door den heer J. ter Laan, werd dus het standpunt ingenomen: voor de militairen een afzonderlijke regeling.

De heer **Marchant**: Mag ik u opmerken, dat daar het materieele recht werd geregeld? Dat is het groote verschil!

De heer **Tilanus**: Daar werd de zaak breeder geregeld, dat geef ik volkomen toe; maar ook in dit ontwerp wordt aan het materieele recht aandacht geschonken.

Mijnheer de Voorzitter! Nu is de Regeering gedeeltelijk op dit standpunt teruggekomen en heeft de zaak voor ons niet gemakkelijker gemaakt, door de militairen wel te doen vallen onder Titel I, III, IV en V van deze wet.

De Minister zeide gisteren, in antwoord op den door den heer van Wijnbergen geuiten wensch, om de militairen geheel buiten deze wet te brengen, dat dit niet zou gaan, omdat in art. 135 wordt voorgesteld om de wet van 24 Januari 1815 (*Staatsblad* n°. 5) te doen vervallen; hierdoor toch zou, wanneer de militairen buiten de wet vallen, geen beslag op hun bezoldiging of pensioen kunnen worden gelegd. Of dit nu geheel juist is, Mijnheer de Voorzitter, weet ik niet. Art. 134 van dit ontwerp toch bepaalt, dat de artikelen van deze wet in werking treden op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld. De Kroon heeft dus het tijdstip van het doen in werking treden van Titel III en in verband daarmee van het doen vervallen o.a. van de wet van 1815 geheel in de hand. Dat tijdstip zou kunnen samenvallen met het in werking treden van de in uitzicht gestelde wet op den rechtstoestand van militairen van land- en zeemacht. Het bezwaar, dat de Minister gisteren aanvoerde tegen het geheel doen uitvallen van de militairen buiten deze wet, gevoel ik dus niet zoo sterk. Integendeel zou er dan een prikkel zijn, de zaak voor de militairen met spoed tot stand te brengen.

Evenmin acht ik het gevoelsargument, door den Minister aangevoerd, van groote beteekenis, nl. dat aan de militairen thans, in dit ontwerp, in Titel IV, regeling van materieel recht wordt in uitzicht gesteld. Zooals ik reeds opmerkte, heeft de Kroon de invoering van dezen titel geheel in handen. Volgens art. 133 kan het daarna nog 2 jaren duren voor aan art. 125 uitvoering is gegeven. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb alle hoop, dat de Minister van

Defensie in dien tijd gereed zal zijn gekomen met een wettelijke regeling voor de militairen; dus ook in dit verband zou ik het eigenlijk het beste vinden, wanneer wij ons in dit opzicht zouden hebben gehouden aan het voorstel der commissie-Dresselhuys: de militairen in een afzonderlijke regeling.

Ik moge in dit verband aan den heer Minister een vraag stellen. Eigenlijk begrijp ik niet, waarom Titel IV van het materiele recht toepasselijk moet worden verklaard op Ministers, leden van den Raad van State, rechters, leden van de Algemeene Rekenkamer en militairen.

Volgens artikel 125 moeten, voor zoover daaromtrent niet bij of krachtens de wet regelingen zijn getroffen, bij algemeenen maatregel van bestuur voorschriften worden gegeven omtrent: aanstelling, schorsing, ontslag, bezoldiging, wachtgeld, diensttijd, verlof en vacantie, disciplinaire straffen, enz. Is dat nu toch niet te gek, dat voor Ministers en de andere genoemde categorieën dergelijke regelingen moeten worden gemaakt? Is het, Mijnheer de Voorzitter, niet beter in artikel 2 te lezen: „Voor de toepassing van Titel II en IV worden niet als ambtenaren beschouwd:” enz.

Wat de militairen betreft, bestaat daartegen bij mij geen bezwaar. Al deze zaken van het materiele recht zijn voor de militairen geregeld, misschien nog beter dan voor de burgerambtenaren. Ik wijs voor de officieren van land- en zeemacht op de Bevorderingswetten van 1902; voor de onderofficieren heeft men bij de landmacht het voorschrift omtrent dienstverbintenissen, behorende bij een Koninklijk besluit van 17 Juni 1927 n°. 42, en bij de zeemacht de bepalingen betreffende aanneming en reëngagement, in werking getreden 1 Mei van dit jaar (Koninklijk besluit van 17 April 1929 n°. 61). In beide voorschriften zijn minutieus allerlei bepalingen neergelegd en rechten omschreven; bezoldigingsvoorschriften e.d. bestaan, zoodat ik de urgentie van aanvaarding van Titel IV voor de militairen niet inzie, te minder, wanneer het formeele recht niet tevens is geregeld. Ik kan dus niet inzien, dat daaromtrent zulke ernstige en gegronde klachten zouden bestaan. Ik weet wel, dat in adressen geklaagd wordt, maar feiten dien-aangaande ken ik ¹⁾, zoodat ik niet geloof, dat de zaak zoo ernstig is, als de heer Marchant het voorstelt. Ook daaromtrent bestaan intussen, althans voor de landmacht, belangrijke voorschriften. Ik wijs op het Koninklijk besluit van 30 Augustus 1926 n°. 58 tot instelling van een commissie van beroep voor onderofficieren en militairen van lageren rang; deze commissie, die, naar ik meen te weten, uitnemend werk verricht, oordeelt over bezwaarschriften betreffende bevordering, reëngagement, ontslag, niet toekennen van onderscheidingsteekenen, medailles en belooningen, niet toekennen van periodieke verhoogingen op de jaarwedden. Wel is waar is dit een commissie van advies aan den Minister en is uitdrukkelijk

¹⁾ Hier is blijkbaar het woordje „niet” uitgevallen.

bepaald, dat het advies niet bindend is, doch het is algemeen bekend, dat de Minister niet gemakkelijk van het advies dier commissie afwijkt. Deze commissie oordeelt over alle bezwaarschriften, die haar worden voorgelegd. In zoverre hebben de militairen eigenlijk nog ruimere gelegenheid tot het instellen van een beroep dan aan de burgerambtenaren gegeven wordt volgens artikel 58, zooals dit door de Regeering in dit ontwerp is voorgesteld.

Bij de zeemacht bestaat een dergelijke beroepsinstantie niet; voor zoover mij bekend, is daaraan ook nooit behoefte gebleken; de Minister van Defensie zal natuurlijk bij de toegezegde wettelijke regeling van de rechtspositie der militairen moeten overwegen, in hoeverre ook voor de zeemacht een beroepscommissie noodig en mogelijk is. Het feit intusschen, dat deze commissie er bij de landmacht wél en bij de zeemacht niet is, bewijst reeds op zich zelf, dat deze materie niet zoo eenvoudig is, als de vereeniging „Ons Belang” in haar adressen voorstelt.

Voor de zeemacht zijn er nog bijzondere moeilijkheden; artikel 1, lid 1, van het ontwerp zegt:

„ambtenaar in den zin dezer wet is hij, die is aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn.”

Artikel 2 van de bepalingen betreffende aanneming en reëngagement van het militaire personeel der zeemacht zegt:

„Aanneming in eenige qualiteit geschiedt door het aangaan van eene verbintenis om het Rijk een zekeren tijd bij de zeemacht te dienen.”

Dat wil dus zeggen, Mijnheer de Voorzitter, zoowel hier te lande als in Nederlandsch-Oost- en West-Indië en elders. Wenscht de heer Marchant voor de militairen der zeemacht geen rechtspositieregeling? Ik meen, dat ook hieruit blijkt, dat de zaak niet zoo eenvoudig is, en nadere bestudeering behoeft.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men nu, met ter-zijde-lating van wat ik reeds opmerkte, voorstelt en betoogt, dat de militairen geheel onder deze wet moeten vallen en dus ook onder Titel II, behoudens dan de disciplinaire zaken, waarover de Wet op de Krijgstucht handelt, dan wil ik wel bekennen, dat daarover zou zijn te praten, zoodra men, zooals de heer Marchant blijkbaar doet en ook zooeven deed — en ik acht dit van het standpunt der vrijzinnig- en sociaal-democraten begrijpelijk —, over het hoofd ziet, dat de relatie tusschen militairen en Overheid een zeer bijzondere is, waarbij de krijgstucht een bijzondere rol speelt, die op de rechtsverhoudingen een eigen stempel drukt. De Regeering heeft dit in de stukken nadrukkelijk gezegd, en ik onderschrijf dit.

De thans aan de orde zijnde vraag is trouwens niet nieuw. Ook de heer Marchant heeft daarop gewezen. Bij de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht is de vraag gesteld en ernstig overwogen, of het noodig was, een afzonderlijk Wetboek van Mili-

tair Strafrecht te handhaven. Die vraag is toen beantwoord in positieven zin. Men zou ook kunnen vragen, waarom voor de militairen aparte militaire pensioenwetten? Ook toen heeft men begrepen, dat land- en zeemacht een organisch geheel vormen, op zeer bijzondere wijze bijeengehouden en bijeengebracht, die een bijzondere hoogst gewichtige taak hebben te vervullen en diensgevolge aan bijzondere wettelijke bepalingen onderworpen moeten zijn.

Zelfs de Grondwet karakteriseert dit verschil. Artikel 59 spreekt speciaal over 's Konings bevoegdheden ten opzichte van de benoeming van de militaire officieren; hun bevordering, ontslag en oppensioenstelling worden in dat Grondwetsartikel afzonderlijk genoemd; ten opzichte van de burgerlijke ambtenaren is de Koninklijke bevoegdheid slechts voorbehouden voor de bezoldiging van colleges en ambtenaren, uit 's Rijks kas betaald, terwijl ook de pensioenen der ambtenaren afzonderlijk in dit Grondwetsartikel worden genoemd.

Mijnheer de Voorzitter! Het is op deze gronden, dat ik het voorstel van den heer Marchant niet kan aanbevelen. Verdoezelt men het bijzonder karakter van land- en zeemacht, en ziet men de bijzondere moeilijkheden van deze materie over het hoofd, dan zou ik met den heer Marchant kunnen meegaan.

Ik wensch het bijzonder karakter van 's Lands weermacht niet te verdoezelen, maar ook afgezien daarvan zou ik, in dezen stand van het debat, zonder degelijke schriftelijke voorbereiding dezer materie, het geheel ook niet voldoende kunnen overzien. Ik denk b.v. aan art. 58, lid 2, van dat ontwerp:

„2. Indien het beroep een disciplinaire strafoplegging betreft, kan het in elk geval ook worden ingesteld ter zake, dat er tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding onevenredigheid bestaat.”

Ik denk aan artikel 103, omtrent het beroep vóór disciplinaire strafoplegging.

Wordt dat alles, door het voorstel van den heer Marchant op artikel 3, de toevoeging van de woorden: „en die, welke voorkomen in de Wet op de Krijgstucht”, uitgeschakeld? Ik weet het niet. Het voorstel is daarom, afgezien van mijn dieper liggend bezwaar, naar mijn inzicht een stap in het duister. Ik zal er derhalve mijn stem niet aan geven.

Mocht dit voorstel worden verworpen, dan zal ik mij ook verzetten tegen het voorstel van den heer ter Laan, om alleen de Maréchaussée onder deze wet te brengen. Dit voorstel acht ik, zooals ik zoeven reeds opmerkte, onlogisch. De Maréchaussées zijn militairen, evengoed als de militaire politie. Waarom de heer ter Laan niet tevens pleit heeft voor de militaire politie, begrijp ik niet. Zij vallen ook onder het voorschrift omtrent de dienstverbanden van het beroepspersoneel der landmacht. Ook voor hen gelden de werkzaamheden van de commissie van beroep, die ik zoo-

even noemde. Er is dus geen enkele reden, voor hen een uitzondering te maken.

Concludeerende, Mijnheer de Voorzitter, moet ik dus de beide voorstellen aan de Kamer ontraden. Wie zegt: de militairen moeten hieronder vallen, heeft naar mijn inzicht een groot woord te gemakkelijk uitgesproken. Deze zaak zal met spoed door den Minister van Defensie afzonderlijk moeten worden gezien. Mijn gedachten gaan dus in gansch andere richting dan die van de heeren Marchant en Ter Laan. Ik zou de militairen hier geheel uit willen halen, zooals ik in 't begin zeide, en althans stel ik den Minister de vraag of het niet beter is in artikel 2 niet alleen Titel II, maar ook Titel IV op de in dit artikel genoemde ambtenaren niet van toepassing te verklaren.

De heer **Boon**: Mijnheer de Voorzitter! Moeten de militairen onder dit artikel gebracht worden, ja of neen?

Wij hebben een adres gehad van de Vereeniging van Onder-officieren „Ons Belang”, dat er voor pleitte, hen er inderdaad onder te brengen. De heer ter Laan e.s. echter, die gemeenlijk zeer bereid zijn, aan dergelijke adressen uitvoering te geven en deze in amendementen om te zetten, hebben zulks ditmaal niet aangedurfd en zich bepaald tot een platonische betuiging in hun amendement, waarbij zij de Maréchaussées alleen inschakelen willen en waarin zij zeggen, dat volgens hun meening de militairen hier uitgeschakeld dienen te worden. En wanneer wij niet op het laatste oogenblik gekregen hadden het amendement-Marchant e.s., dan zouden wij dit punt vandaag niet eens te bespreken gehad hebben.

De heer Tilanus heeft zoo juist, zeer te recht, aangevoerd, dat het ook moeilijk geweest zou zijn voor den heer ter Laan dit te doen, omdat — men zie bladz. 22 van het verslag der commissie-Dresselhuys — gebleken is, dat de heer ter Laan zich vroeger op dat zelfde standpunt, om militairen uit te schakelen, heeft gesteld, terwijl hij ook geen minderheidsnota heeft ingediend, waartoe hij het recht had, om van andere meening te doen blijken.

Nu interrumpeerde de heer Marchant wel, dat deze commissie alleen materieel recht gaf, maar de heer ter Laan weet zoo goed als ik, dat juist de Staatscommissie-Dresselhuys zoowel formeel als materieel recht uitputtend trachtte te regelen.

Ook in het ontwerp-Heemskerk komt de bepaling, dat militairen hieronder zouden vallen, niet voor.

Nu hebben wij gisteren gehoord de meening van de heeren de Visser en Marchant, dat de militairen onder Titel II zouden moeten vallen. Hoezeer deze heeren overigens niet bepaald harmonieerden, in het bijzonder niet waar het betrof de rechtspositie der Sovjet-ambtenaren in Rusland en het al of niet doodschieten dezer ambtenaren, omtrent dit punt waren beide geachte afgevaardigden het eens. En thans heeft de heer Marchant uitdrukking gegeven aan den wensch, neergelegd in het adres van „Ons Belang”, en is ge-

komen met een amendement, zelfs zonder de kleine restrictie, die de heer ter Laan gisteren maakte door te zeggen, dat, wanneer dat zou moeten gebeuren, hij geloofde, dat wij ons beperken moesten tot de militairen hier te lande.

Er zijn verschillende redenen aangevoerd, zoowel schriftelijk in het rapport der Staatscommissie destijds, als door den Minister, waarom de militairen er niet in gebracht moeten worden, maar bovendien, laat ons nog letten op de samenstelling der ambtenaren-gerechten.

De heer Marchant zeide: dat is niet zoo'n groot bezwaar. Want dan worden er ook militairen in benoemd.

Er zou inderdaad niet zoo'n bezwaar tegen zijn, wanneer het telkens afwisselende colleges waren, voor ieder specifiek geval afzonderlijk. Maar deze rechters worden benoemd volgens een lijst, door Gedeputeerde Staten opgesteld. M.a.w. men heeft een vast college en zelfs niet, zooals vroeger in het ontwerp van de Staatscommissie en het wetsontwerp van den heer Heemskerk, een college van vijf rechters, maar van drie rechters. Militairen zullen daarin slechts sporadisch worden benoemd.

Ik geloof, dat de heer Marchant er bezwaar tegen zou maken, wanneer een burgerlijk ambtenaar door zoo'n college zou berecht worden en dat dan gesproken zou worden van „drie-sterren”, „gouden kragen”, „firmament” en dergelijke, uitdrukkingen, die wij gewoonlijk hooren. Ik ben overtuigd, dat een burgerlijk ambtenaar zich te recht niet gelukkig zou gevoelen, wanneer hij zou worden berecht door zulk een college.

Daartegenover zou een militair zich niet gelukkig gevoelen, wanneer hij terechtstond voor een college, waarin geen militairen zitting hadden, omdat hij zou gevoelen, dat de rechters niet voldoende deskundig waren om met zijn belangen rekening te houden, omdat zij niet op de hoogte zouden zijn met de specifiek militaire verhoudingen.

Ik geloof, dat er tal van gevallen zijn — ik noem de bevordering, die de heer ter Laan en de zijnen er bij amendement willen inbrengen, den diensttijd, de straffen, enz. —, waarin het inderdaad noodzakelijk is, dat de militairen komen voor een college, waarin deskundigen zitting hebben en dat niet bestaat uit uitsluitend leeken.

Wij zijn het er roerend over eens, dat zoo spoedig mogelijk geregeld moet worden de rechtspositie van de onderofficieren (van de officieren is ze geregeld).

Ik heb er gisteren sterk op aangedrongen, dat het gebeuren zou. De Minister heeft gezegd, zooals hij ook reeds in de stukken had opgemerkt, dat de regeling in voorbereiding is. Ik had graag meer gehoord.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zie hier graag Ministers achter de tafel zitten; hoe meer Ministers er zijn, hoe aangenamer het mij is. Ik zag echter hier liever niet den Minister van Defensie, maar zou

- * graag hebben, dat hij thans op zijn Departement zat en bezig was met het ontwerpen van de gevraagde regeling, waarop de Kamer wacht.

Maar aangezien ik hier hoor zeggen, dat deze Minister ook hecht aan hetgeen hier gezegd wordt, is het misschien goed, dat hij hier is, want dan zal hij kunnen bemerken, dat hier van verschillende zijden (ik noem de heeren Schokking, Tilanus en van Wijnbergen) aandrang is uitgeoefend op de spoedige totstandkoming van een regeling. Die regeling behoeft volstrekt niet minder te zijn, zij moet anders zijn, dat is de zaak en daarom kan het hierbij niet geregeld worden.

Daarnaast hebben wij het amendement van den heer ter Laan en de zijnen, om de Maréchaussée uit die regeling te lichten. Waarom moet dat? De leden van dat korps zijn militairen, maar het is in de praktijk een mobiel politiekorps. De liefde van den heer ter Laan is voor dit mobiele politiekorps niet buitengemeen groot en is nooit groot geweest. Wanneer ik mij de uitdrukkingen herinner, die hij eergisteren heeft gebezigd als: roekeloos, dolzinnig en tartend optreden, geloof ik, dat zijn liefde voor een immobiel korps grooter is dan voor dit mobiele politiekorps.

Ik wil daartegenover stellen, dat ik graag hulde breng aan dit korps, dat met een zeer klein aantal in vaak bijzonder moeilijke omstandigheden op buitengewoon verdienstelijke wijze zijn plicht vervult en dat daarom niet de blaam van den heer ter Laan verdient.

Nu meent de heer ter Laan, dat dit „tartend” optreden zal ophouden, wanneer zij zullen gebracht worden onder deze wet.

Mijnheer de Voorzitter! Het is een al te naïeve gedachte om te vermoeden, dat als deze menschen, die er zelf niet om hebben gevraagd, onder deze wet zouden worden gebracht, het karakter van het korps in eens zou veranderen, omdat hun het kluijfe van den heer ter Laan werd toegeworpen.

Maar waarom alleen de Maréchaussée en niet de Militaire Politie? Dat is ook een mobiel politiekorps.

Ik zie niet in, waarom, althans in den gedachtengang van den heer ter Laan, zij er niet onder gebracht zou worden en de Maréchaussée wel. Ik geloof, dat het volkomen ongemotiveerd is de Maréchaussée klakkeloos in dit ontwerp onder te brengen. In de spoedig te verwachten regeling van den geachten bewindsman van Defensie zal zij een plaats vinden en zal haar rechtspositie geregeld worden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het aanbeveling verdient noch het amendement van den heer Marchant, noch dat van den heer ter Laan aan te nemen.

De heer **van Dijk**: Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen over deze amendementen is gesproken door de heeren Tilanus en Boon, meen ik heel kort te kunnen zijn. Toch geloof ik, dat het goed is op enkele punten nog de aandacht te vestigen.

De heer Marchant heeft ter verdediging van zijn amendement er

de aandacht op gevestigd, dat het hier niet gaat om materieel recht, maar om formeel recht. Wanneer het alleen zou gaan om materieel recht, aldus deze geachte afgevaardigde, dan zou hij er volkomen mede akkoord kunnen gaan, de militairen niet in de wet op te nemen, want hij erkent, dat er voor militairen speciale verhoudingen bestaan, die noodzakelijk maken een afzonderlijke regeling van materieel recht.

Maar, zegt de heer Marchant, het gaat hier niet om materieel, maar om formeel recht, om den procesgang, om de vraag, op welke wijze het materiele recht voor de militairen zal worden gerealiseerd en nu bestaat er geen enkele reden om hen niet te doen vallen onder dezelfde processuele bepalingen als de burgerlijke ambtenaren.

Mijnheer de Voorzitter, het komt mij voor, dat de heer Marchant één ding uit het oog verliest, en wel deze allesbeheerschende zaak, dat alle militaire verhoudingen, welke ook, in meerdere of mindere mate beheerscht worden door de tuchtverhouding en de twee polen van die tuchtverhouding zijn: eenerzijds het gezag en anderzijds de gehoorzaamheid. Die twee worden wel eens te weinig naar waarde geschat en ik geloof, dat het gevaar groot zou zijn, wanneer men de militairen zou brengen onder dezelfde processuele bepalingen als de burgerlijke ambtenaren, dat ernstige schade aan de militaire tucht zou worden toegebracht. Ik meen zelfs te mogen zeggen, dat, wanneer men zou willen aansturen op een verzwakking van de militaire tuchtverhoudingen, men dat niet beter zou kunnen doen dan door de militairen onder deze regeling te brengen.

Mijnheer de Voorzitter. Bij het scheppen van beroepsinstanties heeft men met die militaire tuchtverhouding rekening te houden. Het wetsontwerp doet dat volstrekt niet en zou het ook niet kunnen doen, tenzij men in zulk een verregaande differentiatie en specificatie zou treden, dat men reeds daardoor een afzonderlijke regeling voor de militairen wenschelijk zou moeten achten.

Het is geenszins de bedoeling, dat aan de militairen een goede regeling van het beroepsrecht zou worden onthouden, maar wel, dat voor hen een andere regeling zal worden getroffen; en nu van de zijde der Regeering is toegezegd, dat er met spoed een zoodanige afzonderlijke regeling zal komen, begrijp ik niet, wat de Kamer zou kunnen moveeren om de militairen onder de thans in behandeling zijnde regeling te brengen. Niemand wenscht, dat voor de militairen niet de juiste rechtsbeginselen in toepassing zullen worden gebracht en wij zullen kunnen beoordeelen, of aan dien eisch wordt voldaan, als ons het desbetreffende wetsontwerp wordt voorgelegd. Ik kan dus het amendement niet aanbevelen.

Ik zou voorts nog de aandacht willen vestigen op art. 3 van het wetsontwerp. Daar staat: onverminderd de wettelijke regelen omtrent de rechtspraak, in pensioenzaken bestaande, oordeelen bij uitsluiting over de besluiten, handelingen en weigeringen (om te besluiten of te handelen) ten aanzien van ambtenaren als zoodanig,

hun nagelaten betrekkingen en rechtverkrijgenden door een administratief orgaan genomen, enz.

Het gaat dus om handelingen, enz. van een „administratief orgaan” en nu zou ik willen vragen, wat men daaronder zou moeten verstaan, als de militairen in het ontwerp worden opgenomen. Zou men daaronder ook moeten begrijpen elken militairen meerdere — en ik meen dat dat het geval zou zijn —, dan klemt te meer hetgeen ik reeds zeide, dat in het geding zijn de militaire tuchtverhoudingen; om die naar behooren te kunnen beoordeelen, zullen er instantiën in het leven moeten worden geroepen, die de militaire tuchtverhoudingen kennen en een juist en rechtvaardig oordeel kunnen vellen.

Zou men onder „administratief orgaan” echter niet de militaire meerderen begrijpen, dan zouden de militairen weinig of niets aan een dergelijke regeling hebben, die uit dien hoofde beter achterwege ware te laten.

Wat betreft het amendement van den heer ter Laan, ook ik acht dat weinig logisch. In de eerste plaats wil ik doen opmerken, dat de Maréchaussées een militair korps vormen, levende onder volmaakt dezelfde tuchtverhoudingen als alle andere militairen; wil de heer ter Laan dus alleen de Maréchaussées brengen onder de regeling dezer wet, dan geeft hij daarmede te kennen, dat hij voor dat bepaalde militaire korps een uitzondering wenscht. In de tweede plaats: wil de heer ter Laan die uitzondering, omdat de Maréchaussées politiediensten verrichten, dan moge ik opmerken, dat ik het zelfs tot op zekere hoogte bedenkelijk acht, dat de politie in het algemeen in dit ontwerp van wet is opgenomen. Ik zal dienaangaande geen amendement voorstellen, maar ik meen, dat het brengen van de politie onder de regeling van dit ontwerp reeds op het kantje is en daarom meen ik de Kamer ernstig te moeten waarschuwen, om op dezen weg niet verder te gaan en de Maréchaussées niet in dit ontwerp op te nemen.

De heer **Beumer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de quaestie van de militairen onbesproken willen laten, enz.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Op artikel 2 zijn twee amendementen ingediend. Dat van den heer Marchant is het verststreckende, al is het het laatste ingediend, zoodat ik eerst daarover enkele woorden wil zeggen.

Bij de algemeene beschouwingen is deze quaestie reeds ter sprake gekomen en de heer Marchant meende, dat hij daarbij geen enkel argument had gehoord, dat hem kon weerhouden, zijn amendement voor te stellen. Ik wil trachten, toch den heer Marchant tot de overtuiging te brengen, dat het beter is op het oogenblik zijn amendement niet te handhaven. Hoe is de situatie?

Ik heb bij de algemeene beschouwingen reeds gezegd, dat voor de burgerlijke ambtenaren en voor de militairen verschillende regelingen moeten gelden, zooals dat ook tot uitdrukking is gekomen in de ontwerpen van de Commissie-Dresselhuys en van den toen-

maligen Minister van Justitie Heemskerk, die beide voorstelden om zonder meer de militairen uit het ontwerp voor de burgerlijke ambtenaren te lichten. Wat was daarbij — en de uitsluiting betrof zoowel het materieele als het formeele recht — de grondslag? Ik geloof, dat de heer Marchant, zich er over beklagende, dat van de Regeeringstafel geen argumenten waren aangevoerd, zelf toch wel een argument van zeer groote waarde heeft genoemd, waar hij heeft gezegd: wanneer men zegt, dat de materieele regeling voor de militairen een andere moet zijn, kan ik daarin komen, want de militaire sfeer is inderdaad een eigene. Maar ik zou zeggen: dat argument bewijst toch, dat ook het formeele recht, dat immers de toepassing van het materieele recht naar zijn geest moet brengen, een eigene moet zijn. Dat is ook bij de toepassing van het militaire strafrecht tot dusverre zoo begrepen. Men mag verschillen over de vraag, of inderdaad een aparte formeele regeling ten aanzien van het militair strafrecht noodig is, maar de Kamer heeft zich tot dusverre steeds op het standpunt gesteld — laatstelijk door verwerping van het amendement van den heer Hugenholtz —, dat de speciale rechter moet blijven. Dat geeft dus ten opzichte van het amendement-Marchant het argument: waar het materieele apart bekeken moet worden, daar ook het formeele recht.

Dat nu in dit ontwerp wel het materieele recht opgenomen is, kon alleen daarom geschieden, omdat in dit ontwerp het materieele recht zelf niet geregeld werd, maar aan de Regeering wordt gedelegeerd om te dien aanzien regelingen te treffen. Het artikel betreft slechts de onderwerpen, die zullen moeten worden geregeld. Dit geeft dus speelruimte genoeg, om ook de militairen onder het ontwerp te begrijpen, want er bestaat zoo gelegenheid genoeg in de materieele regeling aan het eigenaardige van de militaire verhoudingen te gemoet te komen. Maar staat het nu ook zoo ten opzichte van het formeele recht in dit ontwerp? Ik heb bij de algemeene beschouwingen reeds uiteengezet, dat men verkeerd doet, het hoofdmoment van de wet te leggen in het formeele recht maar dat het misverstand toch in zooverre verklaarbaar is dat dit ontwerp, anders dan voor het materieele recht, zelf uitgewerkte regelingen geeft van het formeele recht, nl. betreffende de samenstelling van de gerechten en den verderen gang van zaken.

En, wat nog meer van beteekenis is: wat in het formeele recht van dit ontwerp voor de ambtenaren wordt geregeld, is dit oogenblik voor de militairen voor een gedeelte reeds geregeld. Terwijl nl. dit ontwerp voor de burgerlijke ambtenaren een instantie verzekert bij disciplinaire straffen, is de situatie bij de militairen deze, dat die instantie er sedert jaar en dag is in het beroep, dat men heeft op het Hoog Militair Gerechtshof.

De heer Marchant heeft dat begrepen, want hij heeft — in hoever het geslaagd is laat ik daar — onmiddellijk gezegd: in dat gedeelte van het formeele recht kan geen gelijkheid zijn, dat stel ik even met een paar woorden buiten de zaak. Maar het is de vraag, of dat zake-

lijk ook zoo maar met een paar woorden op te lossen is. Want men moet niet vergeten, dat de materie van de disciplinaire straffen en de overige toepassing van de regelingen dikwijls zeer nauw samenhangen en ook gemakkelijk in elkaar kunnen overloopen. B.v. een ontslag, waarvan het twijfelachtig kan zijn, of het straf is of niet. Als de rechter dezelfde is, levert dat geen moeilijkheid, maar als er twee instanties zijn, dan moet de verdeling van het terrein toch wel eerst eens goed bekeken worden. Daarom, al kan er reden zijn, om aan te nemen, dat in verschillend opzicht voor de militairen, in het bijzonder wat betreft de Centrale raad van beroep, die thans reeds over de pensioenen oordeelt, dezelfde rechter als voor de burgerambtenaren kan dienen, dan is de taakafgrenzing nog een te overwegen punt. Met name rijst de vraag, of het voor het tusschenliggende gebied niet beter is zich te oriënteren op het Hoog Militair Gerechtshof. En wat betreft de eerste instantie, dat moet zeker nog eens bijzonder bekeken worden, want, zooals de heer Marchant zeide, de materiele regeling van de militairen heeft een eigen stempel, een eigen sfeer, en dan is het logisch, dat dit ook in het formeele recht tot uitdrukking komt. En of men daarvoor de ambtenarengerechten, samengesteld op de wijze, als dit ontwerp aangeeft, zou kunnen gebruiken, dat is zeker niet zoo aanstonds te beamen. Zoodat mijn conclusie ten aanzien van het amendement-Marchant deze is, dat, afgescheiden hoe men denkt over den juisten opzet van het formeele beroep van de militairen, het niet aangaat om, waar deze quaestie ook in de stukken door de Regeering ter zijde is gesteld, omdat het afzonderlijk bekeken moet worden, op het oogenblik bij wijze van amendement een dergelijk ingrijpend onderwerp tot beslissing te brengen. Waar de Regeering gezegd heeft, dat ook zij overtuigd is, dat het formeele recht geregeld moet worden, maar dat met eigenaardigheden van de militaire verhoudingen rekening moet worden gehouden, daar moet aan de Regeering gelegenheid worden gelaten, overeenkomstig haar voornemen met voorstellen te dien aanzien zoo spoedig mogelijk te komen.

De heer Marchant is mij reeds voor geweest door te zeggen: hebt wat geduld. Inderdaad was dat geheel in mijn geest. Laten wij deze zaak thans niet beslissen. Reeds het enkele feit, dat voor de disciplinaire straffen een geheel aparte instantie aanwezig is, maakt voor de geheele quaestie van het formeele recht een rustig bekijken noodig. Daarom — ofschoon ik in verschillende opzichten mij ook kan aansluiten bij de materiele momenten, die door de heeren Tilanus, Boon en van Dijk zijn genoemd — acht ik de door mij genoemde reden afdoende om te zeggen, dat het thans niet het oogenblik is om deze zaak op deze wijze definitief af te doen.

Nu heeft de heer Tilanus gevraagd — en daarop ben ik in zekeren zin reeds bij de beantwoording van andere sprekers vooruitgelopen — waarom de Regeering Titel IV niet buiten deze wet heeft gesteld. Ik heb reeds geantwoord, dat op zich zelf daarvoor geen aanleiding behoefde te bestaan, omdat de ruime marge, die art. 125

voor de regeling laat, alleszins voldoende is om zonder bezwaar ook hier aan de militairen een regeling van hun rechtstoestand in uitzicht te kunnen stellen. Bovendien heb ik gisteren daaraan toegevoegd, dat men misschien wel Titel IV, maar in geen geval Titel III buiten werking zou kunnen stellen. Nu heeft de heer Tilanus daarop geantwoord: maar de Regeering heeft het toch in de hand, Titel III en de slotbepalingen niet in werking te laten treden, laat men dus even wachten tot men met de regeling voor de militairen klaar is. Ik heb echter reeds bij de algemeene beschouwingen er op gewezen, dat, ofschoon Titel III er erg juridisch-technisch uitziet, die Titel III toch een regeling brengt, omtrent de noodzakelijkheid waarvan in de kringen van deskundigen reeds lang overeenstemming bestaat. Ik heb bij de algemeene beschouwingen er aan herinnerd, dat onlangs zich een geval heeft voorgedaan voor het scheidsgerecht te Amsterdam, waarbij gebleken is, dat de onbeperkte cessie, die op het oogenblik mogelijk is, tot ernstige wantoestanden aanleiding geeft, waartegenover een gemeentebestuur nu niet anders kan doen dan ambtenaren, die hun salaris cedeeren, met voorwaardelijk ontslag bedreigen. Dit wetsontwerp brengt nu een regeling, die misstanden in dit opzicht afsnijdt en die geheel werkt in de richting van hen, die zich in de laatste jaren sterk opwerpen als bestrijders van den woeker. Deze titel zal er toe kunnen medewerken, dat in dat opzicht voor de ambtenaren een gelukkige regeling wordt verkregen. Daarom is Titel III wel degelijk urgent.

Daarbij komt nog, dat, hoe men de zaak ook beschouwt, men tot de conclusie zal moeten komen, dat de bepalingen van dezen titel ook voor de militairen zullen kunnen gelden. Voor de militairen is een andere regeling niet noodig en dan behoeft men voor hen ook niet te wachten op het tot stand komen van een wet waarin precies dezelfde bepalingen zullen worden opgenomen. Dan zou men het beter zoo kunnen doen, dat men in het ontwerp op het formeele recht, dat aangekondigd is, de regeling van Titel III en Titel IV voor de militairen overneemt, met wijziging alsdan van deze wet. Maar men moet niet op het oogenblik, terwijl alles nog zweeft, hier uit halen wat er voor de militairen in zit. Er bestaat alle gelegenheid, dat bij de latere regeling des noodig te doen. Maar, en hier kom ik op het gevoelsargument, dat ik gisteren opgeworpen heb, wanneer men dat doet terwijl men te gelijker tijd een andere regeling geeft, is het veel meer begrijpelijk, dan wanneer men, terwijl die andere regeling nog in de toekomst ligt, terugneemt wat nu in uitzicht was gesteld. Dat zou, geloof ik, van de Regeering geen goed beleid zijn.

Nu heeft de heer Tilanus in dit verband gezegd — en de heeren Beumer en Schokking hebben zich daarbij aangesloten — wanneer men de militairen er uit haalt, zou men dat dan niet kunnen doen voor alle categoriën van art. 2, want moet voor de Ministers, de leden van den Raad van State en de rechterlijke macht Titel IV gelden?

Ik ben gaarne bereid te zeggen, dat men naar mijn oordeel die drie categorieën zonder bezwaar van de werking van Titel IV kan uitsluiten, al was het alleen maar, vooral wat de categorieën *b* en *c* betreft, omdat men in verband met den aanhef: „voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld” kan zeggen, dat de reserve, die artikel 125 maakt, in het algemeen meebrengt, dat die categorieën binnen dat artikel blijven.

Men zou alleen kunnen wijzen op art. 127, maar aangezien gehuwde vrouwen tot deze drie categorieën voor het oogenblik nog niet behooren, heeft dit artikel voor deze categorieën nog geen beteekenis!

De heer Beumer heeft er volkomen terecht op gewezen, dat door den aanhef van art. 125 aanstelling en ontslag van Ministers, in elk geval reeds is geëcarteerd, doch ik zou willen zeggen, dat men den aanhef van art. 125 ook mag interpreteeren in dezen zin, dat wanneer een regeling van de daarin genoemde onderwerpen, hetzij onmiddellijk gegeven is in Grondwet of wet, hetzij zich absoluut niet verdraagt met de Grondwettelijke of wettelijke positie van den betrokken functionaris — ik denk aan wat hij zeide over disciplinaire straffen van Ministers — art. 125 daartoe niet verplicht.

Mijn conclusie is dus, dat men titel IV wel zonder bezwaar voor die eerste drie groepen kan uitsluiten, maar dat het aan den anderen kant ook geen bezwaar geeft het niet bepaaldelijk te doen.

Er is zelfs één punt, enz.

Het tweede amendement is dat van den heer ter Laan, die gezegd heeft: als dan niet de militairen, dan toch de Maréchaussée. Ik heb daartegen bij de algemeene beschouwingen bezwaar gemaakt, ook daarom, omdat de heer ter Laan met zijn amendement niet doet wat althans de heer Marchant doet, nl. erkennen, dat, waar zij eenmaal militairen zijn en als zoodanig vallen onder de wet op de krijgstucht, het niet aangaat met één pennestreek ze te onttrekken aan die wet en ze te brengen onder deze jurisdictie. Het gaat niet aan bij deze gelegenheid te beslissen over het moeilijke vraagstuk of de Maréchaussée, en de Rijkspolitie in het algemeen, een burgerkorps of een militair korps behoort te zijn. Wanneer de heer ter Laan zou zeggen: goed, dan zal ik dat doen in den geest van den heer Marchant en ze er krijgstuchtelijk buiten houden, dan noem ik daartegen alle bezwaren, die ik ten opzichte van de militairen in het algemeen genoemd heb.

.....

De heer **Marchant**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Boon heeft getracht ons amendement te disqualificeeren met de opmerking, dat om den inhoud van dat amendement gevraagd was in een adres van de Onderofficiersvereeniging „Ons Belang”. Ik heb die opmerking met leedwezen gehoord. In de eerste plaats hierom, omdat ik meen, in mijn parlementaire leven nimmer blijk te hebben gegeven, dat ik amendementen indien, omdat een organisatie die bij mij in de brievenbus had gestopt.

In de tweede plaats hierom, omdat de geachte spreker door die opmerking blijk heeft gegeven van de groote en diepe beteekenis van den inhoud van het amendement niets te hebben begrepen. Als men de indiening van dit amendement gaat verklaren uit deze omstandigheid, dat een vereeniging van onderofficieren op de opneming van een soortgelijke bepaling heeft aangedrongen, dan bewijst men daarmede, dat men de zaak niet doorziet.

Hoe moeilijk het is om in deze materie juist te onderscheiden, heeft de heer Tilanus bewezen. Het heele betoog van dezen geachten afgevaardigde was van het begin tot het einde een verdediging van het standpunt, dat het materieele recht voor den militair anders behoort te worden geregeld dan het materieele recht voor den burgerlijke ambtenaar, juist het punt, dat tusschen ons niet betwist is. Alle argumenten, welke de heer Tilanus tegen het amendement heeft aangevoerd, waren alle argumenten, ontleend aan het verschil in materieel recht. Of het nu daaraan ligt, dat de heer Tilanus militair is, weet ik niet, maar een feit is, dat hem het verschil ontgaan is. Ons amendement gaat buiten het materieele recht om.

Dan was er een jurist in het debat, over wien ik zooeven sprak, de heer Boon, die op een zeker oogenblik zeide: het gaat toch niet, dat een militair terechtstaat voor een rechterlijk college, uit burgers samengesteld.

Terechtstaat? De heer Boon schijnt hier voor te stellen, dat men hier met rechterlijke colleges te doen heeft, waarvoor een partij als verdachte gedaagd wordt. Dan heeft het woord „terechtstaan” zin; maar wij hebben hier te doen met administratieve geschillen. Partij in een administratief geschil is eenerzijds de burger, die zich door de toepassing van de administratieve voorschriften benadeeld acht, en anderzijds de Overheid. Hier staat niemand terecht. Er is een geschil tusschen de Overheid en een geregeerde en dat geschil wordt beslist door den rechter. Dat is de positie. Er is dus geen sprake van mindere conditie, waarin een der partijen verschijnt voor den rechter en waarin hij voor den rechter terechtstaat.

Waar het den tegenstanders van ons amendement om te doen is, is zeer duidelijk gebleken. De heer van Dijk heeft gezegd: dat de politie er onder valt, dat is al op het kantje af. Dat vindt hij al verschrikkelijk erg en de heer Schokking — wij mogen in deze vergadering niet verwijzen naar elkanders qualiteiten in het maatschappelijk leven en dat doe ik dus niet — vindt het een verschrikkelijk iets, dat een agent van politie, zich beklagende over een handeling van den burgemeester, dien burgemeester als vertegenwoordiger der Overheid zou kunnen dagen voor het administratief gerecht. Voelt u het, Mijnheer de Voorzitter? Hier ligt de quaestie.

Waar ik altijd voor gestreden heb en waarvoor ik ook hier strijd, is, dat een Staatsburger voor zijn recht zal kunnen opkomen en een beslissing zal kunnen uitlokken van een onafhankelijke rechterlijke macht. Dit recht is er niet voor de politie en evenmin voor de militairen. Als wij komen op het gebied van de politie — hoor de

redevoering van den heer Schokking — dan moet de burgemeester het voor het zeggen hebben en als wij komen op het gebied van de militairen — hoor de redevoeringen van de heeren Tilanus en van Dijk — dan moet de militaire meerdere het voor het zeggen hebben. Ziedaar de kern van de bestrijding van ons amendement hier in de Kamer.

Ik zie hier den heer van Dijk voor mij staan. Het is wel eens voorgekomen, dat een militair had gebruik gemaakt van de rechterlijke instantie van den Centralen raad van beroep in pensioenzaken en deze had uitgemaakt, dat op zekeren grondslag aan den man pensioen moest worden toegekend. Toen die uitspraak was geweest, zeide de Minister van Oorlog: ik zal een contraire Koninklijke beslissing uitlokken; het was maar een advies. Dat was ook de gedachtengang, die de bestrijders van ons amendement bezielden. Dat is echter ook de gedachtengang, waaraan ik een einde wil zien gemaakt. Ik wil niet, dat de militairen recht hebben op een rechterlijke uitspraak, onafhankelijk van de militaire overheid.

Men beklagt zich, dat in een geschil over de toepassing van administratieve voorschriften dus de militairen zullen komen voor burgerlijke rechters, ja, voor profane burgers, voor „postiekers”, zooals men ze in mijn jeugd noemde.

Wij zien hier in dit Kabinet een burger als Minister van Defensie. De heer Tilanus schetst ons als den idealen toestand van dit oogenblik, dat voor een militair de zaak beslist wordt na het inwinnen van het advies eener commissie, die den Minister van Defensie voorlicht en waarvan deze Minister kan afwijken. Ik moet den heer Tilanus al geheel verkeerd begrepen hebben, als hij niet wilde betoogen: wat praat gij toch van een administratieve rechtspraak, wij hebben iets veel mooiers, dat is dit advies. Maar wie beslist? Thans beslist een burger als Minister van Oorlog dit alles. Hij kan van dat advies afwijken, met rechterlijke autoriteiten heeft hij niet te maken. Dit is een burger, en dat vindt de heer Tilanus een idealen toestand; maar als ik vraag beslissing door een gerecht, dat uit burgers bestaat, dan zegt hij, het geeft geen pas, dat een militair voor een college van burgers verschijnt.

De heer Tilanus heeft zich beroepen op een artikel in het ontwerp, dat zegt, dat het rechterlijk college beoordeelt de evenredigheid tusschen de toegepaste straf en het vergrijp. Het bezwaar, dat hij hieruit heeft willen argumenteeren, heeft hij onmiddellijk zelf weerlegd door te erkennen, dat ons amendement de toepassing van het Wetboek op de Krijgstucht uitsluit.

Wat dus de argumenten betreft, die door mijn geachte medeleden tegen dit voorstel zijn aangevoerd, moet ik blijven bij het oordeel, dat zij niet sterk zijn noch overtuigend, dat de meeste argumenten langs de zaak heengaan. Zoo ontmoet ik den Minister van Justitie.

De Minister van Justitie heeft wel niet gezegd met zoovele woorden: de militairen moeten zich onderworpen houden aan mili-

tair gezag en dus genoegen nemen, ook in rechtsquaesties, met beslissingen van militaire overheden, maar hij heeft gezegd: het is een sprong in het duister. Waar blijven wij, als de Kamer dit amendement zal hebben aangenomen? Een griezelig gevoel! Ik heb dat gevoel in het geheel niet, Mijnheer de Voorzitter. Voor zoover het betreft de toepassing van de wet op de krijgstuicht, is alles in orde. Neen, zegt de Minister, de zaak heeft grensgevallen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het volle vertrouwen in de Regeering, dat zij ten slotte een regeling zal kunnen uitdenken op dit terrein, die redelijk is. Ik denk niet, dat er dan van de rechtspraak veel terecht zal komen, daar zal ik zoo meteen nog iets van zeggen, maar ik neem aan, dat er een redelijke regeling komt.

Maar maakt de Minister van Justitie zich de illusie, dat hij een regeling kan ontwerpen zonder grensgevallen, dat hij in zijn regeling voor alle mogelijke grensgevallen een uitdrukkelijke regeling kan treffen? Natuurlijk niet, en dat is juist het mooie hier: wanneer wij de door ons voorgestelde regeling maken voor de rechtspraak, dat men in vol vertrouwen aan die rechtspraak zelf de oplossing in die grensgeschillen kan overlaten. De Minister kan zich niet voorstellen, dat een afdoende regeling te maken is, daarvoor heeft hij veel te veel met wetgevende maatregelen te maken gehad, dat er geen onvoorziene of niet omschreven grensgevallen zullen zijn. De rechter is ook bevoegd om ambtenaren te ontzetten, om het uitoefenen van een beroep te verbieden e. d.

Hier hebben wij ook dubbele bepalingen. Er zijn tallooze grensgevallen op te noemen, die de administratieve rechter, als dit ontwerp wet zal zijn geworden, onder de oogen zal hebben te zien en waarin hij een beslissing zal hebben te nemen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, de Minister doet in zijn betoog doorschemeren, dat het eigenlijk wel zoowat voldoende is, wat de militairen op het oogenblik hebben: het militaire strafrecht is geregeld, het militaire procesrecht is geregeld, zoo zegt de Minister. Dat alles is geregeld. Maar de rechtsverhouding van den militair tegenover het ambtelijk gezag is niet geregeld en daarop komt het juist aan.

Wanneer de Minister nu bang is, dat het moeilijk te overzien is, wanneer de militairen zullen terechtstaan — daar heeft de heer Boon mij op het verkeerde pad gebracht —, zullen verschijnen voor die verschillende ambtenarengerechten, heeft de Minister het zelf in de hand om die uit te schakelen.

Wanneer voor de militairen wordt ingesteld (en in vele opzichten is het er al, gezien de commissie van advies, waarover de heer Tilanus heeft gesproken) een administratief beroep, dan komen zij alleen voor den Centralen raad van beroep.

Nu vraag ik: als de militairen zich te beklagen hebben over de toepassing van het administratieve recht, hetzij burgerlijk, hetzij militair administratief recht, welk bezwaar is er dan tegen, dat wij voor deze menschen den weg openen naar Utrecht, waarheen zij

toch al voor hun pensioen gaan, en hun zeggen: daar kunt gij u beklagen voor dat hooge college van den Centralen raad van beroep, samengesteld uit juristen, wanneer ge meent, dat het militair administratief gezag door de verkeerde toepassing van een of andere bepaling u heeft tekortgedaan?

Als dat een sprong in het duister is, begrijp ik niet, wat de Minister onder sprongen in het duister verstaat.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Kamer dit amendement afstemt, is de Kamer in deze positie: zij heeft af te wachten, dat de Regeering te eeniger tijd komt met een wettelijke regeling; de Kamer heeft hierop zoogoed als geen invloed.

Ja, als het zeker was, dat de Regeering zou komen met een administratieve rechtspraak, zooals in dit ontwerp is neergelegd, voor militairen, als de Regeering ons zou kunnen zeggen: het volgende jaar krijgt gij een ontwerp tot afdoende regeling van de administratieve rechtspraak voor militairen, zou ik er gemakkelijker overheen kunnen stappen, maar dat zegt de Regeering niet. Ik ben er nagenoeg zeker van, dat wij het nooit zullen zien. De Regeering zal zeggen: dit komt hier terecht en dat komt daar terecht, maar wij doen u niet de toezegging van de instelling van een bevredigende administratieve rechtspraak voor militairen. Alleen wanneer de Regeering die toezegging wel deed, zou ik er over kunnen denken te zeggen: goed, laat de Kamer deze gelegenheid laten voorbijgaan en in vertrouwen afwachten, wat de Regeering zal doen, maar omdat ik tot op dit oogenblik de overtuiging heb, dat de Regeering er niet mee zal komen, weet ik, dat de Kamer ook niet over den invloed beschikt op de Regeering om voor de militairen datgene in de wetgeving terecht te brengen, wat zij hebben moeten.

Dan zullen wij moeten afwachten, maar uit ons initiatief kunnen wij het niet doen. Op dit oogenblik is de Kamer in de gelegenheid om, zonder dat er eenige schade wordt toegebracht aan het schoone geheel, zonder dat iets aan de Regeering te kort wordt gedaan in de uitvoering van het schoone plan, dat de Regeering zich heeft voorgesteld, door de aanneming van het amendement aan de militairen een behoorlijken rechtsgang te verzekeren.

Deze gelegenheid mag de Kamer niet laten voorbijgaan. Ik maak mij sterk, dat de Minister van Justitie er geen oogenblik aan zal denken te zeggen: dit amendement is onaannemelijk, want op die manier kan ik mijn regeling niet tot uitvoering brengen.

Het amendement is doodeenvoudig. Dat is geen gebrek, maar een voordeel van dit amendement.

De Minister ook is in gebreke gebleven aan te wijzen eenig concreet geval, waarin wij na de aanneming van het amendement met de in- of uitvoering van de wet zouden vastloopen.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij toe, dat de nadere verdediging van den heer Marchant van zijn amende-

ment oneindig veel sterker staat dan hetgeen de Minister heeft gezegd. De verdediging van den heer Marchant geldt in nog sterker mate voor de groep, die ik meende, dat in ieder geval onder deze wet moet worden gebracht. Ik kan mij dus gevoeglijk bij hetgeen de heer Marchant heeft gezegd aansluiten en zou alleen nog een enkele opmerking willen maken. De heeren Boon en Tilanus en de Minister hebben mij verweten, dat het door mij en den heer van den Bergh ingediende voorstel onlogisch is. Ik geef toe, dat het voorstel in dit verband den schijn tegen zich heeft, maar in werkelijkheid is het toch niet zoo, want het onlogische zit niet in de indiening van dit amendement voor een bepaalde groep, die onder de militairen wordt gerekend, maar het zit hem hier, dat een groep personen, die veel meer politiekorps dan militair korps is, onder het Departement van Defensie behooren. Daar zit het onlogische en de Regeering had eigener beweging sinds een geruim aantal jaren al moeten zorgen, dat daarin verandering werd gebracht.

Ik herhaal: Ik kan mij aansluiten bij de verdediging, door den heer Marchant gegeven voor zijn amendement, en het lijkt mij toe, dat er alle reden is voor de Kamer — en ook voor den Minister — om het standpunt in te nemen, dat de militairen onder deze wet moeten vallen. Ik zou alleen nog deze opmerking willen plaatsen. Mocht de Kamer op de door den Minister ontwikkelde gronden er toe komen, om dit amendement niet te aanvaarden, dan zou ik dit willen betoogen, dat uit het debat toch wel zeer nadrukkelijk is gebleken, hoe het ook de zienswijze der Kamer is, dat in elk geval er zoo snel mogelijk een regeling voor de militairen moet komen. Het mag verwondering wekken, gehoord den Minister, gehoord de verschillende leden dezer Kamer, die het standpunt van den Minister deelen en verdedigen, het mag verwondering wekken, waar de Minister jaren gewerkt heeft om dit ontwerp klaar en bij de Kamer te krijgen, dat hij niet te gelijker tijd zijn invloed aangewend heeft dat er een ontwerp voor de militairen ter tafel kwam. Ik begrijp dat niet. De Minister wil zelf ook een regeling voor de militairen, maar die regeling is hier niet te gelijk ter tafel gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal gaarne mijn stem geven aan het amendement van den heer Marchant en neem aan, dat u dat het eerst in stemming zult brengen.

De heer **Boon**: Mijnheer de Voorzitter! Het is niet de eerste maal, dat de heer Marchant mijn woorden verkeerd begrepen heeft. Ik wil gaarne aannemen, dat zulks niet ligt aan onwil zijnerzijds, maar aan een gebrekkige uitdrukkingwijze mijnerzijds. Ik wil er daarom op wijzen, dat ik allermint heb getracht zijn amendement te disqualificeren wegens het afkomstig zijn van de Onderofficierenvereniging „Ons Belang”. Ik heb het adres van die vereniging met groote belangstelling gezien, gelijk ik altijd doe met adressen van dergelijke serieuze verenigingen. Als ik Vrijdag in

de gelegenheid was geweest, zou ik zeker naar de vergadering dier vereeniging zijn gegaan om mondeling de argumenten te hooren, die haar tot haar meening brachten.

Mijnheer de Voorzitter! Wat heb ik gezegd? Dat deze vereeniging eenigen tijd geleden een adres heeft ingediend. De heer ter Laan en de zijnen, van wie ik van vroeger de ervaring heb, dat zij spoedig klaar zijn om dergelijke wenschen in amendementen om te zetten, hebben dat in dit geval niet gedaan, omdat zij, ook in verband met het standpunt van den heer ter Laan in 1918 in de commissie, meenden, dat dit niet paste in het kader van deze wet.

Ik heb daaraan toegevoegd: en nu is te elfder ure de heer Marchant gekomen met een dergelijk amendement. Dat is geen disqualificeeren en zeggen, dat de heer Marchant de brievenbus is van die vereeniging; dat is niet in mijn hoofd opgekomen.

Voorts zegt de heer Marchant, dat ik niet schijn te begrijpen, dat wij hier te doen hebben met administratieve rechtspraak, en dat ik schijn te denken, dat wij te doen hebben met strafrecht, omdat ik zou hebben gesproken van „terechtstaan”, waar ik bedoelde „be-recht worden”, en wanneer hij een oogenblik later zelf zich vergist en spreekt van „terechtstaan”, dan zegt hij: de heer Boon heeft mij op het slechte pad gebracht en ik ga er ook al van spreken.

De heer Marchant zegt, dat het in de oogen van mij en anderen geen pas schijnt te geven, dat militairen terechtstaan voor een burgerlijk college, voor postiekers, maar hij heeft in zijn eerste rede toch zelf toegegeven, dat het allicht wenschelijk zou kunnen zijn, dat, wanneer een militair berecht werd, er een militair deskundige mede zou zitten; hij heeft evenwel toen klaarblijkelijk niet overwogen, dat men volgens artikel 9 en volgende niet voor ieder geval een ander kan aanwijzen, maar dat het college voor een zekeren tijd onveranderd wordt samengesteld.

Dat ging niet en nu zeg ik: wanneer wij de zaak zouden om-draaien en uitsluitend militairen benoemen om over burgerlijke ambtenaren recht te spreken, dan zou ik wel eens willen hooren hoe de heer Marchant daarover dacht en hoe hij zijn fiolen uit zou storten over een dergelijk college, waar burgerlijke ambtenaren voor zouden moeten verschijnen.

Nu zegt de heer Marchant, dat wij dergelijke dingen zoeken, omdat wij den militairen geen rechten willen geven. Hoe kan hij dit volhouden? Heb ik niet reeds bij de algemeene beschouwingen op een zoo spoedig mogelijke regeling aangedrongen en mij er over beklaagd, dat de Minister van Defensie niet te gelijker tijd is gekomen met den rechtstoestand van de militairen? Ik heb juist gezegd, dat er bij de militairen onrust heerscht, omdat de regeling voor de burgerlijke ambtenaren jaren en jaren in bewerking is geweest om eindelijk te krijgen wat de Minister ons nu brengt; de militairen zijn bevreesd, dat zij nu weer langen tijd moeten wachten. De Minister heeft mij gedeeltelijk gerustgesteld en mij verwezen naar de Memorie van Antwoord en gezegd, dat een dergelijk

voorstel in voorbereiding is. Ik heb evenwel van den aanvang af niet anders gedaan dan aangedrongen op zoo spoedig mogelijke regeling van den formeelen rechtstoestand voor de militairen. De heer Marchant betwijfelt of dat komen zal en zegt: ik zie het nooit. Ik heb dat vertrouwen wel; wanneer ik de verklaring van den Minister hoor, is er geen enkele reden voor mij om te denken, dat wij dat niet spoedig zullen krijgen, en anders heeft de Kamer toch nog wel een weg om er op aan te dringen, dat het wel komt. Het is niet mijn wensch, dat er komt een minder recht, maar een ander recht en ik laat mij niet verwijten, dat dit niet ernstig bedoeld zou zijn en dat wij dien rechtstoestand niet zouden wenschen; die moet zoo spoedig mogelijk komen, maar in dit ontwerp van wet kan dat niet geregeld worden en alleen daarom kan ik aan dit amendement mijn stem niet geven.

De heer **Beumer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een enkele opmerking willen maken, niet een opmerking van verweer, maar een, die hoofdzakelijk de strekking heeft om den Minister te waarschuwen. Hij meent n.l., dat de aanhef van artikel 125 hem de bevoegdheid geeft of de bevoegdheid laat om van de verschillende geënumereerde onderwerpen een of meer weg te laten bij de vaststelling van de nadere regeling bij of krachtens algemeen maatregel van bestuur, indien naar zijn meening uit de positie van den ambtenaar volgt, dat een regeling niet wordt vereischt. De Minister zegt nu: uit de positie, zooals die in de wet is vastgelegd! Indien dit beteekent, dat het onderwerp reeds uitdrukkelijk in een wet moet zijn geregeld, dan ben ik het met den Minister eens, maar ik geloof, dat zijn opmerking een verdere strekking heeft. Ik geloof bovendien, dat de Minister, wanneer hij zich zet tot de uitvoering van artikel 125, zich zeer nauwkeurig zal moeten houden aan de onderwerpen, die daar als minimum staan, omdat de aanhef van artikel 125 zoo buitengewoon stringent luidt:

„Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeen maatregel van bestuur voorschriften vastgesteld”,

en dan volgt een opsomming van onderwerpen, waaromtrent een regeling zal moeten komen, tenzij met betrekking tot één of meer van die onderwerpen een wettelijke of een krachtens de wet vastgestelde regeling reeds bestaat.

Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat ik hierover niet uitvoeriger kan spreken, omdat dit artikel en de amendementen, die daarop zijn voorgesteld, niet aan de orde zijn, maar uit het feit, dat enkele leden der Kamer amendementen hebben voorgesteld, kan men afleiden, dat de voorstellers dier amendementen ook op het standpunt staan, dat de onderwerpen, die genoemd worden in artikel 125, ook geregeld moeten worden, en dat slechts, wanneer iets niet

genoemd is, ten aanzien van dat punt regeling achterwege kan blijven; de redeneering echter, dat een regeling van sommige punten achterwege zou mogen blijven, omdat de positie van de ambtenaren, in verband met het feit, dat er omtrent enkele punten een wettelijke regeling voor hen bestaat, zulks toelaat, schijnt mij de gelegenheid te openen voor een uitvoering van artikel 125, die niet in overeenstemming is met de letter van de wet en met den geest, welke omtrent deze zaak in de Kamer heerscht; en daarom geloof ik, dat de Minister goed zal doen — de tijd, die ons scheidt van de behandeling van artikel 125, geeft hem daarvoor wel de gelegenheid — rekening te houden met hetgeen hierover in de Kamer is gezegd.

De heer **Tilanus**: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de Minister heeft opgemerkt met betrekking tot Titel III van het ontwerp, acht ik juist, en in zooverre kan ik mij er mede vereenigen, dat de militairen onder dien Titel zullen vallen. Hetgeen de Minister echter heeft opgemerkt over de wenschelijkheid om de militairen voorshands te laten onder Titel IV van het materiele recht, acht ik niet overtuigend. Ik wil er mij intusschen van onthouden een voorstel te doen om de militairen uit Titel IV te halen, doch ik wil wel verklaren, dat ik van meening ben, dat, wanneer de Regeering eerlang — ik hoop binnen zeer korten tijd — komt met een voorstel tot regeling van den rechtstoestand van militairen, het noodig zal zijn een wijziging in deze wet te brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Elegant vindt ik dien gang van zaken niet, maar het schijnt mij niet wenschelijk toe, dat de militairen in twee wetten hun recht zullen moeten zoeken, nl. in dit ontwerp en in het speciale ontwerp, dat, naar ik hoop, spoedig zal komen. Deze materie moet voor de militairen in één wet worden geregeld.

Mijnheer de Voorzitter! de heeren Beumer en Schokking hebben hetgeen ik naar voren heb gebracht met betrekking tot art. 2 onderstreept, en zoeven heeft de heer Beumer het in nog sterker mate gedaan. Ik beaam volkomen hetgeen deze geachte afgevaardigde naar voren heeft gebracht en in verband daarmede heb ik de eer, Mijnheer de Voorzitter, mede namens de heeren van Wijnbergen, Beumer, van Voorst tot Voorst, Engels, Bongaerts, Hermans, van de Bilt, Zijlstra en van Dijk, een amendement voor te stellen, dat ik hierbij op uw bureau deponeer.

De **Voorzitter**: Door de heeren Tilanus, van Wijnbergen, Beumer, van Voorst tot Voorst, Engels, Bongaerts, Hermans, van de Bilt, Zijlstra en van Dijk is het volgende amendement voorgesteld:

„Artikel 2 aldus te lezen:

1. Voor de toepassing van Titel II en Titel IV worden niet als ambtenaren beschouwd:

a. Ministers;

b. leden van den Raad van State;

c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.

2. Voor de toepassing van Titel II worden militairen als zoodanig niet als ambtenaren beschouwd."

Voorgesteld door tien leden, maakt het amendement van den heer Tilanus c.s. een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **van Dijk**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal slechts een kort woord noodig hebben om in te gaan op de opmerking van den heer Marchant.

De heer Marchant heeft onder meer gezegd, dat, in zoover zijn amendement rechtstreeks bestreden werd, die bestrijding uitging van de gedachte, dat de militairen en de politie moeten worden gehouden in een toestand van afhankelijkheid, m.a.w. dat er voor moet worden zorg gedragen, dat zij niet aan hun recht kunnen komen, want dat gaat er dan toch mee gepaard, naar mijn meening.

De heer Marchant heeft zeker over het hoofd gezien, wat ook van andere zijde uitdrukkelijk in het licht gesteld is, dat wij voor de militairen in elk opzicht een behoorlijke rechtsbedeeling wenschen. Het gaat er maar om, langs welken rechtsgang die zal worden gegeven en of bij dien rechtsgang behoorlijk rekening zal worden gehouden met de militaire tuchtverhoudingen, ja of neen; de militaire tuchtverhoudingen met haar polen van het militair gezag en van de gehoorzaamheid.

Nu heeft de heer Marchant zich veroorloofd, daarbij te gelijker tijd in herinnering te roepen, dat er indertijd is geweest een beslissing van den Centralen Raad van Beroep en dat er een Minister van Oorlog is geweest, die het voornemen had, om, in afwijking van die beslissing, een contrair besluit uit te lokken. Inderdaad is dat juist. Maar de heer Marchant zal toch niet vergeten zijn, dat het hier ging om een punt, waarbij het zeer dubieus was of de Minister van Oorlog inderdaad niet het recht had, om in te grijpen in een beslissing, die naar zijn oordeel volkomen onjuist was, al was het ook, dat die beslissing gegeven was in overeenstemming met een voor dien Raad gehouden pleidooi van een van de gezaghebbende afgevaardigden van deze Kamer.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de heer Marchant gezegd heeft.

De heer Marchant heeft — ik geloof te recht — onderscheid gemaakt tusschen hetgeen door verschillende leden was gezegd, die meer op den materieelen kant van zijn amendement waren ingegaan, en hetgeen ik heb gezegd, die meer nadruk legde op het feit, dat, met daarlating van de vraag, in hoeverre de regeling van het ontwerp ook voor de militairen kan dienen, het inopportuun is te achten thans een zoo ver strekkende beslissing te nemen.

De heer Marchant heeft mijn bezwaar gemeend te kunnen weer-

leggen met een beroep op het feit, dat er bij iedere regeling grensgevallen zijn. Maar daar ging het niet om; ik had het over een grensgebied en heb gezegd: wanneer wij het amendement volgen, dan deelen wij bij den Centralen Raad van Beroep dingen in, die toch vermoedelijk veel geëigender zouden zijn om ingedeeld te worden bij het Hoog Militair Gerechtshof. Overigens, heeft de geachte afgevaardigde, wat de eerste instantie betreft, het bezwaar wel degelijk gevoeld, want hij zeide: daaraan kan worden te gemoet gekomen door een administratieve instantie in te stellen. Maar het is de vraag, of op deze wijze de heer Marchant niet in een minder juiste richting dringt, want of het wel gewenscht is het gansche gebied van de eerste instantie administratief te maken, zoodat men eigenlijk een rechterlijke instantie alleen zou krijgen in het hoogste ressort. En dat de heer Marchant zakelijk de gegrondheid van mijn bedenkingen wel voelt, dat blijkt ook wel daaruit, dat hij zegt, dat de grondslag van zijn amendement eigenlijk is, dat het de eenige gelegenheid is om wettelijk een administratieve rechtspraak voor de militaire te krijgen. In dat opzicht verwijs ik nu echter naar wat gezegd is in de Memorie van Antwoord betreffende artikel 2, waar uitdrukkelijk is gezegd:

„Reeds thans waken bijzondere voorschriften voor de militairen, voor zoover disciplinaire straffen betreft, tegen onrechtvaardigheid en misbruik van gezag. Ook overigens dient de voor militairen in te voeren rechtspraak een eigen karakter te bezitten. Desbetreffende voorstellen van wet worden voorbereid.”

Ik wil gaarne, waar deze regeling meer ligt op het gebied van mijn ambtgenoot van Defensie, aan hem overlaten over dit punt nog iets te zeggen, en dus alleen opmerken, waar ik de Memorie van Antwoord geteekend heb, dat dit serieus is bedoeld geweest.

Alleen nog een kort woord over hetgeen de heer Beumer heeft aangevoerd over wat ik gezegd heb over het onderwerp van het amendement van den heer Tilanus. De heer Beumer meende in mijn woorden een bedenkelijke strekking te zien van uitbreiding van de reserve van art. 125. Ik meen echter, dat de heer Beumer mij niet goed begrepen heeft. Ik heb niet gezegd dat die aanhef beteekent, dat men de onderwerpen ongeregeld kan laten, als het minder voor de positie van het ambt passend zou zijn, maar dat het ongeregeld kon blijven, voor zoover men door regeling in strijd zou komen met het positieve recht. Want dan kan men zeggen: de wet heeft dat onderwerp negatief geregeld. Ik kan dus met mijn standpunt uitkomen, maar dat neemt niet weg, dat, nu een bepaald amendement is voorgesteld, ik onder dankzegging voor de waardeering, die er uit spreekt voor het ambt van den Minister, dat amendement gaarne wil overnemen.

Aangezien het amendement van den heer Tilanus c.s. door de Regeering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Deckers**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Reeds kort na mijn optreden als Minister van Defensie heb ik mij tot taak gesteld aandacht te wijden aan het vraagstuk van de regeling der rechtspositie van de militairen. Het was mij bekend, dat mijn ambtsvoorganger in deze Kamer bij meer dan één gelegenheid de toezegging heeft gedaan, dat, zoodra de regeling van de rechtspositie van de ambtenaren wet zou zijn geworden, een wettelijke regeling van de rechtspositie der militairen zou worden getroffen. Welnu, ik heb het standpunt ingenomen, dat een wettelijke regeling van de rechtspositie der militairen zoo spoedig mogelijk op die van de ambtenaren behoort te volgen en een regeling van de administratieve rechtspraak voor de militairen is dan ook aan mijn Departement in voorbereiding.

Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de opmerking van den geachten afgevaardigde den heer Boon zou ik willen zeggen, dat ik deze en andere werkzaamheden vandaag niet aan het Departement heb voortgezet, maar ik zou willen vragen: wat is het, wanneer hij de beraadslagingen over dit wetsontwerp in deze Kamer aandachtig komt aanhooren, voor den Minister van Defensie anders dan arbeiden aan de voorbereiding van het wetsontwerp in zake de administratieve rechtspraak voor de militairen?

De heer **Marchant**: Mijnheer de Voorzitter! Het verheugt mij, dat, terwijl men den voorstellers van het amendement het verwijt heeft gemaakt, dat zij zijn gekomen te elfder ure, dat zij een sprong in het duister hebben gedaan, enz., de Regeering een amendement heeft overgenomen, dat de leden nog niet eens schriftelijk voor zich hebben gezien! Ik dank u, Mijnheer de Voorzitter, dat u mij in de gelegenheid heeft gesteld, van dit amendement kennis te nemen. Ik moet opmerken, dat dientengevolge mijn amendement verandering moet ondergaan, hierin bestaande, dat nu het nieuwe tweede lid, dat de leden niet eens hebben gezien, van art. 2 vervallen moet; dat is dus het tweede deel van het amendement. Ik hoop, dat de Kamer de portée van deze verandering van het amendement zal begrijpen, nu zij den tekst niet schriftelijk voor zich heeft. Maar daar kan ik niets aan doen; ik heb gezorgd, dat de Kamer tijdig op de hoogte was van onze voorstellen tot wijziging van het wetsontwerp.

Nu rijst in de tweede plaats de vraag — en ik meen die al te hebben beantwoord — of naar aanleiding van de nadere mededeelingen, welke de Regeering gedaan heeft, laatstelijk bij monde van den Minister van Defensie, wij aanleiding zouden hebben om ons amendement terug te nemen. Waarom kan dat niet? In de eerste plaats om de vaagheid van de toezegging, ten tweede in verband met die vaagheid, omdat de Minister van Justitie de mogelijkheid heeft verondersteld, dat de beslissing van administratieve geschillen zou worden opgedragen aan het Hoog Militair Gerechtshof. Maar ons vroeger geacht medelid de heer van Sasse van

Ysselt vond het al een gruwel, dat in de militaire strafrechtspleging militairen over juridische quaesties moesten oordeelen. Stel eens, dat morgen aan den dag in het Hoog Militair Gerechtshof werd benoemd ons medelid de heer van Dijk, dan zou heel Nederland juichen en zeggen: wat een bekwaam militair is daar benoemd!

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Dat is door de wet uitgesloten.

De heer **Marchant**: De heer van Dijk kan toch bedanken als lid der Kamer.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Neen! Hij moet militair in actieven dienst zijn.

De heer **Marchant**: Dan wordt het nog veel erger. Ik spreek hier slechts onderstellenderwijze. De heer van Dijk is lang geleden actief militair geweest en heeft in deze vergadering in verschillende qualiteiten vele jaren gelegenheid gehad, die militaire qualiteiten af te leggen. Doch hij begrijpt van administratieve rechtspraak nog altijd niets!

Wat de heer van Dijk zooeven gezegd heeft, bewijst niet, dat hij van kwaden wille is — neen, daaraan denken wij, die den heer van Dijk kennen, geen van allen —, maar dat hij niet begrijpt, wat wij verlangen. Hij oordeelt, dat, wanneer het militair gezag, natuurlijk in volle onpartijdigheid, beslist heeft over de grieven van den militair ten aanzien van de toepassing van administratiefrechtelijke regelingen, dan aan alle eischen is voldaan. Precies hetzelfde standpunt neemt de heer Schokking in, al is deze, geloof ik, nooit militair geweest. In den Haagschen gemeenteraad heb ik bepleit administratieve rechtspraak, mag ik het wel noemen, voor menschen, die vallen onder gemeentelijke verordeningen. Van de tafel van de gemeentelijke Overheid hoort men dan als argument daartegen, dat het eigenlijk een affront is voor het gemeentebestuur, te onderstellen, dat het gemeentebestuur een foutieve toepassing zou kunnen geven aan een gemeentelijke verordening. Als men vraagt om administratieve rechtspraak, is dat een belediging van de Overheid, want dan onderstelt men, dat die hooggezetten Overheid fouten kan maken. Dat denkbeeld ligt ten grondslag aan alle oppositie tegen ons amendement en dat leeft sterk in vele burgerlijke hersenen, maar het leeft nog oneindig veel sterker in militaire hersenen. Militairen zeggen: wij zullen weten hoe het moet, de meerdere is meerdere, wij zullen uitmaken hoe de militair moet worden berecht. Neen, zegt de heer Tilanus, maar de heer Tilanus heeft vanmiddag nog in zijn redevoering op welsprekende wijze te kennen gegeven, dat hij een commissie van advies wenscht, zooals men dat heeft voor politieambtenaren bij beslissingen van den burgemeester. Die commissie heeft een adres ¹⁾ uitgebracht, de burgemeester stoort zich

¹⁾ Waarschijnlijk bedoeld: advies.

er niet aan en het is uit. Dat is de werking van de commissie van advies: de Overheid beslist eenzijdig in administratieve geschillen en dat is juist hetgeen, waaraan ik een einde wil maken voor de militairen. De Kamer heeft nu daartoe de gelegenheid. En ik herhaal, de Minister van Justitie is met al zijn scherpzinnigheid toch in gebreke gebleven concreet aan te wijzen hoe het scheef zou kunnen loopen, wanneer het amendement werd aangenomen; de Minister heeft alleen iets gezegd over grensgevallen. Maar het is uitgesloten, dat het scheef loopt.

Dit zijn de redenen, waarom wij, zonder in een enkel opzicht blijk te willen geven, ik zeg niet van wantrouwen, maar van minder vertrouwen in dit extra-parlementaire Kabinet en in den voortreffelijken Minister van Defensie, die daarvan een sieraad uitmaakt, niet kunnen besluiten, om ons amendement in te trekken.

De Voorzitter: De heer Marchant heeft het door hem en andere leden ingediende amendement (Stuk n°. 7) gewijzigd, zoodat het thans luidt:

Het tweede lid van art. 2 vervalt.

De heer **J. ter Laan:** Mijnheer de Voorzitter! Na de zeer uitvoerige debatten over dit vraagstuk, dat van ongeveer alle kanten is gevoerd, meen ik, dat het weinig zin zou hebben, om het amendement, door den heer van den Bergh en mij ingediend, staande te houden. Het komt mij voor, dat in de beslissing over het amendement van den heer Marchant een beslissing kan worden gegeven over de geheele vraag, of militairen al dan niet onder het procesrecht van dit wetsontwerp moeten worden gebracht. Ik veroorloof mij derhalve, ons amendement in te trekken. Wij zullen met groot genoegen voor het amendement van den heer Marchant stemmen.

Aangezien de heer J. ter Laan het door hem en den heer van den Bergh voorgestelde amendement (Stuk n°. 1, II) heeft ingetrokken, maakt dit geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De Voorzitter: Ik verzoek den voorzitter van de Commissie van Rapporteurs het advies van de commissie mede te deelen over het gewijzigde amendement van den heer Marchant e.s. en over de door de Regeering aangebrachte wijziging.

De heer **Schokking,** voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs is eenstemmig van oordeel, dat er geen bezwaar is tegen de door de Regeering aangebrachte wijziging.

Wat het amendement van den heer Marchant betreft, is de Commissie van Rapporteurs evenzoo eenstemmig van oordeel, dat het amendement moet worden afgewezen. In verband met hetgeen de heer Marchant in zijn rede ter verdediging van zijn amendement

heeft gezegd, dat de eigenlijke grond er voor was, dat het thans voor de Kamer de eenige gelegenheid was om zich hiermee in te laten, vindt de Commissie van Rapporteurs het een reden te meer — nu wij zooeven van de Regeering hebben gehoord, dat de Kamer door de indiening van een wetsontwerp daartoe wel degelijk in de gelegenheid zal worden gesteld — om het amendement niet aan te nemen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigde amendement van den heer Marchant c.s. wordt verworpen met 53 tegen 29 stemmen.

Het gewijzigde artikel 2, thans luidende:

„1. Voor de toepassing van Titel II en Titel IV worden niet als ambtenaren beschouwd:

a. Ministers;

b. leden van den Raad van State;

c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.

2. Voor de toepassing van Titel II worden militairen als zoodanig niet als ambtenaren beschouwd.”,
wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In behandeling komt Titel III. (Van middelen tot bewaring en verwerkelijking van recht). ¹⁾

De **Voorzitter**: In artikel 115 zijn, na het uitbrengen van het Verslag, door de Regeering eenige wijzigingen aangebracht.

Naar ik verneem, bestaat tegen deze wijzigingen bij de Commissie van Rapporteurs geen bezwaar.

Artikel 115 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 116 tot en met 118 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over artikel 119, luidende:

„1. Bezoldiging is voor de eerste f 2000 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting vatbaar tot één vierde;

voor het meerdere tot één derde.

2. Indien verscheidene bezoldigingen tegelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één bezoldiging aangemerkt.

3. Pensioen is voor de eerste f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting niet vatbaar;

¹⁾ Handelingen blz. 152 en volgende, voor zoover van belang voor de militairen.
Red. M. R. T.

voor de tweede f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, is het daarvoor vatbaar tot één vierde;

voor de derde f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot drie achtste;

voor de vierde f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot de helft;

voor het meerdere onbeperkt.

4. Indien verscheidene pensioenen te gelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één pensioen aangemerkt.

5. Indien pensioen naast bezoldiging wordt genoten, wordt het gedeelte van het pensioen, vatbaar voor inhouding, beslag en korting, berekend als volgt:

de bedragen van pensioen en bezoldiging worden samengevoegd, waarna overeenkomstig lid 3 wordt berekend, welk gedeelte voor inhouding, beslag en korting vatbaar is;

van het aldus gevonden bedrag wordt het gedeelte van de bezoldiging, dat overeenkomstig lid 1 en 2 voor inhouding, beslag en korting vatbaar is, afgetrokken.”

waarop door de heeren J. ter Laan en van den Bergh een amendement is voorgesteld (Stuk n°. 1, XII), strekkende om het eerste lid te lezen als volgt:

„Bezoldiging is voor de eerste f 1000 per jaar of deel van dat bedrag voor inhouding, beslag en korting vatbaar tot 1/10;

voor de tweede f 1000 per jaar of deel van dat bedrag tot 1/8;

voor de derde f 1000 per jaar of deel van dat bedrag tot 1/6;
voor het meerdere tot 1/4.”

De heer **J. ter Laan** verkrijgt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! In het amendement is geregeld de korting, die op de traktementen zal kunnen plaats hebben. Wanneer men nu ten opzichte van dit vraagstuk de inder tijd door de Staatscommissie gegeven toelichting — welke toelichting grootendeel door den toenmaligen Minister van Justitie is overgenomen — nagaat, dan staat hierbij wel zeer sterk op den voorgrond het algemeen belang en het dienstbelang. Er moet een regeling komen, zoodanig, dat een ambtenaar niet vogelvrij is, maar toch dat gewaarborgd wordt, dat hij een zoodanig levensonderhoud heeft, dat een richtige dienstuitoefening verzekerd kan zijn. Daarvoor is toen door de Staatscommissie een regeling gemaakt, waarbij zij meende, dat dit mogelijk was.

Nu vinden wij ook in dit ontwerp in artikel 119 een regeling, waarbij in het eerste lid van het artikel eenvoudig is gedeclareerd:

„Bezoldiging is voor de eerste f 2000 per jaar of deel van dat bedrag voor inhouding, beslag en korting vatbaar tot één vierde.”

Wanneer iemand nu een ambtelijk inkomen heeft, dat in de duizenden guldens loopt, kan dat misschien niet zulk een groot bezwaar zijn, maar wanneer men te doen heeft met personen, die over een zeer klein ambtelijk inkomen beschikken, wordt deze bepaling zeer bedenkelijk. Men moet hierbij in overweging nemen, dat deze regeling zal werken over het geheele terrein; niet alleen voor het Rijkspersoneel, maar ook voor alle personen, in dienst van de lagere organen, zooals waterschappen, polderbesturen, enz. Bij deze lagere organen zijn vele personen in dienst, die een klein inkomen hebben en die dus vallen onder de bepaling, dat dat inkomen voor één vierde deel vatbaar is voor beslag of korting. Dat geldt menschen, die b.v. bij een polderbestuur f 500 tot f 600 verdienen. Wanneer van die kleine inkomens een vierde kan worden afgehouden, gaat mij dit te ver en wanneer ik hierbij bovendien nog in aanmerking neem de regeling van artikel 120 betreffende inhoudingen voor verplicht onderhoud, enz., dan gaat deze regeling veel te ver. Ik meen, dat in deze zonder bezwaar zou kunnen worden overgenomen de regel, die sedert jaren geldende is bij een groot personeel, nl. dat van de posterijen en de telegrafie.

Waarom neemt de Regeering die regeling niet over? Die regeling is opgenomen in het door ons ingediende amendement, en komt hierop neer, dat van de bezoldiging de eerste f 1000 per jaar of deel van dat bedrag voor inhouding en korting vatbaar zal zijn tot 1/10; de tweede f 1000 per jaar of deel van dat bedrag tot 1/8; de derde f 1000 per jaar of deel van dat bedrag tot 1/6, en hetgeen daarboven is tot 1/4.

Wanneer men die regeling toepast, en daarbij in oogenschouw neemt de bepalingen, opgenomen in artikel 120, waardoor het bedrag, dat den betrokken ambtenaar gekort wordt, in zeer aanzienlijke mate kan worden vergroot, dan heeft men althans eenigen waarborg, dat de betrokkene bij zijn schuldenbetaling ook ambtenaar kan blijven. Want wanneer het Regeeringsvoorstel toepassing zou vinden en van een inkomen van f 1500 — afgescheiden van de bepalingen van artikel 120 — dus maar f 1125 overblijft, dan daalt die ambtenaar in inkomen tot f 22 per week, waar de verplichte korting voor het pensioen, etc. nog af gaat. Men stelle zich eens voor, dat een gezin daarvan moet bestaan; dat gezin komt in de grootste ongelegenheid en de publieke dienst zal er onder lijden. Daarom is het beter, dat de bepaling, zooals die in ons amendement is belichaamd, wordt opgenomen, en ik zou willen, dat de Regeering er niet afwijzend tegenover zou staan.

Het amendement wordt ondersteund door mevrouw de Vries—Bruins en de heeren van Zadelhoff, IJzerman, Drop en Marchant en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Boon**: Mijnheer de Voorzitter! De heer ter Laan meent, dat dit artikel veel te ver gaat, maar ik geloof, dat hij het al te

tragisch opvat. Hij zeide: wanneer op zoo'n groot deel van de bezoldiging beslag kan worden gelegd, kan de toestand ontstaan, dat de ambtenaar zelfs geen ambtenaar meer kan blijven. Maar hij vergeet, dat het een zeer bijzonder voorrecht is, dat hier aan de ambtenaren wordt toegekend. Het kan zelfs een voordeel voor den ambtenaar zijn, wanneer op dat betrekkelijk geringe deel beslag wordt gelegd, want dan komt hij eerder uit de schuld.

Deze bepaling wordt geschapen in het belang van den Staat, om het mogelijk te maken, dat de ambtenaren hun toewijding, werklust en werkkraft behouden. Daarom wordt hun een voorrecht gegeven, maar aan den anderen kant wordt hun krediet verminderd, en dat wordt nog in sterkere mate het geval, als men de richting van het amendement van den heer ter Laan inslaat.

Van een inkomen van f 3000 zal in den gedachtengang van de Regeering ongeveer f 800 kunnen worden ingehouden, en in het amendement van den heer ter Laan ongeveer f 500. Dat verschil is niet zoo geweldig groot, dat men een amendement moet aannemen, terwijl dat voor de ambtenaren zelfs onaangenaam en verkeerd kan zijn. Er is geen reden om het krediet van de ambtenaren zoo sterk te verminderen en aan den anderen kant beslag op slechts een zoo gering deel van hun salaris mogelijk te maken. Ik geloof, dat de Regeering een zeer juist standpunt heeft ingenomen.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet ontveinzen, dat ik eenige teleurstelling gevoel over het amendement van den heer ter Laan, want op dit punt is het aanhangige ontwerp in den zin van den heer ter Laan gunstiger dan het ontwerp van de commissie-Dresselhuys en dan het ontwerp-Heemskerk. Eerstgenoemde commissie, waarvan de heer ter Laan deel uitmaakte, stelde voor van de eerste f 1200 een kwart en van de tweede f 1200 een derde deel en ook in het ontwerp-Heemskerk was de regeling, die in plaats van f 1200 f 1000 stelde, ongunstiger. Zoo is mijn voorstel dus nogal tegemoetkomend, maar, zooals het meer gaat, men wenscht het nog beter.

De heer Boon heeft er reeds op gewezen, dat de zaak twee kanten heeft, dat men nl. op deze wijze het krediet van de ambtenaren ten zeerste beperkt en dat men dus moet zoeken naar een oplossing, die het midden houdt. De heer ter Laan heeft gezegd, als iemand f 1500 salaris heeft en er wordt zoo veel gekort, dan blijft er zoo weinig over. Men moet zich er echter wel rekenschap van geven, dat den ambtenaar niet zoo maar van buiten af een deel van zijn salaris wordt ontnomen, maar dat het beslag gelegd wordt voor schulden, die de man zelf heeft aangegaan en die hij verplicht is te betalen, en nu krijgt hij daarbij een faciliteit: terwijl bij een ander het geheele vermogen geëxecuteerd wordt, is het voor hem beperkt, maar met die beperking moet dan toch een zekere redelijkheid betracht worden.

Waar deze bepaling verder gaat dan die van de commissie-

Dresselhuys en van het ontwerp-Heemskerk, en ook vergeleken met art. 1638*g* B. W. voor de ambtenaren in het algemeen gunstiger is dan de regeling voor de particuliere werknemers, meen ik, dat het artikel de zaak op de juiste wijze treft. Afgescheiden van de regeling bij de posterijen, is het bovendien een verbetering voor de ambtenaren, want op het oogenblik is naar de wet van 1815 de algemeene regel $\frac{1}{3}$, terwijl het voor de eerste f 2000 nu wordt $\frac{1}{4}$.

Op die regeling bij de posterijen kan men zich bovendien tegenover dit ontwerp niet zonder meer beroepen, want quaesties van inhouding, beslag en cessie zijn en konden daarin niet worden gereguleerd. De posterijen hebben wel gezegd, in navolging van de gemeenten: wie zijn salaris cedeert, wordt geacht zijn ontslag te hebben genomen, maar een rechtstreeksche sanctie tegen cessie is er niet, zoodat het onderwerp, dat hier behandeld wordt, een ander is, dan dat geregeld is bij de posterijen en telegrafie.

Mijnheer de Voorzitter! Op al deze gronden meen ik, dat het niet onredelijk is, wanneer ik den heer ter Laan — gegeven mede het advies van de commissie-Dresselhuys, waaraan hij zelf heeft meegewerkt — voorstel, in dezen met de Regeering mee te gaan.

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij niet beroepen op de cijfers, maar op de motiveering van de Staatscommissie-Dresselhuys. Ik heb gewezen op de beteekenis van deze regeling voor het dienstbelang, opdat de ambtenaar ook ambtenaar kan zijn, en niet zoodanig geplukt wordt, dat hij in de onmogelijkheid komt, behoorlijk zijn dienst te doen.

De heer Boon zegt nu, dat er geen sprake is van „plukken”, maar wanneer hij op dit gebied zooveel boontjes had gedopt als ik, zou hij wel een anderen toon aanslaan!

Ik heb het niet lang geleden nog meegemaakt, dat op het salaris van een ambtenaar zooveel korting werd toegestaan, dat de kortingen met elkaar meer bedroegen dan het traktement, dat hij kon ontvangen. De man is na een eindeloos gemartel dan ook weggegaan. Dien had men het leven onmogelijk gemaakt! Tegenover de hier gemaakte opmerkingen, dat de man toch schulden had gemaakt, merk ik op, dat er groote bedragen bij waren, die gekort werden voor familieleden e. d. Maar ik ga op die verschillende gevallen niet in. Ik meen dus, dat de term „geplukt” inderdaad in sommige gevallen gebezigd kan worden. Ik ben er vóór, dat er een regeling komt. Zelfs de door den Minister opgenomene heb ik liever dan niets, maar om te zeggen, dat de ambtenaren een faciliteit genieten, terwijl zij onder een verplichting gebracht worden, dat hun schuldeischers op gemakkelijke wijze een bedrag kunnen laten inhouden, dat gaat toch wel wat ver. Terwijl men tegenover de anderen de hulp van den deurwaarder en den rechter noodig heeft, is dat hier niet het geval.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mits er een erkenning is of een authentieke titel. Dan is het dus een voordeel, dat de executiekosten vervallen.

De heer **J. ter Laan**: Zeker, daar heb ik het ook over, dat de schuld wordt erkend. Nu wensch ik een enkel woord te zeggen over het optreden van den Minister tegenover mij.

Hij zegt: de regeling, door den Minister voorgesteld, is gunstiger dan die van de Staatscommissie en van het ontwerp-Heemskerk, en daarom meen ik, aldus de Minister, dat het amendement kan worden ingetrokken. Ik begrijp dat niet. Waar wij een dienstvak hebben, waarbij 15.000 personen te werk zijn gesteld, waarbij een zekere regeling geldt, die goed gewerkt heeft, en waar ik de bedragen van die regeling heb overgenomen, zie ik niet in, dat er reden is om in de wet een regeling op te nemen, die verder gaat en voor de ambtenaren slechter is.

Ik voel de noodzakelijkheid daarvan niet. Wanneer wij verscheidene jaren onder een bepaalde regeling hebben gewerkt en dat gaat goed, moeten wij dan daarvan terugkomen, zonder dat er eenige aanleiding voor is? Moeten wij dan een regeling maken, die voor die 15.000 menschen, bij het postbedrijf werkzaam, slechter is, zonder dat zij er iets van hooren? Zij zijn toch op die regeling aangenomen; dat was hun rechtspositie. Moeten wij die zoo maar wegnemen? Ik denk er dan ook niet aan om dit amendement terug te nemen. Ik vind dit een billijke regeling. Dat van die lage traktementen, er zijn er bij polderbesturen van *f* 450, een vierde zou kunnen worden ingehouden, gaat mij te ver. Ik wil deze menschen beschermen.

Wanneer zij schuld hebben en zij erkennen die, dan kan die geleidelijk worden afbetaald met de regeling, die wij in ons voorstel hebben vervat. Die regeling werkt goed bij het post- en telegraafbedrijf. Er is geen reden, waarom wij haar hier niet zouden overnemen.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even pointeeren wat ik in eersten termijn heb gezegd, maar wat den heer ter Laan blijkbaar is ontgaan. Hij kan niet zeggen: er bestaat bij de P.T.T. een regeling en wij doen hier wat anders. Het administratief gezag bij de P.T.T. kan natuurlijk zeggen: als gij bij mij om korting komt, ga ik niet verder dan die en die bedragen, maar de materie van inhouding, beslag en cessie worden ook bij de P.T.T. door het gemeente¹⁾ recht bepaald.

Voor drie van de vier onderwerpen kan dus de heer ter Laan, zelfs voor de menschen bij dat bedrijf, op de bij de P.T.T. bestaande regeling geen beroep doen. Voor die onderwerpen wordt integendeel de zaak ook voor de menschen van de P.T.T. bij dit ontwerp beter. De cessie bij de P.T.T. bijv. is nu ook onbeperkt, maar zal thans beperkt worden.

De regeling, die hier wordt voorgesteld, is dus ook voor de P.T.T.-menschen in hun voordeel.

1) Bedoeld zal zijn: gemeene.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den voorzitter van de Commissie van Rapporteurs het oordeel der commissie mede te deelen over het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XII).

De heer **Schokking**, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs is eenstemmig in haar oordeel, dat dit amendement niet moet worden aangenomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XII) komt in stemming.

De uitslag dezer stemming is, dat zich tegen het amendement verklaren 40 en er vóór 10 leden.

De **Voorzitter**: Aangezien uit deze stemming blijkt, dat het vereischte aantal leden niet meer tegenwoordig is, wordt volgens art. 87 van het Reglement van Orde de beraadslaging verdaagd.

De vergadering wordt gesloten.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet, houdende **regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren (20)**.

Het amendement van de heeren J. ter Laan en van den Bergh op artikel 119 (Stuk no. 1, XII) wordt met 62 tegen 17 stemmen verworpen.

Artikel 119 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Door de Regeering is na het uitbrengen van het Verslag een wijziging gebracht in artikel 120. Naar mij blijkt, bestaat bij de Commissie van Rapporteurs tegen deze Regeeringswijziging geen bezwaar.

Artikel 120 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 121 tot en met 123 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over artikel 124, luidende:

„1. De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zee-macht behorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.

2. Zij vinden overeenkomstige toepassing op:

a. de bezoldigingen van hen, die, anders dan krachtens

eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn;

b. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn geweest ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar;

c. de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld."

De heer **Tilanus**: Mijnheer de Voorzitter! Over artikel 124, eerste lid, zou ik gaarne een korte vraag aan den Minister willen doen. Er staat in dat eerste lid:

„De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.”

Daarover zijn eenige artikelen verschenen in het *Nederlandsch Militair-rechtelijk Tijdschrift*, welke artikelen zeer zeker ook wel de aandacht van den Minister zullen hebben getrokken, en waarnaar ik dus korthedshalve moge verwijzen.

Het lijkt mij van belang te vernemen, welke de opvatting van den Minister ten opzichte van het eerste lid van art. 124 is. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer de Minister daarover inlichtingen zou willen geven.

De heer **Donner**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne de gelegenheid aangrijpen, die mij de vraag van den heer Tilanus biedt, om met betrekking tot de draagkracht van art. 124 een kort woord te zeggen, omdat in de artikelen, die, zooals de heer Tilanus heeft herinnerd, in het *Militair-rechtelijk Tijdschrift* zijn verschenen, m.i. een onjuist uitgangspunt is gevolgd.

Wat is de strekking van art. 124?

Ik stel voorop, dat art. 124 niet op den voet van art. 123 der Grondwet verbindend wordt verklaard voor de koloniën, zoodat het alleen regelt Nederlandsch recht, dus alleen geldt voor de gevallen, waarin, naar algemeene beginselen, Nederlandsch recht toepasselijk is.

Aldus heeft het eerste lid van art. 124 een zeer beperkte beteekenis. Wij hebben in art. 1 een definitie gegeven van ambtenaren; dat dezen worden aangesteld om in openbaren dienst hier te lande werkzaam te zijn.

Nu zou men zich kunnen denken, dat een rechter zou zeggen, dat men dan ook alleen ambtenaar is, voor zoover men hier te lande werkzaam is, zoodat, wanneer een dergelijke ambtenaar buiten het Rijk zou zijn, niet alleen in de koloniën, maar bijv. ook op een

schip, of dergelijke gevallen meer, men zou kunnen zeggen: Titel III is niet van toepassing, omdat dit alleen geldt voor degenen, die voor het Rijk in openbaren dienst hier te lande werkzaam zijn. Maar dan zou, voor zoover in die gevallen toch Nederlandsch recht toepasselijk is, het gemeene recht moeten gelden, wat — in verband met de afschaffing van art. 757 Burgerlijke Rechtsvordering — zou beteekenen, dat het traktement geheel voor beslag in aanmerking zou komen.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de gerezen bezwaren moge ik misschien tevens nog eenige verduidelijking geven ten aanzien van het tweede lid. Onder de wet zijn ook gebracht koloniale traktementen en pensioenen, en ook daaromtrent is opgemerkt: treedt men niet op het terrein van den kolonialen wetgever? Neen; dit artikel is niet verbindend voor de koloniën, maar geldt alleen voor het geval, dat de koloniale traktementen en pensioenen met het Nederlandsch recht in aanraking komen. En dat gebeurt, want de Hooge Raad heeft onlangs nog een arrest gewezen — van 6 Mei 1929, W. 11973 —, waarin het Nederlandsche recht toepasselijk werd verklaard, en heeft toen aangenomen, dat een dergelijk traktement niet in beslag kon worden genomen in verband met de bepalingen van de Comptabiliteitswet, nevens art. 757 Rechtsvordering en de wet van 1815. Zouden wij de voorgestelde bepaling niet hebben, dan zou de consequentie zijn, dat dergelijke traktementen en pensioenen in het vervolg — door het vervallen van art. 757 — ten volle voor beslag in aanmerking zouden komen, en daarom zijn zij onder dit recht gebracht.

De vraag, in welke gevallen precies Nederlandsch recht en in welke koloniaal recht geldt, is een vraag van interregionaal recht. Maar omdat het artikel niet verbindend is voor de koloniën, staat vast, dat het alleen geldt, wanneer naar de beginselen van interregionaal recht Nederlandsch recht moet worden toegepast. Gaarne heb ik dit nog even willen uiteenzetten, omdat in de artikelen in het *Militair-rechtelijk Tijdschrift* deze onderscheiding niet voldoende in het oog was gevat.

De beraadslaging wordt gesloten en artikel 124 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Wordt vervolgd.

OFFICIEEL GEDEELTE.

*BESLUIT van den 7den Januari 1930 (Staatsblad n°. 6)
betreffende het tijdstip van inwerkingtreding van een
aantal artikelen van de Ambtenarenwet 1929.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDER-
LANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den 3den
Januari 1930, 2de Afdeling A, n°. 903;

Gelet op artikel 135 van de Ambtenarenwet 1929;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De artikelen 1, 2, 115 tot en met 124, 127, 131, 132, 135 tot en
met 137 van de Ambtenarenwet 1929 treden in werking met ingang
van 15 Maart 1930.

Artikel 2.

De artikelen 125, 126, 133 en 134 van die wet treden in werking
met ingang van 1 September 1930.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit
besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 7den Januari 1930.

W I L H E L M I N A.

De Minister van Justitie,

J. D O N N E R.

Uitgegeven den *negen*den Januari 1930.

De Minister van Justitie,

J. D O N N E R.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Rechtstoestand van militairen. — Militaire rechtspraak. — Dienstweigering. — Wijziging van het Reglement betreffende de krijgstuicht. — Revolutionnaire propaganda. — Vrijheid van politieke propaganda en van organisatie.

In het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over de Defensie-begrooting voor 1930 lezen wij o.a.:

DEFENSIE IN HET ALGEMEEN.

Rechtstoestand van militairen.

Op spoedige indiening van het toegezegde wetsontwerp, houdende regeling van den rechtstoestand der militaire ambtenaren, werd aangedrongen.

Militaire Rechtspraak. 1)

Sommige leden drongen bij vernieuwing aan op afschaffing van de afzonderlijke militaire rechtspraak in tijd van vrede. Zij herinnerden daarbij aan de motie-van SASSE VAN YSSELT, welke is komen te vervallen in verband met het feit, dat de voorsteller geen deel der Kamer meer uitmaakt. Andere leden zouden zich tegen de hierbedoelde afschaffing moeten verzetten.

Dienstweigering.

Sommige leden achtten een wijziging van de Dienstweigeringswet gewenscht, welke een ruimere toepassing van het aan die wet ten grondslag liggende beginsel mogelijk zou maken. Gaarne zouden zij worden ingelicht omtrent 's Ministers oordeel over het desbetreffende verzoekschrift, onder dagteekening van 27 April j.l. tot zijn ambtsvoorganger gericht door de Commissie tot voorlichting inzake de Dienstweigeringswet.

Eenige leden waren van meening, dat eene andere samenstelling van de desbetreffende Commissie vele der thans tegen de bestaande regeling gevoelde bezwaren zou kunnen wegnemen.

In verband met deze materie werd verwezen naar een daarover handelend artikel van de hand van Prof. SCHOLTEN in het *Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur*, alsmede naar een terzake door Ds. KUIPER ingezonden adres.

Op betere behandeling van veroordeelde dienstweigeraars werd

1) Zie ook hierna blz. 439. Red. M.R.T.

aangedrongen. Heeft — vroeg men in dit verband — de Minister kennis genomen van een geschrift der Internationale Antimilitaristische Vereeniging, waarin ernstige klachten zijn vervat omtrent de behandeling, welke de dienstweigeraars JAN ROOS, overleden 18 Maart 1929, en JOHAN JURRIAANS, overleden 26 Maart 1929, zouden hebben ondergaan? Is het juist, dat JURRIAANS reeds bij zijn veroordeeling maaglijder was en niettegenstaande doorlopende klachten ruim vier maanden gevangen werd gehouden, om eindelijk 20 Maart naar het hospitaal te worden vervoerd, waar hij den 26sten d.a.v. overleed? Gaarne zou men omtrent deze beide gevallen volledig worden ingelicht. ¹⁾

Sommige leden meenden, dat veroordeelde dienstweigeraars in een speciale voor hen bestemde inrichting behooren te worden opgenomen.

Wijziging van het Reglement betreffende de krijgstuicht.

Gevraagd werd, of de Minister, mede in verband met de te dier zake door den Hoofdaalmoezenier en den Raad van Legerpredikanten uitgebrachte adviezen, bereid is te bevorderen, dat de bekende paragraaf omtrent de waarde van den Godsdienst weder in het Reglement betreffende de krijgstuicht wordt opgenomen.

Revolutionnaire propaganda.

Eenige leden vestigden de aandacht op de revolutionnaire propaganda, welke uitgaat van de Internationale antimilitaristische vereeniging. Op de vergadering, waarin het 25-jarig bestaan van deze vereeniging werd herdacht — gehouden op 17 en 18 Augustus j.l. —, werd als doel aangegeven de ondermijning van de discipline bij de militairen en sabotage. Deze omschrijving werd nog aangevuld met de mededeeling, dat elke mobilisatie moet worden beantwoord met het verwekken van opstanden bij het leger en bij de vloot en met vernietiging van de oorlogsindustrie. Gaarne zouden de leden, hier aan het woord, vernemen, welke maatregelen getroffen zijn en nog getroffen zullen worden om deze propaganda tegen te gaan. Bestaat — vroeg men voorts — de zekerheid, dat het personeel van de Artillerie-inrichtingen en andere instellingen van dergelijke aard in moeilijke omstandigheden zijn taak zal blijven vervullen?

Andere leden wezen er in dit verband op, dat bij het treffen van maatregelen als de bovenbedoelde toch in elk geval zal moeten worden gewaakt tegen schending van de vrijheid van woord en geschrift, welke door de Grondwet gewaarborgd is.

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs vestigt er de aandacht op, dat over dit onderwerp onder dagteekening van 13 April 1929 schriftelijke vragen zijn gesteld door het lid der Kamer, den heer K. ter Laan, welke door de Regeering op 11 Mei 1929 zijn beantwoord (*Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer 1928-1929*, blz. 151).

ZEEMACHT.

Vrijheid van politieke propaganda en van organisatie.

Sommige leden wezen er op, dat militairen der vloot, die tijdens de voorbereiding van de jongste verkiezingen een propagandaplaat der S.D.A.P. voor de ramen van hun huis hadden hangen, daarover aan boord werden onderhouden met de mededeeling, dat deze handwijze in strijd werd geacht met de verplichtingen van den militair en onder opmerking, dat zij van invloed op de loopbaan der betrokkenen kon zijn. Gevraagd werd, of dit ook niet naar 's Ministers meening in strijd is met de vrijheid, welke aan de leden van het personeel gewaarborgd behoort te zijn, om buiten dienst voor de beginselen hunner partij te getuigen. Naar men nog opmerkte, is het eigenaardige van dit geval, dat een zoodanige vermaning achterwege bleef ten aanzien van schepelingen, die hetzelfde hadden gedaan met verkiezingsplaten der Antirevolutionaire Partij.

Eenige leden vroegen in dit verband, of het juist is, dat aan boord van Hr. Ms. *Noord-Brabant* te Vlissingen aan de personeelsorganisaties verboden is om de jeugdige aldaar in opleiding zijnde schepelingen als lid toe te laten. Mocht dit het geval zijn, dan zoude men gaarne vernemen, waarop dit verbod is gegrond.

In de Memorie van Antwoord wordt naar aanleiding van het bovenstaande het volgende geantwoord:

DEFENSIE IN HET ALGEMEEN.

Rechtstoestand van militairen.

Een wetsontwerp regelende de rechtspositie van de militairen der landmacht is in vergevorderden staat van voorbereiding; de indiening daarvan zal zooveel doenlijk worden bespoedigd.

Ook voor de militairen der zeemacht is deze aangelegenheid in voorbereiding.

Militaire rechtspraak.

Afschaffing van de militaire rechtspraak acht ondergeteekende niet wenschelijk op grond van de overweging, dat in het leger zoodanige andere toestanden en verhoudingen heerschen dan in de burgermaatschappij, dat het noodzakelijk is, dat aan de berechting van militairen deelnemen personen, die met die toestanden en verhoudingen volkomen vertrouwd zijn.

Dienstweigering.

Het door de Commissie tot voorlichting inzake de Dienstweigeringwet ingediend verzoekschrift en de naar aanleiding daarvan ingewonnen adviezen zijn door den ondergeteekende in studie ge-

nomen. Zoo spoedig mogelijk zal hij zijn standpunt dienaangaande bepalen.

De wenschelijkheid van een andere samenstelling der Commissie voor Dienstweigering wordt mede in bedoeld verzoekschrift bepleit.

De behandeling van veroordeelde dienstweigeraars behoort tot de competentie van ondergeteekende's ambtgenoot van Justitie. Dit neemt niet weg, dat hij kennis nam van de klachten omtrent de behandeling van wijlen JAN ROOS en wijlen JOHAN JURRIAANS. Eveneens nam hij kennis van den inhoud der schriftelijke vragen, die den 13en April 1929 door het lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, den heer K. TER LAAN, over dit onderwerp werden gesteld en van het antwoord, den 11en Mei 1929 door de Regeering gegeven.

Wijziging van het Reglement betreffende de krijgstucht.

Door ondergeteekende worden de noodige stappen gedaan om in overeenstemming met de door den Raad van Legerpredikanten en den Hoofdaalmoezenier uitgebrachte adviezen een aanvulling van het Reglement betreffende de krijgstucht in den zin als hier bedoeld, te bevorderen.

Revolutionnaire propaganda.

Tot het tegengaan van de hierbedoelde anti-militaristische propaganda binnen de terreinen, gebouwen, inrichtingen, enz. onder het Departement van Defensie ressorteerende, zijn door de ambtsvoorgangers van den ondergeteekende voorschriften gegeven. De propagandistische geschriften van dien aard worden streng uit kazernes, inrichtingen, schepen, enz. geweerd en, voor zoover zij daarin toch mochten worden aangetroffen, terstond in beslag genomen.

Van de inbeslagneming wordt den Minister van Defensie melding gemaakt, opdat deze, desgewenscht met medewerking van zijn ambtgenoot van Justitie, verder maatregelen kunne nemen.

Voor zoover de bedoelde propaganda zich openbaart buiten de terreinen, gebouwen, enz., ligt de bestrijding daarvan uiteraard buiten den werkkring van den Minister van Defensie.

Op de vraag, of de zekerheid bestaat, dat het personeel van de Artillerie-Inrichtingen en andere overeenkomstige instellingen in moeilijke omstandigheden zijn taak zal blijven vervullen, moet ondergeteekende tot zijn leedwezen het antwoord schuldig blijven; zulks hangt voor een goed deel af van de houding die sommige politieke partijen alsdan zullen aannemen.

Hij vertrouwt echter, dat, evenals in 1914, het personeel zal willen medewerken om de onafhankelijkheid van ons land te handhaven.

ZEEMACHT.

Vrijheid van politieke propaganda en van organisatie.

De ondergeteekende kan niet afkeuren, dat te Willemsoord een militair der vloot, die in zijn particuliere woning op een voor het publiek zichtbare plaats een propagandaplaat der S.D.A.P. had aangeplakt, over dit feit werd onderhouden, terwijl een zoodanige vermaning achterwege bleef ten aanzien van schepelingen, die hetzelfde hadden gedaan met verkiezingsplaten der Antirevolutionnaire Partij. Eerstgenoemde plaat beperkte zich namelijk niet tot een aansporing om zijn stem uit te brengen op de lijst der S.D.A.P. De voorstelling der plaat had tot strekking op te wekken tot medewerking aan de vernietiging der weermacht. Deze strekking was de plaat der Antirevolutionnaire Partij vreemd.

Het is blijkens een door ondergeteekende ingesteld onderzoek niet juist, dat aan boord van Hr. Ms. *Noord-Brabant* te Vlissingen aan de personeelsorganisaties is verboden jeugdige schepelingen als lid toe te laten. Dit verbod, dat eertijds heeft bestaan, werd reeds door ondergeteekende's ambtsvoorganger in 1927 ingetrokken. Sindsdien bestaat voor de jeugdige schepelingen in opleiding vrijheid om, indien zij dit wenschen, zich bij eenige organisatie van marinepersoneel aan te sluiten.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Aan het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de Justitiebegrooting voor 1930 ontleenen wij het navolgende:

IIIde Afdeeling.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Sommige leden zouden er prijs op stellen te vernemen, welk standpunt de Minister inneemt omtrent de vraag, of handhaving van een zelfstandige militaire rechtspraak in tijd van vrede gewenscht is. ¹⁾ Zij meenden, dat op dit gebied, zonder schade voor de justitie, nog veel zou kunnen worden bezuinigd.

In de Memorie van Antwoord wordt hierop het volgende geantwoord:

¹⁾ Reeds bij de vorige begrooting heeft de Minister van Justitie geantwoord dat afschaffing van de militaire rechtspraak hem „niet gewenscht” voorkomt (M.R.T. XXIV, blz. 384). Zouden die „sommige leden” zich niet eens de moeite geven vorige stukken na te lezen, vóórdat ze hun vragen stellen?
Red. M.R.T.

IIIde Afdeling.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

De ondergeteekende acht het twijfelachtig, of op de organisatie der militaire rechtspraak in tijd van vrede nog veel kan worden bezuinigd. Het Hoog Militair Gerechtshof is door combinatie van het juridisch en administratief element met de gewone rechterlijke macht reeds op zeer soberen voet opgezet. Wij hebben voorts nog slechts één Krijgsraad bij de Landmacht en één Krijgsraad binnen het Rijk in Europa voor de Zeemacht, bij welken laatsten het fiscaalschap wordt waargenomen door een rechtsgeleerde, die daarnaast nog een andere betrekking bekleedt. Op dezen laatsten Krijgsraad zal bovendien op den duur nog bezuinigd kunnen worden door vereeniging van de functie van den president van den Krijgsraad met een andere betrekking. Men vergelijkte voor een en ander de wetten van 21 November 1924 (*Staatsblad* No. 533) en 13 Januari 1923 (*Staatsblad* No. 6). Wat voorts een algeheele opheffing betreft van de militaire rechtspraak in vredetijd, deze is, naar het oordeel van den ondergeteekende, niet mogelijk te achten; de vredesorganisatie van dit instituut moet — evenals die van andere onderdeelen onzer weermacht — basis zijn van de organisatie in oorlogstijd. ¹⁾

Verhouding tusschen patroon en commandeerenden officier van voorwaardelijk veroordeelde militairen.

Volgens art. 16 W. v. M. S. wordt eene krachtens art. 14d W. v. S. door den rechter gegeven opdracht tot het verleenen van bijstand door dengene die daarmede is belast, zoolang de voorwaardelijk veroordeelde zich in werkelijken (militairen) dienst bevindt, slechts uitgeoefend met toestemming van den commandeerenden officier van dien veroordeelde. Deze bepaling is volgens de Memorie van Toelichting in het leven geroepen om conflicten van bevoegdheid te vermijden. Formeel geeft zij den commandeerenden officier de bevoegdheid elk contact van den patroon met den veroordeelde te verbieden. In de praktijk zal intusschen van deze bevoegdheid wel slechts bij hooge uitzondering gebruik worden gemaakt.

In aansluiting aan dit wetsvoorschrift vinden we nu in art. 28 van de „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling” bepaald, dat de commandeerende officier van voorwaardelijk veroordeelden die zich in werkelijken dienst bevinden, zooveel mogelijk bevordert dat deze de gestelde voorwaarden nakomen, terwijl het tweede lid verder voorschrijft:

¹⁾ Zie ook hiervóór, blz. 435.

„Degene die met het verleenen van bijstand is belast aan een voorwaardelijk veroordeelde, die militair wordt, pleegt zoolang deze aan de krijgstucht onderworpen is, omtrent zijne bemoeiingen overleg met diens commandeerenden officier”.

De aangewezen patroon zal dus goed doen, zoodra hij als zoodanig optreedt of zoodra een voorwaardelijk veroordeelde die hem reeds was toegewezen, in militairen dienst treedt, zich persoonlijk met diens commandant in verbinding te stellen en met dezen te bespreken de middelen waarmede en de wijze waarop hij zich voorstelt aan den veroordeelde zijn hulp, steun en bijstand te verleenen. Zoo noodig kan ook de commandant wijzen op de eischen van den dienst, bijv. ten aanzien van bezoektijden, opdat de patroon zijnerzijds ook daarmede kan rekening houden.

Met wederzijdsche welwillendheid zal dat onderling overleg in den regel wel tot een goed resultaat leiden.

De commandeerende officier houde in het oog het groote belang, zoowel voor den veroordeelde als voor de maatschappij, gelegen in diens reclasseering en den belangrijken invloed die daartoe kan uitgaan van een geschoold patroon met zijne ervaring op dit gebied. Anderzijds vergete deze laatste niet de bijzondere positie van een militair, zoodat de militaire huishouding en het belang der militaire opleiding van den voorwaardelijk veroordeelde hem in zijne bemoeiingen wel eens eenige beperking zullen opleggen. Bij eenigszins belangrijke voorvallen, bijv. betreffende het gedrag van den veroordeelde, ook vóór het verleenen van bijzondere gunsten of voor bepaalde ver- of geboden, zal een bespreking tusschen commandant en patroon zeer wenschelijk, zelfs noodig kunnen zijn. Inzending door den patroon van de z.g. blauwe rapporten of ook de niet-inzending daarvan geschiede niet zonder medeweten van den commandeerenden officier.

Intusschen, ook bij de beste bedoelingen, zal verschil van inzicht tusschen commandant en patroon mogelijk blijven en aanleiding kunnen geven tot een meer of minder ernstig conflict. In dat geval zal de meening van laatstgenoemde moeten wijken voor den wensch van den commandeerenden officier, met wiens goedvinden immers de patroon slechts zijn bijstand uitoefent. Die overwegende be tekenis van den commandeerenden officier blijkt ook nog uit art. 18 W. v. M. S., voorschrijvende dat kennisgeving door het Openbaar Ministerie aan den rechter dat de voorwaardelijk veroordeelde de voorwaarden niet heeft nageleefd, wanneer hij militair is, geschiedt krachtens *beslissing* van diens commandeerenden officier.

Wel zijn de artt. 13—19 van genoemd Wetboek alleen van toepassing bij oplegging van straffen door den militairen rechter, doch voor de verhouding van een voorwaardelijk veroordeelde in werkelijke dienst tot zijn chef maakt het geen verschil of de veroordeeling door den militairen of door den burgerrechter is uitgesproken. En het gevaar van conflicten — ter vermijding waarvan,

gelijk reeds werd herinnerd, art. 16 is opgenomen — bestaat in beide gevallen in even groote of even geringe mate.

Blijkbaar ging ook de Regeering van deze opvatting uit in hare toelichting op art. 4 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, waarbij de artt. 13—19 in het W. v. M. S. werden ingevoegd. Na te hebben voorop gesteld, dat bij voorwaardelijke veroordeeling *zonder* toepassing van het W. v. M. S., ook indien de veroordeelde militair is of wordt, de gewone bepalingen, met name ook de „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling” gelden, gaat zij aldus voort: „Nu intusschen artikel 4 dezer wetsvoordracht eene aanvulling van die Uitvoeringsregeling noodzakelijk maakt — men zie het nieuw voorgestelde artikel 16 W. v. M. S. —, zal daarbij met de bijzondere positie van alle voorwaardelijk veroordeelden, die militair zijn, rekening worden gehouden, onverschillig of de voorwaardelijke veroordeeling met of zonder toepassing van de artikelen 1 en 2 van het W. v. M. S. werd opgelegd ¹⁾).

Mogen wij ten slotte nog bij hernieuwing de aandacht vestigen op het door het „Genootschap” uitgegeven werkje van C. J. G. L. van den Berg van Saparoea „De voorwaardelijke veroordeeling en hare toepassing ten aanzien van justitiabelen die militair zijn of worden”, ook te vinden in M. R. T. XXI, in het bijzonder blz. 129—131.

Enkele vragen ons door dezen belangstellenden, ijverigen werker op het gebied der reclasseering niet lang geleden gedaan, waren mede de aanleiding die ons vorenstaande opmerkingen welke overigens weinig nieuws bevatten, in de pen gaven.

Beklagregeling bij de Britsche Zeemacht.

Onze lezers zullen zich van ongeveer twee jaren geleden wellicht nog herinneren de met name in Engeland gerucht makende geschiedenis van de „Royal Oak”, toen twee als uitstekend bekend staande hoofd-officieren, respectievelijk commandant en eerste officier van dien bodem, door den Zeekrijgsraad te Gibraltar van hunne functies werden ontheven ²⁾).

De zaak trok sterk de aandacht van de openbare meening en ook het Parlement bemoeide er zich mede. Men erkende wel de juistheid van het vonnis van den Krijgsraad in zoover dat beide officieren *in den vorm* tegen de krijgstucht hadden gehandeld,

¹⁾ Zie Kempen, Militair Straf- en Tucht recht IV, blz. 54.

²⁾ Het waren de kapitein ter zee Dewar en de kapitein-luitenant Daniel. Laatstgenoemde schijnt zijn ontslag te hebben genomen uit den zeedienst en zich in de journalistiek te hebben begeven. Eerstgenoemde is reeds spoedig gerehabiliteerd, althans hem werd niet lang na zijne veroordeeling opgedragen het belangrijke commando eerst over de „Tiger”, later over de „Iron Duke”, terwijl hij in Juni 1929 zelfs werd benoemd tot adjudant van den Koning.

doch voelde tevens dat zij daarbij in hun beklag over het nog al reden tot ergernis gevende optreden van hun chef, den schout-bij-nacht, eskader-commandant, *in het wezen der zaak* het gelijk aan hunne zijde hadden.

De eerste Lord van de Admiraliteit Bridgeman, zegde destijds reeds toe dat de desbetreffende bepalingen — regelende het beklagrecht — zouden worden verduidelijkt en vereenvoudigd.

Het is wel merkwaardig, dat bij een lichaam als de Engelsche marine die regeling tot dusverre uiterst gebrekkig bleek te zijn, te meer nu bij het leger te dien aanzien eene bevredigende regeling sedert geruimen tijd wel bestond¹⁾, zóódat, wat bij de zeemacht in strijd met de krijgstucht werd goordeeld, bij de landmacht als volkomen geoorloofd werd beschouwd.

Die gebrekkige regeling schijnt, vermoedelijk wel als gevolg dáárvan of van hare onduidelijkheid, tot resultaat te hebben gehad „that even officers of quite mature years have been unaware of how to make the appeals which were within their right, while few lower-deck ratings have had the haziest knowledge of how to do so.”²⁾

Die vicieuse toestanden leidden eenerzijds tot wat de Engelschen noemen „grin and bear”, anderzijds tot misbruik van macht, waarvan, vooral vroeger, zich meermalen sterke voorbeelden, zij het gewoonlijk te goeder trouw in het vermeend belang der krijgstucht, schijnen te hebben voorgedaan.

Overeenkomstig bovenvermelde belofte van den eersten Lord, heeft nu de Admiraliteit in Maart 1929 nieuwe bepalingen uitgevaardigd³⁾ regelende het beklagrecht, grootendeels betreffende de wijze waarop en den vorm waarin een militair der Britsche marine — uitsluitend — van dat recht mag gebruik maken. De in de praktijk blijkbaar bevredigend werkende legervoorschriften schijnen daarbij als leiddraad te hebben gediend.

De nieuwe voorschriften luiden als volgt:

9. *Redress of Wrongs.* If an officer, pettyofficer, non-commissioned officer or man thinks that he has suffered any personal oppression, injustice or other illtreatment, or that he has been treated unjustly in any way, he may, after due consideration, make complaint in accordance with the following rules; and any other method of seeking redress from a superior authority is forbidden:

To whom the complaint is to be made. If the complainant be a Flag Officer, or the Captain of one of H. M. ships, his complaint is to be in writing, and addressed to his immediate superior.

¹⁾ Men zie daarvoor paragraaf 439 van „The King's Regulations and orders for the army”. Herdruk 1918, en blz. 414-416 van de door het Departement van Oorlog uitgegeven „Manuel of military law”, Herdruk 1917.

²⁾ The Naval and Military Record, 10 April 1929, blz. 232.

³⁾ Zie Amendments K. R. 3/29 tot wijziging van de artikelen 9-11 van de „King's Regulations and Admiralty Instructions”.

If the complainant be an officer under the command of the Captain of one of H. M. ships, his complaint is to be made orally to the Captain, in accordance with the Service custom whereby a complainant is to make an oral request to see the Captain for that purpose.

If the complainant be an officer below the rank of Captain, such request should be made through the executive officer.

If the complainant be a petty officer, non-commissioned officer or man, his complaint is to be made orally to the Captain, in accordance with the Service custom whereby a complainant is to make an oral request to see the Captain for that purpose. Such request should be made to the executive officer through his divisional officer.

Assistance to the complainant. If the complainant be an officer of junior rank, a petty officer, non-commissioned officer or man, the Captain is to take care that the divisional officer or another officer is detailed to advise and assist the complainant as to the statement of his case. Such officer is to point out the complainant the rules under clause below.

Rules to be observed by the complainant. The following rules for preferring complaints are to be adhered to:

a. Complaints are to be confined to a statement of the facts complained of and to the alleged consequences to the complainant himself.

b. Joint complaints by two or more persons are not allowed; each individual is to make his own complaint.

c. It is an offence against good order and naval discipline to make a complaint, either oral or written, which includes a statement of fact which is untrue to the knowledge of the complainant.

d. It is an offence against good order and naval discipline to make a complaint in terms which comprise language or comments that are disrespectful or insubordinate or subversive of discipline, except in so far as such language or comments are necessary for an adequate statement of the facts.

(IV) *How the complaint is to be dealt with.* On receipt of any complaint the Captain or other officer receiving the same shall satisfy himself that the complaint is made in accordance with this regulation. He is then to deal with it in the exercise of this discretion as may seem to him right, and cause the complainant to be informed of his decision.

If the Captain should refuse or be unable to remedy the complaint so made, the complainant may respectfully ask that he may be allowed to make his complaint in writing, and on receiving such request, the Captain is to give the complainant 24 hours to reconsider the matter. The complainant, while still having the assistance of the officer referred to above, may then address his complaint to the Captain in writing. The Captain is then to forward the complaint to his next superior officer, together with

his own remarks thereon, to be dealt with in accordance with the preceding sub-clause.

If the complainant is not satisfied. If the complainant is not satisfied with the decision on his complaint, he may request that his complaint be forwarded to the next superior authority and so on to the Commander-in-Chief, and finally to the Admiralty to be dealt with in accordance with (iv) above, and all such requests shall be complied with. The complainant is only justified in appealing direct to a superior authority when the authority to whom such request is made has neglected or refused to forward the complaint.

2. No officer, petty officer, non-commissioned officer or man shall be penalised for having made a complaint in accordance with these rules.

10. *Cancelled.*

11. *Remarks or Criticisms on Superiors.* Except as specifically permitted by Article 9, no officer or other person shall make remarks or pass criticisms on the conduct or orders of his superiors which may tend to bring them in contempt; and no officer shall say or do anything which, if heard or seen by or reported to those under him, might discourage them or render them dissatisfied with their condition or with the service on which they are or may be employed.

Reeds de enkele lezing van de nieuwe Engelsche voorschriften vestigen de overtuiging dat de eischen eener goede krijgstuicht daarbij ter dege in het oog zijn gehouden.

Vergelijkt men de regeling met de te dezen aanzien te onzent geldende bepalingen, dan kan de Nederlandsche militair tevreden zijn met de voor hem op het punt van het beklag bestaande voorschriften. In het bijzonder de verplichting om — in Engeland — een beklag uitsluitend mondeling en persoonlijk voor te dragen, lijkt ons zeer in het nadeel van den klager tegenover onze gewoonte om in eenigszins ingewikkelde gevallen eerst een onderzoek door een commissie te doen instellen tot vaststelling van de feiten waarover het beklag loopt, welke commissie den uitslag van haar onderzoek in een dikwijls uitvoerig proces-verbaal vastlegt. Bovendien ontbreekt — in Engeland — eene mogelijke beslissing van den hoogsten militairen rechter.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Gezag van burgers over militairen.

Gaarne verleent de Redactie plaatsruimte aan onderstaande opmerkingen, welke haar, met verzoek tot opneming in ons Tijdschrift, werden toegezonden:

In het Algemeen Marine Weekblad — orgaan der neutrale bonden van Marinepersoneel beneden den rang van officier — van 24 October jl. komt onder den titel „Handhaving Krijgstucht” een redactioneel artikel voor, waarin met een beroep op art. 2, 2de lid van het Reglement betreffende de krijgstucht de meening wordt uitgesproken, dat militairen, die onder een burger zijn werkzaam gesteld, niet verplicht zijn de orders hun door dien burger gegeven, op te volgen.

Het artikel eindigt aldus:

„Derhalve is elk militair, van wat rang of stand hij ook zij, ge„houden alleen zijn meerdere in den dienst allen eerbied en ge„hoorzaamheid te bewijzen, anders niet! En nu kan men het ge„heele Reglement betreffende de krijgstucht doorzien, nergens zal „men vinden dat een militair ook nog verplicht is een order op te „volgen van een burger. Of is er iemand die beter weet?”

In het midden latend of de redactie uit deze laatste vraag wil laten blijken, dat zij zich op dit punt niet zoo heel zeker voelt en haar meening gaarne geeft voor een betere, acht ik deze quaestie, nu zij in genoemd orgaan ter sprake wordt gebracht, van genoegzaam belang voor eene nadere bespreking in het Militair-Rechtelijk-Tijdschrift.

Het is mij n.l. gebleken, dat de hier gehuldigde opvatting niet alleen vrij algemeen heerscht onder de militairen, die bij verschillende inrichtingen der zeemacht te Willemsoord onder burgers zijn werkzaam gesteld, maar dat ook sommige officieren, die bij hun commando met dergelijke verhoudingen te maken hebben, eensdeels deze meening zijn toegedaan en anderdeels in twijfel verkeerden of in zoodanig geval voor den militair de gehoorzaamheidsplicht aanwezig is, dan wel, indien zij bestaat, of het verzaken van dien plicht kan worden gestraft.

De opvatting van de redactie van het Algemeen Marine Weekblad komt mij ten eenenmale onjuist voor.

Wanneer een burger door het daartoe bevoegde gezag is aangewezen voor de leiding van bepaalde werkzaamheden, zijn allen, die onder dien burger-chef zijn werkzaam gesteld, zoowel militairen als burgers verplicht zijne orders, voor zoover deze bevoegd zijn gegeven, te gehoorzamen.

De practijk is trouwens hiermede geheel in overeenstemming.

De burger-Minister van Defensie geeft dagelijks orders aan de onder zijn departement ressorteerende militairen. De burger-afdeelingshoofden van het departement geven bevelen aan de militairen, die bij hunne afdeeling werkzaam zijn.

Op andere bureaux, waar militairen te werk zijn gesteld en een burger aan het hoofd staat, is het niet anders.

Een andere opvatting zou tot absurditeiten leiden en het te werk stellen van militairen onder een burgerchef practisch onmogelijk maken.

Deze gehoorzaamheidsplicht vloeit niet voort uit de boven aangehaalde bepaling van het Reglement betreffende de krijgstucht.

Hieruit mag evenwel niet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat die plicht niet zou bestaan. Niet alle plichten van den militair zijn in dit reglement omschreven; art. 16 spreekt dan ook van de „*algemeene beginselen*”, welke in het eerste hoofdstuk van dit reglement zijn neergelegd en welke *als leidraad* moeten worden genomen.

Dat deze aangelegenheid niet in het Reglement betreffende de Krijgstucht is geregeld kan dus nimmer gelden als een argument voor het niet bestaan van een gehoorzaamheidsplicht van militairen jegens burgers en vindt waarschijnlijk zijn oorzaak hierin, dat men het bij het tot stand komen van het reglement niet noodig oordeelde desbetreffende regelen op te nemen omdat het geval zich zelden voordeed en moeilijkheden in deze niet werden verwacht.

Neemt men het bestaan van een gehoorzaamheidsplicht van militairen jegens burgers, onder wier leiding zij werkzaam zijn, aan, dan rest de vraag, welke maatregelen de overheid ten dienste staan om het nakomen van dien plicht te verzekeren, m.a.w. op welke wijze kan worden opgetreden tegen de militairen die deze gehoorzaamheid mochten weigeren.

Verwijzing naar den krijgsraad ter zake van opzettelijke ongehoorzaamheid is, indien de order niet gegeven is namens een militair chef, zeer waarschijnlijk uitgesloten, aangezien onder „dienstbevel” in art. 114 W. v. M. S.r. het bevel van een militair meerdere moet worden verstaan. (Zie v. d. Hoeven Deel II, blz. 245).

Krijgstuchtelijke bestraffing is evenwel zeer goed mogelijk en niet in strijd met de Wet op de Krijgstucht.

Een militair toch, die weigert te gehoorzamen aan een order hem ter zake van zijn dienst gegeven door een burger, onder wien hij door het bevoegde militair gezag werkzaam is gesteld, kan zeker gezegd worden een feit te plegen onbestaanbaar met de militaire tucht of orde.

In elk bijzonder geval zal natuurlijk moeten worden uitgemaakt of de order binnen de bevoegdheid lag van hem, die haar gaf en of het opvolgen van de order redelijkerwijs kon worden geëischt.

Wordt aan de wettigheid van een dergelijke strafoplegging ge-

twijfeld, dan verdient het aanbeveling, dat de militaire chef een dienstvoorschrift uitvaardigt, waarin de gehoorzaamheidsplicht der onder burgers werkzaam gestelde militairen jegens eerstgenoemden uitdrukkelijk is vastgelegd. Alsdan kan het niet nakomen van dien plicht op grond van het bepaalde in art. 2, 1° der Wet op de Krijgstucht worden gestraft als strijdig met dit dienstvoorschrift.

Aangezien onzekerheid op dit punt én voor den dienst én voor de betrokkenen tot ongewenschte gevolgen kan leiden, kan eene bespreking in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift wellicht dienen om eene meer juiste opvatting hieromtrent ingang te doen vinden.

De redactie moge aanleiding vinden mede hare meening ter zake te doen blijken. ¹⁾

Organisatie militair-rechterlijke macht.

door

Mr. R. J. BRUNNER

Officier van Administratie 2e klasse K. M.

Naar aanleiding van de aantekeningen, die U stelde onder de uit het Weekblad van het Recht overgenomen bijdragen van mijn hand, zij het mij vergund het navolgende op te merken:

De strekking van mijn betoog is bij te dragen tot eene zoodanige reorganisatie van de militair-rechterlijke macht, dat deze met meer waarborgen voor eene goede rechtspraak omringd wordt dan thans het geval is. Naar mijne bescheiden meening zijn deze waarborgen onder de vigeerende wetgeving onvoldoende.

Uwe redactie stelt zich daarentegen, als ik het goed begrepen heb, op het standpunt, dat de feitelijke toestand bevredigend is. Dit is eene geheel andere quaestie, die valt buiten het door mij aangeroerde punt, doch daarmee ook weer zoo nauw samenhangt, dat ik die thans niet buiten beschouwing kan laten.

U roept mij toe „zie de resultaten!” „ook daar waar de door U voorgestane rechtsgeleerde president ontbreekt, doen de vonnissen niet onder voor die gewezen door colleges met een rechtsgeleerden president.”

¹⁾ De Redactie kan zich geheel met de beschouwingen van den geachten inzender vereenigen. Ook naar hare meening is het aan geen redelijken twijfel onderhevig dat een militair bevoegdlijk gesteld onder de leiding, het toezicht of de orders van een burger, verplicht is diens bevelen op te volgen en bij verzuim krijgstuchtelijk strafbaar is. Red. M.R.T.

Ik zou nog verder willen gaan: de vonnissen van de krijgswraden in Nederland en van den krijgswraad te Soerabaja (over de vonnissen, gewezen door de krijgswraden bij de landmacht in Ned.-Indië kan ik niet oordeelen) doen niet onder voor die gewezen door colleges, samengesteld uit juristen.

Maar bewijst dit iets voor de deugdelijkheid der rechtspraak? ¹⁾ In aflevering 6 van den vorigen jaargang teekent U o.m. aan, dat de degelijkheid van onderzoek, de ernstige wijze van behandeling en de ook uit juridisch oogpunt wel gemotiveerde beslissingen bij den krijgswraad te Soerabaja in den regel niets te wenschen overlaten. Naar aanleiding daarvan zou ik willen vragen: door wien wordt dat onderzoek bij den krijgswraad gehouden? Wat is de beteekenis van de conclusie van eisch van den fiscaal bij het krijgswraadproces? Wat geschiedt er feitelijk ter terechtzitting van den krijgswraad en wie zouden degenen moeten zijn, die zorgen voor de samenstelling en juridische formuleering van het vonnis, zoo de rechtsgeleerde president ontbreekt? Immers behoudens de „toevallige” omstandigheid, dat in het college iemand met rechtskennis aanwezig is, is daar niemand juridisch ontwikkeld ²⁾, terwijl het onderzoek feitelijk door den officier-commissaris gehouden wordt en de fiscaal in zijne conclusie de zaak pasklaar maakt voor eene beslissing. Wijkt de krijgswraad (zonder rechtsgeleerden president) van de door den fiscaal gevorderde beslissing af, dan beginnen ook pas de moeilijkheden.

Dat de fiscaal naast partij tegenover den verdachte tevens voorlichter van den krijgswraad is, ook daarin zie ik een bezwaar. De wet geeft geene waarborgen voor eene deskundige behandeling der den krijgswraad voorgelegde zaak; bij ontbreken van een rechtsgeleerden president moet de krijgswraad steunen op den vertegenwoordiger van het openbaar ministerie ³⁾.

Bij eene wetswijziging zou ik derhalve, indien de wetgever gemengde colleges in den zin, zooals ik die noemde in W. 11984 ⁴⁾, niet wenschte, althans eenvormigheid willen zien: of overal een rechtsgeleerden president (wat mij het meest aanbevelenswaardig lijkt) of nergens.

Uwe redactie acht waarborgen in de wet voor het steeds aanwezig zijn van deskundige rechters blijkbaar niet noodig, maar trekt dan een wissel op het toeval. U schrijft immers: „doorgaans” hebben de officieren-leden „eenige” opleiding voor deze taak genoten en zijn dus niet als volslagen leeken te beschouwen.

U erkent dat, meer dan thans het geval is, bij de samenstelling

¹⁾ *Natuurlijk wèl!*

²⁾ *De woorden „juridisch ontwikkeld” komen niet voor in de ons toegezonden copie. De zin liep echter niet; door invoeging van genoemde woorden, meenen wij den gedachtengang van het betoog wel te hebben aangegeven.*

³⁾ *Ook in Indië treedt meermalen een raadsman op.*

⁴⁾ *Overgenomen hiervóór M.R.T. XXV, blz. 227.*

van krijgsraden partij kan worden getrokken van de geschiktheid en bekwaamheid van de officieren met bijzondere rechtskennis. Geloof U dan niet, dat er ook voor de militair- rechterlijke macht een dwingend voorschrift moet komen in den geest, zooals de R.O. dit voor burgerrechtspraak kent? ¹⁾)

Men mag bij een zoo ernstige zaak als de rechtspraak is, n.m.m. niets aan het toeval overlaten: men dient te zorgen, dat de rechterlijke macht — pouvoir si dangereux — zoo goed mogelijk geëquipeerd is, en daartoe zou ik nog altijd een beroep willen doen op juristen.

Dat de officier zich op alleszins voldoende wijze de voor den strafrechter noodzakelijke rechtskennis *kan* verwerven (aldus Uwe redactie), wil ik grif toegeven. Waarom ook niet?

De vraag is echter niet, of hij die kennis „kan” verwerven, maar of hij ze heeft. En daarvoor biedt de wet geene waarborgen.

Tenslotte verwijst Uwe redactie mij naar de rede van den generaal van Munnekrede naar aanleiding van mijne opmerking, dat bij ons systeem van defensie ook in oorlogstijd de straffkamer eener arrondissementrechtbank (e.g. raad van justitie) aangevuld met militaire leden de militaire strafzaken kan afhandelen. U noemt deze oplossing zeer simplistisch om niet te zeggen naief.

Blijkens het verslag van deze rede in M. R. T. XXIV afl. 6 zou deze opperofficier o.m. gezegd hebben, dat in Frankrijk de militaire rechtspleging in oorlogstijd volgens dezelfde beginselen zal worden uitgeoefend als in vreedstijd en dat ook daar de militaire rechtspraak zal worden verzekerd door samenwerking van burgers en militairen, een stelsel dat reeds in tal van landen, ook in Nederland bestaat en dat moeilijk door een beter zal kunnen worden vervangen.

Uwe redactie, die — naar zij zegt — nooit warm gestemd is geweest voor den burger-rechtsgeleerden voorzitter, had mij moeilijk een beter argument voor mijne opvatting kunen geven dan deze rede. De generaal vraagt daarin deugdelijke waarborgen voor eene goede militaire rechtspraak, opdat niet slechts snel maar ook goed recht worde gedaan. En waar — zoo zou ik willen vragen — zal men die waarborgen anders aantreffen dan eenerzijds bij menschen, die voor het aanvaarden hunner taak studie hebben gemaakt van het gebied, waarop zij werkzaam zullen zijn, en anderzijds bij personen, „die de psychologische invloeden van den oorlog in al hunne

¹⁾ Zoodra een voldoende aantal officieren met bijzondere rechtskennis beschikbaar is, zou hiervoor inderdaad reden bestaan. In dien zin gaat trouwens reeds het voorschrift van art. 80 „Justitieele Zaken”, bepalende dat tot militairen president en leden van den zeekrijgsraad bij voorkeur moeten worden benoemd officieren die meester in de rechten zijn of de aanteekening voor meer uitgebreide rechtskennis hebben verworven.

phasen aan den lijve hebben gevoeld” (lees kunnen voelen).¹⁾

Met de conclusie van den generaal kan ik mij dan ook zeer wel vereenigen; zij biedt mij echter ook een aanknoopingspunt voor eene slotopmerking nl. deze: ik weet niet, of de redactie in mijne ideëen „eene aftakeling van onze militaire rechtspraak” en daarmede ook „een aanslag op onze krijgsmacht” ziet. Mocht dat echter het geval zijn, dan zou ik willen aanvoeren, dat men zeer wel overtuigd kan zijn van de noodzakelijkheid eener militaire rechtspraak en eener krijgsmacht (om nu eens de combinatie van Uwe redactie te volgen) en toch bezwaren kan hebben tegen die rechtspraak in zijn tegenwoordigen vorm: vide de rede van den generaal van Munnekrede.

¹⁾ *Ons bezwaar ging niet zoozeer tegen samenwerking van burgerrechtsgeleerden en militairen, maar tegen schrijvers denkbeeld om in oorlogstijd — bijv. bij een leger te velde — de militaire rechtspraak te doen uitoefenen door de strafkamer eener arrondissements-rechtbank aangevuld met twee militaire leden. Die oplossing noemden wij simplistisch en dáárvoor verwezen wij ook naar de rede van den Generaal van Munnekrede. Men denke alleen maar aan den eisch van snel recht.*

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Organisatie militair-rechterlijke macht.

In de Weekbladen van het Recht Nos. 12027^s en 12035^s troffen wij wederom een tweetal bijdragen aan op militair-rechterlijk gebied welke wij ons weder veroorloven hieronder over te nemen. Men zie ook M. R. T. XXIV, blz. 576 en XXV, blz. 8 en 227.

NOGMAALS „GRAUE THEORIE”.

Het deed mij genoegen, dat een ingewijde zich de moeite getrooste critiek te leveren op mijne bijdragen in W. 11943, 11952 en 11984. Overtuigd heeft zijn betoog (W. 11990) mij echter niet.

Nog altijd ben ik van meening, dat een rechter reeds bij het aanvaarden van zijn ambt de noodige rechtskennis moet bezitten. Dat dit echter voor het rechterlijk ambt het alleenzalmakende zou zijn, heb ik nooit beweerd: men moet zekere waarborgen hebben, dat de rechter juridisch onderlegd is en de wetgever meende deze gevonden te hebben voor de rechterlijke macht o. m. in het met goed gevolg afgelegd hebben van het doctoraal examen in de rechtswetenschappen.

Dat er nu naast deze gegraduateerden geen menschen zouden zijn met eene groote rechtskennis, in staat eene rechterlijke functie waar te nemen, is eene stelling, die ik niet gaarne voor mijne rekening zou willen nemen.

Bestonden er dan ook waarborgen, dat onze militaire leekenrechter voor het opnemen van zijn taak de noodige rechterscapaciteiten bezat, dan zou ik tegen een dergelijk college niet de minste bezwaren hebben. De door mijn geachten opponent op eenigszins zonderlinge wijze in het debat gebrachte Mr.-titel is ook voor mij niet het summum, en is dat ook voor niemand. Ik moge hem wijzen op de eischen die de Wet op de Rechterlijke Organisatie voor eene benoeming tot rechter stelt. Nooit zal de Mr.-titel als eisch gesteld de panacée vormen, waardoor „willekeurige” personen tot rechter kunnen worden gebombardeerd. Ook niet bij eene gereorganiseerde militair-rechterlijke macht.

Maar ik wil den heer Franken in al zijne, dikwijls aan het dichterlijke grenzende, ontboezemingen niet volgen. Het punt in quaestie is, dat mijn geachte tegenstander voor het militair-rechterlijke ambt meent genoeg te hebben aan *menschen met een gezond stel hersenen en belangstelling voor de te berechten zaak*, terwijl ik een juridische vooropleiding voor elk rechterlijk ambt de aangewezen weg acht.

Hij vertrouwt er op, dat steeds de leden van den krijgsraad liefde voor de hun opgelegde taak zullen hebben en door harden arbeid

zich de vereischte kennis zullen bijbrengen. Is de heer Franken niet te veel idealist?

En ten slotte moet ik den heer Franken nog antwoord geven op zijne vraag, wat ik er wel mede bedoel, als ik het zonderling vind, dat men een straf oplegt, terwijl men de wijze van tenuitvoerlegging niet kent.

Ik noemde speciaal de strafoplegging, omdat dit het meest ernstige bij de strafrechtspraak is, vooral daar waar zij in vrijheidsberoving bestaat.

Mijn geachte opponent maakt er een grapje van, echter niet ten koste van mij maar van de justiciabelen. Want de zaak is ernstig, mijnheer Franken, wanneer men een rechter heeft, die een gevangenisstraf oplegt, niet wetende hoe en waar zij ondergaan wordt, welk regime op den veroordeelde zal worden toegepast, of hij zijne straf in gemeenschap dan wel in de cel zal ondergaan. Want weet de heer Franken b.v. ook wel, dat het Indische Strafwetboek geene bepaling kent als het Hollandsche art. 11, en dat onze militaire gevangenen in Indië hunne straf in gemeenschap ondergaan? Gelooft hij, dat dit een krijgsraadlid in Indië bekend is?

De rechter is toch met zijn vonnis van den veroordeelde niet af; hij moet toch wel degelijk weten, wat hij met zijn straf bereikt en bereiken kan.

De heer Franken zal mij — dit meen ik uit het slot van zijn betoog te moeten opmaken — tegenwerpen, dat ook bij colleges, als door mij voorgestaan de belangstelling ontbreken kan voor het militair-rechterlijke deel van hun ambt. Uit zijne woorden en ook uit hetgeen ik van bevoegde zijde vernam, moet ik opmaken dat dit bij de bestaande gemengde colleges reeds nu het geval is. Daarvoor kan de wet geene waarborgen geven maar het is in de hand van den Minister van Justitie om menschen te benoemen, die wel belangstelling hebben voor het militaire recht.

Ik eindig met een vraag: wordt het niet hoog tijd om wanneer daar inderdaad gegronde grieven bestaan tegen den appèl-rechter en het instituut van den burgerpresident, deze te publiceeren? Slechts op die wijze kunnen we komen tot eene betere militaire rechtspraak en mocht ik daartoe ook maar een heel klein steentje kunnen bijdragen, dan zou ik zeer tevreden zijn.

BRUNNER.

ALWEER „GRAUE THEORIE”.

Dat mijn betoog in W. 11990 den heer Brunner — wien de regel „Jura novit curia” blijkbaar in merg en bloed zit — overtuigd zou hebben, heb ik zelfs niet durven denken. Zulks was ook niet het doel van mijn betoog.

Doel was een woord van protest, omdat de militaire rechtspraak zich niet weder opnieuw den klap in het aangezicht behoefde te laten welgevallen, welke haar thans weer werd toegebracht.

Is dan alle moeite en alle inspanning, welke onze voorgangers hebben aangewend om ondanks verouderde wetten de militaire justitie aan den geest van haar tijd te kunnen aanpassen te vergeefs geweest? Zijn alle kosten gespendeerd ten behoeve der vorming van militaire juristen weggegooid geld?

Ik heb eerbied voor hen, die, hoewel de rechtsplegingen noch het instituut der verdediging kenden, noch over een telastelegging spraken, toch de verdediging en de telastelegging in het militaire strafproces wisten in te voeren.

Niet door de waarborgen, welke de wetten stellen aan de rechterscapaciteiten van de militaire leekenrechters stond en staat de militaire justitie op de hoogte van haar tijd, doch omdat de rechtspraak gelegd was en is in handen van *mannen*, die met die wetten wisten te werken en te woekeren! Dit is geen idealisme, doch dit zijn ware, nuchtere feiten, die men niet kan wegtheoretiseeren.

Tot die mannen behoorden vooral onze oud-collega's, de officieren van administratie. Toch heeft men ze in 1912 als fiscaal wegtheoretiseerd!

Hoewel mijn betoog den heer Brunner niet mag hebben overtuigd, meen ik in het laatste stukje toch te mogen constateeren, dat hij zich over de militaire justitie niet zoo „onvergenoegd betoont” als in zijn vorige bijdragen, waaruit ik toch niets anders kon lezen dan dat een *goede* militaire rechtspraak slechts kon worden gesticht op de „rookende puinhoopen” der oude. Dat het de bedoeling van mijn geachten opponent was om slechts „een heel klein steentje bij te dragen” verheugt mij. Mag ik deze vreugde in een dichterlijke ontboezeming uitdragen door mijn *collega* aan te bevelen om bij het voortbouwen aandachtig te zijn aan het woord van den dichter:

Was du ererbt von deinen Vätern hast,
Erwirb es, um es zu besitzen.

Willemsoord, 17 Oct. 1929.

D. FRANKEN.

VRAGENBUS.

Schorsing van de uitvoering van eene straf door een meerdere van den strafoplegger (art. 50 W.Kr.).

Van een officier der Genie ontving de Redactie het volgende schrijven:

„Het zij mij vergund Uw aandacht te vragen voor het navolgende: Een meerdere (bataljons-commandant) krijgt kennis van een straf, opgelegd door een onder zijne bevelen staanden compagnies-commandant en keurt deze straf en (of) de omschrijving van de strafreden niet goed.

1°. Kan hij in het algemeen den gestrafte onmiddellijk vrijwaren van de tenuitvoerlegging der straf indien er niet onmiddellijk gelegenheid is om den strafoplegger te hooren, zooals art. 50 W.Kr., zoowel voor wijziging van de straf en van de strafreden als voor schorsing van de tenuitvoerlegging van de straf voorschrijft? Of:

2°. Is dit afhankelijk van de omstandigheden, zooals:

- a. of er al dan niet groote particuliere belangen van den gestrafte mee zijn gemoeid;
- b. den te verwachten duur van het ontbreken van de gelegenheid den strafoplegger te hooren;
- c. de oorzaak van dit ontbreken, m.a.w. van de vraag of het min of meer bezwaarlijk dan wel onmogelijk is den strafoplegger onmiddellijk te hooren.

3°. Moet de meerdere in zoo'n geval de straf schorsen zonder het voorgeschreven verhoor van den strafoplegger? Of:

4°. Is hij door de ontstentenis van den strafoplegger zelf als strafoplegger in eersten aanleg te beschouwen?"

In het Regeeringsontwerp kwamen de woorden „echter niet zonder den strafoplegger en den gestrafte te hebben gehoord”, welke wij lezen in art. 50, 1e lid b) der Wet, niet voor. Het openen van de bevoegdheid om de uitvoering van eene krijgstuchtelijke straf te schorsen werd in de bij dat onderwerp behoorende Memorie van Toelichting gemotiveerd als volgt: ¹⁾

„Ofschoon het zonder tusschenpoozen doen ondergaan van de straf in den regel ook bij de disciplinaire arreststraffen noodzakelijk is, laten zich toch omstandigheden denken, waarin het niet mensche-lijk zou zijn, zelfs bij deze lichtere soort van vrijheidsstraf aan dat

¹⁾ Zie Van der Hoeven, Militair Straf- en Tucht recht III, blz. 337.

beginsel streng vast te houden. Men denke aan het geval dat een der ouders, de echtgenoot of een kind van den gestrafte zeer ernstig ziek of op sterven ligt, enz. De bevoegdheid tot schorsing moet vooreerst aan den strafoplegger, en voorts gelijkelijk aan de hier genoemde kommandeerende officieren worden gegeven, niet enkel aan den kommandeerenden officier onder wiens onmiddellijk toezicht de straf wordt geëxecuteerd. Wanneer, bijvoorbeeld, de kolonel-regimentskommandant te Leeuwarden kennis krijgt, dat een der aldaar wonende ouders van een soldaat, behoorende tot het in den Helder in garnizoen liggend bataljon van zijn regiment, op sterven ligt, moet hij bevoegd zijn, de schorsing per telegram te gelasten, opdat de gestrafte onmiddellijk kunne overkomen. Ook in het geval dat de straf op een andere plaats wordt ondergaan dan waar zij is opgelegd, moet worden voorzien. Daartoe strekt het laatste lid van artikel 50.

Voorts kan de schorsing evenzeer noodzakelijk zijn bij het houden van alarm aan boord of bij ander buitengewone exercitiën, bij oproer, brand of andere rampen, waarbij de tegenwoordigheid van een zoo groot mogelijk aantal militairen gewenscht kan wezen, enz.

Ten einde echter nadrukkelijk te kennen te geven, dat de hier vermelde schorsing nooit als eenvoudige begunstiging van den eenen gestrafte boven den anderen, doch slechts in zeer buitengewone omstandigheden mag plaats hebben, bedient het ontwerp zich met voordracht van de ietwat pleonastische uitdrukking: bij hooge uitzondering in een bijzonder geval."

In het Verslag der Tweede Kamer werd bij dit artikel o.a. gevraagd: „Zal die meerdere voor de uitoefening van het recht tot wijziging of tenietdoening niet gebonden moeten worden aan een termijn? Moet o.a. ook niet bepaald worden dat zijne beslissing behoort te worden voorafgegaan door een onderzoek en dat daarbij strafoplegger en gestrafte moeten worden gehoord? Zoo ja, dan werd het wenschelijk geacht zoodanige voorschriften in de wet op te nemen”.

De Regeering voelde daar blijkbaar weinig voor en verwees, wat de laatste vraag betreft, naar haar antwoord gegeven bij art. 49 — waar een soortgelijke vraag ook reeds was gesteld — en luidende: „Natuurlijk zal de opheffing van het voorloopig arrest door den onder b genoemden meerdere voorafgegaan worden door een onderzoek. Geen enkele meerdere zal anders de verantwoordelijkheid daarvoor op zich durven nemen. Deed hij het toch, hij zelf zou er de wrangste vruchten van plukken. In het artikel behoeft dit voorzeker niet te worden bepaald.”

De Commissie van Voorbereiding bleek door dit juiste antwoord niet overtuigd. Blijkens het verslag van het mondeling overleg achtte zij het noodig hier uitdrukkelijk te bepalen, dat de meerdere, bedoeld sub b, geene beslissing mag nemen omtrent wijziging, schorsing of tenietdoening eener opgelegde krijgstuuchtelijke straf, voordat hij den strafoplegger en den gestrafte heeft gehoord.

De Regeering is, jammer genoeg, voor dezen nieuwen aandrang gezwicht, zoodat het artikel zijn tegenwoordigen vorm heeft gekregen, eene redactie die veel te peremptoir is en waarvan de gevolgen niet voldoende overdacht zijn. Immers — en nu keeren we terug tot den inzender der vragen — met de wet in de hand zal het zonder uitzondering aan den hoogereren meerdere verboden zijn om de uitvoering van eene straf te schorsen indien niet tevoren de strafoplegger gehoord is. Toch laten zich gemakkelijk gevallen denken dat dit eenvoudig onmogelijk is, vooral als de straf elders wordt ondergaan dan waar zij is opgelegd, terwijl anderzijds reeds de meest elementaire begrippen van menselijkheid doen gevoelen dat schorsing der straf niet zou *mogen* worden geweigerd. Men herleze daartoe slechts het hierboven geciteerde deel der Toelichting op het oorspronkelijk ontwerp. Het zal er dan op neerkomen dat de hoogere meerdere wel *verplicht* is de wet ter zijde te stellen en het artikel toe te passen overeenkomstig strekking en redactie van het Regeeringsontwerp. Wij meenden dan ook den inzender te kunnen antwoorden dat zijne sub 1°-3° vermelde vragen in het algemeen *ontkennend* moeten worden beantwoord, doch dat, wanneer het, zelfs langs telegraphischen of telephonischen weg, *absoluut onmogelijk* is om den strafoplegger te hooren — stel hij is overleden of hij vertoeft in het buitenland — terwijl daarnaast schorsing der straf terstond *dringend noodig* is — bijv. als gevolg van een telegram, berichtende dat de moeder van den gestrafte stervende is — de hoogere meerdere zich gerechtigd zal mogen achten in dezen noodtoestand de straf te schorsen ook *zonder* eerst den strafoplegger te hebben gehoord.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 September 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Dr. E. J. M. van Zinnicq Bergmann, te 's-Hertogenbosch.

De Krijgsraad veroordeelt een sergeant-majoor wegens „openbare schennis van de eerbaarheid” (het op den openbaren weg opzettelijk ontuchtiglijk zijn mannelijk lid ontblooten en daaraan met de hand bewegingen maken, zichtbaar voor anderen) tot ééne maand gevangenisstraf en verlaging tot den stand van soldaat.

In appèl wordt deze bijkomende straf te niet gedaan. Hoewel zij bij den ernst van het feit en de wijze waarop het is gepleegd, alleszins gerechtvaardigd zoude zijn, acht het H. M. G. termen aanwezig die straf niet op te leggen, nu beklagdes dienstverbintenis op 18 September 1929 is geëindigd en aan het Hof is gebleken, dat aan beklagde het aangaan van eene nieuwe verbintenis is geweigerd en hij in het belang van den dienst zal worden ontslagen.

In de zaak van X., oud 41 jaar, geboren te Rossum, sergeant-majoor-administrateur bij, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 16 Juli 1929 door den Krijgsraad te 's Hertogenbosch tegen hem gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteeënd;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van verlaging tot den stand van soldaat;

dat toch, hoewel bij den ernst van het onderhavige feit en de wijze waarop het is gepleegd de oplegging van die bijkomende straf alleszins gerechtvaardigd zoude zijn, aan het Hof termen zijn voorgelaten die straf niet op te leggen, nu beklaagde's dienstverbintenis, ten tijde van het plegen van dat feit nog loopende, op 18 September 1929 is geëindigd en aan het Hof bij onderzoek is gebleken, dat aan beklaagde het aangaan van een nieuwe verbintenis is geweigerd en hij in het belang van den dienst zal worden ontslagen;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, — met uitzondering van artikel 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht, — alsmede van de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen, bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voorzover de aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van verlaging tot den stand van soldaat betreft;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 Mei 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brandts.

Het zich herhaaldelijk zonder geldige reden aan den dienst onttrekken, niettegenstaande de officier van gezondheid klager niet ziek bevond. Bovendien zich noch gemeld op het ziekenrapport, ofschoon hem dit door zijn compagnies-commandant persoonlijk was aangezegd, noch aanwezig geweest op het op hetzelfde tijdstip gehouden middagappèl.

Het Hof heeft den indruk bekomen, dat klager op zeer slappe wijze zijn dienst tijdens de herhalingsoefeningen heeft verricht en zich herhaaldelijk onnoodig heeft ziek gemeld.

De omschrijving van de strafreden, hoewel in wezen juist, behoeft eenige wijziging. Beklag ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 25 Maart 1929, van den gewoon dienstplichtig-korporaal G., van het 4e Regiment Infanterie, destijds dienende bij na te noemen compagnie, bij welke verklaring die korporaal de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van het Regiment Grenadiers ingediend over de hem op 21 September 1928 door den Commandant van de toen geformeerde 2de Compagnie-IIIe Bataljon van het Regiment Grenadiers, den Reserve-Eerste-Luitenant K., opgelegde straf van acht dagen streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Zich, niettegenstaande de officier van gezondheid hem niet ziek bevond, herhaaldelijk zonder reden wegens ziekte aan den dienst „onttrokken; bovendien zich niet gemeld op het ziekenrapport, „ofschoon hem dit was aangezegd, en ten slotte gemankeerd op het „middagappél en middageten, terwijl hij korporaal was, belast met „het toezicht bij het eten.”,

bij welke beslissing, — op 25 Maart 1929 ter kennis van klager gekomen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede den Reserve-Officier van Gezondheid der 2de klasse W. G. Sillevius Smitt, en de Reserve-Eerste-Luitenants H. Meersma en J. W. F. Guurink;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

• dat hij gedurende de herhalingsoefeningen in de maand September 1928 zich bijna dagelijks op het ziekenrapport heeft gemeld wegens voetklachten;

dat de Reserve-Officier van Gezondheid Sillevius Smitt hem eenige malen „vrij van loopenden dienst” heeft gegeven;

dat hij echter ook meerdere malen „dienstdoen” heeft gekregen;

dat hij, wanneer hij „dienstdoen” had gekregen, toch door hevige pijn aan zijne voeten genoodzaakt was uit te vallen;

dat dit o.a. ook gebeurd is op 19 September 1928;

dat hij echter op 20 September d.a.v. zonder uit te vallen zijn dienst heeft verricht;

dat hij zich herinnert, dat er dien dag een soldaat bij hem is ge-

komen, die gezegd heeft: „Ik geloof, dat je naar het ziekenrapport moet”;

dat hij zich toen op weg naar het ziekenrapport heeft begeven;

dat hij op weg daarheen de Reserve-Eerste-Luitenants Meersma en Guurink ontmoette, die hem waarschuwden, dat het middag-appèl dadelijk zou worden gehouden;

dat hij toen niet naar het ziekenrapport is gegaan, maar zich naar het middag-appèl heeft begeven;

dat hij daar aankwam juist toen zijn sectie weer uiteen ging;

dat hij te 10 minuten over halfvijf het kamp per motorrijwiel heeft verlaten;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager iemand is, die tijdens de herhalingsoefeningen zeer slap zijn dienst deed, zich herhaaldelijk ziek meldde en, wanneer hij „dienstdoen” had gekregen, bijna steeds uitviel;

dat hij, strafoplegger, zich mitsdien met den Officier van Gezondheid in verbinding heeft gesteld, die hem eene schriftelijke verklaring gaf, dat dit uitvallen op 19 September 1928 volkomen onnoodig geschiedde;

dat klager den 20sten September 1928 tijdens eene oefening wéér was uitgevallen;

dat hij, strafoplegger, klager toen persoonlijk heeft gelast, zich dien dag te halfvijf namiddag op het ziekenrapport te melden;

dat hij, strafoplegger, vermoedende dat klager dezen last niet zou opvolgen, den Reserve-Eerste-Luitenant Meersma naar den Officier van Gezondheid heeft gezonden, teneinde na te gaan of klager zich daar om halfvijf had gemeld;

dat de Luitenant Meersma hem toen mededeelde, dat klager zich niet op het ziekenrapport had gemeld;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. Reserve-Eerste-Luitenant H. Meersma:

dat klager gedurende de herhalingsoefeningen zeer slap zijn dienst verrichtte en herhaaldelijk tijdens de oefeningen uitviel;

dat hij, getuige, in den ochtend van den 20 September 1928 den Compagnies-Commandant, Reserve-Eerste-Luitenant K., tot klager hoorde zeggen, toen deze weer was uitgevallen, dat hij, klager, zich dien dag te halfvijf namiddag op het ziekenrapport moest melden;

dat hij, getuige, toen hij zich dien dag te ongeveer 4.15 ure namiddag, in gezelschap van den Reserve-Eerste-Luitenant Guurink, naar het middag-appèl begaf, waar hij als Luitenant van den dag aanwezig moest zijn, klager ontmoette;

dat hij, getuige, vermoedende dat klager niet naar het ziekenrapport zou gaan, den Luitenant Guurink heeft opgedragen het middag-appèl te houden, en zich zelf naar den Officier van Gezondheid heeft begeven;

dat hij toen geconstateerd heeft, dat klager zich inderdaad niet op het ziekenrapport had gemeld;

dat hij, getuige, toen onmiddellijk naar de wacht is gegaan en daar heeft vernomen, dat klager op zijn motorrijwiel het kamp had verlaten;

dat het toen hoogstens drie minuten over halfvijf was;

2. Reserve-Eerste-Luitenant J. W. F. Guurink:

dat hij persoonlijk op 20 September het middag-appèl heeft gehouden, en eenige malen bij de sectie, waartoe klager behoorde, diens naam heeft afgeroepen;

dat klager echter niet aanwezig was;

3. Reserve-Officier van Gezondheid der 2de klasse W. G. Sillevis Smitt:

dat klager vrijwel dagelijks tijdens de herhalingsoefeningen op het ziekenrapport kwam, en dan opgaf veel last van zijne voeten te hebben;

dat die klachten echter meestal geheel ongegrond waren, en z.i. slechts ten doel hadden hem, getuige, te bewegen klager vrij van dienst te geven;

dat hij o.m. op 19 September 1928 klager juist vóór den marsch op het ziekenrapport had gehad, en geconstateerd had, dat hem, klager, niets mankeerde;

dat klager echter tóch onmiddellijk bij den aanvang van den marsch is uitgevallen;

Overwegende dat het Hof uit de verklaring van den strafoplegger en de onder eede afgelegde verklaringen van voornoemde getuigen de overtuiging heeft bekomen, dat klager zich den 20sten September 1928, hoewel hem zulks uitdrukkelijk was gelast, niet heeft gemeld op het ziekenrapport, dat te halfvijf n.m. in het kamp werd gehouden;

dat, nu klager zich niet op het ziekenrapport heeft gemeld, hij mitsdien aanwezig had behooren te zijn op het middag-appèl, dat op hetzelfde tijdstip werd gehouden;

dat klager echter ook daar niet aanwezig is geweest;

dat het Hof bovendien den indruk heeft bekomen, dat klager op zeer slappe wijze zijn dienst tijdens de herhalingsoefeningen heeft verricht, en zich herhaaldelijk onnoodig heeft ziek gemeld;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is;

dat echter de omschrijving van de strafreden, hoewel in wezen juist, eenige wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat, dat de strafreden zal luiden:

„Niettegenstaande de Officier van Gezondheid hem niet ziek bevond, zich herhaaldelijk zonder geldige reden aan den dienst „onttrokken; bovendien zich noch gemeld op het ziekenrapport, of „schoon hem dit door zijn compagnies-commandant persoonlijk was

„aangezegd, noch aanwezig geweest op het op hetzelfde tijdstip ge-
„houden middag-appel.”;

Gelast, dat deze omschrijving der strafreden in klager's straf-
lijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een
afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den
Commandant van het Regiment Grenadiers, één aan den Advocaat-
Fiskaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 10 September 1929.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. Graaf van den Bosch en B. Schreuders,
Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede en
Dr. E. Jellinghaus (Plv.)

Wnd.-Advocaat-Fiskaal: Dr. B. R. Royer.

Klager is, hoewel niet handig, toch niet zoodanig ontactvol opgetreden, dat hij daardoor aanleiding is geweest dat een mindere, die zich naar klagers aanwijzingen had behooren te voegen, zich onkrijgstuchtelijk heeft gedragen.

Beklag gegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 22 Juli 1929, van den gewoon dienstplichtig-korporaal W., dienende bij de 1e Schoolcompagnie van het 5e Regiment Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstruceur bij dat Regiment ingediend over de omschrijving van de strafreden, behoorende bij de straf van vier dagen verzuwaard arrest, hem op 18 Juli 1929 door zijn waarnemend-compagnies-commandant, den Kapitein H., opgelegd en welke omschrijving luidt:

„Ontactvol opgetreden als korporaal belast met het toezicht op het „waschklokaal, en daardoor oorzaak geweest, dat een mindere zich „onkrijgstuchtelijk heeft gedragen”,

bij welke beslissing, op 20 Juli 1929 genomen, het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager in de periode van 13—20 Juli 1929 belast was met het toezicht op het tot de 1ste Schoolcompagnie van het 5e Regiment Infanterie behoorende waschlokaal;

dat in de hem, klager, gegeven orders stond, dat dit waschlokaal moest worden gesloten te kwart over vijf n.m., met dien verstande dat, wanneer de troep met brood en koffie was uitgerukt, het waschlokaal moest worden gesloten één uur na het tijdstip van terugkomst van den troep in de kazerne;

dat het tijdstip, waarop in den regel door het personeel van bovengenoemde compagnie het middageten wordt genuttigd, was vastgesteld op kwart over vijf uur n.m.;

dat op 16 Juli 1929 die compagnie met brood en koffie was uitgerukt en te ongeveer half vijf n.m. in de kazerne terugkeerde;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij den 16den Juli 1929 het waschlokaal te \pm kwart over vijf uur n.m. heeft gesloten, nadat reeds etenhalers terug van de kazerne voorbij het waschlokaal waren gekomen;

dat hij dit gedaan heeft, omdat het tijdstip van middageten niet verzet was, maar vastgesteld bleef op kwart over vijf uur n.m.;

dat het personeel van de 1ste Schoolcompagnie van het 5e Regiment Infanterie te kwart over vijf uur n.m. op de kamers bij het middageten aanwezig moest zijn, zoodat langer openhouden van het waschlokaal geen reden had;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat den 16den Juli 1929 de troep, die met brood en koffie was uitgerukt, te \pm half vijf n.m. in de kazerne terugkwam;

dat desniettegenstaande het tijdstip, waarop het middageten was vastgesteld, zijnde dit kwart over vijf, niet gewijzigd was;

dat het personeel van meergenoemde compagnie bij dat middageten op de kamers aanwezig moest zijn;

Overwegende dat in de aan klager gegeven orders is vastgesteld, dat het waschlokaal, wanneer de troep met brood en koffie is uitgerukt, behoort geopend te blijven tot één uur na thuiskomst van den troep, zoodat ingevolge deze order het waschlokaal den 16den Juli 1929, waar de troep dien dag te \pm 4.30 in de kazerne terugkeerde, eerst om halfzes n.m. gesloten behoorde te worden;

dat echter het tijdstip van het middageten bij de 1ste Schoolcompagnie van het 5e Regiment Infanterie is vastgesteld op kwart over vijf uur n.m.;

dat bovenbedoelde order dien dag dus alleen beteekenis zou kunnen hebben gehad, zoo ook het tijdstip van het middageten ware veranderd en vastgesteld op halfzes uur n.m.;

dat dit echter niet is geschied;

Overwegende dat klager dus terecht van meening kon zijn, dat hij,

waar immers het personeel van bovengenoemde compagnie bij het middageten zich op de kamers moest bevinden, het waschlokaal te kwart over vijf n.m. moest sluiten; dat hij, daartoe aan een man, die op het laatste oogenblik zich wilde reinigen, enkel de gelegenheid gevend zijne handen maar niet ook nog zijn gezicht te gaan wasschen; hoewel niet handig, toch niet zoodanig onactief is opgetreden, dat hij daardoor aanleiding is geweest, dat deze man, die zich naar zijne aanwijzingen had behooren te voegen, zich onkrijgstuchtelijk heeft gedragen;

Overwegende dat klager mitsdien ten onrechte is gestraft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Majoor-Hoofdinstructeur bij het 5e Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en de omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstructeur voornoemd, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 3 September 1929.

President: Dr. K. C. J. M. Sassen (plv.)

Leden: Kapiteins J. Doorman, H. C. van der Bijl, G. Stürm en J. H. Droste.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Het als reserve-eerste-luitenant opzettelijk niet voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, n.l. tot het volgen van een gecompromeerden cursus bij zijn korps.

In de zaak van den auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X, oud 26 jaar, geboren te Amsterdam, Reserve-Eerste-Luitenant bij het Regiment Veld-Artillerie te Y, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMAGT VOOR HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 23 Augustus 1929 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij, als reserve-eerste-luitenant, opzettelijk niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 23 Juli 1928, bij welke oproeping was bepaald, dat hij zich op dien datum moest aanmelden bij zijn korps te Y;

Overwegende dat beklagde heeft verklaard:

dat hij erkent niet te hebben voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 23 Juli 1928, bij welke oproeping was bepaald, dat hij zich op dien datum moest aanmelden bij zijn korps te Y;

dat hij deze oproeping via zijn zaakwaarnemer in Parijs ontving; dat de scheiding van zijne echtgenoot en het verlies van zijn geheel fortuin door speculatie de oorzaak waren, dat hij niet in staat was om de noodige maatregelen te nemen om uitstel van opkomst te vragen; dat hij zijn korps-commandant geen kennis heeft gegeven van zijn herhaaldelijke adresveranderingen te Parijs;

Overwegende dat in de navolgende ten processe overgelegde en aan beklagde vertoonde en voorgehouden stukken staat vermeld:

1°. in het uittreksel-stamboek:

dat beklagde op 11 Februari 1927 met ingang van 24 Februari 1927 is benoemd en aangesteld tot reserve-eerste-luitenant bij Koninklijk besluit no. 30 en laatstelijk op 15 September 1926 met groot verlof is vertrokken en niet heeft voldaan aan de oproeping om op 23 Juli 1928 in werkelijken dienst te komen;

2°. in het afschrift van den brief aan den Commandant . . . e Regiment Veld-Artillerie d.d. 14 Mei 1928, no. 825, gericht aan beklagde:

dat beklagde wordt opgeroepen voor het volgen van een gecompriimeerden cursus bij zijn korps te Y van 23 tot en met 28 Juli 1928;

Overwegende dat Z. 55 jaar, Luitenant-Kolonel, Commandant van het . . . e Regiment Veld-Artillerie te Y, als getuige heeft verklaard en met eede heeft bevestigd:

dat beklagde niet heeft voldaan aan de oproeping om op 13 Juli 1928 voor zes dagen onder de wapenen te komen en dat deze op 13 Augustus 1928 als deserteur is afgevoerd; dat beklagde voortdurend afwezig is gebleven, totdat hij tengevolge van aanhouding op den 27sten Juli 1929 bij zijn korps is teruggekeerd;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van voren-

staande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien artikelen 6, 10, 23, 60, 62 en 150¹ Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, 5, 6 Wet Reserve-Personeel der Landmacht 1905, en artikel 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: als militair opzettelijk niet voldoen aan eene wettige oproeping voor den werkelijken dienst;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van negen dagen;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 27 Juli tot 5 Augustus 1929 in mindering zal worden gebracht.¹⁾

¹⁾ *De inhoud van dit vonnis doet niet vermoeden dat zich in deze, op zich zelve zeer eenvoudige, zaak eene complicatie heeft voorgedaan. Deze reserve-officier heeft zich n.l. in November 1928 zonder verlof van de Koningin als vrijwilliger verbonden bij het Fransche vreemdelingen-legioen. Dientengevolge verloor hij zijn Nederlanderschap [art. 7, 4° der Wet van 12 December 1892 (Stbl. no. 268)] en, als gevolg van dit verlies van den staat van Nederlander verloor hij ook den rang van officier (art. 35, 2° der Wet voor het Reserve-personeel der landmacht 1905). Het treden in vreemden krijgsveld was aan den auditeur-militair en aan den Krijgsraad bekend. Toch wordt deze gewezen reserve-officier — zie den aanhef van het vonnis — nog betiteld als reserve-eerste-luitenant en leest men even later eene overweging dat beklaagde heeft erkend „dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient”, terwijl eindelijk de Krijgsraad overweegt, dat hij beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen en hem daarom dan ook straft met ontslag uit den militairen dienst. De Krijgsraad schijnt het verlies van den rang van officier eenvoudig genegeerd te hebben. Het is begrijpelijk dat ook de betrokkene zelf door het vonnis in de war is gebracht en bijv. nog aanspraak meende te mogen maken op zijn traktement als officier over den tijd dat hij daarop anders recht zou hebben gehad.*

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 31 Juli 1929.

President Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, Officier van administratie der 1e klasse J. Nottrot, Officier van den marinestoomvaartdienst der 1e klasse P. J. Stroo en Kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis.

Fiscaal: Mr. G. H. van Driel.

Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beledigen door toevoeging van de woorden: „vuile, smerige snotneus”.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door te weigeren en opzettelijk na te laten om te voldoen aan de order om zijn stamboeknummer op te geven, ten einde rapport te kunnen maken van een mindere die zich even tevoren aan een strafbaar feit had schuldig gemaakt. Aan dit bevel lag een dienstbelang ten grondslag, waaruit volgt dat het bevel een dienstbevel was.¹⁾

Feitelijke insubordinatie. Aanranding van een meerdere door dezen een klap op zijn oog te geven.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: B., stoker der 2e klasse, oud 24 jaar, geboren te Groningen, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad, d. d. 16 Juli 1929;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d. d. 19 Juli 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

1o. dat hij op den 30sten Juni 1929 des namiddags ten ongeveer 11 uur opzettelijk zijn meerdere, den korporaal-monteur G. M. van Heusden, stamboek No. 7877, die in uniform gekleed was, in het gebouw van den Bond voor Minder Marinepersoneel te den Helder mondeling in diens tegenwoordigheid heeft beledigd, door dezen korporaal, zonder dat hiertoe eenige aanleiding bestond, toe te voegen: „vuile, smerige snotneus”, althans woorden van dergelijke strekking;

2o. dat hij eenige oogenblikken na het sub 1o. vermelde, toen de onder 1o. genoemde korporaal hem, beklagde, in de Spoorstraat te den Helder had aangehouden en hem aldaar had gelast zijn stamboek-

¹⁾ Zie in gelijken zin Sententie H.M.G. 20 Juni 1924. M.R.T. XX, blz. 339 en Sententie 6 Februari 1925, M.R.T. XX, 637. Red. M.R.T.

nummer op te geven, ten einde over het gebeurde sub 1o. vermeld te kunnen rapporteeren, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

3o. dat hij ten tijde en plaatse als sub 2o. vermeld, opzettelijk den onder 1o. vermelden meerdere feitelijk heeft aangerand, door dezen opzettelijk een klap op zijn oog te geven;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 20 Juli 1929, waarbij bovengemeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 31 Juli 1929, des namiddags te halftwee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij 6 November 1928 in dienst is aangenomen als stoker 2de klasse voor den tijd van vijf jaren;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 1o. ten laste gelegde, dat hebben verklaard de getuigen:

1o. G. M. van Heusden, korporaal-monteur, stamboek No. 7877: dat hij op 30 Juni 1929 des avonds te ongeveer 11 uur in uniform gekleed, zich bevond in het gebouw van den Bond voor Minder Marinepersoneel te den Helder; dat de beklaagde, zonderdat hiertoe eenige aanleiding bestond, hem de woorden toevoegde: „vuile, smerige snotneus”;

2o. J. van Leeuwen: dat hij heeft gezien en gehoord dat op 30 Juli 1929 des avonds te ongeveer 11 uur een stoker 2e klasse in het gebouw van den Bond voor Minder Marinepersoneel te den Helder een korporaal-monteur der Marine iets toeriep van beleedigenden aard;

dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is B., oud 24 jaar, geboren te Groningen; dat hij het laatst heeft gediend als stoker 2e klasse aan boord van Hr. Ms. Van Speijk; dat hij 6 November 1928 in dienst is aangenomen als stoker 2de klasse voor den tijd van vijf jaren;

dat hij in den avond van 30 Juni 1929 te den Helder heeft gepasagierd en flink dronken is geworden;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd tot het woordje „althans”;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 2o. ten laste gelegde, dat hebben verklaard de getuigen:

1o. G. M. van Heusden, korporaal-monteur: dat hij, na als bovenvermeld door den beklaagde te zijn beleedigd, dezen volgde en in

de Spoorstraat aanhield en hem zijn stamboeknummer vroeg ten einde rapport van het voorgevallene te kunnen opmaken, hetgeen de beklaagde weigerde op te geven en bleef weigeren ook nadat hij, getuige, hem de opgave van zijn stamboeknummer uitdrukkelijk had gelast;

2o. P. Kramer: dat hij in den avond van 30 Juni 1929 te ongeveer 11 uur heeft gezien dat een korporaal-monteur den beklaagde in de Spoorstraat te den Helder aanhield en naar diens stamboeknummer vroeg, hetgeen de beklaagde weigerde op te geven en dat hij, getuige, ook nadat de korporaal eenige malen zijn vraag heeft herhaald, niet de opgave van het stamboeknummer heeft gehoord;

dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij in den avond van 30 Juni 1929 te den Helder heeft gepassagierd en flink dronken is geworden;

Overwegende dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bevel tot het opgeven van zijn stamboeknummer werd gegeven door een korporaal aan een stoker 2de klasse, door een militairen meerdere aan een militairen mindere, dat dit bevel werd gegeven ten einde dien meerdere in staat te stellen rapport te kunnen opmaken van een door dien mindere gepleegd misdrijf, welk bevel mitsdien een militair dienstbelang ten grondslag lag, waaruit volgt dat het bevel was een dienstbevel;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder 3o. ten laste gelegde, dat hebben verklaard de getuigen:

1o. G. M. van Heusden, korporaal-monteur: dat, terwijl hij, als in zijne verklaring onder 2o. vermeld, met den beklaagde bezig was, deze plotseling in zijn, getuiges, richting sloeg en hem trof op zijn rechteroog;

2o. P. Kramer: dat hij, terwijl de korporaal-monteur als in zijn verklaring onder 2o. vermeld, met den beklaagde bezig was, heeft gezien dat de beklaagde dezen korporaal een klap gaf die dezen in het aangezicht trof;

dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij in den avond van 30 Juni 1929 ten den Helder heeft gepassagierd en flink dronken is geworden;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden gequalificeerd:

1o. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beleedigen”;

2o. „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

3o. „Feitelijke insubordinatie”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde fei-

ten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 60, 108 1e lid, 114 1e lid, 117 1e lid en 121 Wetboek van Militair Strafrecht, 57 Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagdes schuld eraan, de feiten hem ten laste gelegd, onder 1o. als hooger overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden.

Zeekrijgsraad te Soerabaia.

Vonnis van 21 Maart 1929.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Luitenants ter Zee der 1e klasse H. J. van der Stad en W. A. de Jong, Officier van Administratie der 1e klasse M. J. Kruys en Officier van Administratie der 2e klasse M. van der Vliet.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (nalaten te voldoen aan de order om onmiddellijk naar kooi te gaan). Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd (toevoeging van de woorden: „ik zal nog wel eens met je afrekenen” en „we komen elkaar nog wel eens tegen”).

Onder de bewezen verklaarde omstandigheden had de gegeven order stellig een dienstbelang ten grondslag en waar die order werd gegeven door een daartoe bevoegden meerdere, moet die order als een dienstbevel worden beschouwd.

Bij de straftoemeting rekening gehouden met de omstandigheid dat beklaagde te zelfder zake reeds krijgstuchtelijk werd gestraft en verder dat de ongehoorzaamheid niet van ernstigen aard is geweest.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA,

Zitting houdende in de Marinekazerne „Goebeng”, in de zaak tegen: F., stamboeknummer oud 20 jaren, geboren te Sint Odiliënberg (Limburg) laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng”; tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten en mitsdien gerequireerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 18en Februari 1929 No. A 16/1/50;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 7den Maart 1929 No. A 16/2/28, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„1o. dat hij in den avond van 4 Februari 1929 ten omstreeks 10 uur 30 te Soerabaia in de Marine-kazerne „Oedjoeng”, toen hem, naar aanleiding van het feit, dat hij eenigszins onder den invloed van alcoholhoudenden drank verkeerde en luidruchtig was, door den onderofficier van de wacht, den sergeant-torpedomaker L. Harpe, was gelast onmiddellijk naar kooi te gaan, opzettelijk heeft nagelaten aan die order te voldoen;

2o. dat hij, toen hij ter plaatse en tijde als hiervoren genoemd ter zake van het onder 1o omschreven feit door den sergeant-torpedomaker L. Harpe in arrest werd gesteld, opzettelijk genoemden sergeant-torpedomaker in diens tegenwoordigheid mondeling heeft bedreigd door hem toe te voegen: „ik zal nog wel eens met je afrekenen” en „we komen elkaar nog wel eens tegen”, althans woorden van dergelijke dreigende strekking;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 12en Maart 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Donderdag, den 21en Maart 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

1o. „Opzettelijke ongehoorzaamheid”, en

2o. „Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”; veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Gelet op hetgeen door den raadsman mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 18en Februari 1925 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboekno. voor den tijd van

vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden, na het verlaten van het opleidingsschip; dat zijn diensttijd is ingegaan 31 Maart 1926, en dat hij thans nog als matroos der 2e klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot 31 Maart 1931;

Overwegende, dat de navolgende onder eede gehoorde getuigen ten processe hebben verklaard:

I. Lein Harpe, oud 25 jaar, sergeant-torpedomaker bij de Marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaia;

a. dat hij op Maandag 4 Februari 1929 onderofficier van de Eerste Wacht was in de Marine-kazerne „Oedjoeng”; dat zich om 10 uur 10, drie schepelingen meldden die opgaven te zijn, matroos der 2e klasse F. en de matroos D. en stoker V.; dat zij alle drie onder den invloed van sterken drank verkeerden, een waggelenden gang hadden en lastig waren; dat F. met waggelenden gang liep, doch geen wartaal sprak; dat, nadat zij afgeteekend waren in het passagiersboek, beklaagde en D. zijn doorgelopen naar de slaapzaal boven; dat hij, getuige, om \pm 10 uur 20 een ronde maakte over de zalen en bij de waschplaats beide matrozen zag staan; dat zij eenigszins luidruchtig waren; dat hij hun order gaf onmiddellijk naar kooi te gaan; dat zij antwoordden: „ja sergeant” doch op dezelfde plaats bleven staan; dat hij zijne order nog eenige malen herhaald heeft en toen naar de poort is teruggegaan; dat F. en D. toen hij, getuige, wegging, nog op dezelfde plaats stonden; dat om \pm 10 uur 30 hij, getuige, zag dat beklaagde bij de poort verscheen; dat hij, getuige, hoorde, dat beklaagde hem te spreken vroeg; dat hij zulks weigerde en tegen hem zeide: „F. ga onmiddellijk weg en naar je kooi”; dat beklaagde geen antwoord gaf; dat hij, getuige, zag, dat beklaagde zijn order niet opvolgde en staan bleef; dat hij, getuige, zijn order toen nog drie of vier maal herhaald heeft; dat hij eindelijk zag, dat beklaagde wegging; dat even later hij, getuige, hem weer bij de poort zag terugkomen en hoorde dat hij hem, getuige, andermaal te spreken vroeg; dat hij, getuige, hem weder antwoordde, dat hij zulks weigerde; dat hij hem andermaal de order gaf: „F. ga onmiddellijk weg en naar je kooi”; dat beklaagde geen antwoord gaf, doch dat hij, getuige, zag, dat hij zijn order wederom niet opvolgde; dat hij, getuige, zijn order nog eenige malen herhaald heeft; dat beklaagde echter staan bleef zonder zijn, getuige's, order uit te voeren;

b. dat hij ten slotte tegen hem gezegd heeft: „F. ga met me mee, je gaat in arrest”; dat hij, getuige, hierna zag, dat beklaagde beide handen ophief en met een vinger van de rechterhand naar hem wees; dat hij hoorde dat beklaagde tegen hem zeide: „zet me maar in arrest, dan kan ik tenminste uitslapen, maar ik zal nog wel eens met je afrekenen, we komen elkaar nog wel eens tegen”; dat beklaagde daarna vrijwillig met hem medeging en hij, getuige, hem in een cel heeft opgesloten en hem later op order van den officier van de wacht naar het lokaal voor arrestanten gebracht heeft;

II. Heinrich, Hubert, Gustav Koomen, korporaal-torpedomaker bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaia;

a. dat hij op Maandag 4 Februari 1929 korporaal van de Eerste Wacht was in de Marine-kazerne „Oedjoeng”, te Soerabaia; dat zich om 10 uur 10 drie schepelingen terug van passagieren meldden die opgaven te zijn matroos 2e klasse F., matroos D. en stoker V.; dat hij, getuige, zag, dat ze alle drie onder den invloed van sterken drank waren; dat zij alle drie zijn doorge-loopen; dat hij om \pm 10 uur 30 zag, dat beklagde bij de poort terugkwam; dat hij, getuige, hoorde, dat beklagde den sergeant Harpe, die de wacht had, te spreken vroeg; dat hij, getuige, hoorde, dat de sergeant dit weigerde en aan beklagde de order gaf om onmiddellijk naar boven en naar kooi te gaan; dat hij hoorde, dat de sergeant de order aan beklagde nog eenige malen herhaalde; dat hij zag, dat beklagde bleef staan; dat beklagde wel onvast op zijn beenen stond, maar geen wartaal sprak;

b. dat de sergeant beklagde daarna in arrest gesteld heeft in een cel; dat hij, getuige, hoorde, dat F. tegen den sergeant zeide: „We komen elkaar nog wel eens tegen”; dat hij ook nog zei: „dan kan ik tenminste uitslapen”;

Overwegende, dat beklagde ten processe heeft opgegeven:

a. dat hij op Maandag 4 Februari 1929 's avonds om 10 uur 10 in gezelschap van D. en V. van passagieren terugkwam in de Marine-kazerne „Oedjoeng”, bij welke inrichting hij diende; dat hij 6 glazen bier gedronken had; dat hij, zonder bepaald dronken te zijn, onder den invloed van het gebruikte bier verkeerde; dat hij zich herinnert in de Marine-kazerne „Oedjoeng” eerst naar de slaapzaal te zijn gegaan en daarna naar de poort terug te zijn gegaan; dat hij zich herinnert driftig te zijn geworden en woorden te hebben gehad met den sergeant, onderofficier van de wacht; dat hij zich herinnert den volgenden dag in het lokaal van voorarrestanten wakker te zijn geworden;

b. dat hij zich overigens van het gebeurde niets herinnert;

c. dat hij den volgenden dag voor het gebeurde door den Commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” gestraft werd met 7 dagen streng arrest met vermindering van kost en om den anderen dag gewone voeding;

Overwegende ten aanzien van het den beklagde sub 1°. ten laste gelegde:

dat mitsdien door den inhoud van de verklaring van de onder I en II genoemde getuigen (wordende ten aanzien van beide verklaringen alleen gebezigd het gedeelte onder *a* vermeld) en door den inhoud van de verklaring van den beklagde hiervoren onder *a* vermeld, gelijk een en ander hiervoren is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met beklagde's schuld daaraan is bewezen hetgeen beklagde in dit onderdeel der telastelegging is ten laste gelegd;

Overwegende, dat onder de bewezen verklaarde omstandigheden,

de order om onmiddellijk naar kooi te gaan, stellig een dienstbelang ten grondslag had en waar die order aan beklagde werd gegeven door een daartoe bevoegden meerdere, de bedoelde order als een dienstbevel in den zin van art. 114 Wetboek van Militair Strafrecht moet worden beschouwd;

Overwegende ten aanzien van het den beklagde sub 2°. ten laste gelegde:

dat door den inhoud der verklaringen van de onder I en II genoemde getuigen (wordende ten aanzien van beide verklaringen slechts gebezigd het gedeelte onder *b* vermeld) — gelijk deze hiervoren zijn weergegeven — en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend, met beklagde's schuld daaraan, is bewezen hetgeen den beklagde in dit onderdeel der telastelegging is ten laste gelegd met dien verstande, dat de beklagde de woorden heeft gebruikt in de telastelegging genoemd;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van geen der beide hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten eenige verdediging gevoerd heeft;

Overwegende, dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden gequalificeerd als:

1o. „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

2o. „Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf: dat hierbij rekening moet worden gehouden:

1o. met het feit, dat beklagde voor dezelfde feiten waarvoor hij thans terechtstaat, door den Commandant van de Marine-kazerne „Oedjoeng” reeds krijgstuuchtelijk werd gestraft met 7 dagen streng arrest met vermindering van kost en om den anderen dag gewone voeding;

2o. dat de opzettelijke ongehoorzaamheid niet van ernstigen aard is geweest;

dat met deze omstandigheden rekening houdende, de Raad meent, dat een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, staat in juiste verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten;

Gezien de artikelen: 1, 108, 114, 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 57 van het Wetboek van Strafrecht; 57 van de Wet op de Krijgstucht; 74 sub 1°. van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht; 185 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagde sub 1°. en 2°. ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, met dien verstande als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot de straf van gevangenis voor den tijd van twee maanden. ¹⁾

¹⁾ Tegen dit vonnis heeft de veroordeelde hooger beroep aangeteekend. Het H.M.G. van Ned. Indië overwoog in zijne Sententie van 26 April 1929: „dat de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het vonnis vermeld, terecht eene schuldigverklaring van en eene veroordeeling tegen den beklagde heeft uitgesproken, de bewezen verklaarde feiten met juistheid heeft omschreven en ook een straf heeft opgelegd die in juiste verhouding staat tot den ernst van het misdrevene;

„Overwegende echter dat het Hof, gezien den persoon van den beklagde en in aanmerking nemende de omstandigheden, waaronder het feit gepleegd werd, de verwachting koestert, dat beklagde niet weer tot misdrijf zal vervallen en mitsdien nu het militair belang zich daartegen niet verzet, termen aanwezig acht eene voorwaardelijke veroordeeling uit te spreken”.

Het vonnis van den Zeekrijgsraad werd dientengevolge bevestigd, doch bevolen „dat de daarbij opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij bij rechterlijke uitspraak later anders mocht worden gelast, op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd, welke hierbij wordt bepaald op één jaar, aan een strafbaar feit, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet, heeft schuldig gemaakt”.

De advocaat-fiscaal, Mr. Verheyen, had bevestiging van het vonnis a quo gevraagd. Raadsman was Mr. Phoa Liong Gie. Red. M.R.T.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOG E RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer voor Strafzaken.

Zitting van 17 Juni 1929.

Voorzitter: Jhr. Dr. W. H. de Savornin Lohman.

Raadsheeren: Drs. Jhr. Rh. Feith, B. M. Taverne, J. V. van Dijk en F. Kranenburg.

Opsporingsbevoegdheid t. a. v. overtredingen der Rijwielbelastingwet ¹⁾.

Overeenkomstig het slot van art. 8 Strafv. (oud) belaste de Rijwielbelastingwet in art. 7 de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en de ambtenaren der Rijks- en gemeentepolitie met het opsporen van overtredingen van die wet.

Uit het noemen van deze laatste categorie kan niet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat de in het genoemde art. 8 Strafv. met het opsporen van alle strafbare feiten belaste ambtenaren, die niet waren ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie, van de opsporing der overtredingen der Rijwielbelastingwet werden uitgesloten.

In art. 141 Strafv. (nieuw) wordt aan de onderofficieren der maréchaussée opsporingsbevoegdheid gegeven voor alle strafbare feiten.

De Rijwielbelastingwet belet geenszins, dat een vroegere of latere wet de bevoegdheid de overtredingen van de genoemde wet op te sporen toekent aan andere ambtenaren dan de in art. 7 der meergenoemde wet vermeldde.

Een onderofficier der maréchaussée heeft zoodanige bevoegdheid krachtens art. 141 van het nieuwe Wetboek en is dus krachtens de artt. 94, 95 en volgende van dit Wetboek ook bevoegd tot inbeslag-neming van een rijwiel ter zake van vermoedelijke overtreding van de Rijwielbelastingwet.

W. B. en de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te Leeuwarden zijn requiranten van cassatie tegen een arrest, voor zoover de eerste requirant daarbij is veroordeeld, van het Gerechtshof te Leeuwarden van den 28en Febr. 1929, waarbij, in hooger beroep na vernietiging van een mondeling vonnis van den Politierechter bij de Arrond.-Rechtbank te Winschoten van den 5en Febr. 1929, de eerste requirant ter zake van „wederspannigheid” met aanhaling van de artt. 10 en 180 Strafr. 2 en 7 der Rijwielbelastingwet. Stbl. 1924, no. 306, is veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Kranenburg, heeft de adv.-gen. VAN LIER de volgende conclusie genomen:

¹⁾ Zie ook hiervóór blz. 277. Red. M.R.T.

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Met vernietiging van een vonnis der Rechtbank te Winschoten werd requirant B., ter zake van wederspannigheid, veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 maanden, met vrijspraak van het deel der belastegging, dat niet bewezen werd verklaard.

Het feit, waarvoor veroordeeling volgde, bestond hierin, dat B. zich met geweld heeft verzet tegen den wachmeester J. Stulen der brigade Maréchaussée te Winschoten, toen deze in uniform dienst deed en krachtens de bepalingen der Rijwielbelastingwet 1924, S. 306, een rijwiel in beslag genomen had, wegens vermoedelijke overtreding dier wet, en in verband daarmee, dat rijwiel had vastgegrepen en vasthield.

Zoowel de veroordeelde, als de Heer Procureur-Generaal teekenden tegen het arrest cassatie aan. Van wege requirant B. zijn geen middelen aangevoerd, terwijl de Heer Procureur-Generaal als cassatiemiddelen voorstelt:

Verkeerde toepassing van art. 180 Swb. en art. 7. der Rijwielbelastingwet 1924, S. 306, zulks door te beslissen, dat de bij introductieve dagvaarding genoemde Wachmeester der Koninklijke Maréchaussée, een rijwiel in beslag nemend wegens overtreding der Rijwielbelastingwet 1924, S. 306, daarbij handelde krachtens de bepalingen dier wet, dat hij daarbij werkzaam was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening en dat de handelingen van verdachte tegen dien ambtenaar — door rukken en trekken aan het in beslag genomen en door dien ambtenaar vastgegrepen en vastgehouden wordende rijwiel — gepleegd, opleveren een strafbaar feit, met name „wederspannigheid”.

Ter toelichting van het middel is aangevoerd:

„1°. dat, hoezeer geenszins wordt betwist, dat het personeel der Koninklijke Maréchaussée behoort tot de Rijkspolitie, evenwel de Maréchaussée niet is Rijkspolitie *in den zin waarin dit woord wordt gebezigd in de Rijwielbelastingwet*, blijkende zulks uit de wijziging welke art. 4, sub *e*, dier wet heeft ondergaan bij de wet van 29 Juni 1925, S. 308, tot invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, waarbij in art. 4, sub *e*, der Rijwielbelastingwet naast de daarin reeds voorkomende „ambtenaren der Rijks- of gemeentepolitie” werd ingevoegd de Maréchaussée, hetgeen buiten twijfel stelt dat in de terminologie der Rijwielbelastingwet onder de uitdrukking „Rijkspolitie” — welke term behalve in art. 4 bovengenoemd ook in art. 7 dier zelfde wet wordt gebezigd, de Maréchaussée niet wordt begrepen;

„2°. dat, indien de Maréchaussée *krachtens de bepalingen der Rijwielbelastingwet* geen opsporingsbevoegdheid en bevoegdheid tot inbeslagname toekomt, zoodanige bevoegdheid met betrekking tot overtreding der Rijwielbelastingwet door een *Wachmeester* der Koninklijke Maréchaussée *ook niet* kunnen worden ontleend aan art. 141, sub 5°, j°. artt. 94 en volgende Strafv. aangezien, hoezeer art.

142 van dat Wetboek, sprekende van hen die met de opsporing van strafbare feiten „ook” belast zijn, blijkbaar de algemeene opsporingsbevoegdheid krachtens art. 141 van dat Wetboek onverkort laat, evenwel art. 7 der Rijwielbelastingwet, bepaalde categorieën van ambtenaren tot opsporing bevoegd verklarende, die voor een deel (zoo o.a. alle Rijksveldwachters en Gemeenteveldwachters) ook zonder speciale aanwijzing reeds krachtens art. 141 Strafv. tot opsporing bevoegd zouden zijn geweest, ten opzichte van gemeld art. 141 is te beschouwen als een speciale bepaling, welke aan de algemeene bepaling van art. 141 voormeld derogeert, terwijl voorts de omstandigheid, dat in afwijking van tal van bijzondere wetten de daarin voorkomende en bij de Invoeringswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering gewijzigd vastgestelde bepaling, dat speciale ambtenaren bevoegd zijn *naast* de personen genoemd in art. 8 (oud), thans 141 Strafv., in de Rijwielbelastingwet *niet* voorkomt, mede wijst in de richting van een speciale bepaling welke de algemeene opsporingsbevoegdheid ex art. 141 Strafv. terzijde stelt.”

De vraag door het middel aan de orde gesteld is deze, welk de verhouding is van voorschriften voorkomende in speciale wetten, omtrent de bevoegdheid tot opsporing gegeven, met artt. 141 en 142 Strafv.

Volgens art. 7 der Rijwielbelastingwet zijn met het opsporen van overtredingen dier wet belast de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en de ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie. De Maréchaussée is niet afzonderlijk vermeld en wanneer zij niet onder het woord „Rijkspolitie” is begrepen, draagt art. 7 op zich zelf de opsporing derhalve niet op aan de Maréchaussée. Over de vraag of de uitdrukking „Rijkspolitie” de Maréchaussée omvat, liet de Regeering zich uit in de Memorie van Toelichting op art. 110 van het ontwerp-Wet „Invoeringswet Strafvordering” (Ile Kamerzitting 1923/24, 187, 3, bl. 19) en wel aldus: „In de terminologie van onze „bizondere” wetten worden de Maréchaussée nu eens wel dan weer niet gerekend tot de Rijkspolitie te behooren. Soms toch leest men, dat met de opsporing van overtredingen eener wet worden belast de Maréchaussée en alle ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie — aldus b.v. de Trekhondenwet 1910, Pandhuiswet 1910 enz. —, dan weer wordt opsporingsbevoegdheid gegeven aan de Maréchaussée en alle *andere* ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie, aldus b.v. de Armenwet. Eene uniforme regeling schijnt geboden. Zonder principieel in deze vraag partij te kiezen, heeft ondergeteekende (de Minister van Justitie) zich aangesloten aan het gewoon spraakgebruik. Tot nu is steeds afzonderlijk gewag gemaakt van Maréchaussees en Rijkspolitie, waar men beider ambtenaren opsporingsbevoegdheid verleende. Thans wordt voorgesteld die slechts voor eene der genoemde categorieën te handhaven en *daarmede uit te drukken, dat die voor de andere vervalt voor zoover art. 141 Strafv. die niet toekent*. In dit en overeenkomstige artikelen is dus met de wijziging bedoeld, de opsporingsbevoegdheid o.a. van ambtenaren

der Rijkspolitie te handhaven en daarbij de Maréchaussée te beschouwen als *niet* tot de Rijkspolitie te behooren." Door tal van artikelen der Invoeringswet Strafvordering (zie o.a. artt. 132, 136, 142, 147, 149, 151 enz.) is dan ook de vermelding der Maréchaussée bij de in bijzondere wetten genoemde opsporingsambtenaren vervallen. Uit de aangehaalde toelichting volgt, dat daarmee bedoeld is, dat de opsporingsbevoegdheid slechts dan aan de Maréchaussée niet toekomt, *indien art. 141 Strafv. die niet toekent*. Dat bij het ontwerpen van de Invoeringswet Strafvordering ook aan de Rijwielbelastingwet 1924 is gedacht, blijkt uit art. 215 Inv. Strafv.

Ter beslissing van de vraag, die zich in het onderhavige geding voerde, of een wachmeester der Maréchaussée bevoegd was tot het opsporen der overtreding, behoort derhalve, nu de Maréchaussée niet genoemd wordt in art. 7 der Rijwielbelastingwet, rekening gehouden te worden met art. 141 Strafv. In art. 141 Strafv. worden de ambtenaren opgesomd, aan wie in het algemeen de bevoegdheid is verleend tot opsporing „der strafbare feiten". Nu zegt art. 142 Strafv. dat met de opsporing van feiten, bij bijzondere wetten strafbaar gesteld *ook* zijn belast zij, aan wie de opsporing van die feiten is toevertrouwd. Naast de opsporingsbevoegdheid aan bepaalde, niet in art. 141 Strafv. genoemde, ambtenaren gegeven en welke uit de bijzondere wet voortvloeit, staat alzoo de bevoegdheid van ambtenaren voor alle strafbare feiten aangegeven in art. 141 Strafv. In de bijzondere wet behoeft dus niet nog eens verwezen te worden naar art. 141 Strafv. Deze opvatting wordt gedeeld door Mr. Besier blijkens zijn aantekening bij een vonnis der Rechtbank te Leeuwarden, opgenomen in de Ned. Jurispr. van 1927, bl. 313 volg. Anders oordeelde de Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, dl. XXII, blz. 311 volg. en 519 volg., en ook van der Poel, Weekbl. Dir. Bel. Invoerr. en Acc. no. 2839.

Naar mijne opvatting is het derhalve overbodig, dat in bijzondere wetten wordt bepaald, dat met de opsporing zijn belast ambtenaren, welke reeds krachtens art. 141 Strafv. daartoe bevoegd zijn, en is het alleen noodig in een bijzondere wet, die ambtenaren als bevoegd tot opsporing op te noemen, wier bevoegdheid niet volgt uit de algemeene bepaling van art. 141 Strafv. Het komt mij voor dat art. 142 Strafv. anders geen beteekenis heeft.

Ik vereenig mij alzoo niet met de opvatting in het middel aangehangen en meen, dat het Hof terecht heeft overwogen, dat de wachmeester der Maréchaussée Stulen was een ambtenaar, werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, toen hij, wegens vermoedelijke overtreding van de Rijwielbelastingwet 1924, S. 306, een rijwiel in beslag had genomen en in verband daarmee dat rijwiel had vastgegrepen en vasthield.

Ik concludeer mitsdien, dat het beroep van requirant B., voor zoover het tegen een vrijspraak is gericht, niet ontvankelijk worde verklaard en overigens beide beroepen zullen worden verworpen.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den Procureur-Generaal voornoemd voorgesteld bij schriftuur, luidende: enz., zie conclusie adv.-gen.;

zijnde door den requirant B. noch bij de aanteekening van het beroep, noch later, gronden voor zijn beroep aangevoerd;

Overwegende, dat bij het bestreden arrest, met qualificatie en strafoplegging zooals boven is gezegd, ten laste van den requirant W. B. is bewezen verklaard:

„dat hij op 30 Nov. 1928 te Winschoten opzettelijk, toen de wachtmeester J. Stulen der brigade Maréchaussée te Winschoten aldaar in uniform dienst deed, en krachtens de bepalingen der Rijwiibelastingwet 1924, Stbl. 306, een rijwiel in beslag genomen had, wegens vermoedelijke overtreding dier wet, en in verband daarmee dat rijwiel had vastgegrepen en vasthield, dat rijwiel krachtdadig heeft vastgegrepen en daaraan met geweld heeft gekrukt en getrokken, ten einde het rijwiel aan genoemden wachtmeester te ontrukken, waardoor deze politiebeambte in zijne handeling belemmerd werd, om het in beslag genomen rijwiel naar eene daarvoor bestemde plaats over te brengen”;

dat het Hof daarna heeft overwogen, dat de getuige Stulen handelende zooals hiervoren is gezegd, was een ambtenaar handelende in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Overwegende dat zich hiertegen keert het middel van cassatie, tot toelichting waarvan is aangevoerd enz., zie conclusie;

Overwegende hieromtrent:

dat het cassatiemiddel uitgaat van de stelling, dat — nu art 7 der Rijwiibelastingwet bepaalde categorieën van ambtenaren tot opsporing van overtredingen dier wet bevoegd verklaart, onder welke categorieën niet zijn genoemd de onderofficieren der Maréchaussée, laatstgenoemde ambtenaren niet aan art. 141 Strafv. de bevoegdheid kunnen ontleenen, overtredingen der Rijwiibelastingwet op te sporen, en evenmin aan artt. 94 en volgende van dat Wetboek de bevoegdheid om een rijwiel in beslag te nemen dat kan dienen om bij eene vervolging wegens overtreding dier wet, de waarheid aan den dag te brengen;

Overwegende dat deze stelling echter onjuist is;

dat immers de Rijwiibelastingwet tot stand kwam onder vigueur van het vorige Wetboek van Strafvordering, hetwelk in art. 8 de bevoegdheid om alle strafbare feiten op te sporen aan de daar genoemde ambtenaren toekende;

dat overeenkomstig het slot van dat artikel de Rijwiibelastingwet in art. 7 de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en de ambtenaren der Rijks- en gemeentepolitie belastte met het opsporen van overtredingen dier wet;

dat echter uit het noemen van deze laatste categorie niet de gevolgtrekking kan worden gemaakt, dat de in art. 8 Strafv. (oud) met het opsporen van *alle* strafbare feiten belaste ambtenaren, die

niet waren ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie, van de opsporing der overtredingen der Rijwielbelastingwet worden uitgesloten;

dat toch de in art. 7 dier wet genoemde categorie van ambtenaren der Rijks- en gemeentepolitie ruimer is, en meer omvat dan de in art. 8 Strafv. genoemde „veld- en boschwachters” en „directeuren en commissarissen van politie”, hetgeen wat de gemeentepolitie betreft geen nader betoog behoeft, terwijl wat de Rijkspolitie aangaat, met de mogelijkheid is te rekenen, dat nog andere ambtenaren dan de in art. 8 Strafv. genoemde, bij de Rijkspolitie zouden worden aangesteld;

dat de omstandigheid, waarop in de toelichting tot het middel wordt gewezen, namelijk dat in vele andere wetten, die aan bijzondere ambtenaren opsporingsbevoegdheid geven, wordt gezegd dat dit geschiedt onverminderd de bevoegdheid der ambtenaren genoemd in art. 8 Strafv. (oud) niet tot eene andere slotsom behoeft te voeren, omdat veeleer aannemelijk is, dat de op zich zelf overbodige vermelding in de voornoemde wetten geschiedde om de juist niet gewenschte gevolgtrekking a contrario te allen overvloede te voorkomen;

dat ook de uitsluiting van personen, bevoegd verklaard *alle* strafbare feiten op te sporen, niet behoort te worden aangenomen, dan wanneer dit op ondubbelzinnige wijze blijkt;

Overwegende voorts, dat in het nieuwe Wetboek van Strafvordering naast de bevoegdheid tot opsporen van *alle* strafbare feiten, toegekend in art. 141, in het volgende artikel wordt gesteld, die tot opsporing van bepaalde delicten, toe te kennen aan andere personen, die op hun gebied *ook* tot opsporing bevoegd worden verklaard;

dat in genoemd art. 141 aan de onderofficieren der Maréchaussée opsporingsbevoegdheid wordt gegeven over (voor? R e d.) alle strafbare feiten;

dat dientengevolge, nu zooals boven is gezegd, de Rijwielbelastingwet, geenszins belet dat eene vroegere of latere wet de bevoegdheid de overtredingen der Rijwielbelastingwet op te sporen toekent aan andere ambtenaren dan de in art. 7 genoemde, aan een onderofficier der Maréchaussée zoodanige bevoegdheid krachtens art. 141 van het nieuwe Wetboek toekomt, hetgeen medebrengt dat hij krachtens artt. 94 en 95 en volgende bevoegd is tot inbeslagneming van een rijwiel ter zake van vermoedelijke overtreding der Rijwielbelastingwet;

dat derhalve het Hof terecht overwoog dat de wachtmeester J. Stulen, aldus handelende, was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

dat het cassatiemiddel dus is ongegrond;

Verwerpt het beroep.

NA 25 JAREN.

In December jl. veroorloofde de Redactie zich om aan een aantal rechtsgeleerden en officieren, een schrijven te richten van den volgenden inhoud:

„Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift zal bij het einde van den loopenden jaargang vijf en twintig jaren hebben bestaan.

De Redactie zoude aan dit feit in de laatste aflevering van dien jaargang gaarne eenige aandacht wijden. Zij meent dit op de beste wijze te kunnen doen door aan hen die meer of minder van nabij met de hanteering van het militaire recht in aanraking komen, om eene *korte* bijdrage ter publicceering in die aflevering te verzoeken, meer in het bijzonder ook aangaande de vraag in hoeverre het Tijdschrift aan zijn hoofddoel — bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied — beantwoordt.

De Redactie zal het op hoogen prijs stellen indien U zoo vriendelijk zoudt willen zijn om aan dit verzoek gevolg te geven.”

Naar aanleiding van dit verzoek mocht de Redactie de antwoorden ontvangen welke hierna worden medegedeeld.

De Redactie betuigt den inzenders hare bijzondere erkentelijkheid voor de welwillendheid waarmede zij aan haar verzoek wel hebben willen voldoen en niet minder wegens het gunstig oordeel over het Tijdschrift en het nut ervan voor de krijgsmacht, in de ontvangen antwoorden uitgesproken.

Voor de Redactie zal dit een spoorslag zijn om in denzelfden geest haar werk voort te zetten.

's-Gravenhage, 26 Maart 1930.

De Redactie heeft ook van mij eene korte bijdrage gevraagd ter gelegenheid van het vijf-en-twintig jarig bestaan van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift en gaarne voldoe ik aan haar verzoek. Dat spreekt eigenlijk van zelf. Want ik ben van meening, dat iedereen, die aan de toepassing van het militair straf- en tuchtrecht heeft mede te werken, tegenover het Tijdschrift en zijne Redactie tot groote erkentelijkheid verplicht is.

Wij zitten met ons militair straf- en tuchtrecht, waarvan de toepassing aan eigen organen is opgedragen, in een uithoek van het groote gebied der rechtsbeoefening. Wie, van de rechtsbeoefenaren, daar niet bepaaldelijk te maken heeft, vermijdt dien uithoek zorgvuldig. Vroeger zeker ook, omdat het militaire recht met zijn verouderde wetboeken en antieke procedure zoo sterk afweek van het

strafrecht en de strafvordering, waarmede men vertrouwd was. Maar nog steeds, omdat ieder bij het militaire recht den klemtoon blijft leggen op het militaire. De wetgever heeft den militairen hun eigen recht en eigen rechtsorganisatie gegeven, welnu dan heeft de beoefenaar van het gewone recht er eigenlijk ook niet zoo heel veel mede te maken.

Gevolg van deze begrijpelijke opvatting is, dat rechtsgeleerde bladen als Weekblad van het Recht en Nederlandsche Jurisprudentie met het militaire recht zich niet of nagenoeg niet bemoeien. Zij hebben ook te veel stof, die den gewonen kring van hunne lezers belang inboezemt om nog doorlopend hun aandacht te kunnen geven aan wat zeker zoo algemeene belangstelling niet zou kunnen wekken. Zeker, zij zullen niet weigeren een vonnis of sententie op te nemen, waarin een gewichtige strafzaak wordt behandeld. Maar daarom gaat het niet, maar om het weerspiegelen van den als het ware dagelijkschen gang van zaken bij de militair-rechtelijke jurisprudentie. Een enkel hoofdartikel, enkele ingezonden bijdragen betreffende het militaire recht zal men in deze bladen aantreffen; wat er leeft in de kleine wereld van hen, die voortdurend met het militaire straf- en tuchtrecht zich hebben bezig te houden, wat hun belangrijke vragen schijnen, die gedachten-wisseling behoeven, zoekt men in deze rechtsgeleerde bladen te vergeefs.

Daarom was en is een eigen rechtsgeleerd orgaan voor de militaire rechtspraak — in ruimen zin genomen — broodnoodig. En was het van de Regeering goed gezien, de uitgave van zoodanig blad mogelijk te maken en te bevorderen.

Rechtsbeoefening in het algemeen — rechtspraak in het bijzonder — behoeft nu eenmaal de openbaarheid. Niet enkel in dien zin, dat de terechtzittingen publiek zijn en de uitspraken in het openbaar geschieden, maar vooral ook aldus, dat ieder gemakkelijk te weten kan komen hoe het staat met de jurisprudentie; in hoeverre nieuwe uitspraken met vroegere zich verdragen en welke nieuwe rechtsopvattingen geleidelijk zich baan breken. In dien zin ook, dat critiek gemakkelijke gelegenheid vindt om zich te uiten, gedachtenwisseling om zich te ontspinnen. Welnu, openbaarheid in zoo ruimen zin heeft de militaire rechtsbeoefening thans een kwart eeuw lang genoten. Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift is door de Redactie steeds opengesteld voor ieder, die van zijn belangstelling in het militaire straf- en tuchtrecht wenschte te doen blijken. En de Redactie heeft zelve door daarin op te nemen alle meer belangrijke uitspraken en beschikkingen van militair-rechterlijke organen en deze zoo noodig van aantekeningen van critischen of ophelderehenden aard te voorzien; door ijverig te speuren naar wat in binnen- en buitenland in wetgeving en elders op het gebied van het militaire recht en deszelfs grensgebieden voorviel en het belangrijkste daarvan in het Tijdschrift op te nemen of daaraan besprekingen te wijden — daarvoor belangstelling weten te wekken en juiste begrippen op militair-rechtelijk gebied weten te bevorderen.

Mijns inziens heeft het Militair-Rechtelijk Tijdschrift aldus aan zijn hoofddoel volkomen beantwoord. En mijne meening is dan ook, dat, zoolang er een afzonderlijke militaire rechtspraak hier te lande zal bestaan, wij het Tijdschrift niet kunnen missen.

C. J. H. SCHEPEL.

's Gravenhage, Januari 1930.

„Gedrukt en uitgegeven op last van het Departement van Defensie”, of, zooals het vroeger luidde: „op last van de Departementen van Marine en van Oorlog”. Deze woorden hebben, gelijk mij meermalen is gebleken, voor vele juristen een waas van geheimzinnigheid aan het Militair-Rechtelijk Tijdschrift gegeven, vooral wanneer men bemerkte, dat de redactie niet bleek te zijn de spreekbuis van wien ook. Zeker, er zijn in den aanvang wel eens kleine moeilijkheden geweest, maar deze waren spoedig opgelost en men behoeft het Tijdschrift maar in te zien — ook kritiek op de „lastgevers” kan men er in vinden — om tot het besef te komen dat de redactie in volkomen onafhankelijkheid hare schoone taak heeft vervuld.

Hare schoone taak! De Redactie vraagt in het bijzonder, in hoeverre het Tijdschrift aan zijn hoofddoel — bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied — beantwoordt. Deze vraag moet kortweg bevestigend beantwoord worden. Met cijfers kan de juistheid van dit antwoord niet worden aangetoond. Maar het is daarom allermint een vage indruk. De geregelde lezer moet wel getroffen worden door het feit dat in den loop der jaren de rubriek: „Ingekomen Bijdragen” aanzienlijk is verrijkt. In den aanvang lieten de militairen zelf zich niet hooren. Dit is thans anders geworden. Ook de aantekeningen van de Redactie bij de gepubliceerde rechtspraak en de antwoorden op de aan haar gedane vragen hebben stimuleerend gewerkt. Zoo is het Tijdschrift een vraagbaak geworden voor alle belangstellenden in de militaire rechtspraak en heeft zich, naar mijn overtuiging, een verandering voltrokken in hetgeen ik zou willen noemen het „rechtelijk gevoel” van de aan de rechtspraak deelnemende officieren. Natuurlijk is ook de rechtskundige opleiding van officieren van land- en zeemacht daaraan niet vreemd. Maar juist op dit punt is ook de invloed van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift zeer groot geweest.

Er is dus alle reden om het 25-jarig jubileum van het Tijdschrift niet ongemerkt te laten voorbijgaan. De jaren, waarin ik aan de redactie heb mogen medewerken, zijn bij mij nog steeds in dankbare en aangename herinnering. Het moet een groote voldoening zijn voor Mr. Rollin Couquerque, die van den aanvang af zijn bezieling en stuwkracht aan het Tijdschrift heeft gegeven, om te zien dat zijn werk is geworden tot een niet meer weg te denken element in de praktijk der militaire rechtspraak. Daarvoor zijn allen, wien een deugdelijke rechtspraak voor militairen ter harte gaat, hem grooten dank verschuldigd.

Maar ook de opvolgende Regeeringen — die ik alleen dáárom niet in de eerste plaats noem, omdat het hier een punt van materieel belang betreft — hebben aanspraak op onzen dank. Want dat het M. R. T. — in zes afleveringen, elk van zes vel druks — voor het luttele bedrag van *f* 2,50 per jaar te verkrijgen is, waarin zelfs de oorlog geen verandering heeft gebracht, danken wij aan de Regeering, die daardoor op ondubbelzinnige wijze heeft te kennen gegeven, hoezeer de verschijning van het zoo bij uitstek nuttige Tijdschrift moet worden op prijs gesteld.

PROF. MR. B. M. TAVERNE.

Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden.

Een jubileum.

December, 1929.

Erkentelijkheid is een gevoel even zeldzaam ondervonden als moeielijk onder woorden te brengen.

Deze gedachte dringt zich aan mij op nu ik, gevolg gevende aan het vereerend verzoek daartoe, met een kort woord het zilveren feest van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift wil herdenken.

Wie onzer in de marine, kent niet het goud-gele tijdschrift waarvan de inhoud overeenstemt met den glans van zijn omslag!

Was dit kenbare blad onder de vele vakliteratuur aan boord niet steeds een der meest welkome? Ongetwijfeld! en nog lange jaren moge het dit blijven.

De militaire rechter, reeds jong tot die taak geroepen, heeft aan gevoeld dat in zijn bijzondere maatschappij rechtspreken evenzeer wil zeggen: hooghouden der tucht als in acht nemen van rechtvaardigheid en hij heeft begrepen dat voor hem *goed* rechtspreken een zaak van eer behoort te zijn.

Verstoken van vele der hulpbronnen die, aan wal zijnde, geraadpleegd kunnen worden, kwam hem het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in grooten deele tegemoet aan zijn behoefte om bovenstaande denkbeelden te verwezenlijken.

De in dit vakblad gegeven beschouwingen en toelichtingen strekten tot verruiming en verheldering van begrip, de belangrijke sententies en vonnissen, in extenso vermeld, konden dienen als richtsnoer, de opgenomen bijdragen waren welkome lectuur.

Besluitend met een hartelijk woord van dank aan de Redactie die lang geen gemakkelijke taak zoo loffelijk heeft vervuld, wensch ik haar tevens met dit zilveren feest van ganscher harte geluk.

De Vice-Admiraal,

Lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

SCHREUDERS.

's-Gravenhage, December 1929.

Waar dit Tijdschrift bij het einde van den loopenden jaargang op een bestaan van een kwart eeuw zal mogen terugzien, is het mij een voorrecht een woord van bijzondere erkenning uit te spreken voor de bekwame wijze, waarop de volijverige Redactie zich steeds onvermoeid van haar taak kwijt.

Aan haar toch is het te danken, dat de geregeld om de twee maanden verschijnende afleveringen, met haren veelzijdigen en leersamen inhoud, de belangstelling blijft wegdragen, niet alleen van hen, die voorliefde voor militair-rechtelijke onderwerpen gevoelen, maar wel voornamelijk ook van hen, die uit hoofde van hun ambt zoozeer de voorlichting waardeeren, welke de in het Tijdschrift behandelde onderwerpen en gepubliceerde rechterlijke uitspraken schenken. Waar de rechtspraak langs dien weg ongetwijfeld wordt gebaat, is dit Tijdschrift een onmisbare leidraad op dit gebied te achten.

Moge de wetenschap, dat hare werkzaamheid hooglijk wordt gewaardeerd, de Redactie aanmoedigen zich met opgewektheid aan den haar voorgelegden arbeid te blijven wijden.

VAN DEN BRANDELER,
Advocaat-Fiscaal.

Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift en de Militaire Rechtspraak in Nederlandsch-Indië.

Na langdurige voorbereiding traden op 1 Januari 1923 het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht in werking, waardoor eindelijk de eenheid van een modern straf- en tuchtrecht voor de Zeemacht en voor de Landmacht in Nederland tot stand kwam, terwijl later geleidelijk het militaire strafprocesrecht, belichaamd in den tekst van de Regtspleging bij de Zeemacht en in dien van de Regtspleging bij de Landmacht, door het aanbrenge van verschillende wijzigingen en aanvullingen op moderner leest werd geschoeid.

Ook voor het Leger in Nederlandsch-Indië zullen binnen afzienbaren tijd overeenkomstige voorschriften — wat de details aangaat, in verband met de toestanden daar te lande, min of meer gewijzigd — kracht van wet verkrijgen.

Voor het geheele Koninkrijk zal dan ten aanzien van de wettelijke voorschriften betreffende het militaire straf-, tucht- en strafprocesrecht eenheid zijn verkregen.

Eenheid van voorschriften is evenwel niet voldoende; vertrouwen in de rechtspraak kan eerst ontstaan, indien ook in de toepassing van die voorschriften een zekere eenheid zich openbaart.

De uitgave van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift bevordert niet slechts deze eenheid, zonder bedoelde uitgave zoude eenheid nimmer kunnen worden bereikt. Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, dat

thans gedurende 25 jaar regelmatig verschijnt, brengt de verschillende college's, welke tezamen hier en in Nederland de militair-rechterlijke macht vormen, nader tot elkaar.

Aanvankelijk vond het tijdschrift hier te lande, in het bijzonder bij hen, die waren betrokken bij de rechtspraak ten aanzien van het Leger, betrekkelijk weinig waardeering; dit was evenwel verklaarbaar.

De samenstelling van het Nederlandsch-Indische Leger week in menig opzicht af van die van het Nederlandsche, terwijl het onder geheel andere omstandigheden diende; het behoeft dan ook geen betoog, dat de aard der gepleegde misdrijven hier te lande veelal een andere was dan in Nederland. En bovendien geschiedde de berechting der verschillende delicten hier volgens wetten, welke inhoud belangrijk verschilde van dien der Nederlandsche wetten. Men vond in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, buiten beschouwingen van algemeenen aard, betrekkelijk weinig, dat van rechtstreeksch belang was voor de Indische militaire rechtspraak.

Wijzigingen, aangebracht in de Indische wetten, brachten ten deze evenwel verandering.

Op den 1sten Januari 1918 trad het nieuwe Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië, wat de beginselen aangaat, overeenkomende met het Nederlandsche strafwetboek, in werking en diens tengevolge werden door de militair-rechterlijke college's in beide deelen van het Koninkrijk bij de berechting van gemeenrechtelijke delicten gelijksoortige wettelijke bepalingen toegepast.

Sedert 1 December 1918 is hooger beroep van de vonnissen van de zee krijgsraden in Indië aan het Hoog Militair Gerechtshof daar te lande mogelijk waardoor dit college, waarin tezelfdertijd twee hoofdofficieren der Zeemacht zitting namen, in meer rechtstreekse aanraking kwam met het Nederlandsche burgerlijke en militaire strafrecht, aan welks voorschriften het personeel der Zeemacht is onderworpen. Tegelijkertijd kwam de eindbeslissing op het beklag over krijgstuuchtelijke straffen aan dit Hof.

Eindelijk traden op den 1sten Mei 1919 voor het Nederlandsch-Indische Leger meer moderne bepalingen betreffende het recht van beklag over krijgstuuchtelijke straffen in werking, welke bepalingen wederom overeenstemden met die, geldende in Nederland.

Het ligt voor de hand, dat na de totstandkoming van de hiervoren genoemde wijzigingen de inhoud van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift meer waarde kreeg voor hen, die hier te lande deel uitmaken van de militair-rechterlijke macht; de belangstelling voor hetgeen het tijdschrift op militair-rechtelijk gebied brengt, nam dan ook toe.

Zijn eenmaal het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht en het nieuwe Reglement op de Krijgstucht voor het Leger in Nederlandsch-Indië in werking getreden, dan zal die belangstelling in nog grootere mate toenemen. De taak van hen, die de nieuwe wettelijke bepalingen zullen moeten toepassen, zal aanmerkelijk worden verlicht, doordat zij de beschikking zullen hebben over een

werk, waarin de geleidelijk zich ontwikkelende jurisprudentie ten aanzien van de militaire rechtspraak kan worden gevolgd.

Neemt in Indië het Militair-Rechtelijk Tijdschrift reeds thans in betrekkelijk beperkten kring een vooraanstaande plaats in onder de boekwerken, welke voortdurend worden geraadpleegd, het is te voorzien dat binnen afzienbaren tijd zulks het geval zal zijn bij allen, die rechtstreeks of zijdelings zijn betrokken bij de militaire rechtspraak.

Wat Indië betreft, beantwoordt de uitgave van het tijdschrift ongetwijfeld, in het bijzonder in militaire kringen, aan het gestelde doel: bevordering van juiste begrippen en van belangstelling op militair-rechtelijk gebied.

Batavia, 23 Februari 1930.

De gep. Kapitein ter Zee

Lid van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië,
S. DE RANITZ.

Vught, Februari 1930.

Bij het zilveren feest van het M. R. T. past voorzeker een woord van waardeering aan hen, die tot zijne oprichting het initiatief namen en niet minder aan de Redactie, welke in de afgelopen kwarteeuw van zijn bestaan met nimmer falenden ijver het tijdschrift deden beantwoorden aan zijne taak: om juiste begrippen en meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied te bevorderen.

Dank zij hare voortreffelijke leiding mocht de Redactie de voldoening smaken het tijdschrift in de militaire samenleving gaandeweg eene plaats te zien innemen van niet te onderschatten beteekenis. Vooral in de achter ons liggende mobilisatiejaren heeft de uitgave ongetwijfeld veel nut bewezen niet slechts aan hen, die zich belast zagen met de militaire rechtspraak bij de Krijgsraden, doch aan menig officier als handleiding bij het opleggen van krijgstuuchtelijke straffen of het nemen van andere maatregelen voortvloeiende uit de toepassing van de militaire wetten, die in hare verouderde samenstelling vaak aanleiding gaven tot het opwerpen van vraag- en geschilpunten.

Voorts moge de Redactie niet de lof onthouden worden, dat hare publicaties en beschouwingen bij de samenstelling van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht, ongetwijfeld den samenstellers meermalen tot richtsnoer zullen hebben gediend bij de juiste opstelling van het zooveel omvattende materiële militaire strafrecht. Dat het ten slotte tot de invoering van het nieuwe Wetboek, — waaraan reeds lang dringende behoefte bestond —, is gekomen, zal ook voor een niet gering deel te danken zijn aan den welwillenden aandrang, van de zijde der Redactie uitgeoefend.

Het Tijdschrift heeft dan ook — dank zij de leiding — volkomen

beantwoord aan het doel, waarvoor het werd opgericht, namelijk om te dienen tot handleiding en verruiming der rechtskennis van hen, die hun dagelijksche bezigheden vinden bij- of in betrekking tot onze weermacht.

Ik eindig met den wensch dat het zilveren feest niet slechts moge zijn een sluitsteen op 25 jaren van ontwikkeling, maar ook een mijlpaal op den verderen weg van welslagen en voorspoed.

W. VAN LANSCHOT.

Den Helder, den 14den Februari 1930.

Gevolg gevende aan Uw verzoek om een korte bijdrage voor het 25ste Deel van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, kan ik Uwe redactie als mijne meening te kennen geven dat ik in den loop der jaren het zeer groote nut van bovenbedoeld Tijdschrift heb leeren kennen en waardeeren. Voor ieder, die met de hanteering van het Militair Recht in aanraking komt — hetzij betrokken bij het militair strafrecht hetzij bij het militair tuchtrecht — is het geregeld kennis nemen en bestudeeren van den inhoud van het Tijdschrift een onmisbaar vereischte; bovendien heeft het als „naslawerk” niet minder groote verdiensten, daar het vrijwel de eenige bron is waaruit men de jurisprudentie van den militairen rechter kan leeren kennen. Te meer komt dit laatste belang tot uiting, nu de commentaren op de militaire strafwetten dikwijls op essentiele punten of ons in den steek laten of de oplossing eener quaestie overlaten aan de jurisprudentie, hetgeen voor de uitlegging van sommige artikelen met zeer uitgebreide strekking, zooals b.v. art. 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, ook niet anders mogelijk is. Noch de wetgever zelf, noch de commentator is in staat alle gevallen die onder dergelijke artikelen te brengen zijn, vooraf te kunnen overzien en beoordeelen, zoodat de eenige kenbron die dan overblijft de jurisprudentie is.

Het belang en de waarde van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift voor de practijk, dat is voor al degenen, die betrokken zijn bij de militaire strafrechtspraak en voor alle Commandanten die voornamelijk voorlichting behoeven op het gebied van het militair tuchtrecht, zou nog zeer verhoogd kunnen worden indien het mogelijk ware door een ter zake kundige een kaartsysteem te doen vervaardigen en bijhouden, op overeenkomstige wijze als zulks bestaat bij de Nederlandsche Jurisprudentie¹⁾.

Wanneer de redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in de toekomst gevoerd mag blijven op eene zoo uitnemende wijze als tot dusverre steeds het geval geweest is, dan is het niet anders mogelijk of zulks moet meerdere belangstelling en het bevorderen van juiste begrippen op militair-rechtelijk gebied aankweken.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad.

G. H. VAN DRIEL.

¹⁾ Deze wensch stuit af op financieele bezwaren.

Red. M.R.T.

Soerabaia, den 7den Februari 1930.

Hooggeachte Redactie,

Naar aanleiding van het mij geworden verzoek om een korte bijdrage in het M.R.T. heb ik de eer U mede te deelen, dat ik tot mijn spijt aan dit verzoek niet kan voldoen, meer speciaal met het oog op de strekking die deze bijdrage zoude moeten hebben.

Ten einde immers daarbij een serieuze uitspraak te kunnen doen, zon een soort enquête onder degenen, die in aanmerking komen van den inhoud van het Tijdschrift kennis te nemen, moeten gehouden worden en daartoe ontbreekt mij de gelegenheid.

Intusschen acht ik het Tijdschrift *onmisbaar* voor hen, die in een militair-rechterlijke functie werkzaam zijn. De militaire rechtspraak is altijd het stiefkind van VROUWE JUSTITIA geweest, welker belangen veelal over het hoofd gezien werden. In overeenstemming daarmede bevatten periodieken die zich met de rechtspraak bezig houden, dan ook niets of vrijwel nooit iets over de militaire strafrechtspleging. En zoo is het tijdschrift geworden de eenige kenbron van de militair-rechtelijke en krijgstuuchtelijke jurisprudentie.

Ik wil dan ook besluiten met de wensch, dat zolang een militaire rechtspraak en een militaire discipline bestaat, het tijdschrift zal blijven verschijnen tot voorlichting van hen, die op dit gebied werkzaam zijn.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad.

D. TOLLENAAR.

's Gravenhage, Maart 1930.

Elk militair die als lid van een krijgsraad de strafwetten zal hebben toe te passen, dan wel als militaire Chef geroepen is om de wettelijke maatregelen te nemen die de wet op de krijgstuuch in zijne handen legt, is van de groote verantwoordelijkheid doordrongen die in beide gevallen op hem rust.

Voor den zeeman, die zich zijn oordeel vaak moet vormen zonder gelegenheid te hebben dit te toetsen aan de ervaringen van meer bekwameren, zal het dilemma tusschen handhaving der rechtsorde eenerzijds en het opleggen van straf, het aandoen van een persoonlijk leed aan iemand met wien hij in de vaak beperkte scheepshuishouding leeft en dien hij daardoor ook heeft leeren waardeeren, vaak zeer moeilijk zijn. Mij is het dan ook meermalen overkomen, dat het komen tot een juiste beslissing in een ingewikkelde krijgstuuchtelijke overtreding mij heel wat meer hoofdbreken en overpeinzing gekost heeft dan een moeilijke manoeuvre die ik als Commandant met mijn schip had te verrichten.

Om bij de bestudeering der verschillende gevallen tot een goed zelfstandig oordeel te komen is het Militair-Rechtelijk Tijdschrift mij steeds een belangrijk hulpmiddel en een groote steun geweest

en ik heb daarin wat het specifiek militaire gedeelte betreft, heel veel gevonden wat ik tevergeefs in standaardwerken op strafrechtelijk gebied zou zoeken. Allereerst door de wijze waarop daarin verschillende onderwerpen op militair strafrechtelijk en tuchtrechtelijk gebied behandeld zijn, maar daarnaast ook door de publicatie van belangrijke uitspraken van het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden en de beslissingen van de hogere militaire autoriteit in klachtzaken genomen, terwijl op die wijze ook een jurisprudentie verkregen wordt die men anders tevergeefs zou zoeken.

Op grond van mijne ervaring meen ik dan ook dat het Militair Rechtelijk Tijdschrift in een bepaalde behoefte bij de Vloot voorziet en er heel veel toe kan bijdragen om den Marine-Officier, die het gemis aan praktijk op militair-rechtelijk gebied in de beginne wel sterk moet voelen, naast de noodige kennis ook het zoo noodige zelfvertrouwen te geven dat voor de goede uitoefening eener militair-rechterlijke functie onmisbaar en voor het voeren van een bevel een zoo belangrijke factor is.

JAGER,
Chef van den Marinestaf.

's-Gravenhage, December 1929.

Bij het 25-jarig bestaan van het MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT zij het mij vergund de Redactie, mede namens het onder mijne bevelen dienend Wapen en Korps Politietroepen, mijne welgemeende gelukwensen aan te bieden.

In den tijd van zijn bestaan heeft het tijdschrift bewezen in eene behoefte te voorzien en maakt de wijze van inrichting en de behandeling der stof het tot eene onmisbare vraagbaak.

Met de beste wenschen voor den voortdurenden bloei van het Tijdschrift heb ik de eer te zijn,

Uw dienstwillige,

G. J. D. BAUDUIN

*Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée,
tevens Inspecteur van het Korps Politietroepen.*

Den Haag, 16 December 1929.

Van artikel 3 van het door den Minister van Defensie vastgestelde Hoofdstuk II van de Algemeene Instructie voor het Korps Politietroepen (die volgens art. 2 „een deel vormen van het leger”) luidt het eerste lid: „De Politietroepen zijn, zoowel in tijd van vrede als van oorlog, belast met het uitoefenen van *politie*-toezicht in het leger.”

In de verdere omschrijving van de „Bestemming en Taak” worden dan verder allerlei bewakings- en andere diensten in tijd van vrede, bij oefeningen en bij mobilisatie, enz. omschreven, terwijl ook is be-

paald op welke wijze die troepen kunnen worden gebruikt bij de handhaving van de openbare orde en bij de steunverleening aan de burgerlijke politie.

De *hoofdtak* ligt echter in de uitoefening van den politiedienst *in het leger*, zoowel in tijd van vrede als van oorlog, en het ligt dus voor de hand, dat het personeel van dat korps in de eerste plaats op de hoogte dient te zijn van de *militaire* wetten.

Bestudeering daarvan, benevens van de daarop betrekking hebbende besluiten, beschikkingen en voorschriften en bekendheid met de daaromtrent bestaande litteratuur, is dus een eerste eisch voor het personeel van het korps.

Die studie wordt echter m.i. eerst volledig wanneer men ook op de hoogte blijft van het recht, zooals het wordt *toegepast*.

In het Militair-Rechtelijk Tijdschrift nu worden de vonnissen van den Krijgsraad en de sententies van het H. M. G. weergegeven, vaak aangevuld met beschouwingen van de redactie; dit alles en de interessante artikelen op militair-rechtelijk gebied vormen voor de Politietroepen dan ook een buitengewoon nuttig studiemateriaal, dat het personeel in staat stelt bij de uitoefening van den dienst de juiste maatregelen te nemen.

Steeds meer laten de Korpscommandanten zich bij het in art. 7 R. L. bedoelde onderzoek dan ook bijstaan door de Politietroepen en vaak wordt door hen in twijfelachtige gevallen raad ingewonnen bij officieren of Groepscommandanten van die troepen. Vooral door bovenbedoelde studie worden deze in staat gesteld dit naar behooren te doen.

Het M. R. T. is dus voor de Politietroepen van het grootste belang en bij het 25-jarig bestaan daarvan, is het dan ook, dat ik namens het korps de beste wenschen uitspreek voor den voortdurenden bloei van dat tijdschrift en dit dank zeg voor wat het ons heeft gegeven; dank ook voor de welwillende wijze waarop de Hoofdredacteur — bij wien ik het voorrecht had gedurende drie jaren een cursus in het militair recht te mogen volgen — ons steeds van raad wil dienen wanneer wij, bij de uitoefening van den dienst voor twijfelachtige gevallen komen te staan.

De Luitenant-Kolonel,
Commandant van het Korps Politietroepen,
H. VAN DAM.

Ginneken, April 1930.

De krijgstuicht moge voor een groot deel het resultaat zijn van factoren, die in den militair als aangeboren of door opvoeding aangebrachte, eventueel ontwikkelde, eigenschappen aanwezig zijn, daarnaast moge de troep een sterken invloed ondervinden van het persoonlijk gezag, dat uitgaat van den aanvoerder, dit neemt niet weg, dat in de militaire tuchtvorming en tuchthandhaving het *recht* eene belangrijke functie vervult.

Waar eenerzijds de belangen van de gemeenschap, welke door de krijgsmacht gediend moeten worden, anderzijds de eigen belangen der leden van de krijgsmacht, welke eventueel opgeofferd moeten worden, groot zijn, is regeling, zoowel van den gehoorzaamheidsplicht als van de gezagsvoering, door wet en wettelijk voorschrift geboden.

Er is geen krijgstuicht mogelijk, die niet steunt op het recht — ook daar, waar de tucht in groote mate haar ontstaan en hare instandhouding ontleent aan het persoonlijk gezag van den aanvoerder. Daarom moeten allen, die hebben te gehoorzamen — en dat zijn alle leden van de krijgsmacht —, maar in 't bijzonder allen, die hebben te bevelen, het tucht-recht kennen; tucht-recht hier in ruimen zin genomen, ongeacht of dit den naam „strafrecht” dan wel „tucht-recht” (in engeren zin) draagt.

Men kent echter het recht niet, als men alleen de wet kent. Er is naast het wettenrecht buitenwettelijk recht; in 't bijzonder geldt dit het tuchtrecht in engeren zin. Vooreerst is er de jurisprudentie, de door constante rechtspraak vastheid gekregen hebbende opvattingen van den Rechter. Er is ook de door gezaghebbende schrijvers gepubliceerde rechtsopvatting betreffende wat de wet niet of niet volledig regelde, welke door hun gezag de beteekenis van *jus constituendum* heeft en ook bij voorkomend geval reeds door hen, die het recht hebben toe te passen, zal gevolgd worden.

De kennis van dit alles moet ter beschikking staan van allen, die het recht hebben te volgen of tot toepassing daarvan geroepen zijn. Veel, zeer veel, is daarvan in de afgelopen kwart-eeuw door het Militair-rechtelijk Tijdschrift gegeven. Rijke inhoud, in keurigen vorm.

Als een, die geruimen tijd behoord heeft tot hen, die gedurende dit tijdvak de eervolle — en ook dankbare — taak vervuld hebben de aanstaande officieren van de landmacht voor te bereiden voor het straf- en tuchtrechtelijke deel van hunne toekomstige functie, is het mij een bijzonder voorrecht om, naast een welgemeenden gelukwensch aan de Redactie met het welslagen van den 25-jarigen arbeid van haar en hare voorgangers, grooten dank uit te spreken voor wat het M. R. T. heeft gebracht, in 't bijzonder ook voor het militair onderwijs. De wet zelf is dood, maar de toepassing van het recht is levend. Het onderwijzen van de wet alleen is doodsch, maar een onderwijs, dat van de toepassing van het recht spreekt, wordt vanzelf levendig en wekt belangstelling. Het M. R. T. heeft het ons, leeraren, mogelijk gemaakt goed onderwijs in het militair straf- en tuchtrecht te geven; zonder het M. R. T. was dit niet mogelijk geweest.

Moge het M. R. T. nog vele jaren zijn taak onder even beproefde leiding als totdusverre blijven vervullen, ook ten bate van het militair onderwijs.

STIGTER.

Leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie.

Hooggeachte Redactie,

Zeer gaarne voldoe ik aan Uw tot mij, in mijn kwaliteit van leeraar in het militair strafrecht bij het Kon. Instituut voor de Marine, gericht verzoek om in de Mei-aflevering van het M. R. T. een bijdrage te publiceeren in verband met het feit, dat het M. R. T. bij het einde van den loopenden jaargang vijf en twintig jaren zal hebben bestaan.

Ik zal niet spreken over het hooge wetenschappelijke peil, waarop het M. R. T. staat. Meer bevoegden dan ik zullen dit ongetwijfeld doen. Slechts moge ik wijzen op het feit, dat de redactie er steeds gelukkig in is geslaagd om, zoowel door de keuze van stof als door de klare en eenvoudige wijze, waarop die stof wordt verwerkt, het doel van het tijdschrift, n.l. om mede te zijn een wegwijzer voor de vele leeken, die op militair-rechtelijk gebied werkzaam zijn, te bereiken.

U verzoekt meer in het bijzonder aandacht aangaande de vraag in hoeverre het tijdschrift aan zijn hoofddoel — bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied — beantwoordt. Ik antwoord onomwonden: „Volkomen!”

Vrijwel alles wat op het gebied van het militair recht gepubliceerd wordt, vindt een plaats in het M. R. T. Worden soms bijdragen, welke geheel liggen op het terrein van Uw tijdschrift, in andere periodieken geplaatst, dan worden zij toch — dank zij Uw dilligentie — in het M. R. T. overgenomen. Het is daarom, dat Uw tijdschrift voor het onderwijs in het militair strafrecht — hetwelk in de allereerste plaats beoogt bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied — een *volledige* gids is.

Voorts is het M. R. T. een *betrouwbare* gids. Immers waarborgen de keuze van stof en de rubricering daarvan op zich zelve reeds, dat slechts betrouwbaar materiaal wordt bewerkt, bovendien vindt men in den vorm van redactioneele mededeelingen, onderschriften onder ingekomen bijdragen, annotaties van vonnissen en sententies, antwoorden op gestelde vragen, enz. geregeld het inzicht Uwer redactie betreffende militair-rechtelijke kwesties. Dit inzicht getuigt steeds van Uw diepe kennis van het militair recht en van Uw klare en practische blik op het militaire leven. Vandaar, dat wanneer bij het onderwijs een militair-rechtelijke controverse wordt besproken, door mij meestal kan worden gezegd: „*Terecht* merkt de redactie M. R. T. op” of „Reeds direct is deze sententie *terecht* bestreden door de redactie M. R. T.”. Vooral komt dit tot uiting bij de behandeling van het materiele militair strafrecht. Op het in 1923 in werking getreden Wetboek van Militair Strafrecht bestaan als eenige commentaren „Van der Hoeven” en „Van Dijk, Collette, Van Dijk”. Het eerste werk bevat uitsluitend de geschiedenis van de totstandkoming van het militaire strafwetboek, het tweede is goeddeels een uittreksel van het eerste, hier en daar aangevuld door een persoonlijke meening van de(n) schrijver(s). Een leidende rol bij de

interpretatie der wet vervullen deze commentaren dan ook vrijwel niet meer en voor zoover zij die vervullen, moeten zij die natuurlijk langzamerhand aan de rechtspraak afstaan. Welnu, de rechtspraak, de kritiek en antikritiek daarop, leert men tot nu toe alleen uit het M. R. T. en daarom is het M. R. T. ten slotte voor het onderwijs, vooral van het materiele militair-recht, ook een *onmisbare* gids.

Dit zal mitsdien Uw voldoening vormen bij een terugblik op de achterliggende vijf en twintig jaren, dat het M. R. T., begonnen als catalisator ter bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied is geworden de volledige, betrouwbare en onmisbare gids, welke niet alleen de openbare belangstelling voor het militair recht heeft weten op te wekken, doch haar ook heeft weten levendig te houden, waardoor verbetering is gekomen in allerlei opvattingen omtrent dat recht en waardoor een juist inzicht in dat recht zal blijven gewaarborgd.

Moge ik U bij mijn felicitatie met dit feit toewenschen, dat onder Uw beproefde leiding het tijdschrift in de volgende jaren die taak mag blijven vervullen in het belang van de militaire rechtswetenschap, ten goede van de militaire rechtspraak en ten gunste van den militairen delinquent.

Met gevoelens van hoogachting,

Uw dw. D. FRANKEN,

*leeraar in militair recht bij het Kon. Instituut
voor de Marine te Willemsoord.*

's Gravenhage, 10 December 1929.

Gaarne voldoe ik, onder aanbieding mijner gelukwenschen met het 25-jarig bestaan van het Tijdschrift, aan het verzoek der Redactie om een korte bijdrage te schrijven voor dit Jubileum-nummer.

Sinds de oprichting van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift is veel in het militaire strafrecht veranderd. Zoo werd in dien tijd de Regtspleging bij de Landmacht belangrijk gewijzigd, het Wetboek van Militair Strafrecht ingevoerd. De taak van den Garnizoenscommandant in het militair strafproces is echter een belangrijke gebleven en tevens eene, die niet altijd gemakkelijk is. Ook al heeft men zich met belangstelling de hoofdzaken van het militair strafrecht eigen gemaakt en al is men vertrouwd met den normalen rechtsgang, zoo doen zich toch in de praktijk dikwijls in bijzondere gevallen vraagpunten voor, waar niet dadelijk een oplossing voor is te geven.

De redactie van de R. J. biedt eenerzijds gelegenheid het militaire strafproces met den tijd mede te laten evolueeren (in zwakheid kracht!), anderzijds laat zij ruimte voor verschil in opvatting, op punten, waar eenheid gewenscht is. Deze eenheid kan alleen verkregen worden door kennisname van heerschende jurisprudentie. En het is de verdienste van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, dat deze kennisname in de gewenschte mate vergemakkelijkt, bijna kan men zeggen mogelijk, wordt. Maar ook de verdere verscheidenheid aan

inhoud; de Mededeelingen der Redactie, de Losse Bijdragen, Totstandkoming van Wetten, enz., maakt, dat in iedere aflevering iets is te vinden, dat aanwijzing geeft voor goede, e.q. betere rechtstoepassing.

En waar een juiste toepassing van het recht van zoo'n groot belang is voor het individu, maar ook voor een goede tucht, die onafwijsbare eisch is voor een goed leger, en omgekeerd minder juiste rechtstoepassing onherroepelijk schade toebrengt, daar is hiermede de groote waarde van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift geteekend, speciaal voor hen, die mede moeten werken aan de rechtshandhaving in de weermacht.

In meerdere of mindere mate zijn dit allen, die een rang bekleeden. De Garnizoenscommandant als gerechtsofficier heeft daarbij een zeer bijzondere rol. Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift kan bij het vervullen daarvan dikwijls van groot nut zijn. Ik stel er prijs op, dit te erkennen en mijn beste wenschen uit te spreken voor zijn bloei en voortbestaan.

De Kolonel,
Garnizoenscommandant,
E. W. V. HOLTHE.

Assen, 14 December 1929.

Ter gelegenheid van het vijf en twintig jarig bestaan van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, wil ik gaarne uitdrukking geven aan mijn groote waardeering voor de wijze, waarop dit tijdschrift gedurende deze kwarteeuw geredigeerd werd.

Met zeer veel belangstelling nam ik steeds kennis van de artikelen, welke ten doel hebben een ruimeren blik te geven aan hen, die uit den aard van hunnen werkkring met de militaire rechtspraak min of meer in aanraking komen.

Moge het tijdschrift in de toekomst een steeds grootere plaats in de militaire literatuur innemen.

De Kolonel,
Garnizoenscommandant,
STÖVER.

Soerabaia, 13 Februari 1930.

Gedurende de kwart eeuw, dat het Militair-Rechtelijk Tijdschrift thans bestaat, heeft dit ontegenzeggelijk bewezen, aan het doel, dat de oprichters daarvan zich hadden voorgesteld, in alle opzichten te hebben voldaan. Den oprichters komt, na 25 jaren, eene eerbiedige hulde toe voor het genomen initiatief en juiste inzicht.

Immers, waar eene afzonderlijke Militaire Rechtspraak voor onze weermacht onmisbaar is, zoowel voor Vredes-, als voor Oorlogstijd, daar is wel gebleken, dat het Tijdschrift, en vooral eene complete verzameling van alle jaargangen, van onschatbare waarde is voor hen, die het Militaire Recht hebben te hanteeren.

Naast mijne gelukwensen met deze zilveren herdenking van het bestaan van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, bied ik U, tegenwoordige Redactieleden bij den aanvang van den weg naar het gouden jubileum, mijne beste wenschen aan voor deszelfs toenemenden bloei.

*De Kapitein ter Zee,
Commandant der Marine te Soerabaia.
A. Vos.*

Willemsoord, 10 December 1929.

Hooggeachte Redactie,

Zeer gaarne voldoe ik aan Uw verzoek, om een antwoord mijnerzijds te geven op de vraag, in hoeverre het M. R. T. beantwoordt aan zijn hoofddoel, d.i. bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied.

Ik wil hierbij echter beginnen met voorop te stellen, dat ik mijzelf in deze allerminst als bevoegd beoordeelaar beschouw en alleen mijn oordeel durf te geven, omdat U dit vraagt.

Welnu, ik beschouw het Tijdschrift als iets, hetwelk voor den president en de leden van den zee-krijgsraad doorlopend een bron vormt, waaraan zij zich kunnen laven. Het vormt dikwijls de vraagbaak en zelden of nooit, als men ter zake van eenig vraagstuk op het gebied van tucht of recht in de verschenen jaargangen iets wil naslaan, zal men tevergeefs zoeken.

Ik heb er èn als president van den zee-krijgsraad te Soerabaia èn gedurende de jaren, dat ik de eer had het bevel te voeren over een van Hr. Ms. Schepen, zeer veel uit geleerd en het toen tevens betreurd, eerst als luitenant ter zee der 1e klasse van eenige ancienniteit dit tijdschrift onder mijn geregelde vak-literatuur te hebben opgenomen.

Uw tijdschrift vormt n.m.m. dan ook een onmisbaar deel van de vak-literatuur, welke de Marine-officier, wil hij op de hoogte van zijn tijd blijven, geregeld behoort te bestudeeren en bij te houden. Ik spreek dan ook de hoop uit, dat de redactie van het M. R. T. ook in de toekomst op dezelfde bekwame en oordeelkundige wijze zal worden gevoerd, in welk geval dit tijdschrift zal blijven doen, hetgeen het tot nu toe heeft gedaan, n.l. voor velen onzer de vraagbaak te zijn, waartoe we ons bij lastige gevallen wenden en de oplossing te geven van puzzle's, welke wij zonder die hulp niet zouden hebben gevonden. Ik verblijf met de meeste hoogachting

*Uw dienstwillige
H. J. HARTKAMP.
Commandant Hr. Ms. Wachtschip.*

Naarden, 10 December 1929.

In antwoord op Uw brief van December 1929 bericht ik U, dat ik het Militair-Rechtelijk Tijdschrift van zeer veel nut acht voor ieder Officier, en in het bijzonder voor hen, die meer of minder van nabij met het militaire recht in aanmerking komen.

Mij ontbreekt echter tot mijn spijt de gelegenheid om eene bijdrage voor de laatste aflevering van den loopenden jaargang te leveren.

De Garnizoenscommandant,
D. A. W. VAN DER MOER.

Harderwijk, 12 December 1929.

Gevolggevende aan Uw verzoek bied ik U hieronder een bijdrage aan ter publiceering in de laatste aflevering van het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Het Militair Rechtelijk Tijdschrift, dat bij het verschijnen van deze aflevering wel geluk mag worden gewenscht met zijn vijf en twintig jarig bestaan, heeft steeds een waardige plaats ingenomen tussehen alle andere militaire periodieken. Het is steeds een onmisbare vraagbaak geweest voor allen, die de moeilijke wegen van het militair-rechtelijk gebied bewandelen en een hecht bolwerk tegen alle aanvallen, die inzonderheid in de laatste jaren wederom het voortbestaan van de Militaire Rechtspraak bedreigden.

Een nuttig werk verricht het ook door het publiceeren van de belangrijkste vonnissen van Krijgsraden en sententies van het H. M. G., hetgeen vooral voor de Garnizoenscommandanten van zooveel belang is, nu deze autoriteiten niet meer op andere wijze kennis kunnen nemen van gewezen vonnissen.

Bij een terugblik op een kwarteeuw van nuttigen arbeid zal het de redactie ongetwijfeld verheugen te ervaren, dat haar arbeid waardeerding vindt.

Moge zij dezen arbeid nog vele jaren voortzetten.

De Kolonel,
Garnizoens-Commandant,
H. K. HARDENBERG.

Kampen, 10 Januari 1930.

Nu ik het inleidend woord, dat de Redactie van dit tijdschrift in Juli 1905 bij het verschijnen van de eerste aflevering schreef, nog eens overlees, meen ik te mogen vaststellen, dat niet alleen het beoogde doel bereikt wordt, maar ook dat de inhoud van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift beantwoordt aan de gestelde verwachtingen.

De opstellen en bijdragen op militair-rechtelijk gebied hebben, in de allereerste plaats voor hen, die tuchtrechter zijn een groote praktische waarde.

Door de gewijzigde omstandigheden, heeft het tijdschrift — meer

dan voorheen — de Reserve-Officieren onder zijn invloedssfeer genomen. Moge deze Officieren den weg naar de Korpsbibliotheken weten te vinden, ten einde zich voor hun taak als tuchtrechter naar behooren te bekwamen.

Mijn volle waardeering uitsprekende voor den arbeid van de Redactie van het tijdschrift, alsmede voor dien der medewerkers, uit ik den wensch, dat het der Redactie gegeven moge zijn haar vruchtdragend werk voort te zetten, in het belang van Leger en Vloot.

*De Luitenant-Kolonel,
Garnizoenscommandant,
C. M. DONCK.*

Amersfoort, April 1930.

Het jubilerende Militair-Rechtelijk Tijdschrift mijne gelukwensen.

Of het Tijdschrift aan zijn hoofddoel — bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied — beantwoordt?

Deels wel, deels niet, meen ik.

Wél, omdat allen, die belangstellen in het militaire recht, er een niet genoeg te waardeeren bron in vinden, waaruit zij telkens weer hun kennis kunnen verrijken, een vraagbaak, die zelden teleurstelt, een spreekbuis, waardoor zij hunne meeningen en ervaringen aan anderen kunnen mededeelen.

Niet, omdat de belangstelling in de vraagstukken, die het Tijdschrift behandelt, zich slechts beperkt tot kleinen kring en het alléén niet in staat zou zijn om juiste begrippen en meer kennis omtrent het militaire recht in genoegzame mate te verspreiden. De groote massa vindt het militaire recht „zwaren kost” en ziet zich dit graag in licht verteerbaren vorm voorgezet.

Maar welke kok nu ook de voeding der massa onderneemt en welken vorm hij zich ook kiest, zijne ingrediënten haalt hij steeds voor een aanzienlijk deel uit het rijkvoorziene magazijn, dat Militair-Rechtelijk Tijdschrift heet.

Als zoodanig is het inderdaad onmisbaar.

*Een der koks.
MR. J. SCHUITEMAKER.*

Willemsoord, 31 Maart 1930.

Op 1 Januari 1923 traden in werking het Wetboek van Militair Strafrecht, de Wet op de Krijgstucht, de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht en de met deze wetten samenhangende algemeene maatregelen van bestuur en Koninklijke besluiten.

De Nederlandsche weermacht leeft derhalve reeds meer dan zeven jaren onder deze (betrekkelijk) nieuwe militaire strafwetgeving en

het is begrijpelijk, dat de wetgeving, die vóór genoemden datum het materiele militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht regelde, zoo langzamerhand in het vergeetboek geraakt.

Met het voortschrijden der jaren vermindert ook het aantal militairen van land- en zeemacht, dat, in den dienst der militaire justitie en bij de handhaving der krijgstucht, nauw betrokken was bij de toepassing van die, in vele opzichten, zoo merkwaardige crimineele wetboeken en reglementen van discipline, welke dagteekenen uit de jaren 1814 en 1815, toen ons land eerst kort te voren, na het Napoleontische tijdperk, weder in de rij der onafhankelijke Staten van Europa was opgenomen.

De belangstelling voor die oude wetten en reglementen en ook voor de militaire strafvordering, belichaamd in de „Regtspleging bij de landmagt”, de „Regtspleging bij de zeemagt” en de „Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof”, was onder de juristen en zelfs onder de officieren in de 19e eeuw nooit bijzonder groot geweest. Wetenschappelijke werken en artikelen in vaktijdschriften over dit gedeelte van de Nederlandsche Strafwetgeving waren zeldzaam, maar werden daarom des te meer gewaardeerd door hen, die zich tot de studie van de militaire strafwetgeving en tot de militaire rechtspraak aangetrokken gevoelden of die bij hunne opleiding tot officier van Land- of Zeemacht zich eene zekere mate van kennis of bekendheid met die wetgeving moesten eigen maken. Eene kentering ten goede was echter in de laatste jaren van de vorige eeuw duidelijk merkbaar, terwijl ook de *publieke* belangstelling voor die wetgeving en rechtspraak in ons land toenam, mede als gevolg van het in Frankrijk en ook daar buiten zooveel gerucht makende proces tegen den kapitein Dreyfus, waardoor ernstige misstanden in de Fransche militaire rechtspraak aan het licht kwamen.

De belangstelling voor de militaire strafwetgeving hier te lande werd in het begin dezer eeuw ook gunstig beïnvloed door de omstandigheid, dat op een der laatste dagen van de Aprilmaand 1903 de wet tot vaststelling van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht — beiden het levenswerk van den hoogleeraar Mr. H. van der Hoeven — in het Staatsblad verschenen, terwijl daartoe het voornemen der toenmalige Regeering om tot eene herziening der verouderde militaire rechtsplegingen te geraken, eveneens bijdroeg.

Het mag dan ook een zeer doeltreffende maatregel worden genoemd, dat, ten einde die toenemende belangstelling levendig te houden en zoo mogelijk nog aan te wakkeren, in het jaar 1903 van wege de departementen van Marine en van Oorlog een aanvang werd gemaakt met het tweemaal per jaar doen verschijnen van eene aflevering „Militaire Jurisprudentie”, waarin verschillende belangrijke beslissingen van militair-rechterlijke Colleges — in hoofdzaak van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht — van recenten datum en enkele uit vroeger jaren, werden opgenomen;

daardoor werd het mogelijk, dat belangstellenden in de militaire rechtspraak, beter en gemakkelijker dan tot dusver het geval was geweest, zich met haar vertrouwd konden maken.

Menige zaak, welke aan het oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof werd onderworpen en in de twee jaargangen „Militaire Jurisprudentie” is opgenomen, getuigt van de eigenaardige strijd-vragen, waartoe de verouderde wetgeving op militair-rechtelijk gebied aanleiding gaf. Reeds de als nr 1 opgenomen sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 9 Mei 1902, waarbij niet beslist werd de vraag of het verkoopen van een werkbroek door een voor rijksrekening gekleeden milicien eene krijgstuchtelijke overtreding opleverde, dan wel een misdrijf, vallende onder Art. 193 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande, of het misdrijf van verduistering, strafbaar gesteld bij de artikelen 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, toont dit zeer duidelijk aan.

Ongetwijfeld heeft de uitgave van de „Militaire Jurisprudentie” haar doel — belangstelling in de militaire rechtspraak op te wekken — niet gemist, maar spoedig werd toch beseft, dat met deze publicatie slechts half werk werd verricht, vermits nog steeds een orgaan bleef ontbreken, dat meer in 't bijzonder beoogde gelegenheid te geven tot het bespreken van onderwerpen betrekking hebbende op het militair recht in 't algemeen en voorts van andere onderwerpen op juridisch terrein, die ook voor den intellectueelen militair van veel belang kunnen zijn.

Aan de behoefte, die gevoeld werd, om in deze leemte te voorzien dankt het Militair-Rechtelijk Tijdschrift zijn ontstaan en zoo kon, dank zij de medewerking van de toenmalige Ministers van Marine en van Oorlog, in de maand Juli 1905 de eerste aflevering van den eersten jaargang van evengenoemd tijdschrift aan de geabonneerden op de „Militaire Jurisprudentie” en aan andere belangstellenden worden toegezonden.

Bij het einde van den loopenden jaargang zal — in de maand Juli a.s. — het Militair-Rechtelijk Tijdschrift alzo 25 jaren hebben bestaan en het moet als een uitnemend voornemen van de Redactie worden aangemerkt om in de komende maand Mei in de alsdan verschijnende laatste aflevering van het 25e deel van dit tijdschrift, aan dit feit eenige aandacht te wijden.

In de kwarteeuw, die sinds de eerste aflevering het licht zag, is voorbijgegaan, heeft de militaire strafwetgeving in menig opzicht wijziging en vernieuwing ondergaan; de grondslagen van het militaire strafproces bleven weliswaar in hoofdzaak ongewijzigd, maar door de herziening van de oude rechtsplegingen bij de Land- en Zeemacht, welke in het jaar 1912 haar beslag kreeg en op 20 December 1913 hier te lande werd ingevoerd, werden zeer belangrijke gebreken, welke die rechtsplegingen aankleefden, weggenomen, terwijl ook daarna de Regeering niet in gebreke is gebleven om nog verschillende voorzieningen te treffen, die — o.a. met betrekking

tot de berechting van jeugdige delinquenten en de uitbreiding van het appelrecht — noodig bleken.

Daarnaast moet wel als de belangrijkste gebeurtenis op militair strafrechtelijk gebied worden aangemerkt de reeds in den aanvang van deze bijdrage vermelde inwerkingtreding op 1 Januari 1923 van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht, terwijl voorts verschillende wijzigingen, welke in den loop der jaren in het Wetboek van Strafrecht werden aangebracht, zooals ten aanzien van de straffen en maatregelen ten opzichte van jeugdige personen, de voorwaardelijke veroordeeling en de uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete in de plaats van eene vrijheidsstraf, ook toepasselijk werden op hen, die tot de Nederlandsche weermacht behooren.

Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift heeft bij voortdoring zijne lezers op de hoogte gehouden van alles wat betrekking had op de voorbereiding van deze nieuwe wettelijke voorzieningen, waardoor deze lezers op gemakkelijke wijze van de nieuwe materie konden kennis nemen en deze tot voorwerp van studie konden maken. In niet geringe mate werd daardoor de belangstelling bij de weermacht voor de strafwetgeving en de rechtspraak bevorderd.

Daarnevens hebben in den loop der jaren tal van bijdragen, zoo wel van redactioneele zijde als van anderen er toe medegewerkt om het tijdschrift te doen beantwoorden aan zijn doel: belangstelling te wekken in het algemeen voor de militaire strafwetgeving en rechtspraak en in 't bijzonder onder de militairen de rechtskundige ontwikkeling, ook buiten het terrein der militaire strafwetten, te bevorderen. Wanneer men de lijvige boekdeelen, waarin de afleveringen jaarsgewijze zijn ingebonden, nog eens doorbladert ontwaart men, dat rechtskundige onderwerpen van verscheiden aard op deskundige en dikwijls zeer verdienstelijke wijze zijn behandeld en belicht, waarbij het burgerlijk recht, het staats- en administratief recht en het volkenrecht niet werden vergeten.

Ook aan buitenlandsche wetgevingen werd aandacht geschonken.

Aan de jurisprudentie niet alleen van militair-rechterlijke colleges, doch ook van de burger-rechterlijke, werd steeds eene ruime plaats ingeruimd, waardoor een schat van gegevens is verzameld voor hen, die met de toepassing van de militaire strafwetgeving in aanraking komen of met de handhaving van de tucht bij de weermacht zijn belast. De aantekeningen van de redactie, die bij sommige beslissingen werden opgenomen, verhoogden dikwijls in niet geringe mate het gewicht der publicatie.

Aan het tuchtrecht en het daarmee verband houdende recht van beklag is menige bladzijde van het tijdschrift gewijd; de belangrijke beschouwingen van de redactie daaromtrent voorkomende in den 4den jaargang, bladzijde 6 tot en met 12, zijn ook thans nog, nu het beklagrecht zijn bestaansgrond niet meer vindt in enkele duistere artikelen van de militaire rechtsplegingen, maar geregeld

is in de Wet op de Krijgstucht, ernstige overweging ten volle waard.

De lezers van het tijdschrift zijn dan ook naar mijne overtuiging groote dank verschuldigd aan hen, die in den loop der jaren aan de redactie van het tijdschrift verbonden zijn geweest of van die redactie thans nog deel uitmaken; ben ik wel ingelicht dan heeft Mr. L. M. Rollin Couquerque, Lector in het Militair Straf- en Procesrecht aan de Gemeente Universiteit te Amsterdam, van 1905 af bijna onafgebroken en met nooit verflauwende belangstelling medegewerkt om het Militair-Rechtelijk Tijdschrift te doen beantwoorden aan het bij de oprichting beoogde doel n.l. bevordering van juiste begrippen en van meerdere belangstelling op militair-rechtelijk gebied. Ik aarzel niet om te verklaren, dat dit doel voortdurend is nagestreefd en zijne uitwerking naar mijn meening niet heeft gemist. Ook al zou ik de belangstelling onder de officieren voor de rechtswetenschap in 't algemeen en voor de militaire strafwetgeving in 't bijzonder nog wel grooter wenschen dan zij is, niet kan worden ontkend, dat, in aanmerking nemende de toenemende veelzijdigheid van het ambt van officier bij de Nederlandsche weermacht, in dat opzicht sinds den aanvang dezer eeuw eene groote verbetering is waar te nemen; dat zulks voor een belangrijk deel te danken is aan het Militair-rechtelijk Tijdschrift is mijnsinziens niet betwistbaar.

Maar ook anderen dan Mr. Rollin Couquerque hebben in ruime mate hunne gaven aan het Tijdschrift geschonken. Om mij te bepalen tot hen, die tot de Zeemacht hebben behoord, zoude ik, slechts enkelen noemende, willen wijzen op de verdiensten ten opzichte van het Tijdschrift van wijlen den Hoofdinspecteur van Administratie J. W. Groeneijk, de gepensioneerde Hoofdofficieren van Administratie der 1ste klasse met titulair rang van Schout bij Nacht N. J. J. van Rijn van Alkemade en E. G. de Wijs, den gewezen hoogleeraar Mr. B. M. Taverne, thans Raadshcer in den Hoogen Raad der Nederlanden, die als Officier van Administratie der 2de klasse den zeedienst verliet, de gepensioneerde Hoofdofficieren van Administratie der 2de klasse Mr. G. J. Jutte, thans rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam, G. H. Hamersma en P. A. Kempen, welke laatste tengevolge van eene ernstige oogziekte gedwongen den zeedienst vroegtijdig te verlaten, aan het Tijdschrift menige belangrijke bijdrage heeft geschonken en, last but not least, van den gepensioneerden Inspecteur van Administratie C. J. Blok, mijn leermeester in het militaire strafrecht bij de opleiding van Adspirant-Administrateurs bij de zeemacht te Amsterdam; deze verdienstelijke Hoofdofficier paarde aan eene grondige, door zelfstandige studie verkregen, kennis van het oude militaire strafrecht, een nimmer falenden ijver om zijnen leerlingen den weg te wijzen in den doolhof van wettelijke voorschriften die vóór 1 Januari 1923 de militaire strafwetgeving beheerschten en bezat eene bijzondere gave om bij hen belangstelling op te wekken voor het vak, waarin hij op zulk eene uitnemende wijze onderricht gaf. Blok's in 1900

verschenen „Aanteekeningen behoorende bij de Militaire Wetten voor het Krijgsvolk te Water” hebben thans hare beteekenis voor de practijk verloren, maar het is mij uit eigen ervaring bekend, dat deze „Aanteekeningen” vóór 1923 door Presidenten en Leden van Zeekrijgsraden veelvuldig werden geraadpleegd.

Een enkel woord van eerbiedige hulde moge ook hier nog gebracht worden aan de nagedachtenis van de Amsterdamsche Hoogleeraren Mr. G. A. van Hamel en Mr. Dr. A. A. H. Struijcken, die beiden groote belangstelling koesterden voor de juridische vorming van officieren, en daarvan op menigvuldige wijze hebben doen blijken.

Aan den invloed van eerstgenoemden hoogleeraar is het in belangrijke mate te danken geweest, dat sinds ongeveer een kwart eeuw voor enkele officieren der Zeemacht vrij geregeld de gelegenheid wordt geopend door studie aan een Universiteit (in den regel die te Amsterdam) zich in de rechtswetenschappen te bekwamen, terwijl sedert eenige jaren voor die studie ook officieren van het Leger worden aangewezen.

Dat deze maatregel een gunstigen invloed heeft uitgeoefend om de belangstelling voor de rechtswetenschap bij de officieren van Leger en Vloot levendig te houden en aan te wakkeren en dat de rechtspraak bij beide deelen der weermacht daarmede gebaat is geworden, ligt voor de hand. Ook de Redactie van het Militair-rechtelijk Tijdschrift heeft bij herhaling op het groote belang van de rechtskundige studie van officieren aan een Universiteit gewezen en en deze studie aangemoedigd.

Ik vermeen, dat dit orgaan gedurende zijn welhaast 25-jarig bestaan veel nut heeft gesticht en in eene groote leemte heeft voorzien; met veel voldoening kan dan ook de Redactie van het Tijdschrift een blik in het verleden werpen en tevreden zijn met hetgeen in een kwarteeuw tijds is bereikt. Een welgemeende hartelijke gelukwensch mijnerzijds bij dit jubileum moge deze bijdrage besluiten. Dat het tijdschrift door zijn inhoud bij voortdoring aan belangrijkheid moge winnen, dat zijn bloei steeds groeiende moge blijven en dat het zich in toenemende belangstelling bij de Nederlandsche en ook de Nederlandsch-Indische weermacht en bij de juristen, die bij de militaire rechtspraak betrokken zijn of worden, moge kunnen verheugen, wordt het volgaarne toegewenscht.

*De Hoofdofficier van Administratie der 1ste klasse
Intendant der Zeemacht te Willemsoord,*

J. DOLK.

OFFICIEEL GEDEELTE.

*Ministerieele kennisgeving van 14 Februari 1930,
Iide Afd. B, nr. 99*

Zie L.O. 1927, nr. 8.

(Legerorders 1930, nr. 54).

Verbod tot vloeken, enz.

In het aan mij uitgebrachte Verslag van den Raad van Legerpredikanten over het jaar 1929, komt tot mijn leedwezen de volgende mededeeling voor:

„Nog gedurig komt tot ons de klacht, dat het zoogenaamde „vloekverbod zoo weinig uitwerkt; men trekt er zich bij sommige „onderdeelen blijkbaar weinig van aan, tot groote ergernis van „vele jonge mannen, die zoo niet worden opgevoed.”

Ik maak als mijn uitdrukkelijk verlangen kenbaar, dat het in artikel 22, onder a, van het *Reglement betreffende de krijgstuclit* gestelde verbod tot het bezigen van vloeken en godslasteringen, van onzedelijke taal of liederlijke uitdrukkingen, zoowel buiten als in dienst, met stiptheid wordt gehandhaafd en dat de daartoe bevoegde chefs tegen de overtreders van dat verbod strafmaatregelen zullen treffen.

Deze kennisgeving moet op drie achtereenvolgende middag-appèls (met uitzondering van den Zaterdag en den Zondag) worden voorgelezen.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Koninklijk besluit van 27 Januari 1930, Nr. 44.

(Legerorders 1930 Nr. 32).

Zie ook Legerorders 1929, Nr. 191.¹⁾

Strafbevoegdheid.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Defensie van 22 Januari 1930, Iide Afd. B, nr. 9;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat onder de formaties, bedoeld in Artikel 39, 3°., en in Artikel 41, 2°., van de Wet

¹⁾ Zie M.R.T. XXV, blz. 191. Red. M.R.T.

op de Krijgstucht, worden gerekend de strafklasse en de tuchtklasse voor de landmacht.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 27 Januari 1930.

W I L H E L M I N A.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Uitvoeringsbepalingen.

1. De commandant van de Depotcompagnie politietroepen is commandant van de straf- en van de tuchtklasse voor de landmacht ¹⁾.

2. De commandant van het Korps politietroepen is commandeerende officier van de straf- en van de tuchtklasse voor de landmacht.

*Ministeriële beschikking van 28 Januari 1930,
Iste Afd., nr. 34.*

(Legerorders 1930, Nr. 36).

Ambtenaren bedoeld in artikel 48 der Luchtvaartwet.

De Minister van Defensie,

Gelet op artikel 48 en 52 der Luchtvaartwet en op het Koninklijk Besluit van 6 December 1928, *Staatsblad* nr. 454;

Heeft goedgevonden:

A. Aan te wijzen als ambtenaren, bedoeld in artikel 48 der Luchtvaartwet:

- 1°. voor het luchtvaartterrein Soesterberg: den Commandeerenden Officier der Luchtvaartafdeeling of diens plaatsvervanger;
- 2°. voor de luchtvaartterreinen van den Marineluchtvaartdienst: de Commandanten der vlieggampen of hunne plaatsvervangers;
- 3°. voor de overige militaire luchtvaartterreinen, alsmede voor de tijdelijk als zoodanig in gebruik te nemen terreinen: de Commandanten dier terreinen en(of) de Commandanten der voor deze terreinen aangewezen zelfstandige detachementen;
- 4°. voor alle militaire luchtvaartterreinen tevens de start- of terrein-officieren, (c.q. onderofficieren) belast met de regeling van- en

¹⁾ Bij ministeriële beschikking van 13 Februari 1930 IIde Afd. B. nr. 129, Legerorders 1930 No. 52, is vastgesteld een „Huishoudelijk reglement voor de straf- en de tuchtklasse voor de landmacht”. Red. M.R.T.

het toezicht op het vertrek en de aankomst der luchtvaartuigen op de luchtvaartterreinen en op de naleving der regelen voor het luchtverkeer op en nabij deze terreinen.

B. Vast te stellen voor de hierboven genoemde ambtenaren de volgende Instructie:

Instructie, behorende bij de beschikking van den Minister van Defensie van 28 Januari 1930, Iste Afd., nr. 34.

Instructie voor de ambtenaren, door den Minister van Defensie ingevolge art. 48 der Luchtvaartwet aangewezen als ambtenaren, belast met de opsporing van overtredingen van de Luchtvaartwet en van de krachtens artikel 52 der Wet vastgestelde algemeene maatregelen van bestuur.

Artikel 1.

De ambtenaren, aangewezen bij de beschikking van den Minister van Defensie van 28 Januari 1930, Iste Afd., nr. 34, zullen van hunne bevoegdheid tot opsporing slechts gebruik maken voor het opsporen e.q. verbaliseeren van overtredingen tegen de Luchtvaartwet en de krachtens die wet vastgestelde algemeene maatregelen van bestuur, gepleegd bij het opstijgen van- en het zich bewegen op, boven en in de nabijheid van militaire luchtvaartterreinen.

Artikel 2.

Mochten verschillende in bovengenoemde beschikking aangewezen ambtenaren de bevoegdheid tot het opsporen van overtredingen, als in art. 1 bedoeld, bezitten ten aanzien van eenzelfde luchtvaartterrein, dan volgen de ambtenaren de bevelen en aanwijzingen op van diegene van hunne mede-ambtenaren, die hunne militaire meerderen zijn.

Artikel 3.

De aandacht van de ambtenaren wordt, voor zooveel noodig, gevestigd op het bepaalde bij de artikelen 142, 152, 153, 157, eerste lid, 158 en 159 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 4.

Onverminderd het bepaalde in de artikelen 157, eerste lid, en 159 van het Wetboek van Strafvordering, zullen de ambtenaren van elk proces-verbaal, dat door hen wordt opgemaakt, zoo spoedig mogelijk in afschrift mededeeling doen aan den Commandant van het luchtvaartterrein, onder wien zij ressorteeren, voor zooveel noodig onder vermelding van bijzonderheden.

Artikel 5.

De ambtenaren, bedoeld onder A. ten 4°. van de Beschikking, zullen bij het uitoefenen van hunne functie steeds voorzien zijn van een door den Commandant van het betrokken luchtvaartterrein afgegeven identiteitsbewijs, dat hen kenbaar maakt als de voor dien dag aangewezen start- of terreinofficier (e.q. onderofficier).

's-Gravenhage, 28 Januari 1930.

De Minister voornoemd,

L. N. DECKERS.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Tenue voor officieren die als getuige, beklaagde of verdachte voor een rechtscollege moeten verschijnen.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 11 Januari 1930, Vide Afd. B. no. 80 (Legerorders 1930 no. 14), zijn eenige aanvullingen en wijzigingen aangebracht in het „Boekwerk Uniformen” en daarbij is o.a. als tenue voor officieren der landmacht die als getuige, beklaagde of verdachte voor een rechtscollege moeten verschijnen, voorgeschreven:

dagelijksche tenue met de wandelsabel.

Ondervolgend bericht troffen wij aan in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 30 Januari 1930 Ochtendblad, B.

Het is niet de eerste maal dat geklaagd wordt in het bijzonder over den Krijgsraad te 's Hertogenbosch wat betreft het juiste inzicht aangaande de eischen van de militaire tucht.

Zwaardere straffen voor desertie in Indië.

Voor den krijgsraad te 's-Hertogenbosch heeft terecht gestaan F. J. K. uit Schiedam, 22 jaar, soldaat van het Ned.-O.-I. leger, thans bij de koloniale reserve te Nijmegen, beklaagd terzake dat hij op 31 Augustus 1929 zijn korps, in garnizoen te Weltevreden (Ned. O.-I.), zonder verlof heeft verlaten, sindsdien ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij zich op 19 November 1929 te Nijmegen heeft aangemeld.

De auditeur-militair merkte op, dat deserteurs als verdachte tot nu toe niet zwaar werden gestraft. Ze voerden aan, dat ze het in Indië niet konden volhouden en kwamen na hun straf te hebben volbracht in het burgerleven terug. Doch de militaire overheid te Nijmegen denkt daar anders over. Iemand behoort weloverwogen een besluit te nemen en heeft hij eenmaal den militairen plicht voor den dienst in Indië aanvaard, dan moet hij dien ook volbrengen. Wanneer hier te lande de krijgsraad geen behoorlijke straf oplegt, zullen de deserteurs voortaan naar Indië worden teruggezonden, om daar voor den krijgsraad terecht te staan. In verband hiermee stelde de auditeur-militair dan ook een strengeren eisch dan te doen gebruikelijk, nl. 4 maanden gevangenisstraf.

De krijgsraad, uitspraak doende, veroordeelde verdachte tot 3 maanden gevangenisstraf met aftrek van de voorloopige hechtenis.

Rechtsgeleerde opleiding van officieren der zeemacht.

In overeenstemming met het dienaangaande voor officieren der landmacht bepaalde (zie M.R.T. XXV blz. 287) zijn bij beschikking van den Minister van Defensie van 27 December 1929, IIIde Afd. A. no. 43, thans ook enkele wijzigingen aangebracht in de bepalingen omtrent de voortgezette studie van officieren der zeemacht in Rechtswetenschappen (Verordening Kon. Marine Deel I, Hoofdstuk XI A, artt. 41 en 44).

Zoowel voor officieren die zich voorbereiden ter verkrijging van het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis als voor hen die de volledige rechtsstudie maken ter verwerving van de hoedanigheid van meester in de rechten, is thans bepaald:

„Zij ontvangen voor den aankoop van boeken, bij hunne studiën benodigd, een bedrag van *f* 100 per studiejaar.

De betaling der verschuldigde studie- en inschrijvingsgelden voor het volgen der lessen aan de in het 1ste lid bedoelde inrichtingen (n.l. aan eene Nederlandsche Universiteit, Amsterdam of elders. Red. M. R. T.) geschiedt door de zorg van het Departement van Defensie.

De eventueel door hen verschuldigde examengelden worden, tegen overlegging van kwitanties, vergoed.”

Aan den officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht W. F. L. Waleveld is, na daartoe in de maand Februari j.l. afgelegd examen, het getuigschrift voor meer uitgebreide kennis op het gebied der Rechtswetenschap uitgereikt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om den heer Waleveld onze gelukwensen aan te bieden.

Anti-militairistische propaganda.

Aan het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de Defensie-begroting voor 1930 ontleenen wij het volgende:

Anti-militairistische propaganda.

Verschillende leden waren niet bevredigd door het antwoord, door den Minister in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer gegeven op de vragen betreffende de anti-militairistische propaganda binnen de terreinen, gebouwen, inrichtingen, enz., onder zijn Departement ressorteerende.

Voor zoover die propaganda zich openbaart buiten die terreinen, enz., — aldus de Minister — ligt de bestrijding uiteraard buiten

zijn werkkring. De leden, hier aan het woord, meenden, dat ze toch den Minister wel aanging, daar het hem niet onverschillig mag laten, hoe degenen, die een functie in de defensie vervullen en onder den gezagskring van het Departement vallen, worden bewerkt. Zij zouden gaarne vernemen, of de Minister zich ter zake gewend had tot zijn ambtgenoot van Justitie en van hem medewerking had verzocht om die propaganda, die de betrokkenen geestelijk ongeschikt maakt voor hun werk, tegen te gaan.

Voorts is de Minister op de vraag, of er zekerheid bestaat, dat het personeel van de Artillerie-Inrichtingen en andere overeenkomstige instellingen in moeilijke omstandigheden zijn taak zal blijven vervullen, het antwoord schuldig gebleven en heeft Zijne Excellentie dat antwoord overgelaten aan die partijen, van welker houding voor een goed deel afhangt of bedoeld personeel in die omstandigheden zijn plicht zal blijven vervullen. De Minister voegde daaraan toe, te *vertrouwen*, dat, evenals in 1914, het personeel zal *willem* medewerken om de onafhankelijkheid van ons land te handhaven (Memorie van Antwoord Tweede Kamer, blz. 13). ¹⁾

In beginsel geeft, zoo meenden deze leden, de Minister hier het heft uit handen en laat hij de beslissing aan politieke partijen (de sociaal-democratische en de communistische) en nog wel dezulke, van wie men uit haar eigen verklaringen weet, dat zij voor zich het recht opeischen uit te maken, wat er bij mobilisatie zal gebeuren. Anderzijds maakt Zijne Excellentie het landsbelang in kritieke omstandigheden afhankelijk van den goeden wil der ondergeschikten; de Minister vertrouwt, dat zij dien wel zullen bezitten, maar neemt geen enkelen maatregel om zich daarvan te vergewissen.

De leden, hier aan het woord, konden moeilijk waardeering hebben voor de houding van diegenen van het personeel, die er geen bezwaar in zien, in vredetijd te leven van munitie-aanmaak in dienst van den Staat en evenwel voornemens zijn de Overheid in den steek te laten, als hun medewerking het meest noodig is. Deze leden zouden gaarne vernemen, of de Minister bereid is zich zekerheid te verschaffen omtrent de gezindheid der arbeiders in de Artillerie-Inrichtingen en andere dergelijke instellingen. Degenen, die deze zekerheid niet kunnen geven, mogen zich niet beklagen, indien op hunne diensten geen prijs wordt gesteld. Er zijn in Nederland gelukkig nog voldoende arbeiders, wier gezindheid hen niet ongeschikt maakt, om dezulken te vervangen. ²⁾

Andere leden achtten eenerzijds de zaak van weinig belang wegens de geringe capaciteit der bedoelde inrichtingen, die toch in tijd van oorlog te kort zouden schieten en meenden anderzijds, dat, werd opgetreden, zooals boven werd bepleit, dit een tegenpropa-

1) M.R.T. XXV, blz. 438. Red. M.R.T.

2) In Engeland worden communisten, werkzaam bij de onder de Admiraliteit ressorteerende werven en inrichtingen, ontslagen. Zie de mededeeling in M.R.T. XXIV, blz. 441. Red. M.R.T.

ganda der vakverenigingen zou uitlokken, waardoor de Minister in veel moeilijker parket zou worden gebracht dan waarin Zijne Excellentie thans verkeert.

Hierop antwoordden de leden, boven aan het woord, dat de Minister, waar het hier een principiële zaak gold, daarvoor niet mocht terugschrikken, terwijl zij er bovendien niet aan twijfelden, of de leden van de vakverenigingen, die geen anti-militaristisch standpunt innemen, zouden zich door een dergelijke propaganda niet laten beïnvloeden.

In de Memorie van Antwoord heeft de Minister van Defensie op vorenstaande opmerkingen het navolgende geantwoord:

Met het door ondergeteekende gegeven antwoord, waarnaar door de hier aan het woord zijnde leden wordt verwezen, heeft hij geenszins bedoeld te betoogen, dat het hem onverschillig zou laten, hoe degenen, die een functie in de defensie vervullen, worden bewerkt en dat de anti-militaristische propaganda buiten de terreinen, gebouwen, enz. onder het Departement van Defensie ressorteerende, hem niet zou aangaan.

Herhaaldelijk is, door ondergeteekende's ambtsvoorgangers als door hem zelf, de medewerking van den Minister van Justitie ingeroepen, om die propaganda te bestrijden, zoodra rapporten omtrent meerbedoelde propaganda bij zijn Departement binnenkwamen.

De vraag of zekerheid bestaat, dat het personeel der Artillerie-Inrichtingen in moeilijke omstandigheden zijn taak zal blijven vervullen, heeft ondergeteekende ook behandeld in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 19 December 1929, naar aanleiding van daaromtrent door eenige leden dier Kamer gemaakte opmerkingen.

Hij moet hier herhalen wat hij toen gezegd heeft, dat hij uiteraard daaromtrent geen zekerheid kan geven. Dit beteekent echter geenszins, dat niet getracht moet worden die zekerheid zooveel mogelijk te benaderen.

Zoo zullen personen, die werkzaam zijn in bedrijven tot zijn Departement behoorend en in fabriek of werkplaats blijk mochten geven van hun gezindheid, om in tijden, dat de gemeenschap juist behoefte heeft aan hun medewerking, hun plicht te verzaken en daarvoor propaganda maken, worden ontslagen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Verzwareing van straf bij beklag

door

A. F. STEFFEN,

Eerste-luitenant der Infanterie.

In M. T. R. XXV aflev. 4 bldz. 288 e.v. komt de redactie tot de conclusie, dat naar aanleiding van beklag over opgelegde krijgsmatige straf een militair zwaarder zou mogen worden gestraft (eveneens Mr. R. J. Brunner op bldz. 304 van dezelfde aflevering).

De redactie zegt o.a.:

„Intusschen niet de geschiedenis eener wetsbepaling, evenmin de „bedoeling des wetgevers zijn voor de toepassing bindend, indien „niet ook die bedoeling in de wet *zelve* ondubbelzinnig als des „wetgevers wilsbesluit tot uiting is gekomen. En dit laatste is naar „onze meening ten deze niet het geval.”

Art. 65 W. K., hetwelk de redactie bij hare beschouwing negleert, vermeldt evenwel: Nadat het onderzoek is afgelopen, *beslist de meerdere naar bevind van zaken*, en doet zoowel den strafoplegger als den gestrafte zoodra mogelijk van zijne beslissing kennis dragen. Wat beteekent nu de zinsnede: „Nadat het onderzoek is afgelopen beslist de meerdere naar bevind van zaken?” Het antwoord hierop geeft het volgende artikel.

Hieromtrent merkt de redactie op, „wel wordt de hoogere militaire „autoriteit en het H. M. G. eene bevoegdheid tot strafverzwareing „hier niet uitdrukkelijk toegekend, doch evenmin wordt zij ontzegd.”

Maar men kan met hetzelfde recht a contrario redeneeren. Had de wetgever zwaardere bestraffing gewild, dan had hij het wel in art. 66 W. K. neergelegd. Dit heeft hij niet gedaan, dus strafverzwareing naar aanleiding van beklag mag niet plaats vinden.

Conclusie: De uitdrukking: „Nadat het onderzoek is afgelopen beslist de meerdere naar bevind van zaken” *is voor onderscheiden uitlegging vatbaar*. Wat ons in zoo'n geval te doen staat wordt o.a. medegedeeld in van Hamel, Strafrecht bldz. 129 onderaan: „Ook „de Hooge Raad — b.v. in het „hengstenarrest” van 12 November „1900, W. 7525 of in het arrest betrekkelijk a. 209 [oud] Swb. van „18 Mei 1903, W. 7929 — stelt voorop: „dat de wet is de in haar „tekst uitgedrukte wil des wetgevers”; dat de strekking van een „bepaling of des wetgevers van elders gebleken bedoeling alleen in „aanmerking mag komen tot recht verstand van de wet, waar de „tekst voor verschillende uitlegging vatbaar is; en hij beroept zich „voor het huldigen van dit beginsel op wat de wet *zelve* omtrent „de uitlegging van uiterste willen en van overeenkomsten, die par-

„tijen tot wet strekken, voorschrijft (a. 932, 933, 1374, 1378, 1379 „B.W.).” M.a.w. indien de bewoordingen eener wet voor onderscheiden opvattingen vatbaar zijn moet men allereerst nagaan, welke de bedoeling des wetgevers geweest is. ¹⁾

Verder wordt in het onderhavige opstel art. 50 W. K. in verband gebracht met art. 70 W. K. *en met art. 66 W. K.*

Naar aanleiding van art. 70 W. K. heeft de meerdere bevoegdheden gekregen vermeld in art. 50 W. K. Dit artikel moet n.m.m. dan ook *niet* in verband gebracht worden met art. 66 W. K. In den geest der redactie redeneerende, zou dan art. 66 alinea 1 en 2 W. K. overbodig zijn en zou art. 65 en art. 66 slot W. K. in verband met art. 50 W. K. voldoende zijn.

De bevoegdheden naar aanleiding van het toezicht en de bevoegdheden naar aanleiding van het beklag heeft de wetgever evenwel telkens afzonderlijk geregeld; voor wat het eerste betreft in § IV oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen en voor wat het beklag betreft in § VI Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Naar aanleiding van het beklag kan de meerdere, die hierover oordeelt, de straf schorsen, wijzigen, en te niet doen *krachtens art. 62, 65 en 66 W. K. en niet krachtens art. 50 W. K.*;

terwijl naar aanleiding van het toezicht de meerdere de straf kan schorsen, wijzigen, en te niet doen *krachtens art. 50 W. K. en niet krachtens art. 62, 65 en 66 W. K.*

Alleen in het eerste geval mag de meerdere n.m.m. de straf niet verzwaren, omdat de zinsnede, „Nadat het onderzoek is afgelopen, beslist de meerdere naar bevind van zaken” in art. 65 W. K. voor onderscheiden uitlegging vatbaar is, en men in dat geval moet vragen, welke de wil des wetgevers was, en deze is ondubbelzinnig.

Een andere vraag is of strafverzwaring naar aanleiding van beklag gewenscht en noodig is.

Eerstens werkt het toezicht van den tot straffen bevoegde meerdere van den strafoplegger bij de landmacht in het algemeen vrij spoedig nadat de straf is opgelegd, o.a. door middel van het dagelijksch rapport, waardoor de chef met straf en strafreden bekend wordt gemaakt (art. 188⁵ en art. 65 Regl. Inw. Dienst Inf^{ie}. juncto art. 48 W. K.). Deze kan dus ingrijpen, indien hij zulks noodig oordeelt, *vóórdát* beklag is ingediend, daar hiervan nog geen sprake kan zijn, aangezien het eerst den tweeden dag na dien, waarop de oplegging der straf ter kennis van den gestrafte is gekomen, langs den hiërarchieken weg ter kennis van den chef kan worden gebracht (art. 61 W. K.). Voor de zeemacht zal dit misschien niet opgaan, doch dit is van minder belang. De tot straffen bevoegde meerderen

¹⁾ Daartegenover kan weer gesteld worden een beroep op Simons, Leerboek Ned. Strafrecht 5e druk, blz. 88:

„Voorts mag ook voor de Strafwet gelden, dat indien de woorden der wet het toelaten, zij, met het oog op veranderde omstandigheden, mag worden toegepast buiten de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever”.

bij dit deel van de krijgsmacht vallen nagenoeg uitsluitend onder art. 39 W. K. (zeer ervaren).

In elk geval zal de chef, mochten hem beide en de mededeeling van de strafoplegging en het beklag deswege *gelijktijdig* bereiken chronologisch te werk behooren te gaan en *eerst* kennis nemen van het dagelijksch rapport en vervolgens van het beklag ¹⁾.

De wetgever heeft geen zwaardere bestraffing naar aanleiding van beklag gewild, omdat de mogelijkheid daarvan een reden zou kunnen zijn het beklag achterwege te laten en wie redres meent te moeten zoeken, daarvan door dergelijke overwegingen niet moet worden weerhouden.

Die reden mag n.m.m. ook thans nog gelden; zij zal zich vooral doen gevoelen bij de landmacht bij onderdeelen, waar militair onervaren meerderen aan het hoofd staan, die blijkens de practijk meermalen onjuist straffen. Wanneer de door diè meerderen gestrafte militairen weten, dat zij ingeval van beklag kans loopen voor hetzelfde vergrijp een zwaardere straf te kunnen krijgen ingeval zij zich beklagen, zullen zij hun beklag achterwege laten tot schade van de tucht, den goeden geest en het vertrouwen in de meerderen, en gaan mokken. Dit is n.m.m. bij den eenvoudigen dienstplichtige lang niet denkbeeldig. Maar het Reglement betreffende de Krijgstucht verbiedt, dat men zich onvergenoeft betoont, dat men dit laat blijken. Zou men dan wel verstandig doen door de mogelijkheid open te stellen van zwaardere bestraffing, welke misschien slechts in enkele gevallen gewenscht zou zijn, dit in de hand te werken?

Blijkt de militair zoo lichtvaardig over een (te lichte) straf te klagen dan kan hij wegens onredelijk of oneerbiedig beklag gestraft worden, terwijl de strafoplegger op zijn feilen gewezen kan worden. Op deze wijze blijft het mooie beginsel, dat geen vrees voor zwaardere bestraffing den militair mag weerhouden zijn beklag in te dienen, gehandhaafd.

De vergelijking met de ambtenarenwet gaat wel eenigszins mank. Daar heeft men met heel andere verhoudingen te maken en kent men niet het begrip krijgstucht, hetwelk in de militaire samenleving de belangrijkste rol speelt.

Wat des inzenders uitlegging van de artikelen der W. Kr. aangaande het beklag betreft, geeft de Redactie gaarne toe, dat ook voor zijne opvatting ongetwijfeld goede argumenten zijn aan te voeren. Het betoog voor de WENSCHELIJKHEID zijner interpretatie heeft ons echter allerminst overtuigd. Wij hopen dat het H. M. G. eens spoedig de gelegenheid zal krijgen eene beslissing te geven.

Red. M. R. T.

¹⁾ Dit schijnt ons toch een minder aan te bevelen weg. O.i. zal over het beklag, eenmaal ingediend, in elk geval eene beslissing moeten vallen en zulks betreffende de straf waartegen het beklag is gericht. Het gaat niet aan, nádat het beklag reeds is ingediend en los van de behandeling daarvan in die straf wijziging te brengen, nóch in gunstigen nóch in ongunstigen zin.

Red. M.R.T.

Verzwaring van straf bij beklag.

(Art. 66 der Wet op de Krijgstucht.)

door

J. C. VAN HEUVEN

Eerste Luitenant der Veldartillerie.

Onder de Mededeelingen der Redactie in aflevering 4, M. R. T. XXVe jaargang, komt er eene voor, met den inhoud waarvan ik mij niet kan vereenigen, en welke ik betreur. Het is die, welke voorkomt op blz. 288 onder bovenstaanden titel. De strekking van deze Mededeeling is om aan te toonen, dat bij beklag over bestraffing in een krijgstuhtelijke zaak aan de hoogere militaire autoriteit of aan het Hoog Militair Gerechtshof, bij wien het beklag gedaan wordt, de bevoegdheid toekomt om de opgelegde straf te verzwaren.

De Redactie is van meening, dat de bedoeling van den wetgever weliswaar in deze een andere is geweest en dat de geschiedenis der bepaling geen twijfel hieromtrent laat, maar tevens, dat geschiedenis en bedoeling niet bindend zijn bij de toepassing van een bepaling, indien ook niet de bedoeling in de wet zelve ondubbelzinnig als des wetgevers wilsbesluit tot uiting is gekomen, terwijl dan dit laatste ten deze niet het geval zou zijn.

Betreffende de quaestie in hoeverre de rechter gebonden is aan of geëmancipeerd van de wet, is het laatste woord nog niet gesproken. Geschiedenis van een wetsbepaling en bedoeling van den wetgever zijn, dat geef ik toe, in het algemeen op zichzelf niet „durchschlagend”.

Ik ben echter van oordeel, dat de woorden van de Wet op de Krijgstucht zich verzetten tegen een uitlegging, als door de Redactie wordt voorgestaan.

Art. 66 geeft aan, hetgeen de autoriteit, bij wie het beklag wordt gedaan, heeft te verrichten, wanneer het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond is. In art. 67 wordt den gestrafte bevoegdheid gegeven de eindbeslissing van het H. M. G. in te roepen, wanneer het beklag geheel of gedeeltelijk ongegrond wordt verklaard. In de W.K. komt geen bepaling voor, waarin het met zooveel woorden verboden is om bij beklag een zwaardere straf op te leggen. Maar dat is niet de vraag. Het gaat er niet om, of een bevoegdheid is ontzegd, maar of zij is toegekend in het systeem der onderhavige wet. Wanneer wij, zooals hier een enumeratie van bevoegdheid vinden, dan moet aangenomen worden, dat daarmee een uitputtende regeling wordt gegeven; de opsomming zou anders achterwege zijn gebleven. Ik wil hierover niet te ver uitweiden, maar alleen verwijzen naar het arrest van den Hoogen Raad dd. 13 Januari 1879, W. 4330, betreffende de bevoegdheid des Konings in zake algemeene maatregelen van be-

stuur. In dit arrest komt als overweging voor: „immers, dat, ingevolge vorengemeld stelsel der Grondwet, het niet de vraag is of die bevoegdheid den Koning door eenige uitdrukkelijke bepaling ontzegd, maar of zij hem toegekend zij, . . . enz.”, welke overweging, *mutatis mutandis*, hier geheel en al van pas is. De beklagprocedure is in de W. K. niet nauwkeurig omschreven; de wet laat op verschillende plaatsen, vermoedelijk opzettelijk, ruimte voor vorming in de praktijk van een gewoonte. Maar juist betreffende het hier ter sprake zijnde onderwerp doet zij dat niet; hier geeft zij bindende regels. De Wetgever heeft dit onderdeel van zóóveel belang geacht, dat hij het aan zich heeft getrokken. De wetstoepasser zal zich aan deze regels hebben te houden en hen niet mogen uitbreiden.

Art. 50 geeft o.a. aan iederen boven den strafoplegger geplaatsten meerdere de bevoegdheid een opgelegde krijgstuuchtelijke straf te verzwaren. Nóóit zou ik ook maar eenigszins aan deze bevoegdheid willen tornen; ik acht haar van groot belang. Zoo kan bijv. een regimentcommandant op grond van deze bepaling, wanneer bij zijn onderhebbende batterijen bij de bestraffing een zeer verschillende maatstaf aangelegd wordt, normaliseerend optreden. Maar nu is het juist zoo gunstig, dat de opgelegde straffen ter kennis van den rechtstreeks boven den strafoplegger gestelden meerdere komen (althans bij de Landmacht) door middel van het dagelijksch rapport, vóórdat een beklag daarop kan worden ingediend. De termijn van beklag vangt immers eerst aan met den tweeden dag na dien, waarop de oplegging der straf ter kennis van den gestrafte is gebracht. Vóórdat het beklag gedaan wordt, is dus bijv. een regimentcommandant in de gelegenheid een straf, die hij te licht acht, te verzwaren. Hiertegen is geen enkel bezwaar. Hij wordt dan echter strafoplegger (art. 51, 2e lid), hij neemt de behandeling der zaak over en tegen de door hem opgelegde bestraffing blijven twee beroepsinstanties (bijv. brigadecommandant en H.M.G.) open.

De Redactie schrijft: „Daarbij ligt erkenning van de bevoegdheid geheel in den geest van de W.K. Art. 50 kent haar zelfs zeer bepaald toe.” Ook volgens mij kent art. 50 de bevoegdheid van strafverzwaring door een boven den strafoplegger gestelden meerdere in het algemeen zeer bepaald toe. Maar daarmee is in het geheel nog niet gezegd, dat de bevoegdheid tot strafverzwaring bij beklag (en hierom gaat het!) in den geest van de wet ligt.

Wie zal meer dan de maker van een wet doordrongen zijn van haar geest? Wat is eigenlijk de geest van een wet? Voert het antwoord op die vraag ons niet onherroepelijk terug naar de bedoeling, waarmede die wet in het leven is geroepen? Is door het doen van een beroep op den geest van de wet de Redactie niet teruggekomen op een terrein, waarvan zij zich juist verwijderd wilde houden? Ik begrijp daarom, van haar standpunt gezien, dit argument niet. Wanneer de Regeering op een gegeven moment zegt: „Het beklag, hetwelk steeds is een éenzijdig hooger beroep,

enz.”, dan is het duidelijk, dat de maker van de wet een geheel ander oordeel had over den geest van de wet als de Redactie.

Wij kunnen den geest van de wet alleen dan een zelfstandig bestaan laten voeren, wanneer wij de bedoeling, die bij het geven van de wet voorzat, in het oog vatten. Doen wij dat niet, hoe zullen we dien geest dan moeten leeren kennen? Tien verschillende wets-uitleggers kunnen ieder hun eigen interpretatie voorstellen als de geest van de wet. Maar dan vraag ik mij af, wat voor waarde een beroep daarop dan heeft. Er is dan immers een *petitio principii*! Indien een wetsuitlegging niet in strijd is met de letter van de wet, maar wèl met de bedoeling van den wetgever, dan kan het dikwijls, bijv. door veranderde omstandigheden toch gewenscht of zelfs noodzakelijk zijn, die uitlegging toe te passen. Hoe dikwijls gebeurt dat niet bij verouderde wetten? Maar men handelt dan zeker niet naar den geest van de wet! Wanneer ik dan ook tracht door te dringen in den geest van de W.K. kom ik tot een andere conclusie als de Redactie; voor mij verzet zich zoowel de letter van de wet als haar geest tegen een uitlegging als van de Redactie.

Deze haalt verder aan art. 70 W.K. Dit artikel legt iederen meerdere den plicht op om er voor te waken, dat de onder zijn bevelen gestelden een rechtvaardig, gepast en verstandig gebruik maken van de bij de W.K. toegekende bevoegdheden. Een te lichte bestraffing is nu zeker geen verstandig gebruik. Toegegeven. Maar de straf kan, zooals hiervoor gezegd, vóór het beklag verzwaaard worden. En is dit niet mogelijk, dan is er toch wel een andere manier om den strafoplegger voor het vervolg te instrueren.

De Redactie is van meening, „dat de motieven voor 's wetgevers bedoeling thans niet meer steekhoudend zijn: vrees voor belemmering van het beklag is volkomen ongegrond, integendeel veeleer is misbruik van het recht van beklag te duchten” en dat de algemeene opvattingen zich ten deze hebben gewijzigd. Indien dit zonder meer juist ware, zou ik, wanneer de woorden van de wet er zich niet tegen verzetten, geen bezwaar hebben om strafverzwaring bij beklag toe te laten, hoewel ik er het groote voordeel vooralsnog niet van zie. In gevallen, waarin het de autoriteit, bij wie het beklag gedaan wordt, wenschelijk voorkomt, de opgelegde straf te verzwaren, moet het beklag toch wel onredelijk zijn geschied en kan op dien grond aanleiding bestaan voor nieuwe, afzonderlijke bestraffing. Niet de mogelijkheid van verzwaring van straf bij beklag, maar de mogelijkheid van nieuwe bestraffing wegens onredelijk beklag behoort de rem te zijn tegen lichtvaardige reclames. Ik geloof niet, dat de opvattingen algemeen gewijzigd zijn; ik hoop althans eenige medestanders in deze te hebben. Het behoort principieel vast te staan, dat de straf, wanneer men zich beklaagt, niet verhoogd wordt. En dat wel dáárom, omdat volgens mij nog wel degelijk in mogelijkheid van zwaardere bestraffing aanleiding wordt ge-

vonden van beklag af te zien. Hiervan zijn mij den laatsten tijd eenige gevallen bekend.

Het is onlangs voorgekomen, dat de straf van een onderofficier in eerste beroepsinstantie verzwaaard werd en dat andere gestraften het na dien maar beter oordeelden in de hun opgelegde bestraffing te berusten, ook al waren zij er voor zichzelf van overtuigd, dat de bestraffing te zwaar was geweest. De oorspronkelijk gestrafte onderofficier zette zijn beklag niet voort voor het H. M. G.; hij meende, en zulks natuurlijk niet, omdat hij zwaardere bestraffing evenredig vond aan den ernst van het feit, dat dit nóg wel eens tot het omgekeerde van een gewenscht resultaat kon leiden. Wanneer men steekproeven neemt, blijkt de kennis van het militaire recht heel wat geringer te zijn dan men meent te mogen verwachten. En dat geldt natuurlijk het meest voor den dienstplichtige. Het komt bij de meeste onderdeelen niet zoo héél veel voor, dat een gestrafte zich beklaagt. Gebeurt dit en wordt de straf verzwaaard, dan zal zeer zeker het gevolg zijn, dat gezegd wordt: „Bij beklag wordt de straf verzwaaard”, zonder meer. Ik ben er a priori van overtuigd, dat wanneer strafverzwaring bij beklag geoorloofd is, van deze bevoegdheid rechtvaardig en gepast gebruik zal gemaakt worden. Het staat vast, dat het gros der dienstplichtigen dit niet zal zijn. En daarin schuilt een gevaar voor goede tucht, dat ik zou willen voorkomen. Het behoort een ieder duidelijk te zijn, dat beklag zonder meer niet kan leiden tot strafverzwaring, maar dat onredelijk of oneerbiedig beklag wel aanleiding kan geven tot oplegging van een nieuwe straf. Dit zal begrijpelijker zijn en in het belang van de tucht. Overigens is voorzichtige hanteering van deze bevoegdheid geboden. De mentaliteit van den dienstplichtige is een speciale; vergelijking met de Ambtenarenwet gaat daarom niet geheel op. De quaestie moet niet van bovenaf, maar van onderop worden bezien.

Uit het hiervoor gemeld geval blijkt, dat inderdaad strafverzwaring bij beklag voorkomt, naar mijn meening in strijd met de wet. Het is jammer, dat het beklag niet werd voortgezet voor het H. M. G. Wanneer dit in voorkomend geval zal gebeuren, hoop ik, dat de in eerste beroepsinstantie gegeven beslissing door het H. M. G. niet zal worden gesanctionneerd.

Verzwaring van straf bij beklag.

Als tegenhanger van de hiervóór opgenomen bijdragen meenen wij goed te doen ook plaats in te ruimen voor de ondervolgende beschouwingen, welke de Redactie mocht ontvangen van een officier der politietroepen.

In noot (3), voorkomende op blz. 303, Deel XXV verwijst U naar

Uwe aantekening op blz. 276, Deel XXIII. Aldus er toe gebracht die aantekeningen nog eens na te lezen, rijzen bij mij meerdere vraagpunten, die de meening versterken, dat het wel gewenscht moet worden geacht, dat als gevolg van een ingediend beklag de straf ook moet kunnen worden *verzwaard*.

1. De meerdere, die een beklagzaak ter beslissing krijgt, is verplicht *de zaak* te onderzoeken. Dit voorschrift verliest m.i. veel van zijn waarde, als de gestrafte zich opzettelijk niet over de strafreden wenscht te beklagen en het nieuwe onderzoek van de zaak brengt aan het licht, dat die strafreden veel te licht is gesteld.

Huldigt men de meening, dat het beklag steeds een éénzijdig hooger beroep is, dan zal de meerdere bezwaarlijk de strafreden mogen verzwaren, als de belanghebbende de strafreden buiten zijn beklag wenscht te doen vallen.¹⁾

Bij het onderzoek van de zaak zou de meerdere zich dan practisch moeten beperken tot dat gedeelte van de zaak, dat in de strafreden tot uitdrukking komt.

En daar er steeds evenwicht behoort te zijn tusschen straf en strafreden, zal men zelfs de zwaarte van de straf niet mogen toetsen aan de werkelijke handelingen, doch slechts aan de te lichte beschuldiging, opgenomen in de strafreden. Het geval zou zich dan kunnen voordoen, dat men de straf moet verlichten, ofschoon men weet, dat de man veel meer heeft verdiend.

2. Het lijkt mij zelfs twijfelachtig of men in het voorgaande geval art. 30 (3) van het Reglement betreffende de Krijgstucht kan toepassen, want bij een eenzijdig hooger beroep zullen geen ernstiger zaken ten laste kunnen worden gelegd dan omschreven in de strafreden.

Bovendien zal het voor iemand veel gunstiger kunnen zijn dat op zijn straflijst een straf staat wegens „onredelijk beklag” dan dat daarop een juiste omschrijving komt van zijn misdragingen; door het beklag is daarenboven ook verzwaring van straf met toepassing van art. 50 W. Kr. uitgesloten.

3. Doch zelfs als de gestrafte de strafreden in zijn beklag trekt, lijkt het mij niet consequent, dat alleen de straf en niet de strafreden van verzwaring wordt uitgesloten.

De bewoordingen van een strafreden kunnen voor een man veel ernstiger gevolgen hebben dan de zwaarte van een straf, doch bovendien kan door een eenzijdige verzwaring het evenwicht tusschen straf en strafreden worden verbroken.

4. Het lijkt mij evenmin juist om de ernstigere overtredingen,

¹⁾ Deze splitsing wordt, naar wij meenen, door de rechtspraak niet aangevaard. Ook al is het beklag uitsluitend gericht tegen de straf, dan wordt toch dikwijls de omschrijving der strafreden in de beschikking betrokken. Dit is ook meermalen niet anders mogelijk en trouwens in overeenstemming met art. 65 W. Kr. dat spreekt over „de zaak”. Te vergelijken is ook art. 407 W. v. Strafv. Red. M.R.T.

die bij het nieuwe onderzoek van de zaak aan het licht treden, te scheiden van de rest en afzonderlijk nog ter bestraffing aan den strafoplegger over te geven; dikwijls zal een dergelijke scheiding ook niet mogelijk blijken.

Wij zien in vorenstaande beschouwingen een juist betoog ter versterking van onze meening dat de mogelijkheid van verzwaring der straf bij beklag in elk geval zeer wenschelijk is.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 22 October 1929 ¹⁾.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein J. Doorman, Ritmeester A. J. E. Mathon en Kapitein J. Drost.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Het door een soldaat, verdacht van overtreding der Rijwiellastingwet, opgeven van een valschen naam aan een op patrouille surveilleerenden korporaal der politietroepen, die hem gelast had zijn naam op te geven, althans hem naar zijn naam had gevraagd.

Ten laste gelegd is primair opzettelijke ongehoorzaamheid, subsidiair de overtreding van art. 435, 3°, W. v. S.

Het primair ten laste gelegde is niet wettig en overtuigend bewezen, zijnde meer in het bijzonder niet bewezen dat beklagde het opzet zou hebben gehad om niet aan een dienstbevel te gehoorzamen, vermits — daargelaten de vraag of in casu het bevel bevoegd gegeven was — onder een dienstbevel slechts moet worden begrepen een bevel, eenig militair dienstbelang betreffende, waarvan evenwel in casu geen sprake is.

Het subsidiair ten laste gelegde bewezen verklaard, doch niet strafbaar geacht, vermits een korporaal der politietroepen geen opsporingsambtenaar is bedoeld in art. 141 W. v. Sv. en ook niet genoemd wordt onder de categorieën van ambtenaren bedoeld in art. 7 der Rijwiellastingwet. Hij was dus niet het bevoegde gezag bedoeld in art. 435, 3°, W. v. Sr. ²⁾

Het H. M. G., vernietigend het vonnis van den krijgsraad, verklaart het primair ten laste gelegde bewezen en strafbaar als „opzettelijke ongehoorzaamheid.”

Nu de overtreding der Rijwiellastingwet, waarvan beklagde verdacht werd ook kan vallen onder art. 2, 6°, Wet Krijgstucht, derhalve een krijgstuchtelijk vergrijp kan opleveren, gaf de korpo-

¹⁾ Zie hierna de sententie van het H.M.G. van 10 December 1929; alsmede het daarna opgenomen vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 22 October 1929 en de sententie van het H.M.G. van 24 December 1929.

²⁾ Het is wel een vreemde opvatting dat een meerdere onbevoegd wordt verklaard om een mindere zijn naam te vragen, terwijl hij ontegenzeggelijk (zie art. 4 R.L.) wél bevoegd is om dien mindere arrest aan te zeggen.

raal, den soldaat gelastende hem zijn naam op te geven, ten einde van zijne bevinding rapport te kunnen opmaken, een bevel eenig militair dienstbelang betreffende, mitsdien een dienstbevel.

In de zaak van den auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens P., oud 19 jaar, geboren te Den Helder, gewoon dienstplichtig soldaat van de 1e Schoolcompagnie Regiment Jagers, met groot verlof, te Amsterdam, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA
TE 's-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 20 Maart 1920 is ingelijfd bij het Regiment Jagers en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 26 Augustus 1929, door den Compagnies-Commandant, te 's-Gravenhage opge maakt, beklaagde op 20 Maart 1929 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 15 October 1929 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 13 Juli 1929 te 's-Gravenhage als militair, nadat zijn meerdere in rang, de korporaal der Politietroepen Th. Wink, tevens commandant eener patrouille belast met het houden van toezicht op militairen, die in 't bijzonder had tegen te gaan rijwielovertredingen en andere voorkomende overtredingen van burgerlijke en militaire strafwetten en andere volgens wettelijke voorschrift niet geoorloofde handelingen, hem had gelast hem zijnen naam op te geven, aangezien hij hem verdacht van overtreding der Rijwielbelastingwet, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, door toen in strijd met de waarheid op te geven, dat hij genaamd was Willem van Achelen;

althans dat hij destijds aldaar door den korporaal der Politietroepen T. Wink, hoofd eener patrouille, die de opdracht had als bovenomschreven, en die hem verdacht van het plegen van eene overtreding van de Rijwielbelastingwet, naar zijnen naam gevraagd, valschelijk heeft opgegeven genaamd te zijn: Willem van Achelen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op of omstreeks 13 Juli 1929 op den Waalsdorperweg te 's-Gravenhage werd aangehouden door een korporaal van de Militaire

Politie, toen hij als bestuurder op een rijwiel was gezeten, waarop niet zichtbaar was aangebracht een voor het loopend jaar geldig belastingplaatje, ook niet onzichtbaar; dat, toen de korporaal hem naar zijn naam vroeg, hij opgaf genaamd te zijn: „Willem van Achelen”; dat hij dien naam in strijd met de waarheid opgaf, omdat hij meende op die wijze buiten strafvervolging te blijven;

Overwegende dat Th. Wink, 26 jaar, korporaal 1e Compagnie Politietroepen te 's-Gravenhage, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 13 Juli 1929 op den Waalsdorperweg te 's-Gravenhage een soldaat op een rijwiel zag rijden, hetwelk niet was voorzien van een geldig belastingplaatje; dat hij dien soldaat aanhield en diens naam vroeg; dat deze opgaf genaamd te zijn: „Willem van Achelen” en onder de wapenen te zijn bij de 1e Schoolcompagnie Regiment Jagers; dat hem, relatant, twee dagen daarna te Waalsdorp beklagde werd getoond, in wien hij dezelfde persoon herkende, als die hem had opgegeven genaamd te zijn: „Willem van Achelen”; dat hij, getuige, toen hij op 13 Juli 1929 beklagde aanhield, patrouillecommandant was van de patrouille bestaande uit hem en den soldaat Mijnsbergen; dat hij volgens zijn instructie belast was met het houden van toezicht op militairen, waarbij in het bijzonder moeten worden tegengegaan rijwielovertredingen en andere overtredingen van burgerlijke en militaire strafwetten;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem subsidiair ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd, zijnde meer in het bijzonder niet bewezen, dat beklagde het opzet zoude hebben gehad om niet aan een *dienst*bevel te gehoorzamen, vermits — daargelaten de vraag of in casu het bevel bevoegd gegeven was — onder dienstbevel slechts moet worden begrepen een bevel, eenig militair dienstbelang betreffende, waarvan evenwel in casu geen sprake is, zoodat beklagde van het hem primair ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het subsidiair ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit:

dat de Krijgsraad dit feit niet strafbaar acht, vermits een korporaal der Politietroepen geen opsporingsambtenaar is, bedoeld in art. 141 Wetboek van Strafvordering, en ook niet genoemd wordt onder de categorieën van ambtenaren, bedoeld in art. 7 der Rijwielbelastingwet, waarin bepaalde ambtenaren tot het opsporen van overtredingen dier wet zijn bevoegd verklaard;

dat derhalve in casu de korporaal der Politietroepen Wink niet was het bevoegd gezag om beklagde naar diens naam te vragen;

dat mitsdien het bewezen verklaarde feit niet strafbaar is ingevolge art. 435, 3°, Wetboek van Strafrecht en waar zulks niet

strafbaar is ingevolge eenig andere door straf te handhaven bepaling van Wet of verordening, beklaagde ook hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikelen: 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 193 en art. 197 van de Rechtpleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd;

Verklaart niet strafbaar het bewezen verklaarde en subsidiair ten laste gelegde feit;

Spreekt beklaagde vrij ¹⁾.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 10 December 1929. ²⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majoor M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadvrouw: Jkvr. Mr. M. J. E. Alting von Geusau, te 's-Gravenhage.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 22en October 1929 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen P., oud 20 jaar, geboren te den Helder, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 1e Schoolcompagnie van het Regiment Jagers, met groot verlof te Amsterdam, gerequireerde in persoon, geintimeerde.

¹⁾ Het zou interessant zijn te weten waarom de Krijgsraad dezen militair niet, met toepassing van art. 58 Wet Krijgstucht, naar den commandeerenden officier heeft verwezen. Het is toch, onder alle omstandigheden, onbestaanbaar met de militaire tucht dat een mindere door zijn meerdere naar zijn naam gevraagd, dezen voorliegt en een valschen naam opgeeft. De man mag nu niet krijgstuhtelijk worden gecorrigeerd. Red. M.R.T.

²⁾ Zie hiervóór het vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch. Red. M.R.T.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appél;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door de raadvrouw aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en beklagde zal schuldig verklaren aan: „het door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgeven”, en zal veroordeelen tot tien gulden boete, subsidiair vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek beklagde op 20 Maart 1929 is ingelijfd bij het Regiment Jagers, en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken;

Overwegende dat aan beklagde aan den voet van het hem op 15 October 1929 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd: (Zie vonnis)

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: (Zie vonnis)

Overwegende dat Th. Wink, korporaal bij de 1ste Compagnie Politietroepen te 's-Gravenhage, als getuige onder eede heeft verklaard: (Zie vonnis)

Overwegende dat het Hof door den weergegeven inhoud van de bovenvermelde bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde feit heeft begaan, dus ook dat hij opzettelijk heeft nagelaten aan het daar omschreven dienstbevel te voldoen, met dien verstande, dat het feit is begaan omstreeks 13 Juli 1929;

Overwegende dat immers volgens artikel 2, 6°., van de Wet op de Krijgstucht krijgstuhtelijke vergripen zijn de feiten vallende in de bepalingen van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen, waarop als hoofdstraf gesteld is hetzij hechtenis of geldboete hetzij geldboete alleen, indien het begane feit naar het oordeel van den in no. 2 van dat artikel vermelden meerdere onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, doch tevens van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende dat op de feiten, omschreven in artikel 5 van de Rijwielbelastingwet, Staatsblad 1924, no. 306, alleen geldboete is gesteld, terwijl ingevolge het laatste lid van dat artikel die feiten

worden beschouwd als overtredingen, zoodat die feiten vallen onder de in artikel 2, 6°., van de Wet op de Krijgstucht genoemde overtredingen;

Overwegende dat derhalve de in de telastelegging genoemde korporaal der Politietroepen, den beklaagde verdenkende van overtreding der Rijwielbelastingwet, dus van een feit, dat een krijgstuhtelijk vergrijp kan opleveren, en hem te dier zake gelastende zijn naam op te geven, ten einde van zijne bevinding rapport te kunnen opmaken, hem daarmede gaf een bevel, eenig militair dienstbelang betreffende en mitsdien een dienstbevel; ¹⁾

Overwegende dat het ten laste van beklaagde bewezen feit moet worden gequalificeerd als: „opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Overwegende dat, nu het aan beklaagde primair ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is, een onderzoek naar het hem subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt, dat het beroepen vonnis van den Krijgsraad, waarbij beklaagde zoowel van het hem primair als subsidiair ten laste gelegde werd vrijgesproken, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd, dan boven als bewezen is aangewezen, en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken; ²⁾

Toepassende de artikelen 60, 62 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 23bis en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 193 van het Rechtpleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbaar feit;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van eene geldboete van tien gulden;

Bepaalt dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van tien dagen;

Verklaart het primair ten laste gelegde voor het overige niet wettig en overtuigend bewezen, en spreekt beklaagde daarvan vrij.

¹⁾ Men vergelijk de Sententies van 20 Juni 1924, M.R.T. XX, 339 en 6 Februari 1925, M.R.T. XX, 637. Bij eerstgenoemde sententie is het onder gelijke omstandigheden opgeven van een valschen naam aan een meerdere gestraft volgens art. 435, 3° W. v. S., hetgeen ons wel zoo juist toeschijnt.

Red. M.R.T.

²⁾ Het is niet recht duidelijk waarop deze overweging betrekking heeft: het Hof heeft het primair ten laste gelegde immers *geheel bewezen* verklaard.

Red. M.R.T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 22 October 1929. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein J. Doorman, Ritmeester A. J. E. Mathon en Kapitein J. Drost.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren), door n.l. op de order van een meerdere, sergeant van de politietroepen, om zijn veldjuss geheel dicht te doen, te antwoorden „deze is ver genoeg dicht” en op het herhaald bevel te zeggen „Jij zoekt mij toch zeker niet bang te maken”.

Het vervolgens, na rapportaanzegging, door dien meerdere naar zijn naam gevraagd, opgeven van een valschen naam door den krijgsraad gestraft met toepassing van art. 435, 3° W. v. S. onder overweging dat, hoe ruim de beteekenis van het woord „dienstbevel” in art. 114 W. v. M. S. ook moge zijn, onder de daar bedoelde dienstbevelen niet kunnen vallen, die, tegen wier niet-nakoming reeds andere wetsbepalingen bijzonderlijk voorzien.

Anders H. M. G.: Art. 114 houdt niet in eene beperking ten aanzien van de beteekenis van het woord „dienstbevel” als de krijgsraad daarin heeft gelezen. Mitsdien valt ook dit opgeven van een valschen naam onder art. 114 W. v. M. S., zijnde verder beide feiten van „opzettelijke ongehoorzaamheid” te beschouwen als ééne voortgezette handeling.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens O., oud 23 jaar, geboren te Herenthout (B), gewoon dienstplichtig soldaat van de 2e Schoolcompagnie 6e Regiment Infanterie te Breda, met groot verlof te Tilburg, beklagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

¹⁾ Zie hierna de sententie van het H.M.G. van 24 December 1929, alsmede het hiervóór opgenomen vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 22 October 1929 en de sententie van het H.M.G. van 10 December 1929.
Red. M.R.T.

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 1 Februari 1929 is ingelijfd bij het 6e Regiment Infanterie en laatstelijk op 5 September 1929 van groot verlof is teruggekeerd;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 12 October 1929 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 18 September 1929 te Breda:

I. als militair, nadat zijn meerdere in rang, de sergeant der Politietroepen Van der Hoeven, hem had gelast zijn veldjas, die hij, terwijl hij zich over den openbaren weg bewoog, ongesloten droeg, te sluiten, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

II. als militair, nadat dezelfde meerdere in rang, tevens onbezoldigd rijksveldwachter en commandant eener garnizoenspatrouille, hem had gelast hem ter zake van het plegen van het feit sub I genoemd zijnen naam op te geven, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en valschelijk heeft opgegeven genaamd te zijn: P. J. J. Pieterse;

Overwegende dat beklagde heeft verklaard:

dat hij op 18 September 1929 te Breda om \pm 22.30 uur met eenige soldaten uit een café kwam, teneinde zich naar de kazerne te begeven; dat in de Kerkstraat een man van de Militaire Politie tot hem zeide: „Doe je jas dicht”; dat hij zich niet herinnert, wat hij zoal gezegd heeft; dat de sergeant van de Militaire Politie hem zijn naam heeft gevraagd, waarop hij heeft geantwoord, dat hij Pieterse heette; dat de Militaire Politie tot tweemaal toe heeft gezegd een goeden naam op te geven, waaruit hij begreep, dat zij vermoedde, dat hij een verkeerden naam opgaf; dat hij zijn goeden naam niet durfde opgeven, omdat hij dien dag licht arrest had en na diensttijd kwartierziek te bed; dat den volgenden morgen die sergeant van de Militaire Politie hem in de Halstraat aanhield en deze hem vroeg, of hij nog „Pieterse” heette; dat hij toen zijn waren naam heeft opgegeven; dat hij niet precies wist wat hij deed, dat hij ongeveer vijf en twintig potjes bier op had;

Overwegende dat in het proces-verbaal dd. 19 September 1929 onder No. 78, op ambtseed opgemaakt door A. L. P. v. d. Hoeven, sergeant, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, der Groep Politietroepen te Breda, o.m. staat gerelateerd:

dat hij relatant, op 18 September 1929 des namiddags te 10.40 uur zich met den korporaal der politietroepen A. F. J. Smulders op garnizoenspatrouille bevond in de Kerkstraat te Breda; dat aldaar enige militairen aankwamen, waarvan een zijn veldjas geheel losdroeg; dat deze de onderste vier knopen vast deed, doch, toen hij hem passeerde de drie bovenste knopen en kraag los had; dat bedoelde persoon door hem, relatant, werd bevolen, dat hij zijn veldjas geheel dicht moest doen, waarop deze brutaal antwoordde:

„deze is ver genoeg dicht”; dat hij, relatant, hem wederom beval, den veldjas dicht te doen, waarop die soldaat hem op dreigenden toon antwoordde: „Jij zoekt mij toch zeker niet bang te maken”; dat hij, relatant, hem rapport aanzegde en dat die militair desgevraagd opgaf genaamd te zijn: „Petrus Johannes Jacobus Pieterse, behorende tot 2-III-6. R. I.”; dat die naamsopgave door hem, relatant, op 19 September 1929 is gecontroleerd en hem toen bleek, dat deze valsch moest zijn; dat hij in den voormiddag van denzelfden dag in de Halstraat te Breda, den persoon heeft aangehouden, die hem vorenomschreven opgave had gedaan, en dat deze thans opgaf genaamd te zijn: O., geboren te Herenthout (B) 4 Februari 1906, dpl. soldaat 1-II-6. R. I.” zijnde beklaagde;

Overwegende dat het van algemeene bekendheid is, dat de Kerkstraat te Breda een openbare weg is;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen dat beklagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, dat zij zijn gepleegd op 18 September 1929 en beklagde heeft geweigerd aan het sub I bedoelde dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende ten aanzien van het sub II bewezen verklaarde feit: dat, hoe ruim ook de beteekenis van het woord „dienstbevel” in art. 114 Wetboek van Militair Strafrecht ook moge zijn, onder de daar bedoelde dienstbevelen niet kunnen vallen, die, tegen wier *niet*-nakoming reeds andere wetsbepalingen bijzonderlijk voorzien, zoodat in casu de strafbepaling van art. 435, 3°, Wetboek van Strafrecht toepasselijk is;¹⁾

Gezien artikelen 2, 6, 10, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 27, 55, 62, 435 3°, Wetboek van Strafrecht, en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als:

I. Opzettelijke ongehoorzaamheid;

II. Het, door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgeven;

Veroordeelt den beklagde ter zake van het feit sub I tot eene gevangenisstraf van tien dagen en ter zake van het feit sub II tot eene geldboete van tien gulden bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

¹⁾ In dien zin ook Pols, Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, blz. 299. Is ook niet in art. 435, 3° een bijzondere strafbepaling, in de beteekenis van art. 55, 2e lid, W. v. S., te zien tegenover de meer algemeene van art. 114 W. v. M. S. ?

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 19 tot 29 September 1929 in mindering zal worden gebracht.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 December 1929. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Generaal-Majors M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 22en October 1929 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen O., oud 23 jaar, geboren te Herenthout (België), gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 2de Schoolcompagnie van het 6de Regiment Infanterie, met groot verlof te Tilburg, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appél;

Gezien de oproeping, van wege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht de aan beklaagde ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en het Hof zich alzoo te dezen opzichte vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt;

Overwegende echter dat de krijgsraad ten aanzien van het aan beklaagde in aanhef en sub II ten laste gelegde en bewezen ver-

¹⁾ Zie hiervóór het vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch.

klaarde feit ten onrechte heeft overwogen, dat, hoe ruim ook de beteekenis van het woord „dienstbevel” in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht moge zijn, onder de daar bedoelde dienstbevelen niet kunnen vallen die, tegen wier *niet*-nakoming reeds andere wetsbepalingen bijzonderlijk voorzien, zoodat in casu de strafbepaling van artikel 435, 3o, van het Wetboek van Strafrecht toepasselijk is; dat de door den Krijgsraad aan dat feit gegeven qualificatie dan ook onjuist is;

Overwegende dat immers artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet inhoudt eene beperking ten aanzien van de beteekenis van het woord „dienstbevel” als de Krijgsraad daarin heeft gelezen;

Overwegende dat de ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten behooren te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende”;

Overwegende dat deze feiten met eene gevangenisstraf voor den tijd van tien dagen behoorlijk worden geboet;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld, — met uitzondering evenwel van de artikelen 23, 55, 62 en 435, 3o, van het Wetboek van Strafrecht, — alsmede artikel 56 van laatstgenoemd Wetboek en de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover betreft de qualificaties, aan de ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten gegeven, en de opgelegde straffen;

En opnieuw recht doende:

Qualificeert die feiten als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende”;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 19 tot 29 September 1929 in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

WETGEVING.

Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.

(Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal).

(Vervolg van blz. 433 hiervóór).

In behandeling komt Titel IV (Bepalingen van materieel recht). Beraadslaging over artikel 125, luidende:

„1. Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften vastgesteld betreffende:

- a.* aanstelling;
- b.* schorsing;
- c.* ontslag;
- d.* bezoldiging;
- e.* wachtgeld;
- f.* dienstitijden;
- g.* verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte;
- h.* overige rechten en verplichtingen der ambtenaren;
- i.* disciplinaire straffen;
- j.* administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;
- k.* de wijze, waarop aan vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.

2. Onder gelijk voorbehoud stelt het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders voor de ambtenaren, door of vanwege deze lichamen aangesteld, voorschriften vast omtrent de onderwerpen in het eerste lid genoemd.”

waarop zijn voorgesteld de volgende amendementen:

vier, door de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk no. 1, XIII, XIV, XV en XVI), luidende:

„XIII.

a. In het eerste lid van artikel 125 wordt sub *a* gelezen:

„aanstelling en bevordering”;

b. wordt sub *d* gelezen:

„bezoldiging en vergoeding voor overwerk”;

c. wordt sub *f* gelezen:
„arbeidstijden en diensttijden”;

d. wordt sub *g* gelezen:
„verlof, vacantie, vacantietoeslag en aanspraken ingeval van ziekte”;

e. wordt sub *k* gelezen:
„de wijze, waarop aan algemeen landelijke vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven tot het plegen van overleg”.

XIV.

Aan het slot van het eerste lid van artikel 125 wordt een zin toegevoegd, luidende als volgt:

„Deze voorschriften moeten inhouden:

ten aanzien van punt *b*, dat schorsing in het ambt geen stilstand of vermindering van bezoldiging met zich brengt;

en ten aanzien van punt *g*, dat het aantal vacantiedagen voor een vast aangestelden ambtenaar ten minste twaalf werkdagen per jaar bedraagt en dat in geval van ziekte van zulk een ambtenaar, het volle salaris gedurende ten minste twaalf maanden wordt uitgekeerd.”

XV.

a. Achter het eerste lid van art. 125 wordt een nieuw tweede lid ingevoegd, luidende als volgt:

„Over den in het eerste lid van dit artikel bedoelden algemeenen maatregel van Bestuur wordt de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in ambtenarenzaken gehoord.”

b. Het tweede lid wordt derde lid.

XVI.

Aan art. 125, lid 2 (indien amendement XV is aangenomen: lid 3), wordt een zin toegevoegd, luidende als volgt:

„De voorschriften mogen voor een ambtenaar niet minder gunstig zijn, dan die, welke krachtens het eerste lid van dit artikel zijn vastgesteld voor die Rijksambtenaren, wier werkzaamheden en omstandigheden het meest met die van dezen ambtenaar overeenkomen.”;

een, van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk no. 5, III, *b*), luidende:

Na het tweede lid van artikel 125 wordt een derde lid ingevoegd, luidende als volgt:

„Onder gelijk voorbehoud stelt, indien Wij dit artikel op personen, als in art. 2*bis* bedoeld, toepasselijk hebben verklaard.

de werkgever van deze personen voorschriften vast, welke de voorwaarden inhouden, waaraan de door hem met deze personen te sluiten arbeidsovereenkomsten ten aanzien van de in het eerste lid genoemde punten moeten voldoen.”

De **Voorzitter**. Dit laatste amendement komt te vervallen ten gevolge van de verwerping van het amendement tot invoeging van een artikel *2bis* (Stuk no. 5, III, *a*).

De heer **J. ter Laan** verkrijgt het woord tot toelichting der amendementen en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad dient het door u bedoelde amendement te vervallen.

Ik meen in den aanvang van mijn toelichting te mogen opmerken, dat wij op het oogenblik te doen hebben met een zeer belangrijk onderdeel van dit wetsontwerp, het onderdeel n.l., dat betrekking heeft op het materieele recht. De Minister heeft het aldus geformuleerd, dat, voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld betreffende aanstelling, bezoldiging, wachtgeld, enz. De Minister heeft zich hierbij op het standpunt gesteld, dat die regel voor het Rijk moet worden uitgewerkt en, begrijp ik de zaak goed — en hierover zou ik gaarne het oordeel van den Minister vernemen —, dan zal er komen een algemeen Rijksambtenarenreglement, dat aangeeft waaraan de diverse Rijksadministraties zich zullen hebben te houden. Daarnaast zullen dan detailregelingen worden gemaakt, die echter altijd gebaseerd zullen moeten zijn op het Rijksambtenarenreglement.

Wanneer de Minister toegeeft, dat dit zoo is, dan komt de vraag aan de orde of aan de hoofdpunten, die de Minister in art. 125 opsomt, uitbreiding moet worden gegeven. Wij hadden hier ook een andere methode kunnen volgen en voorstellen, na Titel III in Titel IIV¹⁾ een aantal artikelen op te nemen, waarin stuk voor stuk die hoofdpunten nader werden omschreven en geregeld. Het staat echter zoo, dat men in de Kamer graag practisch iets wil bereiken.

Het is mij er niet om te doen, een serie mooie voorstellen in te dienen, maar ik wil gaarne een regeling zien aangenomen, waarin voor zooveel mogelijk mijn inzichten zijn verwerkt. Mijn oordeel is, dat het materieele recht voor zoover dat mogelijk is volledig in deze wet behoorde te worden opgenomen. Echter, om iets te bereiken, moet ik blijven in het systeem van den Minister en in dat systeem is het zeer wel mogelijk, dat het aantal opgesomde punten wordt uitgebreid.

Van belang is daarbij de vraag, in hoeverre de regelingen, die voor het Rijkspersoneel zullen gelden, ook van toepassing zullen worden verklaard voor het personeel, in dienst van de lagere organen. Hierbij meen ik nog even terug te moeten tasten in het algemeen

1) Waarschijnlijk bedoeld Titel IV.

debat. De Minister heeft het intrekken van het wetsontwerp-Heemskerk, en het daarvoor in de plaats stellen van een regeling in hoofdzaak van het formeele recht met een paar hoofdpunten van het materiele recht, waarop te zijner tijd een nadere regeling van dat materiele recht zou kunnen worden gebouwd, verdedigd met twee hoofdargumenten. Het eene hoofdargument was, dat financieele toestand van het Rijk het onmogelijk maakt, de kosten te dragen, die uit het wetsontwerp-Heemskerk zouden voortvloeien, en het tweede hoofdargument was het bezwaar tegen de centralisatie. De Minister heeft, evenals een aantal sprekers uit de Kamer, den nadruk, die aanvankelijk op het financieele argument was gelegd, laten vallen. In het licht van de enkele cijfers, die ik heb geproduceerd, kon dat argument ook niet staande worden gehouden.

Wanneer nu het financieele bezwaar niet ter zake dienende is, komt men tegenover de vraag, of de punten, die de Minister in art. 125 heeft opgesomd, eenigermate kunnen en moeten worden uitgebreid, heel anders en veel gemakkelijker te staan, en dit moet in de eerste plaats gelden voor den Minister zelf.

Hij heeft deze regeling opgezet onder de werking van dit bezwaar, dat hij toen zóó sterk voelde, dat het ontwerp-Heemskerk moest worden ingetrokken. Nu dat bezwaar niet meer aanwezig is, blijkt dus, dat de Minister veel gemakkelijker tegenover eenige uitbreiding kan staan dan aanvankelijk het geval geweest moet zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal nu achtereenvolgens enkele woorden over die punten zeggen.

Onder *a* is alleen opgenomen de aanstelling. Er moeten dus krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld betreffende de aanstelling. De lagere organen zullen kunnen volstaan bij het opnemen van enkele bepalingen in zake de aanstelling, met het voorschrift, dat een bewijs van aanstelling aan den betrokkene moet worden verstrekt. Maar uiteraard zal ten aanzien van het Rijkspersoneel een en ander meer moeten worden opgenomen. Ik acht het van groot belang, dat aan het punt: aanstelling, wordt toegevoegd de bevordering, zooals wij bij amendement hebben voorgesteld, omdat er voor dat personeel ter zake van de bevordering nog zoo weinig is vastgesteld, en het van groot belang moet worden geacht, dat een regeling tot stand komt. Het is hiermee zoo, dat zelfs een regeling voor de periodieke verhoogingen in vele gevallen niet bestaat!

In een aantal gemeenten wordt — gelijk het Rijk het heeft gedaan in het Bezoldigingsbesluit — het personeel ingedeeld in bezoldigingsklassen, voor welke klassen zijn aangegeven het minimum en het maximum, te bereiken in een aantal jaren. Maar dit is nog niet eens bij de lagere organen over de heele lijn het geval. Wij hebben nog een heel groot terrein, waarop ten deze nog in het geheel geen regelen bestaan, en louter het toeval en de welwillendheid van de verschillende leiders een rol spelen ten aanzien van de bevordering. Om van de eene naar de andere bezoldigingsklasse over te gaan

bestaat zoo goed als geen regel en het is toch noodzakelijk, dat, wanneer straks die maatregel van bestuur tot stand wordt gebracht — ik neem aan, in overleg tusschen Regeering en personeel, zooals dat georganiseerd is in de centrales der landelijke organisaties, in het georganiseerd overleg — aandacht wordt geschonken aan de bevordering, en daarvoor hoofdregels worden vastgesteld.

Ik wil hieromtrent een bepaald voorbeeld geven, omdat praktische voorbeelden uiteraard groote waarde hebben. In 1919 stelde de Salariscommissie een eindsalaris vast voor klerken, adjunct-commiezen en commiezen in het eindsalaris van commies. Men ging er van uit, dat schematisch de bevordering zóó was, dat iemand, die als klerk begon, eindigen kon als commies. Dit was ook niet onjuist, maar het ligt voor de hand, dat slechts een heel klein percentage die eindstreep zou bereiken. Maar, waar men dit uitgangspunt had gekozen, ligt het voor de hand, dat het salaris, dat aan die lagere groep werd toegekend, met die eindstreep verband hield en daardoor lager werd gesteld dan anders het geval zou geweest zijn. Later is de Regeering geheel eenzijdig op die regeling teruggekomen.

Het georganiseerd overleg is daarin niet gekend. In plaats van het salaris der commiezen, werd de eindstreep het salaris der adjunct-commiezen, zonder dat dit medebracht het wijzigen van de salarisschaal der klerken en der adjunct-commiezen. Daarom is het van belang, dat hier regelen worden gesteld. Voor het griffie- en secretarie-personeel der provinciën en gemeenten bestaat op dit punt een zeer gebrekkige regeling, d.w.z. niet op papier, maar ongeschreven recht. Het is dus hoog noodig, dat — voor zoover noodig — en het georganiseerd overleg zal dat moeten uitmaken — ook enkele hoofdregelen ten aanzien van de bevordering worden gesteld. Ik acht dit een punt van belang en beveel het amendement dan ook bij de Kamer en de Regeering aan.

Ten aanzien van letter *d* heeft mijn vriend van den Bergh met mij een amendement ingediend om aan het door de Regeering opgenomen punt: bezoldiging, toe te voegen: en vergoeding voor overwerk. Deze aanvulling spreekt voor zich zelf. In heel veel gevallen wordt het personeel van het Rijk en de lagere organen telkens en telkens weer geroepen om overwerk te verrichten. Daar is onder gegeven omstandigheden ook geen bezwaar tegen, maar dan is het ook wenschelijk, dat wordt aangegeven, dat, wanneer overwerk noodig is, daarvoor een regeling behoort te worden getroffen. Ik herinner mij den toestand, dat zelfs in de groote gemeenten geen enkele regeling bestond en dat het personeel geregeld tot overwerk geroepen werd en men daarvoor slechts te hooi en te gras bij wijze van gratificatie of op andere wijze eenige vergoeding gaf. Ik hoor hier de opmerking: die toestand bestaat nergens meer; in de groote gemeenten wellicht niet, maar bij een overwegend aantal van de 1100 gemeenten in ons land bestaat hiervoor geen enkele regeling. Daarom is het van belang, dat de Centrale commissie geroepen

wordt door dit wetsartikel, om aan deze zaak haar aandacht te schenken.

De vraag komt hierbij naar voren, of een regeling van het overwerk overal gelijk zal moeten zijn. Ik geloof van niet. Ik geloof, dat men de noodige differentiatie zal moeten hebben, maar de uitwerking van dit punt kan men veilig toevertrouwen en overlaten aan de Centrale commissie voor georganiseerd overleg.

Ik geloof, dat, wanneer men op het stuk van het overwerk een regeling maakt, in vele gevallen overwerk zal worden voorkomen. De practijk is zoo, dat, als er een groote hoeveelheid werk is en men geen dwingende regeling heeft, men een toestand krijgt, dat het gewone personeel geroepen wordt dat werk in overwerk te verrichten, met of zonder belooning, dit laatste volgens een regeling, hetzij bij wijze van gratificatie, maar ik meen, en de practijk heeft mij hierin bevestigd, dat, wanneer men een regeling maakt, waarin wordt opgenomen, dat, wanneer dat overwerk in beduidende wijze moet plaats hebben, daarvoor behoorlijke betaling moet geschieden, een dergelijke regeling zeer preventief zal werken en dat men hiermede niet alleen overwerk voorkomt, maar ook bevordert, dat, voor zoover het dan noodig is, er voldoende personeel in dienst wordt genomen. Ook dit punt heeft dus een zeer groote beteekenis en ik zou willen, dat de Minister voor deze argumentatie een willig oor zou willen hebben.

Ik kom thans tot letter *f*. De Regeering heeft daaronder opgenomen: diensttijden. Voor de diensttijden zullen dus in den toestand te brengen maatregel van bestuur regelen moeten worden gegeven. Nu is diensttijd niet hetzelfde als arbeidstijd. Diensttijd omvat meer. Onder diensttijd kan men eigenlijk brengen geheel den tijd, dat een ambtenaar geroepen wordt om in dienst van de betrokken administratie te zijn, d.w.z., om practisch aanwezig te zijn. Arbeidstijd heeft een engere beteekenis, en wanneer de Minister zou willen verklaren, dat onder diensttijd dit ruimere begrip moet worden verstaan, dat ik hier met een enkel woord teekende, dan zal die aanvulling van arbeidstijd wellicht kunnen worden teruggenomen, kunnen vervallen. Mij lijkt het echter beter, dat in dit wetsartikel worden opgenomen: arbeidstijden en diensttijden, zooals in ons amendement is geformuleerd, omdat dan vanzelf in den maatregel van bestuur regelen moeten worden opgenomen, waarbij er onderscheid wordt gemaakt tusschen arbeidstijden en diensttijden en voor beide regelen worden gesteld.

Wanneer men nu het algemeen gangbare begrip van diensttijden neemt, zijn er verschillende groepen van personeel, ik mag hier als voorbeelden noemen het personeel bij onze opvoedingsgestichten, bij onze ziekenhuizen en daarmede overeenkomende instellingen, het personeel, dat verder bij verschillende administraties in dienst is, zooals het gevangenispersoneel, enz., die vallen onder de regelen van diensttijden, waardoor die menschen soms 14 uur van de 24 uur geroepen worden om in touw te zijn. Het lijkt mij dus goed, dat de

wetgevende macht de bepaling opneemt, dat er regelen moeten worden gesteld voor den arbeidstijd en voor den diensttijd beide en dat dus, naar ik aanneem, de Centrale commissie geroepen wordt om hieraan aandacht te geven.

In letter *g* van art. 125 heeft de Regeering opgenomen verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte. Door mijn vriend van den Bergh en mij is voorgesteld om hieraan toe te voegen: vacantietoeslag, d.w.z., dat wanneer die maatregel van bestuur voor het Rijkspersoneel wordt uitgewerkt, er regelen zullen moeten worden gesteld voor het verstrekken aan het personeel van een vacantietoeslag; de uitwerking daarvan laat ik op het oogenblik ter zijde.

Verder — en dit is opgenomen in ons amendement XIV — is door ons een voorstel gedaan t.o.v. het aantal vacantedagen en t.o.v. het aantal maanden, dat er ziekgeld moet worden uitgekeerd. Wij hebben in dat voorstel opgenomen, dat er een toevoeging moet komen aan het voorstel van den Minister en dat de vacantie ten minste moet duren 12 werkdagen, en wat het ziekgeld betreft, ten minste 12 maanden het volle salaris moet worden uitgekeerd. Op dit terrein blijkt dwingend recht voor dit onderwerp zeer noodig.

Allereerst nu een woord over de vacantie. De vacantie moet naar ons oordeel van zoodanige beteekenis zijn, dat, wat het genieten en den duur betreft, het gezin daarvan kan profiteeren en dat als regel de noodige frischheid, levenslust en arbeidsgeschiktheid door de vacantie weer op peil worden gebracht en gehouden.

Ik heb nu voor deze zaak informatie ingewonnen bij den Bond van Personeel in Overheidsdienst, en gevraagd, hoe staat het met den duur der vacantie, welke regelen kennen wij daaromtrent in Nederland? Ik heb van dien bond een merkwaardig overzicht gekregen, waaruit blijkt, dat in een groot aantal gemeenten, provincies en naamlooze vennootschappen vacantietoeslag is ingevoerd geworden. Ik heb hier o.a. de gemeenten Dordrecht, Enkhuizen, Bloemendaal, Haarlem, Bolsward, Koog a. d. Zaan, Zandijk, Baarn, Veendam, Wassenaar, Zaandam, Meppel, Arnhem, Amsterdam, de provincie Noordholland, de gemeenten Hattem, Hillegom, Zwolle etc. en nog een naamlooze vennootschap in Noordholland.

Die vacantietoeslag is zeer gevarieerd en loopt van een week loon tot bepaalde bedragen en het aantal vacantedagen, dat gegeven wordt, is ook zeer gevarieerd. Ik heb dat eens nagegaan en het is mij gebleken, dat in 83 gemeenten en 4 provincies een regeling te dien aanzien is getroffen. Twee gemeenten geven een vacantiestijd van 16 dagen, 25 van 14 dagen, 28 van 12 dagen en 1 gemeente van 11 dagen, 23 van 10 dagen en 4 van 9 dagen.

Dit is een zeer merkwaardige staat en ik zou het op prijs stellen, Mijnheer de Voorzitter, indien u het goed kunt vinden, dat deze staat in de *Handelingen* wordt opgenomen.

Het is, zooals ik zeg, een staat, die zuiver betrekking heeft op het aantal vacantedagen en de toelagen, die op dit oogenblik in Nederland worden gegeven.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, het gevraagde verlof toe te staan, mits zich geen technische bezwaren daartegen verzetten.

Daartoe wordt besloten. ¹⁾

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Wat de uitkeering bij ziekte betreft, heb ik van den Bond van Overheidspersoneel ook een waardevol overzicht gekregen, wat betreft de uitkeering aan vaste werklieden. Ten aanzien van de uitkeering bij ziekte gedurende den geheelen duur van de ziekte hebben 10 gemeenten een regel getroffen, waaronder 413 personen vallen. Voor de helft van den diensttijd heeft 1 gemeente een regel getroffen, waaronder 93 personen vallen. Over 24 maanden uitkeering van het volle loon 5 gemeenten met 346 personen. Over 20 tot 21 maanden 7 gemeenten met 714 personen.

Zoo gaat dit door, Mijnheer de Voorzitter! Ook dit is een zeer merkwaardige staat en ook voor de opneming van dezen staat in de *Handelingen* zou ik de Kamer verlof willen vragen.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, het gevraagde verlof toe te staan, mits zich geen technische bezwaren daartegen verzetten.

Daartoe wordt besloten. ¹⁾

De heer **J. ter Laan**: Mijnheer de Voorzitter! Op grond van deze overwegingen zijn wij er toe gekomen voor te stellen, dat het aantal werkdagen, waarop vacantie zal moeten worden gegeven, ten minste 12 zal moeten bedragen. Practisch beteekent het, dat de vacantie voor twee weken wordt voorgeschreven en dat de tijd, waarin gedurende ziekte het volle loon wordt betaald, ten minste 12 maanden moet bedragen.

Is er nu bezwaar om dezen regel op te nemen?

Ik meen, dat dit bezwaar niet zal kunnen worden aangevoerd.

Uit de staten, waarover ik sprak, blijkt, dat reeds een groot aantal openbare lichamen veel verder gaan dan de 12 maanden, die in ons voorstel zijn opgenomen. Maar wij houden er rekening mee, dat wij de oogen niet moeten sluiten voor een groot aantal gemeenten, polders, enz., die nog geen of een zeer gebrekkige regeling op dit gebied hebben. Daarom zijn wij van meening, dat als minimum moet worden voorgeschreven 12 maanden uitkeering van het volle ziektegeld.

Het is mij bekend, dat bij het Rijk en ook bij de groote gemeenten (het is de vorige week in Rotterdam veranderd), de bepaling was opgenomen, dat gedurende ten minste zes maanden het volle loon moet worden uitgekeerd.

Als ambtenaar en ook als Volksvertegenwoordiger heeft mij die regel altijd heel sterk tegengestaan en met een enkel woord zal ik

¹⁾ Met het oog op de plaatsruimte hier niet overgenomen.

nu aangeven waarom. Intusschen: in de groote gemeenten hield men zich niet aan dien regel.

In Rotterdam was het zoo, dat de tijd van zes maanden vrijwel automatisch werd verlengd. Ook als de tweede termijn van zes maanden verstreken was, kwam het voor, dat de termijn verlengd werd. Men moet bij het beoordeelen van dit vraagstuk hiervan uitgaan, dat het personeel in het algemeen op jeugdigen leeftijd in dienst der Overheid komt en dat dat personeel geheel is aangewezen op de aan hun ambt verbonden inkomsten en nu dient het toch zoo te wezen, dat zoolang het ambt wordt waargenomen, ook het salaris wordt gegeven. Zoolang iemand ambtenaar is, dus ook gedurende den tijd, dat hij ziek is, dient het salaris te worden uitgekeerd. Eerst wanneer komt vast te staan, voor zoover dat mogelijk is, dat redelijkerwijs dat herstel uitgesloten is te achten, geloof ik, dat het oogenblik gekomen is om maatregelen te treffen ter beëindiging van het dienstverband.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het in de practijk meegemaakt bij het Rijk en bij het gemeentebestuur, dat personeel langdurig door ziekte werd getroffen en dat na het verstrijken van den termijn van 6 maanden hun traktement werd ingehouden. Waar moeten die menschen dan heen? Dan komen ze voor rekening van de familie, die het dikwijls ook niet kan betalen, of ze komen voor rekening deels van de organisaties, deels van de publieke kas. Dat is een onteerende toestand, een toestand, die niet deugt, en daarom is het goed, dat in art. 125 een minimum grens wordt aangenomen, waar men niet beneden zal kunnen blijven. Dit moet over de geheele lijn gelden, voor het Rijk en voor de lagere organen.

Mijnheer de Voorzitter! Onder letter *k* heeft de Regeering voorgesteld de wijze, waarop aan vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.

Ik begrijp niet, waarom de Minister tot deze formuleering is gekomen. Is het de bedoeling om aan de kleine organisaties, die hier en daar op het organisatieveld nog rondzwerven, de vrijbuitende kleine clubjes, die geen invloed hebben en in den regel ook niet de groote beteekenis van een algemeene regeling in het oog weten te vatten, nog wat invloed te geven voor dit of dat lichaam, dan zou de Minister daarmee zijn doel kunnen bereiken, maar de werkelijkheid is toch zoo, dat men voor die algemeen bindende regeling tusschen de Overheid en het personeel moet hebben tegenover of samenwerkende met de Overheid de algemeene, landelijke organisaties van het personeel, de centrales, zooals ze in de wandeling worden geheeten. Wij hebben daaromtrent een voorstel ingediend, waarin tot uitdrukking is gekomen, dat deze centrales over deze regeling zullen moeten worden gehoord. Ik hoop, dat de Minister ook zelf inziet, dat hij niet die kleine organisaties, die nergens bij hooren, die geen beteekenis hebben, kan gebruiken, maar dat hij hier moet hebben de groote, algemeene landelijke organisaties van

het overheidspersoneel. Daarin is samengebracht Rijks-, provinciaal en gemeentepersoneel; kortom, daarin is het geheele Overheids-personeel georganiseerd.

Mijnheer de Voorzitter! In het voorstel van den Minister is verder opgenomen, dat de organisaties van ambtenaren zullen worden gehoord over de tot stand te brengen regeling, over de regelingen, die volgens artikel 125 moeten worden uitgewerkt; ten aanzien van den maatregel van bestuur is dat voorschrift echter niet gegeven. Waar wij nu bezig zijn met het vaststellen van ambtenarenrecht, meen ik toch, dat een bepaling niet kan ontbreken, waarin is opgenomen, dat de Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken over dezen maatregel van bestuur zal moeten worden gehoord. Het komt mij voor, dat de Minister hiertegen toch waarlijk wel geen bezwaar zal inbrengen. Ik geloof, dat ik met deze korte toelichting — kort dan in dit verband, dat ik over ieder punt op zich zelf kort geweest ben, hoewel het alles bij elkaar toch een tamelijk lang betoog uitmaakt — op dit oogenblik kan volstaan.

De vraag, of deze regeling, die voor het Rijkspersoneel zal worden getroffen, als minimum-recht zal moeten gelden voor de lagere organen, kan beter apart behandeld worden, omdat die regeling verband houdt met de in artikel 126 neergelegde regeling. Wanneer ik daarvoor, **Mijnheer de Voorzitter**, uw medewerking zou kunnen krijgen, zou ik dus nu achter het betoog, dat ik nu heb gehouden, een punt willen zetten en straks willen behandelen de vraag, of dit materiele recht ook voor de lagere organen een minimum-recht moet zijn.

De Voorzitter: De heer J. ter Laan heeft zijn amendementen voorgesteld op artikel 125; die amendementen moeten dus op het oogenblik bij dit artikel behandeld worden. Hierbij hebben wij te doen met het materiele recht, in artikel 126 krijgen wij het ingrijpen van de Kroon, wanneer er aanleiding is om te vermoeden, dat de regelingen niet juist zijn. Ik verzoek dus den heer ter Laan, zijn desbetreffende amendementen thans bij artikel 125 toe te lichten.

De heer J. ter Laan: **Mijnheer de Voorzitter!** Dan zal ik mij natuurlijk gaarne gedragen naar uw zienswijze; ik stel mij dan nu voor, om eerst nog een enkel woord te zeggen over het door ons op art. 125 voorgestelde amendement, strekkende om te bepalen, dat schorsing nimmer stilstand of vermindering van wedde kan meebrengen. Ik heb dit amendement ingediend omdat, wanneer men schorsing toepast en daaraan verbindt het inhouden van het traktement, niet de persoon als zoodanig, maar het gezin wordt getroffen; een dergelijke straf kan men uiteraard niet willen. De practijk heeft ook in dit verband geleerd, dat men met dit middel om op het salaris te korten heel voorzichtig moet zijn en dat dit in vrijwel alle gevallen volstrekt ontoelaatbaar moet heeten.

Nu een enkel woord over ons amendement, om in art. 125 een

nieuw tweede lid in te voegen. De redactie van dit amendement is afkomstig van mijn vriend van den Bergh; het is zoodanig geredigeerd, dat het voor de practijk in elk opzicht bruikbaar is. Ik maak van deze gelegenheid gebruik om voor het ontwerpen van deze redactie aan den ontwerper een compliment te brengen.

De voorschriften mogen voor die ambtenaren niet minder gunstig zijn dan die, welke krachtens het eerste lid van het artikel zijn vastgesteld ten aanzien van Rijksambtenaren, wier werkzaamheden met die van de lagere organen overeenkomen. Hier is dus niet zonder meer opgenomen, dat de regeling van het Rijksambtenarenreglement voor de lagere organen ook zal gelden, neen, voor ieder geval kan worden nagegaan, welke bepalingen voor een overeenkomende groep van Rijksambtenaren en Rijkspersoneel opgenomen zijn in het Rijksambtenarenreglement, en die bepaling zal dan toepassing moeten erlangen voor het personeel van de lagere organen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat hier in ons voorstel is opgenomen, is uiteraard van heel groote beteekenis voor de waarde van dit wetsontwerp op het gebied van het materieel recht. Nu hebben wij over deze quaestie bij de algemeene beschouwingen gesproken, en ik zal er dan ook thans niet uitvoerig op ingaan, maar ik wil toch even nog dit opmerken, dat niet juist is, dat, wanneer men spreekt over een minimum, dit een heel laag minimum zou moeten zijn. Ik ben er van overtuigd, dat men wat onder de tegenwoordige verhoudingen door het Rijk voor een bepaalde groep van personeel wordt voorgeschreven, veilig kan voorschrijven voor alle lagere organen voor het overeenkomend personeel.

De heer Schouten heeft bij het algemeen debat twee plaatsen genoemd in dit verband, waar die minimum-regeling zeer ver uiteen zou loopen. Hij noemde, naar ik meen, Rotterdam en Koewacht. Verder heeft hij nog een paar landelijke plaatsen genoemd, waaronder Moddergat. In die plaatsen zou, volgens dien geachten afgevaardigde, een minimum-regeling moeten gelden, die veel en veel lager zou zijn dan de regeling, die voor het personeel in Rotterdam zou gelden.

Ik moet den heer Schouten doen opmerken — en dit geldt ook in het algemeen —, dat er van het personeel in Rotterdam in dit verband geen sprake is. Voor het personeel, dat voor de gemeente Koewacht werkzaam is, moet een regeling worden getroffen, die overeenkomt met de getroffen regeling voor overeenkomstige groepen van Rijksambtenaren, in of in de omgeving van Koewacht werkzaam. Het is toch niet meer dan billijk, dat, waar het Rijk een regeling heeft voor zijn personeel, de gemeenten zich daarnaar hebben te gedragen. Dan vraagt men toch niet te veel. De redactie is een zoodanige, dat zij een volledige toepassing kan vinden. Een gedetailleerde regeling, die hierbij gemaakt zal moeten worden, kan men veilig overlaten aan het georganiseerd overleg. De quaestie, waarom het gaat, is, of men bereid is, dat over de geheele lijn een minimum-regeling zal worden getroffen, overeenkomende met de

bepalingen, die het Rijk voor het Rijkspersoneel voor overeenkomstige groepen heeft gemaakt. Ik acht een dergelijke regeling voor het personeel, in dienst van de lagere organen, van heel groote beteekenis en ik hoop, dat dit denkbeeld ingang zal mogen vinden bij de Kamer en dat de Minister het oog en oor voor de belangrijkheid van dit vraagstuk niet zal sluiten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben aan het einde van mijn toelichting gekomen en zal de debatten afwachten.

De amendementen van de heeren J. ter Laan en van den Bergh (Stuk n°. 1, XIII, XIV, XV en XVI) worden ondersteund door mevrouw de Vries—Bruins, de heeren Schaper en Sannes en mejuffrouw Groeneweg en maken mitsdien een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Tilanus**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou den Minister over art. 125 gaarne een inlichting willen vragen en naar aanleiding van dit artikel een opmerking willen maken.

In den aanhef van het eerste lid staat:

„1. Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften vastgesteld betreffende:”, enz.

Mijnheer de Voorzitter! In deze passage staat tweemaal: „bij of krachtens”. De eerste maal „bij of krachtens de wet”, de tweede maal „bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur”. Het eerste „bij of krachtens” is mij duidelijk; de wet kan de onderwerpen, bedoeld onder *a* tot en met *k*, zelf hebben geregeld; de wet kan ook aangewezen hebben op welke wijze of door wie dat zal geschieden; dat is normaal; daartegen bestaat geen bezwaar; de wetgever heeft te voren zijn gedachten daarover kunnen laten gaan. Het tweede „bij of krachtens” heeft niet betrekking op een wet, maar op een algemeenen maatregel van bestuur.

Mijnheer de Voorzitter! Wat beteekenen hier de woorden: „of krachtens”? Wordt door deze woorden het materieele recht niet te zeer op losse schroeven gezet?

„Krachtens algemeenen maatregel van bestuur”, dat wil dus zeggen: bij ministerieele beschikking, of bijv. bij besluit van een daartoe aangewezen leider van een Overheidsbedrijf of leider van een bepaalden tak van dienst.

Met een simpel ministerieel handomdraaien zal het materieele recht kunnen worden omgezet! Het kan zijn, dat ik het verkeerd zie, maar zie ik het juist, dan zou ik den Minister willen vragen of het niet beter is, de hierbedoelde woorden „of krachtens” te laten vervallen. Ik heb geen voorstel in dezen zin ingediend, omdat ik omtrent het nut, de beteekenis en de strekking van deze woorden nog eeniger-

mate in twijfel verkeer. Het zal mij aangenaam zijn te mogen vernemen, of en waarvoor de Minister deze woorden noodig acht.

Ook zou ik willen vragen: wat beteekent dat woord „reeds“?

„Voor zoover deze onderwerpen niet reeds“, enz.

Wil dat zeggen, dat er in de toekomst in eenige wet, waarvan de strekking thans nog in geen en deele kan worden overzien, niet een regeling van het materiele recht mag worden opgenomen, dat dit zal zijn uitgesloten, zoodra deze wet is ingevoerd? Is dit het geval, dan lijkt mij dit niet juist. Is het daarom niet beter dat woordje „reeds“ hier te laten vervallen?

Mijn opmerking, naar aanleiding van dit artikel, is de volgende.

Het artikel schrijft impératief voor, dat voorschriften omtrent de punten *a* tot en met *k* moeten worden gegeven. Er staat:

„Voor zoover deze onderwerpen niet reeds zijn geregeld, worden voorschriften vastgesteld.“

Nu heb ik hierover mijn gedachten laten gaan met het oog op een zeer talrijke categorie ambtenaren in den zin dezer wet, nl. het uitgebreide personeel, dat ressorteert onder het Departement van Onderwijs. Ik denk aan de hoogleeraren, de leeraren aan gymnasia, hogere burgerscholen, kweekscholen, nijverheidsscholen, land- en tuinbouwscholen, de onderwijzers aan lagere scholen en zelfs aan bewaarscholen, zoomede het bedienend personeel bij die inrichtingen.

Er is over deze belangrijke groep nog niet gesproken en daarom meen ik mij te mogen veroorloven een enkel woord hierover te zeggen.

In de eerste plaats de vraag, voor welke personen, onder Onderwijs ressorteerd, zullen regelingen moeten worden getroffen. Er zijn menschen, die blijkbaar in de veronderstelling verkeerden, dat al het onderwijspersoneel, voor zoover het direct of indirect uit de Overheidskas wordt gesalarieerd, onder deze wet valt, en dus ook voor hen bepalingen van materieel recht door Rijk of gemeenten moeten worden gemaakt. Bij de Kamer is o. a. ingekomen een adres van het bestuur van de Willibrordusfederatie van algemeene diocesane vereenigingen van R.-Kl. bijzondere onderwijzers in Nederland, waarin over dit wetsontwerp eenige opmerkingen worden gemaakt. Blijkbaar verkeert dit bestuur — en, naar mij dezer dagen bleek, verkeerden meerderen — in de meening, dat de bijzondere onderwijzers, een vijftien- á twintig duizendtal, onder deze wet vallen. Die meening is, als ik het goed zie, onjuist. Wel is waar ontvangen deze onderwijzers, evenals de leeraren aan bijzondere gymnasia, bijzondere hogere burgerscholen, bijzondere kweekscholen en nijverheidsscholen, een door de Overheid bepaald salaris uit de publieke kassen, en heeft ook artikel 4 van de Pensioenwet deze personen voor de toepassing van de Pensioenwet als ambtenaren beschouwd, maar dit gebeurt hier niet en kon ook moeilijk gebeuren. Artikel 1 zegt uit-

drukkelijk, dat ambtenaar in den zin van deze wet is hij, die is aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn, terwijl tot den openbaren dienst behooren alle diensten en bedrijven, door den Staat en de openbare lichamen beheerd.

Dit is met bijzondere scholen niet het geval, en dus vallen bijzondere onderwijzers, leeraren aan bijzondere scholen van middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs en nijverheidsonderwijs naar mijn inzicht niet onder deze wet. Zij mogen er m.i. ook niet onder vallen, omdat bijv. bij quaesties van ontslag zich vraagstukken kunnen voordoen van principiëelen aard, waarmede de Overheid als zoodanig zich niet kan en niet mag inlaten. Wel rijst de vraag, of bij het stellen van subsidievoorwaarden niet zal kunnen worden voorgeschreven, dat voor het personeel aan bijzondere scholen sommige van de hier in artikel 125 onder *a* tot en met *k* gestelde voorschriften ook zullen moeten gelden. Mijnheer de Voorzitter! Dat zal bij ieder der onderwijswetten afzonderlijk moeten bezien worden.

Voorshands moet dus, naar ik meen, bij de toepassing van deze materie alléén gedacht worden aan de hoogleeraren en het verder personeel der Rijksuniversiteiten en Rijkshoogescholen en der gemeentelijke universiteit van Amsterdam, aan de leeraren aan Rijks- en gemeentelijke hogere burgerscholen, gemeentelijke gymnasia, openbare lagere scholen e. d., te zamen toch zeker een 30.000 personen! De bestaande wetten op het hooger, middelbaar, lager en nijverheidsonderwijs geven omtrent het materieel recht dezer personen weinig of niets. Er zullen dus voorschriften moeten worden gegeven. Maar, Mijnheer de Voorzitter, nu heb ik mij afgevraagd, of voor deze categorieën van ambtenaren in den zin der wet, de zaak toch niet wat scheef komt te staan. Laat ik mij een oogenblik bepalen tot de onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs en bij één der in artikel 125 aangegeven punten, bijv. punt *c*: het ontslag. Er moeten regelen worden vastgesteld van materieelen aard omtrent het ontslag. Maar al zijn die vastgesteld, dan blijven de bepalingen van formeel recht, waaromtrent in de Lager-onderwijswet een en ander voorkomt, van kracht. Ook de Memorie van Antwoord spreekt daarover.

Ik lees op blz. 3 van de Memorie van Antwoord, derde alinea van anderen:

„De bepalingen omtrent de rechtspositie van ambtenaren, welke in andere wetten, bijv. in de Lager-onderwijswet, in de Gemeentewet, enz. voorkomen, zullen als speciale voorschriften naast dit ontwerp als generale wet blijven voortbestaan. Dat volgt, behalve uit artikel 3 en artikel 125, aanhef, van het ontwerp, uit de algemeene rechtsbeginselen. Daarmede is echter niet gezegd, dat niet te zijner tijd zal worden overwogen, of de invoering van de nieuwe wet het niet mogelijk of wenschelijk maakt tot schrapping of wijziging van dergelijke bijzondere voorschriften over te gaan.”

De redeneering van den Minister is duidelijk. Hij zegt, om bij mijn voorbeeld te blijven, de Lager-onderwijswet is een „lex specialis”, die ten aanzien van de rechtspositie der onderwijzers op de algemeene wet (d. i. dit ontwerp) derogeert. Voor de onderwijzers is bij ontslag een speciale rechtsgang in de Lageronderwijswet aangewezen: zij gaan in beroep bij Gedeputeerde Staten, daarna staat beroep op de Kroon open.

Als ik de zaak nu goed begrijp, geeft deze wet, zoodra daaraan uitvoering is gegeven, hun daarna, dus na de administratieve procedure, die ik zooeven aangaf, nog gelegenheid, om zich te wenden tot den Centralen Raad van Beroep. Want art. 3, lid 2, zegt:

„De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in eersten en eenigen aanleg:

a. over besluiten in administratief beroep genomen;”.

Dit voorschrift handhaaft de bestaande administratieve instanties. En, bedrieg ik mij niet, dan krijgen we dus de figuur, dat na een uitspraak van de Kroon ingevolge een speciale wet, in casu de Lager-onderwijswet, de Centrale Raad zal hebben te beslissen, wanneer men althans van meening zal blijken te zijn, op grond van de algemeene rechtsbeginselen, dat de speciale regeling in de Lager-onderwijswet de werking van het 2de lid van art. 3 niet opheft. Nu weet ik wel, Mijnheer de Voorzitter, dat ook in dit ontwerp de mogelijkheid is voorzien, dat de Kroon als verweerder optreedt. In art. 26 staat bijv.:

„Indien Wij als verweerder optreden, worden Wij door den Minister wien, of door de Ministers wie het aangaat, vertegenwoordigd.”

Maar, afgezien van de vraag, of in een geval als ik hier construeerde, de Kroon als partij optreedt, schijnt mij toch deze gang van zaken niet elegant.

Het is mogelijk, dat ik de zaak verkeerd zie, dat er in mijn redeneering een onjuistheid schuilt en dat in gevallen, als ik aangaf, art. 3, lid 2, niet van toepassing is. Het zal mij aangenaam zijn, 's Ministers oordeel hierover te mogen vernemen. Hoofddoel van mijn opmerking is echter, de bijzondere aandacht voor deze materie te vragen.

De Minister zegt zelf in de Memorie van Antwoord, dat „te zijner tijd zal worden overwogen, of de invoering van deze wet het niet mogelijk of wenschelijk maakt tot schrapping of wijziging van bijzondere voorschriften over te gaan”.

Het schijnt mij niet alleen wenschelijk, maar noodzakelijk, deze zaak zoo spoedig mogelijk onder handen te nemen.

De Lager-onderwijswet staat thans op de helling, daarom zou ik den Minister willen verzoeken, de aandacht van zijn ambtgenoot van Onderwijs op deze zaak te vestigen. Men zal al de Onderwijswetten van uit den gezichtshoek van dit ontwerp moeten bezien; men zal ook het bij de Kamer aanhangige wetsontwerp op het middelbaar

en voorbereidend hooger onderwijs van uit dit ontwerp nader moeten bezien; de Minister van Onderwijs zal de aandacht van de commissie-Rutgers op deze materie moeten vestigen; al zal dan ook de totstandkoming van het rapport dier commissie daardoor iets worden vertraagd, toch lijkt het mij beter deze zaak nu in eens grondig onder het oog te zien. Vermoedelijk zal men uit de Lager-onderwijswet moeten verwijderen, wat er niet meer in hoort.

In verband met een en ander schijnt het mij gewenscht, dat de invoering van art. 125, althans de uitvoering van dat artikel voor zoover betreft het onderwijspersoneel, niet te zeer wordt bespoedigd en daarmee wordt gewacht tot met name in de Lager-onderwijswet de noodige wijzigingen zijn aangebracht.

De heer **Schouten**: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne maak ik enkele opmerkingen over art. 125 en de daarop ingediende amendementen. Intusschen wil ik hierbij trachten te voorkomen, dat ik over elk van de hierbij in het geding zijnde punten afzonderlijke beschouwingen geef, omdat anders moet worden gevreesd, dat wij vanmiddag met dit artikel nog niet eens klaar komen! Ik zal dus trachten, mijn opmerkingen samen te vatten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat wij er van mogen uitgaan, dat art. 125 zoo geredigeerd is, dat de voorschriften, welke behooren te worden vastgesteld, ook voor andere punten dan die in *a—k* genoemd, regelen mogen stellen, m. a. w. art. 125 is, wat die voorschriften betreft, niet limitatief, bevat niet het maximum. Het schrijft voor, dat voorschriften moeten worden gegeven met betrekking tot de punten, genoemd onder *a—k*, maar het verbiedt niet, dat voorschriften worden vastgesteld ten aanzien van andere, niet in het artikel genoemde punten. Ik zou hieromtrent nog gaarne het oordeel van Zijn Excellentie den Minister van Justitie vernemen.

Dit punt is niet zonder beteekenis, omdat, als wij de beschouwingen van den heer ter Laan hooren, wij onwillekeurig onder den indruk komen van deze gedachte, dat, wanneer in art. 125 niet meer punten worden opgesomd dan thans daarin zijn opgenomen, het verboden zal zijn, ten aanzien van de niet genoemde punten regelen vast te stellen.

Vooralsnog ben ik niet alleen van gevoelen, dat het vaststellen van meer regelen mogelijk moet worden geacht, maar dat ook in de practijk de noodzakelijkheid daarvan zal blijken.

Wanneer men voor een groot aantal personen in dienst van de Overheid bij zeer verschillende dienstvakken en bedrijven nader het materiele recht moet gaan regelen, zal men voor die groepen van personen, waarvoor in het algemeen kans bestaat op bevordering, ook ten aanzien van de bevordering eenige algemeene voorschriften moeten geven, in onderscheiding van de regeling voor die groepen, waarvoor in het algemeen genomen geen sprake is van kans op bevordering. Wanneer men een regeling van den dienstdtijd moet gaan vaststellen, zal men voor de groepen van personen, voor welke

arbeids- en diensttijd zeer essentieel onderscheiden zijn, naar alle waarschijnlijkheid in die voorschriften ook over den arbeidstijd, in onderscheiding van den diensttijd, een en ander moeten bepalen.

Wat nu de amendementen van den heer ter Laan betreft, zou ik, mijn opmerkingen samenvattende, willen zeggen, dat ik tegen verschillende van die amendementen op het oogenblik bezwaar heb, bezwaar allereerst in dezen zin, dat uit de aanvaarding van die amendementen zal moeten voortvloeien vertraging in de totstandkoming van het materiele recht, waarover dit artikel handelt.

Immers aanneming van die amendementen verplicht er toe, dat voor alle groepen ambtenaren voorschriften worden vastgesteld voor bevordering, voor vergoeding van overwerk, voor de regeling van arbeids- en diensttijden, voor vacatiebijslag, enz., en daarvan zal het noodwendig gevolg zijn, dat men met het oog op de differentiatie, welke het leven nu eenmaal eischt, bij de verschillende takken van dienst en de verschillende bedrijven telkens zal moeten zeggen: de zaak is op het oogenblik nog niet voor afdoening vatbaar, dit moet nog worden overwogen, dat moet nog worden nagegaan en te dien aanzien moet met deze en die instanties nog overleg worden gepleegd. Daaruit moet, naar mijn meening, noodzakelijk voortvloeien vertraging in de totstandkoming van het materiele recht.

De heer **Schaper**: Maar dan is het ook dadelijk beter.

De heer **Schouten**: Het gebeurt wel eens in het leven, dat het betere de vijand van het goede is.

In de tweede plaats moet de vertraging een noodzakelijk gevolg zijn van de door den heer ter Laan gewenschte completeering van dit artikel, omdat de voorschriften van art. 125 ook zullen gelden voor de provinciën, de gemeenten, de waterschappen, veenschappen, en veenpolders. Daaruit volgt, dat men bij het concipieeren en vaststellen van die regelen zich angstvallig moet afvragen, of het redelijk verdedigbaar is, dat de aldus vastgestelde voorschriften ook zullen gelden voor die „lagere bestuursorganen”. Noodwendig moet vertraging daarvan het gevolg zijn. Naarmate het aantal punten, voor welke voorschriften moeten worden vastgesteld, grooter wordt, en het aantal groepen personeel, dat daaronder zal vallen, toeneemt, duurt het ook langer, eer de voorschriften zijn tot stand gekomen.

In dit verband nog een paar opmerkingen over één der punten. Alle amendementen van den heer ter Laan zijn in beteekenis niet gelijk, maar laten wij b.v. eens nemen het amendement betreffende den vacatiebijslag. Aanneming van dat amendement beteekent, dat voor het Overheidspersoneel behoort te worden vastgesteld een vacatiebijslag. Deze kan groot of klein zijn, dat moet nader worden vastgesteld, maar de consequentie van de aanvaarding is, dat er een vacatiebijslag behoort te worden gegeven en daarvoor een regeling dient te worden getroffen. Dat voorschrift zal niet alleen gelden voor het personeel van het Rijk, maar voor alle personeel, waarvoor

art. 125 geldt. Nu beleven wij hierbij deze eigenaardigheid, dat een enkele week geleden door den raad van Rotterdam is vastgesteld een nieuw ambtenarenreglement, dat er zeer draaglijk uitziet. Ik heb gelezen in organen, welke de opvattingen van den heer ter Laan zeer na staan, dat dit kan gelden als een model-reglement. In dat ambtenarenreglement is echter geen regeling in zake den vacantielijfslag opgenomen. Dat punt is niet vergeten, maar het overleg, dat burgemeester en wethouders hebben gepleegd met de daarvoor te Rotterdam bestaande instanties, met „het georganiseerd overleg”, heeft er toe geleid, dat men heeft afgezien van het doen van voorstellen in zake den vacantielijfslag. En de sociaal-democratische raadsfractie in Rotterdam heeft zich op het standpunt gesteld, dat aan de resoluten van het overleg op dit oogenblik niet moest worden getornd. Zij is zelfs van gevoelen geweest, dat een amendement, van andere zijde ingediend, met het doel een vacantielijfslag in het reglement op te nemen, behoorde te worden afgewezen.

Men versta mij hier goed: ik wil hiermede niet in het licht stellen, dat de sociaal-democraten in Rotterdam principieele tegenstanders van den vacantielijfslag zijn. Ik wil hiermede slechts aangeven, dat op dat oogenblik, gegeven de omstandigheden, gegeven de verhoudingen en de geheele situatie, ook die leden van den Rotterdamschen gemeenteraad van oordeel waren, dat een vacantielijfslag niet behoorde te worden ingevoerd.

De heer **J. ter Laan**: Omdat wij groote beteekenis toekennen aan het georganiseerd overleg.

De heer **Schouten**: Wat er verder bij gezegd is, doet er in dit verband niet toe. De heer ter Laan is een enkele maal, nadat hij dat standpunt in het orgaan, dat de regeling moest tot stand brengen, heeft ingenomen, hier gekomen met een amendement op dit wetsontwerp, dat een zeer wezenlijke en een zeer ver gaande correctie bevat op het standpunt, dat in het gemeentebestuur van Rotterdam is ingenomen en dat door den raad van die gemeente is aanvaard.

Uit dit eene voorbeeld blijkt hoe ingrijpend deze amendementen in het algemeen zijn, want men gaat hier, behalve voor het Rijkspersoneel, niet voor de een of andere plaats of groep van personeel, maar voor alle personeel, dat onder dit artikel valt, decreteeren: er moet een vacantieloeslag worden ingevoerd, ongeacht de financieele omstandigheden van de organen, welke dien bijslag moeten geven aan hun personeel; of er geld voor is of niet, of men in staat is daarvoor te zorgen of niet, het doet er niet toe, het zal gebeuren.

Zulke amendementen acht ik een sprong in het duister en ik durf dit gerust zeggen om de eenvoudige reden, dat er van mijn zijde volstrekt geen sprake van is, dat achter deze overtuiging zou schuilen, dat ik een principieel tegenstander van den vacantielijfslag zou zijn. Men moet aan elk orgaan, dat op dit gebied verantwoordelijk is, dat bestuursbevoegdheid heeft, overlaten om na te gaan of die verant-

woordelijkheid, gegeven de verhoudingen en de situatie, gedekt is als men het doet of niet doet. Ik acht dit amendement en ook sommige andere amendementen in zeer sterke mate een aanslag op wat door den heer van den Bergh hier wordt verdedigd als de autonomie der gemeenten.

Ik heb mijn bezwaren op dit eene punt wat nader aangegeven; ik zou het op de meeste andere punten ook nog kunnen doen, maar meen hiermede voldoende in het licht gesteld te hebben, dat het groote bezwaar tegen de amendementen van den heer ter Laan is, dat uit de door hem voorgestelde completeering van art. 125 noodwendig moet voortvloeien een vertraging in de totstandkoming van het materiele recht en noodzakelijk moeten volgen moeilijkheden, welke wij op het oogenblik niet in staat zijn hier behoorlijk onder de oogen te zien.

Men moet op dit gebied plaats laten voor groei en ontwikkeling. Wanneer overeenkomstig art. 125, zooals het nu geconcipieerd is, de gemeentebesturen etc. verplicht worden voorschriften vast te stellen, van materieel recht voor de punten, onder *a* tot en met *k* genoemd, geeft dat in de meeste plaatsen reeds een zeer belangrijken vooruitgang bij vergelijking met den thans bestaanden toestand. Gaat men nu die voorschriften nog verzwaren, ze in sterke mate aanvullen en uitbreiden, dan komt men voor de vraag te staan, of het goede doel, dat men nastreeft, niet in zulk een mate tot overspanning leidt, dat daaruit wel moeten voortvloeien nadeelen voor de regeling van het materiele recht zelf. Wanneer men den afstand tusschen het bestaande en wat men voorschrijft te groot maakt, vloeit daaruit noodwendig voort, dat men hier en daar gaat pogen dien te grooten afstand op zulk een wijze te overbruggen als wij zelf niet wenschelijk kunnen achten. Het gevolg van het inwilligen van de wenschen van den heer ter Laan zoude bijv. kunnen zijn, dat vele gemeentebesturen, welke er nu in het algemeen genomen niet over denken om personeel op privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst aan te stellen, dan daartoe zullen overgaan, ten einde aan de h. i. te zware voorschriften van art. 125 te ontkomen.

De heer J. ter Laan: Dan had u mee moeten werken, dat dat personeel onder de wet werd gebracht. Moet u dat zeggen, die de gelegenheid hebt willen openstellen om hen aan te stellen?

De heer Schouten: Ik zeg niet dat ik dat zeggen moét, doch ben wel van oordeel, dat ik dit zeggen mag, om de eenvoudige reden — de heer ter Laan kan met mij daarover van meening verschillen —, dat ik tijdens de algemeene beschouwingen er mijn motiveering voor gegeven heb, waarom ik ten aanzien van personeel, op arbeidsovereenkomst aangesteld, een ander standpunt inneem dan de heer ter Laan. Zoolang dit standpunt als een zakelijk standpunt moet worden beschouwd en er behoorlijke argumenten voor kunnen worden aangevoerd, mag op grond daarvan ook bij dit artikel dezer wette-

lijke regeling over dit punt worden gesproken en mag men anderen onder de aandacht brengen, dat zij hun eigen doel wel eens zouden kunnen voorbijschieten, als zij volhouden, hetgeen zij op dit oogenblik verdedigen.

Vervolgens nog een enkel woord over het amendement van den heer ter Laan, ten einde te verkrijgen, dat de op grond van art. 125 vastgestelde voorschriften, al of niet dan uitgebreid in den zin, zooals de heer ter Laan dat wenscht, als maximum ¹⁾-regeling voor wat door hem genoemd zijn de lagere organen, zullen hebben te gelden.

De heer ter Laan heeft uiteengezet, dat dit minimum-recht volstrekt niet het laagste recht behoeft te zijn. Neen, Mijnheer de Voorzitter, het recht, dat men vaststelt, kan op zekeren afstand van het laagste en het hoogste punt gelegen zijn en dat op zekeren afstand van deze punten gelegen en vastgestelde recht kan men noemen het minimum-recht. Maar daarover gaat het niet.

Wat is het bezwaar? Dat het Rijk, dat belast is met de vaststelling van voorschriften op grond van art. 125, wanneer deze voorschriften verbindend zijn, wat den materieelen inhoud betreft, voor alle verdere organen, welke daaronder vallen, dan ook verplicht zou zijn onder de oogen te zien, of deze voorschriften van materieel recht zullen kunnen worden opgelegd aan die andere organen als minimum-recht. Zoodra men die vraag onder de oogen moet gaan zien, heeft men de zaak niet alleen meer te beoordeelen voor zijn eigen personeel, maar dient men ook na te gaan, wat uit de voorschriften voortvloeit voor het personeel, dat dient onder anderen, en wat er voor die organen onder omstandigheden uit voortvloeien kan. Dan zal in 9 van de 10 gevallen blijken, dat daaruit wel moet volgen de noodzakelijkheid om een soepeler regeling tot stand te brengen, een regeling, welke in meerdere of mindere mate geminimaliseerd is, ten einde de verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het verbindend zijn van de vastgestelde voorschriften voor alle lagere organen. Daarom is er inderdaad bezwaar tegen een regeling van dat minimum-recht, omdat deze regeling dan onder omstandigheden kan en soms moet worden een minimale regeling van het recht.

Anderzijds is er het gevaar, dat een aldus vastgestelde minimale regeling als de normale zal worden beschouwd door een overwegend groot deel der gemeenten — ik zal in dit verband van de provincies niet spreken —, van de waterschappen, de veenschappen en veenpolders, welke het standpunt zullen innemen: het Rijk is van oordeel, dat dit voldoende is, wij gaan dus daar niet boven; wij conformeerden ons aan de regeling zooals die eenmaal is vastgesteld, maar meer doen wij zeker niet.

Ook uit dien hoofde heb ik tegen dit amendement bezwaar. Bovendien wil ik hier herhalen: men moet plaats laten voor groei en ontwikkeling. Men is overal in het land nu eenmaal niet even ver in de overtuiging wat betreft de materieele regelingen voor het personeel, dat in dienst is van publieke en daarmede te vergelijken

¹⁾ Vermoedelijk bedoeld: minimum. Red. M.R.T.

lichamen. Men kan ook niet overal even ver zijn, omdat de toestanden in het land zelf veel te gedifferentieerd zijn. Men heeft nu eenmaal, practisch gesproken, andere maatstaven voor de beoordeeling dezer zaak in een zuiver landelijk dorp, waar men uitsluitend den landbouw beoefent, dan in een dorp, waar men in meerdere of mindere mate ook industrie vindt, en dan in een dorp, waar de industrie overwegend is geworden, om nu niet te spreken van het onderscheid, dat er te dezen aanzien nog bestaat tusschen de dorpen, de kleine en middelmatige steden en de groote steden.

Daarom moet men plaats laten voor den groei en de ontwikkeling en men moet deze bevorderen. Men doet dat alleen, als men zijn eigen wenschen niet overspant en op een bepaald oogenblik niet in te sterke mate vooruitloopt op hetgeen inderdaad practisch te realiseren is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag misschien thans nog een paar opmerkingen maken over het georganiseerd overleg. De heer ter Laan heeft in Stuk No. 1, XV, een amendement voorgesteld, waaruit bij aanneming voortvloeit, dat de voorschriften omtrent de onderwerpen, in het eerste lid van art. 125 genoemd, niet zullen worden vastgesteld dan nadat „over den in het eerste lid van dit artikel bedoelden algemeenen maatregel van bestuur de Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken is gehoord.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik laat in het midden of dit amendement goed is geredigeerd. Er staat: „over den in het eerste lid van dit artikel bedoelden algemeenen maatregel van bestuur”. Ik geloof, dat dit „den” hier misplaatst is, om heel eenvoudige reden, dat het amendement er wel van uitgaat, dat alles in één algemeenen maatregel van bestuur zal worden geregeld, maar het artikel de mogelijkheid openlaat, dat die voorschriften geheel of gedeeltelijk zullen tot stand komen krachtens en niet bij algemeenen maatregel van bestuur.

In de tweede plaats gaat het amendement er van uit, dat alles zal worden samengevat in één algemeenen maatregel van bestuur, terwijl de mogelijkheid volstrekt niet is uitgesloten, dat de stof zal worden geregeld in een aantal algemeene maatregelen van bestuur.

Ik wil dat echter op dit oogenblik daar laten, omdat ik toch niet kan meegaan met dit amendement. In de eerste plaats niet, omdat het alleen spreekt over de Centrale commissie voor georganiseerd overleg in ambtenarenzaken. De voorschriften, waarover het eerste lid van artikel 125 handelt, zullen ook gelden voor personeel, waaromtrent deze Centrale commissie geen adviezen geeft, waaromtrent andere commissies van advies dienen.

Daaraan is blijkbaar door de voorstellers niet gedacht.

Vervolgens hebben ook de voorstellers onder de oogen te zien, dat het bij de voorbereiding van de vaststelling van de voorschriften wellicht wenschelijk kan zijn onderscheid te maken tusschen die voorschriften of dat deel van de voorschriften, waarover de algemeene organisaties advies kunnen geven via het daarvoor in het leven geroepen overleg, en die andere voorschriften of gedeelten van voor-

schriften waaromtrent men beter de dienstcommissies voor bepaalde dienstvakken of bedrijven kan raadplegen.

Men kan op een bepaald onderdeel in de voorschriften een regeling moeten geven, b.v. alleen voor de belastingkommiezen, alleen voor de brievenbestellers, alleen voor de loodsen. Ik noem nu maar een drietal groepen. Men zou daarbij tot de conclusie kunnen komen, dat men ten aanzien van die voorschriften of deelen van voorschriften, welke zoo technisch zijn of zulk een bepaald karakter dragen, dat uitsluitend een gegeven groep van personeel er onder valt, beter een advies kan vragen aan de daarvoor bestaande „dienstcommissies” dan aan de Centrale commissie voor georganiseerd overleg.

Ook daaraan is door de voorstellers in hun amendement niet gedacht.

Mijnheer de Voorzitter! Op die gronden ben ik van oordeel, dat het waarschijnlijk aanbeveling verdient dit punt in het ontwerp niet te regelen.

Dit woord zou ik echter aanstonds moeten terugnemen, wanneer de Minister van Justitie bij de verdediging van dit artikel zou zeggen: het is niet de bedoeling over de voorschriften, welke moeten worden vastgesteld, op grond van het eerste lid van art. 125, het georganiseerd overleg te hooren.

Ik voor mij heb er te dezer zake voldoende aan, als de Minister verklaart, dat het inderdaad de bedoeling is om, alvorens de voorschriften worden vastgesteld, contact te zoeken met het personeel en de instituten van overleg, welke daarvoor in aanmerking behooren te worden gebracht. Als de Minister mij die toezegging geeft, heb ik zooveel vertrouwen in de Regeering, dat de nadere stipuleering ten aanzien van dit punt in het ontwerp mij overbodig voorkomt, te meer omdat uit die nadere stipuleering wellicht zou voortvloeien, dat men een beslissing zou nemen, welke in de praktijk, althans over de geheele linie, niet uitvoerbaar zou blijken te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb getracht mij zooveel mogelijk te bekorten en allerlei speciale punten uit de discussie gehouden. Ik meen aannemelijk te hebben gemaakt, dat tegen art. 125, zooals het hier vóór ons ligt, geen bezwaar kan worden gemaakt, wanneer nl. aan dat artikel niet een limitatief, een uitpuittend karakter wordt gegeven, en dat er wel bezwaar bestaat tegen een overwegend groot deel van de amendementen, door den heer ter Laan ingediend en verdedigd, op grond van de door mij aangegeven redenen.

De heer **Boon**: Mijnheer de Voorzitter! De bedoeling van de voorstellers is, zooveel mogelijk uitbreiding te geven aan de verbindende voorschriften omtrent punten van materieel recht van art. 125. Evenals mijn voorganger zal ik slechts enkele punten bespreken, omdat ik niet geloof, dat het uw bedoeling is, Mijnheer de Voorzitter, den geheelen middag te besteden aan de behandeling van art. 125.

In de eerste plaats dan de bevordering. Het voorstel strekt om

voorschriften voor de aanstelling te doen vaststellen naast die omtrent de bevordering. Dat is een gevaarlijk ding, omdat wij niet genoeg kunnen waken tegen nivelleering, te ver doorgevoerde automatische bevordering. Dat is indertijd ook heel goed gevoeld door de Staatscommissie, waarvan de heer ter Laan deel uitmaakte, want de commissie heeft dat genoemd een van de moeilijkst te bevredigen punten, een punt, dat bijna niet te regelen viel; van een algemeene regeling kon bezwaarlijk sprake zijn, omdat de persoonlijke geschiktheid van den ambtenaar den doorslag moet geven en ieder geval op zich zelf moet worden beoordeeld. De Staatscommissie heeft toen een tusschenweg aangenomen en getracht althans iets in dezen zin te doen. Ze heeft gezegd, dat een regeling zou moeten worden vastgesteld voor die gevallen, waarin bevordering in rang niet gepaard zou gaan met verandering van werkkring, wanneer dus de ambtenaar hetzelfde werk bleef doen. Daaraan had men dus zeer weinig. In die gevallen was de automatische bevordering geen bezwaar, omdat het alleen zou zijn een soort ancienniteitserkenning. Maar deze sterke beperking stelt het amendement niet, kan het ook niet stellen, en wat hebben wij aan de regeling, zooals indertijd de Staatscommissie heeft aangegeven. Ik geloof, dat wij hier moeten oppassen, dat wij niet aan banden leggen, want daarmede belemmeren wij een goede functioneering van de diensten.

Dat neemt niet weg, dat de Overheid het kan doen; ten gevolge van letter *h* zal de regeling vallen onder artikel 125 en bij algemeenen maatregel van bestuur worden geregeld. Voor de lagere organen werkt dan art. 126.

Een enkel woord over de quaestie van het minimum-recht; dezelfde rechten, die de Rijksambtenaren hebben, zouden ook voor de overige ambtenaren gelden. Ik geloof, dat dat met ontzettende moeilijkheden gepaard zou gaan. Bij ieder voorschrift van het Rijk zou angstvallig moeten worden gerekend met alle provinciale en gemeentediensten, waterschappen, veenschappen en veenpolders. Het resultaat zou voor de ambtenaren ongunstig zijn, wat natuurlijk allerminst in de bedoeling ligt van de voorstellers. Ik ben overtuigd, dat het Rijk dan zijn voorschriften zou moeten stellen, zoo laag, dat ze ook zouden kunnen gelden voor de kleine water- en veenschappen, terwijl lagere organen, die anders wel bereid en in staat zouden zijn een behoorlijke regeling te maken, zich tot het minimum zouden beperken. Zoo is het indertijd gegaan ten aanzien van de onderwijzers; toen voor hen het minimum werd bepaald op *f* 500, waren er 800 van de 1100 gemeenten, die zich daaraan hielden, terwijl er daarbij zeker waren, die meer konden geven. Psychologisch is dat zeer verklaarbaar: als het Rijk zegt, dat een bepaalde som het minimum is, waarom zou men dan meer geven? Men vat dat dan op als het juiste bedrag.

Hetgeen hier de voorstellers willen, is m.i. zeker geen voordeel voor de ambtenaren; het is voor hen juist wenschelijk, dat een dergelijke bepaling er niet komt.

Wat betreft de quaestie van den vacanti toeslag, de geachte afgevaardigde de heer Schouten heeft gezegd dat hij zich niet wilde uitlaten over de principieele quaestie daarvan. Ik wil dat wel doen en verklaren, dat ik persoonlijk principieel tegenstander ben van een dergelijken toeslag, omdat dit een verkapte loonsverhooging is, waarbij men zegt: men krijgt voor een week rust een extra week salaris. Wanneer het salaris inderdaad te laag is, men verhoogde het met $1/52$, maar kome niet met een dergelijken toeslag. Vacantie is noodig voor iederen mensch om op te frisschen en nieuwe krachten op te doen; het is voor ieder een noodig en begeerd goed, doch wanneer andere menschen vakantie nemen, betalen zij dat zelf; kleine boeren, kleine middenstanders, werknemers, kleine zelfstandigen, intellectueelen, zij allen sparen er voor en zij zorgen, dat zij iets hebben om op reis te gaan of uitgangetjes in de vakantie te bekostigen, maar ik acht het principieel verkeerd om te zeggen: gij krijgt een vacanti toeslag om uit te gaan. Waarom dan geen Pinkstertoeslag, geen Nieuwjaarstoeslag, geen huurtoeslag, geen radiotoeslag? Bovendien zou die vacanti toeslag moeten varieeren met de grootte van het gezin: voor een gezin met 8 kinderen zou die toeslag grooter moeten zijn dan voor een gezin, dat alleen uit man en vrouw bestaat.

Nu hebben wij een lijsje van den heer ter Laan gekregen, waarin hij zegt, dat in 28 of 29 gemeenten van ons land een dergelijke regeling getroffen is, dus in $1/40$ gedeelte van het land, maar in het overige $39/40$ gedeelte van het land heeft men zoo'n regeling niet getroffen. In den Haag heeft men die regeling nog niet; in Rotterdam ook nog niet, Amsterdam heeft die regeling wel. Verder noemt de heer ter Laan de Bildt en andere kleine gemeenten; dus kan men zeggen, dat ten minste $4/5$ der bevolking van het land nog niet tot de overtuiging is gekomen, dat een vacanti toeslag een redelijk desideratum is.

Nu zegt de heer ter Laan, dat ik daarbij dan een handje moet helpen. Ik denk daar niet aan. Wanneer de salarissen te laag zijn, moet men ze verhoogen, maar men moet er niet op inwerken door te zeggen: gij behoef niet te sparen voor uw vakantie, sparen is uit den booze. Nu komt de heer ter Laan met een vacanti toeslag en later volgen stellig weer andere toeslagen.

De heer ter Laan heeft gezegd: financieele argumenten behoeven bij deze wet niet te gelden. De heer ter Laan heeft zelfs gezegd, dat het geheele ontwerp-Heemskerk slechts een bedrag van ruim tweeton zou kosten. De heer ter Laan heeft indertijd zelf gezeten in de commissie-Dresselhuys en die heeft gehad een rapport van den wiskundigen adviseur, den heer Zoot, die heeft uitgerekend, wat artikel 38 van dat ontwerp zou kosten. Nu stel ik op den voorgrond, dat het nooit de bedoeling van de heeren kan zijn om een vage bepaling op te nemen, dat er moet zijn een vacantieregeling, zoodat de gemeenten kunnen volstaan met een week vakantie met $f 2$ of $f 3$ toeslag, maar dat, zooals ook in de door den heer ter

Laan genoemde gemeenten het geval is, een serieuze regeling getroffen wordt, zoodat de menschen 7 of 8 dagen vacantie krijgen met een toeslag van *f* 20 of *f* 30. Een dergelijke regeling was ook getroffen in het ontwerp van de commissie, waarin de heer ter Laan zitting had, en daarin was het minimum een week loon. De heer Zoot nu, komt tot de berekening, dat 10 jaar geleden de kosten alleen van artikel 38 zouden zijn *f* 2.012.984; in aanmerking nemende de sterke uitbreiding van het Overheidspersoneel, de verhooging der salarissen en de regeling ten aanzien der militairen, zou dit nu ongeveer vier millioen kosten. Laat men nu dus niet zeggen, dat het geheele ontwerp van wet een quaestie is van een paar ton. Ik ben een principieel tegenstander van een dergelijk loon naar behoefte. Ik vind dat een buitengemeen ongezonde manier van honoreeren en salarieeren. Wanneer de loonen te laag zijn, moet men ze verhoogen, maar dit niet langs een verkapt weg doen. En daarnaast zou dit juist ontzaglijk groote kosten leggen op de gemeenten, provincies en waterschappen; kosten, die vele bezwaarlijk kunnen dragen.

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn nog tal van punten, die ik met betrekking tot het amendement zou willen bespreken, maar ik geloof meer in uw geest te handelen. Mijnheer de Voorzitter, wanneer ik mij bepaal tot de drie punten, die door mij besproken zijn, en daarom zal ik de andere bezwaren laten rusten.

(Wordt vervolgd).

I N H O U D.

	Blz.
Ambtenaren. Regelen betreffende den Rechtstoestand van	
— Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer	42
— Nota van Wijzigingen	75
— Kantteekeningen over art. 124 Wetsontwerp Rechts- toestand — door B. C.	124
— Gewijzigd ontwerp van wet	337
— Verslag der Tweede Kamer	383
— Nota van wijzigingen op het gewijzigd ontwerp	383
— Tweede Nota van wijzigingen	386
— Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer 387,	534
— In werking treden van een aantal artikelen der Ambte- narenwet 1929	434
Annuaire Militaire. Aankondiging van de —. Uitgave van den Volkenbond	10
Audit. Als bewijsmiddel gebruik gemaakt van eene ver- klaring de — n.l. van de mededeelingen gedaan aan een officier, belast met een onderzoek naar het gebeurde . . .	35
Bedreigen. Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordig- heid mondeling met enig kwaad bedreigen („Ik zal jou ook wel krijgen, al ben je korporaal”)	35
— Als voren („je zult me laten passeeren of ik sla je tegen de vlakke” en „ik spreek je nog wel nader, maar je kunt nu ook wel een blauw oog krijgen”)	250
— Als voren („ik zal je een cholera-klap geven”)	254
— Opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld door een stoel op te pakken en daarmee dreigend te zwaaien	262
— Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mon- deling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd („ik zal nog wel eens met je afrekenen” en „we komen elkaar nog wel eens tegen”)	471
Beëdiging. De ingevolge 's Hof's opdracht door een tot straf- fen bevoegden meerdere in eene beklagzaak gehoorde ge- tuigen hebben hunne verklaringen <i>onder eede</i> afgelegd 271,	311
— Vóóreed in beklagzaken en bij verkorte procedure . . .	310
— „Er hapert iets” door Mr. R. J. Brunner in Weekbl. v. h. Recht (Beëdiging door den rechter-commissaris) . .	316
Beklag. (Zie verder bij „Klachtzaken”.) — over straffen op- gelegd door de hoogste militaire autoriteit van land- of zeemacht	2
— Zie ook bij „Beëdiging”	271

—.	Verzwarend van straf bij —	288, 304, 514, 517,	520
—.	Een en ander betreffende het — over krijgstuuchtelijke straffen, door Mr. R. J. Brunner		301
—.	Beklagrecht bij de Britsche zeemacht		442
	Beleediging. De woorden „soedel” en „lekkerpiepster”, gebezigd tegen een weduwe, zijn beleedigend		35
—.	Het woord „choleralijder” is een van minachting getuigend scheldwoord, mitsdien beleedigend. Uit de toevoeging van dat woord blijkt de opzet om te beleedigen.		
—.	Toevoeging van de woorden: „Je kunt naar je smerige moer loopen” is voor getuige niet beleedigend, vermits die woorden, hoe grievend voor getuiges moeder, de eer en het karakter van getuige zelf niet aantasten		262
—.	Toevoeging van de woorden: „vuile smerige snotneus”		468
	Beroepsmilitair. Reservist of beroepsmilitair? door J. Vennik		216
	Beroepsmisdadigers. Nadere voorzieningen betreffende —. Zie onder „Wetgeving”	85,	101
	Beslag. Verzoek om verlot tot het leggen van executoriaal — onder den rechtspersoon Ned. Indië op een pensioen van requestante's debiteur (artt. 65 en 66 Indische Comptabiliteitswet) door H. R. afgewezen, omdat art. 66 dier wet in verband met de wet van 24 Januari 1815 (St.bl. n°. 5) zich daartegen verzet		176
	Bewijsmiddel — of bewijsgrond? door D. B. A. Franken		12
—.	Als — gebruik gemaakt van eene verklaring de auditu, n.l. van de mededeelingen gedaan aan een officier, belast met een onderzoek naar het gebeurde		35
	Brunner, Mr. R. J. Een en ander betreffende het beklag over krijgstuuchtelijke straffen door —		301
—.	Organisatie militair-rechterlijke macht door —		448
	Burgers. Gezag van — over militairen		446
	Capitulantenwet. Intrekking wetsontwerp tot vaststelling van een —		99
	Coffrie, Mr. P. J. De criminaliteit der militairen in 1927 door —		204
	Criminaliteit. De — der militairen in 1927 door Mr. P. J. Coffrie		204
	Desertie. — naar het buitenland		161
—.	— door een militair van het Ned. Indisch leger onder de werking van het oude C.W.L. door den Nederlandschen rechter berecht		318
—.	De Nederlandsche rechter is onbevoegd kennis te nemen van de zaak van een militair van het Ned. Indische leger die omstreeks Januari 1929 te Salatiga afwezig is gebleven en zich in Juni d.a.v. te Nijmegen heeft teruggemeld, terwijl		

	blz.
hij nog tot 17 April 1929 in Ned. Indië was verbleven. Hier- tegen Red. M.R.T.	320
— Zwaarder straffen voor — in Indië	510
Diefstal. Toeëigening van een in de cantine gevonden porte- feuille gequalifeerd als —	145
Diefstal vijf malen gepleegd. Conclusie psychiater	161
Dienstplichtigen. Militaire hoedanigheid van — buiten wer- kelijken dienst	291
Dienstweigering. Defensiebegrooting 1930	435, 437
Eras, Mr. Dr. J. F. M. De juridische opleiding van den toe- komstigen reserveofficier door —, Reserve-luitenant der Infanterie. Overgenomen uit „Mavors”	314
Eskader. Geen afzonderlijke Zeekrijgsraad bij het — in Ned. Indië	5
Feitelijke insurbordinatie. — Feitelijke aanranding van een meerdere door hem tegen dek te werpen	254
— — Feitelijke aanranding van een meerdere door hem een klap op zijn oog te geven	468
Franken, D. B. A. Bewijsmiddel of bewijsgrond? door —, officier van administratie 1e klasse K.M.	12
Garnizoenscommandant —. Strafoplegger	191
Geestvermogens. (Zie ook bij Toerekenbaarheid.) Hoewel eenige ziekelijke storing moet worden aangenomen is zij niet in die mate aanwezig dat art. 37, 1e lid W. v. S. zou moeten worden toegepast	161
Georganiseerd overleg. — Geen wijziging in de samenstel- ling der commissiën	192
Gevangenisstraf. Tenuitvoerlegging van —. Zie onder „Wet- geving”	85, 101
— In tegenstelling met den Zeekrr. acht het H.M.G. geen aanleiding om te bepalen dat de — in een bijzondere strafgevangenis zal worden ondergaan	161, 170
Gewoontemisdadigers. Nadere voorzieningen betreffende —. Zie onder „Wetgeving”	85, 101
Gratie — van eene reeds ten uitvoer gelegde bijkomende straf — Voorloopige hechtenis in verband met een verzoek om —	3 115
Heuven, J. C. van. Verzwaring van straf bij beklag, door — Eerste Luitenant der Veldartillerie	517
Indeelingsdistricts-commandanten. Militaire verhoudingen van de —	199
Indisch leger. Een militair van het Ned.-Indisch leger in 1920 te Bandoeng gedeserteerd en in 1923 te Rotterdam	

	blz.
aangehouden, met toepassing van het oude C.W.L. door den Nederlandschen militairen rechter berecht	318
— De Nederlandsche rechter is onbevoegd kennis te nemen van de zaak van een militair van het Ned.-Indische leger, die omstreeks Januari 1929 te Salatiga afwezig is gebleven en zich in Juni d.a.v. te Nijmegen heeft teruggemeld, terwijl hij nog tot 17 April 1929 in Ned. Indië was verbleven. Hiertegen Red. M.R.T.	320

Klachtzaken. Als groepscommandant bij de politietroepen uit onachtzaamheid een hem opgedragen dienstverrichting niet uitgevoerd, doch eigendunkelijk zijn dienst bepaald. Beroep op gebrek aan tijd wegens andere werkzaamheden verworpen. Klager had moeten beginnen de hem opgedragen diensten te verrichten. Beklag ongegrond	17
— Onbehoorlijk optreden tegen een meerdere door een sergeant-majoor-instructeur, toen deze door dien meerdere onderhouden werd over een tekortkoming in het brengen van den militairen groet. Beklag ongegrond	19
— Terecht gestraft wegens het in strijd met art. 46 W. Kr. aan een mindere opleggen van een straf na hem te hebben gehoord op een oogenblik dat die ondergeschikte nog niet was ontuchtend	21
— Niet onmogelijk is het dat klager de woorden van zijn meerdere inhoudende den last om te helpen bij het aftuigen der paarden, niet heeft gehoord. Beklag gegrond verklaard	133
— Klager had met alle hem ten dienste staande middelen moeten zorgen dat aan het gegeven bevel werd voldaan, of, ziende dat zulks niet mogelijk was, zijn onmiddellijken chef daarmee in kennis moeten stellen. Ten aanzien van het tweede, in dezelfde strafreden begrepen feit heeft het H.M.G. niet de overtuiging bekomen dat klager nalatig is geweest in zijn dienst als provoost. Beklag in zoover gegrond verklaard en de straf verminderd, zonder dat de strafreden wijziging behoeft	135
— In strijd met het verbod zijn paard doen galoppeeren en door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt. Het H.M.G. acht niet gebleken dat het galoppeeren is geschied over den afstand in de strafreden genoemd. Beklag derhalve gedeeltelijk gegrond verklaard met wijziging der strafreden en vermindering der straf	137
— Geld leenen van een mindere. De verhouding van den meerdere tot den mindere (korporaal der mariniers versus een bevriend stoker-olieman, verlaagd korporaal-machinist) reden om verzachtende omstandigheden aan te nemen. Beklag gedeeltelijk gegrond. Verlaging gewijzigd in 10 dagen streng arrest met inhouding van soldij	173

- Bij eene avondoefening belast met toezicht bij een stuk geschut, zich zonder bekomen bevel hiervan verwijderd. Nu aan klager niet met zooveel woorden opdracht is gegeven gedurende de geheele oefening bij het stuk te blijven, neemt het Hof de mogelijkheid aan, dat klager, toen hij zich verwijderde, in de meening verkeerde dat hij aan zijne opdracht had voldaan en zijn taak was afgeloopen. Beklag gegrond 233
- Het H.M.G. is niet overtuigd dat klager zich door het bezigen van eene onbehoorlijke uitdrukking onvergenoegd heeft betoond. Die uitdrukking: „het is haast geen rijden op zoo'n rotweg” was in de gegeven omstandigheden begrijpelijk. Beklag gegrond 236
- Geen rapport maken van nalatigheid van personeel en onvoldoende toezicht houden op de verpleging.
Het H.M.G. is in het belang van een deugdelijke behandeling van beklagzaken verplicht aan den regel van art. 67 W. Kr. betreffende den termijn van 2 dagen, streng de hand te houden. Beroep, ingesteld op 25 Maart tegen eene op 19 Maart ter kennis gebrachte beslissing, is, als zijnde 4 dagen te laat, niet ontvankelijk 238
- Den wachtcommandant was verboden den sleutel van het mobilisatiebureau aan onbevoegden af te geven. I.c. mocht hij echter in redelijkheid aannemen, dat de meerdere aan wien hij dien sleutel heeft afgegeven, bevoegd was dat bureau te betreden. Beklag gegrond 239
- Als onderofficier, met licht arrest gestraft, gemankeerd op het avondappèl, door niet aanwezig te zijn op zijn kamer, waar bij zijn regiment dat appèl wordt gehouden. Beklag gedeeltelijk gegrond: omschrijving der strafreden verbeterd en in verband daarmee de straf verminderd 256
- Te kort geschoten in eerbied tegenover zijn meerdere door, nadat hem in een tijdvak van enige weken viermaal op wachtdagen permissie geweigerd was, weder een verzoek in te dienen om permissie op een wachtdag wegens een niet gewichtige reden. De aanvankelijk eenigszins anders luidende strafreden verduidelijkt, zonder dat deze wijziging echter ten gunste van klager strekt. Beklag ongegrond 259
- Ongepast optreden tegen zijn meerdere: „Als ik iemand moet hebben, doe ik het wel op een andere manier. Als U denkt dat ik het gedaan heb, zet mij dan maar op het rapport, er kan nog wel meer bij.” Klagers optreden wordt eenigszins verontschuldigd doordat hij ten onrechte werd beschuldigd van eene handeling welke hij niet had bedreven. Straf van verlaging i.c. te zwaar. Beklag gedeeltelijk gegrond.
- De ingevolge 's Hof's opdracht door een tot straffen bevoegden meerdere gehoorde getuigen hebben hunne verklaringen *onder eede* afgelegd 271

	blz.
— Een onkrijgstuchtelijke houding aangenomen tegenover een meerdere door niet tijdig en slordig den militairen groot te brengen. Bovendien door onwaarheid spreken het onderzoek bemoeilijkt. Geen reden om de verklaring van den meerdere, niettegenstaande klagers ontkenenis, in twijfel te trekken. Beklag ongegrond. Strafreden, hoewel in wezen juist, behoeft wijziging	325
— Een strafoplegger is niet bevoegd na indiening van een beklag aan de strafreden toe te voegen „onder verzachtende omstandigheden”. Art. 50 W. Kr. geldt alleen indien en zolang geen beklag is ingediend. Het H.M.G. wijst de zaak terug naar de hoogere militaire autoriteit om hare beslissing te geven over de straf en de <i>oorspronkelijke</i> strafreden	328
— Het in eene vergadering van den Bond van Marineonderofficieren zijn chef d'équipage, die mede aanwezig was, mondeling beleedigen. Beklag ongegrond	330, 333
Klager heeft zich daardoor aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht schuldig gemaakt, te ernstiger voor een onderofficier omdat van dezen zelfbeheersching moet kunnen worden verwacht	333
— Het zich herhaaldelijk zonder geldige reden aan den dienst onttrekken. Ondanks opdracht van zijn compagniescommandant zich niet gemeld op het ziekenrapport. Het H.M.G. heeft den indruk bekomen dat klager op zeer slappe wijze zijn dienst tijdens de herhalingsoefeningen heeft verricht en zich herhaaldelijk onnoodig heeft ziek gemeld. Beklag ongegrond. Strafreden, hoewel in wezen juist, behoeft eenige wijziging	459
— Klager is, hoewel niet handig, toch niet zoodanig ontactvol opgetreden, dat hij daardoor aanleiding is geweest dat een mindere, die zich naar klagers aanwijzingen had behooren te voegen, zich onkrijgstuchtelijk heeft gedragen. Beklag gegrond verklaard	463
Koloniale reserve. Rechtsmacht betreffende de —	203
Kranenburg, Prof. Mr. Dr. R. — ontheven van het lidmaatschap der Commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zee- en der landmacht	288
Krijgsmacht. De — genoemd in artt. 60 en 61 W. v. M. S. is de <i>Nederlandsche</i> krijgsmacht	320
Krijgstucht. Wijziging Reglement — Defensiebegrooting 1930	436, 438
Luchtvaartwet. Aanwijzing van opsporingsambtenaren bedoeld in art. 48 der — met eene Instructie voor deze ambtenaren	507

Marechaussee. Volgens art. 141 W. v. Sv. komt ook aan de aangewezen militairen der — beneden den rang van onder-officier opsporingsbevoegdheid toe ten aanzien van overtredingen der Rijwielbelastingwet 1924, welke door de bepaling van art. 7 der wet geenszins wordt uitgesloten	277,	477
Meineed. — door Mr. R. J. Brunner in Weekbl. v. h. Recht		315
Militaire politie. Zie opsporingsbevoegdheid		523
Militair-rechtelijk tijdschrift. Vijf en twintig jarig bestaan van het —		483
Militair-rechterlijke macht. Organisatie —. Een vrome wensch? door Brunner in W. v. h. R.		8
—. Organisatie —. Graue theorie als voren		227
—. id. —. idem door D. B. A. Franken in W. v. h. R.		229
—. id. —. door Mr. R. J. Brunner		448
—. id. —. Nogmaals „graue theorie” door Brunner in W. v. h. R.		452
—. id. —. Alweer „graue theorie” door D. Franken in W. v. h. R.		453
Militaire rechtspraak. Defensie begrooting 1930	435,	437
—. Justitiebegrooting 1930	439,	440
Motor- en rijwielreglement. Art. 5 —. Niet vrijlaten van het van rechts komend verkeer. Het verweer dat het van rechts komend rijtuig op het linkerweggedeelte zou hebben gereden, gaat niet op, omdat in art. 5 uitdrukkelijk de regel is neergelegd dat aan <i>alle</i> verkeer van rechts den voorrang behoort te worden verleend, ongeacht dus de omstandigheid of dat verkeer van rechts zelf plaats heeft geheel volgens de voorschriften der wet		140
Ongeoorloofde afwezigheid. Opzettelijke — in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen. (Beklaagde was met verlof zijnde, ziek geworden en is, nadat de controleerend officier van gezondheid hem weder in staat achtte en order had gegeven om naar zijn garnizoen terug te keeren, nog tien dagen afwezig gebleven)		244
Ontslag. (Zie ook bij Straftoemeting.) Beklaagde is op grond van de begane feiten (oplichting meermalen gepleegd) ongeschikt om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten		149
—. Desertie en diefstal vijfmalen gepleegd. De Zeekrr. acht den veroordeelde wél, het H.M.G. echter niet ongeschikt om in den militairen stand te blijven	161,	170
Oorlog. Tijd van — voor een gedeelte der krijgsmacht. Toepassing van art 71 W. v. M. S. op de oorlogsvaartuigen te Curaçao		192

	blz.
— „Van crisis tot —”. Bijdrage tot de kennis van het ontstaan van den wereldoorlog, door luitenant-generaal b.d. H. L. van Oordt. Aangekondigd	313
Oorlogswet. Intrekking wetsontwerp tot herziening der —	99
Oplichting. Onbevoegdlijk innen van boeten door een maréchaussée	149
Oproeping. Vrijspraak van het niet hebben voldaan aan een wettige — voor den werkelijken dienst omdat niet is komen vast te staan dat de wettelijke formaliteiten ter oproeping naar behooren zijn in acht genomen, nu een door den burgemeester toegezonden persoonlijke kennisgeving wegens onbekendheid met beklaagdes adres zou zijn teruggezonden en ter vervanging geen openbare kennisgeving is gevolgd (Art. 4, 4e lid Dienstplichtbesluit 1922)	26
— Het als reserve-luitenant opzettelijk niet voldoen aan eene — voor den werkelijken dienst, n.l. tot het volgen van een gecompriimeerden cursus bij zijn korps (Indiensttreding bij het Franse vreemdelingenlegioen)	465
Opsporingsbevoegdheid. — Zie bij Marechaussee	277, 477
Aanwijzing door den Minister van Defensie van ambtenaren tot opsporing van overtredingen van de Luchtvaartwet met eene Instructie voor deze ambtenaren	507
— Een korporaal der politietroepen heeft geen — van overtredingen der Rijwielbelastingwet	523
Opzettelijke ongehoorzaamheid. Weigeren om te voldoen aan de order van een korporaal om de wapens om te doen en aan te treden op baksgewijs en het daarna in die ongehoorzaamheid volharden nadat de korporaal beklaagde uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen. De order is gegeven in den dienst en hield in eene duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd en was mitsdien een dienstbevel	28
De door den Zeekrijgsraad te dier zake uitgesproken veroordeeling tot straf door het H.M.G. — zich vereenigende met de conclusie der deskundigen — vernietigd, beklaagde niet strafbaar verklaard en vrijgesproken omdat het feit hem wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kon worden toegerekend	31
— Opzettelijk nagelaten om te voldoen aan de order om bij eene schietoefening de seinen op te nemen. Weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om te gaan zwemmen. In beide gevallen was de order gegeven in den dienst en hield in een duidelijk omschreven verrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd, was mitsdien een dienstbevel	155
— Opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om zijn sigaret uit te doen en naar zijn eigen stal te gaan; weigeren om te gehoorzamen aan de order om in de militaire houding	

	blz.
te gaan staan, zeggende: „dan moet je even wachten”, beide onmiddellijk na elkander gepleegde feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling	247
— De aan een mindere die weigerde den militairen groet te brengen, gegeven order om zijn naam op te geven, is een dienstbevel	250
— Weigeren en opzettelijk nalaten	297
— Weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om zijn stamboeknummer op te geven, ten einde rapport te kunnen maken van een mindere die zich even tevoren aan een strafbaar feit had schuldig gemaakt. Aan dit bevel lag een dienstbelang ten grondslag, waaruit volgt dat het bevel een dienstbevel was	468
— Opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om onmiddellijk naar kooi te gaan. Onder de bewezen verklaarde omstandigheden had de gegeven order stellig een dienstbelang ten grondslag en waar die order werd gegeven door een daartoe bevoegden meerdere, moet die order als een dienstbevel worden beschouwd	471
— Het door een soldaat, verdacht van overtreding der Rijwielbelastingwet, opgeven van een valschen naam aan een korporaal der politietroepen die hem gelast had zijn naam op te geven. Deze order betreft niet een <i>dienstbevel</i> omdat daaronder slechts moet worden begrepen een bevel, eenig militair dienstbelang betreffende, waarvan evenwel i.c. geen sprake is. Vrijspraak	523
— Deze vrijspraak van den Krijgsraad te 's Bosch vernietigd door H.M.G., vermits, nu overtreding der Rijwielbelastingwet ook kan vallen onder art. 2. 6° W. Kr., derhalve een krijgstuuchtelijk vergrijp kan opleveren, de korporaal, den soldaat gelastende zijn naam op te geven ten einde rapport te kunnen maken, een bevel gaf eenig dienstbelang betreffende, mitsdien een dienstbevel	526
— Weigeren om te voldoen aan de order van een sergeant der politietroepen om zijn veldjas geheel dicht te doen, door te zeggen: „deze is ver genoeg dicht” en op het herhaald bevel: „jij zoekt me toch zeker niet bang te maken”. Het vervolgens, door den sergeant naar zijn naam gevraagd, opgeven van een valschen naam valt, volgens Krijgsraad, onder art. 435, 3°, W. v. S. en niet onder art. 114 W. v. M. S. omdat, hoe ruim de beteekenis van het woord „dienstbevel” ook moge zijn, daaronder niet kunnen vallen de bevelen tegen wier niet-nakoming reeds andere wetsbepalingen bijzonderlijk voorzien	529
— Anders H.M.G.: Art. 114 houdt niet de beperking van de beteekenis van het woord „dienstbevel” in, als de Krijgsraad daarin heeft gelezen	532
Organisatie. Vrijheid van —. Defensiebegrooting 1930	437, 439

Pensioenzaken. In beroep beslist de Centrale Raad niet dan ten aanzien van het punt in geschil. Is dus een in eerste instantie genomen beslissing slechts voor een deel aangevochten en blijkt den pensioenrechter die deze beslissing gegeven heeft, bij de behandeling in beroep, dat ten aanzien van het niet aangevochten deel van zijne beslissing een andere conclusie had moeten zijn getrokken, dan kan dat deel niet mede aan het oordeel van den Centralen Raad worden onderworpen omdat de betrokkene daartegen niet heeft geopponeerd	186
— Moet de Militaire Pensioenraad een uitspraak van den Militaire Geneeskundigen Dienst omtrent de ongeschiktheid voor den dienst van een militair, die voor toekenning van pensioen in aanmerking wordt gebracht, onvoorwaardelijk aanvaarden?	195
— Reservist of beroepsmilitair? door J. Vennik	216
— Aart. 24 der Instructie op de werving zegt niet dat de vrijwilliger <i>overgaat</i> naar het Reservepersoneel, doch dat de van de 5 jaren overschietende tijd zal kunnen worden doorgebracht <i>onder de bepalingen</i> van de wet voor het Reservepersoneel der Landmacht 1905, betreft dus slechts den omvang der verplichtingen gedurende de tweede periode op den vrijwilliger rustende. Deze blijft dus ook in die tweede periode in dezelfde positie, n.l. van vrijwilliger, zoodat zijne pensioensaanspraken moeten worden beoordeeld naar de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 en niet naar de Pensioenwet voor het <i>Reservepersoneel</i> der Landmacht	281
(Anders Minister van Oorlog en Militaire Pensioenraad).	
Propaganda. Revolutionnaire — Vrijheid van politieke — en van organisatie. Defensiebegrooting 1930 436, 437, 438,	439
— Anti-militaristische —. Defensiebegrooting 1930	511
Rechtskennis. Vóórbevordering bij de landmacht van hen die in het bezit zijn van het getuigschrift van meer uitgebreide — ingetrokken	2
— Rechtsgeleerde opleiding van officieren der landmacht (Wijziging van de betreffende bepalingen)	287
— Rechtsgeleerde studie van officieren van de Zee- en de Landmacht	287, 511
Wijziging van de Commissies van onderzoek	288
— De juridische opleiding van den toekomstigen reserve-officier door A. F. Steffen	305
— Als voren door Mr. Dr. J. F. M. Eras. Overgenomen uit „Mavors”	314
— Rechtsgeleerde opleiding van officieren der zeemacht (Wijziging van de betreffende bepalingen)	511
Rechtspleging. — bij de Landmacht. Relatieve competentieregeling (Legerorder)	114

Rechtstoestand. Regelen betreffende den — van ambtenaren.	
Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer	42
Nota van Wijzigingen	75
— Kanteekeningen over art. 124 wetsontwerp — ambtenaren door B. C.	124
—, Zie verder bij Ambtenaren.	
—, — van militairen (Defensiebegroting 1930)	435, 437
Reserve-officier. De juridische opleiding van den toekomstigen — door A. F. Steffen	305
— Als voren door Mr. Dr. J. F. M. Eras. Overgenomen uit „Mavors”	314
Reservist. — of beroepsmilitair? door J. Vennik	216
Rijwielbelastingwet. Opsporingsbevoegdheid van marechaussee van overtredingen der — 1924	277, 477
— Als voren van de Militaire politie	523
Scheltema, Prof. Mr. F. G. — benoemd tot lid der Commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zee- en der landmacht	288
Schorsing — van de uitvoering van eene straf door een meerdere van den strafoplegger (art. 50 W. Kr.)	455
Stamboeken. — Aanteekening in — betreffende voorwaardelijke veroordeeling	1
Steffen, A. F. De juridische opleiding van den toekomstigen reserve-officier door —, Eerste luitenant der Infanterie	305
— A. F. Verzwaring van straf bij beklag door —	514
Strafbevoegdheid — betreffende de straffklasse en de tucht-klasse voor de landmacht	506
Straffklasse. Straf- en tuchtklasse bij de landmacht. Gevestigd te Nieuwersluis; als commandant aangewezen de commandant van de depotcompagnie politietroepen aldaar	191, 506
Straftoemeting. (Zie ook bij ontslag en bij verlaging.) Art. 23bis W. v. S. Met oplegging van eene geldboete kan i. c. worden volstaan (Eenvoudige belediging, mishandeling en een meerdere mondeling bedreigen)	35
— Geen voorwaardelijke veroordeeling uitgesproken (opzettelijke ongehoorzaamheid)	155
Krr.: één jaar gev. straf met toepassing van art. 17a W. v. S. en ontslag uit den dienst. H.M.G.: zes maanden gev. straf, zonder toepassing van art. 17a en zonder ontslag	161, 170
— De onbevredigende strafmaat, door kapitein Jhr. D. W. Sickinghe in „De Militaire Spectator” met naschrift van de Redactie	223
— Art. 23bis W. v. S. Met oplegging eener geldboete kan i. c. worden volstaan; rekening gehouden met ontactvol op-	

	<i>blz.</i>
treden van twee meerderen (Belediging van een meerdere en feitelijke bedreiging met geweld)	262
— Bij de — rekening gehouden met de omstandigheid dat beklagde te zelfder zake reeds krijgstuhtelijk werd gestraft en verder dat de ongehoorzaamheid niet van ernstigen aard is geweest	471
— Zwaardere straffen voor desertie in Indië	510
Tenuë. — voor officieren der landmacht die als getuige, beklagde of verdachte voor een rechtscollege moeten verschijnen (<i>dagelijksche tenuë met de wandelsabel</i>)	512
Toerekenbaarheid. (Zie ook bij Geestvermogens.) In strijd met de beslissing van den Zeekrijgsraad beklagde door het H.M.G. — zich vereenigende met de conclusie der deskundigen — niet schuldig verklaard en vrijgesproken van de hem ten laste gelegde opzettelijke ongehoorzaamheid, omdat het feit hem wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend	31
— In verband met deze beslissing om dezelfde reden door den meerdere van den strafoplegger ook eene aan den betrokkene opgelegde krijgstuhtelijke straf, op diens verzoek, te niet gedaan met toepassing van art. 50, 1e lid, b W. Kr.	33
Transitoir recht. Berechting van een Indisch militair in 1920 te Bandoeng gedeserteerd en in 1923 te Rotterdam aangehouden, door den Nederlandschen rechter volgens het oude Crim. Wetboek	318
Tuchtklasse. Straf- en tuchtklasse bij de landmacht. Gevestigd te Nieuwersluis. Als commandant aangewezen de commandant van de depotcompagnie politietroepen aldaar	191, 506
Valsche naam. Opgeven van een valschen naam aan een onderofficier der politietroepen	523, 529
Vennik, J. Reservist of beroepsmilitair? door —	216
Verduistering — van brieven bestemd voor manschappen der compagnie, door den korporaal van de week. (Art. 321 j° 44 W. v. S.)	145
— — gepleegd door een ambtenaar die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken (het zich toeëigenen van een portemonnaie met geld na haar te hebben gevonden op de kamer waar beklagde als kamerwacht werkzaam was)	242
Verlaging. Beklaagde — dienstplichtig korporaal — is op grond van de begane feiten (verduistering j° art. 44 W.v.S. en diefstal) onwaardig en ongeschikt om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. — tot soldaat	145
— Wel is waar gaat aan — veelal een waarschuwing vooraf, doch noodzakelijk is zulks niet, tervijl ook de omstandigheid dat de zwaarste straf vóór verlaging nog niet werd toe-	

gepast, geen reden oplevert om niet onmiddellijk tot verla- ging over te gaan	173
— Hoewel klager was gewaarschuwd dat hij bij voortgezet onmilitair gedrag in aanmerking zou worden gebracht voor —, staat deze in hare gevolgen zeer zware straf i.c. niet in juiste verhouding tot den ernst van het misdrevene	271
— Hoewel — bij den ernst van het feit en de wijze waarop het is gepleegd alleszins gerechtvaardigd zou zijn, die straf niet opgelegd, nu beklagdes dienstverbintenis is geëindigd, hem een nieuwe verbintenis is geweigerd en hij in het belang van den dienst zal worden ontslagen	458
Vloeken. Verbod tot — enz. met stiptheid te handhaven	506
Vóórbevordering — bij de landmacht van hen die in het bezit zijn van het getuigschrift van meer uitgebreide rechts- kennis, ingetrokken	2
Voorloopige hechtenis — in verband met een verzoek om gratie	115
— Hieronder ook te rekenen den tijd door den (niet op vrije voeten zijnden) beklagde ter observatie doorgebracht in het Rijksasyl voor psychopathen te Leiden	170
Voortdurend delict — desertie en aanverwante misdrijven 291,	320
Voortgezette handeling. Nalaten resp. weigeren te gehoor- zamen aan dienstbevelen beschouwd als ééne —	247
— Opzettelijke ongehoorzaamheid en een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen beschouwd als ééne —	250
— Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mon- deling met eenig kwaad bedreigen en feitelijke insubordi- natie beschouwd als ééne —	254
— Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mon- deling beleedigen en opzettelijk een meerdere feitelijk be- dreigen met geweld beschouwd als ééne —	262
— Weigeren om zijn veldjas geheel dicht te doen en het ver- volgens opgeven van een valschen naam gestraft volgens art. 114 W. v. M. S., beide feiten te beschouwen als ééne —	532
Voorwaardelijke invrijheidstelling. Zie onder „Wetgeving” 85,	101
Voorwaardelijke veroordeeling. Aanteekening in stamboe- ken betreffende —	1
— Zie ook onder „Wetgeving”	85, 101
— Verhouding tusschen patroon en commandeerenden offi- cier van voorwaardelijk veroordeelde militairen	440
Werkelijken dienst. Militaire hoedanigheid van dienstplich- tigen buiten —	291

Wetgeving.

1. <i>Regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren.</i> <i>Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1928—1929.</i> 91.	
Memorie van Antwoord	42
Nota van Wijzigingen	75
Gewijzigd ontwerp van wet	337
Verslag der Tweede Kamer	383
<i>Zitting 1929—1930. 20.</i>	
Nota van wijzigingen op het gewijzigd ontwerp	383
Tweede Nota van Wijzigingen	386
Openbare behandeling	387, 534
2. <i>Nadere voorzieningen betreffende:</i>	
1°. <i>de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaarde-</i> <i>lijke invrijheidstelling;</i>	
2°. <i>de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf;</i>	
3°. <i>beroeps- en gewoonte-misdadigers.</i>	
<i>Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1928—1929.</i> 68.	
Behandeling in de afdelingen der Kamer en door de Com- missie van Voorbereiding	85
Nota van Wijzigingen op het sub 1°. genoemde wetsont- werp	86
Gewijzigd ontwerp van wet	88
Nota van Wijzigingen op het sub 2°. genoemde wetsont- werp	94
Gewijzigd ontwerp van wet	94
Openbare behandeling en aanneming van de drie wetsont- werpen	99
<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1928—1929.</i> No. 141. Voorloopig Verslag	101
Eindverslag waarin Memorie van Antwoord	106
Openbare behandeling en aanneming van de drie wetsont- werpen	113
Afkondiging der drie wetten	113
Zeerijksraad. Geen afzonderlijke — bij het eskader in Ned- Indië	5

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXV Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.

Bladzijden.

Grondwet.

68 3.

Regtspleging bij de Landmagt.

12 201.
151 116 vlgg.
156 116 vlgg.
161 13.
179 311.
206 115 vlgg.

Regtspleging bij de Zeemagt.

8 5.
122 228.
123 5,8
130 228.
166 13.
184 311.
205 115 vlgg.

Wetboek van Militair Strafrecht.

16 440.
23 149, 161, 170.
25 145, 458.
32 191.
56 291.
58 291.
60 293, 320.
63, 1° 318, 320.
64 294.
71 192.
97 244.
98 161, 320.
99 161.

Artikelen.	Bladzijden.
108	35, 250, 254, 262, 291, 468, 471.
110	291.
114	28, 31, 155, 247, 250, 297, 447, 468, 471, 523, 529.
116	262.
117	254, 468.
150	26, 291, 465.

Provisieone Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

87	118.
--------------	------

Wet op de Krijgstucht.

16	173, 271.
23	191.
42	191.
46	21.
50	23, 33, 304, 328, 455.
61	2.
62	301.
65	271, 310.
66	288, 303, 514, 517, 520.
67	2, 238, 301.
68	271, 310.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

7	173.
22	506.
31	304.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

94	318.
114	320.

Bevorderingswet voor de Landmacht 1902.

39	195.
--------------	------

Dienstplichtwet.

36	201.
41	199.
42	199.

Artikelen.

Bladzijden.

Dienstplichtbesluit (1929).

2 (oud art. 4)	26.
75	199.

Wetboek van Strafrecht.

1, 2e lid	318.
17a	161, 170.
23 bis	35, 262.
27	115 vlgg., 170.
37	31, 161, 170.
44	145, 242.
56	247, 250, 254, 262, 532.
266	35.
300	35.
310	145, 161.
321	145, 242.
326	149.
435	523, 529.

Wetboek van Strafvordering.

94 vlgg.	477.
141	277, 477, 523.
284	315.
338	12.
339	14.
341	14.
342	15, 35.
344	15.

Pensioenwet 1922, (Stbl. N°. 240.)

127	186.
---------------	------

Pensioenwet voor de Landmacht, (1922 Stbl. N°. 66).

2	217, 281.
4	4.
58a	4.

Pensioenwet voor de Zeemacht, (1922 Stbl. N°. 65).

4	4.
56a	4.

Artikelen.

Bladzijden.

**Wet van 24 Januari 1815, (Stbl. N°. 5).
(Kortingwet).**

1	176.
2	176.

Indische Comptabiliteitswet.

65	176.
66	176.

Wet Reserve-personeel Landmacht 1905.

5, 4 ^o	216.
-----------------------------	------

Rijwielbelastingwet 1924.

7	277, 477, 523.
-------------	----------------

Motor- en Rijwielreglement.

(Kon. besluit van 30 April 1927, Stbl. N°. 143).

5	140.
-------------	------

Instructie op de werving 1912.

24	216, 281.
--------------	-----------

Kon. besluit van 7 Januari 1930, (Stbl. N°. 6).

In werking treden van een aantal artikelen der Ambtenaren- wet	434
---	-----

Kon. besluit van 27 Januari 1930, Nr. 44.

Strafbevoegdheid betreffende de strafklasse en de tuchtclassen
voor de landmacht.

(Legerorders 1930 N°. 32).

Het bepaalde in bovengenoemd Kon. besluit met Uitvoerings- bepalingen	506
--	-----

**Beschikking van den Minister van Defensie van
12 April 1929, III^{de} Afd. B. nr. 95.**

Stamboeken. — Voorwaardelijke veroordeelingen.

(Legerorders 1929 N°. 95).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking	1
---	---

Artikelen.

Bladzijden.

**Beschikking van den Minister van Defensie van
31 Juli 1929, 1ste Afd. nr. 44.**

Gezagsvraag (Garnizoenscommandant — strafoplegger).
(Legerorders 1929 N°. 188 O).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 191

**Beschikking van den Minister van Defensie van
3 Augustus 1929, II^{de} Afd. B. nr. 34.**

Straf- en tuchtclassse bij de landmacht.
(Legerorders 1929, N°. 191).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 191

**Beschikking van den Minister van Defensie van
28 Januari 1930, 1ste Afd. Nr. 34**

Aanwijzing van ambtenaren bedoeld in art. 48 der Luchtvaartwet.
(Legerorders 1930, N°. 36).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking met eene In-
structie voor de aangewezen ambtenaren 507

**Beschikking van den Minister van Defensie van
14 Februari 1930, II^{de} Afd. B. nr. 99.**

Verbod tot vloeken, enz.
(Legerorders 1930, N°. 54).

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 506